

ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ 1894

Νομοθεσία. Κατὰ τὸ ἔτος 1894 ἐδημοσιεύθησαν οἱ ἑξῆς νόμοι·
 ΒΣΛΕ' περὶ μεταρρυθμίσεως διατάξεων τινων τῶν προξενικῶν νόμων ¹.
 ΒΣΙΖ' περὶ προσθήκης ἐδαφίου εἰς τὸ ἄρ. 6 τοῦ ν. ΒΡΠΘ' τοῦ 1893 ².
 ΒΣΚΕ' περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν ἄρθρ. 195 καὶ 196 Πολιτ. Δικο-
 νομίας ³. ΒΣΙΗ' περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἄρθ. 43 τῆς Ποιν. Δι-
 κονομίας ⁴. ΒΣΙΠ' περὶ ἀπαλλαγῆς ἀκινήτων ἐν Κερκύρα ἀπὸ τῶν
 εἰσέτι βαρυνουσῶν αὐτὰ τιμαριωτικῶν παροχῶν ⁵. ΒΣΚΑ' περὶ τῶν
 κελῶν τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν ἀνακηρυσσομένων ὑποψηφίων ⁶.
 ΒΣΜΘ' περὶ ἀτμοπλοικῆς συγκοινωνίας ⁷. ΒΣΚ' περὶ προσθήκης τα-
 χυδρ. καὶ τηλεγρ. βοηθῶν ⁸. ΒΣΛΔ' περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθ. 12
 τοῦ ν. ΒΚΕ' τοῦ 1892 περὶ διαλύσεως τοῦ ταμείου τῆς ὁδοποιίας ⁹.
 ΒΣΜΔ' περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ν. ΣΕ' τοῦ 1853 περὶ πορθμοῦ τοῦ
 Εὐρίπου ¹⁰. ΒΣΜΗ' περὶ ἀρδεύσεως τῆς πεδιάδος Βόχας καὶ Κορίν-
¹¹. ΒΣΜΕ' περὶ τροποποιήσεως τῶν φορολογικῶν νόμων ΒΠ' καὶ
 ΒΡΓ' τοῦ 1892 ¹². ΒΣΛΗ' περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθ. 24 τοῦ
 ΝΒ' τοῦ 1852 περὶ δημοσ. λογιστικοῦ ¹³. ΒΣΙΘ' περὶ ἐπαναφο-
 τῆς διὰ τοῦ ν. ΒΡΚΘ' τοῦ 1893 καταργηθείσης τάξεως τοῦ μα-
 ρυμένου ναύτου εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου ¹⁴. ΒΣΚΗ' περὶ
 ποιοποιήσεως τοῦ ἄρθ. 39 τοῦ ν. ΑΥΠΑ' τοῦ 1887 περὶ τῆς ἐπὶ
 ν πολεμικῶν πλοίων ὑπηρεσίας ¹⁵. ΒΣΛ' περὶ τροποποιήσεως τοῦ ν.
 Γ'Θ' περὶ ναυτικῆς στρατολογίας ¹⁶. ΒΣΛΖ' περὶ προσθήκης ἐδαφ.

¹ Ἰδε αὐτὸν ἐν Κώδικι Ἑλλ. Νομοθεσίας τεύχος ΙΣ' Προξενικά σελ. 222.
² Ὁμοίως ἐν Ἐφημ. Κυβερν. 1894 Α' σελ. 29.—³ Ὁμ. ἐν τεύχει ΙΒ' Πολ.
 Δικονομία σελ. 1601.—⁴ Ὁμοίως ἐν τεύχει ΚΣ' Ποινικὴ Δικονομία σελ.
 485.—⁵ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σελ. 13.—⁶ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 30.
 —⁷ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 69.—⁸ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σελ. 30.—⁹
 Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 41.—¹⁰ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 67.—¹¹ Ὁμ.
 ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 69.—¹² Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 67.—¹³ Ὁμ. ἐν Ἐφ.
 Κυβ. Α' σελ. 47.—¹⁴ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σελ. 30.—¹⁵ Ὁμ. ἐν Ἐφ.
 Κυβ. Α' σ. 37.—¹⁶ Ὁμ. ἐν Ἐφ. Κυβ. Α' σ. 39.

6' εἰς τὸ ἄρθ. 102 τοῦ ν. ΑΦΚΗ' περὶ στρατολογίας ¹. ΒΣΛΣ' περὶ καταργήσεως τοῦ ν. ΑΥΟΗ' περὶ συστάσεως σώματος ἀξιωματικῶν βοηθῶν τοῦ μηχανικοῦ ². ΒΣΚΘ' περὶ ἀδείας συνομολογήσεως προσωρινῆς ἐμπορ. συμφωνίας μετὰ τῆς Σερβίας ³. ΒΣΝ' περὶ παρατάσεως τῆς ἰσχύος τοῦ ν. ΡΞΘ' μέχρι 1 'Ιανουαρίου 1900 ⁴. ΒΣΝΑ' περὶ ληφθέντων ἐπεικῶν μέτρων ὑπὲρ τῶν κληρωτῶν τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1894 τῶν σεισμοπλήκτων μερῶν ⁵. ΒΣΝΣ' περὶ προσθήκης προσωπικοῦ εἰς τὴν Γεν. Διεύθυνσιν τοῦ Δημ. Λογιστικοῦ ⁶. ΒΣΝΕ' περὶ ἐγκρίσεως μισθώσεως οἰκίας τοῦ Πανεπιστημίου διὰ κατάστημα τῆς Γεν. Διευθ. τοῦ Δημ. Λογιστικοῦ ⁷. ΒΣΞ' περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν ἄρθ. 145 καὶ 146 τῆς Πολ. Δικ. ⁸. ΒΣΝΗ' περὶ μὴ ἐπιβολῆς προσθέτου ὑπηρεσίας εἰς τοὺς κληρωτοὺς τῆς ἀπογραφῆς 1893 τοῦ νομοῦ Ζακύνθου πλὴν τοῦ δήμου Ζακυνθίων ⁹. ΒΣΝΘ' περὶ αὐξήσεως τοῦ διὰ τοῦ ἄρ. 7 τοῦ ἀπὸ 21 Σεπτεμβρίου 1887 ΑΧΙΖ' νόμου «περὶ διαπλατύνσεως τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου» ἐπιτρεπομένου δανείου ¹⁰. ΒΣΓ' περὶ κυρώσεως τροποποιήσεως τῆς μετὰ τῆς Σουηδίας-Νορβηγίας συνθήκης ἐμπορίου καὶ ναυτιλίας ¹¹.

Ἦτοι 26 νόμοι, εἰς οὓς προσθετέοι καὶ ἕτεροι 28 περίπου, ἀναφερόμενοι κυρίως εἰς πιστώσεις ἢ ἄλλα ἐπουσιώδη ἀντικείμενα, διὸ καὶ μὴ ἀναγραφέντες ἐνταῦθα. Ὡστε ἡ νομοθετικὴ παραγωγὴ τοῦ 1894 ὑπῆρξε μετρία, ἀνελθοῦσα εἰς 54 νόμους. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἀπὸ 1 'Ιανουαρίου 1894 ἤρξατο ἡ λειτουργία καὶ τοῦ ν. ΒΡΠΗ' τῆς 20 Μαρτίου 1893 περὶ μεταβολῆς τοῦ συστήματος τῆς ἀστυν. διοικήσεως. Παρεκτροπαί, ἀναπόφευκτοι ἄλλως, ἀστυνομικῶν τινῶν ὀργάνων ἔδωκαν καὶ δίδουσιν ἀφορμὰς εἰς κατάκρισιν τοῦ θεσμοῦ τῆς στρατ. ἀστυνομίας. Ἀλλ' ἡ πείρα θὰ δείξῃ, ἐλπίζομεν, ὅτι ὁ θεσμὸς εἶνε τῇ χώρᾳ ὠφελιμώτατος, ἡ δὲ ἐφαρμογὴ παρομοίου θεσμοῦ ἐπεβάλλετο ἰδίᾳ μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἐπαρχων, ἀφ' ἧς δίκτυον διοικητικὸν δὲν ὑφίστατο, ἀλλὰ μόνον μία κεντρικὴ Ἀρχή, καὶ 16 ἀπλοὶ σταθμοὶ ἐν ταῖς πρωτεύουσαις τῶν νομῶν.

Βασιλικά Διατάγματα δὲ σκοποῦντα ἐκτέλεσιν νόμων ἐξεδόθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1894 περὶ τὰ 555.

¹. Ἰδε ἐν 'Εφ. Κυβ. Α' σ. 44.—². 'Ομ. σ. 43.—³. 'Ομ. σ. 37.—⁴. 'Ομ. σ. 71.—⁵. 'Ομ. σ. 71.—⁶. 'Ομ. σ. 73.—⁷. 'Ομ. σ. 77.—⁸. 'Ομ. σ. 79.—⁹. 'Ομ. σ. 80.—¹⁰. 'Ομ. σ. 80.—¹¹. 'Ομ. σ. 1.

Δίκαι. Τρεῖς δίκαι ἐφελκύσασαι γενικώτερον ἐνδιαφέρον διεζήχθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1894. Ἡ τοῦ Γ. Ἀχόλου, πρώην γραμματέως τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀπιστίας καὶ ἰδιοποιήσεϊ. Πρὸ τῆς δίκης ταύτης ἐνομιζέτο, ὅτι θ' ἀπεκαλύπτοντο σπουδαιότεροι ἐνοχοὶ καὶ ἐνοχαί· ἀλλ' ἡ διεξαχθεῖσα δίκη δὲν ἀπεκάλυψεν ἄλλους ἐνόχους πλὴν τοῦ Ἀχόλου, καταδικασθέντος εἰς 15 ἐτῶν δεσμά, καὶ ἐτέρων τινῶν συγκατηγορουμένων αὐτῷ, προσώπων ἄλλως ἀσήμων.

Ἡ τῶν πλαστῶν συναλλαγματικῶν, καθ' ἣν κατεδικάσθησαν εἰς εἰρκτὴν οἱ Π. Ἀναγνωστόπουλος, Π. Παπαδημητρίου καὶ Θ. Στάγκας, ὡς ποιησάμενοι ἐν γνώσει χρῆσιν πλαστῶν συναλλαγματικῶν. Διὰ τῆς δίκης ταύτης ἀπεκαλύφθη, ὅτι ὑφίστανται καὶ λειτουργοῦσι καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ ἄτομα ἢ συμμορίαὶ ἐγκληματικῶς ἐκμεταλλευόμεναι τὴν ἐλαφρότητα νέων εὐπόρων γονέων.

Ἡ τῶν Τάκηδων, καθ' ἣν ἑξ προσώπα κατηγοροῦντο ἐπὶ ὑποβάλλει καὶ συνεργίᾳ ληστροπραξιῶν· ἡ δίκη αὕτη προσεκλήσατο ἰδιαζόν ἐνδιαφέρον, διότι ἐν τοῖς κατηγορουμένοις ἠριθμεῖτο καὶ ὁ βουλευτὴς Καλαμπάκας Γιαννούσης Τάκης. Ἀλλ' οὗτος μὲν καὶ εἰς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἠθώθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ συγκατηγορούμενοι κατεδικάσθησαν εἰς εἰρκτὴν ἢ φυλάκισιν. Ἡ δίκη ὅμως αὕτη ὑπῆρξε κατὰ τοῦτο ἀτυχεστάτη, διότι ὁ προηγηθεὶς αὐτῆς θόρυβος ἐν τῷ ἐγγυρίῳ τύπῳ ἔσχεν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον καὶ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ, καθ' ἣν ἀκριβῶς ἐποχὴν τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα διεσύρετο ἐπὶ κακοπιστίας, οἱ δὲ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος ἐζήτουν ἀφορμὰς νέων δυσφημιῶν κατ' αὐτῆς. Ἡ ἐπακολούθησας δὲ ἀθώωσις τοῦ βουλευτοῦ οὐ μόνον δὲν ἐμείωσε ποσῶς τὸν δυσφημισμὸν τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ ἕτερον, τὸν τῆς κακῆς λειτουργίας τῆς Δικαιοσύνης, τὴν ἀθωωτικὴν ἀπόφασιν τῆς ὁποίας οἱ πλεῖστοι ἠρμήνευσαν κακεντρεχῶς ὡς σύμπτωμα παραλυτικῆς καταστάσεως. Ἐὰν οἱ συντελοῦντες εἰς τὴν διασάλπισιν παρομοίων δίκων ἢ ὑποθέσεων ἐμάνθων ἤδη τουλάχιστον, ὅπου κακοῦ γίνονται πρόξενοι εἰς τὴν ἑαυτῶν Πατρίδα καὶ πόσον οἱ ἐν Εὐρώπῃ πάντες εἶνε δυσμενῶς διατεθειμένοι πρὸς τὸ νεώτερον ἐλληνικόν. . . !

Κτίρια δικαστικά. Ἰκανὸς καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1894 ἐγένετο λόγος περὶ ἀνεγέρσεως ἐν Ἀθήναις Δικαστικοῦ Μεγάρου, τῆς τε Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν ἀξιευπαίνως ἀσχοληθέντων ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἢ μᾶλλον προβλήματος τούτου. Αἱ

δυσχέρειαι εἶνε δύο: ἡ εὗρεσις καταλλήλου γηπέδου, καὶ ὁ πορισμὸς τοῦ χρηματ. κεφαλαίου· κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις ὅμως τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἄρσις τῆς δευτέρας δυσχερείας ἔσται ἄμεσος, ὅταν ἤθελεν ὑπερνικηθῇ ἡ πρώτη. Τὴν ἀνέγερσιν ἀξιοπρεπῶν δικαστικῶν κτιρίων οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλὰ διαδοχικῶς καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, θεωροῦμεν ζήτημα οὐσιῶδες μέλλον νὰ ἐπιδράσῃ μεγάλως εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ γοήτρου τῆς Δικαιοσύνης παρ' ἡμῖν. Διὸ νομίζομεν ὅτι εὐεργέτης τῆς Δικαιοσύνης πρέπει ν' ἀνακηρυχθῇ ὁ Ὑπουργός, ὅστις ἤθελε καταρτίσει καὶ φέροι ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἐκτελέσεως σχέδιον ἀνεγέρσεως δικαστικῶν κτιρίων ἐν τε τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις. Ἡ «Νομικὴ» μὴ δυναμένη ἄλλως νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἑαυτῆς εὐγνωμοσύνην δηλοῖ ἀπὸ τοῦδε, ὅτι εὐχαρίστως θέλει ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ ἐπὶ δεκαετίαν, δημοσιεύει τὴν εἰκόνα τοῦ τοιοῦτου Ὑπουργοῦ. . . .

Εἶχον γραφῇ ταῦτα, ὅτε ἀνέγνωμεν ὅτι εἰσῆχθη εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ ἀνεγέρσεως ἐν Ἀθήναις Δικαστικοῦ Μεγάρου διὰ χρημάτων εἰσπραχθησομένων ἐξ ἐκποιήσεως τοῦ οἰκοπέδου, ἐφ' οὗ νῦν κεῖνται οἱ βασιλικοὶ σταῦλοι. Εὐχόμεθα θερμῶς τὸ νομοσχέδιον νὰ γείνῃ νόμος, ἀλλὰ πρὸ πάντων εὐχόμεθα νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ νόμος οὗτος.

— Κατὰ τὸ ἔτος 1894 ἤρξατο ἐν Ἀθήναις παρὰ τοὺς Ἀμπελοκήπους ἡ ἀνέγερσις φυλακῆς ἐφήβων. Ἡ διὰ τὸ κτίριον δαπάνη προϋπελογίσθη εἰς δρ. 320,000 τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου Γ. Ἀβέρωφ καταβαλόντος δρ. 225,000.

Δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρξατο τακτικῶς λειτουργῶν ὁ ἐν λόγῳ Σύλλογος ἀριθμῶν περὶ τὰ 250 μέλη ἐκ τῶν ἐνταῦθα δικηγόρων. Τὴν κατὰ τῶν τοιούτων σωματείων ὑφισταμένην δυσμενῆ πρόληψιν διέψευσε μέχρι τοῦδε ὁ Σύλλογος οὗτος διανύσας τὸ πρῶτον τῆς συστάσεώς του ἔτος ἐν ἀξιεπαίνῳ συμπνοίᾳ καὶ σοβαρᾷ ἐργασίᾳ. Πρώτιστον μέλημα αὐτοῦ ἐθεώρησε τὴν ἐνέργειαν πρὸς ἀνέγερσιν δικαστικοῦ μεγάρου ἐν Ἀθήναις, καθ' ἣ καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν. Συγχρόνως ὅμως ἐξεπόνησε σχέδιον περὶ Νομοθετικῆς κυρώσεως δικηγορικῶν Συλλόγων, περὶ διαθηκῶν, περὶ καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς τῶν δικῶν ἀνατροπῆς, ἐπεξεργάσθη δὲ ἐντολῇ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ τὸ νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου περὶ ἐξώσεως δυστροπούντων μισθωτῶν· τὰ δύο

τελευταία νομοσχέδια υπεβλήθησαν ἤδη εἰς τὴν Βουλὴν καὶ πιθανῶς ἔσονται μετ' ὀλίγον νόμοι τοῦ Κράτους. Συγχρόνως δὲ ὁ σύλλογος κατήρτισεν εἰδικὰς ἐπιτροπὰς πρὸς μελέτην καὶ σύνταξιν προτάσεων νόμων ἐπὶ ὠρισμένων θεμάτων ἰδίᾳ τῆς Πολ. Δικονομίας.

Νομικὴ Σχολή. Ταραχαὶ ἔλαβον χώραν ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ ἕνεκα τοῦ ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1894 Β. Διατάγματος μεταρρυθμίζοντος τὰ τῶν ἐξετάσεων, ὀρίζοντος δὲ σὺν ἄλλοις, ἵνα καὶ ἡ γραπτὴ δοκιμασία λαμβάνηται ὑπ' ὄψει ἐν τῇ βαθμολογίᾳ, νὰ περιλαμβάνηται δὲ ἐν τοῖς ἐξεταστέοις μαθήμασι καὶ ἐρμηνεῖα ἐπὶ τοῦ κειμένου τῶν Συλλογῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οἱ φοιτηταὶ διὰ θορύβων ἠνάγκασαν τοὺς διδάσκοντας νὰ διακόψωσι τὰ μαθήματα· καὶ ἐπανελήφθησαν μὲν ταῦτα, ἀλλ' ἵνα πάλιν διακοπῶσι προσκαίρως ἕνεκα τῆς μὴ ἀνακλήσεως τοῦ ἀνωτέρω Β. Δ. Ἦδη τὰ μαθήματα βαίνουνσιν ἐν ἡσυχίᾳ, τὰ δὲ τῶν ἐξετάσεων μελετᾷ εἰδικὴ ἐκ καθηγητῶν καὶ ἄλλων ἐπιτροπὴ, κατὰ τὰς ἀποφάσεις δ' αὐτῆς λέγεται ὅτι θὰ ρυθμισθῶσι.

Θάνατοι. Τῇ 1 Ἰουν. 1894 ἀπέθανε μετὰ μακρὰν νόσον ὁ Β. Οἰκονομίδης, οὗ βιογραφίαν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν σελ. 94 τοῦ τόμου τούτου.

Δίκαιον, νομίζομεν, εἶνε νὰ ἀναγραφῇ ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1894 εὗρον μαρτυρικὸν θάνατον δύο τῶν ἀρίστων λειτουργῶν τῆς Θέμιδος, ὁ εἰσαγγελεὺς Ροζάκης καὶ ὁ ἀνακριτὴς Ἀγγελῆς· οὗτοι ἐκδραμόντες πρὸς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων ἀνὰ τὰ περίχωρα τῆς Λαμίας, καὶ ἐπιστρέφοντες ἐφ' ἀμάξης καὶ ἐν συνοδείᾳ μικρᾷ, ἡχμαλωτίσθησαν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ ἀπροόπτως ὑπὸ τῆς ληστρικῆς συμμορίας τοῦ διαβοήτου Παπακυριτζοπούλου, καθ' οὗ οἱ ρηθέντες λειτουργοὶ εἶχον ἐντείνειν τὰς ἐνεργείας των. Ἐνῶ δὲ οἱ λησταὶ μετὰ τῶν δύο αἰχμαλωτισθέντων ἔφευγον, στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα μετὰ πολιτῶν κυκλώσαντα αὐτοὺς ἤρξαντο πυροβολισμῶν, ἐντεῦθεν δὲ ζωηρὰς συμπλοκῆς ἐκατέρωθεν γενομένης ἐφονεύθησαν σὺν τοῖς λησταῖς καὶ οἱ ἀτυχεῖς Ροζάκης καὶ Ἀγγελῆς, τοῦ τελευταίου ἐπιζήσαντος ὀλίγας μόνον ὥρας.

Βιβλιογραφία. Κατὰ τὸ 1894 ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἐξῆς νομικὰ συγγράμματα. Σύστημα Ἐμπορικοῦ Δικαίου ὑπὸ Σ. Σημίτη (τόμ. Α' τευχ. Α').—Στοιχεῖα Πολιτ. Δικονομίας ὑπὸ Θ. Φλογαΐτου.—Ἐρμηνεῖα τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ὑπὸ Γ. Κοφινᾶ.—Τυπικὸν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου ὑπὸ Π. Ἀντωνιάδου.—Πραγματεῖα περὶ ἀλληλεθνοῦς Δικαίου ὑπὸ Π. Ν. Χρυσανθοπούλου.—Οἰκογενειακὸν Δίκαιον

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣΕ

ὑπὸ Α. Κρασσά. — Δικαστικὸς Ὁργανισμὸς ὑπὸ Γ. Φιλαρέτου. — Γενικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Πολιτ. Οἰκονομίας ὑπὸ Ν. Καζάζη. — Ἐπιτομὴ Ποινικοῦ Δικαίου ὑπὸ Στ. Παπαφράγκου. Τεμάχια τῆς Δωδεκαδέλτου ὑπὸ Ν. Ἀνδρεάδου. Μεταφράσεις. Ἐργχειρίδιον τοῦ Γερμ. Ποιν. Δικαίου Franz von List ὑπὸ Δ. Κυπριάδου. — Arndts Ρωμαϊκὸν Δίκαιον ὑπὸ Ι. Θ. Κυριακοῦ (ἀποπερατωθέν). — Στοιχεῖα Πολιτ. Οἰκονομίας Emile de Laveleye ὑπὸ Κ. Βουρνάζου. — Πλὴν τούτων ἐδημοσιεύθησαν καὶ πραγματεῖαι τινες, ὡς ἀνηγγείλαμεν ἤδη ἐν τῇ Νομικῇ.

Ὁ Κώδιξ τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας ὑπὸ Ἡλ. Λιακοπούλου προῦχώρησεν ἀρκούντως κατὰ τὸ 1894, διότι κατ' αὐτὸ ἐξεδόθησαν τὰ τεύχη IB' — KZ'. — Ἐκ δὲ τῶν νομικῶν περιοδικῶν ἡ Θέμις ἐξηκολούθησε δημοσιεύουσα πλουσίαν νομολογίαν τοῦ τε Ἀρ. Πάγου, καὶ Ἐφετείων τινῶν καὶ Πρωτοδικείων, πρὸς δὲ καὶ ποικίλας εἰδήσεις ἀναγινωσκομένας μετ' ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς συνδρομητῶν. — Ὁμοίως ἐξηκολούθησε δημοσιευομένη καὶ ἡ πρεσβυτὶς συνάδελφος Ἐφημερίς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας ἰκανῶς καὶ ἀξιεπαίνως ἐπὶ 13 ἡδὴ ἔτη ἐξυπηρετοῦσα τὸν ἑαυτῆς προορισμόν. — Ὁμοίως δὲ ἐξεδίδετο καὶ ἡ Νέα Θέμις καὶ ἡ ἐν Ναυπλίῳ Δικαστικὴ Ἐφημερίς. — Κατὰ τὸ ἔτος 1894 ἤρξατο δημοσιευομένη καὶ ἡ Νομικὴ πρόγραμμα ἔχουσα εὐρύ, ἐπὶ βάσεων δὲ ὑγείων στηρίζασα τὴν ἑαυτῆς εὐδοκίμησιν. Τό τε πρόγραμμα καὶ ἡ ἀρξαμένη ἐκτέλεσις αὐτοῦ ἐφείλχυσαν γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν. Τὸ μέλλον ἀπόκειται αὐτῇ κριτήριον.

Ἐὰν ἡ προκειμένη βιβλιογραφικὴ ἐπιθεώρησις ἔχῃ ἀτελείας, μηδεὶς αἰτιαθῆτω τὴν Νομικὴν, ἥτις δὲν ἐπηγγέλθη οὐδ' εἶνε ἔτι εἰς θέσιν οἰκοθεν νὰ παρακολουθῇ πάντα τὰ νομικὰ δημοσιεύματα, ἀλλ' ἀπλῶς ἐδήλωσεν ὅτι θ' ἀναγγέλλῃ ἐκεῖνα, ὧν ἐν ἀντίτυπον ἤθελεν ἀποστέλλεσθαι τῇ Διευθύνσει αὐτῆς.

Στατιστικά. [Ἐπὶ τῶν συντασσομένων ἐπισήμων στατιστικῶν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν τὰ δέοντα βραδύτερον, ἵνα περιλάβωμεν καὶ τὴν Δ' τριμηνίαν τοῦ 1894, ἧς ἡ στατιστικὴ, ὡς εἰκός, δὲν εἶνε ἔτι γνωστή].

Διάφορα. Ὁ Φιλ. Σύλλογος Παρνασσὸς συνέστησεν ἐξ ἰδίων μελῶν ἐπιτροπὴν σκοποῦσαν τὴν προστασίαν καὶ περίθαλψιν τῶν ἐκ τῶν φυλακῶν ἀπολυομένων ἀπόρων. Πρὸς τοῦτο ὠρίσθησαν οἱ τόκοι κεφαλαίου δρ. 40,000 συνεληγμένου ἤδη καὶ εὕρισκομένου εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Συλλόγου τούτου.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀριθ. 9327 τοῦ 1894—Εἰσηγητὴς Γ. Καμπιώτης

(Διάδικοι Βερενίκης—Σεβαστόπουλος).

Ἐπίτροπος· ἡ ιδιότης τοῦ ἄλλοδαποῦ δὲν καθιστᾷ τινα αὐτοδικαίως ἀνίκανον διὰ τὸ λειτούργημα τοῦ ἐπιτρόπου.—Γάμος δεύτερος μεταξὺ τῶν αὐτῶν προσώπων δὲν εἶνε ἄκυρος, διότι δὲν ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πνευματικῶς ἄκυρος ὁ πρῶτος.—Γάμος ἵνα ἢ ἔγκυρος ἀπαιτεῖται ἢ ἄδεια τοῦ ἐπιτρόπου (ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ) τοῦ τόπου ἐν ᾧ τελεῖται ὁ γάμος.—Γάμος· δὲν ἀπαιτεῖται ἢ δυναίνεθις τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ συγγ. συμβουλ. πρὸς ἔγκυρον γάμον κόρης μετὰ τὴν ἡβην.

Ἐπειδὴ κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθ. 49 καὶ 51 τοῦ ν. περὶ ἐπιτροπείας ΧΠΘ' τοῦ ἔτους 1861 ναὶ μὲν ὁ ἄλλοδαπὸς δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἐπίτροπος, ἀλλ' ἡ ιδιότης αὕτη τοῦ ἄλλοδαποῦ, δὲν καθιστᾷ αὐτοδικαίως ἀνίκανον τοῦ λειτουργήματος τῆς ἐπιτροπείας, ἀλλ' ὑφίσταται περίπτωσις νὰ αἰτηθῇ ἡ παῦσις ἀπὸ τοῦ λειτουργήματος παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνηλίκου μέχρι τοῦ 4ου βαθμοῦ ἢ τοῦ εἰσγγελέως. Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου, μὴ παυθέντος τοῦ ἐναγομένου ἀπὸ τοῦ λειτουργήματος, νομίμως ὑφίσταται ἡ ιδιότης. Συνεπῶς ἡ ἐνστασις τοῦ ἐνάγοντος ὅτι ὁ ἐναγόμενος ὡς ἄλλοδαπὸς δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἐπίτροπος, ὡς μὴ νόμῳ ὑποστατὴ κρίνομένη ἀπορριπτέα ἀποβαίνει.

Ἐπειδὴ ναὶ μὲν κατὰ τὴν διάταξιν ΙΣ' τοῦ ὑπὸ στοιχείον ΣΑ' τῆς Αἰς Ἰουλίου 1852 καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἱερᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Ἡμῶν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ πληροφορηθεῖσα τὴν τελετὴν παρανόμου γάμου, ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς διὰ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων τὰ ἐν τῷ πολιτικῷ νόμῳ ὀριζόμενα, μετὰ δὲ τὴν κηρύττουσαν παράνομον τὸν γάμον ἀμετάκλητον δικαστικὴν ἀπόφασιν, κηρύττει καὶ αὕτη ἄκυρον πνευματικῶς· ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἔπεται, ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν ἐκηρύχθη ἄκυρος πνευματικῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὁ πρῶτος γάμος, κωλύονται τὰ εἰς γάμον συνελθόντα ἴδια πρόσωπα νὰ ἐπανα-

ΕΚΛΟΓΗΝ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣ

λάβωσι τὴν ἱερολογίαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς συστάσεως δευτέρου γάμου. Ἡ δὲ ἐννοία αὕτη προκύπτει ἐξ αὐτῆς τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου ΙΣ' τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς συνόδου, καθ' ἣν τιμωροῦνται μόνον κατὰ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ ἄρθρον οἱ παραβάται ἱερεῖς. Ἡ δευτέρα ἱερολογία δύναται ν' ἀποτελῇ ὕβριν κατὰ τῆς θρησκείας, παράβασιν ποινικῶς κολάσιμον διὰ τοὺς ἱερεῖς, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ καθιστᾷ ἄκυρον τὸν γάμον· τούναντίον μάλιστα πλὴν τῆς ἐκ τῆς προκυπτούσης ἐκ τῆς ἄνω διατάξεως ἐννοίας, ἀπαντᾷ ὑποχρέωσις ἐν τῇ διατάξει ΛΗ' τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς δευτέραν ἱερολογίαν καὶ χωρὶς τῆς ἀποφάσεως, εἴτε τῶν πολιτικῶν Δικαστηρίων, εἴτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ ἀκύρου. «Τὰς ὑπεζουσίας κύρας αἱ παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων πατέρων τοῖς ἐρασταῖς εἰς γάμου κοινωνίαν ἐκδεδώκασιν ἑαυτάς. . . Εἰ μὲν τοι φησὶ διαλλαγεῖν αὐταῖς οἱ γονεῖς καὶ τὴν μετὰ τοῦ ἐραστοῦ καὶ φθορέως αὐτῶν συνοίκησιν κατεδέξαντο, τὰ ἐξ ἀρχῆς παράνομα τῇ τῶν γονέων ὕστερον συναινέσει δοκεῖ θεραπεύεσθαι. Ἀλλὰ τότε μὲν συναινέσει μόνῃ ὁ γάμος ἴστατο, ἐφ' ἡμῶν δὲ οὔτε οὐκ ἂν συσταίνῃ χωρὶς ἱερολογίας (Μαθητῆς Βλάσταρης Κεφ. 11 περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ κεκωλυμένων). Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἱερολογίας καὶ ἡ τέλεσις δευτέρου γάμου, μήπω κηρυχθέντος πνευματικῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας λελυμένου τοῦ πρώτου, ἔχει ἐπιρροήν, ἂν προῦκειτο γάμος μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ ἄλλου ἀνδρὸς καὶ τἀνάπαλιν μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἄλλης γυναικὸς, εὐρισκομένου ἐν νομίμῳ γάμῳ, διότι τότε ὑφίσταται τὸ τῆς διγαμίας ἐγκλημα, ὅπερ δὲν ὑφίσταται, εἰ ὁ πρῶτος γάμος ἄκυρός ἐστιν. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ τ' ἄνω καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ πρῶτος γάμος εἶχε κηρυχθῆ πολιτικῶς ὡς μὴ ὑφιστάμενος ὑπὸ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1620 τοῦ 1893 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, ἡ ἐνστάσις τοῦ ἐναγομένου, ὅτι ὁ δεύτερος γάμος ἐστὶν ἄκυρος, διότι δὲν εἶχε κηρυχθῆ τοιοῦτος πνευματικῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς μὴ ὑποστατὴ νόμῳ κρινομένη ἀπορριπτέα καθίσταται.

Ἐπειδὴ ναὶ μὲν κατὰ τὴν ἀπὸ 2 Ἀπριλίου 1835 ἐγκύκλιον τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἔχουσιν ἀξίν νόμου καθὼ κυρωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ δημοσιευθεῖσαν διὰ τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς, ἄνευ τῆς ἐγγράφου ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου τούτου δὲν τελεῖται ἐγκύρως γάμος, ἀλλ' ἡ ἐγκύκλιος μνημονεύουσα τόπον, ἐννοεῖ

οὐχὶ τὸν τῆς κατοικίας τῶν μελλονύμφων ἐπίσκοπον, ὅστις ἀναμφι-
λέκτως δύναται νὰ αἰτησῇται πληροφορίας παρ' ἐκείνου τῆς κατοι-
κίας, ἀλλὰ τὸν τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. Καὶ ἡ ἔννοια
αὕτη προκύπτει, ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ φράσεως «πᾶς πρεσβύτερος
εὐλογῶν γάμον χωρὶς ἐγγράφου ἀδείας κλπ.» δηλ. εἴθ' ἀπὸ τῆς ἐν
τῇ ἐγκυκλίῳ φράσεως «πᾶς πρεσβύτερος εὐλογῶν γάμον χωρὶς ἐγγράφου ἀδείας κλπ.» δηλ. εἴθ' ἀπὸ τῆς ἐν
Πειραιεῖ ἐπιτρόπου τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ὑφίσταται, ὡς προκύ-
πτει ἐκ τῶν ἐπικαλουμένων καὶ προσαγομένων καὶ μὴ προσβαλλόμε-
νων πιστοποιητικῶν, ὑπ' ἀριθ. 1499 τῆς 19 Ἰουλίου 1893, ἐκ τοῦ
τοῦ ἀπὸ 22 Ἰουλίου 1893 πιστοποιητικοῦ τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἱερέως
Παπασκακελλαρίου καὶ τοῦ ἐπισήμου ἀντιγράφου τῆς ληξιαρχικῆς
πράξεως τῶν γάμων τῆς 24 Ἰουλίου 1893 ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Δη-
μάρχου Πειραιῶς ὡς ληξιάρχου, περὶ τῆς ἐν Πειραιεῖ τελέσεως τοῦ
γάμου. Ὅθεν τούτων οὕτως ἐχόντων ἡ τοῦ ἐναγομένου ἔνστασις ὅτι ὁ
τελεσθεὶς δεύτερος γάμος μετὰ τῆς ἐναγωγῆς καὶ τοῦ Δ. Βερενίκης
ἐστὶν ἄκυρος, διότι ἐτελέσθη ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Μητροπολίτου, ὡς
μὴ ὑποστατὴ ἐλεγχομένη ἀπορριπτέα ἀποβαίνει.

Ἐπειδὴ καὶ μὲν κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 58 τοῦ νόμου περὶ
ἐπιτροπείας ΧΠΘ' τοῦ ἔτους 1861, ὁ ἐπίτροπος παρίστησι τὸν ἀνή-
λικον κατὰ πᾶσαν νομικὴν πρᾶξιν, ἀφορῶσαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ
κατάστασιν, ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ἀνάγεται καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν
ἐθνικότητα καὶ τὴν γνησιότητα καὶ οὐχὶ εἰς τὸν γάμον, ὅστις δὲν εἶ-
ναι ἀπλὴ νομικὴ πρᾶξις δυναμένη νὰ ἐνεργηθῇ ἢ ν' ἀντιπροσωπευθῇ
παρ' ἄλλου, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ, ὡς ἐκ τῆς ἱε-
ρότητος τοῦ μυστηρίου, δι' οὗ περιέβαλεν αὐτὸν ἡ ἐκκλησία. Ἡ δὲ
ἔννοια αὕτη σαφῶς προκύπτει α') ἐκ τῆς διατάξεως τῶν ἀρθρῶν 114
καθ' ἣν ἐξηρέθησαν τὰ τοῦ γάμου ὠρισμένα δηλ. τὰ ἐν τῷ C.J.C.
καθ' ὃ πρὸς σύναψιν γάμου ἀνηλίκου κόρης συναπαιτεῖται καὶ ἡ τῶν
γονέων συναίνεσις ἀναγκαία καὶ ἐκ τῶν οὐκ ἄνευ ἐξ ἠθικῶν λόγων καὶ
ἐκ τῶν κληρονομικῶν δικαίων (εἰσιγητήριος ἐκθεσις τοῦ νόμου περὶ
ἐπιτροπείας· β') ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 98 τοῦ αὐτοῦ περὶ
ἐπιτροπείας νόμου, ἥτις διάταξις προτάσσεται πρὸ πάσης ἄλλης, ἵνα
συμπεριλάβῃ ἀναγκαίως πᾶσαν περίπτωσιν, εἴτε περὶ κόρης εὐρισκο-
μένης ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, εἴτε μὴ, καὶ ἥτις ἀδιαστίκτως καὶ γε-
νικῶς φέρει «ὁ γάμος συνεπάγεται αὐτοδικαίως τὴν χειραφεσίαν» καὶ

μετὰ τὴν γενικὴν καὶ προτασσομένην διατάξιν τοῦ ἄρθρου 98 ἀναγράφει τὰς ἄλλας περιπτώσεις ὁ νομοθέτης ἐν ταῖς ἄρθροις 99, 100 καὶ ἐπομ. γ') ἐκ τῶν διατάξεων 2 καὶ 3 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἐν αἷς ὁρίζεται ἡ εὐθύνη ἐξ ἀθεμίτων πράξεων καὶ ἐπὶ ποίων πράξεων ἐστὶν ἀναγκαία ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτρόπου· ἀναμφιλέκτως δὲ ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 3 «ὕποχρεώσεις» ἐννοεῖ τὰ τῆς περιουσίας δίκαια.

Ἄν ὁ νομοθέτης τοῦ νόμου περὶ ἐπιτροπείας, ἤθελε τὴν συναίνεσιν τοῦ ἐπιτρόπου διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου τῆς ἀνηλίκου κόρης, τῆς μετὰ τὴν ἡβην, ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ, ἔδει νὰ διαλάβῃ, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων πράξεων ἐποίησατο, ἀφοῦ τὰ πρὸ τούτου ἰσχύοντα, εὔρεν ἀτελῆ καὶ μὴ σύμφορα ἐθεώρησεν· ἀλλ' οὐδόλως ἤθελε νὰ καινοτομήσῃ ἢ νὰ ὑπαγάγῃ διὰ τῆς φράσεως «ἀφορῶσαν τὴν προσωπικὴν κατὰστασιν» εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τὸν γάμον, ἐν ᾧ ἡ τέλεσις καὶ ἡ σύναψις συνταυτίζονται, διότι ἡ οἰκογενειακὴ αὐτὴ σχέσις θεωρουμένη ὡς φυσικὴ καὶ ἠθικὴ, εἶναι πάντως ἀτομικὴ συνισταμένη (*Solus consensus facit nuptias*) εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀναφορὰν δύο κατ' ἰδίαν ἀνθρώπων, καὶ οὐχὶ ἐνοχικὴ, πρὸς ἣν ἡ κατὰτρεξις τοῦ γάμου, ἐν ᾗ ἡ τῆς ἠθικῆς ἐπίδρασις εἶναι θετικὴ, καταβιβάζει τὴν ἱεράν αὐτοῦ φύσιν, ἀλλ' οὐδόλως ἤθελε νὰ καινοτομήσῃ, διότι τὰ ἐν τῷ παρ' ἡμῖν πολιτευομένῳ δικαίῳ C.J.C. ἰσχύοντα εὔρε πληρῆ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μετὰ τὴν ἡβην θηλέων, ἐν αἷς ἡ βουλευτικὴ ἱκανότης ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη ἐστὶ καὶ κατὰ φύσιν ὁ γάμος δυνατός. Οὕτως ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν Ρωμαίων καὶ Βυζαντινῶν ἀναζητητέον, ἂν ἐπὶ τοῦ γάμου κόρης ἀνηλίκου, μετὰ τὴν ἡβην, ἐστὶν ἀναγκαία ἡ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου συναίνεσις, καὶ οὐχὶ εἰς ξένα νομοθετήματα, ἅτινα καὶ ὑπὸ κλιματολογικὴν ἔποψιν καὶ εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ταχυτέραν φυσικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰς τὰ ἥθη ἀπάδουσι καὶ ἅτινα, καὶ δὴ τὰς τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα παρέλαβεν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης διατάξεις τῶν ἄρθρων 148, 149, 159, 160 «S' il n' y a ni père ni mère ni aïeuls ni aïeules ou s' ils se trouvent tous dans l'impossibilité de manifester leurs volonté les fils ou filles mineurs de 21 ans ne peuvent contracter mariage sans le consentement du conseil de famille» καὶ ἐπομ., 450 καὶ ἐπομ., ὁ ἡμέτερος νομοθέτης εἶχεν

ὕπ' ὅφει, καὶ περὶ τοιαύτης σπουδαίας περιπτώσεως, ἂν ἤθελε τὴν συναίνεσιν, ἔδει νὰ μνημονεύσῃ· ἀλλ' ἀπὸ σκοποῦ ἐσιώπησε θεωρήσας τὰ ἐν τῷ C.J.C. ἰσχύοντα πλήρη καὶ κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου συναίνεσις οὐκ ἐστὶν ἀναγκαία διὰ τὸ κῦρος γάμου κόρης μετὰ τὴν ἡβὴν. Α') διότι ἡ διάταξις Βασ. (XXVIII IV) κε' «ὅτε περὶ τοῦ γάμου τῆς κόρης ἀμφιβάλλουσι μήτηρ καὶ συγγενεῖς καὶ ἐπίτροπος ὀφείλει ὁ ἄρχων τὰ περὶ τούτου διακρίναι» (cum de nuptiis puellae dissentiunt mater et propinqui et tutores, Praeses de eo cognoscere debet) διὰ τῆς «κόρης» ἐννοεῖ τὴν ἄνηβον καὶ οὐχὶ τὴν ἔφηβον, ἡ δὲ ἐννοία αὕτη προκύπτει ἐκ τοῦ Σχολίου Θαλαλαίου, ὅστις ἀναφέρει «περὶ ἀνήβου κόρης νόησον ἵνα χώραν λάβῃ ἡ τοῦ ἐπιτρόπου ζήτησις» (Gloss. interlin. 21 IV. 261) puellae=impuberis β') ἐκ τῆς πρὸ τῆς διατάξεως ταύτης ὑπαρχούσης ἐτέρας τῆς τοῦ Παύλου Β. (XXVIII. IV) ib. L. 20. D. eod Paul. Adulta virgo nubere sine arbitrio potest. namverum administratio ad officium curatoris pertinet nec vero matrimonium eius. «Οἰκεία γνώμη γαμεῖν ἀφῆλιξ δύναται, ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων διοίκησις πρὸς τὸ ὀφίκιον τοῦ κουράτωρος φέρεται οὐ μὴν ὁ γάμος αὐτῆς». Ἄν ἐν τῇ διατάξει Βασ. (XXVIII. IV) κε' μνημονεύεται ὁ ἐπίτροπος, ἦν ἀναγκαῖον τοῦτο, διότι, ὡς διδάσκει ἡ ἱστορία κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον, αἱ γυναῖκες ἦσαν ἀνίκανοι εἰς τὸ ἐπιτροπεύειν τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα, διότι ἦσαν ἀνίκανοι πρὸ πᾶσαν προσωπικὴν πολιτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ μόνον μετὰ τὴν Νεαράν 118 ἐδόθη αὐταῖς καὶ τῇ μάμμῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιτροπείας καὶ ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἡγεμόνος καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ ἐν πολλαῖς διατάξεσι πρὸ τῆς 118 Νεαρᾶς ἀπαντᾷ μήτηρ καὶ ἐπίτροπος καὶ οὕτινος μετὰ τὴν 118 Νεαράν ἐπαύσατο ἡ auctoritas.

Β') Διότι ἡ διάταξις L. 18. C. 5. 4. Βασ. (XXVIII: IV) λδ' «ἡ ἐλάττων τῶν εἴκοσι πέντε αὐτεξουσία μέλλουσα δευτερογαμεῖν γνώμη τοῦ πατρὸς γαμεῖσθω· εἰ δὲ ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ γνώμη τῶν συγγενῶν. Εἰ δὲ ἐναντιοῦνται ἐκυτοῖς, ὁ ἄρχων κρινέτω τὴν βελτίονα γνώμην, ἵνα ἔαν ἴσοι ᾖσιν οἱ δύο μνηστῆρες κ.τ.λ.» Εἰ δὲ ὑπόνοιᾳ ἐστὶ κατὰ τῶν συγγενῶν ὡς ἐπιτηδευόντων κ.τ.λ., δὲν ἀφορᾷ τὸν γάμον κόρης μετὰ τὴν ἡβὴν, ἀλλὰ περὶ κόρης ἐλάττονος τῶν 25 καὶ προκει-

μένου νά ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον καὶ δὴ ὅταν μνηστῆρες πολλοὶ ὑπάρχωσι. Ἦν δὲ ἀναγκαῖον περὶ τῶν δευτερογαμούντων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἢ συναίνεσις τῶν συγγενῶν, ἀρμοδίων καλλίτερον πάντων νά προνοήσωσι καὶ περὶ τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων, ἂν ὑπάρχωσι, καὶ περὶ τῆς περιουσίας τούτων καὶ περὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς προφυλαττεμένης ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς παραβάσεως τοῦ πενήμιου ἔτους καὶ περὶ ὧν ἐν τῇ διατάξει B (XXVIII : XIV) ι'. Περὶ δευτερογαμούντων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀπαντῶμεν εἰδικώτερον καὶ ἐν πλάτει Γ' διότι ἡ διατάξις 20 C (5.4) B (XXVIII : IV) λε' «ἐὰν αὐτεξουσία αὐτὴ ἀφῆλιξ κ.τ.λ.» ἐστὶν εἰδικὴ καὶ ἀφορᾷ ἐξαιρετικὴν ὅπως περιπτώσιν καὶ δὲν ἀφορᾷ κόρην εὐρισκομένην ὑπὸ ἐπίτροπον, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν διαζευτικῶν τῶν ἐν αὐτῇ, καθ' ἃ διακρίνονται τρεῖς περιπτώσεις, κόρης ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, κόρης ἐστερημένης πατρός, ὅτε τὴν τῆς μητρὸς καὶ τῶν συγγενῶν γνώμην, καὶ κόρης ἐστερημένης μητρὸς καὶ ὑπὸ κουράτωρα, καὶ τότε μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἀποφαίνεται ὁ ἄρχων ὑπὸ τὴν ἐν αὐτῇ προϋπόθεσιν, «καὶ ἀμφισβήτησις ἐστὶ, τίτι μᾶλλον ὤφειλεν ἡ κόρη ζευχθῆναι (προϋποτίθενται δηλονότι πολλοὶ μνηστῆρες) καὶ ἡ κόρη ἐρυθριῶσα μὴ λέγει, τίνα βούλεται ἐπιέξασθαι», διότι ἄλλως ἂν ἡ κόρη δὲν ἐρυθρίῃ, τότε ὁ ἄρχων οὐ κρίνει καὶ οὕτως ἔχομεν τὰς διατάξεις 8, C. V. IV. 21 D. B 28. 4 «Κόρης γαμουμένης οὐ δεόμεθα τῆς συναίνεσεως τοῦ κουράτωρος ἀλλὰ μόνως τῆς βουλήσεως αὐτῆς. (Cum puella nubit non indigemus consensu curatoris aut cognatorum sed sola eius voluntate. B (28.4) ιβ' Παύλου. «Οἰκεία γνώμη γαμεῖν ἀφῆλιξ, ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων διοίκησις πρὸς τὸ ὀφίκιον τοῦ κουράτωρος φέρεται, οὐ μὲν ὁ γάμος αὐτῆς» καθ' ὅς ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτροπικοῦ δὲν εἶναι ἀναγκαία, ἀλλὰ μόνον ἡ βούλησις τῆς ἀνηλικού, διότι αἱ ἄλλαι, αἱ ἐν τῇ σκέψει ταύτῃ διατάξεις, ἐξαιρετικαὶ οὔσαι δὲν δύνανται κατ' ἀναλογίαν νά ἐφαρμοσθῶσιν ἢ μὴ δι' ὅς περιπτώσεις ἀναφέρονται οὔτε τὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβουλίου τῶν 18 § 5. 4 καὶ 25 § 54 C, ἅτινα ἄλλως ἔχουσι παρ' ἡμῖν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν περὶ ἐπιτροπείας νόμον, ἡ διάκρισις ἀνήθοος, ἀφῆλιξ, ἐφηβος ἐξέλιπε, καὶ ὑπὸ ἐν ὄνομα διακρίνονται ἀνήλικες· ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη ἐστὶν ἀναγκαία καὶ ἰσχυρὰ καὶ νῦν ὅσακις πρόκειται νά κρίνωμεν τὴν ἱκανότητα, ἥτις δὲν δύναται νά χω-

ρισθῇ ἐπὶ τῶν πράξεων, ὡς τοῦ γάμου, τῆς διαθήκης, τῶν ἀνηλίκων ἀπὸ τῆς ἐνασχήσεως.

Ὁ ἡμέτερος νομοθέτης δὲν φαίνεται ἐπιλήσμων οὐδὲ ἀπαθὴς πρὸς τὴν ἠθικὴν, ἀλλ' ἦν, ὡς ἐρρήθη, κατειλημμένος ἀπὸ τὰς τῶν Ρωμαίων καὶ Βυζαντινῶν διατάξεις καὶ ταύτας εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ δὲν ἐκαινοτόμησεν, ἵνα μὴ καὶ ἀνακόλουθος φανῇ παραδεχόμενος μὲν τὴν αὐτὴν ικανότητα ἐπὶ διαθήκης, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου, ἀφ' οὗ ἀμφοτέραι εἰσὶ πράξεις μὴ δυναταὶ ἀντιπροσωπεύειν ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ συνεπείᾳ καταδίκης ἐστερημένου τῶν πολιτικῶν δικαίων. Οὕτε διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 3 τοῦ νόμου περὶ ἐπιτροπείας ἤθελε νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὸν γάμον, ὅστις οὐκ ἔστι συνάλλαγμα, ἀλλὰ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου κοινωνία. Ἐπὶ τοῖς ἄνω σύμφωνοι καὶ οἱ κανόνες τῆς παρ' ἡμῖν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθ' οὓς αὕτη καὶ μόνη ἡ συναίνεσις τῶν γονέων θεωρεῖται ἀρκούσα πρὸς σύναψιν ἐγκύρου γάμου καὶ οὐχὶ τοῦ ἐπιτρόπου, οὕτινος ἡ συναίνεσις οὔτε εἰς τὰ κωλύματα τοῦ γάμου ἀναφέρεται, οὔτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὔτε ἐν τῷ πολιτικῷ δικαίῳ, ἢ ἂν πρόκηται περὶ τῆς ἀνηθότητος (Ματθαῖος Βλάσταρης εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ κεκωλυμένων Συντ. τόμος 6 σελ. 151 κ.τ.λ. Πηδ. Σελ. 25. Συντ. Ε' σ. 573 κ.τ.λ. Σελ. 588 καθ' ἣν ἐπὶ ἐντολῆς διδομένης ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων πρὸς ἱερέα, ἀπαντᾷ « Θεοφιλέστατε πρεσβύτερε κ.τ.λ. ποιήσον κ.τ.λ. καὶ τελείας ἱερουργίας γάμον ἐπὶ τῷ καὶ τῷ κ.τ.λ. ἄνευ συγγενείας καὶ ἀνηθότητος κ.τ.λ.). Ἄν τὴν συναίνεσιν τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἤθελεν ὁ νομοθέτης, ἔδει ἀναγκαίως νὰ δεχθῶμεν διὰ τε τὸν ἐπίτροπον καὶ τὰ μέλη τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, ὅπερ διαφόρως συγκροτεῖται παρ' ἡμῖν, καὶ τὰς εὐθύνας τὰς νομικὰς, ἂν ἡ περίπτωσις τοῦ δόλου ἢ τῆς ἀμελείας συντρέχῃ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι βλάβῃ τῇ ἀνηλικῷ προσεγένετό ποτε, ὡς δεχόμεθα ἐπὶ ἄλλων πράξεων καὶ νῦν κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν περὶ ἐπιτροπείας νόμον καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ C. J. C. L. 33. De administ. et peric. tut. D. « Tutoribus et curatoribus pupillorum, eadem diligentia praestanda est circa administrationem rerum pupillarium quam paterfamilias rebus suis ex bona fide praebere debet. L. 47. De Reg. jur. D. Consilium non fraudolenti obligatio est ceterum si

dolus et calliditas intercessit de dolo actio competit.

Ἄλλ' ὁ νομοθέτης δὲν ἤθελε τοιαύτας εὐθύνας, οὐδὲ ἐλλόγως προκύπτουσι τοιαῦται. Ἄν ἐκ τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου ΧΠΘ' προῦκυπτεν ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτρόπου ἢ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἔδει νὰ ὑπεδεικνύετο καὶ ὁ τύπος τῆς ἐκδηλώσεως, ὡς ἐν ταῖς πλείσταις πράξεσιν ὀρίζεται καὶ ὁ τύπος πρὸς ἔγκυρον κατάρτισιν, ἢ ἐκδήλωσις καὶ τοῦντεῦθεν τὰ περὶ ἀνακλήσεως ἢ μὴ τῆς δοθείσης ἅπαξ συναίνεσεως, καὶ ἂν ἦ δυνατὴ, ὧν πάντων τούτων ἡ ἐξέτασις εἰς ἄτοπον ἄγει. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ ἔνστασις τοῦ ἐναγομένου, ὅτι ὁ δεύτερος γάμος ὁ ἐν Πειραιῇ τῇ 22 Ἰουλίου 1893 τελεσθεὶς εἶναι ἄκυρος, διότι δὲν συνήνεσεν ὁ ἐπίτροπος ἢ τὸ οἰκογενειακὸν συμβούλιον ὡς νόμῳ μὴ ὑποστατὴ κρινομένη ἀπορριπτέα ἀποβαίνει.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ἀριθ. 15.

Ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως ἐπιδίκου ἐπιτρέπεται. Συνέπειαι
ὡς πρὸς τὸν ἐκδοχέα.

Ζητήματα.

Α') Ὁ ἐνάγων δικαιούται νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν ἐπιδίκον ἀπαίτησίν του, ἐνῶ ἐξεδόθη ἀπόφασις ἐπιβήλλουσα αὐτῷ κατ' ἐπαγωγὴν, μετὰ μαρτυρικῆς ἀποδείξεως ἀποδόσας ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅρκον ;

Β') Κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἐκδοχεὺς δικαιούται νὰ ὁμώσῃ τὸν ἐν τῇ ἀποφάσει δικτετυπωμένον ὅρκον ;

Α Ὑ Σ Ε Ι Σ.

Α' — Κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκαιον, οὐ μόνον ἀπηγορεύετο ἡ ἀπαλλοτριώσις πραγμάτων, ὧν περὶ δεσποτείας ζήτησις ἐν δικαστηρίῳ κινεῖται ὑπὸ τῶν νόμων 2 καὶ 3 τοῦ Κώδ. βιβ. ἢ τίτλ. 37 Νεαρὰ 112 κεφ. α' (Mühlenbruch Cession σελ. 435) ἀλλὰ καὶ ὁ παραβάτης τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐζημιούτο. Τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἀπεφίηνατο ἄλλοτε ἰσχύουσιν ὁ Ἄρ. Πάγος (173 τοῦ 1838, 39 τοῦ 1841 καὶ 177 τοῦ 1847). Ἡ πεπαλαιωμένη ὁμῶς αὕτη γνώμη τοῦ Ἄρ. Πάγου, ἣν ὅλως ἐσφαλμένη, διότι ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη κατηρ-

γῆθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 156 τῆς ἡμετέρας Πολ. Δικον. (ἴδε καὶ ἄρθρ. 575 καὶ 545 ἐδ. 3) ἀφοῦ ἐν τῷ ἄρθρ. 156 ἀναφέρονται ἀκριβῶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς παρὰ τοῖς Ρωμαίοις προκατάρξεως τῆς δίκης, δὲν περιλαμβάνεται δὲ εἰς ταῦτα ἡ Ρωμ. ἀπαγόρευσις τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐπιδίκου· τὸ ἐδάφ. γ' δὲ τοῦ ἄρθρ. 156 καθ' ὃ ἀπαγορεύεται πᾶσα ἐν τῷ ἀντικειμένῳ τῆς διαφορᾶς καινοτομία καὶ μεταβολή, δὲν ἐννοεῖ βεβαίως τὴν ἀπαλλοτριώσιν. Ὁ νομοθέτης ἐν γνώσει περὶ τοῦτου ἐσιώπησεν, ἡ δὲ πρόθεσίς του, τοῦ ν' ἀποκρούσῃ τὴν ῥηθεῖσαν ἀπαγόρευσιν, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως τοῦ Βχουαρικοῦ Νομοσχεδίου τῆς Πολ. Δικον., οὗτινος αἱ πλεῖσται διατάξεις παρελήφθησαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, καθ' ὅσον ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ταύτῃ ἐκθέσει, ἀναφέρεται ὅτι σκοπίμως ἀπεσιωπήθη ἡ τῆς ἐκποιήσεως ἐπιδίκου ἀπαγόρευσις, ἀνάρμοστος πρὸς τὰς σημερινὰς σχέσεις καὶ ὑπ' οὐδενὸς νομοθετικοῦ λόγου ὑποστηριζομένη (ἴδ. Seufferts Com. Β' 276). Ὅθεν καὶ ὁ Ἄρ. Πάγος μεταβαλὼν τὴν νομολογίαν του, ἀποφαίνεται ἤδη ἔγκυρον τὴν ἐκχώρησιν ἐπιδίκου ἀπαιτήσεως (ἴδ. ἀποφάσεις αὐτοῦ 218 τοῦ 1851, 258 τοῦ 1858, 76 τοῦ 1860, 97 καὶ 117 τοῦ 1861, 8 τοῦ 1864, 77 τοῦ 1865, 84 τοῦ 1867, 17, 74 καὶ 99 τοῦ 1874, 72 τοῦ 1880, 9 τοῦ 1893).

Β' — Ὁ ἀντίδικος τοῦ ἐκχωρητοῦ δικαιούται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν δίκην μετ' αὐτοῦ, καθότι μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς κατάρξεως τῆς δίκης, *litis contestatio*, συνῆψε δικαστικὸν συνάλλαγμα. Ὁ ἐκδοχεὺς κατὰ τὰ ἄρθρ. 89, 231, 602 καὶ ἐπ. Πολ. Δικον. δικαιούται μόνον νὰ παρέμβῃ διὰ προσθέτου ἢ κυρίας παρεμβάσεως. Καὶ ἐὰν παρέμβῃ διὰ προσθέτου παρεμβάσεως, θέλει ὑποστῇ τὴν τύχην τοῦ ἐκχωρητοῦ αὐτοῦ, ὄντος κυρίου διαδίκου, ἐὰν δὲ διὰ κυρίας, δύναται πρὸς ὑπεράσπισίν του νὰ ἐνασκήσῃ πᾶν δικαίωμά του καὶ ἐὰν ἀκόμη αἱ αἰτήσεις του εἰσὶ διάφοροι τῶν τοῦ κυρίως διαδίκου ἐκχωρητοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀφοῦ τοῦτέστιν ὁ ὀφειλέτης δικαιούται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν δίκην μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ διαδίκου, φρονούμεν ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὅρκον, ὅτι ὁ ὀφειλέτης δικαιούται ν' ἀπαιτήσῃ νὰ δοθῇ ὑπὸ τοῦ ἐκχωρητοῦ εἰς ὃν ἐπεβλήθη, ὅχι μόνον ὅταν ἡ ἀπόφασις ἔχῃ καὶ τὰς συναπειὰς τοῦ ὅρκου, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπεφυλάχθῃ περὶ αὐτῶν. Ὁ παρεμβαίνων ἐκδοχεὺς δύναται τότε μόνον νὰ δώσῃ ὅρκον, ὅταν ἡ ἐπὶ τῆς παρεμβάσεώς του ἐκδοθησομένη ἀπόφασις ἐπιβάλλῃ αὐτῷ τοιοῦ-

τον. Ὁ δὲ παρεμβαίνων κυρίως καὶ οὐχὶ προσθέτως, δύναται ν' ἀποκρούσῃ πάντα τὰ ἐν τῇ δίκῃ πρὸ τῆς παρεμβάσεώς του γεγόμενα, ἅτε μόνον μεταξὺ τῶν πρώτων διαδίκων ὄντα ἰσχυρά, καθότι ὁ κυρίως παρεμβαίνων εἶνε ἀπέναντι τῶν ἀντιδίκων του κύριος ἐνάγων καὶ οὐχὶ πρόσθετος διάδικος (Ἄρ. Πάγος 247 τοῦ 1861), ἐνῶ ὁ ἐνεργῶν πρόσθετον πχρέμβασιν, ὀφείλει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν δίκην, εἰς ἣν κατὰ στασιν τὴν εὐρίσκει κατὰ τὸν χρόνον τῆς παρεμβάσεως καὶ δὲν διακαίουται νὰ κάμῃ νέαν ἔνστασιν, ὀφείλων νὰ προστίθῃται εἰς τὰς αἰτήσεις ἐνὸς τῶν διαδίκων.

Ν. Δαμασκηνός, Σ. Δαμασκηνός.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων ὁμοίως γνωμοδοτοῦμεν ὡς ἑξῆς·

Ἀριθ. 16.

Α' — Ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκαιον ἀπηγορεύετο ἡ ἐκχώρησις ἐπιδίκου ἀπαιτήσεως, ἢ ἡ ἀπαλλοτριώσεις ἐπιδίκου πράγματος (ν. 2—5 Κώδ. 8. 36—37.—Βασιλ. ΚΖ', α' 1—4.—Νεαρά 112 κεφ. Α'). Ἀλλ' αἱ ἀπαγορεύσεις αὗται κατηργήθησαν διὰ τοῦ ἄρθρ. 156 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 1100 τῆς Πολ. Δικονομίας: α') διότι τ' ἀποτελέσματα τῆς προκατάρξεως τῆς δίκης (litiscontestatio) ἄλλα μὲν ἦσαν κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκ. (Arndts § 113.—Οἰκονομ. Στοιχ. Ἀστ. Δικ. § 93) καὶ ἄλλως ἐκανονίσθησαν διὰ τῶν ἄρθρων 156, 545 § 3 καὶ 575 τῆς ἡμετέρας Πολ. Δικονομίας, ἥτις οὐδεμίαν περιέχει ἀπαγόρευσιν ἐκχωρήσεως τῶν ἐπιδίκων δικαιωμάτων. Περὶ τούτου οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων συγγραφέων διαφωνεῖ (Οἰκονομ. Ἐγγ. Πολ. Δικον. Ἑκδ. Ε' § 100 σελ. 326 σημ. 4. Καλλιγὰ Γ' ἑκδ. 1873 § 446. Παππαρρηγ. Ἐνοχικὸν Γ' ἑκδ. 1858 § 161 σ. 43, ὅστις ὅμως ἐκφράζει ἀσθενῆ ἐνδειασμὸν ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων γενομένην ἐρμηνείαν περὶ τοῦ ἄρθρ. 156 Πολ. Δικ.).

Ἡ νομολογία τοῦ Ἄρ. Πάγου, εἰς ἀρχαιοτέραν μὲν ἐποχὴν εἶχε παραδεχθῆ, ὅτι ἰσχύει καὶ νῦν ἡ ὑπὸ τῶν νόμων 2 καὶ 3 τοῦ Κώδ. Βιβλ. ἢ τίτλ. 37 ὀριζομένη ἀπαγόρευσις τῆς ἐκποιήσεως ἐπιδίκων πραγμάτων (173 [1838].—39 [1841] καὶ 177 [1847]). ἀλλ' ἔκτοτε σειρὰ πολλῶν ἀποφάσεων ἐδέχθη παγίως τὴν ἀντίθετον ἀκριβῶς λύσιν περὶ καταργήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Ρωμ. Δικ. ὡς πρὸς τὴν

ἀπαγόρευσιν ἐκχωρήσεως ἐπιδίκων ἐν γένει δικαιωμάτων, διὰ τῆς Πολ. Δικονομίας, (Ἄρ. Πάγ. 97 καὶ 117 [1861].—218 [1851].—258 [1858].—76 [1860].—8 [1864].—77 [1865].—84 [1867].—17 καὶ 99 [1874].—72 [1880].—Πρβλ. Πείρα λ. Ἐπίδικα σ. 1299).—Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἀπαγόρευσις ἐκχωρήσεως ἐπιδίκου ἀπαίτησεως δὲν ἰσχύει (Ἄστ. Νόμ. 1699—1701) ἐκτὸς εἰδικῶν ἐξαίρεσεων (αὐτόθι 1597.—Aubry et Rau IV § 359 quater.—Carré ζήτ. 1233 ter). Ἐπίσης ἐν Βαυαρίᾳ παραδέχονται συγχωρουμένην τῶν ἐπιδίκων τὴν ἀπαλλοτριώσιν (Seufferts Blätter I' 177. Τοῦ αὐτοῦ Comment. B' 276.—Gönner Motivé A' 299).

Ἐννεῖται, ὅτι αἱ κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος καὶ δυνάμει εἰδικῶν καὶ ρητῶν νεωτέρων νόμων ἀπαγορεύσεις περὶ ἐκχωρήσεως ὠρισμένων κατηγοριῶν ἀπαιτήσεων, ἰσχύουσι καὶ ὡς πρὸ τὰς ἐπιδίκους. Τοιαύτας ἀναφέρομεν ἐν παραδείγμασι: α') τὴν εἰς τοὺς δικηγόρους, εἰς τοὺς συμβολαιογράφους καὶ εἰς τοὺς δικαστικούς κλητῆρας κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθρ. 145, 165 καὶ 201 τοῦ Ὁργ. τῶν Δικαστηρίων ὀριζόμενα (Νομικὴ Βιβλιοθήκη. Δικαστ. Ὁργαν. σελ. 368, 411 καὶ 468). β') τὴν ἐκ τῶν ἄρθρ. 72 καὶ 130 τοῦ ν. 17 Αὐγ. 1861 περὶ Ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας. γ') τὴν ἀπαγόρευσιν ἐκχωρήσεως στρατιωτικῶν συντάξεων, πλὴν ἐνεκὰ διατροφῆς συζύγου, τέκνων καὶ γονέων, κατὰ τὸ ἄρθρ. 25 τοῦ ν. 19 Αὐγ. 1852 καὶ τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ ν. 13 Νοεμ. 1864. δ') τὴν ἀπαγόρευσιν ἐκχωρήσεως τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν διὰ τοῦ ν. ἀπὸ 14 Μαΐου 1882. ε') τὴν κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ν. 19 Μαρτίου 1884 ὡς πρὸς τὰς ἀποζημιώσεις τῶν βουλευτῶν. ς') τὴν κατὰ τὸ ἄρθρ. 1 τοῦ ν. 19 Μαρτίου 1884 ἀπαγόρευσιν ἐκχωρήσεως τῶν παρὰ τοῦ Δημοσίου, τῶν Δήμων, τῶν Κοινοτήτων κλπ. ὀφειλομένων εἰς ἐργολάβους, ἀναλαβόντας τὴν κατασκευὴν ἔργων, εἰς προμηθευτὰς ὑλικοῦ καὶ εἰς ἐργάτας, παρασχόντας τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἐργασίαν διὰ τὰ ἔργα ταῦτα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ἡ **καταφατικὴ ἀπάντησις** ἐπὶ τοῦ θεντος ἡμῖν πρώτου ἐρωτήματος, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἀπαίτησις δὲν συμπεριλαμβάνεται μεταξὺ ἐκείνων, ὧν ἡ ἐκχώρησις ἔχει, ὡς ἄνω εἴρηται, ἀπαγορευθῇ δι' εἰδικῶν νόμων.

Β' — Κατὰ γενικὸν κανόνα, οἱ δικαζόμενοι οὔτε δικαιοῦνται νὰ

προσλάβωσιν, οὔτε χρεωστοῦσι νάνεχθῶσι τρίτον πρόσωπον ἀναμιγνύομενον ἐν ιδιότητι συμμάχου ἢ ἀντιπάλου ἐν τῇ μεταξύ αὐτῶν ἐκκρεμεί δική (Οἰκονομίδου Ἑγγ. Πολ. Δικ. Ἐκδ. ε' § 52 σ. 151).

Κατ' ἐξαίρεσιν ὅμως συγχωρεῖται παρέμβασις (interventio), ἥτις ὑποδιαίρεται εἰς κυρίαν (interventio principalis) καὶ εἰς πρόσθετον (interv. accessoria) κατὰ τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὀριζόμενας περιπτώσεις. Προκειμένου δὲ περὶ ἐπιδίκου ἀπαιτήσεως, ἀναντιρρήτως ὁ ἐκδοχεὺς τοῦ ἐνάγοντος δυνάμει τῶν ἄρθρων 89, 90 καὶ 231 τῆς Πολ. Δικονομίας δύναται νὰ παρέμβῃ εἰς τὴν δίκην, ἥτις ὅμως θέλει ἐξακολουθήσῃ καὶ κατὰ τοῦ ἐνάγοντος, ὅστις συνῆψε τὸ δικαστικὸν συνάλλαγμα διὰ τῆς κατάρξεως τοῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος. Βεβαίως δὲ δὲν δύναται ὁ ἐκδοχεὺς νὰ ἀπαιτήσῃ, ἵνα αὐτὸς ὁμόσῃ τὸν ἐν τῇ προγενεστέρᾳ μάλιστα τῆς ἐκχωρήσεως ἐκδοθεῖσιν ἀποφάσει διατετυπωμένον ὅρκον καὶ δὴ ἐπακτόν. (Περὶ σχετικῶν ζητημάτων πρὸς βλ. Ἀρ. Πάγ. 128 [1865] καὶ 72 [1880]. Ἑρ. Ἀθηνῶν ἀποφ. 715 καὶ 2180 [1892] καὶ 142 [1893]. Εἰς Θέμιδα Γ' σελ. 249 καὶ Δ' σελ. 106 καὶ 172. Ὡς πρὸς τὰ παρὰ Γάλλοις ἰσχύοντα Πολ. Δικ. 339—341. 466 καὶ ἰδίως ὡς πρὸς τὸν ἐκδοχέα prête-nom πρὸς βλ. Dalloz, Intervention n° 67, 68 et s. Supplément 24. —Πρὸς Γερμανικὴ Πολιτ. Δικον. ἄρθ. 61 ἐπ.). Διαφέρει ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν τῇ συναινέσει τοῦ ἐναγομένου ἐτίθετο ἐκτὸς τῆς δίκης ὁ ἐκχωρητὴς ἐνάγων, τοῦ ἐκδοχέως ἀναλαμβάνοντος τὸν περαιτέρω δικαστικὸν ἀγῶνα· ὅθεν ἐπὶ τοῦ β' ζητήματος ἡ ἡμετέρα ἀπάντησις εἶναι ἀποφατική.

Γ. Φιλάρετος (Εἰσηγ.) — Η. Λιακόπουλος.

Ἀριθ. 17.

Συναλλαγματικά· ὑπολογισμὸς προθεσμίας τῶν εἰς
(ἢ μεθ') ἡμέρας πληρωτέων.

Φίλε κύριε Λιακόπουλε. — Διὰ τῆς ἀπὸ 24 Νοεμ. ε. ε. ἐπιστολῆς σας προκαλεῖτε τὴν ἐμὴν γνώμην ἐπὶ ζητήματος μεγάλῃς, ὡς λέγετε ἀληθῶς, πρακτικῆς σπουδαιότητος, ἐπ' ἐσχάτων ἐγερθέντος συνεπείᾳ τῆς νεωτέρας ὑπ' ἀριθ. 193 ἀποφάσεως τοῦ Α. Π. Θὰ συνομολογήσῃτε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἐκ πλάνης διεδόθη, ὅτι ἡ νομολογία τοῦ ἀνωτάτου δικα-

στηρίου ἐτράπη πρὸς τὴν δεξασίαν, καθ' ἣν δῆθεν ἡ προθεσμία τῶν εἰς ἡμέρας πληρωτέων συναλλαγματικῶν δεῖον νὰ ἀρχηται ἀπὸ αὐτῆς ταύτης τῆς χρονολογίας τῆς συναλλαγματικῆς καὶ οὐχὶ τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ὡς μέχρι σήμερον ἐδοξάζετο. Τὴν γνώμην ταύτην δὲν ἐξήνεγκεν ὁ Α. Π. ἀλλ' ἀπόφασις Ἐφετείου, καθ' ἧς ἐζητήθη ἀναίρεσις. Τὸ Ἐφετεῖον «ἐν τῇ ἀνεξελέγκτῳ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, λέγει ὁ Α. Π., ἐδέχθη ὅτι ὁρισθείσης ἐν τῷ ἐπιδίκῳ γραμματίῳ τῆς προθεσμίας εἰς ἡμέρας 85 ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως διὰ τῶν λέξεων «ἀπὸ σήμερον» καθωρίσθη δι' αὐτοῦ ὅτι συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῆς προθεσμίας». Ἐπομένως ὁ Α. Π. μὴ ἀποφανθεὶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὑποτίθεται ἀκολουθῶν τὴν παλαιὰν δεδεγμένην ἀρχὴν ἐντεῦθεν οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος ὅπως φοβηθῶσιν αἱ Ἀγοραὶ μεταβολὴν νομολογίας ἢ ὁρθότερον καθιέρωσιν γνώμης τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου ἀνατρεπούσης στερεωμένον παρελθόν. — Ἡ παλαιά, κρατούσα δὲ καὶ νῦν γνώμη εἶνε, ὅτι τὸ σύνθηες κείμενον τῶν συναλλαγματικῶν, «πληρώσατε εἰς ἡμέρας τόσας ἀπὸ σήμερον» νοεῖ προθεσμίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς χρονολογίας τῆς συναλλαγματικῆς, ἐπομένως συναλλαγματικὴ ἐκδοθεῖσα τῇ 1 Δεκεμβρίου εἰς ἡμέρας 20, εἶνε πληρωτέα τῇ 21 Δεκεμβρίου καὶ οὐχὶ τῇ 20, ἄρα τὸ διαμαρτυρικὸν συνταχθήσεται τῇ 22 (ἄρθ. Ε. Ν. 162).

Τοῦτο ἐγένετο ἀσπαστόν, καίτοι τοῦ νόμου μὴ ἀποφαινομένου, (— ἐκτὸς ἐν ἄρθρῳ 132 «ἡ συνήθεια εἶνε τριακονθήμερον χρόνου διάστημα λογιζόμενον ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς χρονολογίας τῆς συναλλαγματικῆς»), ἀφ' ἧς ἤρξατο λειτουργοῦσα ἡ συναλλαγματικὴ ἐν τῇ πληρότητι τῶν τύπων αὐτῆς. Νομίζων περιττὴν πᾶσαν περὶ τούτου ἱστορικὴν ἀπασχόλησιν ἀρκοῦμαι εἰς τὰς ἐξῆς ἀποφάνσεις Γάλλων συγγραφέων, ὧν ἡ γνώμη βεβαίως βαρύνει πολὺ λαμβανομένου ὑπ' ὅψει ὅτι πρόκειται περὶ ἄρθρων τοῦ γαλλ. Ἐμπορ. Κώδικος. *Alaujet*, comment. du code de Com. T. III n. 1336, «La computation des jours se fait à partir du jour de la date et sans le comprendre». Ἐν *Dalloz R.* «Effets de commerce» n. 362, «La computation des jours pour les effets à un ou plusieurs jours se calcule à partir du jour qui suit celui de la date». *Bedarride*, de la lettre de change T. 1. n. 170, «Si elle est à jours, elle est échue par l'expiration du nombre indi-

qué à partir du *lendemain* de cette date». *Boistel*, précis, n. 723, «On ne compte pas dans le *délai le jour* du point de départ de ce *délai*». Τὰ αὐτὰ εἰ Lyon - Caen et Rainault, précis n. 1179, manuel n. 544 σελ. 368, καὶ καθεξῆς.

Γνώμην ἀντίθετον παρὰ συγγραφεῖ τινι δὲν εὔρον. Φεβοῦμαι δὲ μήπως θέλων νὰ ἐκ-ανθῶ εἰς ἰδίαν ἐργασίαν ἐπὶ τούτου θεωρηθῶ ζητῶν «*enfoncer des portes ouvertes*», ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι· ἐν τούτοις ρηθῆτωσαν τὰ ἐξῆς ὀλίγιστα: α') Ἡ συνήθεια πρὸ παντὸς χρησιμεύει εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων, ἰδίως τοῦ ἐν αὐταῖς ὕφους (*stylus mercatorum*), ἐπομένως ἀφοῦ ἀπαρεγκλίτως ἡ ἐμπορία, τοσον ἡ ξένη ὅσον καὶ ἡ ἡμετέρα, ἀνέκαθεν ἡρμήνευσε τὴν φράσιν «εἰς ἡμέρας τόσας ἀπὸ σήμερον» ὡς μὴ περιλαμβάνουσαν ἐν τῇ προθεσίᾳ τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν δυνάμεθα νὰ παρεκκλίνωμεν ἡμεῖς τῆς ἐννοίας ταύτης νῦν, ἀλλ' ὀφείλομεν ἀναγκαιῶς τὴν συνήθειαν νὰ λάβωμεν ὡς *lex contractus*. Ἡ παρ' ἡμῖν συνηθεστέρα χρῆσις τῆς προθέσεως «μετὰ», «μεθ' ἡμέρας τόσας» ἄγει εὐδηλοτέρων εἰς τὸν αὐτὸν ὑπολογισμόν· τὸ «μεθ' ἡμέρας 20» νοεῖ προδήλως ὅτι δέον νὰ παρέλθῃ ὁλόκληρον τὸ εἰκοσαήμερον διάστημα. β') Συνηθεστάτα οἱ ἐμποροὶ σημειοῦσιν ἐπὶ τῆς συναλλαγματικῆς τὴν ἡμέραν τῆς λήξεως μὴ περιλαμβάνοντες ἐν τῇ προθεσίᾳ τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ ἐρμηνεύοντες οὕτω τὴν ἐννοίαν τῆς ρήτρας «εἰς (μεθ') ἡμέρας τόσας»· ἡ ἐπεξήγησις αὕτη ἀποτελεῖ *pars contractus*. γ') Θὰ ἦτο λίαν παράδοξον, ἐὰν κατὰ τὴν ρηθεῖσαν γνώμην τοῦ Ἐφετείου ἡ προθεσμία ἔλῃγε τὴν πρώτην ἡμέραν ἐπὶ συναλλαγματικῆς πληρωτέας «μεθ' ἡμέραν μίαν». δ') Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι οὐδὲν προκύπτει σαφὲς ἐκ τῆς ὡς εἴρηται φράσεως διὰ τίνα λόγον νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ τότε ὁ κανὼν, «*Dies a quo non imputatur in termino*»; ε') Ὅτι ἡ συνήθεια ἀποδίδει τὴν ἀνωτέρω ρηθεῖσαν ἐννοίαν εἰς τὴν φράσιν «εἰς ἡμέρας τόσας» ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ἄρθρου 32 τοῦ περὶ συναλλαγματικῆς γερμανικοῦ Κώδικος, οὗ γνωστός ὁ πρὸς τὰς συνθηθείας σεβασμός. Τὸ ἄρθρον ἔχει ὡς ἐξῆς: ἐδάφ. 1 «ἐπὶ προθεσμίας ὀριζομένης εἰς ἡμέρας, (αὕτη λήγει) τὴν τελευταίαν ἡμέραν· ἐν τῷ ὑπολογισμῷ δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἡ ἀπὸ τῆς χρονολογίας . . . πληρωτέα συναλλαγματική».

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπιτρέψατέ μοι νὰ θεωρήσω ἀδικαιολόγητον τὴν

μνησθεῖσαν γνώμην τοῦ Ἐφετείου, (ὡς αὕτη ἐκτίθεται ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 193 ἐ. ἔ. ἀποφάσει τοῦ Α. Π.), ὡς καὶ ὑμεῖς ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀποφαίνεσθε.

Σ. Σημίτης.

Ἀριθ. 18.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰ ἀκόλουθα καὶ ἕτερος τῆς Νομικῆς συνεργάτης, ὁ ἀξιότιμος κ. Γ. Λαζαρίμος.

Ἐκρίνα καλόν, ὡς συνηγορήσας ὑπὲρ τῆς ἐναντίας λύσεως ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου, νὰ γράψω τὰ ἐξῆς ὀλίγα περὶ τῆς ἀνω ἀποφάσεως, ἣτις δικαίως ἀνησύχησε τὸν παρ' ἡμῖν τραπεζιτικὸν καὶ ἐμπορικὸν κόσμον λόγῳ τῆς καινοτομίας, ἣν εἰσάγει περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς προθεσμίας τῶν συναλλαγματικῶν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ συντελέσω ὅπως ἡ νεκρὰ νομολογία ἀντιπαρέλθῃ ἀζημιώτως διὰ τὸ ἐμπόριον. Αἱ ὑπὸ προθεσμίαν συναλλαγματικαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν γενικωτέραν τάξιν τῶν ὑπὸ προθεσμίαν ὑποχρεώσεων, περὶ ὧν ὁμιλεῖ τὸ ἀστικὸν δίκαιον, προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χρόνου τῆς προθεσμίας, τὸ Ῥωμ. Δίκαιον συνυπολογίζει τὴν ἡμέραν τῆς καταρτίσεως τῆς δικαιοπραξίας (dies ad quo) κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην, ἢ καὶ ῥητὴ περὶ τοῦ συνυπολογισμοῦ τούτου διάταξις δὲν ἀπαντᾷ. Ἐὰν τὸν κανόνα τοῦτον τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἠθέλομεν ἐφαρμόσῃ καὶ ἐπὶ τῶν ὑπὸ προθεσμίαν συναλλαγματικῶν, ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν ἠθέλε συνυπολογισθῇ, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ λύσις, ἣν ἔδωκεν ἡ ἀνωτέρω ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου θὰ ἦτο ὀρθή. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς προθεσμίας τῶν συναλλαγματικῶν ἔχομεν εἰδικὰς διατάξεις ἐν τῷ ἐμπορικῷ δικαίῳ, ὧν ἡ ἰσχὺς εἶνε ἐπικρατεστέρα τῶν τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 129 αἱ συναλλαγματικαὶ εἶνε πληρωτέαι ἢ ἐν ὄψει ἢ ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῶν μετὰ μίαν ἢ περισσοτέρας ἡμέρας, συνηθείας ἢ μῆνας. Ἡ ἡμέρα (τὸ ἡμερονύκτιον) εἶνε φυσικὴ ὑποδιαίρεσις τοῦ χρόνου, καὶ ὁ νόμος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσθέσῃ τι περὶ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τοῦ ἀποτελοῦντος αὐτήν· ὁ μὲν ὅμως καὶ ἡ συνήθεια εἶνε ὑποδιαίρεσις αὐθαίρετος, καὶ περὶ τῆς ἐννοίας αὐτῶν ὥφειλε νὰ ἐξηγηθῇ. Κανονίζων λοιπὸν τὴν συνήθειαν ἐν ἄρθρ. 132 λέγει, ὅτι ἡ συνήθεια εἶνε τριακονθήμερον χρόνου διάστημα λογιζόμενον ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς χρονολογίας τῆς συναλλαγματικῆς, κανονίζων δὲ τὸν μῆνα προστίθῃσιν, ὅτι

οἱ μῆνες εἶνε ἀπαράλλακτοι ὅπως εἰς τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον. Βλέπομεν ὅτι ἐν τῷ κανονισμῷ τῆς συνηθείας ὁ νόμος ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας, καὶ ὀρίζει τὴν ἐναρξιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐπαύριον. Ἐνταῦθα δ' ἐρωτᾶται: Ὁ νόμος ἐνόησε διὰ τοῦτου νὰ καθιερώσῃ ἐξαιρετικὸν κανόνα ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας ἐφαρμοζόμενον μόνον εἰς τὰς συνηθείας, ἢ τοῦναντίον ὑπέδειξε κανόνα γενικὸν δι' ἅπας τὰς προθεσμίας τῶν συναλλαγματικῶν, ὃν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ καθορισμοῦ τῆς συνηθείας περιέλαβεν αὐτόθι; Διὰ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐξαιρετικὸν καθιέρωσε κανόνα, πρέπει νὰ εὕρωμεν καὶ δικαιολογητικόν τινα λόγον τῆς ἐξαίρεσεως ταύτης, ἐλλείψει δὲ τοιαύτης δικαιολογίας ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος ἐπιβάλλεται γενικῇ, διότι ὁ νόμος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ παλλιλογήσῃ ἐπὶ διατάξεως. ἢν οὐδεὶς νόμος ἐπέτρεπε νὰ περιορίσωμεν.

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὁρμωμένη ἢ τε πρακτικὴ καὶ ἢ θεωρία ἐδέχθη ἀνευδοκιάτως, τὸν μὴ συνυπολογισμόν τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως τῶν συναλλαγματικῶν, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐθεωρεῖτο ἀναμφισβήτητον μέχρι τοῦδε, ὅτι συναλλαγματικὴ πληρωτέα μετὰ μίαν ἡμέραν ἔλγῃ τὴν ἐπομένην τῆς χρονολογίας τῆς, ἐπομένως τὸ διαμαρτυρικὸν ἔδει νὰ συνταχθῇ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς (ἄρθρ. 162): ἐπίσης συναλλαγματικὴ ἐκδοθεῖσα τὴν 1 Σεπτεμβρίου καὶ πληρωτέα μετὰ 15 ἡμέρας ἔλγῃ τὴν 16 ἰδίου μηνὸς ἐπομένως τὸ διαμαρτυρικὸν αὐτῆς ὄφειλε νὰ συνταχθῇ τὴν 17: ἐπίσης συναλλαγματικὴ ἐκδοθεῖσα τὴν 1 Αὐγούστου καὶ πληρωτέα μετὰ ἓνα μῆνα ἔλγῃ τὴν 1 Σεπτεμβρίου, ἐπομένως τὸ διαμαρτυρικὸν αὐτῆς ἔδει νὰ συνταχθῇ τὴν 2 Σεπτεμβρίου: ἐπίσης συναλλαγματικὴ ἐκδοθεῖσα τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ πληρωτέα μετὰ μῆνας τρεῖς ἔλγῃ τὴν 1 Ἀπριλίου καὶ ἦτο διαμαρτυρητέα τὴν 2 τοῦ αὐτοῦ καὶ καθέξῃς κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπομένως τρόπον καὶ τὸ περὶ οὗ ἐπρόκειτο γραμματίον ἐκδοθὲν τὴν 11 Ἰουνίου καὶ πληρωτέον μετὰ 85 ἡμέρας ἔλγῃ τὴν 4 Σεπτεμβρίου καὶ τὸ διαμαρτυρικὸν ἔδει νὰ συνταχθῇ τὴν 5 ἰδίου ὡς καὶ συνετάχθη.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἀνατρέπεται ἤδη διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ γίνεται δεκτὸν ἕτερον, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ προθεσμία τῶν συναλλαγματικῶν λογίζεται ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἐπαύριον, διότι ὁ νόμος ἐξαιρετικῶς δέχεται τὸ τελευταῖον

τοῦτο μόνον διὰ τὰς συνηθείας. Δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀρθή καὶ κατισχύση ἡ θεωρία αὕτη στηριζομένη ἐπὶ ὅλως ἀδικαιολογήτου διακρίσεως; Ποία ἐγγύησις θὰ δεθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅτι δύναται ἀζημιώτως νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν νέαν νομολογίαν;

Τὰς συνεπείας τῆς ἄνω ἀποφάσεως ἴσως δὲν κατεμέτρησε δεόντως τὸ ἀνώτατον δικαστήριον καὶ διὰ τοῦτο θεωροῦμεν καὶ αὐτῆς τῆς παρερμηνείας τοῦ νόμου σπουδαιότερα τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, δι' ἧς τὰ καλῶς καὶ ὀρθῶς κείμενα ἐταράχθησαν καὶ ἀβεβαιότης ἐπεγένετο ἐκεῖ, ἔνθα προηγουμένως πλήρης ἐπεκράτει ἡσυχία καὶ πεποίθησις. Τί νὰ πράξωσιν ἤδη οἱ κομισταί; Νὰ διαμαρτυρήσωσι κατὰ τὴν νέαν νομολογίαν, διστάζουσι καὶ φοβοῦνται, ν' ἀκολουθήσωσι τὴν παλαιάν, κινδυνεύουν, νὰ διαμαρτυρήσωσι καὶ κατὰ τὴν νέαν καὶ κατὰ τὴν παλαιάν, δεικνύει κατάστασις ἐκρυθμον, ἀλλ' εἶνε τὸ φρονιμώτερον.

Γ. Λαζαοῖμος.

Ἀριθ. 19.

Ἡροῖξ θυοταθεῖδα ὑπὸ τοῦ πατρὸς τίνι ἀνήκει ματαιωθέντος τοῦ γάμου μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς;

Ζήτημα.

Ὁ πατὴρ Α. πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ συνεβλήθη προικῶν σύμβασιν μετὰ τοῦ Β. ἱστορῶν ὅτι προκειμένου νὰ ἔλθῃ εἰς νόμιμον γάμον ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μαρία μετὰ τοῦ Β. ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους παραχωρεῖ πρὸς τὸν Β. μελλόγαμβρόν του λόγῳ προικὸς τῆς διαληφθείσης θυγατρὸς του Μαρίας, τὰ ἐξῆς ἀκίνητα καὶ τὰ ἐξῆς χρεώγραφα ἃς ἀπαιτήσεις ἐκχωρεῖ καὶ μεταβιβάζει πρὸς τὸν γαμβρόν του τοῦτον καὶ τῷ χορηγεῖ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν προσωπικὴν ἰσχύν, ὅπως ἐνεργήσῃ καὶ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς εἰσπραξίν τῶν ὀφειλομένων, καὶ πᾶσαν εἰς ἀνδρήποτε ἀγωγὴν γεννηθησομένην ἕνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τούτων ἐκχωρεῖ εἰς τὸν αὐτὸν γαμβρόν του· ὁ δὲ γαμβρὸς του Β. δηλοῖ ὅτι ἐπραγματοποίησε τὴν περὶ γάμου συμφωνίαν μετὰ τῆς Μαρίας καὶ ἀποδέχεται καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς ὅρους τοῦ προικοσυμφώνου καὶ τὴν προσφερθεῖσαν αὐτῷ κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν εἰς προῖκα τῆς μελλονύμφου του. Ὅμως ὁ γάμος δὲν ἐτελέσθη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς Α. ὅστις ἀποθανὼν μετὰ μῆνα κατέλιπε πλὴν τῆς Μαρίας καὶ 4 ἄλλα τέκνα κληρονόμους αὐτοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ὁ Β. δὲν συναινεῖ νὰ τελέσῃ γάμον μετὰ τῆς Μαρίας. — Ἐρωτᾶται ἥδη

Συναινοῦντος τοῦ Β. δύναται νὰ ἐκχωρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἡ προίξ εἰς τὸν Γ. δεχθέντα νὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν ; ἢ

Ἡ Μαρία δικαιούται νὰ ἀναλάβῃ τὴν προίκα αὐτὴν ἀπὸ τὸν Β. καὶ δώσῃ εἰς τὸν Γ. τὸν μέλλοντα σύζυγον αὐτῆς ; ἢ

Ἡ προίξ αὕτη περιέρχεται εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ ἀποβιώσαντος πατρὸς Α. μεριζομένη ἔπειτα μεταξὺ τῶν 4 ἀδελφῶν καὶ τῆς Μαρίας ;

Α Ὑ Σ Ι Σ.

Τὸ μεταξὺ Α καὶ Β συναφθὲν συμβόλαιον ἀποτελεῖ σύστασιν προικὸς πρὸς τὸν Β, ὡς γνωστὸν δὲ πᾶσα πρὸ τοῦ γάμου σύστασις προικὸς γίνεται ὑπὸ τὴν αἵρεσιν, ἂν ὁ γάμος ἐπακολουθήσῃ· ἢ αἵρεσις δ' αὕτη τοσοῦτον εἶνε συμφυῆς, ὥστε ἀναγκαίως πάντοτε ὑπονοεῖται, καὶ ὅταν μὴδὲν ρητῶς ἐλέχθῃ ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ. Βασ. (29. 1) ιζ'.

Ἡ τῆς προικὸς ἐπερώτησις σιωπηρὰν αἵρεσιν ἔχει, τὴν, ἐὰν ὁ γάμος γένηται· ὅθεν διαζυγίου γενομένου ἀτονεῖ· ν. 21 Π. (23. 3) Οὐλπ.

Ἡ ἐπερώτησις ἥτις ἔνεκα προικὸς γίνεται, γνωστὸν ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐξῆς αἵρεσιν «ἐὰν γάμος ἐπακολουθήσῃ»¹. Ἐνταῦθα μάλιστα ὠρίσθη καὶ προθεσμία ἢ τοῦ τρέχοντος ἔτους. Ἐὰν λοιπὸν ἐντὸς τῆς προθεσμίας, ἢ καὶ ἀσχέτως αὐτῆς (ἐὰν μὴ θεωρηθῇ ἡ ρῆσις ὡς προθεσμία) ὁ Β ἀρνήται νὰ συνάψῃ τὸν γάμον μετὰ τῆς Μαρίας, ἢ αἵρεσις τῆς προικοδοσίας ἀτονεῖ, συνεπῶς ἡ προικοδοσία ἀκυροῦται καὶ τὰ εἰς τὸν Β ὡς προίξ δοθέντα θεωροῦνται ὡς ἄνευ αἰτίας ἢ μᾶλλον ὡς διὰ ματαιωθείσαν αἰτίαν δοθέντα, συνεπῶς ἀναζητοῦνται διὰ προσωπικῆς ἀγωγῆς· ν. 7 § 1 Π. (12. 4) Ἰουλ. Ἀγρὸς λόγῳ προικὸς παραδοθεὶς, ἐὰν ὁ γάμος δὲν ἤθελε παρακολουθήσει, δύναται ν' ἀναζητηθῇ δι' ἀπαιτήσεως· ὡσαύτως οἱ καρποὶ δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι². Ὅταν ὁ Α ἀπέθανεν, ἢ αἵρεσις ἤρτητο ἔτι, ὅταν ὅμως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἢ αἵρεσις ἠτόνησεν, ἢ δοθεῖσα προίξ ἔπαυσε νὰ ᾖ τοιαύτη, καὶ δὴ οὐ μόνον ἔκτοτε, ἀλλ' ἀναδρομικῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς συστάσεως, διότι προίξ οὐδέποτε ὑπάρχει ἄνευ γάμου· ν. 3 Π. (23. 3). Ἡ ὀνομασία τῆς προικὸς δὲν ἀναφέρεται εἰς τριοῦτους γάμους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ συστηθῶσι, διότι οὐδὲ προίξ ἄνευ γάμου δύναται νὰ ὑπάρξῃ· ὅπουδὴποτε λοιπὸν τὸ ὄνομα τοῦ γάμου δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ προίξ ὑπάρχει. Συνέπεια δὲ τῆς ἀναδρομῆς ταύτης

¹ Ἴδε καὶ τὰ λοιπὰ κείμενα ἐν τῷ ἐμῷ κώδικι Προίξ (τεῦχος KB') § 2.

² Ἴδε ὁμοίως τὰ ἐν § 2 αὐτόθι κείμενα.

εἶνε, ὅτι κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Α προῖξ δὲν ὑφίστατο· συνεπῶς τὸ σχετικὸν μέρος τῆς περιουσίας του, κατ' οὐδὲν διέφερε τῆς λοιπῆς περιουσίας· ἀφοῦ δὲ αὕτη μεταβαίνει εἰς τὰ τέκνα του (τὰ τέσσαρα καὶ τὴν Μαρίαν) βεβαίως καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς περιουσίας εἰς τοὺς ἰδίους μεταβαίνει ὡς πατρικὴ κληρονομία.

Ἡ Μαρία δὲν δύναται ν' ἀντιτάξῃ, ὅτι ὁ πατὴρ διὰ τῆς μετὰ τοῦ Β συμφωνίας ἐξήρесе τὸ σχετικὸν μέρος τῆς περιουσίας του προορίσας αὐτὸ διὰ τὸν γάμον αὐτῆς μεθ' οἰουδήποτε ἢ ὅποτεδῆποτε ἤθελε τελεσθῇ. Βεβαίως τὸ προηγούμενον τοῦτο γεννᾷ τεκμήριον ἰσχυρότατον περὶ τῆς τοῦ πατρὸς θελήσεως· ἀλλὰ τὸ τεκμήριον τοῦτο δὲν ἰσχύει νὰ δεσμεύσῃ τὰ λοιπὰ τέκνα τοῦ ἀποθανόντος ἀπέναντι τῆς Μ, ὑφ' ἧς μάλιστα περιστάσεις ἢ μετὰ τοῦ Β συμφωνία ἐγένετο. Τῶνόντι ὁ Α δὲν ἀπετάθη πρὸς τὴν θυγατέρα του, οὐδὲ γενικῶς εἶπεν ὅτι ὀρίζει τόσῃν περιουσίαν, ἵνα χρησιμεύσῃ διὰ τὸν μέλλοντα γάμον της, ὅτε θὰ ἐλέγομεν, ὅτι ὁ πατὴρ συνέστησε προῖκα τῇ θυγατρὶ, ἵνα αὕτη ὑπανδρευομένη δώσῃ αὐτὴν τῷ οἰκείῳ ἀνδρὶ· ἀλλὰ τούναντίον ὁ Α συνεβλήθη μετὰ ὀρισμένου προσώπου, τοῦ Β, θεθείσης μάλιστα καὶ προθεσμίας, ἧς ἐντὸς ἔδει νὰ τελεσθῇ ὁ μετ' αὐτοῦ γάμος τῆς θυγατρὸς του· ὁ πατὴρ πιθκνόν, ὡς εἶπομεν, ἐὰν ἐπέζη νὰ ἔστεργε πάντα γάμον τῆς θυγατρὸς του, πιθκνόν ὅμως καὶ τούναντίον μόνον τὸν μετὰ τοῦ Β νὰ ἐπεδοκίμαζε, καὶ μόνον τῷ Β νὰ ἤθελε νὰ συστήσῃ τηλικαύτην προῖκα. Ἀλλ' ἐκ τοιούτων πιθανοτήτων, οὐδὲν δύναται ἡ Μαρία νὰ παραγάγῃ δικαίωμα ὅθεν ἢ τῷ Β δοθεῖσα περιουσία ἀναζητητέα καὶ διανεμητέα τυγχάνει μεταξὺ ὅλων τῶν κληρονόμων τοῦ Α.

Ἡλ. Διακόπουλος

Ἀριθ. 20.

Δικηγόρος καὶ δικηγορικὴ ἀμοιβή.

Ζήτημα.

Ὁ Α εἶνε ἐκ διαθήκης κληρονόμος τοῦ Β· ὁ Γ προσέβαλε τὴν διαθήκην ὡς τύποις ἄκυρον, καὶ ἐπέτυχεν, ὁ δὲ δικηγόρος Δ μεσολαβεῖ μεταξὺ τῶν διαδίκων καὶ τοὺς πείθει νὰ συμβιβασθῶσι. Τώρα ὁ κατορθώσας τὸν συμβιβασμὸν δικηγόρος Δ πῶς θὰ πληρωθῇ, ὡς δικηγόρος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Διατάγματος τῆς 8 Μαΐου 1835, ἢ ὡς μεσίτης τοῦ συμβιβασμοῦ; Δικαιοῦται δὲ νὰ πληρωθῇ παρὰ τῶν δύο συμβιβασθέντων διαδίκων, ἢ παρὰ τίνος ἐκ τῶν δύο θὰ πληρωθῇ;

Α Ὑ Ὅ ς.

Ἡ σχέσις τοῦ δικηγόρου πρὸς τὸν πελάτην του εἶνε ἡ τῆς ἐντολῆς τοῦτο εἶνε ἀναντίρρητον, διότι ρητῶς ἡ Πολ. Δικ. ἐν ἄρθρ. 99 τὸ ἀναγράφει· ὅθεν ὁ δικηγόρος ἐνεργεῖ ὡς ἐντολοδόχος τοῦ πελάτου αὐτοῦ, ὡς πᾶς δὲ ἐντολοδόχος ὀφείλει νὰ ρυθμίῃ τὰς ἐνεργείας του πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πελάτου, ἀδιαφορῶν ἂν ἐντεῦθεν ζημιώνηται ὁ ἀντίδικος, προσέχων δὲ μόνον μὴ αὐτὸς παρχνόμως ἐνεργήσῃ. Μεταξὺ τῶν ἔργων ἢ καθηκόντων τοῦ δικηγόρου εἶνε καὶ τὸ παρέχειν τῷ ἰδίῳ πελάτῃ συμβουλὰς· σκοπὸς τῶν συμβουλῶν τούτων ὀφείλει κατὰ τὰ ἀνωτέρω νὰ ᾖ ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν συμφερόντων τοῦ οἰκείου πελάτου. Ὅθεν δικηγόρος παρασχὼν συμβουλὰς εἰς τε τὸν ἑαυτοῦ πελάτην καὶ εἰς τὸν ἀντίδικον, τί πράττει; ἐνεργεῖ δολίως, διαπράττει τὸ ἐγκλημα τῆς *καθυφέσεως* *praevaricatio*· *praevaricator est quasi varicator, qui diversam partem adjuvat prodita causa sua*· v. 4 § 4 Π. (3. 2).—v. 1 § 6 Π. (48. 16) *praevaricatorem eum esse ostendimus, qui colludit cum reo et translatiōe muneris accusandi defungitur, eo quod proprias quidem probationes dissimulat, falsas vero rei excusationes admittet*.—v. 212 Π. (50. 16) *Praevaricatores eos appellamus qui causam adversariis suis donant et ex parte actoris in partem rei concedunt*. Τὴν τοιαύτην δὲ διαγωγὴν δικηγόρου παρέχοντος τὰς ἑαυτοῦ συμβουλὰς εἰς τε τὸν πελάτην καὶ τὸν ἀντίδικον ρητῶς κολάζει καὶ ὁ ἡμέτερος Ποιν. νόμος ἐν ἄρθ. 490 «Δικηγόροι εἴτινες συνεννοούμενοι παρὰ νόμον μετὰ τοῦ ἀντιδίκου τοῦ πελάτου αὐτῶν . . . βοηθοῦσι κατὰ τὴν αὐτὴν ἔνδικον ὑπόθεσιν, διὰ συμβουλῆς ἢ ἀντιλήψεως, ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους . . . τιμωροῦνται μὲ φυλάκισιν. . . .»

Τούτων τεθέντων ἐπὶ τοῦ προκειμένου τί ἔπραξεν ὁ δικηγόρος; συνέβουλεψε τὸν ἑαυτοῦ πελάτην νὰ συμβιβασθῇ, ἀνέλαβε δὲ αὐτὸς νὰ διεξαγάγῃ τὸν συμβιβασμόν· οὐδὲν τὸ ἄτοπον· διεπραγματεύθη πρὸς τὸν ἀντίδικον· ἐπίσης οὐδὲν τὸ ἄτοπον· τέλος ἔπεισε τοῦτον καὶ τὸν ἑαυτοῦ πελάτην καὶ ἤγαγεν εἰς πέρας τὸν συμβιβασμόν· ἐπίσης οὐδὲν τὸ ἄτοπον, διότι ὁ συμβιβασμὸς δὲν θὰ ᾗτο κατορθωτός, ἂν μὴ ὁ δικηγόρος συνεννεῖτο καὶ πρὸς τὸν ἀντίδικον, ἢ δὲ ἐπιδιώξῃ καὶ ἐπιτεύξῃ συμβιβασμοῦ οὐ μόνον οὐδὲν ἔχει τὸ ἄτοπον διὰ τὸν δικηγόρον,

ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἀναγράφεται ἢ ὑπονοεῖται πολλαχοῦ τῆς νομοθεσίας ἡμῶν ὡς ἐν ἐκ τῶν ἔργων καὶ καθηκόντων τοῦ δικηγόρου. Ἄλλ' ἤδη τοῦ συμβιβασμοῦ ἐπιτευχθέντος ὁ δικηγόρος δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν παρὰ τοῦ ἰδίου πελάτου διδομένην νόμιμον ἀμοιβήν, ἀλλὰ προσέρχεται καὶ εἰς τὸν ἀντίδικον ζητῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοιαύτην. Ὅταν παρὰ τοῦ ἰδίου πελάτου ζητῇ ἀμοιβήν, οὐδεὶς φόρος, διότι παρέσχεν αὐτῷ συμβουλὰς καὶ ὑπηρεσίας. Ζητῶν ὅμως ἀμοιβήν καὶ παρὰ τοῦ ἀντιδίκου, βεβαίως στηρίζει τὴν ἀπαιτήσιν του, εἰς τὸ ὅτι παρέσχε καὶ αὐτῷ συμβουλὰς καὶ ὑπηρεσίας (διότι πῶς ἄλλως θὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπαιτήσιν); ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο καθύφεσις, μετὰ τὰ ἀνωτέρω τεθέντα; Τὸ ὅτι δὲ ὁ δικηγόρος πείσας τὸν ἀντίδικον εἰς συμβιβασμὸν ἀπῆλλαξεν αὐτὸν βεβαίως ἀπὸ ἀμφισβητήσεων ἢ ἄλλως ὠφέλησεν αὐτόν, οὐδὲν σημαίνει, διότι πᾶσα τοῦ δικηγόρου ἢ προσπάθεια ὑποτίθεται ὅτι ἐσκόπει ἀποκλειστικῶς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων μόνου τοῦ ἑαυτοῦ πελάτου, ἐὰν δὲ συνέβαινεν ἐντεῦθεν νὰ πορίζηται ὠφέλειάν τινα καὶ ὁ ἀντίδικος, τοῦτο θεωρεῖται τυχαῖον καὶ δὲν ὑπολογίζεται· ἀφ' ἧς ὅμως ὁ δικηγόρος θελήσῃ νὰ ὑπολογίσῃ τοῦτο καὶ νὰ τὸ ἀποδώσῃ εἰς ἰδίαν ὑπὲρ τοῦ ἀντιδίκου ἐνέργειαν χρῆζουσας ἀμοιβῆς, διαπράττει καθύφεσιν. Μὴ εἶπη δέ τις, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ δικηγόρος ἐνεργῶν πρὸς συμβιβασμὸν, ἀπέβαλε τὴν ιδιότητα τοῦ δικηγόρου, καὶ ἐνήργει ὡς μὴ τοιοῦτος, ὡς κοινὸς μεσίτης, καὶ ἐπομένως δὲν ὑφίσταται ἐγκλημα καθύφεσεως. Ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ θὰ ἦν αὐθαίρετος καὶ μὴ στηριζομένη εἰς τὸν νόμον, ὅστις τοῦναντίον μεταξὺ τῶν ἔργων καὶ καθηκόντων τοῦ δικηγόρου ἀναγράφει καὶ τὴν ἐνέργειαν συμβιβασμῶν, ὀρίζων καὶ τὴν δοτέαν αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ ὡς δικηγόρου ἀμοιβήν. Β. Δ. 8 Μαΐου 1835 ἄρθ. 8 «Ἐὰν ὁ δικηγόρος κατῴρθωσιν συμβιβασμὸν τινα . . . δύναται ν' ἀπαιτήσῃ . . . τὰ κανονισμένα δικαιώματα»· ἄρα καὶ ὅταν ὁ δικηγόρος ἐνεργῇ συμβιβασμὸν, ἐνεργεῖ ὡς δικηγόρος· οὐδὲ δύναται τις αὐτοβούλως καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ ιδιότητα, ἣν προσδίδει αὐτῷ ὁ νόμος, ἀφ' ἧς ἀπονέμη τὸν τίτλον τοῦ δικηγόρου, τίτλον συνεπαγόμενον δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν τε ιδιωτῶν καὶ τῆς πολιτείας· οὐδὲ μάλιστα καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἐπιτρέπεται, φρονῶ, ἐναντία συμφωνίᾳ ἢ δήλωσις, ὅτι δηλ. ὁ δικηγόρος ἐν τῇ δέει ἐνεργεῖα δικηγορικοῦ καθήκοντος δὲν θὰ θεωρῇται καὶ κρίνηται ὡς δικηγόρος,

διότι τοῦτο εἶνε πρόθεσις περιγραφῆς τοῦ νόμου περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς Πολ. Δικονομίας, ἥτοι δι' ἰδιωτικῆς βουλήσεως τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ *jus cogens*, ὅπερ ἀσυγχώρητον· *Jus publicum privatorum pactis mutari non potest* v. 38 II. (2. 14).

Ἡλ. Διακόπουλος.

Ἀριθ. 21.

Ἐπιφανειούχου δικαιώματα.

Ζήτημα.

Τὸ δημόσιον ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Α νὰ ἐγείρῃ παράπηγμα ἐπὶ ἐθνικοῦ οἰκοπέδου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ κατεδαφίζῃ τοῦτο καὶ παραλαμβάνῃ τὸ ὑλικόν, ὁπόταν τῷ ἐπιτάξῃ τὸ δημόσιον. Περὶ τούτου δὲ συνετάχθη καὶ συμβόλαιον. Ὁ Α κατώρθωσε κατόπιν νὰ μεταβάλῃ λάθρᾳ τὸ κατ' ἀρχὰς ἀνεγερθὲν παρ' αὐτοῦ ξύλινον παράπηγμα εἰς οἰκοδόμημα ἐκ λιθίνων τοίχων κλπ. Ὁ Β δικαιοῦμενος λαμβάνειν παρὰ τοῦ Α ἐνέγραψε προσημείωσιν, μετατραπεῖσαν κατόπιν εἰς ὑποθήκην, ἐπὶ τοῦ εἰρημένου οἰκοδομήματος, μετ' αὐτὸν δὲ ἐνέγραψεν ὑποθήκην, ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Α πρὸς ἀσφάλειαν τῆς προικὸς τῆς. Κατόπιν τὸ δημόσιον ἐπέταξε τῷ Α νὰ ἀποσύρῃ τὰ ὑλικά του καὶ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸ οἰκόπεδον, ἀλλὰ τούτου κωφεύσαντος, τὸ δημόσιον ἐξεποίησε τοῦτο διὰ δημοπρασίας καὶ κατεκυρώθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Β ἐκδοθέντος καὶ τοῦ ἀνήκοντος παραχωρητηρίου.

Ζητεῖται τί πρέπει νὰ πράξῃ ὁ Β ὅπως λάβῃ τὸ οἰκόπεδον μετὰ τῆς οἰκίας;

Λύσις.

Μεταξὺ δημοσίου καὶ Α συνήφθη δικαιοπραξία ἐπιφανείας, διότι τὸ δημόσιον ἐπέτρεψε τῷ Α, ἵνα οὗτος ἀνεγείρῃ καὶ ἔχῃ ἐπὶ οἰκοπέδου τοῦ δημοσίου παράπηγμα. Τὸ ὅτι δὲν συνεφωνήθη ἑδαφονόμιον (*pensio*) κατ' οὐδὲν παραλλάσσει τὸν χαρακτῆρα τῆς δικαιοπραξίας, διότι ἐπὶ ἐπιφανείας δὲν εἶνε ἀπαραίτητος ἡ σύστασις ἑδαφονομίου, ὡς γενικῶς πάντες οἱ συγγραφεῖς δέχονται¹. Τούτου τεθέντος καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ ἐπιφανείας ἰσχύει ὁ κανὼν τὰ ἐπικείμενα εἴκει

¹ Ἴδε καὶ Οἰκονομ. Ἐμπράγ. § 154 σελ. 388 σημ. 9 καὶ σελ. 389 καὶ τοὺς αὐτόθι σημειουμένους ἄλλοδαποὺς συγγραφεῖς.

τοῖς ὑποκειμένοις ¹, τὸ δημόσιον οὐ μόνον ἐξακολουθεῖ ὡς πρότερον ὢν κύριος καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ οἰκοπέδου, ἀλλὰ θεωρεῖται καὶ τοῦ παρὰ πηγάματος κύριος· οὐδὲ μεταβάλλεται τι ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Α λαθρὰ μετέτρεψε τὸ ξύλινον παράπηγμα εἰς λίθινον οἰκοδόμημα. Τὸ δημόσιον ἐξακολουθεῖ ὢν κύριος τοῦ τε οἰκοπέδου καὶ τοῦ λίθινου οἰκοδομήματος. Ἐτέρωθεν ὁ Α ὡς ἐπιφανειοῦχος ἔχει ἐμπράγματον δικαίωμα ἐπὶ τοῦ δημοσίου οἰκοπέδου, συνεπῶς δικαιούται ν' ἀπολαμβάνῃ πλήρεις τὰς ἐκ τῆς οἰκοδομῆς ὠφελείας· ὅταν λοιπὸν ὁ Β ἐπέβηκεν ὑποθήκην ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Α, ἡ ὑποθήκη ἐπεβλήθη ἐπὶ ἀκινήτου ὅπερ κατὰ κυριότητα μὲν ἀνήκειν εἰς ἕτερον, ἦτοι τὸ δημόσιον, κατὰ δικαίωμα δ' ἐπιφανείας μόνον εἰς τὸν ὀφειλέτην Α. συνεπῶς ἡ ὑποθήκη ἔχει ἰσχὺν μόνον καθ' ὅσον ἡ οἰκοδομὴ ἀνήκει τῷ τελευταίῳ, διότι τὸ δημόσιον οὔτε ὀφειλέτης τοῦ Β εἶνε οὔτε κατ' αὐτοῦ ἐπεβλήθη ἡ ὑποθήκη, οὔτε ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ ποσῶς ὑπ' ὀφειλὴν τὸν Β περισσότερον ἢ τὸν Α. Ἀλλὰ τὸν μὲν Α ὑποχρεοῦται τὸ δημόσιον ν' ἀνεχθῇ μόνον μέχρι λήξεως τῆς ἐπιφανείας, ἦτοι ἐνταῦθα μέχρις ἐπιταγῆς πρὸς ἄρσιν τῆς οἰκοδομῆς· ἔκτοτε ληγούσης τῆς ἐπιφανείας, λήγει πᾶν δικαίωμα τοῦ Α ἐπὶ τοῦ δημοσίου οἰκοπέδου. Κατὰ συνέπειαν καὶ ὁ Β ἔκτοτε οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς. Κατὰ ταῦτα καλῶς τὸ δημόσιον ἐξεποίησε τὸ οἰκόπεδον μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐπιφανείας, ἐγκύρως δὲ ὁ Β ὡς πλειοδότης ἐγένετο κύριος τοῦ οἰκοπέδου· ὡς κύριος ὅμως τοῦ οἰκοπέδου ὁ Β γίνεται κύριος καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομῆς (τὰ ἐπικείμενα τοῖς ὑποκειμένοις). Τούτων οὕτως ἐχόντων ἡ τελικὴ ἐρώτησις τοῦ συνδρομητοῦ «τί πρέπει νὰ πράξῃ ὁ Β ὅπως λάβῃ τὸ οἰκόπεδον μετὰ τῆς οἰκίας;» νομίζω ὅτι δὲν ἔχει λόγον, διότι ὁ Β ὡς πλειοδότης ἔλαβε καὶ ἐγκύρως ἔχει τὸ οἰκόπεδον, σὺν αὐτῷ δ' ἔλαβεν ἐγκύρως καὶ τὴν οἰκίαν· πιθανῶς λοιπὸν ὁ συνδρομητὴς ἤθελε μάλλον νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ Α. Οὗτος ἀφ' ἧς ἔληξεν ἡ ἐπιφάνεια, ἀπώλεσεν, εἵπομεν, πᾶν δικαίωμα ἐπὶ τοῦ δημοσίου οἰκοπέδου, συνεπῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομῆς. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ὕλικά προσεκόμισεν εἰς τὸ οἰκόπεδον, ἵνα ἰδίαν

¹ Semper enim superficiem solo cedere v. 3 § 7 Π. (43. 17). Superficiarias aedes appellamus, quae in conducto solo positae sunt. quarum proprietas et civili et naturali jure ejus est, cujus et solum v. 2 Π. (43. 18).

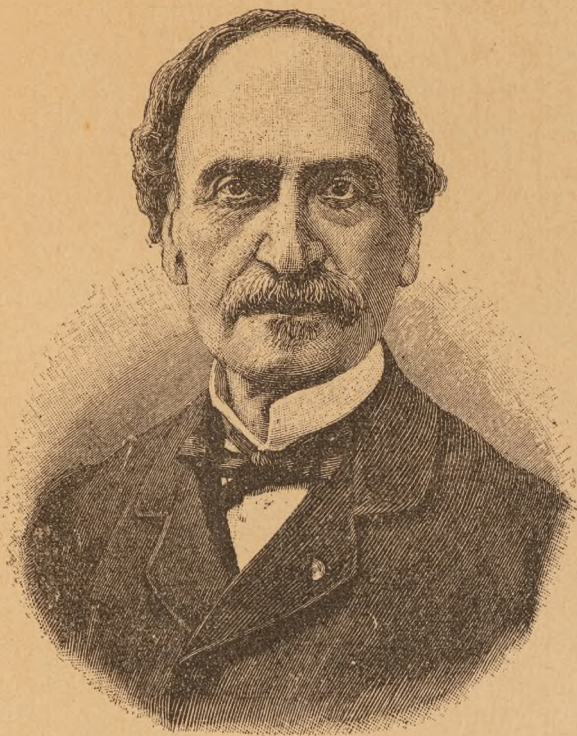
ἐγείρει οἰκίαν, οὐχὶ δὲ ἵνα δωρῇσῃται ταῦτα ἢ τὴν οἰκίαν τῷ κυρίῳ τοῦ ἐδάφους, δικαιούται νὰ καταλύσῃ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ λάβῃ τὰ ὑλικά του¹, χωρὶς ποτε τὸ δημόσιον, οὔτε ὁ B νὰ δύνανται νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτόν. Sed et id, quod in solo tuo aedificatum est, quoad in eadem causa manet, jure ad te pertinet. Si vero fuerit dissolutum, *materia ejus ad pristinum dominium redit*, sive bona fide sive mala fide aedificium extructum sit, si non donandi animo aedificia alieno solo imposita sint². Πλὴν τῆς καταλύσεως καὶ λήψεως τοῦ ὑλικοῦ, οὐδὲν ἄλλο δύναται ὁ A νὰ πράξῃ, ἢ νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις περὶ ἀγοράσεως . . . μετὰ τοῦ B, ὡς ἀποκλειστικοῦ ἰδιοκτητοῦ τοῦ εἰκοπέδου, καὶ τῆς μὴ καταλυθείσης οἰκίας.

Ἡλ. Διακόπουλος.

¹ Ἐννοεῖται δ' ὅτι τὴν κατάλυσιν κλπ. δεόν νὰ ἐνεργήσῃ ἐντὸς λογικῆς προθεσμίας, ἄλλως ἀπρακτῶν ἐπὶ τινὰ χρόνον, δηλοῖ σιωπηρῶς, ὅτι παραιτεῖται τοῦ ἑαυτοῦ δικαιώματος τούτου, μὴ δυνάμενος εἶτα νὰ προβάλῃ μετάνοιαν· διότι ἄλλως ὁ B θὰ ὑφίστατο ζημίαν καὶ μείωσιν τῶν τῆς ἰδιοκτησίας δικαιωμάτων του.

² N. 2 § 1 K. (3. 32). Ἴδε καὶ Οἶκον. αὐτόθι σελ. 387 σημ. 7, καὶ τοὺς αὐτόθι συγγραφεῖς.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ νομικὴ ἐπιστὴμὴ καὶ ἡ κοινωνία ὑπέστησαν ἐν Ἑλλάδι τῇ 27 Φεβρουαρίου 1891 ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν ἕνεκα τοῦ κατ' αὐτὴν θανάτου τοῦ **Πέτρου Παπαρρηγοπούλου**. Τὸ γῆρας αὐτοῦ, ἔλκοντας μὲν τὸ γένος ἐκ Γόρτυνος, γεννηθέντος δὲ τῷ 1817 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἠδύνατο μὲν νὰ μειώσῃ τὴν ὀδύνην τῶν τυχόντων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον κοινωνίας τινὸς πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν ἐμείωσεν αὐτήν. Τὸ αἶτιον δὲ τῆς τοιαύτης τοῦ Παπαρρηγοπούλου τιμῆς ὑπῆρξαν ἡ ἐπιστὴμὴ καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ. Ὡς ἐπιστήμων κατέδειξεν οἷος πρέπει νὰ εἶναι ἐν γένει ὁ διδάσκαλος τοῦ δικαίου, ὁποῖος ὁ δικαστὴς καὶ πῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου δύναται νὰ ἀνυψωθῇ εἰς σημεῖον ἐπίζηλον μὲν διὰ τὴν τιμὴν, ὀλέθριον δὲ ταῖς ἀπρεπέσι μορφαῖς τῶν ἐπιλανθανομένων τὴν δύναμιν τοῦ συμφέροντος τοῦ ὑπὸ τὸν δικηγόρον σκιαζομένου διαδίκου. Τῆς αὐτοτελοῦς καλλιεργίας τῆς ἐπιστήμης ἤρξατο ὡς ὑφηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἀπὸ τοῦ 1840, μικρὸν μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐν Γερμανίᾳ νομικῶν σπουδῶν του, ἐγένετο δὲ καθηγητὴς τῷ 1845· τιμηθεὶς δὲ διὰ τοῦ Πρυτανικοῦ ἀξιώματος τῷ 1862 ὑπῆρξεν ὁ σωτήριος μοχλὸς τῆς ἐπίσης σωτηρίας Πανεπιστημιακῆς φάλαγγος κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναρχίας

καὶ ἀταξίας. Ἡ νεανικὴ ζωηρότης καὶ τὸ εὐμέθοδον καὶ πρακτικὸν τῆς ἀπὸ καθέδρας διδασκαλίας, ἀπεικόνισμα τῆς τοῦ μεγάλου Windscheid, συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου του ἡμερῶν, ὅτε, ἀσθμαίνων καὶ ταλαιπωρούμενος ὑπὸ ἀνιαρᾶς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς νόσου, ἀνῆρχετο τὴν καθηγητικὴν ἑδραν, ἵνα μέχρι πέρας τῆς ἐφημέρου ζωῆς, ἦν ἐν πεποιθήσει πρὸς τὸ Θεῖον ἐθεώρει ὡς παρασκευὴν διὰ τὴν μέλλουσαν αἰωνίαν, διὰ τῶν χαρισμάτων του καταστήσῃ ψηλαφητῶς νοητόν, ὅτι οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον.

Ἡ δικαιοσύνη τῆς πατρίδος μας ἐκτῆσατο ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πέτρου Παπαρρηγοπούλου ἄριστον καὶ πολὺκλαυστον λειτουργόν, ἀνεληθόντα ἀπὸ τοῦ 1841 μέχρι τοῦ 1860 ἀπὸ τῆς τοῦ Πρωτοδίκου θέσεως ἀπάσας ἱεραρχικῶς τὰς βαθμίδας μέχρι τῆς τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Ἐν δὲ τῇ δικηγορίᾳ, πρὸς τῇ ἀπαρμιλλῇ εἰλικρινείᾳ καὶ τιμιότητι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπελανθάνετο τοῦ παραγγέλματος τοῦ ρήτορος *negligenter defendere sine scelere nequit*. Τὰ συγγράμματα καὶ αἱ μελέται αὐτοῦ ἀποπνεύουσιν, ὡς ἀνταύγεια τοῦ ἥθους του, ἀπαλότητα ἀπαράβλητον, ἀλλὰ καὶ εὐστάθειαν ἀμάχητον. Ἐχθρὸς τῶν ἀδικαιολογῶν καινοτομιῶν καὶ ἐν τῇ διαυγείᾳ τὴν σοφίαν διαβλέπων, οὐδέποτε προσέφυγεν εἰς τὸ μακιαβέλειον ἀληθῶς δόγμα *man muss dunkel sein, wo man nicht klar sein kann*, εἰς τὴν ἐν τῇ ἀσφαείᾳ δηλ. ὑπόκρυψιν τῆς ἀγνοίας· οὐδέποτε δ' ἀπέστερξε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἡτταν, ἐν ᾗ τὴν νίκην καθίστη πάντοτε ἀρεστὴν τῷ ἀντιπάλῳ· ἡ μετριοφροσύνη αὐτοῦ ἐξικνεῖτο μέχρι τῆς ὁμολογίας, ὅτι διδάσκεται πάντοτε νέον τι, ἀναγινώσκων δοκίμια νεαρῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐργατῶν καὶ οὕτως ἐνεθάρρυνε καὶ ἐνίσχυε τοὺς νέους θεμιστοπόλους τόσον, ὅσον πᾶς ἄλλος οὐδὲ στεφανῶν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ.

Τὸ ἥθος αὐτοῦ, κράμα πελοποννησιακῆς εὐφυΐας, προχόρητος καὶ μακροθυμίας καὶ φαναριωτικῆς λεπτότητος, εὐαισθησίας καὶ εὐγενείας ἐδέσμευε τὸν πρὸς αὐτὸν κοινωνοῦντα καὶ καθίστη αὐτὸν ὑποχείριον τῆς ἐπ' ἀγαθῷ πάντοτε ἀσκουμένης γοητείας του.

Εἰς τῶν τριῶν ἀστέρων τοῦ πολιτικοῦ δικαίου παρ' ἡμῖν, τῶν ἀναδυσάντων ἐπὶ τῶν ἐρειπίων—ἐν οἷς καὶ ἡ οἰκογένειά του—τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, ὑπῆρξεν ἐδραιότατος τῆς καθόλου δικαιοσύνης στῦλος, καταλιπὼν ἡμῖν διὰ τῆς προσωπικότητός του σπάνιον παράδειγμα ἐφαρμογῆς τοῦ ρητοῦ

Ἦθους δικαίου φαῦλος οὐ ψαύει λόγος.

Ν. Δημαρᾶς.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ—1894

Ἀριθ. 61.—Εἰσηγητῆς Γ. Λυοβουνιώτης.

Τελωνοφύλακες· διάρκεια ὑπηρεσίας καὶ ἀνακατάταξις.

Μισθῶν ὀφειλουμένων πότε ἄρχεται ὁ τόκος.

Κατὰ τὸν ν. Χ⁷Δ' τῆς 15 Ἰουλίου 1881 ἄρθ. 8ον ἡ ὑπηρεσία τοῦ τελωνοφύλακος διαρκεῖ μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἐξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας· ἐπομένως ὁ συμπληρώσας τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του δὲν δύναται ν' ἀνακαταταχθῇ διὰ μίαν ἔτι πενταετίαν, καθόσον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἤθελεν εὐρεθῇ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διανύων ἔτι τὴν πενταετίαν καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ὅποταν δὲν ἐπιτρέπεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς εἴρηται, νὰ ὑπηρετῇ. Ἐὰν ὅμως ἡ τῆς κατατάξεώς του πενταετία ἔληγε πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 55 ἔτους τῆς ἡλικίας του, τότε ἐπιτρέπεται νέα ἀνακατάταξις, καθόσον ἡ τελευταία αὕτη πενταετία λήξει πρὸ τοῦ ἐξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του.

Ἐπειδὴ διὰ τοὺς μετὰ τὴν ἀγωγὴν ὀφειλομένους ὑπὸ τοῦ Δημοσίου μισθοὺς, ἥτοι ἀπὸ 7 Ἀπρ. 1877 μέχρι 5 Φεβρ. 1892 ἐπὶ μῆνας 178 ὀφείλεται τόκος ὑπερμερίας οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ μετ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς λήξεως ἐκάστου μετὰ τὴν ἀγωγὴν ἐπομένου μηνός, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἦτο πληρωτέος ὁ μισθὸς εἰς τὸν ἐνάγοντα καὶ ἡδύνατο οὗτος μὲν νὰ ζητήσῃ αὐτόν, ὡς καὶ τὸν ἐζήτησε διὰ τῆς ἀγωγῆς του, τὸ δὲ Δημόσιον ἀφ' ἑτέρου ὤφειλε νὰ πληρώσῃ, καὶ μὴ καταβαλὼν κατέστη ὑπερήμερον.

*

Ἀριθ. 62.—Εἰσηγητῆς Β. Παπαδόπουλος.

Ἐξαιρέσεως δικαστοῦ λόγοι.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 36 ἐδαφ. 3 τῆς Πολ. Δικ., λόγος ἐξαίρεσεως τοῦ δικαστοῦ εἶναι ἡ ἔχθρα αὐτοῦ πρὸς τὸν διάδικον, ἔνεκα τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀπάθειαν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Τοιαύτην ὅμως ἔχθραν δὲν ἀποτελοῦσι τὰ

γεγονότα. ἤτοι ὅτι ὁ δικαστὴς πρῶην πελάτης καὶ φίλος τοῦ δικηγόρου, διαδίκου ἤδη τυγχάνοντος, ἔπαυσεν ἔνεκεν ἰδιαιτέρων λόγων νὰ χαριετᾷ αὐτὸν καὶ νὰ ἐκφράζεται ὑπὲρ αὐτοῦ εὐμενῶς ὡς πρότερον, τούναντίον δὲ ἤρξατο δυσμενῶς ἐκφραζόμενος.

Λόγον ἐξαιρέσεως δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἡ σχέσις τοῦ δικαστοῦ πρὸς τινὰ τῶν διαδίκων, ἀλλ' ἡ ἰδιάζουσα πρὸς τοῦτον φιλία.

*

Ἀριθ. 64.—Εἰσηγητὴς *Ξ. Εὐθυμίου.*

Παραγραφὴ δυνάξεων.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ νόμου ΧΛ' περὶ ὑπερμερίας τοῦ Δημοσίου καὶ παρχγραφῆς τῶν κατ' αὐτοῦ ἀγωγῶν, καθ' ὃ αἱ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἐν γένει προσωπικαὶ κατὰ τοῦ Δημοσίου ἀγωγαὶ ἔνεκεν ἀπολύσεως, καθυστερήσεως μισθοῦ καὶ ἀποδοχῶν παρχγράφονται μετὰ διαιτησίαν, ἀφ' ἧς ἐγεννήθη κατὰ πρῶτον τὸ πρὸς ἀγωγὴν δικαίωμα, δὲν ἀφορᾷ τὰς ἀγωγὰς τῶν πρῶην ὑπαλλήλων περὶ ἀπονομῆς ἢ αὐξήσεως συντάξεως, διότι ὁ νόμος οὗτος, ὀρίζων ῥητῶς τὰς ἀγωγὰς, ἐφ' ὧν ἐφαρμόζεται ἡ διαιτησίαν παρχγραφὴ, δὲν περιλαμβάνει ἐν αὐταῖς τὰς συντάξεις, αἵτινες οὔτε ὡς μισθὸς οὔτε ὡς παροχὴ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν, ἀφ' οὗ εἶναι ἀπόδοσις τῶν ὑπὸ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας των καταβαλλομένων ἐκ τῆς μισθοδοσίας των ποσοστῶν καὶ συνάμα περιθάλψις αὐτῶν ἐκ μέρους τῆς πολιτείας ὡς ἀφυπηρετησάντων καὶ μὴ δυνάμενων νὰ ὑπηρετήσωσι πλέον. Ὅθεν τὸ Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν, ἀποφηνάμενον διὰ τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεώς του ὅτι ἡ ἐπίδικος κατὰ τοῦ Δημοσίου ἀγωγή, δι' ἧς ἐζητεῖτο ὁ κανονισμὸς τῆς συντάξεως τοῦ ἀναίρεσέοντος, ὑπάγεται εἰς τὴν διαιτησίαν παρχγραφὴν τοῦ ν. ΧΛ', ἐσφαλμένως ἐφήρμοσε καὶ ψευδῶς ἡρμήνευσε τὸν νόμον τούτον, ὅπερ ἐπάγεται τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεώς του, δυνάμει τοῦ ἄρ. 807 § 7 Π. Δ.

*

Ἀριθ. 65.—Εἰσηγητὴς *Ξ. Εὐθυμίου.*

Θεματοφύλακος εὐθύνη.

Κατὰ τὸν νόμον 5 § 2 Π. 13. 6 ὁ θεματοφύλαξ, ὑπόχρεως ὢν ἐκ τῆς συμβάσεως εἰς φύλαξιν, εὐθύνεται διὰ βλαπτικὰς ἀμέλειαν ἢ δόλον, μόνον δ' ἐπὶ ὠρισμένων ὑπὸ τοῦ νόμου θεμάτων (Ν. 5 § 2. Ν. 1 § 6 καὶ 35. Ν. 82 Π. 16, 3, περὶ ὧν κατὰ τὴν προσβαλλομένην ἀπό-

φασιν δὲν πρόκειται) ὁ θεματοφύλαξ εὐθύνεται διὰ πᾶσαν ἀμέλειαν ἢ διὰ πταῖσμα. Ὅθεν τὸ Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν τὸ ἐναντίον ἀποφηνάμενον διὰ τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεώς του παρεβίασε τοὺς ἀνωτέρω νόμους, καὶ ἀναιρετέαν εὖτω κητέστησε τὴν ἀπόφασίν του δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 807 § 7 Πολ. Δικ.

*

Ἀριθ. 68.—Εἰσηγητῆς Π. Μενέλαος.

Ἀποφάσεις προπαρασκευαστικά καὶ παρεμπιπτούσαι ἀνακαλοῦνται μόνον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.—“Ὅρκος ἵνα διαταχθῇ ἀπόδειξις δι’ ὅρκου, ἀπαιτεῖται νὰ προηγηθῇ συζήτησις.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 180 τῆς Πολ. Δικ. δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς δικάους νὰ προκαλῶσι διὰ παρεμπιπτούσης αἰτήσεως συζήτησιν πρὸς ἀνάκλησιν τῶν προπαρασκευαστικῶν καὶ παρεμπιπτούσων ἀποφάσεων, διότι τὸ περὶ ἀνακλήσεως αὐτῶν δικαίωμα ἀνήκει μόνον εἰς τὸ ἐκδὸν αὐτὰς δικαστήριον.— Ἴνα διαταχθῇ ἀπόδειξις δι’ ὅρκου, εἴτε ἐπακτοῦ, εἴτε δικαστικοῦ, ἀπαιτεῖται πάντοτε νὰ προηγηθῇ τακτικὴ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως συζήτησις, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἄρθρων 244, 248, 350, 351, 374 καὶ 382 ἐδάφ. 6’ τῆς αὐτῆς Δικονομίας, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου αὐτῆς 377, καθ’ ἣν, ὅταν ὑπάρχῃ προσηκόντως βεβαιωμένον κώλυμα, ἢ ἀπέχῃ μακράν ὁ ὁμόσων, δύναται νὰ ἐπιτραπῇ εἰς δικαστὴν τινα ἢ εἰς ἄλλο δικαστήριον νὰ λάβῃ τὸν ὅρκον, τοῦθ’ ὅπερ ὁ νομοθέτης δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει, ἂν ἐσκόπει νὰ ἐπιτρέψῃ ἐπαγωγὴν ὅρκου, ὅταν πρόκηται μόνον περὶ δόσεως τοῦ ἤδη ἐπιβληθέντος δικαστικοῦ ὅρκου, ἀφ’ οὗ, διὰ τοῦ αὐτοῦ 377 ἄρθρου ἔτι δὲ καὶ διὰ τοῦ 15 τῆς ἰδίας Δικονομίας, ὥρισεν ὅτι ὁ προμνησθεὶς δικαστὴς ἢ τὸ ἄλλο δικαστήριον μόνον τῆς ὁρκοληψίας τὴν πρᾶξιν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ, οὐχὶ δὲ καὶ ἀντικατάστασιν τοῦ δικαστικοῦ ὅρκου διὰ τοῦ ἐπακτοῦ, ἐπομένως οἱ τάναντία τῶν προεκτεθέντων ὑποστηρίζοντες λόγοι ἐλέγχονται μὴ βάσιμοι.

*

Ἀριθ. 69.—Εἰσηγητῆς Π. Βάλβης.

Κληρονόμου ἐγκατάστασις δύναται νὰ γείνη δι’ οἰωνδύποτε λέξεων.—Κληρονόμου ἀναγκαίου ἐγκατάστασις δὲν πρέπει νὰ ᾖ κενή.

Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Ν. 15 Κ. (6. 23), ὁ διαθέτης δύναται νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸν κληρονόμον αὐτοῦ, δηλῶν τὴν περὶ τούτου θέ-

λησίν του δι' οἰωνδήποτε λέξεων ὅθεν τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, θεωρήσαν ἰσχυράν τὴν κατὰ τὸν ὡς ἄνω ἐξετέθη τρόπον γενομένην ἐγκατάστασιν τοῦ ἀναιρεσεύοντος ὡς κληρονόμου, ἔπραξε τοῦτο συμφώνως πρὸς τὸν νόμον καὶ συνεπῶς ὁ περὶ τοῦ ἐναντίου λόγος τοῦ ἀναιρετηρίου ἐστὶν ἀπορριπτέος.

Κατὰ τὴν ἐννοίαν τῆς Νεαρᾶς 115 ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ἀναγκαίου κληρονόμου, ὅπως πληροῖ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς, δέον νὰ μὴ ᾖ κενή· ὅθεν ἀληθῶς ἐξήσκει οὐσιώδη εἰς τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς ἐπιρροὴν ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ὁ διαθέτης I. O., καίτοι ἐγκαταστήσας κληρονόμον αὐτοῦ τὸν ἀναιρεσεύοντα, οὐδὲν κατέλιπεν αὐτῷ, διότι τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῇ διαθήκῃ, ὅτι ἀφίνει αὐτῷ ὅσα εἶχε δώσει εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἰσχυρισμός, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐνώπιον τῶν Ἐφετῶν συζήτησιν, ἐφ' ἧς ἐξεδόθη ἡ προσβαλλομένη ἀπόφασις, προτάσεων τοῦ ἀναιρεσεύοντος, δὲν ἐπροτάθη.

*

Ἀριθ. 70.—Εἰσηγητῆς II. Βάλβης.

Ἐπίδοσις παραγγελία ἐπιδόσεως πρὸς τὸν πληρεξούσιον, ἐστὶν ἐπίδοσις πρὸς αὐτὸν τὸν ἀναιρεσεύοντα.

Ὁ λόγος ἀναιρέσεως, ὅτι, παρὰ τὸν νόμον τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον δὲν ἠκύρωσε τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω ἐπίδοσιν, ἀφ' οὗ δέχεται, ὅτι δὲν ὑπῆρχε παραγγελία πρὸς ἐπίδοσιν, ἐν τῷ δικηγόρῳ τῆς ἀνακοπῆς διὰ τὸν Γ. Λ., ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν ἀναιρεσεύοντα, ἐστὶν ἀπορριπτέος, διότι, ἡ ἐπίδοσις εἰς τὸν δικηγόρον Γ. Λ., γενομένη εἰς αὐτόν, ὡς πληρεξούσιον τοῦ ἀναιρεσεύοντος, ἐστὶ κατὰ τὸν νόμον ἐπίδοσις πρὸς αὐτὸν τὸν ἀναιρεσεύοντα, δι' ὃν ὑπῆρχε παραγγελία, δὲν ἦτο δὲ οὐδεμία ἀνάγκη παραγγελίας διὰ τὸν δικηγόρον Γ. Λ., ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐπιδόσεως εἰς αὐτὸν προσωπικῶς.

*

Ἀριθ. 71.—Εἰσηγητῆς II. Βάλβης.

Ἀναίρεσις λόγῳ μὴ παραδοχῆς ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου, ὅτι ὑπάρχει ἀρχὴ ἐγγράφου ἀποδείξεως, δὲν ἐπιτρέπεται.—Ὁχληδὶς προὔποτίθουν ἐνοχὴν ἀγῶγιμον.

Τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, δεχόμενον ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρχὴ ἐγγράφου ἀποδείξεως, ἐκτιμᾷ πραγματικὰ περιστατικά, ὥστε ὁ τέταρτος τοῦ

ἀναιρετηρίου λόγος, ὅτι ὑπάρχει ἀρχὴ ἐγγράφου ἀποδείξεως καὶ ἔπρεπε λόγῳ τούτῳ νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς τὸ ἐμάρτυρον μέσον, ἐστὶν ἀπορριπτέος, ὡς διαφεύγων τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἀρείου Πάγου. — Ἡ ὄχλησις προϋποτίθησιν ἐνοχὴν ἀγωγίμον, ἢ δ' αἵρεσις κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου 41 Π. (19. 1) δὲν ἀποτελεῖ τοιαύτην.

*

Ἀριθ. 75.—Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Πραγματογνώμονες· ἐν ἐλλείψει τοιούτων καὶ ἀδυμῶνία τῶν διαδίκων, ὁ εἰσηγητῆς δύναται νὰ διορίσῃ τοιούτους. — Πραγματογνωμοδύνη μετὰ παρέλευσιν τῆς ταχθείσης προθεσμίας συνταχθεῖσα δὲν εἶνε ἄκυρος.

Ὅριζοντος τοῦ ἄρθρου 294 Πολ. Δικ. ὅτι «μὴ ἐμφανισθέντος τινὸς τῶν ἐμπειροτεχνῶν . . . ἢ μὴ θέλοντος νὰ δεχθῇ τὸν διορισμὸν του, ἐὰν οἱ διάδικοι δὲν δύνανται νὰ συμφωνήσωσι περὶ ἄλλου», ἔπεται ὅτι, ἐὰν πάντες οἱ πραγματογνώμονες δὲν ἐμφανισθῶσι, καὶ οἱ διάδικοι δὲν συμφωνήσωσι περὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς των, ὁ εἰσηγητῆς ὀφείλει καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ διορίσῃ πάντας τοὺς πραγματογνόμους, διότι ἐν τῇ ἐκφράσει τοῦ νόμου «τινὸς» ἐμπεριέχεται ἡ ἐννοια τοῦ «πάντας», τοῦτο δὲ δεχθὲν καὶ τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, ὁρθῶς ἐφῆρμε τοῦ ἄρθρου 294 Πολ. Δικ.

Ἡ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τασσομένη προθεσμία πρὸς σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῶν πραγματογνωμόνων καὶ ἐγχείρισιν τῷ εἰσηγητῇ, μὴ καθιερουμένη παρὰ τοῦ νόμου, δὲν εἶναι ἀνατρεπτική, ἐπομένως καὶ ἡ μετὰ τὴν παρέλευσιν ταύτης συνταχθεῖσα καὶ ἐγχειρισθεῖσα αὐτῇ, δὲν εἶναι λόγῳ τοῦ ἐκπροθέσμου ἄκυρος.

Ἡ γνωμοδότησις τῶν πραγματογνωμόνων δὲν εἶναι ἐκθεσις δικαστική, ἄρθρον 133 Πολ. Δικ., οὐδεμία δὲ ὑπάρχει διάταξις ἐν τῷ νόμῳ διατάττουσα τὴν ὑπὸ τῶν πραγματογνωμόνων σύνταξιν τῆς γνωμοδοτήσεως των ἀμέσως μετὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς πραγματογνωμοσύνης, καὶ ἐν ᾧ τόπῳ ἐνηργήθη αὕτη, ἄρα καὶ ἡ βραδύτερον συνταχθεῖσα καὶ οὐχὶ ἐν τῷ τόπῳ τῆς διεξαγωγῆς τῆς πραγματογνωμοσύνης οὐκ ἐστὶν ἄκυρος, ὡς ὁρθῶς καὶ τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον ἔκρινεν.

*

Ἀριθ. 77.—Εἰσηγητῆς Χ. Κόκκορης.

Ἀποδρατεία οἱ ἀποδρατευόμενοι στρατιωτικοὶ δικαιούνται εἰς ἀπονομὴν τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρου βαθμοῦ καὶ τῆς τούτου δυντάξεως, ἐὰν ὑπηρετήσαν ἐπὶ δεκαετίαν ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ.
— Μονδικοὶ α' τάξεως ἐξομοιοῦνται πρὸς ἀνθυπολοχαγούς.
(Ὁμοία τῇ ὑπ' ἀρ. 23 1894, ἣν ἴδε ἐν τῷ παρόντι τόμῳ σ. 12).

*

Ἀριθ. 78.—Εἰσηγητῆς Α. Γκιών.

Ἀποδείξεις ἐπὶ διεξαγωγῆς ἀποδείξεως ἢ δόσεως ὅρκου δὲν εἶνε χρεία εἰδικῆς προσκλήσεως τῶν διαδίκων, ὅταν ἐκ δικαστικῆς πράξεως ἔχῃσιν γνῶσιν τῆς γεννηδομένης διεξαγωγῆς.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀρθρῶν 138, 139, 261 καὶ 377 τῆς Πολ. Δικ., προκειμένης διεξαγωγῆς ἀποδείξεως ἢ δόσεως ὅρκου, καλοῦνται πρὸς τοῦτο οἱ διάδικοι, ἐκτὸς ἂν παρευρέθησαν κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως, ὅτε λογίζονται λαβόντες γνῶσιν τοῦ ὀριζομένου ἐν αὐτῇ τόπου καὶ χρόνου, ἐντεῦθεν δὲ συνάγεται, ὅτι εἰδικὴ κλητευσὶς τῶν διαδίκων εἶναι ματαία, καὶ δὲν ἀπαιτεῖται, ὅταν ἐξ ἰδίας διαδικαστικῆς πράξεως γνωρίσωσιν οὗτοι τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἀποδείξεως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἔχοντες γνῶσιν, δύνανται νὰ παρευρεθῶσι, πληρωμένου οὕτω τοῦ τοιοῦτου σκοποῦ τοῦ νόμου. ὅθεν δεξαμένου τοῦ τῆς οὐσίας δικαστηρίου, ὅτι τὴν περὶ ὅρκου ἀπόφασιν, δρίζουσιν τριήμερον προθεσμίαν πρὸς δῆλωσιν καὶ σύγχρονον δόσιν αὐτοῦ, ἐκοινοποίησεν ὁ ἀναιρεσεῖον πρὸς τοὺς ἀντιδίκους του, καὶ ὅτι γνωρίσας ἐκ τούτου οὗτος ἐξ ἰδίας πράξεως τὸν τόπον καὶ χρόνον τῆς ὁκοδοσίας, ἠδύνατο νὰ παρευρεθῇ κατὰ τε τὴν δῆλωσιν περὶ ὅρκου καὶ τὴν δόσιν αὐτοῦ, ὁρθῶς ἀπεφάνητο ματαίαν τὴν πρὸς αὐτὸν κοινοποίησιν δηλώσεως περὶ τοῦ ὅρκου μετὰ εἰδικῆς κλητεύσεως πρὸς ἐμφάνισιν, καὶ οὐχὶ ἄκυρον τὸν ἄνευ τούτων γενόμενον ὅρκον, ἀνυπόστατος δὲ ὁ ἀντίθετος λόγος ἀναιρέσεως.

*

Ἀριθ. 80.—Εἰσηγητῆς Σ. Ἀραβαντινός.

Παραγραφὴ τῆς περὶ δυντάξεως ἀγωγῆς δὲν διακόπτεται διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐλεγ. Συνεδρίου ἀναγνωρίσεως τῆς αἰτουμένης δυντάξεως.

Ὁρθῶς ἠρμῆνευσε καὶ ἐφήρμοσε τὸ Ἐφετεῖον τὴν τε περὶ παραγραφῆς τῶν κατὰ τοῦ Δημοσίου ἀπαιτήσεων διάταξιν τοῦ ἀρθρ. 69

τοῦ λογιστικοῦ νόμου καὶ τὰς γενικὰς τοῦ Ἀστ. Δικ. διατάξεις περὶ γενέσεως τῆς ἀγωγῆς ἀποφηνάμενον ἐν τῇ κυριαρχικῶς ἐπ' αὐτῆς γενομένη ἐκτιμήσει τῶν πραγματικῶν περιστατικῶν, τοῦτο μὲν, ὅτι ἡ παραγραφὴ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς ἀναιρεσειούσης ἐπὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1866 ἀναγνωρισθεῖσων ἐκ συντάξεων μηνιαίων ἀποδοχῶν ἤρξατο, ἀφ' ἧς διὰ τῆς προσβολῆς τοῦ τοιούτου δικαιώματος ἐγεννήθη ἡ ἀγωγή, τοῦτο δέ, ὅτι οὐδὲν ὑφίστατο νόμιμον κώλυμα πρὸς ἔγερσιν τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς, καὶ ὅτι ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἑλεγκτ. Συνεδρίου κατὰ τὸ ἔτος 1878 ἀναγνώρισις τῶν αἰτουμένων συντάξεων δὲν ἦτο γεγονὸς διακόπτον τὴν παραγραφὴν τῆς ἀγωγῆς, ἣν ἡ ἀναιρεσεύουσα ἠδύνατο καὶ πρὸ τούτου νὰ ἐγείρη.

Δ Ι Α Τ Ρ Ι Β Α Ι

Ὅπισθογράφησις ἐγγράφων «εἰς διαταγὴν».

§ 1.—Περὶ ὀπισθογραφῆσεως ἐν γένει καὶ ἱστορικῶς.—§ 2. Ἡ ὀπισθογράφησις καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ἀπαιτήσεων.—§ 3. Κατὰ τὸν Ἐμπορικὸν νόμον.—§ 4. Ἐκχώρησις δι' ὀπισθογραφῆσεως κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον.—§ 5. Διαφοραὶ μεταξὺ ὀπισθογραφῆσεως ἐμπορικῆς καὶ ἐκχώρησεως ἀστικῆς.—§ 6. Ἡ «εἰς διαταγὴν» ρήτρα ἐν ἐμπορικοῖς δικαιογράφοις.—§ 7. Ἡ ὀπισθογράφησις κατὰ τὸν Ἐμπορ. Ν. γίνεται *μόνον ἐγγράφως ἐπὶ τοῦ ἰδίου τίτλου* ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἐπὶ τοῦ προσαρτήματος.—§ 8. Ἡ ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως «εἰς διαταγὴν» κατὰ τὸν γαλλικὸν ἀστικὸν νόμον.—§ 9. Τὰ ἐμπορικὰ δικαιογرافὰ «εἰς διαταγὴν» συντάσσονται μὲν καὶ συμβολαιογραφικῶς, ἀλλ' ἡ ὀπισθογράφησις αὐτῶν οὔτε διὰ χωριστῆς συμβολαιογραφικῆς πράξεως, οὔτε ἐπὶ ἀντιγράφου συμβολαιογραφικοῦ γίνεται.—§ 10. Ἡ ὀπισθογράφησις, κρινομένη κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀστικὸν νόμον καὶ τὸν περὶ τελῶν χαρτοσήμου.—§ 11. Ναυτικὰ συμβόλαια «εἰς διαταγὴν» παρ' ἡμῖν.—§ 12. Εἰδικώτερον περὶ ὀπισθογραφῆσεως ἐμπορικῆς ἀπαιτήσεως «εἰς διαταγὴν» ἐπὶ συμβολαιογραφικοῦ ἀντιγράφου ἢ ἀπογράφου κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἱσχύοντα.—§ 13. Ἡ Ἑλληνικὴ νομολογία.—§ 14. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 70 (1894) ἀπόφασις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει προξενικοῦ δικαστηρίου ἐναντία.—§ 15. Ἐπίκρισις αὐτῆς.—§ 16. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 2701 (1894) ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν καὶ τὰ συμπεράσματα αὐτῆς σύμφωνα πρὸς τὰ ἡμέτερα.

§ 1.—Θέαμα ικανῶς περιέργον εἶνε αἱ συνεχῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς δυνάμεως τῶν πραγμάτων τελούμεναι μεταβολαὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ δικαίου. Τὸ ἔθιμον ἔχει κράτος ἀκαταμάχητον πρὸς ἀνάπτυξιν, τὰ δὲ κείμενα τῶν νόμων, ὅσον θετικὰ καὶ σαφῆ ἔαν ὑποτεθῶσι, πρὸ τῶν νέων ἀπόψεων, τῶν νέων συνηθειῶν καὶ τῶν τέως ἀγνώστων συνδυασμῶν, ὑποχωροῦσιν ἄφ' ἑαυτῶν, ὅπως ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ τῶν μεθόδων, ἃς ἐπιβάλλουσιν αἱ νέαι ἀνάγκαι. Ἡ ἱστορία τοῦ θεσμοῦ τῶν δικαιογράφων «εἰς διαταγὴν» καὶ τῆς δι' ὀπισθογραφήσεως μεταβιβάσεως τῶν πιστώσεων παρουσιάζει, λέγει ὁ Beudant (Dalloz, 1878. 1. 241 note), παράδειγμα ἀξιοπαρατήρητον τοῦ προοδευτικοῦ χαρακτῆρος, ὃν διατηρεῖ τὸ δίκαιον καὶ ὅταν ἀκόμη ᾖ κωδικοποιημένον.

Ὅπισθογραφῆσις (Endossement) ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως εἶνε ἡ ὀπισθεν δικαιογράφου «εἰς διαταγὴν» καὶ καθ' ὠρισμένης διατυπώσεις, παραλλασσούσας ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐν αὐτῷ δικαιώματος, ἔγγραφος δήλωσις περὶ τῆς ἐκχωρήσεως αὐτοῦ (πρβ. Grande Encyclopédie, Endossement).

Τὸ σύστημα τῆς τοιαύτης κυκλοφορίας, κατὰ τὴν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις διάπλασίν του φαίνεται κατὰ πρῶτον ἐν τῷ ἀπὸ 8 Νοεμβρίου 1607 νόμῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἐξ αὐτοῦ διεδόθη ταχέως εἰς τὴν Γαλίαν καὶ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὰλλα Κράτη· ἄλλ' ὁ θεσμὸς οὗτος μεγάλην ἔλαβεν ἀνάπτυξιν ἰδίᾳ ἐν Γαλίᾳ¹.

§ 2.—Οὐδεὶς νόμος ὀρίζει, ὅτι ἡ ῥήτρα «εἰς διαταγὴν» κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ὀπισθογραφήσεως ἐπιτρέπεται μόνον ἐπὶ ἐμπορικῶν δικαιογράφων· ὅθεν δύναται νὰ συνομολογηθῇ καὶ ἐπὶ ἀστικῶν συμβάσεων (Dalloz, 1878. 1. 241 note) π. χ. ἐπὶ πωλήσεως, καθ' ἣν συνομολογεῖται ἡ πληρωμὴ τοῦ ἀντιτίμου εἰς διαταγὴν (Dalloz, Vente n° 1803) ἢ γραμματίου «εἰς διαταγὴν» μὴ ἐμπορικοῦ

¹ Περὶ τῆς ἱστορίας τῶν συναλλαγματικῶν εἰς Dalloz, Effets de Commerce N° 2—25· περὶ δὲ τῆς ἱστορίας τῶν «εἰς διαταγὴν» δικαιογράφων καὶ τῶν πρὸς αὐτὰ ἀναλόγων πινακιδίων τῶν Βαβυλωνίων, «τῶν συγγραφῶν» καὶ «τῶν χειρογράφων» παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι, τῶν Codices accepti et expensi τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐπὶ τέλει «τῶν γραμματείων» παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς εἰς τὴν ἀξιόλογον μελέτην τοῦ κ. Σ. Σημίτου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνώνυμα γραμμάτια» (σ. 19—26).

(Benault N° 1298 ¹. Πρβ. καὶ Νομ. Βιβλιοθ. Γ. Φ. Κώδικος Χαρτοσήμου σ. 128 § 6) ². Ἄλλ' ἡ ὀπισθογράφησις ἀστικῆς ἀπαιτήσεως, φέρουσα τὸν χαρακτηρισμὸν «ἐκχωρήσεως» οὔτε συνήθης εἶνε, οὔτε τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐμπορικῆς ὀπισθογραφῆσεως, ἥτις εἶνε εἰς τῶν σπουδαιότερων μοχλῶν τῆς ἐμπορικῆς πίστεως, συνεπάγεται.

Τὰ «εἰς διαταγὴν» συντασσόμενα ἐμπορικὰ δικαιοῦγραφα μεγίστας παρέχουσιν εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπηρεσίας ἕνεκα τῆς εὐκόλου, σχεδὸν δὲ δίκῃ τραπεζικῶν γραμματίων ³ μεταβιβάσεως αὐτῶν καὶ ἕνεκα τῆς εὐχερείας, δι' ἧς αἱ ἀρχικῶς ἀφερέγγυοι τυχὸν ὑπογραφαὶ δύνανται νὰ ἐνισχυθῶσι μεταγενεστέρως δι' ἀξιοχρέου ὑπογραφῆς, ζωογονούσης, οὕτως εἰπεῖν, τὸν διὰ τῆς ὀπισθογραφῆσεως μεταβιβαζόμενον τίτλον.

§ 3.— Ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν σαφῶς τὴν κατὰ τὸν Ἐμπορικὸν νόμον ὀπισθογράφησιν, διεπομένην χάριν τοῦ ἐμπορίου ὑπὸ ὅλως εἰδικῶν καὶ ἐξαιρετικῶν διατάξεων, συνεπάγουσαν δὲ ἰδιαιτέρα ἀποτελέσματα τῆς κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον ἐκχωρήσεως.

Ὀπισθογράφησις τακτικὴ ἐμπορικῆς ἀπαιτήσεως, κατὰ τοὺς γάλλους *endossement régulier* ἢ *endossement translatif de propriété* (Renault, N° 1081) — εἶνε, ὡς γνωστόν, πρᾶξις ἐμπορικὴ, δι' ἧς ὁ νόμιμος κάτοχος δικαιογράφου «εἰς διαταγὴν», μεταβιβάζει τὴν τε κατοχὴν καὶ τὴν κυριότητα αὐτοῦ πρὸς ἄλλον δι' ἀπλῆς δηλώσεως, γραφομένης καὶ ὑπογραφομένης ὀπισθεν τοῦ ἐγγράφου καὶ καθ' ὠρισμένας διατυπώσεις (Ἐμπ. Ν. 137). Ἐπιτρέπεται ὁμως καὶ ἀπλῇ πρὸς ἄλλον ἐντολῇ πρὸς εἰσπραξίν τοῦ ποσοῦ διὰ τῆς ἀτάκτου ὀπισθογραφῆσεως (Ἐμπ. Ν. 138), κατὰ τοὺς γάλλους δὲ *endossement irrégulier* ἢ *endossement a titre de procuration* (Renault, N° 1101). Παρὰ γάλλοις ὑπάρχει καὶ τρίτη κατηγορία ὀπισθογραφῆσεως ἕνεκεν ἐνεχύρου (*endossement à titre*

¹ Χάριν συντομίας αἱ παραπομπαὶ εἰς τὸ *Précis du droit Commercial par Lyon-Caen et Renault* γενήσονται ἀπλῶς διὰ τοῦ «Renault».

² Κατὰ τὸ ἄρθ. 301 τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου δὲν μεταβιβάζονται νομίμως δικαιοῦγραφα εἰς διαταγὴν, ἐὰν ὁ ἐκδότης αὐτῶν δὲν εἶνε ἔμπορος.

³ Ἐν τῇ προκειμένῃ μελέτῃ δὲν ἐξετάζομεν τὰ περὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀνωνύμων τίτλων «εἰς τὸν κομιστὴν» (*au porteur*), ἅτινα παρ' ἡμῖν κανονίζει ὁ ν. ΑΣΜΔ' τῆς 26 Ἰουλίου 1885 περὶ τῶν πληρωτέων τῷ κομιστῇ ἀνωνύμων γραμματίων, περὶ ὧν ἱκανὰ γράφει ὁ κ. Σημίτης ἐν τῇ καὶ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ μονογραφίᾳ του.

de gage) δυνάμει τῆς § 2 τοῦ ἄρθ. 91 τοῦ Ἑμπορ. Ν., ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ν. 23 Μαΐου 1863, καθ' ἣν τὸ ἐνέχυρον τῶν εἰς διαταγὴν δικαιογράφων δύναται νὰ συνομολογηθῇ δι' ὀπισθογραφῆσεως τακτικῆς, δηλοῦσης, ὅτι αἱ ἐν αὐτοῖς ἀξίαι ἐδόθησαν εἰς ἐνέχυρον (Renault, N° 694. — Πρὸς. ἄρθ. 3 καὶ 5 τοῦ Ἑλλην. ν. 1 Δεκεμ. 1836 περὶ ἐνεχύρων).

§ 4. — Ἐν πάσῃ ὁμῶς ἐκχωρήσει, ὅθεν καὶ ἐν τῇ δι' ὀπισθογραφῆσεως κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον, ὁ πιστωτὴς δύναται νὰ ἐγκαταστήσῃ ἕτερον procurator in rem suam, ὡς πρὸς τὴν ἀπαίτησιν, παρέχων αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν νὰ παραλάβῃ τὴν πληρωμὴν καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ παιτήσῃ ταύτην δι' ἀγωγῆς κατὰ τοῦ ὀφειλέτου ἢ νὰ σκῆσῃ τὴν ἀπαίτησιν δι' ἐνστάσεως, ἐπιτρέπων αὐτῷ συγχρόνως νὰ κρατήσῃ καὶ θεωρήσῃ ὡς ἴδιον τὸ ἀντικείμενον τῆς παροχῆς, ὅπερ καθίσταται δικαίωμα ἀμετάκλητον τοῦ ἐκδοχέως (Arndts § 254).

§ 5. — Οὐσιωδέσταται εἶνε αἱ μετὰξὺ ὀπισθογραφῆσεως ἐμπορικῆς καὶ ἐκχωρήσεως ἀστικῆς διαφοραί, πρωτίστως δὲ αἱ ἀκόλουθοι: α') ὅτι τὸ ἐκχωρητήριον εἶνε ἀπλῶς ἀποδεικτικὸν τῆς ἐνοχῆς ἐγγράφον, ἐνῷ ἡ τακτικὴ ὀπισθογραφῆσις μεταβιβάζει καὶ αὐτὴν τὴν κυριότητα τοῦ ἐγγράφου (Ἑμπορ. Ν. 136) μεθ' ἀπάντων τῶν σχετικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἀγωγῶν (Renault, N° 1089). ὅθεν εἶνε καὶ ἀκατάσχετον δυνάμει τοῦ ἄρθ. 920 § 3 Πολ. Δικ. ἐν συνδυασμῷ πρὸς τ' ἄρθ. 149 Ἑμπ. Ν. (Οἰκονομ. Ἑγχειρ. Πολ. Δικ. ἐκδ. Ε' § 268 σημ. 3. ε'). — Ρουσοπούλου, «περὶ ἐκτελέσεως» ἐκδ. 1878 σ. 88. — Dalloz, Effets de Commerce, N° 234. Saisie—Arrêt N° 144). Δικαιόγραφον ἐμπορικὸν «εἰς διαταγὴν» προσηκόντως ὀπισθογεγραμμένον κυκλοφορεῖ ἀκωλύτως, παρέχον τῷ κομιστῇ αὐτὴν τὴν κυριότητα τῆς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένης ἀξίας (Mittermaier, Revue étrangère et Française VIII p. 111 et 112. — Vidari N° 139 et 140. — Dalloz, Effets de Commerce, N°s 415 et s. Supplément N° 161 et s.). β') ὅτι διὰ τὸν ὀφειλέτην αἱ συνέπειαι τῆς ἐκχωρήσεως ἄρχονται, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν συνεβλήθῃ ἐν αὐτῇ, ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως (Καλλιγὰ Γ' § 433), ἐνῷ ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς ὀπισθογραφῆσεως ἅμα τῇ ὑπογραφῇ (Renault, N° 1089). γ') ὅτι τῷ δι' ὀπισθογραφῆσεως κομιστῇ ὁ ὀφειλέτης δὲν δύναται ν' ἀντιτάξῃ ὅσας εἶχε κατὰ τοῦ ἐκχωρητοῦ ἐνστάσεις (Renault, N°

1090—1091). ὅθεν οὐδὲ τὴν τοῦ Ἀναστασιανοῦ νόμου (Πεῖρα, Συναλλαγματικαὶ σελ. 3736 § 145—158)· καὶ δ') ὅτι ὁ ὀπισθογράφος εἶνε ἀλληλεγγύως ὑπόχρεως διὰ τὴν ἐν τῷ ὀρισθέντι χρόνῳ καὶ τόπῳ πληρωμὴν ('Εμπ. Ν. 118. 140. 187), ἐνῶ ὁ κοινὸς ἐκχωρητὴς ἐγγυᾶται μόνον περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἀπαιτήσεως, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τῆς φερεγγυότητος τοῦ ὀφειλέτου, ἐὰν τοῦτο ῥητῶς μὴ συνομολογηθῇ (Καλλιγᾶ Γ' § 460. — Ῥάλλη Α' § 525).

Ἡ ὀπισθογράφησις εἶνε σύμβασις ὅλως εἰδική, συμπεριλαμβάνουσα —κατὰ τοὺς Caen et Renault (N° 1079), —καὶ αὐτὴν τὴν πώλησιν ἐγγράφου, θεωρουμένου ὡς ἐμπορεύματος καὶ ταυτοχρόνως ὡς ἐγγυήσεως (Πρῶ. Pothier, du Contrat de Change, N° 79—80). Κατὰ δὲ τὸν Demangeat sur Bravard (III p. 145 et 146) ἡ ὀπισθογράφησις περιέχει: 1ον Εἶδος πώλησεως· 2ον Ἐκχώρησιν ἀσωμάτων δικαίων καὶ 3ον ἐγγύησιν. Ἐπὶ τέλει κατὰ τὸν Vidari (N° 142) ὁ θεσμὸς τῆς ὀπισθογραφήσεως εἶνε *sui generis* πάντῃ εἰδικὸς διὰ τὸ ἐκ συναλλαγῆς δίκαιον· δύναται νὰ προσεγγίξῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς ταύτην ἢ εἰς ἐκείνην τὴν σύμβασιν, χωρὶς νὰ εἶνε πράγματι οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη ('Απ. Ἐρ. Ἀθηνῶν ὑπ' ἀριθ. 2701 τῆς 22 Νοεμ. 1894).

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω προδήλως συνάγεται, ὅτι ὅλως διάφορος εἶνε ἡ φύσις ὀπισθογραφήσεως ἐμπορικοῦ δικαιογράφου πρὸς τὴν δι' ὀπισθογραφήσεως ἐκχώρησιν ἀστικῆς ἀπαιτήσεως (Renault, N° 1054).

§ 6. — Ἡ «εἰς διαταγὴν» ῥήτρα συνομολογεῖται ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς δικαιογραφοῖς:

Α'. Ἐποχρεωτικῶς: α') ἐν ταῖς συναλλαγματικαῖς ('Εμπ. Ν. 110. 137)· β') ἐν τοῖς γραμματίοις εἰς διαταγὴν ('Εμπορ. Ν. 187—188).

Β'. Κατὰ βούλησιν τῶν συμβαλλομένων εἰς πᾶν ἐμπορικὸν δικαιογραφον (Renault, N° 1104) π. χ. α') εἰς τὰς φορτωτικὰς ('Εμπ. Ν. 281)· β') εἰς τ' ἀσφαλιστήρια (Daloz, Supplément, Assurances terrestres N° 404)· γ') εἰς τὰ ναυτοδάνεια ('Εμπ. Ν. 313)· δ') εἰς τὰς τραπεζικὰς ἐπιταγὰς (Chèques)¹· ε') εἰς τοὺς

¹ Περὶ αὐτῶν καὶ εἰδικῶς προνοεῖ παρὰ γάλλοις τὸ ἄρθ. 1 τοῦ ν. 14 Ἰουν. 1865· περὶ δὲ τῶν ἀποδείξεων τῶν γενικῶν ἀποθηκῶν τὸ ἄρθ. 3 τοῦ ν. 28 Μαΐου 1858.

τίτλους μετοχῶν ἢ ὁμολογιῶν ἐταιριῶν, ὅπερ ἀσύνηθες (Renault, N° 379 bis, note 6)· ζ') εἰς τὰ τιμολόγια (factures)· ζ') εἰς τὰς ὑποθήκας τῶν πλοίων (ἄρθ. 15. ν. ΑΩΞΒ' 12 'Ιουλ. 1890, μὴ τεθνήκτος ἔτι εἰς ἐφαρμογὴν πλὴν τῶν ἄρθ. 37—39)¹.

Εἰς ἀπάσας τὰς ὀπισθογραφήσεις ἐμπορικῶν δικαιογράφων ἐφαρμόζονται ἀναλόγως αἱ περὶ ὀπισθογραφήσεως συναλλαγματικῶν διατάξεις τῶν ἄρθ. 136—138 τοῦ Ἐμπ. Ν. Ἰσχύουσι δὲ ὡς πρὸς αὐτὰς τὰ πλεονεκτήματα ἐκείνων (Caen et Renault, N° 1104), μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ συμπεριληφθῇ καὶ τὸ ἀκατάσχετον αὐτῶν ('Αρ. Π. 115 τοῦ 1870 εἰς Κώδ. Ἑλλ. Νομοθ. Διακοπούλου Πολ. Δικ. σ. 943.—'Αρ. Π. 381 τοῦ 1893 εἰς «Θέμιδα» Δ' σ. 562).

Περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμόζονται περίπου ὅσα καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἀφοῦ αἱ διατάξεις τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου ἰσχύουσιν, ὡς γνωστόν, καὶ παρ' ἡμῖν ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰς συναλλαγματικές, τὰ γραμματία, τὰς φορτωτικές, τὰ ναυτοδάνεια κ.τ.λ.² Μεγάλη ὅμως δυσχέρεια ἀναφύεται ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τοῦ νομίμου ἢ μὴ τῆς ὀπισθογραφήσεως ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς ἀπαιτήσεως ἐπὶ ἀντιγράφου συμβολαιογραφικῆς πράξεως, περιεχούσης τὴν ῥήτραν «εἰς διαταγὴν», διότι ὡς πρὸς τοῦτο διαφέρουσιν οὐσιωδῶς αἱ διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας ἐν τῷ Δικαστικῷ Ὁργανισμῷ καὶ ἐν τοῖς νόμοις περὶ τελῶν χαρτοσήμου.

Προτιμήσωμεν τὴν ἀναλυτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν Γαλλίᾳ διατάξεων, αἵτινες ὀδηγήσουσιν ἡμᾶς ἀσφαλέστερον ὡς πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι κρατούμενα· διότι, γνωρίζοντες τὰ ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου διατασσόμενα, μανθάνομεν καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα· ἀρκεῖ δ' ἐν

¹ Ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἄρθ. 12 ν. 10 Δεκ. 1874 καὶ 10 'Ιουλ. 1885.

² Καὶ τοῦ Ὁθωμανικοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου τᾶρθρα 93—96 περὶ ὀπισθογραφήσεως συνετάχθησαν κατὰ μετάφρασιν τῶν ἄρθ. 136—139 τοῦ τε γαλλικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ Ἐμπ. Ν. (Ὁθωμανικοὶ Κώδικες ὑπὸ Δ. Νικολαΐδου. Ἐκδ. 1890. Γ' σ. 2187).—Τὰ περὶ τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου ζῆται εἰς τᾶρθ. 301—305 (Code de Commerce allemand, μετάφρασις ὑπὸ τῶν Gide, Lyon-Caen etc. p. 114).—Τὰ περὶ τοῦ βελγικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου ζῆται εἰς ἄρθ. 26—29 τοῦ ν. 20 Μαΐου 1872 (Moniteur du 24 Mai 1872 n° 145).—Τὰ περὶ τοῦ ἰταλικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου (1882) ζῆται εἰς ἄρθ. 256—260.

τοιαύτη περιπτώσει νὰ σημειώσωμεν ἀπλῶς τὰς παρ' ἡμῖν διαφοράς, ὅπως καταλήξωμεν εἰς ἀσφαλῆ συμπεράσματα.

§ 7.— Ἡ ὀπισθογράφησις, ὡς καὶ ἐκ τῆς λέξεως συνάγεται, μόνον ἐγγράφως γίνεται (Renault, N° 1018, 1083). Γράφεται δὲ ἀπαρχιτῆτως ἐπὶ τοῦ μεταβιβαζομένου δικαιογράφου, συνήθως (au dos) ὀπισθεν αὐτοῦ (Dalloz, Effets de Commerce. Supplément n° 146.—Renault, n° 1083.—Boistel, n° 748 note 3.—Nouguier, n° 660.—Alauzet, n° 1344.—Persil, n° 136). Τοσοῦτον δ' ἐθεωρήθη ἐπάναγκες, ἡ ὀπισθογράφησις νὰ γίνηται ἐπὶ τοῦ ἰδίου δικαιογράφου, ὥστε ἀνεφύη ζήτημα, προκειμένου περὶ συναλλαγματικῆς, ἐν ᾗ περιπτώσει ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ὀπισθογραφήσεων ἐκαλύπτετο αὕτη ἐντελῶς, ἂν ἐπετρέπετο ἡ προσάρτησις χάρτου. Ἡ ἀνάγκη ἐπέβαλε τὴν καταφατικὴν λύσιν, ὥστε νόμιμος ἐκρίθη ἡ προσθήκη *προσαρτήματος* (allonge) ἥτοι φύλλου χάρτου, ὁμοίου πρὸς τὸ τῆς συναλλαγματικῆς, ἀποτελοῦντος οὕτως ἓν σύνολον μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ δικαιογράφου, ἐφ' οὗ γράφονται αἱ ὀπισθογραφήσεις (Renault, N° 1083—Ῥάλλη § 526).

§ 8.— Κατὰ τὸ ἄρθ. 1689 τοῦ γαλλικοῦ Ἀστικοῦ νόμου ἡ ἐκχώρησις τῶν ἀπαιτήσεων γίνεται διὰ τῆς ἐγχειρίσεως τοῦ δικαιογράφου (par la remise du titre). Ἡ διάταξις αὕτη καὶ ἡ τοῦ ἐπομένου ἄρθρου 1690 δύνανται νὰ ἐννοηθῇ κάλλιον, ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ ἄρθ. 20 τοῦ ν. 25 ἀνεμώδους 11 ἔτους τῆς Δημοκρατίας περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν συμβολαιογραφείων, καθ' ὃ οἱ συμβολαιογράφοι ὀφείλουσι μὲν κατὰ κανόνα νὰ φυλάττωσιν ἐν τοῖς ἀρχείοις των ὅλας τὰς παρ' αὐτῶν συντασσομένης πράξεις, οὐχ ἥττον ἐπιτρέπεται ἐξαιρετικῶς νὰ παραδίδωσιν ἐν πρωτοτύπῳ (en brevet) τοῖς συμβαλλομένοις ὀρισμέναις πράξεις αὐτῶν π. χ. μισθωτήρια, πληρεξούσια καὶ ἄλλα ἐγγράφα, ἰδίως ἑτεροβαρῶν συμβάσεων (Dalloz, Notaire—Notariat σ. 576 ἄρθ. 20—Villargues, Organisation Judiciaire, 1873 p. 37). Μεθ' ὅλας ἐν τούτοις τὰς διατάξεις ταύτας, —τὰς μὴ ἰσχυοῦσας, ὡς γνωστὸν παρ' ἡμῖν,—μεγάλη ἐγένετο καὶ ἐν Γαλίᾳ ἀμφισβήτησις περὶ τῆς νομιμότητος μεταβιβάσεως δι' ὀπισθογραφήσεως τῶν ἀστικῶν ἐνοχῶν καὶ δὴ τῶν συνεμολογηθεισῶν διὰ συμβολαιογραφικῶν πράξεων (en brevet) ἀστικῆς φύσεως, περιεχουσῶν δὲ τὴν ῥήτραν «εἰς διαταγὴν»· ἐνεκα δὲ τῶν μεγάλων

λων δυσχερειῶν καὶ κινδύνων τοῦ τε ὀφειλέτου, ἐκτιθεμένου εἰς ἐπαναληπτικὴν πληρωμὴν, καὶ τῶν τρίτων ὑποκειμένων εὐκόλως εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ κομιστοῦ, ἡ γαλλικὴ νομολογία κατέληξεν εἰς ἀποφατικὴν λύσιν, δεχθεῖσα, ὅτι τοιαύτη ἐκχώρησις δι' ὀπισθογραφήσεως δύναται νὰ εἶνε ὑποχρεωτικὴ μεταξὺ ἐκδοχέως καὶ ἐκχωρητοῦ, οὐχὶ ὅμως καὶ τοῦ ὀφειλέτου, ἐὰν μὴ καὶ οὗτος, κατὰ τὸ ἄρθρον 1690 τοῦ Ἀστ. Ν. συμπράξῃ ἢ ἐὰν μὴ κοινοποιηθῇ πρὸς αὐτὸν γνωστοποιήσῃ τῆς ἐκχώρησεως (Daloz, Saisie—Arrêt, n° 445. § 2°—Effets de Commerce n° 372, 377.—Daloz, 1847. 2. 37.—Laurent, Principes du droit civil français, n° 498).

Ὁ Beudant, διὰ πολλῶν καὶ ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων ἐπικρίνων τὴν ἀπὸ 8 Μαΐου 1878 ἀπόφασιν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, ἣτις εἶχε δεχθῇ ὑποχρεωτικὴν καὶ διὰ τὸν ὀφειλέτην τὴν ἐπὶ συμβολαιογραφικοῦ ἀντιγράφου ὀπισθογράφῃσιν ἀστικῆς ἐνοχῆς (Daloz, 1878. 1, 241), γνωματεύει, ὅτι συμβολαιογραφικοῦ δικαιογράφου «εἰς διαταγὴν» ἀστικὴ ἐκχώρησις θὰ ἡδύνατο νὰ εἶνε ἰσχυρά, γενομένη οὐχὶ ἐπὶ ἀντιγράφου, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, en brevet.

§ 9.—Ὡς πρὸς τὰς ὀπισθογραφήσεις ὅμως ἐμπορικῶν δικαιογράφων ἡ Γαλλικὴ Νομοθεσία καὶ ἡ νομολογία εἶνε αὐστηρότεραι. Τὰ δικαιογραφα ταῦτα καὶ ἰδίως αἱ συναλλαγματικαὶ καὶ τὰ «εἰς διαταγὴν» γραμμάτια, ὧν γίνεται συχνότερα χρῆσις, συντάσσονται ὡς ἰδιωτικὰ ἔγγραφα· οὐδεὶς ὅμως νόμος ἀπαγορεύει τὴν σύνταξιν πάντων αὐτῶν καὶ ἐνώπιον Συμβολαιογράφου (Renault, N° 1019); ὅπερ ἄλλως καθίσταται ἀναπόφευκτον προκειμένου περὶ προσώπων ἀγραμμάτων. Ἀλλ' ἡ διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως μεταβίβασις ἐμπορικοῦ δικαιογράφου εἶνε πάντῃ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς δι' ὀπισθογραφήσεως ταχείας καὶ εὐκόλου κυκλοφορίας. Ἄλλως δὲ καὶ οὐδεμία ὑφίσταται ἐν τῇ πρακτικῇ ἀνάγκῃ συμβολαιογραφικῆς ὀπισθογραφήσεως, διότι ἐν περιπτώσει ἀπολύτου ἀδυναμίας ἐνεκα τῆς ἀγνοίας γραμμάτων ὁ ἐκδότης ἢ ὁ κομιστὴς παρέχει ἐντολὴν ἄλλω πρὸς ὑπογραφὴν τῆς ὀπισθογραφήσεως, ὁ δ' ἐντολοδόχος δύναται νὰ σημειώσῃ πρὸ τῆς ὑπογραφῆς του τὸν ἀριθμὸν, τὴν χρονολογίαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Συμβολαιογράφου· τοιοῦτω τρόπῳ πᾶς τρίτος ἔχει πρῶτον τὴν ἐξέλεγχιν τῆς χορηγηθείσης ἐντολῆς. Ὁπισθογραφῆσις συμβολαιογραφικὴ ἀντίκειται καὶ πρὸς τὸν γενικὸν κανόνα, ὅτι πᾶσαι αἱ

ἐξ ἐμπορικοῦ δικαιογράφου εἰς διαταγὴν ὑποχρεώσεις δέον ν' ἀποδεικνύωνται ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐγγράφου, ἐκτὸς ἐὰν πρόκηται περὶ εἰδικῆς ἐξαιρέσεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐμπορικοῦ νόμου, ῥητῶς ἀναγραφείσης, οἷα ἡ τοῦ ἄρθρ. 142, καθ' ἣν ἡ τῆς τριτεγγυήσεως ἀσφάλεια δύναται νὰ δοθῇ ἐπὶ τῆς συναλλαγματικῆς αὐτῆς ἢ δι' ἐγγράφου χωριστοῦ (Renault, N° 1083 note 4).

Τούτων ἕνεκεν ἐν Γαλλίᾳ οὐδένα γινώσκωμεν συγγραφέα, δειχόμενον ὡς νόμιμον τὴν ὀπισθογραφῆσιν ἐμπορικοῦ δικαιογράφου ἐπὶ συμβολαιογραφικοῦ ἀντιγράφου. Ἡ μεγάλη μάλιστα τῶν διασημοτέρων νομοδιδασκάλων χορεία παραδέχεται, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν εὐκολίαν τῶν συμβολαιογραφικῶν πράξεων en brevet, τοιαύτη ὀπισθογραφῆσις, γενομένη καὶ διὰ χωριστῆς πράξεως, συντασσόμενη ἐπὶ τούτῳ ἐνώπιον Συμβολαιογράφου, εἶνε ἄκυρος. Τὴν γνώμην ταύτην ἐκθύμως ὑποστηρίζουσιν οἱ Caen et Renault (N° 1083), Demangeat sur Bravard III p. 160 note 2. — Pardessus I. N° 343. — Locré, Esprit du Code de Commerce p. 434. — Boistel N° 748. — Vidari N°s 145 et 146. — Dalloz, Effets de Commerce N° 367. Supplément N° 146). Ἡ δὲ πρὸς σύνταξιν νομοσχεδίου τοῦ νέου ἐμπορικοῦ Βελγικοῦ νόμου ἐπιτροπεία ὁμοίαν παρεδέχθη ἀρχὴν (Namur N° 116). — Ὑπάρχουσι δὲ καὶ εὐάριθμοι συγγραφεῖς (Nouguier, N° 666. — Alauzet N° 1344), οἵτινες, καίπερ ἀναγνωρίζοντες τοὺς μεγάλους ἐκ δόλου κινδύνους, οὐχ ἥττον παραδέχονται τὴν νομιμότητα ὀπισθογραφήσεως διὰ χωριστῆς συμβολαιογραφικῆς πράξεως, ὑποδεικνύοντες τὴν ἀνάγκην τῆς μνείας περὶ τῆς τοιαύτης συντάξεως ἐν τῷ ἰδίῳ δικαιογράφῳ.

Ὁ Bedarride (Lettre de Change N°s 288) διδάσκει, ὅτι ἡ διὰ χωριστῆς πράξεως τυχὸν δι' ἰδιωτικοῦ παρὰ τὰ εἰωθότα καὶ νόμιμα ὀπισθογραφῆσις, ἰσχύει ὡς ἀπλῇ ἐκχώρησις, ἰσχυροποιουμένη ὡς τοιαύτη διὰ τῆς εἰς τὸν ὀφειλέτην ἐπιδόσεως (ἄρθρ. 1690 Γαλ. Ἀστ. Ν.). Ὡς πρὸς τὴν ὀπισθογραφῆσιν δὲ διὰ συντάξεως χωριστῆς πράξεως ἐνώπιον συμβολαιογράφου ὁ Bedarride (αὐτόθι, N° 289) δὲν ἀποκρούει μὲν αὐτὴν ἀπολύτως, δὲν νομίζει ὅμως δυνατὴν καὶ κατωρθωτὴν, ἀφοῦ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἰδίου κυκλοφοροῦντος δικαιογράφου δὲν δύναται νὰ γίνῃ μνεία ἕνεκα τῆς παραβιάσεως τοῦ νόμου

περὶ τελῶν χαρτοσήμου, οὐχ ἥττον ἐὰν συμπέσῃ νὰ γίνῃ τοιαύτη, παραδέχεται ὡς συνεπάγουσαν νόμιμα ἀποτελέσματα.

§ 10.— Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσων διατάξεων τῶν γαλλικῶν νόμων δὲν ἰσχύουσι βεβαίως αἱ τῶν ἄρθ. 1689. 1690 καὶ ἐπ. τοῦ Ἀστικοῦ νόμου, καθ' ὅσον παρ' ἡμῖν ὡς πρὸς τὰς ἐκχωρήσεις ἀστικῶν ἀπαιτήσεων ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ βυζαντιακοῦ δικαίου, καθ' ἃς διὰ μόνον τοῦ συμβολαίου τῆς ἐκχωρήσεως δὲν κτᾶται ὁ ἐκδοχὺς τὴν κυριότητα τοῦ ἐκχωρηθέντος· κατ' ἀκολουθίαν τῆς αὐτῆς ἀπαιτήσεως ἐκχωρηθείσης πολλοῖς, προτιμᾶται ὁ πρῶτος κοινοποιήσας τῷ ὀφειλέτῃ, διότι διὰ μόνης τῆς κοινοποιήσεως συνάπτεται ἀμετακλήτως σχέσις μεταξὺ ἐκδοχέως καὶ ὀφειλέτου (v. 22. Κώδ. 4. 35 *mandati vel contra*—Βασιλ. XIV. α' πδ'—Ἀρμεν. Παράρτ. Γ' 31)· ὅθεν ἡ ἐκχώρησις ἀστικῆς ἀπαιτήσεως, ἄρα καὶ ἡ διὰ ὀπισθογραφήσεως μεταβίβασις δικαιογράφου «εἰς διαταγὴν», ἀποδεικτέα κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθ. 300—305 Πολ. Δικ. (πρβ. ἀποφ. Ἐφετ. Ἀθηνῶν 2701 [1894])· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κατὰ τὸν ν. ΔΧΚΕ' 30 Δεκ. 1887 περὶ τελῶν χαρτοσήμου εἴτε δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου, εἴτ' ἐνώπιον συμβολαιογράφου γίνῃ ἡ ἐκχώρησις, ἀναγκαίως θέλει συνταχθῇ ἐπὶ ἀναλόγου χαρτοσήμου ἀξίας κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ ἄρθ. 12 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθ. 13 τοῦ ἰδίου νόμου. Ἐννέειται ὅτι, ἐὰν συνταχθῇ δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου ὀπισθογραφῆσις δικαιογράφου ἀστικῆς ἀπαιτήσεως «εἰς διαταγὴν», ἀνάγκη νὰ ἐπικολληθῇ πρὸ τῆς ὑπογραφῆς *κινητὸν ἐπίσημα ἀξίας ἀναλόγου* πρὸς τὴν ἐκχωρουμένην ἀπαίτησιν (ἄρθ. 2 καὶ 9 ν. ΔΧΚΕ' τοῦ 1887), ὅπερ διαγράφεται κατὰ τὰ ὀριζόμενα διὰ τοῦ ἄρθ. 16 τοῦ Δ. 23 Αὐγ. 1888 (Νομ. Βιβλ. Κώδ. Χαρτ. σελ. 243). Ἐὰν δὲ ἡ τοιαύτη ὀπισθογραφῆσις γίνῃ ἐφ' ἀπλοῦ *χάρτου* καὶ ἄνευ ἐπισήματος ἀναλόγου ἀξίας, ἐπέρχονται ἀναγκαίως αἱ συνέπειαι τοῦ ἄρθ. 47 τοῦ ν. ΔΧΚΕ' τοῦ 1887, ἥτοι, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν χαρτοσημανθῇ *ἐμπροθέσμως καὶ ἀρμοδίως* ὑπὸ τοῦ ταμίου διὰ τῆς πληρωμῆς τοῦ τε ἀπλοῦ τέλους καὶ τοῦ προστίμου, ὅπερ εἶνε τὸ δεκαπλάσιον αὐτοῦ (ἄρθ. 51. 53 ν. χαρτ.), στερεῖται τῆς κατὰ τὸ ἄρθ. 412 Πολ. Δικ. ἀποδεικτικῆς ἰσχύος (Νομ. Βιβλ. Κώδ. Χαρτ. σ. 280 § 12).

§ 11.— Ὡς πρὸς τὰς ὀπισθογραφῆσεις τῶν ἐμπορικῶν δικαιογρά-

φων εἰς διαταγὴν π. χ. συναλλαγματικῶν, γραμματίων, φορτωτικῶν, ναυτικῶν δανείων κ.τ.λ. ἰσχύουσι καὶ παρ' ἡμῖν ὅσα ἐξετέθησαν ἀνωτέρω παρὰ Γάλλοις, ἀφοῦ πᾶσαι αἱ σχετικαὶ τοῦ καὶ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος ἐμπορικοῦ νόμου διατάξεις εἶνε, ὡς γνωστόν, αἱ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κατὰ λέξιν μεταφρασθεῖσαι. Εἰδικῶς ὅμως περὶ τῶν ναυτικῶν δανείων παρατηρητέον, ὅτι τὸ ἄρθ. 313 τοῦ Ἐμπορ. Ν. κατὰ τὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν φέρει: «Πᾶν ναυτικὸν συμβόλαιον δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ δι' ὀπισθογραφήσεως, ἂν εἶνε εἰς διαταγὴν». ὅθεν ἐκ τῆς λέξεως «συμβόλαιον», κατὰ τὴν κοινῶς διδομένην ἔννοιαν, ἴσως θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι πᾶσα πράξις ναυτοδανείου συνταχθεῖσα ἐνώπιον συμβολαιογράφου, καὶ περιέχουσα τὴν ῥήτραν «εἰς διαταγὴν» εἶνε δεκτικὴ μεταβιβάσεως δι' ὀπισθογραφήσεως. Πρὸ παντὸς ὅμως παρατηρητέον, ὅτι τὸ γαλλικὸν κείμενον εἶνε: «Tout acte de prêt à la grosse». ὅθεν τὸ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ acte μεταφρασθὲν συμβόλαιον δὲν σημαίνει acte notarié (=συμβολαιογραφικὴν πρᾶξιν) ἢ acte par devant notaire (=πρᾶξιν ἐνώπιον συμβολαιογράφου), ἀλλ' ἀπλῶς «πρᾶξιν» ἢ «ἔγγραφον» ἢ «δικαιόγραφον». Εἰς τὸ ἐκ τῆς λέξεως δὲ «συμβόλαιον» παρανόημα ἀποδοτέαι καὶ αἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν πεποιθήσιν ἐσφαλμένοι ἀποφάσεις ὑπ' ἀριθ. 29 καὶ 61 [1845] Ἀρ. Π.— Ἀλλά, καὶ ἐὰν ὑπετίθετο τὸ ἐναντίον, θὰ ἦτο ἐφικτὴ ἡ ἔγκυρος ὀπισθογράφησις τοιοῦτου ναυτικοῦ δανείου εἰς διαταγὴν, συνωμολογηθέντος ἐνώπιον συμβολαιογράφου;

§ 12.— Ἀλλαις λέξεσι τὸ ἐρώτημα τίθεται γενικώτερον ὡς ἀκολούθως:

«Τοῦ πρωτοτύπου ἐμπορικοῦ δικαιογράφου (συναλλαγματικῆς, γραμματίου, ναυτικοῦ δανείου, πωλητηρίου, φορτωτικῆς κλπ.), συνταχθέντος ἐνώπιον συμβολαιογράφου καὶ περιέχοντος τὴν ῥήτραν «εἰς διαταγὴν», ἐπιτρέπεται ἡ ὀπισθογράφησις ἐπὶ ἀντιγράφου κεκυρωμένου» (ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου) ἢ ἔστω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπογράφου;»

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης σπεύδομεν ν' ἀπαντήσωμεν μετ' ἄκρας πεποιθήσεως ἀποφατικῶς· διότι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων περὶ τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας καὶ τῆς περὶ αὐτῆς ἐρμηνείας τῶν γάλλων νομοδιδασκάλων, ἣν ἐδέχθη ἡ τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων νομολογία, ἀποκρούσασα παγίως καὶ αὐτὴν τὴν δι' ἰδίας συμβολαιογραφικῆς πράξεως ὀπισθογράφησιν, προσθέτως κατὰ τοὺς ἐλληνικοὺς νό-

μους ὑπάρχει καὶ τὸ ἐκ τοῦ Δικαστικοῦ Ὁργανισμοῦ κώλυμα. Παρὰ γάλλοις μὲν διὰ τῶν *actes en brevet* θὰ ἦτο ὁπωσοῦν εὐκολος ἡ ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου ὀπισθογράφησις· οὐχ ἦττον καὶ αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἐθεωρήθη, ὡς εἶδομεν, δυνατὴ διὰ τὰς ἀστικὰς ἀπαιτήσεις, προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου ἐθεωρήθη καὶ ἐπικίνδυνος ἄνευ μάλιστα συμπράξεως ἢ γνωστοποιήσεως εἰς τὸν ὀφειλέτην. Ἐνῶ παρ' ἡμῖν τὸ ἄρθ. 192 τοῦ Ὁργ. Δικαστ. ὑποχρεῖ τὸν συμβολαιογράφον νὰ φυλάττῃ παρ' ἑαυτῷ ἐπὶ ποινῇ προσκαίρου παύσεως καὶ πειθαρχικοῦ προστίμου ὅλα τὰ πρωτότυπα τῶν ἐγγράφων, ὅσα αὐτὸς συντάξεν ἢ παρέλαβε πρὸς φύλαξιν. Κατ' ἐξαιρέσιν προκειμένου περὶ ἐπιδείξεως ἐγγράφου (Πολ. Δικ. 430 § 4) ἢ ὁσάκις ὁ συμβολαιογράφος διαταχθῇ παρὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, δύναται προσωρινῶς νὰ ἐπιτρέψῃ, ὅπως ἐξέλθῃ τὸ πρωτότυπον ἐκ τοῦ συμβολαιογραφικοῦ ἀρχείου καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ἐν τῷ ἄρθ. 192 Ὁργ. Δικαστ. ἀναφερομένων διατυπώσεων (Νομ. Βιβλ. Δικαστ. Ὁργ. σ. 457). Κατὰ δὲ τὸ ἄρθ. 425 Πολ. Δ. ἀντίγραφα καὶ αὐτὰ τὰ ἀντιπεφωνημένα δὲν ἀρκοῦσι συνήθως πρὸς σύστασιν ἐντελοῦς ἀποδείξεως· ὅθεν τὰ ἔγγραφα πρέπει νὰ υποβάλλωνται ἐν πρωτοτύπῳ ('Αρ. Π. 206 [1885] 68 [1888]), κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθ. 426 § 2—4 καὶ 427 Πολ. Δικ. τὰ συμβολαιογραφικὰ ἀντίγραφα ἀναπληροῦσι τὰ πρωτότυπα (Οἰκονομ. Ἐγχειρ. Πολ. Δικ. ἐκδ. ε' § 207 σ. 692).

Οὐδὲ ὅμως ἐπὶ ἀπογράφου ἐκτελεστοῦ εἶνε ἐφικτὴ ἡ ὀπισθογράφησις, διότι, ναὶ μὲν κατὰ τὸ ἄρθ. 196 Ὁργ. Δ. μόνον ἐν ἀπόγραφον δίδεται, ἀλλ' ὁσάκις ὑπάρχουσι πλείονες οἱ ἔχοντες συμφέρον δίδονται τοιαῦτα καὶ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν (Οἰκονομ. Ἐγχ. Πολ. Δικ. § 256 σημ. 2 α'.—Νομικὴ Βιβλιοθ. Γ. Φ. Δικαστ. Ὁργαν. σ. 462 § 4.—Dalloz, Jugement, n°s 383—386.—Carré. Organ. VII σ. 606), ἡ δὲ τυχὸν ἑκδοσις δευτέρου ἀπογράφου δὲν εἶνε ἄκυρος, τιμωρουμένου ἀπλῶς τοῦ συμβολαιογράφου· ἄλλως δὲ δι' ἀδείας τοῦ προέδρου, ἐκδιδομένης, ὡς γνωστόν, ἄνευ ἀποδείξεως λόγου τινὸς ἢ ἀπωλείας τοῦ προεκδοθέντος, ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ ἄρθ. 197 Ὁργ. Δ. ἡ ἑκδοσις καὶ δευτέρου καὶ τρίτου (Νομ. Βιβλ. Γ. Φ. Δικαστ. Ὁργαν. σ. 463)· ὅθεν οἱ αὐτοὶ περίπου ὑπάρχουσι κίνδυνοι καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ ἀπογράφου ὀπισθογραφῆσεως.

Τὸ ζήτημα, ἂν ἐπὶ ἀντιγράφου συμβολαιογραφικοῦ ἢ ἐπὶ ἀπογράφου ἐπιτρέπῃται ὀπισθογράφησις ἐμπορικοῦ δικαιογράφου, λυθὲν παρ' ἡμῶν ἀποφατικῶς, οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἐπραγματεύθη, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, εἰ καὶ φαίνεται ἡμῖν ἱκανῶς ἐνδιαφέρον, ὑπὸ θεωρητικὴν ἐποψίν· ὅσον δὲ σπάνιον καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἐν τῇ πρακτικῇ, πολλὰ ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς ἔχει μεγάλην ἀξίαν ἐν τε ταῖς ἀστικαῖς καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς συναλλαγαῖς. Μόνον περὶ τῆς ὀπισθογραφήσεως «διὰ χωριστῆς συμβολαιογραφικῆς πράξεως» γράφει ὁ Γ. Ῥάλλης, θεωρῶν αὐτὴν ἀνέφικτον (Α' σ. 459). Ὁ μόνος δὲ παρ' ἡμῖν εἰδικὴν μονογραφίαν «Περὶ τῆς ὀπισθογραφήσεως τῶν τίτλων εἰς διαταγὴν» γράψας κ. Σπύρος Ν. Δαμασκηνός, πραγματεύεται συνοπτικῶς τὸ αὐτὸ ἐπίσης ζήτημα, τῆς διὰ χωριστῆς συμβολαιογραφικῆς πράξεως ὀπισθογραφήσεως, ἀντίθετον δίδων λύσιν (σ. 9.) διὰ λόγους, μὴ πείθοντας ἡμᾶς ἐν τῇ ἄλλως ἀξιολόγῳ μελέτῃ ταύτῃ. Τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι «ὁ νόμος ἐπιτρέπει πᾶν ὅ,τι δὲν ἀπαγορεύει», δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰνωτέρω ἐκτεθέντα, τὸ δὲ ἀναφερόμενον περὶ χορηγήσεως ἐγγυήσεως διὰ χωριστοῦ ἐγγράφου ἥτοι τὸ ἐκ τοῦ ἄρθ. 142 τοῦ Ἐμπορ. Ν. ῥητῶς ἐπιτρεπόμενον κατ' ἐξαίρεσιν ἀποδεικνύει ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, διότι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνεπτύχθη, ὁ κανὼν εἶνε, ὅτι πᾶσα ἢ ἐκ δικαιογράφου εἰς διαταγὴν ὑποχρέωσις δέον νὰ ἀποδεικνύηται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου, ὅπερ καὶ ὁ ἴδιος κ. Δαμασκηνός μνημονεύει.

§ 13. — Ἐν τῇ νομολογίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν δικαστηρίων σπάνιαι εἶνε αἱ τοιαῦτα ζητήματα λύσασαι ἀποφάσεις. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν δύο περὶ ναυτικῶν συμβολαίων, μία μόνον ἀπόφασις τοῦ Ἀρ. Π., ἡ ὑπ' ἀριθ. 32 (1848), δέχεται ὡς ἔγκυρον τὴν ἐπὶ κεκυρωμένου ἀντιγράφου ὀπισθογράφησιν συμβολαιογραφικοῦ ἐνυποθήκου δανείου εἰς διαταγὴν, ὅπερ χαρακτηρίζει μὲν «πολιτικόν», ἀλλ' ὡς προσθέτει «ἡδύνατο κατὰ τὸ ἄρθ. 187 τοῦ Ἐμπ. Ν. νὰ τεθῇ εἰς κυκλοφορίαν δι' ὀπισθογραφήσεως ἢ ἄλλως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὀφειλέτου, διότι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ δύναται νὰ τεθῇ οὕτως εἰς κυκλοφορίαν προσετέθησαν παρὰ τῶν συμβαλλομένων αἱ λέξεις «εἰς διαταγὴν».

Ἡ ἀπόφασις αὕτη περιέχει τόσας ἀντιφάσεις καὶ ἐρείδεται ἐπὶ οὕτως ἀμμώδους βάσεως, — ἂν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει αἱ ἀνωτέρω ἐρμηνευ-

θεῖσαι σαφεῖς διατάξεις τῶν παρ' ἡμῖν ἰσχυόντων νόμων, — ὥστε, μεθ' ὅλον τὸν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἡμέτερον σεβασμὸν θεωροῦμεν περιττὸν καὶ νὰ τὴν ἀνασκευάσωμεν. Ἄλλως ὁ Ἄρ. Π. διὰ μεταγενεστέρας ἀποφάσεώς του τῆς ὑπ' ἀριθ. 351 (1852) ῥητῶς ἀπεφάνθη, ὅτι πᾶσα πολιτικὴ ἀπαίτησις παραχωρεῖται οὐχὶ δι' ὀπισθογραφήσεως, ἀλλὰ διὰ παραχωρητηρίου.

§ 14. — Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 δὲν εὐρίσκομεν ἐν ταῖς συλλογαῖς τῆς Ἑλληνικῆς νομολογίας ἄλλην ἀπόφασιν, σχετικὴν πρὸς τάνωτέρω ζητήματα· οὐδ' ἐφάνταζόμεθα, ὅτι ἡδύνατο πλέον, μάλιστα δὲ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νέων ἐν Γαλλίᾳ ἰδεῶν, νάναφυῇ ἀμφιβολία τις περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἀνωτέρω λύσεων, ὅτε ἀνετίθη ἡμῖν ἡ ὑποστήριξις ἐφέσεως κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 70 (1894) ἀποφάσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Προξενικοῦ Δικαστηρίου, ἣτις, τῇ εἰσηγήσει εὐπαιδεύτου δικαστοῦ καὶ ἐκ πρώτης ἀπόψεως λίαν ἡτιολογημένως ἐδέξατο τὴν ἀρχὴν τῆς δι' ὀπισθογραφήσεως κυκλοφορίας ἐπὶ ἀντιγράφων κεκυρωμένων ὑπὸ τοῦ προξένου, χρεὴ συμβολαιογράφου ἐκπληροῦντος (ἄρθ. 119 ν. ΑῤῥΟΕ' τοῦ 1891 περὶ προξ.), τῶν πρωτοτύπων χαρακτηρισθέντων ὡς πωλητηρίων ἐμπορευμάτων, ἐν οἷς συνωμολογήθησαν διαφοροὶ ὅροι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ πληρωμὴ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τὸν πωλητὴν ἢ εἰς τὴν διαταγὴν του. Ἡ ἀπόφασις ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν σκέψεων: 1) ὅτι τὰ πωλητήρια φέρουσι τὸν τύπον γραμματίου «εἰς διαταγὴν», ἅτινα ἐπισημότερα καθίστανται συντασσόμενα συμβολαιογραφικῶς· 2) ὅτι ὁ Ἐμπορ. Ν. ἐν ἄρθ. 311 καθιεροῖ τὴν σύνταξιν ναυτικῶν δανείων ἐνώπιον συμβολαιογράφων, ἐν ἄρθ. δὲ 313 τὴν μεταβίβασιν αὐτῶν δι' ὀπισθογραφήσεως, ἐὰν εἴνε εἰς διαταγὴν· 3) ὅτι ἡ κυριότης τῶν πωλητηρίων, ἐχόντων τὰ προσόντα γραμματίων εἰς διαταγὴν, ἡδύνατο νὰ μεταβιβασθῇ δι' ὀπισθογραφήσεως κατὰ τὸ ἄρθ. 136 Ἐμπορ. Ν., μὴ παρεμποδιζομένης ταύτης ἐκ τῆς συνωμολογήσεως καὶ ἄλλων ὅρων καὶ συμφωνιῶν, καθόσον τοῦτο ἐπιτρέπεται καὶ ἐπὶ φορτωτικῶν (Ἐμπ. Ν. 281) καὶ ναυτοδανείων (Ἐμπορ. Ν. 311. 313)· 4) ὅτι δὲν ὑπάρχει ὁ φόβος κυκλοφορίας πλειόνων ἀντιγράφων ἕνεκα τῶν ἄρθ. 110, 147 καὶ 148 Ἐμπ. Νόμου· 5) ὅτι ἡ ὀπισθογράφησις ἐγένετο ἐφ' ἐνὸς ἐκάστου ἀντιγράφου κεκυρωμένου, ἄφοῦ δὲ ταῦτα ἦσαν γεγραμμένα ἐπὶ τοῦ διὰ τὰντίγραφα ὀριζομένου χαρτοσήμου καὶ τὰ πρωτότυπα αὐτῶν συνετάχθη-

σαν ἐπὶ τοῦ ἀναλόγου ἐνσήμου χάρτου ἀξίας, δὲν παραβιάζεται τὸ ἄρθ. 51 τοῦ ν. χάρτ.

§ 15.—Ἐκ τῆς ἀνωτέρω παρ' ἡμῶν γενομένης ἀναπτύξεως ἀποδεικνύεται ἡ σαθρότης τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη ἡ προξενικὴ ἀπόφασις. Προσθέτομεν δ' ἔτι ἐπὶ τοῦ τετάρτου ἐρείσματος αὐτῆς, ὅτι κάκιστα ἐφηρμόσθησαν ἐπὶ ἀντιγράφου συμβολαιογραφικοῦ γραμματίου εἰς διαταγὴν αἱ διατάξεις περὶ ἐκδόσεως πολλαπλῶν πρωτοτύπων μιᾶς συναλλαγματικῆς, διότι: α') τὸ ἄρθ. 187 τοῦ Ἐμπορ. Ν. δὲν ἐπεκτείνει τὴν ἐξομοίωσιν τῶν γραμματίων πρὸς τὰς συναλλαγματικὰς καὶ ὡς πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθ. 110, 147, 148· ὅθεν μόνον ἐν πρωτότυπον γραμματίον δύναται νὰ ἐκδοθῇ, οὐχὶ δέ, ὡς ἐπὶ συναλλαγματικῶν, δεύτερον ἢ τρίτον· β') ἡ δευτέρα ἢ τρίτη συναλλαγματικὴ δὲν εἶνε ἀντίτυπον τῆς πρώτης, ἀλλ' ἐκάστη αὐτῶν βεβαίως εἶνε πρωτότυπος, φέρουσα τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφὴν τοῦ ἐκδότου· τοῦτο ἐπὶ συμβολαιογραφικῶν ἀντιγράφων εἰς διαταγὴν εἶνε ἀδύνατον· γ') ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως συμβολαιογραφικοῦ ἀντιγράφου εἰς διαταγὴν μεταβιβάζεται ἡ κυριότης τῆς ἀπαιτήσεως, οὐδόλως ἐξασφαλίζεται ὁ ὀφειλέτης ἐκ τοῦ δόλου τοῦ δικαιοῦχου ὀπισθογράφου, βεβαίως μὴ δυνάμενος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθ. 147—148.

§ 16.—Διὰ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ ἐπιχειρημάτων, ἐπολεμήθη κρατερῶς ἡ πεπλανημένη καὶ λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὰς συναλλαγὰς καθιερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Προξενικοῦ Δικαστηρίου Κωνσταντινουπόλεως ἀρχή, τὸ δ' Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν, εἰσηγουμένου τοῦ Ἐφέτου κ. Ἀντων. Πεταλᾶ, δι' ἀποφάσεως, πειστικῶς ἠτιολογημένης, παρεδέχθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2701 [1894], τὰς καὶ ὑφ' ἡμῶν ὑποστηρίχθεισας λύσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐξετασθέντων ζητημάτων:

I.—Ὅτι ἡ ὀπισθογράφησις δικαιογράφου εἰς διαταγὴν γίνεται μόνον ὀπισθεν τοῦ τίτλου.

II.—Ὅτι αἱ ἐκ τοῦ δικαιογράφου ἔνεκεν ὀπισθογραφήσεως πηγάζουσαι ὑποχρεώσεις πρέπει νὰ ποδεικνύωνται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου.

III.—Ὅτι ἡ ὀπισθογράφησις ἐμπορικοῦ δικαιογράφου, νομίμως γενομένη καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου κρινομένη, εἶνε *provisis suis generis*, ὅλως διάφορος τῆς ἐκχωρήσεως ἀστικῆς ἀπαιτήσεως.

IV.—Ότι, ναί μὲν τὰ εἰς διαταγὴν δικαιογράφα δύνανται νὰ συνταχθῶσι καὶ ἐνώπιον συμβολαιογράφου, ἀλλ' ἡ ὁπισθογράφησις δὲν δύναται νὰ γίνη διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως, οὐδέποτε δὲ ἐπὶ ἀντιγράφου συμβολαιογραφικοῦ.

V.—Ότι ἡ ἐπὶ συμβολαιογραφικοῦ ἀντιγράφου ὁπισθογράφησις δικαιογράφου εἰς διαταγὴν ἰσχύει ὡς ἐκχώρησις, κρινομένη κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ νόμου καὶ ἀποδεικνυομένη κατὰ τὰ ἄρθρα 300—305 Πολ. Δικ.

Γεώργιος Ν. Φιλάρετος.

Περὶ τοῦ τύπου τῶν δικαιολογικῶν πράξεων κατὰ τὸ Διεθνὲς Ἰδιωτικὸν δίκαιον.

Ἐκ τῶν κανόνων τοῦ Διεθνoῦς Ἰδιωτικοῦ δικαίου ἴσως οὐδεὶς εἶναι τοσοῦτον γνωστός, ὅσον ὁ κανὼν locus regit actum, κατὰ τὴν συγκεντρωμένην καὶ ἰσχυρὰν ταύτην διατύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ τινος ἀποφάσεως τοῦ Παρλαμέντου τῶν Παρισίων. Πάντες οἱ νομικοὶ καὶ ἐκ τῶν ἰδιωτῶν πλεῖστοι γινώσκουσιν, ὅτι ὁ τύπος τῶν δικαιολογικῶν πράξεων ρυθμίζεται κατὰ τὸν νόμον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένοντο. Πλέον δ' ἢ ἅπαξ καὶ ὁ νομοθέτης ἡμῶν ἐκύρωσε τὸν κανόνα τοῦτον, οἶον διὰ τοῦ ἁρθροῦ 58 καὶ 61 τῶν περὶ διαθηκῶν ψηφίσματος, τοῦ ἁρθροῦ 386 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας καὶ τοῦ ἁρθροῦ 7 τοῦ Ἀστικοῦ νόμου τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1856.

Ἐν τούτοις ἂν καὶ εἶναι ὁ μᾶλλον γνωστός, δὲν εἶναι ὅμως δυστυχῶς καὶ ὁ ὀλιγώτερον ἀμφισβητούμενος εἴτε κατὰ τὴν βᾶσιν εἴτε κατὰ τὰς συνεπείας αὐτοῦ, ὡς ἀπεδείχθη εἰδικώτερον κατὰ τὰς συζητήσεις τοῦ κατὰ πρόσκλησιν τῆς Ὁλλανδικῆς κυβερνήσεως συνελήθοντος ἐν Χάγῃ κατὰ τὸ 1893 συνεδρίου ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν (πλὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὀλίγων τινῶν ἄλλων) πρὸς κωδικοποίησιν τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Ἡ εἰδικὴ δὲ ἐξέτασις τῶν πρὸς τὸν κανόνα τοῦτον σχετιζομένων ζητημάτων ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς μελέτην ὅλου ἴσως τοῦ Διεθνoῦς Ἰδιωτικοῦ δικαίου. Δημοσιεύομεν ἐνταῦθα κεφάλαιά τινα, ἐπίτηδες διαρρυθμίσαντες ἐκ παρσκειυζομέ-

νης ἤδη εὐρυτέρας ἐργασίας, ἀφορῶντα εἰς τὰ κυριώτερα τοῦ κανόνος τούτου ζητήματα. Δὲν νομίζομεν περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι ἡ λύσις τῶν ζητημάτων τοῦ Διεθνoῦς Ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἐπιστήμης δηλαδὴ διατελούσης ἔτι ἐν τῷ σταδίῳ τῆς μορφώσεως αὐτῆς, εἶναι ἀνέφικτος ἄνευ συχνῆς ἀναδρομῆς εἰς τὰς διεπούσας τὴν ὅλην ἐπιστήμην τοῦ Δικαίου θεμελιώδεις ἀρχάς.

§ 1. Βάσις τοῦ τύπου τῶν πράξεων ἐν γένει.

Πρὸς ἀκριβῆ καὶ ὀρθὴν λύσιν τῶν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος *locus regit actum* παραγομένων προβλημάτων ἀνάγκη νὰ διευκρινισθῇ πρῶτον ὁποία τις ἔστιν ἡ φύσις τοῦ τύπου καὶ ὁποία τις ἡ βάσις ἐν γένει, ἐφ' ἧς οὗτος στηρίζεται.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ καθορισμὸς τύπου τινὸς εἶναι περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ατόμου. Ἐντεῦθεν ἀνάγκη ἀναμνήσεως γενικῶν τινῶν ἀρχῶν.

Ἄν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐπὶ οὐδενὸς ἀντικειμένου ὁ ἄνθρωπος δικαιοῦται νὰ διεκδικήσῃ τόσῃν ἀπόλυτον καὶ ἀποκλειστικὴν κυριότητα, ὅσῃν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ατόμου, ἔπεται ὅτι ἐν τῇ διαρρυθμίσει τῶν ἰδιωτικῶν αὐτοῦ σχέσεων, συναπτομένων πρὸς θεραπείαν ἀναγκῶν σκοπουσῶν τὸ ἴδιον ἀμέσως ἄτομον, δεόν ὁ ἄνθρωπος ν' ἀφίεται ἀδέσμευτος καὶ ἐλεύθερος πάσης ἐπιδράσεως καὶ περιορισμοῦ. Τοῦτο δηλοῦται διὰ τοῦ ἀξιώματος, ὅτι τὰ ἀστικά δίκαια τοῦ ατόμου ἔγκεινται ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ καὶ εἶναι ἀπαρabiάστα, ἢ, κατ' ἄλλην ἰσχυροτέραν διατύπωσιν, ὅτι τὸ ἄτομον ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων εἶναι κυρίαρχον. Ἄλλ' ἂν πρέπη ν' ἀφίεται ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος περὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ δικαίων, ἔπεται ὅτι ἡ ἔκφρασις τῆς περὶ τούτου θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου δεόν ν' ἀφίεται ἐπίσης ἐλευθέρᾳ. Ἐπειδὴ δ' ὁ τύπος τῶν δικαιολογικῶν πράξεων εἶναι τρόπος τις περὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς περὶ τούτου θελήσεως τοῦ ατόμου, ἔπεται ὅτι καὶ περὶ τὸν τύπον δεόν νὰ ὑπάρχῃ, ὅσον ἔνεστι, μείζων ἐλευθερία, διότι ἄλλως ἤθελε καταστῇ μάταιόν τι χρῆμα ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀπαρabiάστου καὶ τῆς ἐλευθερίας περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀτομικῶν δικαίων.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν βλέπομεν, ὅτι, κατὰ γενικωτάτην ἔποψιν τοῦ ζητήματος, τὸ Κράτος δὲν ἔχει δικαίωμα παρεμβάσεως πρὸς ἐπιβο-

λήν ὀρισμένων τρόπων, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσι νὰ ἐκφράσωσι τὴν πρὸς διακανόνισιν τῶν ἰδιωτικῶν αὐτῶν δικαίων βούλησίν των.

Ἄλλ' ὅμως καθ' ὃν τρόπον ἐν τῷ οὐσιαστικῷ δικαίῳ ἡ ἐλευθερία περὶ τὴν διάθεσιν τῶν ἰδίων ὑπόκειται εἰς πλείστους περιορισμούς, διότι οὐδεμία ἀρχὴ εἶναι ἀπολύτως ὀρθή, οὕτω καὶ οἱ τρόποι τῆς ἐκφράσεως τῆς περὶ τοῦτου θελήσεως ὑπόκεινται ἐπίσης εἰς περιορισμούς. Οἱ περιορισμοὶ ὅμως οὗτοι δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀληθεῖς ἐξαίρεσεις τοῦ κανόνος, τὸν ὅποιον ἐθέσαμεν, καὶ δὲν δύνανται ἐπομένως νὰ τύχωσιν ἀπολύτου ἐπιστημονικοῦ σεβασμοῦ, εἰμὴ καθόσον ἐξεταζόμενοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτῶν φύσει ἀποδείκνυται, ὅτι, ἀντὶ νὰ ἀναιρῶσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ατόμου περὶ τὰς ἰδιωτικὰς αὐτοῦ σχέσεις, ἀπ' ἐναντίας πηγάζουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ σκοποῦσι τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἐξασφάλισιν αὐτῆς.

Κατὰ τὰς ιδέας ταύτας εὐλογοὶ περιορισμοὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ατόμου περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν δικαιολογικῶν αὐτοῦ πράξεων εἶναι οἱ σκοποῦντες εἴτε τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀποδείξεως τῆς πράξεως εἴτε τὴν ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων τρίτων προσώπων ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου δόλου τοῦ πράττοντος.

Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀποδείξεως τῆς πράξεως καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῶν συμφερόντων τρίτων προσώπων εἶναι σκοποὶ πηγάζοντες ἐξ αὐτοῦ τοῦ συμφέροντος τοῦ ατόμου, συμφέροντος τοσοῦτον σπουδαίου καὶ τοσοῦτον γενικοῦ, ὥστε νὰ δικαιολογῇται ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους. Ἐν τούτοις εἶναι ὀρθὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἐν τῇ ἐξασφαλίσει τῆς ἀποδείξεως τῆς πράξεως ἐκτὸς τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος συμπίπτει καὶ ἄμεσον συμφέρον τοῦ Κράτους, διότι ἡ ἀσφάλεια περὶ τὴν ἀπόδειξιν τῶν δικαιολογικῶν πράξεων συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη λειτουργία τοῦ Κράτους. Ὑπὸ ταιαύτην δ' ἔποψιν ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους ἐνταῦθα γίνεται εὐλόγως οὐ μόνον χάριν τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ χάριν ἑαυτοῦ¹.

Καθὼς ὅμως συνέβη καὶ ἐν ἄλλοις θέμασι, τὸ Κράτος, καθ' ὃ ἰσχυρότερον, μόλις εὐρὸν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων, οὐ μόνον εἰσῆλθεν, ἀλλὰ καὶ κατέλαβε χῶρον πολὺν μεῖζονα τοῦ ἀνα-

¹ Laurent, Dr. civil inter. t. II, N° 234.

λογοῦντος αὐτῷ. Οὕτως ἐν τῷ θετικῷ δικαίῳ διὰ λόγους ποικίλους ὀρίζονται συνήθως καὶ τύποι τινὲς σκοποῦντες νὰ θεραπεύσωσιν ἀνάγκας οὐδεμίαν πραγματικῶς ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὸ δίκαιον, πρὸς τὴν λογικὴν δηλ. καὶ ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς αὐτονομίας τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους.

Δὲν θεωροῦμεν δὲ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸν ἀνωτέρω τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν δικαιολογικῶν αὐτοῦ πράξεων, τὸ γεγονός, ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ τῇ κατ' ἐξοχὴν χώρᾳ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἔγγραφον αὐθεντικὸν κατὰ τὴν γαλλικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ἥ, ὡς λέγομεν ἡμεῖς, δημόσιον, ἥτοι ἔγγραφον ἀντλοῦν ἐξ ἑαυτοῦ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς του καὶ, κατὰ τεκμήριον, τῆς ἀληθείας τῶν ἐν αὐτῷ ἐκτιθεμένων ἔνεκα τῆς κατὰ τὴν σύνταξιν του παρεμβάσεως δημοσίας ἀρχῆς ἥτοι αὐτοῦ τοῦ Κράτους. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι τὸ δημόσιον ἔγγραφον εἶναι τὸ συγκεντροῦν ἐν ἑαυτῷ τὴν μείζονα περὶ τοὺς τύπους κανονιστικὴν ἐνέργειαν τῆς Πολιτείας¹.

§ 2. Βάσις εἰδικῶς τοῦ κανόνος *locus regit actum.*

Περὶ τῆς βάσεως εἰδικῶς τοῦ κανόνος τούτου οἱ συγγραφεῖς δὲν ὁμοφωνοῦσιν, ὑπάρχουσι δὲ καὶ οἱ ἀρνούμενοι τὴν λογικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν. Ὁ Bar ἐν τῷ γνωστῷ αὐτοῦ περὶ Ἰδιωτικοῦ καὶ ποινικοῦ διεθνοῦς δικαίου συγγράμματι διατείνεται, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, διότι ὁ τύπος δικαιολογικῆς τινος πράξεως εἶναι ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις αὐτῆς καὶ πρέπει νὰ διέπῃται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὑφ' οὗ καὶ ἡ πράξις. Τοιοῦτοτρόπως τῆς διαθήκης περιεχούσης διάταξιν περὶ τῆς κληρονομίας, ὁ τύπος πρέπει νὰ διέπῃται, ὑφ' οὗ καὶ ἡ κληρονομία αὐτῇ νόμου. Καὶ μεταγενέστερον. μεθ' ὅλην τὴν ἐπελθοῦσαν ἀνάπτουξιν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, ἐπιμένων εἰς τὴν ιδέαν αὐτοῦ διατείνεται², ὅτι ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν λογικὴν τοῦ δικαίου, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ, ὅπως ὁ τύπος δικαιολογικῆς τι-

¹ Fuzier-Herman, Répertoire t. I, p. 515.

² Encyklopädie der Rechtswissenschaft, s. 685.

νος πράξεως ρυθμίζεται καθ' ὃν νόμον καὶ αὐτὴ οὐσιαστικῶς ἡ πρᾶξις¹. Κατὰ Bar, ἐλλείποντος λογικοῦ στοιχείου, ὁ κανὼν οὗτος εἰσῆχθη ἐν τῷ Διεθνεῖ Ἰδιωτικῷ δικαίῳ διὰ τῆς συνηθείας. Ἄλλ' εἶναι δύσκολον νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι συνήθεια, μορφωθείσα πρὸ τοσούτων αἰώνων καὶ ἰσχύσασα μέχρι σήμερον μετ' αὐξάνοντος μάλιστα κύρους, στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῆς πράξεως καὶ στερεῖται λογικῆς ὑποστάσεως, ἡ ὁποία ἄλλως τε εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία πρὸς μόρφωσιν ἐπιστημονικοῦ κανόνος.

Ὁ Story, ἐξ ἀγγλικῆς ἀπόψεως κρίνων τὰ πράγματα, καθ' ἣν ἡ τοπικὴ κυριαρχία εἶναι ὁ ἐπικρατῶν παράγων κατὰ τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τοῦ Διεθνοῦς Ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀποφαίνεται, ὅτι ὁ τύπος ρυθμίζεται κατὰ τοὺς νόμους τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις ἐγένετο, διότι ἡ τοπικὴ κυριαρχία δικαιοῦται νὰ διέπῃ τὰ τε πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰς πράξεις². Ἄλλ' ἡ θεωρία αὕτη καταλήγει εἰς τὴν ἄρσιν αὐτὴν τοῦ κανόνος, διότι, τοιαύτης ἀπολύτου δυνάμεως χορηγούμενης εἰς τὴν κυριαρχίαν ἐκάστου Κράτους, κατὰ λογικὴν συνέπειαν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐν τινι Κράτει ἡ ἐν ἐτέρῳ καταρτισθεῖσα πρᾶξις ὡς καὶ ὁ τύπος αὐτῆς.

Συγγενὴς πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην εἶναι ἡ θεωρία τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων εἰς τὸν Hertius, Voetius καὶ Huber, οἱ ὁποῖοι ἐβάσιζον τὸν κανόνα τοῦτον ἐπὶ τῆς ιδέας, ὅτι ὁ ξένος, ὡς πρὸς τὰς πράξεις του, ὑπόκειται προσωρινῶς εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους ἐν ᾧ δρᾷ. Ἄλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Weiss, δυνάμει τοῦ λόγου τούτου ἡδύνατο ὁ τύπος πράξεώς τινος νὰ ἔχῃ κύρος ἐν ᾧ Κράτει ἐγένετο, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀλλαχοῦ, οὐδ' εἶναι λογικὴ ἡ ὑπαγωγὴ προσώπου τινος διὰ τὰς πράξεις του εἰς τὸν τοπικὸν νόμον, ἐν ᾧ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὑπάγεται, κατὰ τοὺς αὐτοὺς συγγραφεῖς, εἰς τοὺς νόμους τῆς χώρας, ἐξ ἧς κατάγεται.

Ἡ βαθυτέρα ὅμως καὶ ἀκριβεστέρα τοῦ ζητήματος ἐξέτασις πείθει, οὐ μόνον ὅτι ὁ κανὼν δὲν στερεῖται λογικῆς ὑποστάσεως, ὡς ὁ Bar διατείνεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ δὴ ἐπὶ διπλῆς βάσεως τοῦτο μὲν πρακτικῆς, τοῦτο δὲ καθαρῶς δικαιολογικῆς.

¹ Bar, Journal de Dr. int. p. 1887 p. 697.

² Story, Conflict of laws, § 261 Z' ἐκδ.

Ἐμπρώτοις εἶναι φανερόν, ὅπως ὁ Σαβινὺ παρετήρησεν, ὅτι ἡ ἀναίρεσις τοῦ κανόνος τούτου θὰ ἰσοδυναμῇ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ δικαιώματος, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ἐξασφαλίσῃ, διότι ἡ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τήρησις τύπων ἄλλων ἢ τῶν ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ νόμου ὀριζομένων εἶναι οὐχὶ σπανίως δύσκολος, πολλάκις δὲ καὶ ἀδύνατος. Ὁ Laurent ἐπικαλεῖται πρὸς τοῦτο τὸ παράδειγμα πρῶσπου ἀδυνατοῦντος νὰ συντάξῃ διαθήκην ἐν Γαλλίᾳ ἄνευ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος τούτου. Ἀληθῶς ἐν Πρωσσίᾳ μὴ ὑπαρχούσης ἐτι ἀκριβοῦς διακρίσεως, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, μεταξὺ ἐκουσίας καὶ ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας, ἡ διαθήκη δέον νὰ συντάσσεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, καθ' ὅς περιστάσεις ἐν Γαλλίᾳ ἀρκεῖ συμβολαιογράφος. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὰ μὲν γαλλικὰ δικαστήρια θὰ ἡρνοῦντο νὰ λειτουργήσωσι πρὸς σύνταξιν τοιαύτης πράξεως μὴ παρεχομένης αὐτοῖς δικαιοδοσίας παρὰ τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν, ἡ δὲ παρὰ τοῦ γάλλου τυχὸν συμβολαιογράφου συνταχθεῖσα διαθήκη θὰ ἦτο ἄκυρος ἐν Πρωσσίᾳ. Ἐντεῦθεν δ' ἐξουδετεροῦται αὕτη ἡ ἐξάσκησις τοῦ δικαιώματος.

Ἰδού λοιπὸν ἡ μία πρακτικὴ βάσις τοῦ κανόνος τούτου, ἡ τῆς χρησιμότητος.

Ὁ Merlin ὅμως ἄριστα διετύπωσε καὶ τὴν ἄλλην βᾶσιν αὐτοῦ, ἡ ὁποία κέκτῃται ἀνώτερον χαρακτῆρα, καθ' ὃ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ ἐπιβαλλομένη ἀνεξαρτήτως τῆς κατὰ περιστάσιν χρησιμότητος τοῦ κανόνος. Πραγματευόμενος περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν τύπων τῶν πράξεων παρατηρεῖ, ὅτι οἱ ὀρίζοντες αὐτοὺς νόμοι τῶν διαφόρων Κρατῶν στηρίζονται ἐπὶ διαφόρων λόγων. «Ἐν τινι χώρᾳ ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις εἶναι δεκτὴ ἐν πάσῃ περιπτώσει, διότι ὁ νομοθέτης ἔχει πεποιθήσιν περὶ τῆς φιλαληθείας τῶν ὑπηκόων του· ἐν ἐτέρᾳ ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις ἐφαρμόζεται ἐντὸς ὁρίων τινων, διότι ἡ πείρα ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ ἀπομακρύνονται πολλάκις τῆς ἀληθείας, καὶ τέλος ἀλλαχού ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις δὲν ἐπιτρέπεται ποσῶς, διότι παρατηρήθη, ὅτι ἡ καλὴ πίστις ἦν μᾶλλον σπανία. Ὅθεν ἐν τῷ θέματι τούτῳ τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς γνώμης, τὴν ὁποίαν ἕκαστος νομοθέτης ἐμόρφωσε περὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ καὶ ἐπομένως οἱ νόμοι οἱ σχετικοὶ πρὸς τοὺς ἀποδεικτικούς τύπους τῶν πράξεων βασίζονται ἐπὶ λόγων καθαρῶς τοπικῶν καὶ ἰδίων ἐν ἐκάστῃ χώρᾳ. Οὐδεὶς λοιπὸν ἄλλος νόμος ἢ ὁ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐγέ-

νετο, δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθειαν πράξεώς τινος. Οἱ νόμοι τῆς κατοικίας τῶν συναλλαξαμένων μερῶν ἢ τῆς τοποθεσίας τῶν πραγμάτων δὲν ἔχουσι τοιούτην δύναμιν, διότι οἱ λόγοι οἱ μορφώσαντες τὰς διατάξεις αὐτῶν εἶναι ὅλως διάφοροι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπέβαλον τοὺς τύπους τοὺς διαγραφομένους ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ πράξις»¹.

§ 3. Τύποι, ἐφ' ὧν ἐφαρμόζεται ὁ κανὼν l. r. a.

Μία τῶν μεγαλειτέρων δυσχερειῶν περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος l. r. a. πηγάζει ἐκ τῆς ἐσφαλμένης περὶ τύπου ἀντιλήψεως τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων, τῆς ὁποίας τὰ ἔχνη ἀνευρίσκονται ἰσχυρὰ ἔτι καὶ εἰς νεώτερα συγγράμματα. Ἐνεκα τῆς ἐσφαλμένης ταύτης ἀντιλήψεως σύγχυσις ἐγένετο, καὶ ἐν πολλοῖς ζητήμασι δὲν ἔπαυσεν ἔτι γινομένη μεταξὺ τῶν ἀληθῶν τύπων καὶ τῶν οὐσιαστικῶν στοιχείων τῶν δικαιολογικῶν πράξεων, οὕτως ὥστε ὁ κανὼν, ὅστις ἔδει νὰ περιορισθῇ εἰς πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῆς γενόμενης ἤδη δικαιολογικῆς πράξεως, ἐξετείνετο καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι ἀπετέλει τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς.

Οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὐθαιρέτως, διέκριναν τοὺς τύπους εἰς διαφόρους τάξεις, οἷον εἰς τύπους ἐσωτερικοὺς, τύπους ἱκανότητος καὶ τύπους ἐξωτερικοὺς.

Δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ τε πρώτη διαίρεσις καὶ ἡ δευτέρα δὲν στηρίζονται ἐπὶ λογικῆς βάσεως.

Ἐμπρώτοις εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις, πῶς κατωρθώθῃ νὰ συνδυασθῇ ἡ ἔννοια τοῦ τύπου μετὰ τοῦ ἐπιθέτου ἐσωτερικοῦ. Ἡ ἔννοια τοῦ τύπου εἶναι τι ἀποκλειστικῶς ἐξωτερικὸν πᾶγμα, ὁ τύπος εἶναι ἔννοια ἰσοδύναμος πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ σχήματος. Πῶς εἶναι δυνατόν τὸ σχῆμα πράγματός τινος νὰ ᾔῃ τι ἐσωτερικὸν ἐν τῷ πράγματι τούτῳ; Τὸ σχῆμα ἢ ὁ τύπος πράγματός τινος εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν φαίνεται τὸ πᾶγμα· ἀλλ' ἂν ὁ τύπος οὗτος ἢ τὸ σχῆμα εἶναι τι ἐσωτερικῶς ὑπάρχον, τότε δὲν φαίνεται ἥτοι δὲν εἶναι τύπος ἢ σχῆμα ἀλλ' ἕτερόν τι.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς γενικῆς ταύτης ἀπόψεως, ἐξ ἧς προφανὴς εἶναι ἡ ἀντιφατικότης τῆς ἐννοίας ταύτης, τὸ ἀσύστατον αὐτῆς δεικνύται

¹ Ed. Bonnier, Traité des preuves § 819.

προφανῶς καὶ ἐκ τῆς οὐσιαστικῆς καὶ εἰδικῆς ἐξετάσεως τοῦ πράγματος. Κατὰ Boullenoι, Merlin καὶ τοὺς λοιποὺς συγγραφεῖς τοὺς παραδεχομένους τὴν ὑπαρξίν ἐσωτερικῶν τύπων, οἱ τύποι οὗτοι ἀφορῶσιν εἰς πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς πράξεως καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ πράξις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπάρχουσα κατ' οὐδένα τρόπον. Τοιοῦτοι τύποι εἶναι καθ' ὅλας μὲν ἐν γένει τὰς συμβάσεις καὶ τὰς δικαιολογικὰς ἐν γένει πράξεις ἢ συναίνεσις τῶν δημιουργούντων αὐτάς καὶ ἠθικότης τοῦ σκοποῦ, ὃν προτίθενται, εἰδικώτερον δὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁπεῖτα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς σύστασιν ἐκάστου εἰδικοῦ συναλλαγμοῦ, εἶεν ἐν τῇ πωλήσει τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ τίμημα, ἐν τῷ δανείῳ ἡ ποραδοσις τοῦ δανειζομένου πράγματος κλπ. Ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν εἶναι τύποι, εἶναι ὅροι ὑπάρξεως ἐκάστης δικαιολογικῆς πράξεως, ἐν ᾧ ἡ ἔννοια τοῦ τύπου εἶναι τι ἀνεξάρτητον τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Ἀληθῶς πράξις τις στερουμένη ἰδίου τινὸς τύπου, ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τινος νομοθεσίας, δύναται κάλλιστα νὰ ᾔῃαι ἰσχυρὰ κατ' ἄλλην νομοθεσίαν μὴ ἀπαιτοῦσαν τοιοῦτον τύπον, ἐν ᾧ ἐλλείποντος οὐσιαστικοῦ τινὸς στοιχείου τῆς συμβάσεως κατ' οὐδεμίαν νομοθεσίαν εἶναι δυνατὴ ἡ ὑπαρξις αὐτῆς, διότι, ἔνεκα τῆς φύσεως αὐτῶν τῶν πραγμάτων, εἶναι ἀδύνατος, λόγου χάριν, ἡ ἔννοια τῆς πωλήσεως ἄνευ πράγματος ἢ ἄνευ τιμήματος, ἢ ἡ ὑπαρξις συμβάσεως ἄνευ συναίνεσεως.

Ἐπὶ τοιούτων λοιπὸν τύπων δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ κανὼν ἀφορῶν οὐχὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν συμβάσεων, ἀλλ' εἰς τοὺς τρόπους, καθ' οὓς ἐπιτυγχάνεται ἡ βεβαίωσις τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς.

Τύποι ἱκανότητος καλοῦνται ὑπὸ τινος καταχρηστικῶς αἱ διατυπώσεις ἐκεῖναι, διὰ τῶν ὁποίων παρέχεται ἐξουσία νὰ ἐνεργήσωσι πράξιν τινὰ πρόσωπα, τὰ ὁπεῖτα διὰ λόγους προσωπικῆς καταστάσεως εἶναι ἀνίκανα νὰ ἐνεργήσωσιν αὐτήν. Τοιουτοτρόπως κατὰ τὸ ἄρθρον 215 καὶ ἐπόμενα τοῦ γαλλικοῦ κώδικος ἡ ἑγγαμος γυνὴ δὲν δύναται νὰ παραστῇ ἐν δικαστηρίῳ ἄνευ εἰδικῆς δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν ἀδείας τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἐπίσης παρ' ἡμῖν ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς πράξεις, ἀφορώσας σπουδαῖα συμφέροντα τοῦ ἐπιτροπευομένου ἄνευ ἀδείας παρεχομένης διὰ βουλεύματος τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, τὸ ὁποῖον μάλιστα, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, δέον ἐνίοτε νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.

Εἶναι ὁμῶς προφανές, ὅτι αἱ διατυπώσεις αὗται δὲν εἶναι πραγματικοὶ τύποι, ἀλλ' εἶναι ἀληθεῖς πράξεις σκοποῦσαι τὴν συμπλήρωσιν προσωπικῆς τινος ἀτελείας. Ἡ σύζυγος κατὰ τὸ γαλλικὸν δίκαιον καὶ ὁ ἐπίτροπος, ὡς τοιοῦτος, παρ' ἡμῖν δὲν εἶναι προσωπικῶς ικανὸς νὰ ἐνεργήσῃ τὰς πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας ὀρίζονται αἱ διατυπώσεις αὗται. Ἀλλ' ἡ ἀτέλεια τῆς προσωπικότητος δὲν εἶναι ζήτημα τύπων, εἶναι ζήτημα οὐσίας καὶ δέον νὰ διέπῃται ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ νόμου τοῦ ἐνδιαφερουμένου προσώπου, ἀνεξαρτήτως τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἡ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀτελείας ταύτης πρᾶξις πρόκειται νὰ λάβῃ χώραν. Τόσον δὲ κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας οἱ λεγόμενοι τύποι ικανότητος συνέχονται πρὸς τὴν οὐτίαν τῆς πράξεως, ὥστε ὅχι μόνον τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἢ ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ικανότητος ταύτης, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ δέον νὰ ρυθμίζεται κατὰ τὸν προσωπικὸν νόμον τοῦ ἐνδιαφερουμένου προσώπου. Καὶ ἂν ὑποθέσωμεν λ. χ. ὅτι καὶ ἐν ξένη χώρᾳ, ἐνθα διαμένει ὁ ἐπίτροπος Ἕλληνας ὀρφανοῦ, ἐπιβάλλεται ἡ γνωμοδότησις οἰκογενειακοῦ συμβουλίου πρὸς ἐνέργειαν πράξεων τινων, ἡ γνωμοδότησις αὕτη, ὅπως φέρῃ τὰ νόμιμα ἀποτελέσματα αὐτῆς, δέον νὰ ἐκτελεσθῇ οὐχὶ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ νόμου ὀριζόμενας διατυπώσεις, ἀλλὰ κατ' ἐκείνας τοῦ ἐλληνικοῦ νόμου, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, τὴν τάξιν τῶν συγγενῶν, τὴν γνωμοδότησιν δικηγόρου κατὰ τινὰς περιστάσεις κλπ. Ἐπίσης ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἐπεβάλλετο ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου, ὅπως ἡ γυνὴ προβῇ εἰς δωρεάν, ἐπετρέπετο δὲ καὶ προφορικὴ ἄδεια, δωρεὰ γενομένη ἐν Ἑλλάδι παρὰ γαλλίδος, στηριζομένης εἰς τοιαύτην ἄδειαν, θὰ ἦτο ἄκυρος, διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 217 τοῦ γαλλικοῦ κώδικος ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου δέον νὰ δοθῇ ἐγγράφως.

"Ὅθεν ἔπεται, ὅτι ἀληθεῖς τύπους, ἐφ' ὧν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ κανὼν *locus regit actum*, δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν εἰμὴ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους, ἐκείνους δηλ. καθ' οὓς διατυποῦται ἐξωτερικῶς ἡ δικαιολογικὴ πρᾶξις καὶ οἱ ὁποῖοι φυσικῶς δὲν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν σύστασιν ἢ οὐσίαν τῆς πράξεως. Οἱ ἀληθεῖς τύποι δὲν συνιστῶσι τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ βεβαιοῦσιν αὐτήν. Κατὰ τὸν κανόνα λοιπὸν *l. r. a.* θὰ ὀρισθῇ, ἂν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συστάσεως πράξεώς τινος ἀρκῇ ἀπλοῦς λόγος ἢ ἀπαιτῆται ἐγγράφον, ἂν ἰσχύῃ ἐγγράφον μὴ φέρον τὴν ὑπο-

γραφὴν τοῦ ἐνεχομένου, ἀλλ' ἀπλοῦν, φέρ' εἰπεῖν, σταυρὸν ἢ σφραγίδα καὶ τὴν ὑπογραφὴν μάρτυρος, ἂν τὸ ἰδιωτικὸν ἔγγραφον πρέπη νὰ γείνη πολλαπλοῦν ἐν περιπτώσει ἀμφιβαροῦς συμβάσεως ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συμβαλλομένων μερῶν, καὶ ἂν πρέπη νὰ δηλῶται τοῦτο ἐν ἐκάστῳ ἀντιτύπῳ, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ γαλλικοῦ κώδικος, ἂν ἀπαιτῇται ἐν τοῖς γραμματίοις ἡ φράσις *bon* ἢ *approuvé* κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον ὡσάκις τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ γραμματίου δὲν ἐγγράφη ἰδίᾳ τοῦ ἐνεχομένου χειρὶ¹, ἂν ἀρκῇ ἰδιωτικὸν ἔγγραφον ἢ ἀπαιτῇται δημόσιον, ὡς καὶ ἐπὶ συναλλαγματικῆς ὁ τύπος πάσης ἐπ' αὐτῆς πράξεως καὶ αἱ συνέπειαι τῆς παραλείψεως αὐτοῦ θὰ κριθῶσι κατὰ τὸν νόμον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐκάστη πράξις ἐγένετο κλπ.

Ἀμφισβητεῖται μετὰ τῶν συγγραφέων ἂν ὁ κανὼν *l. r. a.* δέον νὰ ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων. Κατὰ τοὺς ὑποστηρίζοντας ἀποκλειστικῶς, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κυριαρχικοῦ δικαιώματος τοῦ Κράτους, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ συνταχθῇ τὸ ἔγγραφον, τοιοῦτο ζήτημα ἐννοεῖται, ὅτι δὲν δύναται νὰ προκύψῃ. Ἐπίσης δὲν δύναται νὰ προκύψῃ καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν δοξαζόντων, ὅτι ὁ κανὼν βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς χρησιμότητος, διότι δηλαδὴ εἶναι δύσκολον νὰ τηρηθῶσιν οἱ τύποι τοῦ νόμου τῆς πατρίδος. Ἀληθῶς ἀφ' οὗ κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων οἱ τύποι, ἂν ὀρίζονται τοιοῦτοι, ἐξαχρῶνται ἐκ τῆς θελήσεως τῶν μερῶν, ἔπεται ὅτι οὐδεμία δυσκολία ὑπάρχει πρὸς τήρησιν αὐτῶν καὶ ἐκλείπει ὁ λόγος τῆς ἀνάγκης ἢ τῆς χρησιμότητος, ἐφ' ἧς στηρίζεται ὁ κανὼν. Ἀλλ' ὡς εἵπομεν, ὁ κανὼν δὲν στηρίζεται ἐπὶ μίᾳ καὶ τῷ ὅσῳ, ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν ἀτελοῦς βάσεως. Ὡς εἵπομεν οἱ τύποι ἀπορρέουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ συνταχθῇ ἡ δικαιολογικὴ πράξις. Ἄν ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐπιστημονικὴ βᾶσις τοῦ κανόνος, ἔπεται ὅτι καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἀκόμη ἔγγραφα δέον νὰ συντάσσονται, καθ' οὓς τύπους ὀρίζουσιν οἱ νόμοι τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνονται.

Τοιοιτοτρόπως συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 58 καὶ 61 τοῦ περὶ διαθηκῶν ψηφίσματος καὶ τὸ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν Νο-

¹ Weiss. Tr. de droit int. pr. p. 625.

μικὸν Συμβούλιον διὰ τῆς ἀπὸ 10 Ἀπριλίου 1884 ἀποφάσεώς του παμψηφεί ἀπεφάνητο, ὅτι εἶναι ἔγκυρος ὡς διαθήκη ἡ τελευταία βούλησις Ἑλλήνος ἐκφρασθεῖσα ἐν ἐπιστολῇ γραφείσῃ ἐν Παριείοις, ἀρκεῖ νὰ φέρῃ αὕτη τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 970 τοῦ γαλλικοῦ κώδικος ὀριζόμενα στοιχεῖα τῆς ὀλογράφου διαθήκης, νὰ εἶναι δηλ. γεγραμμένη καθ' ὁλοκληρίαν, χρονολογουμένη καὶ ὑπογεγραμμένη παρὰ τοῦ διαθέτου.

Κατὰ τὴν ὀρθοτέραν δὲ γνώμην ἐπίσης κατὰ τὸν νόμον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο τὸ ἔγγραφον δεόν νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, ἂν ἔγγραφόν τι εἶναι δημόσιον ἢ ἰδιωτικόν. Ὁ νόμος δηλαδή τοῦ τόπου τῆς συντάξεως τοῦ ἔγγραφου ὀρίζει ποῖα εἶναι τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς ἀποτελέσιν τοῦ χαρακτῆρος δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ ἔγγραφου.

Εἵπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ κανὼν l. r. a. δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν εἰμὴ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τύπων. Ἐπὶ τούτου εἶναι ἀναγκαῖα ἐξήγησις πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως. Διότι δυνατόν νὰ ὑπάρχωσι τύποι, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ἔχουσι χαρακτῆρα ἐξωτερικόν, ἐν ᾧ πράγματι ἀποτελοῦσιν αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς πράξεως. Τοιαύτης φύσεως ἐξωτερικὸς τύπος εἶναι παρ' ἡμῖν ἡ ἱεροτελεστία κατὰ τὴν σύναψιν γάμου. Κατὰ τὰς παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσας ἰδέας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρέχει εἰς τὸν γάμον τὸν νομικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα εἶναι τὸ μυστήριον. Ἀλλὰ τὸ μυστήριον, ἡ παρέμβασις δηλ. τῆς θείας χάριτος διὰ τῆς ὁποίας ἐξαγιαζεται ἡ γαμικὴ σχέσις, δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐκτελέσεως ὠρισμένων τύπων. Οἱ τύποι λοιπὸν οὗτοι, δι' ὧν ἐπέρχεται ὁ νομικὸς χαρακτηρισμὸς καὶ ἡ νομικὴ ἀναγνώρισις τοῦ γάμου ἀποτελοῦσι κατὰ τὰς ἐπικρατούσας ἰδέας αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς πράξεως ταύτης. Δὲν δύναται λοιπὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ κανὼν l. r. a. ἐπὶ τῶν τύπων τούτων καὶ ἐπομένως ὁ ὀρθόδοξος πολίτης Ἕλλην οὐδαμοῦ δύναται νὰ συνάψῃ ἔγκυρον ἐνώπιον τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων γάμον εἰμὴ δι' ἱεροτελεστίας.

Σχετικὸν ζήτημα παρουσιάζεται ἐνταῦθα τὸ περὶ ἐπισκοπικῆς ἀδείας, ἡ ἔλλειψις τῆς ὁποίας κατὰ μὲν τὴν ἀπὸ 31 Μαρτίου 1834 ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπέφερεν ἀπλῶς τιμωρίαν μόνον τοῦ ἱερέως, κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ 2 Ἀπριλίου 1835 οὐδὲν ἤττον ἢ ἀκύρωσιν τοῦ γάμου.

[Συνεχίζεται]

Α. Ῥοντήρης

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ἀριθ. 22.

Πώλησις πλοίου εἶνε πρᾶξις ἐμπορικὴ.

Ζήτημα.

Ὁ Α. εἶχεν ιδιόκτητον πλοῖον τοῦ ὁποίου διὰ πληρεξουσίου διώρισε πλοίαρχον τὸν Β. εἰς ὃν ἔδωκε τὸ δικαίωμα τοῦ ναυλώνειν τὸ πλοῖον καὶ εἰσπράττειν τοὺς ναύλους καὶ ἐν γένει διαχειρίζεσθαι αὐτό. Ἐξακολουθούσης τῆς διαχειρίσεως, διοικήσεως, κυβερνήσεως καὶ πλοιαρχεύσεως τοῦ πλοίου ὑπὸ τοῦ Β., ὁ Α. δι' ἐτέρου πληρεξουσίου προκληθέντος δι' ἐπανειλημμένων ἐπιστολῶν τοῦ Β. ἐχορήγησεν αὐτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πωλήσῃ τὸ πλοῖον ἢ ἂν νομίξῃ συμφερότερον, ἐξακολουθήσῃ τοὺς πλόας. Ὁ Β. λαβὼν τὸ πληρεξούσιον ἐπώλησε τὸ πλοῖον ἐν Κ/πόλει, ἐν τῷ πωλητηρίῳ δ' ἐκείνῳ ἀναφέρονται καὶ ὁ Β. καὶ ὁ ἀγοραστὴς ὡς ἐμποροπλοίαρχοι.

Ἐρώτησις—Ὁ Β. ὁ πλοίαρχος ὁ διοικητής, καὶ κυβερνήτης τοῦ πλοίου τοῦ Α. ὁ πωλήσας τὸ πλοῖον καὶ κατακρατήσας τὸ τίμημα, πῶς ἐνέχεται πρὸς τὸν Α. ἐμπορικῶς δῆλον ὅτι ἢ οὐ;

Αὐσις.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ 3 ἄρθρου τοῦ περὶ ἀρμοδιότητος τῶν Ἐμποροδικείων νόμου καὶ τοῦ ἀντιστοίχου ἄρθ. 633 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος ἐκφραζομένων γενικῶς περὶ τῶν συμβάσεων μισθώσεως τῶν ναυτικῶν (gens de mer) εἶναι παραδεδεγμένον ὅτι αἱ ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ πλοίαρχου πρὸς τὸν προστησάμενον αὐτὸν ἐφοπλιστὴν ἢ ιδιοκτήτην πηγάζουσαι ἐνοχαὶ φέρουσι χαρακτῆρα ἐμπορικόν, ὑπαγόμεναι εἰς τὴν σχετικὴν ἀρμοδιότητα ἥτοι παρ' ἡμῖν τὴν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διαδικασίαν (ὅρα Lyon-Caen et Renault τόμ. II § 1789 Boistel § 1194 Cresp Cours de dr. maritime I σελ. 558—9) ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐτέρου ζητήματος, ἐὰν ᾖναι θεωρητέος ὁ πλοίαρχος καὶ ὡς κατ' ἐπάγγελμα ἔμπορος, περὶ οὗ ὑφίσταται διχογνωμία (πρβ. ἐνθεν μὲν ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως Dutruc λεξ. Capitaine de navire § 13 Dalloz λεξ. Acte de commerce § 295, ἐνθεν δὲ τοὺς Lyon-Caen et Renault αὐτόθι Boistel αὐτ. ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου).

Καὶ τὸ κύριον μὲν περιεχόμενον τῆς τοῦ πλοίαρχου ἐντολῆς ἐστίν

ἀναμφηρίστως ἡ ἐπιχείρησις τοῦ πλοῦ ἢ τῶν πλόων καὶ αἱ συναφεῖς πρὸς αὐτοὺς ἐνέργειαι. Οὐχ ἦττον ἐκ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν πραγμάτων ἐπεταί, ὅτι ἡ διδομένη αὐτῷ ἐξουσία δύναται νὰ ᾗ εὐρυτέρᾳ ἢ μᾶλλον περιορισμένη, πᾶσα δ' ἐπέκτασις τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ τῶν χορηγουμένων αὐτῷ ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ πλοιάρχου ἀποτελεῖ παρεπόμενον τῆς ἐντολῆς του. Εἰδικῶς δὲ περὶ τῆς πωλήσεως τοῦ πλοίου ἀναγέγραπται ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι δὲν κεῖται μὲν κατὰ κανόνα ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πλοιάρχου, ἐν ὁρισμέναις ὅμως περιπτώσεσι περιλαμβανεται εἰς τὸν κύκλον τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Ἄρθρ. 237 Ἐμπορ. Ν. «Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν πλοίαρχον ἡ χωρὶς ἐπὶ τούτου ἀδείας τῶν ιδιοκτητῶν πώλησις τοῦ πλοίου, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς πωλήσεως, ἐκτὸς ἂν ἀποδειχθῇ νομίμως ὅτι ἦτο ἀνίκανον πρὸς πλοῦν». Ἐκποιῶν ἄρα ὁ πλοίαρχος κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου τούτου τὸ πλοῖον ἐνεργεῖ πράξιν τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, ἥτις ὡς τοιαύτη δέον νὰ θεωρηθῇ ἐμπορικῇ. Ἀναμφίβολον θεωρῶ τὴν λύσιν ταύτην ὡς πρὸς τὴν λόγῳ ἀνικανότητος τοῦ πλοίου ἐκποίησιν, συνεχομένην προδήλως μετὰ τοῦ δι' αὐτῆς τερματιζομένου πλοῦ. Ἄλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς διατάξεως δύναται, φρονῶ, νὰ συνταχθῇ μετ' ἀσφαλείας ὅτι καὶ ἐν τῷ θέματι τῆς εἰδικῆς ἀδείας τοῦ ιδιοκτήτου, ἢ τοῦ πλοίου πώλησις ἀποτελεῖ ἐπίσης πράξιν τοῦ πλοιάρχου, ἣν ἐνεργεῖ οὗτος παρεπομένως ἐν τῇ ιδιότητι του, καὶ δι' ἣν ὑπέχει πρὸς τὸν ιδιοκτήτην εὐθύνην ἀπορρέουσαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ συναλλάγματος τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ ὡς πλοίαρχου. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἰδίᾳ καὶ ἡ ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι διχτύπωσις τῆς ἐντολῆς, δοθείσης τῷ πλοίαρχῳ ὡς τοιούτῳ καὶ ἀφεθείσης εἰς τὴν δικαιοκρατικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, ὅπως πώλησιν τὸ πλοῖον ἢ ἐξακολουθήσῃ τοὺς πλόας κατὰ τὸ συμφερότερον.

Προσθετέον ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἰδικὸν ἀντικείμενον τῆς ἐντολῆς, ἢ πώλησις πλοίου, εἶναι πράξις καθ' ἐαυτὴν ἐμπορικῇ (ἄρθρ. 3 ἐδ. α' τοῦ περὶ ἄρμ. Ν. καὶ ἄρθρ. 633 ἐδ. α' Γαλλ. Κώδ.) καὶ ἡ ἔποψις δ' αὕτη συνηγορεῖ ἐπίσης ὑπὲρ τοῦ ἐμπορικοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐντολῆς τοῦ ιδιοκτήτου πρὸς τὸν ἐπιτετραμμένον τὰ τοῦ πλοίου ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ (πρβ. καὶ Dalloz λεξ, acte de commerce § 328, 352).

Κ. Δ. Ρακτιδᾶν (Εἰσηγ.)

Ἡλ. Λιακόπουλος

Ἀριθ. 23.

Μεσεγγυούχου εὐθύναι.

Ζητήματα.

Ὁ Α. ἔχων νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ὀφειλέτου του Β. ποσόν τι δυνάμει ἐκτελεστοῦ συμβολαίου κατέσχεν ἀναγκαστικῶς 76 χοίρους εὐρισκομένους εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ὀφειλέτου του, οὗς ὁ τὴν ἀναγκαστικὴν κατάσχεσιν ἐνεργήσας διακαστικὸς κλητὴρ ἀφαιρέσας παρ' αὐτοῦ παρέδωκεν εἰς τὸν δήμαρχον τοῦ τόπου ὡς μεσεγγυούχον, ἀλλὰ καὶ ὁ δήμαρχος παρέδωκε τοὺς κατασχεθέντας χοίρους εἰς φύλακα βεβαίως ὑπ' εὐθύνην του.

Πρὶν ἢ ὅμως τελεσθῇ ὁ πλειστηριασμὸς τῶν κατασχεθέντων ὁ τρίτος Γ. ἀνέκοψε τὴν κατάσχεσιν διὰ διεκδικητικῆς ἀνακοπῆς του, δι' ἧς ἰσχυρίσθη, ὅτι οἱ κατασχεθέντες χοῖροι ἀνῆκον εἰς τὴν κυριότητά του ἐκ κληρονομίας τοῦ πατρὸς του, ὁ δὲ πρόεδρος ἀνέστειλε τὸν πλειστηριασμὸν μέχρι ἐκδικάσεως τῆς ἀνακοπῆς τοῦ Γ. ἥτις ἀνακοπὴ ἐπὶ τέλους ἀπερρίφθη ὀριστικῶς καὶ τελεσιδικίως ὡς ἀπαράδεκτος λόγῳ τοῦ ὅτι διὰ τῆς ἀνακοπῆς του δὲν ἰσχυρίσθη, ὅτι τὰ κατασχεθέντα ὡς ἄτομα ἀνῆκον εἰς τὴν κυριότητα τοῦ πατρὸς του μέχρι τοῦ θανάτου του.

Μετὰ τοῦτο ὁ Α. καὶ ὁ ὀφειλέτης του Β. συνεβιάσθησαν καὶ ὁ Β. ἐπώλησεν εἰς τὸν Α. τοὺς κατασχεθέντας χοίρους ἀπέναντι τοῦ χρέους του, καὶ ἡ κατάσχεσις κατηργήθη.

Ἐρωτᾶται ἤδη. Ὁ Α. θέλων νὰ παραλάβῃ τοὺς χοίρους, τοὺς πωληθέντας αὐτῷ, κατὰ τίνος θὰ κάμῃ ἀγωγὴν, κατὰ τοῦ μεσεγγυούχου δημάρχου, ἢ κατὰ τοῦ φύλακος, ὃν οὗτος διώρισεν, καὶ εἰς ὃν παρέδωκε τοὺς χοίρους πρὸς φύλαξιν, ἢ καὶ κατὰ τῶν δύο ὁμοῦ; Ποίαν ἀγωγὴν θὰ κάμῃ, περὶ παραδόσεως τῶν χοίρων ἢ καὶ περὶ τῆς ἀξίας των ἐν ἣ περιπτώσει δὲν ὑπάρχουσιν ἢ ἐπωλήθησαν ὑπὸ τοῦ φύλακος; Ὁ μεσεγγυούχος δικαιούται νὰ ζητήσῃ ἔξοδα φυλάξεως; Ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὴν ἀξίαν τῶν γονῶν, ἃς ἐπώλησεν ἢ ὠφελήθη; (διότι παρῆλθον ἤδη 2 1/2 ἔτη ἀπὸ τῆς παραδόσεως). Ἄν ἰσχυρίσθῃ ὅτι οἱ χοῖροι ἀπέθανον, ἔχει ἰσχὺν τοῦτο; δὲν ὀφείλει ν' ἀναγγεῖλῃ ἐγκαίρως τὴν τυχὸν ἀσθένειαν καὶ ἀπώλειαν αὐτῶν;

Α ὕ σ ε ι ς.

Κατὰ τὸ ἄρθ. 888 Πολ. «τὰ μεσεγγυηθέντα ἀντικείμενα παρα-
» δίδονται πρὸς φύλαξιν ἢ εἰς τὸν εἰρηνοδίκην ἢ εἰς τὸν γραμματέα
» αὐτοῦ ἢ εἰς τὸν συμβολαιογράφον ἢ εἰς τὸν δήμαρχον ἢ εἰς τὸν δη-
» μαρχικὸν πάρεδρον τοῦ τόπου τῆς μεσεγγυήσεως. Ἐπὶ
» μεσεγγυηθέντων γεωργικῶν σκευῶν ἢ ζώων δύναται ὁ εἰρηνοδίκης

» νὰ διορίσῃ ἐπιστάτην καὶ διοικητὴν τοῦ πράγματος ἢ τῶν ζώων». Ἐκ τοῦ ἄρθρου τούτου συνάγεται ὅτι μόνος ὁ εἰρηνοδίκης (καὶ οὗτος κατ' αἵτησιν τῶν διαδίκων, ὡς παραδέχεται καὶ ὁ Οἰκονομίδης, § 265 σημ. 2 παρατήρησις γ') δύναται νὰ διορίσῃ ἐπὶ γεωργικῶν σκευῶν καὶ ζώων ἄλλον μεσεγγυοῦχον. Ὁ ὑπὸ τοῦ δημάρχου λοιπὸν διορισθεὶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου φύλαξ δὲν ἐπέχει θέσιν νομίμου μεσεγγυοῦχου, εὐθυνόμενος ἐνοχικῶς ἀπέναντι τοῦ διορίσαντος μόνον αὐτὸν δημάρχου· διὸ ὁ μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς κατασχέσεως κύριος τῶν ζώων δὲν ἔχει κατ' αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς μεσεγγυήσεως ἀγωγὴν, εἰ μὴ γε τὴν διεκδικητικὴν, ἣν ἐπίσης ἔχει καὶ κατὰ παντὸς ἄλλου κατόχου, ἐφ' ὅσον οὗτος διὰ χρησικτησίας δὲν ἐγένετο κύριος τῶν ζώων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπὸν ὁ Α. θέλει ἐναγάγει τὸν διορισθέντα μεσεγγυοῦχον δήμαρχον δυνάμει τῆς εἰδικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθ. 889 Πολ. καὶ τῶν γενικῶν περὶ παρακαταθήκης τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ τοὺς χοίρους μετὰ τῶν γονῶν αὐτῶν. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι καὶ ὁ μεσεγγυοῦχος δικαιούται ν' ἀνταπαιτήσῃ τὰς διὰ τὴν φύλαξιν καὶ συντήρησιν τῶν χοίρων δαπάνας του, ὡς πᾶς θεματοφύλαξ (Καλλιγᾶ ἐνοχικ. § 177 ἐν τέλει). Ἐν περιπτώσει ἀπωλείας ἢ ἄλλης βλάβης τῶν χοίρων ἐκ πταίσματος τοῦ μεσεγγυοῦχου, εὐθύνεται οὗτος εἰς ἀποζημίωσιν (Πολ. 889· Οἰκονομ. § 265 σημ. 2 παρατήρ. γ')· ἐὰν δέ, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, διώρισεν ἄλλον τινὰ πρὸς φύλαξιν, οὐχ ἡττον παρμένει ἢ εὐθύνῃ του (Οἰκονομ. αὐτόθι). Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὰ προειρημένα ὁ Α. θέλει ἐναγάγει ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸν δήμαρχον προσωπικῶς ὡς μεσεγγυοῦχον, ἀπαιτῶν κατὰ πρῶτον λόγον παρ' αὐτοῦ τοὺς χοίρους καὶ λογοδοσίαν περὶ τῶν καρπῶν κατὰ τὰ ἄρθ. 695 ἐπ. Πολ., ἐπιβοηθητικῶς δὲ καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν ἤθελεν εἶναι εἰς θέσιν νὰ δώσῃ τοὺς χοίρους, τὸ διαφέρον. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μεσεγγυοῦχος ὑπόκειται καὶ εἰς προσωπικὴν κράτησιν περιττὸν ἴσως καὶ νὰ σημειωθῇ (Πολ. 999 § 5).

Πρὸς τῷ δημάρχῳ ὅμως ἐνέχεται κατὰ τὸ ἄρθ. 889 Πολ. καὶ ὁ δῆμος αὐτὸς ἐπιβοηθητικῶς¹. Ἐὰν λοιπὸν δὲν δυνήθῃ ὁ ἐνάγων νὰ

¹ Τὸ ἐλληνικὸν κείμενον γράφει: ἀλληλεγγύως· τὸ πρωτότυπον ὅμως γερμανικόν, ὅπερ τὴν αὐτὴν ἔχει ἰσχὺν νόμου (Οἰκονομίδου § 8 καὶ § 93 σημ. 4), φέρει: ἐπιβοηθητικῶς· ὅπερ εἶνε τὸ προτιμητέον. Ὅρα καὶ Καλλιγᾶ ἐνοχ. § 417 περὶ τὴν ἀρχὴν καὶ Παπαρ. ἐνοχ. Β' § 585 ἐν τέλει.

λάβῃ τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ παρὰ τοῦ δημάρχου, ὡς ἀναξιοχρέου, δύναται νὰ ἐναγάγῃ καὶ τὸν δῆμον. Νὰ ἐναγάγῃ συγχρόνως διὰ τοῦ αὐτοῦ δικογράφου τὸν τε δῆμαρχον κατὰ κύριον λόγον καὶ τὸν δῆμον ἐπιβοηθητικῶς δὲν δύναται φρονῶ, ἀντικειμένου εἰς τοῦτο τοῦ ἄρθρου 537 § 1 Πολ., καθότι δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου παθητικὴ ὁμοδοκία. Οἰκονομίδου § 51 σημ. 3. «δὲν ὑπάρχει κοινὴ ὑποχρέωσις, » ἐπομένως οὔτε ὁμοδικία ἐπιτρέπεται, ὅταν ἐκ δύο συνυποχρέων ὁ » ἕτερος εὐθύνηται ἐπιβοηθητικῶς». (Τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς σημειώσεώς του αὐτοῦ παρὰδειγμα τοῦ Οἰκονομίδου «πρωτοφειλέτης, ἐγγυητής» ὑποτίθῃσιν ἐγγυητὴν παρητημένον τοῦ εὐεργετήματος τῆς διζήσεως).

Ἄν οἱ χοῖροι ἀπέθνον ἄνευ πταίσματος ἐνοχοποιοῦντος τὸν μεσεγγυοῦχον, ἐννοεῖται ὅτι δὲν εὐθύνεται οὗτος. Κατ' οὐδεμίαν νομικὴν διάταξιν εἶνε ὑπόχρεως ὁ μεσεγγυοῦχος ν' ἀναγγέλλῃ ἐν προθεσμίᾳ τινὶ τὴν ἀσθένειαν ἢ θάνατον τῶν ζώων. Εἶνε δὲ πραγματικὸν ζήτημα, ἂν ἡ παράλειψις αὕτη δύναται ἐν συγκεκριμένῳ θέματι νὰ τῷ καταλογισθῇ ὡς δόλος ἢ πταῖσμα.

Κ. Ι. Ζάννος.

Ἀριθ. 24.

Δικηγόρος δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ ἢ διατελῇ δήμαρχος ἢ δημ. πάρεδρος.—Δικολάβος δὲν δύναται ὁμοίως.

Ζήτημα.

Δικηγόρος ἐκλεγόμενος δῆμαρχος δύναται νὰ ἀσκῇ τὸ ἐπάγγελμα του; Δημάρχ. πάρεδρος ἐκλεγόμενος δύναται ἐπίσης; Ἄν ὄχι, δύναται νὰ δικολαβῇ;

Ἀύσις.

Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἐρωτήσεις ἀπαντῶμεν διὰ τριῶν Ὁχι· διότι Α'. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου εἶνε ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου. Κατὰ τὸ ἄρθ. 3 ἐδ. 6' τοῦ περὶ δημαρχειῶν νόμου 37 τῆς 19 Νοεμ. 1864 «Δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἢ νὰ διατελῶσι δήμαρχοι μὲν... οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι...» Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ δικηγόροι εἶνε δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἄρα καὶ οἱ δικηγόροι δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἢ νὰ διατελῶσι δήμαρχοι. Ὅτι δὲ οἱ δικηγόροι εἶνε δημόσιοι ὑπάλληλοι μαρτυρεῖται ρητῶς ὑπὸ τοῦ ἄρθ. 142 Ὁργ. Δικ. «Οἱ δικηγόροι εἶνε δημόσιοι ὑπάλληλοι, τῶν ὑποκείμενων κύ-

ριον ἔργον εἶνε . . . » καὶ τοῦ ἄρθ. 151 Ὁργ. Δικ. « Πᾶς δικηγόρος ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἔχει τὸ δικαίωμα . . . ». Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐκράτησε καὶ ἡ ἀντίθετος θεωρία, καθ' ἣν δηλ. ὁ δικηγόρος δὲν εἶνε δημός. ὑπάλληλος. Οὕτως ἡ ὑπ' ἀρ. 50 ἐγκύκλ. τοῦ Ὑπουργ. Ἐσωτερ. τῆς 21 Φεβρ. 1866 εἶπεν ὅτι « οἱ δικηγόροι δὲν εἶνε δημόσιοι ὑπάλληλοι, κατὰ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ νόμου ». Ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ νεώτατος ἐρμηνευτὴς τοῦ ἐκλογικοῦ ἡμῶν νόμου Ε. Λυκούδης (Ἐκλογ. κώδιξ σελ. 380) διὰ τῆς θεωρίας ταύτης διαιροῦνται οἱ ὑπάλληλοι εἰς ὑπαλλήλους ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ νόμου καὶ εἰς ὑπαλλήλους ψευδοῦς ἐννοίας τοῦ νόμου, ἢ εἰς ὑπαλλήλους τοῦ γραμματος τοῦ νόμου. Ἡ ἐγκύκλιος τοῦτέστι θεωρεῖ ὅτι, ὅταν ὁ νόμος (ἴδε ἀνωτέρω κείμενα) ρητῶς λέγῃ « ὁ δικηγόρος εἶνε δημόσιος ὑπάλληλος » τοῦτο εἶνε τὸ (νεκρὸν) γράμμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἡ ἐρμηνεία ἀνακαλύπτει, ὅτι ἡ ἀληθὴς πρόθεσις τοῦ νομοθέτου ἦν νὰ εἴπῃ, ὅτι « ὁ δικηγόρος δὲν εἶνε δημός. ὑπάλληλος! » Ὁμολογῶ, ὅτι ἐὰν ἰσχύσῃ ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐγκυκλίου, δέον εἰς τὰ τρία γνωστὰ εἶδη τῆς τῶν νόμων ἐρμηνείας, δηλ. εἰς τὴν συσταλτικὴν, διασταλτικὴν καὶ ἀλλοιοῦσαν ἐρμηνείαν, νὰ προστεθῇ καὶ τέταρτον εἶδος συνιστάμενον εἰς τὴν κλωτσοπατοῦσαν τὸν νόμον ἐρμηνείαν! Ἀλλ' ἐφ' ὅσον τὸ τέταρτον τοῦτο εἶδος τῆς ἐρμηνείας δὲν τύχῃ γενικῆς πωσ ἀποδοχῆς, δέον, νομίζω, νὰ τηρῶμεν τὴν ἀνωτέρω ἐγκύκλιον ὑπὸ κάθαρσιν. Ἄλλως τε τὸ Ὑπουργ. τῶν Ἐσωτερικῶν διὰ νεωτέρας ἐγκυκλ. αὐτοῦ (ἦν θὰ ἴδωμεν καὶ κατωτ.) ὑπ' ἀριθ. 30 τῆς 31 Μαΐου 1890 ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου εἶνε ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικολάβου· εἶνε λοιπὸν δυνατόν νὰ μὴ εἶνε ἀσυμβίβαστον καὶ πρὸς τὸ τοῦ δικηγόρου; Πρὸς τῇ νομοθεσίᾳ δὲ συμφωνεῖ τοῖς ἀνωτέρω καὶ ἡ φιλολογία· οὕτως ὁ Λυκούδης (αὐτόθι) ὁ Φιλάρετος (Ὁργ. Δικ. σελ. 360 καὶ ἀλλαχοῦ) ὁ Φιλῆμων (Δήμαρχος σελ. 301). Ἀλλὰ καὶ ἡ νομολογία δὲν εἶνε διάφορος. Ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρ. Πάγου Δ. Παπαδιαμαντόπουλος, οὗ ἡ γνώμη ἀναφέρεται συνήθως μετὰ κύρους, ἀπεφάνθη (ἴδε Φιλῆμ. Δήμαρχος σελ. 301) ὅτι « οἱ δήμαρχοι δὲν δύνανται νὰ μετέρχωνται τὰ τοῦ δικηγόρου ἔργα. Ἐξακολουθῶ δ' ἔχων τὴν γνώμην ταύτην, εἰ καὶ καλῶς γινώσκω, ὅτι πλεῖστοι ὅσοι δημ. σύμβουλοι καὶ δήμαρχοι ἐξελέγησαν, καίτοι δικηγόροι ὄντες, καὶ διετέλεσαν καὶ διατελοῦσιν ὄντες συγχρόνως δικηγόροι καὶ δημοτ. Ἀρχοντες ». Πρὸς

δὲ τούτοις ὁ Ἄρ. Πάγος αἰείποτε ἀπεφάνθη, ὅτι οἱ δικηγόροι εἶνε δημόσιοι ὑπάλληλοι (Ἀπόφ. 237 τοῦ 1875).

Β'. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἄρθ. 3 ἐδ. 6' τοῦ νόμου περὶ δημαρχειῶν «Δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἢ νὰ διατελῶσι δήμαρχοι μὲν ἢ δημορχικοὶ πάρεδροι... οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι...». Ὅθεν, ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν περὶ τοῦ ἀσυμβιβάστου τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου συνεπῶς καὶ τοῦ δικηγόρου πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου, ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ δημ. παρέδρου μὴ ὄντος ἢ ἀναπληρωτοῦ τοῦ δημάρχου.

Γ'. Ὁ δικολάβος δὲν εἶνε δημόσιος ὑπάλληλος ὡς ὁ δικηγόρος, οὔτε διορίζεται ἢ παύεται διὰ Β. Διατάγματος ὡς οὗτος, οὔτε ἄλλην τινα ὑποχρέωσιν ὑπέχει πλὴν τῆς ἀπέναντι τοῦ πελάτου αὐτοῦ, διὸ καὶ οὐδαμοῦ τῆς νομοθεσίας ἡμῶν θεωρεῖται ὡς δικαστικὸν ἢ δημόσιον πρόσωπον. Συνεπῶς ἔδει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικολάβου δὲν εἶνε ἀσυμβιβαστον πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου ἢ δημ. παρέδρου, ἀφοῦ ὁ περὶ δημαρχειῶν νόμος οὐδαμοῦ ἀναγράφει τι περὶ δικολάβου. Μάλιστα διὰ τοὺς δεχομένους ὅτι καὶ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα δὲν εἶνε ἀσυμβιβαστον πρὸς τὸ τοῦ δημοτ. ἄρχοντος, πολὺ περισσότερον δὲν θέλει εἶσθαι τὸ τοῦ δικολάβου ἐπάγγελμα ἀσυμβιβαστον. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ νόμου περὶ δημαρχειῶν, δεόν νὰ ἀποφανθῶμεν ἀρνητικῶς, ὡς ἐπὶ δικηγόρου. Οὕτως ἢ ὑπ' ἀριθ. 30 τῆς 31 Μαΐου 1890 ἐγκυκλ. τοῦ Ὑπουργ. Ἑσωτερικῶν ἐπάγεται «Τὸ ἀσυμβιβαστον τῶν καθηκόντων τοῦ δημάρχου καὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ δικολάβου ἐγκτεῖται ἐν αὐτῇ τῇ ἰδιότητι τῆς ὑπηρεσίας του, ἥτις ἀπαιτεῖ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ παντὸς ἔργου, μὴ συμβιβαζομένου πρὸς τὰ καθήκοντα, ἅπερ ἀνεδέχθη, ἢ παρακωλύοντος αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐπιμελοῦς καὶ ἀδιαλείπτου ἐκπληρώσεως αὐτῶν. Πρόδηλον δὲ ὅτι ἡ ἐνάσκησις τῶν τοῦ δικολάβου ἔργων καὶ ἐπασχόλησιν ἀπαιτεῖ, καὶ σχέσεις δημιουργεῖ ἀντιθέτους πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Δήμου, τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν δημοτῶν, καὶ ὑποχρεώσεις ἐπιβάλλει, ἀσυμβιβαστους πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημάρχου, ὅστις εἶνε καὶ ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος· εἰς δὲ τὸν δήμαρχον, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πολιτικαῖς διακαίς ἐπιβάλλονται ὑπὸ διαφόρων τοῦ νόμου διατάξεων (ἄρθ. 888 καὶ 957 Πολ. Δικ.) καθήκοντα, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀνέφικτος καθίσταται, ὅταν ὁ δήμαρχος κατ' ἐπάγγελμα μετέρχηται τὸν συνήγορον ἐν τοῖς

Εἰρηνοδικοί. Ἐν γένει δὲ ὅλως ἄτοπον εἶνε, ἐν μὲν ταῖς πταισμα-
 τικαῖς δίκαις νὰ παρίσταται ὁ δήμαρχος ὡς δημόσιος κατήγορος, ἐν
 δὲ ταῖς πολιτικαῖς ὡς πληρεξούσιος τῶν διαδίκων, ἐπ' ἀμειβῇ καὶ
 ὑποκείμενος εἰς τὸν ἑλεγχον τοῦ Εἰρηνοδίκου, παρ' ᾧ τὴν προτεραιάν
 παρεκάθητο, ὡς δικαστικός λειτουργός¹». Εἶνε τῶντι ἀληθές ὅτι ὁ
 εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρ. Πάγου Ε. Λουριώτης διὰ δύο αὐτοῦ γνωμοδοτή-
 σεων ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ συμβιβαστοῦ τῆς θέσεως δημάρχου ἢ δικο-
 λάβου (ἄρθ. 1159 τῆς 27 Σεπτ. 1872, καὶ ἄρθ. 37 τῆς 13 Ἰαν.
 1873). Ἀλλ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ Α. Παπαδιαμαντόπουλος διὰ νεω-
 τέρων γνωμοδοτήσεών του (ἄρθ. 908 τῆς 21 Ἰουλ. 1873, καὶ ἄρθ.
 242 τῆς 31 Μαρτ. 1881) ἀπεφάνθη ὅλως τούναντίον (ἴδε Φιλήμ.
 Δημάρχ. σελ. 300). Ἡ δὲ τελευταία γνώμη εἶνε ἡ ὀρθότερα, καὶ ἡ
 ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶς γραφάντων ὑποστηριζομένη οὕτως ἴδε Φι-
 λήμονα αὐτόθι· ὁ Λυκούδης φαίνεται μὲν δεχόμενος τὸ ἀσυμβιβαστον
 ὡς ἐπὶ δικηγόρου, καὶ τίθησι τὸ ἐρώτημα (αὐτ. σελ. 379 σημ. 5)
 ἀλλὰ λησμονεῖ ν' ἀπαντήσῃ εἰδικῶς ὡς πρὸς τοὺς δικολάβους. Ὁ Φι-
 λάρετος δὲν ἀποφαίνεται ρητῶς, ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης ἐννοίας τῶν γρα-
 φομένων του περὶ δικηγόρων (ἴδε Ὁργαν. Δικ. σελ. 360, 597 ἐπ.)
 φαίνεται σύμφωνος περὶ τοῦ ἀσυμβιβαστου.

Τὰ ἀνωτέρω, ὅτι δηλ. τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου (συνεπῶς καὶ
 τὸ τοῦ δικολάβου, διότι καὶ οὗτος εἶνε κατ' οὐσίαν μικρὸς δικηγόρος)
 εἶνε ἀσυμβιβαστον πρὸς τὸ ἀξίωμα δημοτικοῦ ἄρχοντος κυροῦνται καὶ
 ὑπὸ τοῦ ἄρθ. 276 τοῦ Ὁργ. Δικ. ἔχοντος ὥδε. «Τὰ ἔργα τοῦ δικαστ.
 ὑπαλλήλου ἢ ὑπηρετου, ἰδίως δὲ τὰ τοῦ γραμματέως, δικηγόρου,
 συμβολαιογράφου ἢ κλητῆρος, δὲν συμβιβάζονται μὲ καμμίαν ἄλλην
 δικαστικὴν, διοικητικὴν, ἐκκλησιαστικὴν, στρατιωτικὴν ἢ δημοτικὴν
 ὑπηρεσίαν. . .»

Μολαταῦτα ἐν τῇ πρακτικῇ βλέπομεν συχνὰ δικηγόρους νὰ ἐκλέ-
 γωνται καὶ διατελῶσι συγχρόνως καὶ δημοτικοὶ σύμβουλοι. Τὸ γε-
 γονός εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅσον εἶνε καὶ παράνομον, ἀφοῦ ὁ περὶ

¹ Εἶνε ἀληθές ὅτι μετὰ τὸν ν. ΒΡΠΗ' 20 Μαρτ. 1893 περὶ μεταβολῆς τοῦ
 συστήματος τῆς ἀστυνομ. διοικήσεως, καθ' ὃν οἱ δήμαρχοι δὲν εἶνε πλέον δη-
 μῶσι κατήγοροι, τὰ πλεῖστα τῶν τῆς ἐγκυκλίου ἐπιχειρημάτων ἀπώλεσαν πᾶ-
 σαν σημασίαν· ἀλλ' ὑπολείπονται τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς πολιτικὰς δίκας καθή-
 κοντα τῶν δημάρχων, ἅτινα δὲν ἀλλοιοῦσι τὸ συμπέρασμα.

δημαγειρεσιῶν νόμος ἐν τῷ ἰδίῳ ἄρθ. 3 λέγει περὶ αὐτῶν «μέλη δὲ τοῦ δημοτ. συμβουλίου (δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἢ διατελῶσιν) οὐ μόνον οὗτοι (δηλ. οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι—δικηγόροι—δικολάβοι), ἀλλὰ καὶ . . . » 'Αλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἵνα ὦμεν συνεπεῖς πρέπει νὰ δεχθῶμεν γενικῶς, ὅτι οἱ δικηγόροι καὶ δικολάβοι δύνανται νὰ ἐκλέγωνται καὶ διατελῶσιν ἐπίσης *δήμαρχοι καὶ δημ. πάρεδροι*. Ἡ πρέπει ἐννόμως νὰ ἀποκλείσωμεν αὐτοὺς καὶ τῶν τριῶν δημοτικῶν ἀξιώματων, ἢ πρέπει ἐκνόμως νὰ δεχθῶμεν αὐτοὺς ἱκανοὺς καὶ διὰ τὰ τρία ταῦτα ἀξιώματα. Οὕτω τοῦλάχιστον θὰ ὦμεν συνεπεῖς.

Ἡλ. Διακόπουλος.

Ἀριθ. 25.

Γάμος βία συναφθεὶς δὲν εἶνε ἄκυρος ἀλλ' ἄκυρώσιμος.—Διατροφὴν ὀφείλει ὁ σύζυγος καὶ διαρκούσης τῆς περὶ ἄκυρώσεως τοῦ γάμου δίκης.

Ζήτῃματα.

Ὁ Α. ἐξηναγκάσθη διὰ βίας νὰ συνάψῃ γάμον μετὰ τῆς Β. (ὑπαρχούσης ἐπισκοπικῆς ἀδείας) δι' ἀγωγῆς τοῦ δὲ ἀμέσως προσέβαλε τὸ κύρος τοῦ γάμου καὶ ὑφίσταται ἐκκρεμῆς δίκη περὶ ἀκυρώσεως τοῦ γάμου. Ἡδὲ ἐρωτᾶται ἡ Β. ἔχει δικαίωμα διατροφῆς ἐκ τοιούτου γάμου;

Ὁ δικαστὴς δύναται ν' ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς περὶ διατροφῆς ἀγωγῆς, ἢ πρέπει ν' ἀναμείνῃ τὴν ἐκδοσιν τῆς περὶ ἀκυρώσεως τοῦ γάμου δίκης;

Αὐσις.

Κατὰ κανόνα ἡ σύζυγος ἔχει δικαίωμα διατροφῆς ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, ἀφ' ἧς στιγμῆς συναφθῇ ὁ γάμος· περὶ τούτου δὲ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις, ὥστε περιττὸν νὰ σημειώσωμεν κείμενα νόμων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου συνήφθη μὲν γάμος, ἀλλ' ἡ σύναψις ἐγένετο διὰ βίας ἐπὶ τοῦ ἀνδρός ἀσκηθείσης. Ἐρωτᾶται λοιπὸν ἀλλοιοῦται ἐντεῦθεν ἡ τῆς διατροφῆς ὑποχρέωσις; Λέγομεν θετικῶς ὅχι. Ὁ βία συναφθεὶς γάμος (βίαν δὲ λέγοντες νοοῦμεν τὴν *ψυχολογικὴν*, διότι *σωματικὴ* βία ἐπὶ γάμου εἶναι τι σχεδὸν ἀδύνατον ὑπάρχει) εἶνε ἔγκυρος καθ' ἑαυτόν, διότι ἀρκεῖ ὁ βιασθεὶς νὰ σιωπήσῃ, ἵνα τὰ πάντα ὧσι καλῶς τετελεσμένα. Ἐὰν τούναντίον ὁ βιασθεὶς προβάλῃ τὸ γεγονὸς τῆς βίας, τότε εἰς αὐτὸν καὶ ἀφοῦ ἀποδειχθῇ τοῦτο, κηρύσσεται ὁ γάμος ἄκυρος· ἀλλὰ μέχρι τῆς ἀπαγγελίας τῆς ἀποφάσεως, ὁ γάμος εἶνε ἀπλῶς ἀκυρώσιμος, ἥτοι ἔγκυρος μὲν ἀλλὰ προσβεβλημένος καὶ ὑπὸ δικαστικὸν ἔλεγχον, μέλλοντα νὰ κηρύξῃ αὐτὸν ἢ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἰσχυρόν, ἢ καὶ ἐν τῷ

παρελθόντι ἄκυρον. Περὶ τούτων ἴδε Κρασσᾶ Οἰκογ. ἐκδ. Β' σελ. 130¹. Κορινθ. Οἰκογ. Δίκαιον σελ. 8 καὶ 18· ὁμοίως τὰς ἀποφ. Ἐφετ. Ναυπλ. 38 (1841) 105 (1843) Ἀρ. Πάγ. 17 (1843) ἐν Θέμ. Ε' σελ. 404. 405². Τῶντι ἐὰν τὴν βίαν, ἣν προβάλλει ὁ ἕτερος τῶν συζύγων, ὅτι ὑπέστη, μὴ κρίνῃ τὸ δικαστήριον ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἐπαρκῇ καὶ ἰσχυράν, βεβαίως θ' ἀπορρίψῃ τὴν περὶ ἀκυρώσεως ἀγωγὴν καὶ ὁ γάμος θὰ ἐξακολουθῇ ἰσχυρὸς καὶ ἔγκυρος. Τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἡ ἀπόδειξις τῆς προβαλλομένης βίας μὴ εἴναι ἐπαρκής, ὥστε νὰ πείσῃ τὸ δικαστήριον. Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι καὶ ἐπὶ γάμου βία τελεσθέντος μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς περὶ ἀκυρότητος ἀποφάσεως, ὁ γάμος θεωρεῖται κατὰ πάντα ἔγκυρος· ὅθεν καὶ ἐπὶ τοιοῦτου γάμου οὐδαμῶς μειοῦται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς διατροφὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς. Ἐπομένως ὁ δικαστής, εἰς ὃν ἐκκρεμοῦς οὔσης τῆς περὶ ἀκυρώσεως τοῦ γάμου δίκης, ὑποβάλλεται αἵτησις περὶ διατροφῆς, οὐδαμῶς θέλει διστάσει διὰ συνοπτικῆς διαδικασίας (ἡ ἀγωγὴ περὶ διατροφῆς διεξάγεται ὡς γνωστόν, διὰ συνοπτικῆς διαδικασίας) ν' ἀποφανθῇ τὴν παραδοχὴν τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἀσχέτως τῆς ἐκδόσεως τῆς περὶ γάμου δίκης. Ἐὰν ὅμως βραδύτερον ὁ γάμος κηρυχθῇ ἄκυρος, ἡ ἀκυρότης ἀνατρέχει εἰς τὸν χρόνον αὐτὸν τῆς τελέσεως, ὥσπερ οὐδέποτε ὑπῆρξε γάμος³. Συνέπεια τούτου εἶναι, ὅτι αἱ μεταξὺ τῶν τέως συζύγων σχέσεις ρυθμίζονται ἢ μᾶλλον λύονται καὶ ἀναιροῦνται (ὅσαι εἶναι δυναταὶ ἀναιρέσεως) οὕτως, ὥσπερ οὐδέποτε ὑπῆρξαν σύζυγοι. Λοιπὸν καὶ ἡ διατροφή, ἣν ὁ σύζυγος παρέσχεν, ἀνάγκη ν' ἀναιρεθῇ, διότι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν ἦν ὁ παρασχὼν αὐτὴν ἀληθῶς σύζυγος,

¹ Ἀλλὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Α' ἐκδ. σ. 74 λεχθὲν «[ὁ γάμος] ἀκυροῦται δικαστικῶς καὶ κηρύττεται ὡς μὴ ὑπάρχων, ἅμα [ὁ βιασθεὶς] δηλώσῃ ὅτι δὲν στέργει τοιοῦτον γάμον» ἄγει εἰς παρανόησιν, ὥσπερ καὶ πρὸ τῆς δικαστικῆς ἐρεύνης καὶ ἀποφάσεως ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο ἤδη ἄκυρος, διὰ τῆς ἀπλῆς δηλώσεως τοῦ βιασθέντος, ἐνῶ τὸ ὀρθὸν βεβαίως εἶναι, ὅτι ὁ γάμος ὡς φαινομενικῶς ἔγκυρος ἀκυροῦται καὶ δὴ ἀναδρομικῶς διὰ τῆς τῇ δηλώσει τοῦ βιασθέντος προκαλουμένης ἀγωγῆς καὶ ἀποφάσεως. Τοῦτο δὲ ρητῶς ἀποδέχεται καὶ ὁ Κρασσᾶς ἐν τῇ β' ἐκδ. σ. 105. 108.

² Κείμενα ρητὰ νόμων ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ἔχομεν ἀτυχῶς· ἀλλὰ τὰ ρηθέντα συνάγονται ἀναμφισβητήτως ἐκ τῶν περὶ βίας ἐν ταῖς δικαιοπραξίαις ἰσχυόντων νόμων ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἰδιάζον τοῦ γάμου συμβόλαιον.

³ Κρασσᾶ σελ. 126 καὶ τοὺς αὐτόθι συγγρ.

ἦτοι ἀληθῶς υπόχρεως εἰς αὐτήν. Ἄρα ἡ γυνὴ διατραπεῖσα ὠφελήθη εἰς βάρος ἐτέρου. Λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀποδώσῃ τὸ ποσόν, καθ' ὃ ὠφελήθη, καὶ ἂν μὴ στέργῃ, ἐνχατέα διὰ προσωπικῆς ἀγωγῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῶν ἀνευ αἰτίας δοθέντων (*condictio sine causa*), ἧτις ἀγωγή ἐγείρεται καὶ κατὰ τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων αὐτῆς, τῶν ὁμοίως ὠφεληθέντων ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ (δῆθεν) ἀνδρὸς καταβληθείσης διατροφῆς.

Ἡλ. Διακόπουλος.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΩΝ

Λεοπόλδου Α' Διάταγμα τῆς 27 Μαρτ. 1860 ἐκάλει τοὺς βέλγους καὶ ἀλλοδαποὺς ἀρχιτέκτονας εἰς διαγωνισμόν πρὸς σύνταξιν τοῦ ἀρίστου σχεδίου διὰ Δικαστικὸν Μέγαρον ἀνεγερθησόμενον ἐν Βρυξέλαις. Εἰς τὸν διαγωνισμόν ὑπεβλήθησαν 28 σχέδια, ἀλλ' οὐδενὸς τούτων κριθέντος ἀπολύτως δεκτοῦ, ἀνετέθη ὑπὸ τῆς βελγικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν διάσημον βέλγον ἀρχιτέκτονα Poelaert ἡ ἐκποίησις ἰδίου σχεδίου, ἐπὶ τῇ βάσει ἐκτάσεως 20,000 τετρ. μέτρων. Τὸ σχέδιον περατωθὲν ὑπεβλήθη εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν, ἧτις προὔτεινε παμψηφεί τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ, ἧς γενομένης ἤρξατο ἡ πραγματοποιήσις, αὐξηθείσης καὶ τῆς ἐκτάσεως κατὰ 6,000 τετρ. μέτρα. Ὁ Poelaert ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου ἔργου, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπέζησεν, ἵνα ἴδῃ καὶ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ· ἀπέθανε τῇ 3 Νοεμ. 1879, ἐνῶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Κτιρίου ἐτελέσθησαν τῇ 15 Ὀκτ. 1883.

Τὸ οὕτως ἀνεγερθὲν ἐν Βρυξέλαις Δικαστικὸν Μέγαρον (*Palais de Justice*) εἶνε τὸ μέγιστον κτίριον ἐν Εὐρώπῃ. Ἠγέρθη ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου παρὰ τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, οὕτως ὥστε δεσπόζει αὐτῆς ἐν ἄκρως ἐπιβλητικῇ μεγαλοπρεπείᾳ, ὡς ἀληθὲς ἐνδιαίτημα τῆς θεᾶς Δικαιοσύνης. Κατέχει ἐκτασιν 26,000 τετρ. μέτρων ἦτοι 160 μέτρων ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς, τὸ δὲ ὕψος τοῦ Κτιρίου εἶνε 118 μέτρα¹. Ἡ δι' αὐτὸ δαπάνη ἀνῆλθεν εἰς 45 ἑκατομ. φρ.² διήρκεσε δὲ ἡ κατασκευὴ 17 ἔτη (1866—1883).

¹ Ἴνα ἀνέλθῃ τις ἐκ τοῦ ἰσογαίου πατώματος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Κτιρίου ἀνάγκη νὰ διέλθῃ 9 κλίμακας, ἡ 525 βαθμίδας.

² Πρὸς σύγκρισιν σημειοῦμεν ὅτι διὰ τὸ κτίριον τοῦ Μελοδράματος (*Grand Opera*) ἐν Παρισίοις ἐδαπανήθησαν 60 ἑκατομ. διὰ δὲ τὸν Ἀγ. Πέτρον τῆς Ρώμης 240 ἑκατομ.!

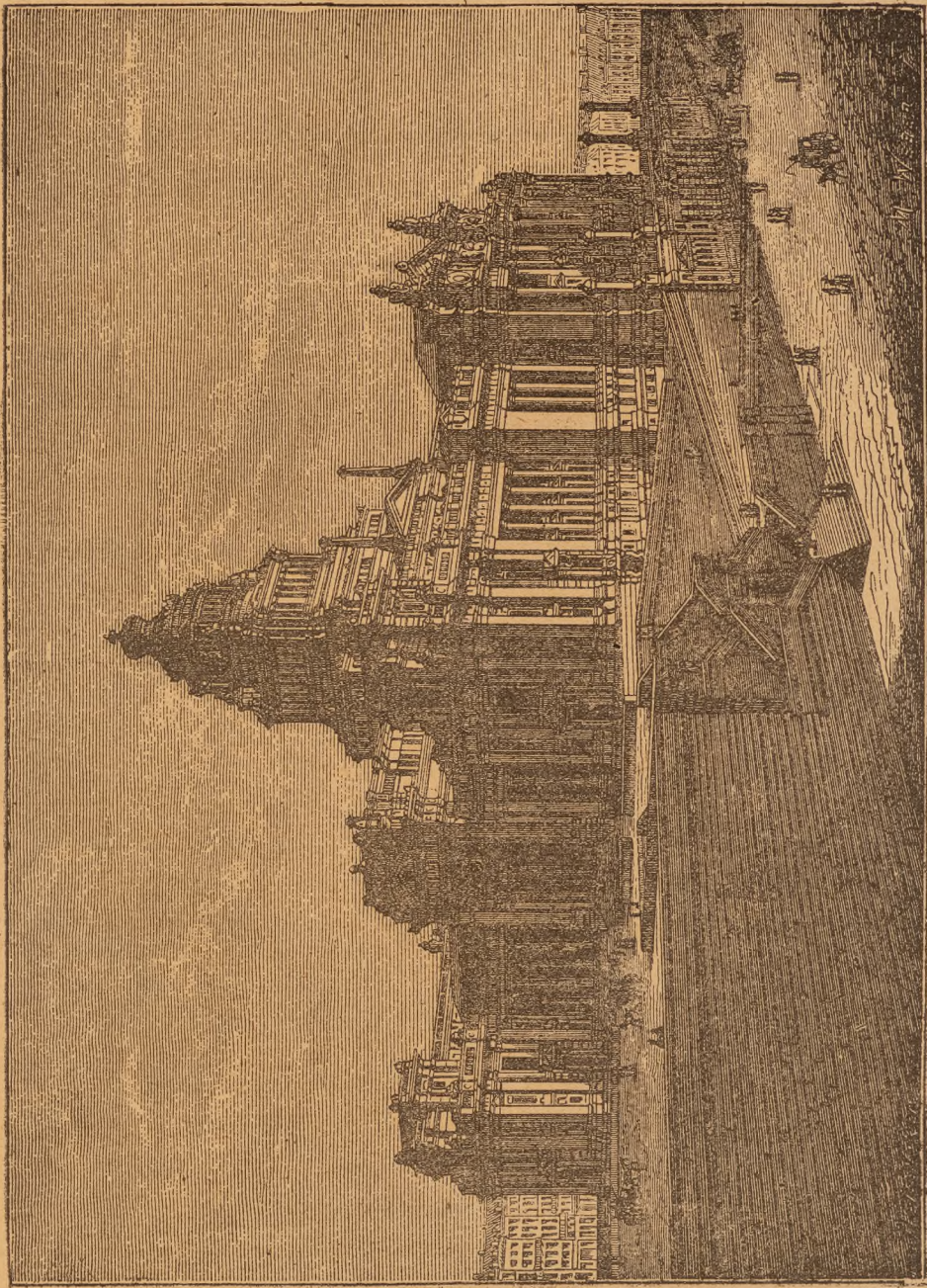
Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ Κτίριον ἐκπλήσσεται εὐθὺς πρὸ τοῦ ἀπεράντου Προθαλάμου, ἔχοντος μῆκος μὲν 90 μ. πλάτος δὲ 40, ἥτοι ἐπιφάνειαν 3,600 μέτρ. Κάτωθεν τῆς αἰθούσης ταύτης ἐν τῷ κεντρικῷ ὑπογείῳ εὐρίσκονται τὰ μηχανήματα τοῦ ἀερισμοῦ καὶ τῆς θερμάνσεως τοῦ ἀπεράντου Κτιρίου, δι' ἃ ἐδαπανήθησαν φρ. 1,200,000. Πέριξ δὲ τῆς κεντρικῆς ὑπογείου αἰθούσης διήκει διάδρομος, περὶ ὃν εὐρίσκονται αἱ δύο αἵθουσαι τῶν πταισματοδικείων, τὸ Στρατοδικεῖον, τὸ Συμβούλιον τοῦ πολέμου, τὰ εἰρηνοδικεῖα, καὶ τὸ ἀναψυκτήριον, ἐν ᾧ ἀντὶ μετρίου τιμήματος εὐρίσκει τις ἄριστα ἐδέσματα καὶ ποτά. Πέριξ δὲ τοῦ ἰσογείου Προθαλάμου διήκει διάδρομος, περὶ ὃν εὐρίσκονται δύο αἵθουσαι ἐφετείων, τρεῖς πρωτοδικείων, καὶ μία ἐνόρκων. Ἡ τελευταία αὕτη αἷθουσα ἔχει ὄψιν σοβαρωτάτην, ἀλλ' ὕστερεϊ μεγάλως κατὰ τὴν ἀκουστικὴν.

Τὸ πρῶτον πάτωμα παρουσιάζει τὴν αὐτὴν περίπου διαίρεσιν, ἣν καὶ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ἰσόγειον, εὐρίσκονται δὲ ἐνταῦθα ἡ αἷθουσα τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, αἱ δύο τῶν ἐμποροδικείων, ἕτεραι δύο ἐφετείων, μία διὰ τοὺς δικηγόρους, ἑτέρα διὰ τὴν βιβλιοθήκην, καὶ ἑτέρα διὰ τὰς διασκέψεις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ.

Αὗται εἶνε αἱ κύριαι ὑποδιαίρεσεις καὶ αἵθουσαι τοῦ Κτιρίου, ὅπερ ὅμως ἐν συνόλῳ περιλαμβάνει 27 μεγάλας αἰθούσας ἀκροατηρίων, συνεδριάσεων, συσκέψεων καὶ βιβλιοθήκης, καὶ 245 αἰθούσας ἢ διαμερίσματα διὰ τὰς λοιπὰς ὑπηρεσίας.

Ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ὅλου Κτιρίου, ἡ ἀρμονικότης καὶ πολυτελής ἐκτέλεσις τῶν καθ' ἕκαστα, πρὸς δὲ ἡ ἐξοχος σκοπιμότης ἐν παντί, καθιστῶσι τὸ Δικαστικὸν Μέγαρον τῶν Βρυξελῶν ἀναντιρρήτως μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ. Τούτου ἕνεκεν ἐνομίσαμεν, ὅτι προσῆκε νὰ γνωρίσωμεν τὰ κατ' αὐτὸ τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις, ἀφορμὴν λαβόντες ἐκ τῆς ἐσχάτως γενομένης ἀνακινήσεως καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ ζητήματος τῆς ἀνεγέρσεως Δικαστικοῦ Μεγάρου ἐν Ἀθήναις. Εἰς προσεχὲς φυλλάδιον ἐκθέσωμεν τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας παρ' ἡμῖν ἐνεργείας σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐπὶ τῷ τέλει νὰ ὑποβάλωμεν τὸν ζῆλον τῶν ἀρμοδίων, νὰ καταστήσωμεν δ' ἐνήμερον τὸ παρ' ἡμῖν δικαστικὸν κοινὸν εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ζήτημα, τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν εὐπρεπῇ παράστασιν ἴσως δὲ καὶ ὑπαρξίν Δικαιοσύνης παρ' ἡμῖν.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΩΝ

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

Προτάσεις πρὸς βελτιώσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΩΝ.

Ἡλική ἢ σπουδαιότης τοῦ θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν, καὶ ὑπόση ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κοινωνικὴν εὐεξίαν, οἱ πάντες γινώσκουσι, περιττὸν δ' ἐπομένως ν' ἀναπτυχθῇ ἐνταῦθα. Εἰρήσθω μόνον ὅτι μεγάλοι νομοθέται καὶ ἔξοχοι πολιτικοὶ κυβερνῆται ἐθεώρησαν τὸν Εἰρηνοδικὴν παράγοντα κοινωνικὸν σπουδαιότερον αὐτοῦ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ δημοδιδασκάλου, ἐκ τοῦ θεσμοῦ δὲ τῶν Εἰρηνοδικῶν ἐξήρτησαν μέγιστον μέρος τῆς εὐημερίας τῶν πολιτῶν ἐν χώρᾳ τινί. Ἄλλ' ἵνα ὁ ἄριστος οὗτος θεσμὸς δεόντως καρποφορήσῃ, ἀνάγκη βεβαίως καὶ νὰ λειτουργῇ προσηκόντως.

Παρ' ἡμῖν πανθομολογούμενον τυγχάνει, ὅτι ὁ θεσμὸς οὗτος ἀτελέστατα ἀνέκαθεν ἐλειτούργησε· δὲν εἶνε δὲ παράδοξον, ἐὰν ἀναλόγους ἐπέφερε τοὺς καρπούς. Τοῦτο πρὸ ἱκανοῦ κατενοήθη, συχνὰ δὲ ἀκούονται φωναὶ περὶ βελτιώσεως τῶν κακῶς κειμένων. Ἡ Νομικὴ ἐν τῷ βραχύτάτῳ διαστήματι τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἐπανειλημμένως ἔλαθεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος διατριβάς, πλεῖστοι δὲ Εἰρηνοδίκαι συνώδευσαν τὴν συνδρομὴν των μετὰ θερμῶν εὐχῶν, ἵνα ἡ Νομικὴ εὐδοκιμοῦσα συντελέσῃ καὶ εἰς τοῦ θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν τὴν βελτίωσιν. Συμφώνως λοιπὸν τῷ προγράμματι αὐτῆς ἡ Νομικὴ, εὐγνωμονοῦσα ἄλλως τε τοῖς Εἰρηνοδίκαις διὰ τὴν ὑπὸ πάντων σχεδὸν τούτων πρόθυμον ὑποστήριξιν αὐτῆς, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ κλάδου τῶν Εἰρηνοδικῶν, παρέχουσα τὰς στήλεις αὐτῆς ἐλευθέρας εἰς δημοσίαν μελέτην τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ κλάδου τούτου, καὶ εἰς πρότασιν τῶν δεόντων γενέσθαι. Ὅθεν οἱ βουλόμενοι τῶν Εἰρηνοδικῶν πρὸς δὲ καὶ λοιπῶν νομικῶν δύνανται νὰ ἀποστέλλωσιν ἡμῖν τὰς γνώμας των ἐπὶ τοῦ ζητήματος *Τίνες αἱ ἐλλείψεις τοῦ παρ' ἡμῖν θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν καὶ πῶς δεόν νὰ ρυθμισθῶσι νομοθετικῶς τὰ κατὰ τὸν θεσμὸν τοῦτον, ἵνα λειτουργῇ ἀπροσκόπτως καὶ εὐεργετικῶς.*

Αἱ διατριβαὶ δεόν νὰ ᾧσι καθαρῶς γεγραμμέναι, νὰ περιορίζωνται δὲ εἰς τὸ κύριον θέμα ἄνευ μακρηγοριῶν, ὥστε τὸ μέγεθος ἐκάστης νὰ

μὴ ὑπερβαίνειν τὰς δύο σελίδας τῆς Νομικῆς, καθόσον διατρίβαι μὴ τηροῦσαι τοὺς ὅρους τούτους οὐδόλως θὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει.

Ἐκ τῶν ἀποστελλομένων δὲ διατρίβων αἱ συντελοῦσαι εἰς τὸν σκοπὸν θὰ δημοσιεύωνται ἐν τῇ Νομικῇ ἀφιερουμένων πρὸς τοῦτο 4—6 σελίδων ἐξ ἐκάστου φυλλαδίου. Τὸ συμπέρασμα δὲ τῶν ποικίλων γνώμων θέλει ἐν τέλει διατυπωθῇ ὑφ' ἡμῶν ἐν μιᾷ ἐκθέσει, ἣτις δημοσιευθήσεται ἐν τῇ Νομικῇ. Συγχρόνως δὲ ἡ Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ θὰ ἀποστείλῃ τὴν ἐκθεσιν ταύτην, εἰς τε τὸν Δικηγορικὸν Σύλλογον Ἀθηνῶν, σὺν τῇ παρακλήσει νὰ συζητήσῃ αὐτὴν καὶ ἐκφέρῃ τὴν πεφωτισμένην αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς σὺν τῇ παρακλήσει νὰ λάβωσιν αὐτὴν ὑπ' ὄψει καὶ ἐνεργήσωσιν ὅ,τι δέον εἰς πρᾶγματάωσιν τῶν προτεινομένων πρὸς βελτίωσιν σπουδαίου ὀργανικοῦ παράγοντος. Ἐπὶ τὴν εἰλικρινῆ συμβολὴν τῶν τε Εἰρηνοδικῶν καὶ λοιπῶν νομικῶν πεποιθότες, εὐτυχεῖς θὰ θεωρήσωμεν ἑαυτοὺς, ἐὰν ἡ Νομικὴ γείνῃ ἀφορμὴ κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

[Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον θὰ δημοσιεύωμεν ἐκάστοτε τοὺς μᾶλλον ἐνδιαφέροντας νόμους ἢ ἄλλα περιεχόμενα τῆς Ἐφημερ. τῆς Κυβερνήσεως].

Νόμος ΒΣΕ' 22 Δεκεμ. 1894. Περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν ἄρθρων 145 καὶ 146 τῆς Πολ. Δικονομίας¹.

1. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου 145 τῆς Πολ. Δικ. προστίθενται τὰ ἐπόμενα ἐδάφια.

— «10. Ἐπὶ ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ἐκπληρῶν-
» των ἀστυνομικῶν καθήκοντα καὶ ἀστυφυλάκων, εἰς τὸν προϊστάμε-
» νον τῆς ἀστυνομικῆς περιφερείας. Ἐπὶ τῶν προϊσταμένων τῆς ἀστυ-
» νομικῆς περιφερείας καὶ ἐπὶ τῶν διατελούντων ἐπ' ἀδείᾳ ὀπλιτῶν,
» ἐκπληρῶντων ἀστυνομικῶν καθήκοντα, καὶ ἀστυφυλάκων ἐφαρμο-
» ζεται ὁ ἐν τοῖς ἄρθροις 143 καὶ 146 § 1 γενικὸς κανὼν.

— «11. Ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν φάρων καὶ φανῶν καὶ σημητοφό-
» ρων τοῦ ἄρθρου 26 τοῦ νόμου ΑΥΠΒ' περὶ συστάσεως ταμείου φά-
» ρων, πρὸς τὸν λιμενάρχην τῆς περιφερείας, ἐν ᾗ κεῖται ὁ τόπος ἐν ᾧ

¹ Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 26 (τεῦχ. Α') φύλλῳ τῆς Ἐφ. Κυβ. 1894.

» ἀσχοῦσι τὰ καθήκοντά των, τηρουμένων τῶν νομίμων προθεσμιῶν
 » τῆς ἀποστάσεως καὶ διὰ τὴν μεταξὺ τοῦ λιμεναρχείου καὶ τοῦ πρὸς
 » ὃν ἡ ἐπίδοσις ἀπόστασιν».

2. Ὁ ἀριθμὸς 2 τοῦ ἄρθρου 146 τῆς Πολ. Δικ. ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐπομένου.

—«2. Ἐν τῇ περιπτώσει τῶν ἄρθρων 144 καὶ 145 ἀριθ. 2, 8, 9,
 » 10 καὶ 11, νὰ ὑπογράφηται ὁ εἰσαγγελεὺς διὰ τοὺς ἄνω ἀναφερο-
 » μένους στρατιωτικούς διοικητὰς καὶ πλοιάρχους καὶ τοὺς τοποτη-
 » ρητὰς αὐτῶν, τοὺς προϊσταμένους τῆς ἀστυνομίας καὶ τοὺς λιμε-
 » νάρχας καὶ νὰ πέμπηται εἰς αὐτοὺς τὸ ἐπιδεχθὲν ἔγγραφον».

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α

Arndsts—Ρωμαϊκὸν Δίκαιον μεταφρασθὲν καὶ σημειώσεσιν αὐξη-
 θὲν ὑπὸ *I. Θ. Κυριακοῦ*. Τόμ. 3. Πωλοῦνται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
K. Βίλμπεργ.

Τὰ Ἀδικτὰ Δίκαια—*Αὐτὸν Οἰκογενειακὸν δίκαιον* ὑπὸ
Γ. Κοφινᾶ. Σελ. 125 τιμᾶται δρ. 3,50 ἐκ τοῦ τυπογρ. *A. Κων-*
σταντινίδου. Τύπος καὶ χάρτης καλός. Κρίσις προσεχῶς.

Τεμάχια τοῦ Δωδεκαδέτου Νόμου μετ' εἰσαγωγῆς καὶ ἐρ-
 μηνείας ὑπὸ *N. Θ. Ἀνδρεάδου* δικηγόρου· ἐκ τοῦ τυπογρ. *Πάσσαρη*
 καὶ *Βεργιανίτη*. Σελ. 253. Τύπος καὶ χάρτης καλός. Τιμᾶται δρ. 2.

Σχεδιάσμα τῆς Δωσιδικίας τῆς Κληρονομίας ὑπὸ *Ἀλεξ.*
I. Λαναρά δικηγόρου ἐν Βόλῳ. Ἐκ τοῦ τυπογρ. *A. Κωνσταντι-*
νίδου 1894 σελ. 56. Χάρτης καὶ τύπος καλός.

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

Γ. Β. Λάρις.—Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τὰ ἐνεστῶτα ὅρια τῆς Νομικῆς εἶνε δυσαναλόγως μικρὰ πρὸς τὴν Ἑρμηνείαν τῶν Πανδεκτῶν. Πιστεύω ὅμως, ὅτι ἡ παραβολή σας δειχθήσεται ἀκατάλληλος, ὅταν σᾶς πληροφορήσωμεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ προσεχῶς ἔτους ὁ χῶρος τῆς Νομικῆς διπλασιασθήσεται, ἵνα περιλαμβάνῃ τὸ μὲν ἀρχοῦσαν Ἑρμηνείαν, τὸ δὲ Νομολογίαν ἀπάντων τῶν Ἑφετείων ἴσως δὲ καὶ τινων Πρωτοδικείων. Τὸ ἡμέτερον πρόγραμμα ἐκτυλίσσεται, βλέπετε, ἡρέμα καὶ βαθμιαίως, διότι πρέπει νὰ προσέχωμεν τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ βαίνομεν· ἄλλως πράττοντες κατὰ τὴν συμβουλὴν σας ἠθέλομεν ἐκτεθῆ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ὑποσχεθῶμεν ἀμέσως πολλὰ, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ τῶν ὀλίγων ἡ ἐπιτυχὴς ἐκτέλεσις θὰ ἐθεωρεῖτο πιθανῶς ὑπὸ τῶν πλείστων ἀμφίβολου.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΠΟΙΝΙΚΗ — 1895¹

Ἀριθ. 6. — Εἰσηγητῆς Ι. Λυοβουνιώτης.

Καταδίωξις πράξεων ὑπαγομένων εἰς τὸ Στρατοδικεῖον κατὰ τὸ ἄρθρ. 82 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας, δὲν διγγχωρεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διαδικασίας, εἰ μὴ κατὰ ρητὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν. Ἄν ὅμως τὸ Στρατοδικεῖον ἐπιληφθῇ τῆς ἐκδικάσεως ὑποθέσεως τινος καὶ ἄνευ τῆς τηρήσεως τῆς διατάξεως ταύτης δὲν πρῶται ὑπέροβαδιν καθυκόντων.

« Ἐπειδὴ ὡς προκύπτει ἐκ τῶν τὴν προκειμένην δικογραφίαν ἀποτελούντων ἐγγράφων τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 35,210 τοῦ 1881 ἐγγράφου αὐτοῦ, ἔδωκε διαταγὴν πρὸς ἀνάκρισιν κατὰ τοῦ νῦν ἀναιρεσεύοντος Σ. Μαργώνη διὰ πρᾶξιν προβλεπομένην ὑπὸ τῶν ἄρθρων 212 καὶ 213 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ὁ Εἰσηγητῆς ἐγνωμοδότησε τὴν παραπομπὴν τοῦ κατηγορουμένου εἰς δίκην ἐπὶ παραβάσει τῶν ἀνωτέρω ἄρθρων 212 καὶ 213· πλὴν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 29,300 τοῦ 1883 διαταγῆς του διατάσσει τὴν εἰσαγωγὴν εἰς δίκην τοῦ αὐτοῦ κατηγορουμένου, ἀλλὰ δι' ἄλλην πρᾶξιν προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 210 τῆς αὐτῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας, ὁπότεν τὸ Β' Διαρκὲς Στρατοδικεῖον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 279 τοῦ 1893 ἀποφάσεώς του ἠκύρωσε τὴν τοιαύτην εἰσαγωγὴν εἰς δίκην ὡς ἀντικειμένην εἰς τὸ ἄρθρ. 82 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας. Μετὰ τὴν τοιαύτην ὅμως ἀπόφασιν ὁ Ὑπουργὸς διὰ δευτέρας διαταγῆς, ὑπ' ἀριθ. 70,716 τοῦ 1893, διέταξε νὰ ἐνεργηθῇ ποινικὴ καταδίωξις κατὰ τοῦ αὐτοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐπὶ βιαιοπραγίᾳ κατ' ἀνωτέρου ἐκ προμελέτης καὶ κατὰ τὸ ἄρθρ. 210 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας καὶ μετ' αὐτὴν ὁ Εἰσηγητῆς τοῦ Β' Διαρκoῦς Στρατοδικείου διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 848 τοῦ 1893 ἐγγράφου του πρὸς τὸν Β. Ἐπίτρο-

¹ Διὰ τὸ ἐπίκαιρον δημοσιεύομεν ὧδε τὴν κατωτέρω ἀπόφασιν πρὸ τῆς αὐτῆς τάξεως.

πον γνωμοδοτεῖ περὶ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς τοῦ αὐτοῦ κατηγορουμένου διὰ τὴν αὐτὴν πράξιν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἀλλ' ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἄρθρου 210 ἤτοι ἐπὶ τραύματι καὶ βιαιοπραγίᾳ κατ' ἀνωτέρου, μετ' αὐτὴν δ' ἐπῆλθεν ἡ ὑπ' ἀριθ. 75,710 τοῦ 1893 διαταγὴ τοῦ Ὑπουργοῦ περὶ εἰσαγωγῆς εἰς δίκην τοῦ αὐτοῦ κατηγορουμένου ἐπὶ ταῖς ἀνωτέρω πράξεσι, καὶ τέλος τὸ ὑπ' ἀριθ. 3508 τοῦ 1893 κατηγορητήριον τοῦ Β. Ἐπιτρόπου τοῦ Β' Διαρκοῦς Στρατοδικείου, ὅπερ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προεκτεθέντων ἐγγράφων κατηγορεῖ τὸν αὐτὸν Σπ. Μαργώνην ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἄρθρ. 210 κλπ. Τῆς κατηγορίας ταύτης ἐπιληφθὲν τὸ Β' Διαρκὲς Στρατοδικεῖον, ἐξέδωκε τὴν ὑπ' ἀριθ. 5 καὶ ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1894 ἀπόφασίν του, δι' ἧς καταδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον τὴν δ' ἀπόφασιν ταύτην ἐπεκύρωσε τὸ Ἀναθεωρητικὸν Δικαστήριον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 12 ἀποφάσεώς του, ἧς ἡ ἀνκίρεσις ἤδη αἰτεῖται.

Ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ἡ προσβιχλομένη ἀπόφασις τοῦ Στρατοδικείου καὶ ἡ ταύτην κυρώσασα ὁμοία τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς Στρ. Ποιν. Νομοθ. ἐπιληφθεῖσα τῆς προκειμένης κατηγορίας καὶ καταδικάσασα τὸν νῦν ἀναιρεσεῖοντα, οὐδεμίαν ὑπέρβασιν καθηκόντων ἐποίησατο· ἄλλως δέ, ἀληθῶς κατὰ τ' ἄρθρα 82, 93 καὶ 98 τῆς Στρ. Ποιν. Νομοθεσίας ἡ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν περὶ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ἄλλας πράξεις πρὸς τὰς ἐν τῇ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγῇ αὐτοῦ ἀναφερομένας· πλὴν, ἂν τὸ Στρατοδικεῖον ἐπιληφθῇ τῆς ἐκδικάσεως ὑποθέσεώς τινος καὶ ἄνευ τῆς τηρήσεως τῆς διατάξεως ταύτης, καὶ οὕτω παραβιάσῃ τὰς περὶ εἰσαγωγῆς δικῶν διατάξεις τῆς Στρ. Ποιν. Νομοθ. δὲν πράττει ὑπέρβασιν καθηκόντων. Ὅθεν ἀπορρίπτει ὁ λόγος οὗτος τῆς ἀναιρέσεως τυγχάνει».

Ἀντίθετος τῇ ἀνωτέρω ἀποφάσει ὑπῆρξε τοῦ ἀντεισαγγελέως κ. Κ. Μανιάκη ἡ γνωμοδότησις, ἣν παρτίθεμεν ᾧδε ὡς ἀξίαν μελέτης.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Στρατοδικείων, ἐπιτρέπεται προσφυγὴ κυρίως μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ (ἄρθρον 58 τῆς Στρ. Ποιν. Νομοθ.). Τὸ Ἀναθεωρητικὸν δὲ τοῦτο Δικαστήριον, ὡς καὶ ὁ Ἀρ. Πάγος ἐπὶ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων δὲν δικάζει κατ' οὐσίαν, ἀλλ' ἐκπληροῦν καθήκοντα Ἀκυρωτικοῦ Δικαστηρίου ἔχει τὴν ἀποστολὴν τῆς παραφυλακῆς τῶν Νόμων καὶ τῆς τηρήσεως αὐτῶν καθ' ἀπάσας

τάς περιστάσεις. Δικαίωμα δὲ προσφυγῆς ἐνώπιον τοῦ Ἀρ. Πάγου ἐδόθη ὑπὸ τοῦ ἄρθ. 64 τῆς Στρ. Ποιν. Νομοθ. μόνον δι' ἀναρμοδιότητα καὶ δι' ὑπερβασιν καθηκόντων. Ὑπερβαίνουνσι δὲ τὰ Στρατιωτικὰ Δικαστήρια τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ὅταν ἐξέρχωνται τῶν ὁρίων τῆς ἀπονεμηθείσης εἰς αὐτὰ ἐξουσίας, εἴτε ἐπεμβαίνωσιν εἰς καθήκοντα ἀνατεθειμένα εἰς ἄλλας ἐξουσίας, ἢ ἀναμιγνύωνται εἰς ἐξέτασιν ζητημάτων ἐξαιρεθέντων τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου ὁ ἀναιρεσίῳ διὰ τῆς περὶ ἀναιρέσεως αἰτήσεώς του προσβάλλει τὴν τε ἀπόφασιν τοῦ Στρατοδικείου, ἣτις κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἐπικυρώσασαν αὐτὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ Δικαστήρια ταῦτα ἐπιληφθέντα τῆς ἐκδικάσεως τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ἐξῆλθον τῶν ὁρίων τῆς ἀπονεμηθείσης αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐξουσίας, διότι πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ δὲν προηγήθη ἡ σύμφωνος πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ ἄρθ. 82 τῆς Στρ. Ποιν. Νομοθ. ῥητὴ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατ. Ὑπουργοῦ καὶ οὕτως ἐπενέβησεν εἰς καθήκοντα ἄλλης ἐξουσίας καὶ ἄκυρον ἐξέδωκεν ἀπόφασιν.

Κατὰ τὸ ἄρθ. 82 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθ. ἡ καταδίωξις τῶν ὑπαγομένων εἰς τὰ Στρατοδικεῖα πράξεων δὲν συγχωρεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διαδικασίας εἰμὴ κατὰ ῥητὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ἣν οὗτος ἐκδίδει ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων αὐτῷ ἐγγράφων ἢ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος. Ἡ παραβίασις δὲ τῆς διατάξεως ταύτης, κατὰ τὴν γνώμην μου, δὲν ἀποτελεῖ μόνον λόγον ἀκυρότητος δυνάμενον νὰ προταθῇ μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου, ἀλλὰ σύναμα καὶ ὑπερβασιν καθηκόντων δυνάμενην νὰ στηρίξῃ προσφυγὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀρ. Πάγου, διότι ἐκ τοῦ συνόλου τῆς εἰρημένης διατάξεως προκύπτει, ὅτι ὁ Νόμος διὰ τὴν παραβίασιν τῆς διατάξεως ταύτης οὐ μόνον ἀκυρότητα τῆς διαδικασίας ἀπειλεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀπαγορεύει εἰς τὰ Στρατ. Δικαστήρια νὰ ἐπιλαμβάνωνται τῆς ἐκδικάσεως ὑποθέσεων, καὶ τὰς ἀνακριτικὰς ἀρχὰς τῆς καταδίωξεως τῶν διαπραξάντων ἀξιοποίνους πράξεις στρατιωτικῶν ἄνευ προηγουμένης ῥητῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν διαταγῆς. Ἀρα δὲν πρόκειται περὶ ὑπερβάσεως καθηκόντων περὶ ὧν προβλέπει τὸ ἄρθ. 477 τῆς Ποιν. Δικονομίας ὡς πρὸς τὰ κοινὰ δικαστήρια, ἀλλὰ περὶ ὑπερβάσεως καθηκόντων περὶ ἧς προβλέπει εἰδική

τοῦ Νόμου διάταξις, ἤτοι ἡ τοῦ ἄρθρου 82. "Αν δὲ τοιαύτη περίπτωσις δὲν θεωρηθῇ ὡς ὑπέρβασις καθηκόντων, δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω εἰς τίνα ἄλλην περίπτωσιν εἶνε ἐφικτὴ ἡ καταλληλοτέρα τοῦ ἄρθ. 64 τῆς Στρατ. Νομοθεσίας ἐφαρμογή. Συνεπῶς δὲ πρὸς τὰ προεκτεθέντα, φρονῶ ὅτι, ἡ ὑπὸ συζήτησιν αἵτησις δὲν εἶνε τύποις ἀπαράδεκτος καὶ δέον νὰ ἐξετασθῇ τὸ κατ' οὐσίαν βάσιμον αὐτῆς.

Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου δέον νὰ ἐξευρεθῇ κατὰ τοὺς ἐρμηνευτικούς κανόνας ἡ ἀκριβὴς ἐννοια τῆς εἰρημένης διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 82, τὰ πρὸς τοῦτο δὲ βοηθήματα εἶνε τὸ ἀντίστοιχον ἄρθρ. 99 τοῦ Γαλ. Στρατ. Κώδικος, αἱ αἰτιολογίαι τοῦ σχετικοῦ Νομοσχεδίου καὶ αἱ γινώμαι τῶν ἐρμηνευτῶν.

Τὸ ἄρθρ. 99 τοῦ Γαλ. Στρατ. Κώδ. διαφέρει τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου 82, καθόσον τὸ Γαλ. ἄρθρον ἀπαιτεῖ διαταγὴν ἀπλῶς πρὸς ἀνάκρισιν, ἐνῶ τὸ ἡμέτερον ἀπαιτεῖ ῥητὴν διαταγὴν πρὸς τοῦτο ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη διαφορὰ, ἥτις ὅμως δὲν εἶνε οὐσιώδης, διότι ἐπὶ μὲν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ὁ Γαλ. Νόμος ἀπαιτεῖ νὰ ἐκδίδηται ἡ διαταγὴ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργοῦ ἐπὶ δὲ κατωτέρων μέχρι τοῦ στρατιώτου ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Ταξιαρχίας, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ ἀδικήσας.

Κατὰ τὰς αἰτιολογίας τοῦ σχετικοῦ Νομοσχεδίου ὁ ἐκδίδων τὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν ὀφείλει νὰ σταθμίζῃ τὰ καθυποβληθέντα αὐτῷ ἔγγραφα τῆς προανακρίσεως ἢ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐνεργεῖ αὐτεπαγγέλτως τὰς ὁποίας ἔλαβε πληροφορίας καὶ ν' ἀποφανθῇ ὠρισμένως, ἂν πρέπη νὰ γίνῃ καταδίωξις χαρακτηρίζων καὶ τὴν πράξιν κατὰ τὰ προσήκοντα αὐτῆς στοιχεῖα «s' il y a exagération dans les faits incriminés. Πρὸς § 51 αἰτιολογιῶν: Le principe de toute justice bien constituée, c'est l'indépendance de l'action publique; saisi par une plainte, le ministère public l'examine et la pèse. Πρὸς § 201 αἰτιολογιῶν. Ὁ ἐκδίδων ἄρα τὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν ὀφείλει οὐχὶ ἀπλῶς νὰ ἐκδίδῃ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν ἀφίνων εἰς τὰς ἀνακριτικὰς ἀρχὰς τὸ δικαίωμα νὰ καταδιώκωσι τὰς καταγγελλομένας πράξεις ὡς αὐταὶ ἤθελον χαρακτηρίσει αὐτάς, ἀλλ' ὡς ἀνώτατος στρατιωτικὸς λειτουργὸς νὰ ἐκτιμᾷ τὰς περιστάσεις καθ' ἃς διεπράχθη πράξις τις καὶ νὰ ἀποφασίσῃ (décider) κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς συνειδήσεώς του

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΙΑΤΑΞΗ

περὶ τοῦ ἂν ὑπάρχῃ ἀφορμὴ πρὸς καταδίωξιν καὶ τίνα χαρακτηρὰ φέρεῖ κατ' οὐσίαν ἢ ἐκτελεσθεῖσα πράξις. Le devoir du général commandant sera d'apprécier les faits dans sa haute indépendance, et de ne prendre conseil que de sa conviction et de sa conscience. Nul n'est mieux placé que lui pour exercer un tel pouvoir (Πρβλ. σχετικὰς αἰτιολογίας καὶ Pradier Fodère sur l'art. 99). Καὶ τίς ἄλλος, λέγει ὁ στρατάρχης Pelissier ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς Γερουσίας, εἶνε ὁ πλέον ἀμερόληπτος κριτὴς ἢ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ, ὁ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ἐφόδιον τῆς πείρας καὶ τῆς ὠριμότητος; (Πρβλ. Fouché Com. sur le Code de Just. Militaire). Ἄρα ὁ ἐκδίδων τὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν ὀφείλει νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν πράξιν. Καὶ ἀφοῦ κατὰ τὸ ἄρθρ. 99 τοῦ Γαλ. Στρατ. Κώδικος διὰ τὴν ἐκδοσιν διαταγῆς πρὸς ἀνάκρισιν οὐ μόνον ἡ ἐκτίμησις καὶ ἀπόφασις περὶ τοῦ ἂν συντρέχῃ περιπτώσεως πρὸς καταδίωξιν, ἀλλὰ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς καταδιωκτέας πράξεως ἀπαιτεῖται, πόσω μᾶλλον ἡ ἀπαιτήσις αὕτη τοῦ Νόμου δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ οὐσιωδεστέρα δυνάμει τοῦ ἡμετέρου Νόμου τοῦ ἀπαιτοῦντος οὐ μόνον ἀπλὴν διαταγὴν ὡς τὸ Γαλ. ἄρθρον ἀλλὰ ρητὴν διαταγὴν; Ἄρα ἡ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴ δέον νὰ ᾔνε τακτικὴ μὲν κατὰ τύπους πλήρης δὲ καὶ σαφὴς κατ' οὐσίαν, ν' ἀναφέρηται δ' εἰς παραβίαν ὠρισμένης διατάξεως τοῦ Νόμου (ἀφοῦ καὶ ἄλλην ἔννοιαν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ ἐκφρασις ρητὴ διαταγὴ), καθόσον ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει φανερόν εἶνε, ὅτι δὲν ὑπάρχει ρητὴ διαταγὴ καὶ κατ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τὸ Στρατοδικεῖον δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐκδίκασιν πράξεως ἄλλης ἢ ἐκείνης δι' ἣν ἐδόθη ρητὴ διαταγὴ. Ἡ γνώμη μου δ' αὕτη ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς σημαντικὸν ὑποστήριγμα τὴν ὑπ' ἀριθ. 98 π. ε. ἀπόφασιν τῆς ὁλομελείας τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐκδοθείσης ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 35,210 τοῦ 1881 πρὸς τὸν Β. Ἐπίτροπον τοῦ Β' Διαρκoῦς Στρατοδικείου ἐγγράφου του ἐξέδωκε διαταγὴν ἔχουσιν ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς: «Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπεβληθεῖσαν δικογραφίαν προανακρίσεως κατὰ τοῦ στρατιώτου Μαργώνη ἐπὶ τραύματι καὶ βιαιοπραγίᾳ κατ' ἀνωτέρου, πράξεσι γενομέναις τῇ 5ῃ Μαρτίου 1881 ἐν Βαρυμπόπῃ τῆς Φθιώτιδος, παραβάσει τῶν ἀρθρῶν 307, 109 τοῦ Κοινοῦ Ποιν. Νόμου καὶ 212,

213 καὶ 129 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας. Ἰδόντες καὶ τὰ ἄρθρα 82 καὶ 83 τῆς αὐτῆς Νομοθεσίας, διατάσσομεν νὰ ἐνεργηθῇ ἡ νόμιμος ἀνάκρισις πρὸς ποινικὴν καταδίωξιν τοῦ μνηυομένου».

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἐκτελεσθείσης τῆς διαταγῆς του, διαφωνῆσαν πρὸς τε τὴν πρότασιν τοῦ Εἰσηγητοῦ καὶ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου, γνωματευσάντων συμφώνως πρὸς τὴν εἰρημένην διαταγὴν, διέταξε τὴν εἰς δίκην εἰσαγωγὴν τοῦ Μαργώνη 1) ἐπὶ τραῦματι θανατηφόρῳ ἐκ προμελέτης ἐπενεχθέντι καὶ 2) ἐπὶ βιοπραγίᾳ ἐκ προμελέτης κατ' ἀνωτέρου· ἦτοι διὰ πράξεις προβλεπομένας καὶ τιμωρουμένας ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 307 § 1, 109 καὶ 110 τοῦ Κοινοῦ Ποιν. Νόμου, 210 καὶ 129 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας, πλὴν τὸ Στρατοδικεῖον ἠκύρωσε τὸ βούλευμα τοῦτο τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ νόμου τὸ βούλευμα τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ περιέχῃ ἄλλας πράξεις, εἰμὴ τὰς ἐν τῇ διαταγῇ τῆς ἀνακρίσεως ἐνδιαλαμβανόμενας, διαταγὴ ὅμως πρὸς ἀνάκρισιν διὰ πρᾶξιν προβλεπομένην καὶ τιμωρουμένην ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 210 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας δὲν ἐξεδόθη.

Τὴν ἀπόρρασιν ταύτην θεωρήσας ὡς ἐσφαλμένην ἐζήτησα τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς ὑπὲρ του Νόμου, στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι ἀφοῦ βάσις τῆς πρὸς ἀνάκρισιν διαταγῆς τοῦ Ὑπουργοῦ εἶνε τραῦμα ἐκ προμελέτης ἐπενεχθὲν κατὰ τὸ ἄρθρ. 307 τοῦ Κοινοῦ Ποιν. Νόμου, καὶ ἀφοῦ τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τῆς πρὸς ἀνάκρισιν διαταγῆς του χαρακτηρίζει τὸ τραῦμα τοῦτο ὡς βιαιοπραγίαν κατ' ἀνωτέρου, ἐπεταὶ ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 210 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας εἶνε ἐφαρμοστέα ὡς συνέπεια τοῦ ἐκ προμελέτης ἐπενεχθέντος τραύματος καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη ἡ τελευταία αὕτη διάταξις νὰ μνημονεύηται ἐν τῇ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγῇ· ἡ ὁλομέλεια ὅμως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀπέρριψε τὴν αἵτησίν μου ταύτην ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι αἱ πράξεις περὶ ὧν προβλέπεται τὰ ἄρθρ. 210 καὶ 212 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰ ἀπαρτίζοντα ἐκατέραν οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ ἐγκλήματος καὶ συνεπῶς ὁρθῶς τὸ Στρατοδικεῖον ἐφήρμοσε τὸ ἄρθρ. 82 § 1 ἀκυρῶσαν τὴν διαδικασίαν, ἀφοῦ, ὡς ἐδέχθη, δὲν εἶχε δεθῇ ῥητὴ διαταγὴ πρὸς ἀνάκρισιν διὰ τὴν πρᾶξιν, δι' ἣν τὸ Ὑπουργεῖον διέταξε νὰ εἰσαχθῇ ὁ Μαργώνης εἰς δίκην.

Ἡ ὁρθότης τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὑποστηρίζεται ἐκ τε τοῦ λόγου ὅτι

μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς κατὰ τὸ ἄρθρ. 82 διαταγῆς, ἄρχεται νέα ἐξουσία διὰ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἥτις ὅμως δὲν εἶνε πλέον διοικητική, ἀλλὰ καθαρῶς δικαστική, διότι οὗτος ἐκδίδων τὸ περὶ εἰσαγωγῆς εἰς δίκην βούλευμα ἐνασκει καθήκοντα δικαστικοῦ συμβουλίου καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ ἄρθρ. 99 τῆς Στрат. Ποιν. Νομοθεσίας ἡ πράξις τοῦ δέον νὰ ᾔηται ἡτιςλογημένη, ἐνῶ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρ. 82 ἐκδιδόμενη διαταγή, ἀπαλλάσσεται τοιαύτης ὑποχρεώσεως· ὁρθῶς ἄρχ, ἐν ἡ περιπτώσει ὁ Ὑπουργὸς ἐκδῶσι διαταγὴν πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς δίκην, ἡ διαταγὴ αὕτη ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος πρέπει ν' ἀφορᾷ εἰς τὴν πράξιν ἐκείνην, δι' ἣν εἶχε δοθῇ ἡ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγή, καὶ ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι διάφορος θεωρητέα ἡ πράξις ἡ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 307 τοῦ Κοινοῦ Ποιν. Νόμου προβ. ἐπομένη καὶ μὲ ἐλαφρὰν ποινὴν τιμωρούμενη, καὶ ἄλλη ἡ πράξις, ἥτις ἀφορᾷ εἰς καθαρῶς στρατιωτικὸν ἀδίκημα προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 210 τῆς Στрат. Ποιν. Νομοθεσίας τιμωρεῖται δὲ μὲ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, καὶ ἐπὶ τοιούτων βάσεων φρονῶ ὅτι δέον νὰ κριθῇ καὶ ὁ λόγος τῆς ἀναιρέσεως περὶ ὑπερβάσεως καθηκόντων τοῦ Στρατοδικείου, ὅπερ διὰ τῆς μεταγενεστέρας καὶ νῦν προσβαλλομένης ἀποφάσεώς του, κηρῦξαν αὐτὸν ἔνχορον βιαιοπραγίας ἐκ προμελέτης κατ' ἀνωτέρου κατεδίκασεν εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.

Μετὰ τὴν εἰρημένην ἀπόφασιν τῆς ὁλομελείας ὁ Ὑπουργὸς ἐξέδωκε δευτέραν διαταγὴν πρὸς ἀνάκρισιν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης καὶ τοῦ σχετικοῦ βουλεύματος ἐξεδόθη ἡ προσβαλλομένη νῦν ἀπόφασις· ἡ διαταγὴ αὕτη ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς « Ἐπιστρέφεται τῷ ἰδίῳ Β. »
 » Ἐπιτρόπῳ καὶ δι' αὐτοῦ τῷ ἐνεργήσαντι τὴν ἀνάκρισιν Εἰσηγητῇ
 » ἵνα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 35,210 τοῦ 1881 διαταγῇ ἡμῶν
 » (ἥτοι τῇ ἀρχικῇ πρὸς ἀνάκρισιν διαταγῇ), καὶ συνφθὰ τῇ ὑπ' ἀριθ.
 » 279 τοῦ 1893 ἀποφάσει τοῦ Β' Διαρκοῦς Στρατοδικείου (τοῦ ἀκυρώσαντος τὸ βούλευμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν) ἐνεργηθῇ
 » ποινικὴ καταδίωξις κατὰ τοῦ στρατιώτου Σ. Μαργώνη, καὶ ἐπὶ
 » βιαιοπραγία κατ' ἀνωτέρου ἐκ προμελέτης, πράξει προβλεπομένη
 » καὶ κολαζομένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 210 τῆς Στрат. Ποιν. Νομοθεσίας
 » ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἄρθρ. 129 τῆς αὐτῆς Νομοθεσίας καὶ 109
 » καὶ 110 τοῦ Κοινοῦ Ποιν. Νόμου ».

Ἡδύνατο βεβαίως ὁ Ὑπουργὸς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς συνεπεῖα

τῆς πρώτης αὐτοῦ διαταγῆς ἐνεργηθείσας ἀνακρίσεις καὶ ἐκτιμῶν ἐν τῇ ἀνεξελέγκῳ αὐτοῦ κρίσει τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα περιστατικά, νὰ σχηματίσῃ τὴν πεποίθησιν, καὶ ν' ἀποφασίσῃ (decider), ὅτι ἡ πρᾶξις φέρει τὸν χαρακτῆρα οὐχὶ βιαιοπραγίας κατ' ἀνωτέρου κατὰ τὸ ἄρθρ. 212, ἀλλὰ βιαιοπραγίας ἐκ προμελέτης κατ' ἀνωτέρου κατὰ τὸ ἄρθρ. 210 καὶ νὰ ἐκδώσῃ τοιαύτην νέαν καὶ ὅπως ἄσχετον πρὸς τὴν πρώτην διαταγὴν ἄλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ἐνήργησεν οὕτω ὁ Ὑπουργός, διότι ἐκδούς τὴν δευτέραν, περὶ ἧς ὁ λόγος, διαταγὴν, ἀφῆκεν ὑφισταμένην καὶ τὴν πρώτην, ἄλλως ὅμως τὴν πρᾶξιν χαρακτηρίζουσιν, ἐνῶ καὶ τὴν δευτέραν διαταγὴν δὲν ἐξέδωκεν ἔχων ὑπ' ὄψιν ἄλλην (νέαν) προανάκρισιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας καὶ τὴν πρώτην ἐξέδωκε διαταγὴν.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν ὁποῖαν ἀξίαν ἔχει ἡ πρώτη διαταγή, ὁποῖαν ἀξίαν ἔχει ἡ δευτέρα, καὶ ἂν τῶντι τοιαύτῃ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὑπάρχῃ ἀντίφασις, ὥστε οὐδεμία ἐξ αὐτῶν νὰ θεωρῇται ὡς ὑφισταμένη.

Μία καὶ μόνη διάταξις προβλέπει περὶ τοῦ μεγίστου τῶν στρατιωτικῶν ἀδικημάτων τοῦ τιμωρουμένου μὲ τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν καὶ αὕτη εἶνε ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 210 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας, ἣτις προβλέπει περὶ τῆς βιαιοπραγίας ἐκ προμελέτης κατ' ἀνωτέρου· ἡ ἐτέρα διάταξις τοῦ ἄρθρ. 212 προβλέπει περὶ ἀπρομελετήτου βιαιοπραγίας κατ' ἀνωτέρου, καὶ εἰ μὲν αὕτη ἐγένετο κατὰ ἡ ἔνεκα τῆς ὑπηρεσίας τιμωρεῖται μὲ θάνατον, εἰ δὲ δὲν ἐξετελέσθη κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἡ ἔνεκα αὐτῆς μὲ εἰρκτὴν ἢ φυλάκισιν.

Ἀφοῦ δὲ τὸ ἄρθρ. 212 δύο, ὡς εἴρηται, προβλέπει περιστάσεις, πολὺ διαφερούσας ὡς πρὸς τὴν ποινὴν, τίνα ἐκ τούτων εἶχεν ὁ Ὑπουργός ὑπ' ὄψιν ἐκδούς τὴν πρώτην διαταγὴν;

Τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐξευρεθῇ ἄλλως, εἰμὴ διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν καθυποβληθέντων εἰς τὸν Ὑπουργὸν ἐγγράφων, ἐκ τούτων δὲ προκύπτει, ὅτι ὁ ἀναίρεσέων στρατιώτης διατελὼν, καὶ ἀνήκων εἰς τὸν λόχον ὅστις κατὰ τὸ ἔτος 1881 ἐξετέλει στρατιωτικὸν περίπατον, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 5ης Μαρτίου ἰδίου ἔτους, ἐκτύπησε κυνά τινα διὰ λίθου χάριν παιδιᾶς· ὁ προϊστάμενος αὐτοῦ δεκανεὺς Ἀληφέρνης, ἐπέπληξε τὸν στρατιώτην τοῦτον, ἐνῶ δὲ οὗτος ἐδικαιολογεῖτο διὰ τὴν πρᾶξιν του ταύτην λέγων πρὸς

ἕτερον συστρατιώτην του «ἐγὼ δὲν σᾶς εἶπον νὰ τὸ βρῆτε εἰς τὸ κε-
φᾶλι τὸ σκυλὶ ἀλλ' εἰς ταῖς πλάταις», ὁ δεκανεὺς ἐρράπισε τὸν στρα-
τιώτην, ἐνῶ κατὰ τινα κατάθεσιν πρὸ τοῦ περιστατικοῦ τούτου ὁ δε-
κανεὺς εἶχε δώσει θάρρος εἰς τὸν στρατιώτην, διότι ἡστειεύετο μετ'
αὐτοῦ καθ' ὁδόν. Ὁ στρατιώτης οὗτος μετὰ τὸ ῥάπισμα εἶπεν ἀπλῶς
εἰς τὸν δεκανέα «διατὶ μὲ κτυπᾷς», ἀλλ' ὁ δεκανεὺς ἠρεθίσθη ἔτι
μᾶλλον ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης, ἠπέιλησε τὸν στρατιώτην νὰ
τὸν φονεύσῃ, προσεπάθει δὲ πρὸς τοῦτο νὰ γαμίσῃ καὶ τὸ ὄπλον του,
ἀλλὰ παρεμβάντες ἄλλοι στρατιῶται διὰ παρατηρήσεων τὸν καθη-
σύχασαν.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ λόχου εἰσῆλθον οἱ στρατιῶται εἰς τι παν-
τοπωλεῖον, ἀλλ' ὁ Μιργώνης οὔτε ἔφαγεν οὔτε ἐδέχθη τὰς προσκλή-
σεις τῶν συναδέλφων του, ἵνα συμφάγῃ μετ' αὐτῶν, μετὰ δὲ δύο καὶ
ἡμισυ περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ ῥαπίσματος, ἐνεδρεύσας εἰς
τὸν ἄνω θάλαμον τοῦ στρατῶνος ἐτραυμάτισε τὸν δεκανέα δι' ἐγχει-
ριδίου, ὅπερ πολλάκις ἔφερε μεθ' ἐαυτοῦ καὶ τὸ ὅποῖον μετεχειρί-
ζετο ἵνα κόπτῃ ἄρτον καὶ κρέας καὶ ἐκ τοῦ τραύματος τούτου ὁ δε-
κανεὺς μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐστερήθη τῆς ζωῆς.

Ἐκ τῆς προανακρίσεως ταύτης ἐξάγεται, κατὰ τὴν γνώμην μου,
ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρᾶξις δὲν φέρει τὸν χαρακτηρὰ τῆς ἐκ προμε-
λέτης βιαιοπραγίας οὔτε τῆς βιαιοπραγίας διὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ
ἐνεκα τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἐκείνον τῆς ἀπρομελετήτου καὶ ἀσχετοῦ
πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν, τῆς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ ἐδ. 2 τοῦ ἄρθρ. 212
καὶ τιμωρουμένης μὲ τὴν ποινὴν τῆς εἰρκτῆς.

Τοιαύτη κατὰ πάσιν πιθανότητα φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ γνώμη, ἣν
ἐσχημάτισεν ὁ τὴν πρώτην διαταγὴν ἐκδούς Ὑπουργός, καὶ ὑπὲρ τῆς
γνώμης μου ταύτης ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἐπικαλεσθῶ πρὸς ἐρμηνείαν
τῆς πρώτης ταύτης διαταγῆς καὶ τὸν νέον στρατιωτικὸν Ποινικὸν
Κώδικα τῆς Γερμανίας.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 98 τῆς ἀπὸ 20 Ἰουνίου 1872 τῆς Γερμανικῆς
Στρατιωτικῆς Ποινικῆς Νομοθεσίας καὶ κατὰ τὰς ἐκφράσεις αὐτοῦ,
ὡς κατὰ λέξιν μεταφράζω «Ἐὰν ὁ κατώτερος ὁ τὴν βιαιοπραγίαν
» κατὰ τοῦ ἀνωτέρου ἐκτελέσας, ἐξηρεθίσθη, διότι ὁ ἀνώτερος μετε-
» χειρίσθη βιαιοπραγίας κατ' αὐτοῦ καθ' ὑπέροχσιν τῶν ὁρίων τῆς
» ἐξουσίας του, ὡς ἐκ τούτου δὲ προέβη ἐκ τοῦ παρχαρχῆμα εἰς ἀξιο-

» ποίνους κατὰ τοῦ ἀνωτέρου του πράξεις, τότε οὗτος τιμωρεῖται μέ
 » φυλάκισιν καὶ ἂν αἱ πράξεις αὗται ἤθελον, ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως
 » ταύτης, τιμωρεῖσθαι μέ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου ἢ τῶν ἰσοβίων δε-
 » σμῶν ».

Ἡναγκάσθη ὁ Γερμανὸς νομοθέτης νὰ καθιερώσῃ ταιαύτην διάτα-
 ξιν, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν προσήκουσαν ἐρμηνείαν τοῦ νόμου, ἔχων ὑπ'
 ὄψιν, ὡς ἐκ τῶν ὑποίων ἔσχεν ἀφορμῶν, ὅτι οὐχὶ σπανίως οἱ ἀνώτεροι
 ἐπιτίθενται ἀδίκως μετὰ βιαιοπραγιῶν κατὰ τῶν κατωτέρων καθ'
 ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας των, καὶ ν' ἀποφνηθῇ ῥητῶς, ὅτι
 αἱ βιαιοπραγίαι τῶν κατωτέρων κατὰ τῶν οὕτω πως ἐπιτεθέντων
 κατ' αὐτῶν ἀνωτέρων, δὲν φέρουσι τὸν χαρακτηῖρα τῆς βιαιοπραγίας
 ἐκ προμελέτης ἢ τῆς βιαιοπραγίας κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἢ ἔνεκα αὐ-
 τῆς, καθόσον πρόδηλον εἶνε ὅτι ἅμα ὁ ἀνώτερος ἤρξατο χειρῶν ἀδί-
 κων, θεωρεῖται ὅτι ἀπέβαλε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπέναντι τοῦ
 προσβαλλομένου κατωτέρου τὴν ιδιότητα αὐτοῦ.

Οὐδὲ δύναται παρ' ἡμῖν νὰ ἔχῃ σημασίαν ἡ ἀντίρρησης, ὅτι ὁ Γερ-
 μανικὸς Κώδιξ ἀπαιτεῖ ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει, ὥστε ἡ βιαιοπραγία
 τοῦ κατωτέρου κατὰ τοῦ ἀνωτέρου νὰ ἐγένετο ἐκ τοῦ παραχρῆμα
 (auf der Stelle), διότι παρ' ἡμῖν ἐπικρατεῖ ἡ ὀρθότερα ἀρχή, ὅτι
 αἱ ἐνδείξεις καὶ τὰ τεκμήρια, ἐξ ὧν ἐξάγεται ἡ προμελέτη, δὲν πρέ-
 πει νὰ μετρῶνται ὡς παρὰ τοῖς ψυχρὸν αἶμα κεκτημένοις Γερμανοῖς,
 ἀλλὰ νὰ σταθμίζωνται.

Ἄλλ' ἴσως δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ ἐκδούς τὴν πρώτην διατα-
 γὴν Ὑπουργός, παρέλιπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ περιστατικόν, ὅπερ
 προκύπτει ἐκ τῆς προανακρίσεως, ἥτοι, ὅτι ὁ τραυματισμὸς ἐγένετο
 δι' ἐνέδρας καὶ συνεπῶς ὀρθῶς ὁ τὴν δευτέραν διαταγὴν ἐκδούς
 Ὑπουργός, λαβὼν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ περιστατικόν τοῦτο ἐξέδοτο δια-
 ταγὴν περὶ βιαιοπραγίας ἐκ προμελέτης.

Ἄλλ' οὕτε τῷτο μοι φαίνεται πιθανόν.

Τὸ ἀντίστοιχον Γαλλικὸν ἄρθρον 221 ὀρίζει μὲν ὅτι ἡ βιαιοπρα-
 γία κατ' ἀνωτέρου ἐκ προμελέτης ἢ δι' ἐνέδρας, τιμωρεῖται μέ θάνα-
 τον, ἀλλὰ τὰς λέξεις «δι' ἐνέδρας» δὲν υἱοθέτησεν ὁ ἡμέτερος νομο-
 θέτης, λαβὼν βεβαίως ὑπ' ὄψιν τὰς νεωτέρας θεωρίας τῶν ποινολό-
 γων, καθ' ὅς ἡ ἐνέδρα δὲν προϋποθέτει πάντοτε τὴν προμελέτην.

Ἀλλὰ μίχα καὶ ἡ αὐτὴ πράξις κατὰ τὰ προεκτεθέντα δὲν δύναται

να λάβῃ δύο διαφόρους χαρακτηρισμούς, ἀλλ' ἓνα καὶ μόνον, διότι, ὡς προξετέθη ὁ Ὑπουργὸς ἐκδίδων τὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν οὐχὶ ὡς δικαστικὴ, ἀλλ' ὡς ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, κυριαρχικὸν ἔχει δικαίωμα καὶ ἀπαρχδίχστον καθῆκον αὐτὸς καὶ μόνος νὰ ἐκδίδῃ τὴν πρὸς ἀνάκρισιν διαταγὴν μετὰ ἀκριβοῦς στάθμισιν τῶν σχετικῶν περιστάσεων, χωρὶς οὐδεμίαν ἄλλην ἀρχὴν ἢ δικαστήριον νὰ δύνηται νὰ θέσῃ ὅρια εἰς τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε χρῆσιν τοῦ δικαίουματός του τούτου, ἢ εἰς τὴν κρίσιν του ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς πράξεως, δι' ἣν φρονεῖ ὅτι δεόν νὰ καταδιωχθῇ ὁ ἀδικήσας στρατιωτικός.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προεκτεθέντων δυνάμει, φρονῶ, νὰ ὑποστηρίζω, ὅτι ἐπὶ τῆς προκειμένης δίκης, δὲν ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἀκριβοῦς ἐννοίαν τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 82 τῆς Στρατ. Π.ιν. νομοθ. ρητὴ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ ὅτι συνεπῶς, τὰ στρατιωτικὰ δικαστήρια ἐπιληφθέντα τῆς ἐκδικάσεως τῆς κατὰ τοῦ ἀναιρεσιόντος κατηγορίας, ὑπερέβησαν τὰ καθήκοντά των καὶ τὰ ὅρια τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀνατεθείσης αὐτοῖς ἐξουσίας καὶ ἀναιρετέας κατέστησαν τὰς ἀποφάσεις των κατὰ τὸ ἀρθρ. 54 τῆς στρατ. π.ιν. νομοθεσίας.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀριθ. 9366 τοῦ 1894.—Εἰσηγητῆς Γ. Καμπιώτης.

Ἡ Ἑταιρεία τῶν Μονοπωλίων ὑπόκειται εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος.

Ἐπειδὴ καὶ μὲν κατὰ τὰ συνδυαζόμενα ἀρθρ. 7 τοῦ ν. ΑΥΟΔ' τῆς 28 Μαΐου 1887 περὶ συννομολογήσεως δανείου 150 ἐκατ., 12 τῆς συμβάσεως 1/13 Ἰουνίου 1887 δυνάμει τοῦ ἄνω νόμου καταρτισθείσης μετὰ τοῦ τῆς Ἑλλ. Κυβερν. καὶ τοῦ Comptoir d'Escompte καὶ 35 τῆς συμβάσεως περὶ διαχειρίσεως τῶν Μονοπωλίων καταρτισθείσης τῇ 3 Ἰαν. 1888 ὁ ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος φόρος καὶ πᾶσα οἰαδήποτε κράτησις τῶν Δημόσιον βρύνουσιν, ἀλλ' αἱ φράσεις φόρος καὶ κράτησις ἀναφέρονται οὐχὶ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος φόρον, ἀλλὰ εἰς τὰ ἐν τῷ ἄνω νόμῳ ΑΥΟΔ' καὶ ταῖς συμβάσεσιν ἀντικείμενα καὶ εἰς ὅ,τι πρὸς ταῦτα συσχετίζεται ἥτοι εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν

ἀπὸ τέλους χαρτοσήμου ἐπὶ τῆς συμβάσεως, πράξεων, ἐγγράφων κλπῶν τοιούτων καὶ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν, εἰσοδημάτων, διότι εἰς ταῦτα ἀναφέρεται εἰδικῶς ἡ λέξις φόρος. Ἄν δ' ὁ νομοθέτης καὶ τὰ συμβαλλόμενα μέρη, ἅτινα εἶχον ὑπ' ὄψει τὸν καὶ νῦν ἐν ἰσχύει νόμον ΣΙΣΤ' τῆς 16 Ἀπρ. τοῦ 1867 περὶ φόρου ἐπιτηδεύματος, εἶχον σκοπὸν ν' ἀπαλλάξωσι τὴν ἐνάγουσαν ἐταιρείαν τῆς διαχειρίσεως τῶν Μονοπωλίων ἀπὸ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, ἔδει ῥητῶς νὰ μνημονεύηται ἡ ἐξαίρεσις, προκειμένου περὶ τοιούτου προνομίου ἢ τοῦλάχιστον διὰ τῆς γενικῆς φράσεως «ἀπὸ παντὸς φόρου» καὶ οὐχὶ διὰ τῆς λέξεως *κρατήσεις*, ἣτις οὐδαμῶς ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος φόρον, ὡς ἀναγράφονται καὶ ἐν τῷ ἄρθ. 7 τοῦ ν. ΣΙΣΤ' αἱ ἐξαίρεσις αἱ γνωσταὶ τοῖς μέρεσι δηλ. τίνες δὲν ὑπόκεινται εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος. Ἡ *κρατήσις* δ' ἐστὶ διάφορος τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, δι' ἣν ὁ νομοθέτης πάντοτε χρῆται τῇ λέξει *φόρος ἐπιτηδεύματος*. ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου νομίμως ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Δημοσίου φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπὶ τῆς ἐναγούσης ἐταιρείας τῶν Μονοπωλίων καὶ ἡ ὑπὸ συζήτησιν ἀγωγὴ ὡς νόμῳ μὴ ὑποστατὴ ἐλεγχομένη ἀπορριπτέα καθίσταται· εἰ καὶ ἡδυνάτο τις εἰπεῖν, ὅτι ἡ ὑπὸ κρίσιν ἀγωγὴ ἐστὶν ὑποστατὴ καθόσον διὰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ καὶ ταῖς συμβάσεσι φράσεων φόρος καὶ ἀπὸ πάσης κρατήσεως, ἡννόησαν ὁ τε νομοθέτης καὶ τὰ συμβαλλόμενα μέρη ν' ἀπαλλάξωσι τὴν ἐνάγουσαν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος, διότι ἡ φράσις *πάσης κρατήσεως* ἐστὶ γενικὴ καὶ ἄνευ διακρίσεως.

Περὶ τοῦ τύπου τῶν δικαιολογικῶν πράξεων κατὰ τὸ Διεθνὲς Ἰδιωτικὸν δίκαιον.

(Συνέχεια τῆς σελ. 256).

Ὁ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας συναφθεὶς γάμος ὁρθοδόξου ὑπηκόου ἑλλήνος εἶναι ἔγκυρος;

Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς συζήτησιν τοῦ θέματος περὶ ἀπολύτου ἰσχύος τῆς ἀπὸ 2 Ἀπριλίου 1835 ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τὸ κῦρος τῆς ἐγκυκλίου ταύτης προσεβλήθη ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας¹ ὑπὸ τοῦ Ἰδρωμένου ἐξε-

¹ Τόμ. I' σελ. 569.

τάσαντος τὸ ζήτημα ἐν τῇ περὶ μικτῶν γάμων μελέτῃ αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ¹ ἐδημοσιεύθη ἰδίᾳ μελέτη ὑπὸ τοῦ κ. Φραγγιά, ὑποστηρίζαντος ὅτι ἡ ἐγκύκλιος αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχύν τινα, μάλιστα μετὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1844, διότι ἐκ τοῦ 2 ἄρθρου αὐτοῦ ἐξάγεται, ὅτι α') ἀφῆρέθη ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν περὶ γάμου, ὡς περὶ μικτῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἡδύνατο νὰ ἀσκῇ τῇ συμπράξει τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 23 Ἰουλίου 1833, τοῦ ὑποίου ἡ ἰσχὺς ἐπίσης τίθεται ἐν ἀμφιβολίᾳ ὡς δημιουργοῦντος νομοθετικὴν τινα δύναμιν κατὰ παραπομπὴν ἢ ἐντολὴν ὅπερ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν σόλοικον· β') ὑπεχρεώθη νὰ τηρῇ ἀπαρχλαλάκτως τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει διάταξις ἐπιβάλλουσα ἀκυρότητα γάμου ἐπὶ ἑλλείψει ἐπίσκοπικῆς ἀδείας. Τὸ κῦρος τῆς ἐγκυκλίου ταύτης καταπίπτει πρὸς τούτοις, διότι τὸ 15' ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περιώρισε τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν εἰς μόνον τὸ θρησκευτικὸν μέρος τοῦ γάμου ἀναθεῖσα τὸ πολιτικὸν εἰς τὰ δικαστήρια.

Τὸ κῦρος τῆς ἐγκυκλίου προσέβαλεν ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Κρασσᾶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει τῆς περὶ Οἰκογενειακοῦ δικαίου πραγματείας αὐτοῦ.

Τεθέντος ὅμως, ὡς κοινῶς πιστεύεται καὶ ὡς παραδέχεται καὶ νέα τις ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν (9327 τοῦ 1894), ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι ἰσχυρά, ὁποῖον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραβάσεως αὐτῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ; Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 146 (1880) ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν ἡ ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας σύναψις γάμου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δὲν φέρει ἀκυρότητα αὐτοῦ, διότι ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπευθύνεται «πρὸς μόνους τὰς ἐντὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπὰς, ἅτινες εἰσὶν ἀρμόδιαι νὰ ἐκδίδωσι τοιαύτην ἄδειαν διὰ τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν τελουμένους γάμους, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ γάμους τελουμένους ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς τακτικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας». Δὲν φαίνεται ὅμως ἐπαρκῶς βásiμος ὁ λόγος οὗτος. Ἄν ἡ ἐγκύκλιος φέρῃ ἐπὶ κεφαλῇς «Πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν σεβ. μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους» τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ποσῶς νὰ περιορίσῃ ἀποκλειστικῶς τὴν δύναμιν τῶν δι' αὐτῆς διατασσόμενων ἐντὸς τῶν τοπικῶν

¹ Τόμ. ΙΑ' σελ. 82.

ἀπὸ τέλους χαρτοσήμου ἐπὶ τῆς συμβάσεως, πράξεων, ἐγγράφων κλπῶν τοιούτων καὶ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν, εἰσοδημάτων, διότι εἰς ταῦτα ἀναφέρεται εἰδικῶς ἡ λέξις φόρος. Ἄν δ' ὁ νομοθέτης καὶ τὰ συμβαλλόμενα μέρη, ἅτινα εἶχον ὑπ' ὄψει τὸν καὶ νῦν ἐν ἰσχύει νόμον ΣΙΣΤ' τῆς 16 Ἀπρ. τοῦ 1867 περὶ φόρου ἐπιτηδεύματος, εἶχον σκοπὸν ν' ἀπαλλάξωσι τὴν ἐναγούσαν ἐταιρείαν τῆς διαχειρίσεως τῶν Μονοπωλίων ἀπὸ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, ἔδει ῥητῶς νὰ μνημονεύηται ἡ ἐξαίρεσις, προκειμένου περὶ τοιούτου προνομίου ἢ τοῦλάχιστον διὰ τῆς γενικῆς φράσεως «ἀπὸ παντὸς φόρου» καὶ οὐχὶ διὰ τῆς λέξεως **κράτησις**, ἣτις οὐδαμοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος φόρον, ὡς ἀναγράφονται καὶ ἐν τῷ ἄρθ. 7 τοῦ ν. ΣΙΣΤ' αἱ ἐξαίρεσις αἱ γνωσταὶ τοῖς μέρεσι δηλ. τίνες δὲν ὑπόκεινται εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος. Ἡ κράτησις δ' ἐστὶ διάφορος τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, δι' ἣν ὁ νομοθέτης πάντοτε χρῆται τῇ λέξει **φόρος ἐπιτηδεύματος**. ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου νομίμως ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Δημοσίου φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπὶ τῆς ἐναγούσης ἐταιρείας τῶν Μονοπωλίων καὶ ἡ ὑπὸ συζήτησιν ἀγωγὴ ὡς νόμος μὴ ὑποστατὴ ἐλεγχομένη ἀπορριπτέα καθίσταται· εἰ καὶ ἡδύνατό τις εἰπεῖν, ὅτι ἡ ὑπὸ κρίσιν ἀγωγὴ ἐστὶν ὑποστατὴ καθόσον διὰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ καὶ ταῖς συμβάσεσι φράσεων φόρος καὶ ἀπὸ πάσης κρατήσεως, ἡννόησαν ὁ τε νομοθέτης καὶ τὰ συμβαλλόμενα μέρη ν' ἀπαλλάξωσι τὴν ἐναγούσαν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος, διότι ἡ φράσις **πάσης κρατήσεως** ἐστὶ γενικὴ καὶ ἄνευ διακρίσεως.

Περὶ τοῦ τύπου τῶν δικαιολογικῶν πράξεων κατὰ τὸ Διεθνὲς Ἰδιωτικὸν δίκαιον.

(Συνέχεια τῆς σελ. 256).

Ὁ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας συναφθεὶς γάμος ὀρθοδόξου ὑπηκόου Ἕλληνας εἶναι ἔγκυρος;

Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς συζήτησιν τοῦ θέματος περὶ ἀπολύτου ἰσχύος τῆς ἀπὸ 2 Ἀπριλίου 1835 ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τὸ κῦρος τῆς ἐγκυκλίου ταύτης προσεβλήθη ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας¹ ὑπὸ τοῦ Ἰδρωμένου ἐξε-

¹ Τόμ. Ι' σελ. 569.

τάσαντος τὸ ζήτημα ἐν τῇ περὶ μικτῶν γάμων μελέτῃ αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ¹ ἐδημοσιεύθη ἰδία μελέτη ὑπὸ τοῦ κ. Φραγγιᾶ, ὑποστηρίζαντος ὅτι ἡ ἐγκύκλιος αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχύν τινα, μάλιστα μετὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1844, διότι ἐκ τοῦ 2 ἄρθρου αὐτοῦ ἐξάγεται, ὅτι α') ἀφῆρέθη ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν περὶ γάμου, ὡς περὶ μικτῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἡδύνατο νὰ ἀσκῇ τῇ συμπράξει τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 23 Ἰουλίου 1833, τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς ἐπίσης τίθεται ἐν ἀμφιβολίᾳ ὡς δημιουργοῦντος νομοθετικὴν τινα δύναμιν κατὰ παραπομπὴν ἢ ἐντολὴν ὅπερ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν σόλοικον· β') ὑπεχρέωθη νὰ τηρῇ ἀπαρχλαλάκτως τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει διάταξις ἐπιβάλλουσα ἀκυρότητα γάμου ἐπὶ ἐλλείψει ἐπισκοπικῆς ἀδείας. Τὸ κῦρος τῆς ἐγκυκλίου ταύτης καταπίπτει πρὸς τούτοις, διότι τὸ 15' ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περιώρισε τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν εἰς μόνον τὸ θρησκευτικὸν μέρος τοῦ γάμου ἀναθεῖσα τὸ πολιτικὸν εἰς τὰ δικαστήρια.

Τὸ κῦρος τῆς ἐγκυκλίου προσέβαλεν ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Κρατσᾶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει τῆς περὶ Οἰκογενειακοῦ δικαίου πραγματείας αὐτοῦ.

Τεθέντος ὅμως, ὡς κοινῶς πιστεύεται καὶ ὡς παραδέχεται καὶ νέα τις ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν (9327 τοῦ 1894), ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι ἰσχυρά, ὁποῖον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραβάσεως αὐτῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ; Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 146 (1880) ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν ἡ ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας σύναψις γάμου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δὲν φέρει ἀκυρότητα αὐτοῦ, διότι ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπευθύνεται «πρὸς μόνους τὰς ἐντὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπὰς, αἵτινες εἰσὶν ἀρμόδιαι νὰ ἐκδίδωσι τοιαύτην ἄδειαν διὰ τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν τελουμένους γάμους, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ γάμους τελουμένους ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς τακτικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας». Δὲν φαίνεται ὅμως ἐπαρκῶς βέσιμος ὁ λόγος οὗτος. Ἄν ἡ ἐγκύκλιος φέρῃ ἐπὶ κεφαλῇς «Πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν σεβ. μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους» τοῦτο δὲν ἄρκει ποσῶς νὰ περιορίσῃ ἀποκλειστικῶς τὴν δύναμιν τῶν δι' αὐτῆς διατασσόμενων ἐντὸς τῶν τοπικῶν

¹ Τόμ. ΙΑ' σελ. 82.

τοῦ Κράτους ὁρίων. Πάντες οἱ νόμοι, εἴτε ρητῶς, εἴτε σιωπηρῶς, πρὸς τὰς ἐν τῷ Κράτει ἀρχὰς ἀπευθύνονται, ἢ δύνανται ὁμῶς αὐτῶν λογικῶς ἐπεκτείνεται καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους κατὰ τινὰς περιστάσεις. Ὡς δὲν ἀμφισβητεῖται, ὅτι ὁ δῆμαρχος δικαιῶται νὰ ἐκδίδῃ διάφορα πιστοποιητικὰ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐκπατρισθέντος ἡμεδαποῦ τοῦ ἐκ τοῦ δήμου του καταγομένου, οὕτω νομίζομεν, ὅτι καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἐκδίδῃ ἄδειαν γάμου διὰ τοὺς καταγομένους ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ. Στενώτερον, ἂν καὶ οὐχὶ πάλιν ὀρθῶς, ἔχεται τοῦ ζητήματος ἡ σκέψις προγενεστέρως ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν (ὑπ' ἀριθ. 31002 τοῦ 1869), καθ' ἣν δὲν ἀπαιτεῖται ἀπαρχιτήτως ἄδεια ἐπισκοπικὴ πρὸς τέλεσιν ἐγκύρου γάμου μεταξὺ ἐλλήνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, διότι ἡ ἀπὸ 2 Ἀπριλίου 1835 ἐγκύκλιος ἀφορᾷ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τοῦ γάμου καὶ οὐχὶ τὸν ἐσωτερικόν.

Ἄλλ' ἀποτελεῖ ἄραγε ἐξωτερικὸν τύπον τῆς συνάψεως τοῦ γάμου ἡ ἐπισκοπικὴ ἄδεια; Νομίζομεν ὅτι ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντησις εἶναι ὀρθωτέρη. Ὡς γνωστὸν τύπον πράξεώς τινος ἀποτελεῖ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐκδηλοῦται ἡ πρὸς σύναψιν αὐτῆς θέλησις τοῦ προσώπου· ὅ,τι ὁμῶς ἀφορᾷ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὸ πρόσωπον τὴν θέλησιν ταύτην καὶ νὰ προβῇ εἰς τὴν πρᾶγματποίησιν αὐτῆς, τοῦτο ἀποτελεῖ μέρος τῆς προσωπικῆς ικανότητος τοῦ προσώπου καὶ δὲν ἔχει οὐδὲν τὸ τυπικόν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς λίαν σαφῶς καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις δηλοῦσι, πρόκειται περὶ ἀδείας, ἅνευ τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον δὲν ἔχει ικανότητα νὰ συνάψῃ γάμον, διότι ἅνευ αὐτῆς πᾶς γάμος εἶναι ἄκυρος. Νομίζομεν ἐπομένως, ὅτι ἡ ἀνάγκη τοῦ προσκλήσασθαι τοιαύτην ἄδειαν παρακολουθεῖ τὸν ἡμεδαπὸν ὀρθόδοξον καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συμφώνως πρὸς τὸν ἄρθρον 4 τοῦ ἀστικοῦ ἡμῶν νόμου τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1856.

Ἀνάλογος κατὰ πολὺ διατάξις πρὸς τὴν περὶ ἐπισκοπικῆς παρ' ἡμῖν ἀδείας ἰσχύει ἐν Βαυαρίᾳ, ἐνθα διὰ τῶν νόμων τῆς 16 Ἀπριλίου 1868 καὶ 23 Φεβρ. 1872, ὁρίζεται, ὅτι οὐδεὶς ὑπήκοος βαυαρὸς δύναται νὰ συνάψῃ ἐν οἰαδήποτε χώρᾳ γάμον ἐγκυρον χωρὶς νὰ τύχῃ προηγουμένως πιστοποιητικοῦ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς του, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει κώλυμα πρὸς σύναψιν τοῦ μελετωμένου γάμου. Κατὰ Weiss¹ ἕνεκα τῆς διατάξεως ταύτης οὐδεὶς

¹ Op. cit. p. 449.

γάμος δύνχται νά θεωρηθῇ ἔγκυρος, ἂν συναφθῇ κατὰ παράδοχιν αὐτῆς.

Ὅτι δὲ ἡ ἀνάγκη ἐπισκοπικῆς ἀδείας πρὸς σύναψιν ἐγκύρου γάμου παρκαλουθεῖ τὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, καθ' ὃ μὴ ἀποτελοῦσα ἀπλοῦν τύπον ρυθμιστέον κατὰ τὸν κανόνα *locus regit actum*, ἐνισχύεται καὶ ἐκ τινος ἀποφάσεως τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου. Κατὰ τὸ ἄρθρον 5 τοῦ σχετικοῦ περὶ γάμου κανονισμοῦ, τὸν ὅποιον ὁ σύλλογος οὗτος συνέθεσε κατὰ τὴν ἐν Λωζάνῃ σύνοδον τῷ 1888, μεταξὺ τῶν λοιπῶν ὄρων πρὸς σύναψιν ἐγκύρου γάμου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀπαιτεῖται νά ἐκτελεσθῶσι τὰ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ τῶι νυμφευομένων νόμου ὀριζόμενα περὶ τε ἄλλων τινων καὶ περὶ προηγουμένης δηλοποιήσεως (*publication des bans*) τοῦ μελετωμένου γάμου, ὡς ὀρίζεται, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, ὑπὸ πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν νομοθεσιῶν.

Ὁμοίαν ἀπόφασιν περιέχει καὶ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ τελικοῦ πρωτοκόλλου τοῦ ἐν Χάγῃ συνεδρίου τοῦ 1893 πρὸς κωδικοποίησιν τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι ἡ ἐπισκοπικὴ ἄδεια εἶναι τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ πληροῦται παρ' ἡμῖν ἡ ἀνάγκη, ἡ πληρουμένη ἀλλαχοῦ διὰ τῆς δηλοποιήσεως τοῦ γάμου, διότι διὰ μόνης αὐτῆς βεβαιοῦται ἡ μὴ ὑπαρξίς κωλύματος πρὸς σύναψιν ἐγκύρου γάμου, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον οὐχὶ ἀπλῆς ἐσωτερικῆς δημοσίας τάξεως, ἀλλὰ διεθνoῦς κοινωνικῆς ἀνάγκης, διότι συμφέρει οὐχὶ ἀπλῶς ὠρισμένην τινὶ Πολιτείᾳ, ἀλλ' ἐν γένει τῇ κοινωνίᾳ τὸ ἐγκύρους καὶ ἠθικοὺς συνάπτεσθαι γάμους. Εὐλόγως λοιπὸν δυνάμεθα νά ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀδείας τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου περὶ δηλοποιήσεως τοῦ γάμου ὀριζόμενα. Τεθέντος δ' ὅτι ἡ ἐπισκοπικὴ ἄδεια ἐπιβάλλεται καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἰς τὸν Ἕλληνα ὡς συμπλήρωσις εἰδικῇ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος, ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένη συνέπεια τῆς παρκατάσεώς της, ἥτοι ἡ ἀκυρότης ἐπιβαρύνει πάντα γάμον τελεσθέντα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρ' ὀρθοδόξου ὑπηκόου Ἕλληνος ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας.

Ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ νομολογίᾳ γνώμην ἡ ἔλλειψις δηλοποιήσεως γάμου τελεσθέντος παρ' ὑπηκόου γάλλου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δύνχται νά ἐπιφέρῃ, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ δικαστήριον ἤθελε διακρίνει ἐν τῷ γάμῳ κρύβιον χαρακτῆρα, τὴν ἀκυρότητα αὐτοῦ¹,

¹ Journal de dr. int. pr. 1890 p. 487.

πραγματικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ ἀκινήτων κτημάτων, ἐξαίρουμένων τῶν ἐθνικῶν, ἢ μεταβολῶν τῆς νομῆς αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἐγγραφα τὰ εἰς ὑπεθήκας ἀφορῶντα γίνονται πάντοτε ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος ἐπισήμως ἐνώπιον συμβολαιογράφου.

Ἄν τὸ ἄρθρον 48 διετῇρῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ σύνταξιν, ἀμφιβάλλομεν, ἂν καὶ ὑπὸ ἐπισφιν ἐσωτερικοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἦτο ἀκλόνητος ἡ γνώμη ὅτι ἡ διάταξις αὕτη τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου ἀκυροῖ οὐ μόνον τὰ ἐγγραφα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς συμβάσεις ἐπὶ τῶν ἐν τῷ νόμῳ ὀριζομένων ἀντικειμένων, ὅσας αὐταὶ δὲν διευπλώθησαν ἐπισήμως ἐνώπιον συμβολαιογράφου, διότι φαίνεται ἡμῖν λίαν ἀμφισβητήσιμον, ἂν ἡ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ συντάξει τοῦ ἄρθρου ὑπάρχουσα λέξις *συμβόλαιον* ἐννοεῖ σύμβασιν καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἐγγραφον περὶ συμβάσεως συνταχθὲν ὑπὸ συμβολαιογράφου. Δοθείσης ὅμως ἅπαξ καὶ ὁμοθυμῶς τοιαύτης ἐρμηνείας εἰς τὴν λέξιν ταύτην ἐπηρεάσθη καὶ ὁ νέος νομοθέτης ὥστε ἐτέθη ἐν τῷ νέῳ νόμῳ ἡ λέξις *σύμβασις*, περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ὁποίας οὐδεμία δύνχται νὰ ἐγερθῇ ἀμφισβήτησις. Ἐν περὶ τοῦ σημειοῦμεν ὅτι καὶ αὕτη ἡ μεταβολὴ τῆς λέξεως δεικνύει ὅτι ἡ ἀρχαία ἐρμηνεία δὲν ἦτο πολὺ ἐδραία. Ὅπως δὲ νῦν δὲν δύνχται τις ν' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἄκυρος πᾶσα σύμβασις περὶ ἀκινήτων κλπ. μὴ δικτυπωθεῖσα ἐνώπιον συμβολαιογράφου. Δὲν λέγομεν ἐπισήμως, διότι θεωροῦμεν παρέλκουσαν τὴν λέξιν ταύτην τοῦ νόμου, διότι ὁ συμβολαιογράφος, ὡς τοιοῦτος, οὐδέποτε ἐνεργεῖ ἀνεπισήμως, οὐδὲν δ' ἐπίσημον ἐγγραφον δύναται ν' ἀναπληρώσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ συμβολαιογραφικόν.

Ἄλλ' ἂν τὸ ἄρθρον 48 ἔχῃ τοιαύτην ἐννοιαν διὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι συντασσόμενα ἐγγραφα, δύναται ἄρά γε νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ διὰ τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ; Εἶναι δύσκολον νὰ διακρίνωμεν ἐκ ποίας φράσεως τοῦ ἄρθρου τούτου δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἐκχθῇ ὅτι ὁ κανὼν I. r. a. ἀναγνωριζόμενος μὲν παρ' ἅπασιν τοῖς ἔθνεσι, κυρωθεὶς δὲ κατ' ἐπανάληψιν καὶ ρητῶς ὑπὸ πολλῶν, ὡς εἴπομεν, διατάξεων τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ἐξαίρεται τῆς ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὀρισμένων περιπτώσεων. Ἡ μόνη φράσις, ἐφ' ἧς ἡδύνχτο νὰ στηριχθῇ τοιαύτη ἐννοια, ἦν ἡ «ποινὴ τῆς ἀκυρότητος» τοῦ τοιοῦτου ἐγγράφου. Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι ἡ φράσις αὕτη δὲν ἔχει τὴν δύνχμιν νὰ ἐπιφέρῃ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, διότι τότε οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐφαρμογὴν ἐπὶ οὐδε-

μιας περιπτώσεως ἡδύνατο νὰ λάβῃ ὁ κανὼν l. r. a. Ἀληθῶς ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἔχει ἀξίαν τινά, εἰμὴ καθ' ὅσον πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τύπων διχόρων τῶν ἐν τινι Κράτει νομοθετημένων. Ὡς γνωστὸν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ μὴ τήρησις τύπου τινὸς οὐσιώδους ἐπιφέρει ἀκυρότητα τῆς πράξεως. Ἐπομένως ἢ μὴ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος τοῦτου ἔδει νὰ ἐπέρχεται οὐ μόνον κατὰ τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 48, οὐ μόνον ὡσάκις ἐπιβάλλεται ὠρισμένος τις τύπος ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος, ἀλλὰ καὶ ὡσάκις ἢ παρὰλειψις ἀφορᾷ τύπον τινὰ οὐσιώδη. Τοῦτο ὅμως θὰ ἰσοδυναμῇ πρὸς κατάργησιν γενικὴν τοῦ κανόνος, διότι ἐπὶ τῶν τύπων, τῶν οὕτως εἰπεῖν ἀδιχόρων, ἐπὶ τῶν τύπων δηλαδὴ, τῶν ὁποίων ἢ παρὰλειψις οὐδεμίαν συνεπάγεται ἀκυρότητα, οὐδεμία ἀνάγκη ὑπάρχει ἐφαρμογῆς ἢ μὴ τοῦ κανόνος. Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἄρθρον 48 δὲν ἔχει τοιαύτην ἔννοιαν, τῆς ἐμμέσου δηλαδὴ καταργήσεως τοῦ κανόνος l. r. a. ἀφ' οὗ ρητῶς καὶ κατ' ἐπικράτησιν οὗτος ἀναγνωρίζεται ὑπὸ σαφῶν καὶ γενικῶν διατάξεων.

Ἄλλ' οὐδ' εἶχεν ἀνάγκην ὁ νομοθέτης νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκυρότητος ταύτης. Νομίζομεν ὅτι ὁ νόμος δὲν δικαιοῦται ν' ἀποκηρύξῃ δικαιοπραξίαις τελεσθείσας ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ εἰμὴ διὰ δύο λόγους εἴτε δηλαδὴ διὰ παρὰβασιν τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς, εἴτε διὰ προσβολὴν τῆς δημοσίας τάξεως, ἐν ἣ, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἔννοιαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων δύναται νὰ περιληφθῇ καὶ τὸ δημόσιον δίκαιον. Ἄλλ' ὑπάρχει ἄραγε κίνδυνός τις εἴτε διὰ τὰ χρηστὰ ἦθι τοῦ τόπου, εἴτε διὰ τὰ μεγάλα κοινωνικὰ συμφέροντα, τὰ ὅπερ περιλαμβάνει ἢ φράσις δημοσίαι τάξεις, ἂν ἀναγνωρισθῇ ὡς ἔγκυρος ἐν Ἑλλάδι πράξις τις ἐκ τῶν τοῦ ἄρθρου 48, συνταχθεῖσα ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ οὐχὶ ἐνώπιον συμβολαιογράφου; Δὲν βλέπομεν οὐδαμῶς τοιοῦτον κίνδυνον. Ἄν πρόκειται περὶ ἀνηθικοῦ πράξεως, αὕτη εἶναι ἄκυρος, εἴτε συνταχθῇ ἰδιωτικῶς, εἴτε συνταχθῇ ἐπισήμως. Ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἄλλαι διατάξεις ἐξασφαλίζουσαι αὐτὴν ἐπαρκῶς ἄνευ ἀνάγκης παρεμβάσεως, καὶ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ἀκόμη, συμβολαιογράφου. Διότι ὁ νόμος περὶ ὑποθηκῶν καὶ ὁ νόμος περὶ μεταγραφῆς ἀρκοῦσι νὰ προστατεύσωσι τὰ μεγάλα κοινωνικὰ συμφέροντα ἐκ τοῦ κινδύνου τῆς δι' ἰδιωτικῶν ἐγγράφων μεταβιβάσεως πραγματικῶν δικαιωμάτων.

[Συνεχίζεται]

Ἀντώνιος Ῥοντήης

Τὸ ἄρθρον 189 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο περιλαμβάνεται ἐν τῷ κεφ. Ζ' τοῦ Ποιν. Νόμου, τῷ πραγματευομένῳ «περὶ πράξεων κατὰ τῆς ἐνεργείας τῶν πολιτικῶν καὶ δημοσίων δικαίων». Κατ' αὐτὸ «ὅστις διὰ συναθροίσεως ἢ μετερχόμενος βίαν ἢ ἀπειλὴν ἐμποδίζει ἢ προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίσῃ ἓνα ἢ πλείονας τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν δημοσίων αὐτῶν καθηκόντων καὶ δικαίων ἐν καιρῷ ἐκλογῶν ἢ ἄλλων κοινῶν ὑποθέσεων τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν τοῦλάχιστον ἐξ μηνῶν καὶ κωλύεται τῆς ἐνεργείας ὅλων τῶν δημοσίων δικαίων του εἰς διάστημα πέντε ἕως δέκα ἐτῶν. Μὲ φυλάκισιν τὸ πολὺ ἐξ μηνῶν τιμωρεῖται ὅστις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐμποδίζει ἢ προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τινὰ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν πολιτικῶν δικαίων καὶ καθηκόντων του». Εἰς τὸ ἄρθ. δὲ τοῦτο παραπέμπει καὶ τὸ ἄρθ. 89 τοῦ Ὁργανικοῦ Ἐκλογικοῦ ν. ΧΜΗ' τῆς 17 Σεπτ. 1877. Περὶ ἄλλην μελέτην ἀσχολούμενος συνέτυχον καὶ τῷ ἄρθρῳ τούτῳ παρετήρησα δ' ὅτι καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κρατίστου τῶν Ἑρμηνευτῶν τοῦ Ποινικοῦ ἡμῶν Νόμου κ. Κ. Κωστῇ οὐχὶ ὀρθῶς ἐρμηνεύεται, καὶ ὁ Ἄρ. Πάγος δὲ δὲν ἀπεδέξατο ὀρθοτέραν ἐρμηνείαν, ὥστε δὲν ἐνόμισα ὅπως ἄσκοπον τὴν πληρεστέραν μελέτην τῆς διαταξέως ταύτης. Πρόκειται περὶ τῆς ἐννοίας τῶν ὄρων *δημόσια δίκαια*, περὶ ὧν τὸ α' ἐδάφ. τοῦ ἄρθρου, καὶ *πολιτικὰ δίκαια*, περὶ ὧν τὸ β' ἐδάφιον, ἥτις οὐ σμικρὰν ἔχει σπουδαιότητα καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως ἐνεκα τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς τῆς ἐν ἑκατέρῳ ἐδαφίῳ ὀριζομένης ποινῆς.

Ὁ κ. Κωστῆς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ (Τόμ. Β' ἐκδ. α' σελ. 167, ἐκδ. β' σελ. 185) *δημόσια* μὲν δικαιώματα καὶ καθήκοντα θεωρεῖ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν καθόλου διοίκησιν τῆς ἐπικρατείας, εἶον τὰ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν βουλευτῶν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐκλογέων τοῦ συμπράττειν εἰς τὰς ἐκλογὰς αὐτάς, *πολιτικὰ* δὲ τὰ ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν τοπικὴν διοίκησιν τῆς περιφερείας, ἐν ἣ ὑπάγεται ὁ πολίτης ἐνεκα τῆς κατοικίας ἢ τῆς δημοτικῆς ἐγκαταστάσεως, εἶον τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς, τὰς ἐκλογὰς τῶν εἰδικῶν παρέδρων, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κοινοτήτων, ἐνθα ἀναγνωρίζονται τοιαῦται, τῶν ἐπαρχικῶν συμβούλων κλπ. Κατὰ δὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 15 τοῦ 1879 ποινικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἄρ. Πάγου κατὰ

τοῦ παρεμποδίζοντος βία ἢ δι' ἀπειλῶν τὸν ὑποψήφιον ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαίων καὶ κηθηκόντων ἐφαρμόζεται τὸ δεύτερον καὶ οὐχὶ τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρ. 189 τοῦ Ποιν. Νόμου.

Καὶ ἡ γνώμη τοῦ κ. Κωστῆ καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρ. Πάγου νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ὀρθαί. Ἄν πρὸς διευκρίνισιν τῆς ἐννοίας τῶν ὅρων δημόσια καὶ πολιτικά δίκαια λάβωμεν ὑπ' ὄψει καὶ τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἄρθρου 189, θέλωμεν παρατηρήσῃ ὅτι ὁ ὅρος δημόσια δίκαια ἀποδίδεται διὰ τοῦ Staatsbürgerliche Rechte, ὁ δὲ πολιτικά δίκαια διὰ τοῦ bürgerliche. Γνωστὸν δ' ὅτι ἐν τῇ Γερμανικῇ γλώσσῃ ἡ λέξις bürgerlich δηλοῖ ἰδιωτικός, ἀστικός, τὸ γαλλικὸν civil· ὁ τίτλος λ. χ. τοῦ νομοσχεδίου τοῦ νέου ἀστικοῦ κώδικος τῆς Γερμανίας εἶνε Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches κλπ. Ὁ Ἕλλην λοιπὸν μεταφραστὴς ἀποδίδων τὸν ὅρον bürgerlich διὰ τοῦ πολιτικός ἐννοεῖ πάντως νὰ δηλώσῃ ἀστικός, ὡς ἔπραξε καὶ εἰς ἄλλας ἀνχλόγους φράσεις λέγων πολιτικός θάνατος (bürgerlicher Tod), πολιτικὸν δίκαιον, πολιτικὴ δικονομία κλπ. ἡ τοιούτη δὲ χρῆσις καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ κατέστη συχνοτάτη καὶ ὑπὸ ἐγκρίτων συγγραφέων ἀσπαστὴ ἐγένετο (ὁ Καλλιγᾶς ἐπιγράφει ἐν παραδ. τὸν α' τόμον τοῦ συγγράμματός του «Γενικαὶ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου ἀρχαί»· βεβαίως τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀρθόν, καθόσον ὅλως ἄλλο εἶνε τὸ πολιτικὸν δίκαιον, ἀφορῶν τὴν μελέτην τῶν κηρόνων, καθ' οὓς θεμελιούται, ὀργανοῦται καὶ δρᾷ ἡ πολιτεία· ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν κλονίζεται ἡ ὀρθότης τῆς γνώμης ὅτι ὁ νόμος ἐνταῦθα πολιτικά δίκαια καλεῖ τὰ ἀστικά. Τοῦτο δ' ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς· ὡς ὁ κ. Κωστῆς σημειοῖ οἱ μεταγενέστεροι ποινικοὶ νόμοι τῆς Γερμανίας σαφέστερον διετύπωσαν τὴν διάκρισιν, ἣν ὑποστηρίζει· οἱ νόμοι ὁμῶς ἐκεῖνοι οὐδαμῶς χρῶνται πρὸς δήλωσιν τῶν ἀφορώντων τὴν τοπικὴν διοίκησιν δικαιωμάτων τῷ ὅρῳ bürgerlich, ἀλλὰ καὶ ὁ νόμος τῆς Βυρτεμβέργης, καὶ ὁ τῆς Σαξωνίας καὶ ὁ τῆς Βάδης μεταχειρίζονται τὸν ὅρον Gemeindebürgerlich κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Staatsbürgerlich· ὁ δὲ γερμανικὸς ποινικὸς νόμος λέγων Staatsbürgerliche Rechte ἤτοι δημόσια δίκαια ἐννοεῖ ἅπαντα συλλήβδην τὰ δικαιώματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τε τὰς ἐκλογὰς τῶν βουλευτῶν, ὡς καὶ τὰς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν

δήμων. Ἀναμφιβόλως δ' ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς ἔννοια πρέπει ν' ἀποδοθῇ καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον νόμον. Ὁ Γαλλικὸς ποινικὸς νόμος χρῆται ἐπίσης γενικῶς τῷ ὄρφ *droits civiques* ἀντιστοιχοῦντι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν *δημόσια δίκαια*. Ὅτι δ' ὁ Chauveau-Hélie θεωρεῖ τὸν *droits civiques* συνώνυμον πρὸς τὸν ὄρον *droits politiques*, δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ὁ Ἑλληνικὸς νόμος λέγων *πολιτικά δίκαια* ἐννοεῖ τὰ *droits civiques* ἢ μᾶλλον τινὰ τούτων καὶ οὐχὶ τὰ *droits civils*.

Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κατ' οὐσίαν ἐννοίας τοῦ νόμου εἰς τὸ αὐτὸ θέλομεν φθάσῃ συμπέρασμα, διότι δὲν νομίζω ὅτι ἦτο δυνατόν ὁ νομοθέτης τοσοῦτῳ ζῶηράν μεταξὺ τῶν βουλευτικῶν καὶ τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν νὰ ποιήσῃται διάκρισιν, ὥστε τὴν βιαίαν παρακώλυσιν τῶν πολιτῶν πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐταῖς δικαιωμάτων τῶν νὰ τιμωρῇ, εἰ μὲν πρόκειται περὶ βουλευτικῶν ἐκλογῶν, διὰ φυλακίσεως τοῦλάχιστον ἐξ μηνῶν καὶ στερήσεως τοῦλάχιστον πενταετοῦς ὅλων τῶν δημοσίων δικαίων, εἰ δὲ πρόκειται περὶ δημοτικῶν ἐκλογῶν, διὰ μόνον φυλακίσεως τὸ πολὺ ἐξ μηνῶν· οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν τὸν νομοθέτην τόσῳ ἄσυνεπῇ, ὥστε τὸν μὲν προσπαθήσαντα ἀπλῶς νὰ παρακώλυσῃ τινὰ ἀπὸ τῆς ψηφοφρείας κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς νὰ στερῇ ὅλων τῶν δημοσίων δικαίων του καθ' ἀπάσας τὰς ἐκλογὰς, ἐν ᾧ τὸνναντίον εἰς τὸν παρακωλύσαντα τῷ ὄντι τοὺς πολίτας, προκειμένου περὶ δημοτικῶν ἐκλογῶν, νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἄσκησιν αὐτῶν ἐν πάσῃ ἐκλογῇ. Ἄλλως τε αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄρθρ. 189 ἐν ἐδαφίῳ α' ἀπειλεῖ στερῆσιν «ὅλων τῶν δημοσίων δικαίων»· ὥστε ὅπως ὤμεν συνεπεῖς δέον κατὰ τὴν ἐπικρινομένην θεωρίαν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ εἰς τοιαύτην στερῆσιν καταδικασθεὶς στερεῖται μὲν τῶν δικαιωμάτων του κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὰς δημοτικὰς, ὅπερ ἀτοπώτατον. Ὡστε ὁ νόμος λέγων *πολιτικά δικαιώματα* οὐδὲν ἄλλο ἐννοεῖ ἢ τὰ *ἀστικά*, καὶ τούτων τὴν παρεμπόδισιν τῆς ἐνεργείας τιμωρεῖ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ 6' ἐδαφίου τοῦ ἁρθρου 189.

Ἐπίσης ἐσφαλμένη εἶνε καὶ ἡ ἀνωτέρω παρατεθεῖσα ἀπόφασις τοῦ Ἀρ. Πάγου· ἂν ἡ βία παρεμπόδισις τῆς κατὰ τὰς ἐκλογὰς παραστάσεως τοῦ ὑπεψηφίου θεωρηθῇ ὡς ἀφορῶσα τὴν ἐνέργειαν πολιτικοῦ καὶ οὐχὶ δημοσίου δικαίου, ὁλόκληρον τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ ἁρθρου.

189 δέον νὰ διαγραφῇ, καθ' ὅσον τότε πᾶσαι αἱ ὑπ' αὐτοῦ προβλεπόμεναι περιπτώσεις ὑπάρχονταί εἰς τὸ β' ἐδάφιον· διότι τίνα ἔννοιαν δύνανται νὰ ἔχῃ ἡ φράσις «ἐμποδίζει τινὰ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν δημοσίων αὐτοῦ καθηκόντων καὶ δικαίων ἐν καιρῷ τῶν ἐκλογῶν», ὅταν δὲν προβλέπη τὴν παρακώλυσιν τοῦ ὑποψηφίου ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν νομίμων αὐτοῦ δικαιωμάτων, ὡς ὄντων δῆθεν πολιτικῶν καὶ οὐχὶ δημοσίων.

Κατὰ ταῦτα ἡ μὲν ἐρμηνεία τοῦ κ. Κωστῆ περιορίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου πολιτικὰ δίκαια εἰς τ' ἀφορῶντα τὴν τοπικὴν διοίκησιν, ἡ δὲ ἐρμηνεία τοῦ Ἀρ. Πάγου ἀντιθέτως ἐπεκτείνει καὶ εἰς δικαιώματα καθαρῶς δημοσία, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νόμου. Οὔτε ὅμως τὸ πνεῦμα οὔτε τὸ γράμμα τοῦ νόμου ὑποστηρίζουσι τὰς ἐρμηνείας ταύτας, καθ' ὅσον τὰ πολιτικὰ δίκαια τοῦ άρθρ. 189 οὔτε ἐλάσσονα τῶν δημοσίων εἶνε οὔτε ταυτίζοντα πρὸς ταῦτα, ἀλλ' εἶνε ὅλως διάφορα ἀφορῶντα εἰς σχέσεις καὶ δικαιώματα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, καὶ ὀρθοτάτη εἶνε ἡ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν κωδίκων συνήθης παρὰθεσις τῆς λέξεως *ιδιωτικῶν* μετὰ τὸν ὅρον *πολιτικῶν*, ἣν ὁ τε ἐρμηνευτὴς τοῦ Πεν. Νόμου καὶ ὁ Ἀρ. Πάγος οὐχὶ ὀρθῶς παρεῖδον.

Στάμος Ἀθ. Παπαφράγκος
δικηγόρος.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ἀριθ. 26.

Ὑποθήκη στηριχθεῖσα ἐπὶ ἐγγράφου μὴ ὁρίζοντος
τὰ ὑποθηκευόμενα εἶνε ἄκυρος.

Ζήτημα.

Ὁ ὀφειλέτης διὰ συμβολαίου ἔδωκε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν δανειστήν του νὰ ἐγγράψῃ ὑποθήκην ἐπὶ τῆς περιουσίας του, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ ῥητῶς τὰ ἀποτελοῦντα τὴν περιουσίαν του ἀκίνητα καὶ νὰ περιγράψῃ τὰ ὅρια τούτων. Ὁ δανειστής ἐνέγραψεν εἰς βιβλία τῶν ὑποθηκῶν ὑποθήκην ἀκριβῶς περιγράφας τὰ ὅρια καὶ τὴν θέσιν τῶν κτημάτων ἐφ' ὧν ἐνέγραψεν ὑποθήκην. Ἦδη ἐρωτᾶται εἶναι ἰσχυρὰ ἡ ὑποθήκη αὕτη; πῶς δὲ συμβιβάζεται ἡ κατὰ Καλλιγᾶ ἀντινομία τῶν άρθρων 9 καὶ 19 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου;

Λύσις.

Τὸ τιθέμενον ζήτημα στρέφεται περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἄρθρων 9 καὶ 19 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου.

Τὰ ἄρθρα ταῦτα ληφθέντα τὸ μὲν ἐκ τοῦ Βρυαρικοῦ νόμου, τὸ δὲ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, εὐρίσκονται προδήλως ἐν ἀντινομίᾳ, διότι τὸ ἄρθρον 9 πραγματευόμενον καὶ περὶ τῆς ἐξ ἰδιωτικῆς θελήσεως ὑποθήκης, δέχεται ὅτι τὸ πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ὑποθήκης δικαίωμα ἐκτείνεται εἰς ὅλα τὰ κτήματα τοῦ ὀφειλέτου, ἂν μὴ περιορίζηται εἰς ῥητὰ μόνον κτήματα διὰ τῆς δηλώσεως τῆς θελήσεως τοῦ ὀφειλέτου, ἀπαιτεῖ ὅμως ὅπως ἡ ἐγγραφὴ γίγνηται ἐπὶ ὠρισμένων κτημάτων καὶ δι' ὠρισμένην ποσότητα. Τούναντίον τὸ ἄρθρον 19 πραγματευόμενον περὶ τῆς ἐγγραφῆς τῆς ἐξ ἰδιωτικῆς θελήσεως ὑποθήκης (ἥτις ἐγγραφὴ παρ' ἡμῖν εἶναι ἄνευ ἐξαίρεσεως οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ὑποθήκης), ἐπιτρέπει αὐτὴν μόνον, ἐὰν ἡ ὑποθήκη παραχωρῇται δι' ἐπισήμου ἐγγράφου, τὸ δὲ ἐγγράφον τοῦτο περιγράφῃ διακεκριμένως τὸ εἶδος καὶ τὴν θέσιν ἐκάστου τῶν διδομένων εἰς ὑποθήκην ἀκινήτων.

Λογικωτέρᾳ βεβαίως εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 9, διότι κατ' οὐδὲν ἀντίκειται εἰς τὸ σύστημα τῆς δημοσιότητος καὶ ειδικότητος τῶν ὑποθηκῶν ἢ παραδοχὴ τοῦ κύρους τῆς ὑποθήκης, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ ἐγγράφον τῆς παραχωρήσεως τῆς ὑποθήκης μηδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ εἶδους καὶ τῆς θέσεως τῶν εἰς ὑποθήκην διδομένων κτημάτων, ἀρκεῖ ὅτι ἡ ἐγγραφὴ γίνεται ἐπὶ ὠρισμένων κτημάτων καὶ δι' ὠρισμένην ποσότητα. Ἐν τούτοις, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ ἄρθρον 19 εἶναι εἰδικώτερον, διότι πραγματεύεται μόνον περὶ τῆς ἐξ ἰδιωτικῆς θελήσεως ὑποθήκης, ἐνῶ τὸ ἄρθρον 9 ἀφορᾷ εἰς πάντας τοὺς τίτλους τῆς ὑποθήκης, δὲν δύναται ἢ νὰ παραδεχθῇ ὡς ἐπικρατέστεραν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 19, καίτοι αὐστηροτέραν τοῦ δέοντος, καθὰ ἀποφαίνεται ὅτε Παπαρρηγόπουλος (Πραγμ. Δίκ. § 585 σελ. 755) ἔκδ. 6'.) καὶ ὁ Οἰκονομίδης (Ἐμπράγ. Δίκ. § 161 σελ. 437) ἀφοῦ ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐγγραφὴν τῆς ὑποθήκης, ἐὰν τὸ περὶ παραχωρήσεως αὐτῆς ἐγγράφον μὴ περιγράφῃ διακεκριμένως τὸ εἶδος καὶ τὴν θέσιν τῶν εἰς ὑποθήκην διδομένων κτημάτων. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸ γράμμα αὐτῆς, ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 19 ἀφορᾷ εἰς μόνην τὴν περίπτωσιν παραχωρήσεως ὑποθήκης διὰ συμβάσεως ἢ δια-

θήκης, ἐὰν καὶ ἡ ἀπαίτησις πηγάζῃ ἐκ συμβάσεως ἢ διαθήκης, τοῦθ' ὅπερ ἀποδοτέον μᾶλλον εἰς ἀκυρολεξίαν τοῦ νομοθέτου. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἢ ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ παραδοχὴ τῆς ἀκυρότητος τῆς ἐξ ἰδιωτικῆς θελήσεως ὑποθήκης, ἐὰν τὸ περὶ αὐτῆς ἔγγραφον μὴ περιέχῃ περιγραφὴν τοῦ εἶδους καὶ τῆς θέσεως τῶν ὑποθηκευμένων κτημάτων, ἐστὶ σύμφωνος πρὸς τὴν ἐπικρατεστέραν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 19 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 79 ἐδ. 3 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου, τοῦτο δὲ ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Καλλιγᾶς Σύστ. II § 449 καίτοι προτιμῶν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 9 ὡς λογικωτέραν.

I. Εὐκλείδης

Ἀριθ. 27.

Ἐνοχὴ τὴν ταυτότητα τῆς ἐνοχῆς ἀποτελεῖ οὐκ ἂν τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸ ποσὸν τῆς συναλλαγῆς μόνον, ἀλλὰ κυρίως ἡ ἐν ὁρισμένῃ τινὶ περιότῳ δυνάμει οὐμῶνους συναλλακτικῇ βούλῃ.

Σημεία.

Ὁ Α. ἡγείρεν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου Βαθῆος Σάμου κατὰ τῆς Β. ζητῶν γρόσια 10,000 ἀντίτιμον μούστου πωληθέντος δῆθεν εἰς αὐτὴν ἐν ἔτει 1887. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ἀγωγῆς του ἐπεκαλέσθη ὁμολογον συντεταγμένον κατὰ τὸ ἔτος 1887 διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Β. ὁμολογεῖ ὅτι ἔλαβε — ἐδανείσθη — παρὰ τοῦ ἐνάγοντος γρ. 10,000 διὰ μούστους χωρὶς τὸ ὁμολογον ν' ἀναφέρῃ χρόνον πωλήσεως. — Ἴδου πῶς ἔχει τὸ ὁμολογον. — «Διὰ γρόσια 10,000 ἔλαβον ἡ ὑποφαινομένη Β. παρὰ τοῦ Α. προσερχόμενα ἐξ ἀγορᾶς μούστου ἀσφαλῆ τῆς ξηρᾶς καὶ τοικιζόμενα μετὰ τοῦ νομίμου τόκου, ὑποσχομένη τὴν ἀπόδοσιν εἰς πρώτην τοῦ δανειστοῦ μου ἀναζήτησιν.» — Ἡ ἐναγομένη ἡρνήθη τὴν βᾶσιν τῆς ἀγωγῆς ἥτοι ὅτι ἡγόρασεν ἀπολύτως μούστους παρὰ τοῦ ἐνάγοντος καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἔτος 1887, ὡς ἀναφέρει ἡ ἀγωγή, προσθεῖσα ὅτι τὸ ὁμολογον οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀγωγὴν.

Ὁ ἐνάγων ὁμολόγησε καὶ προφορικῶς ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρω δικαστηρίου καὶ διὰ τῶν προτάσεών του, ὅτι πραγματικῶς ἐν ἔτει 1887 δὲν ἐπώλησε τὸν μούστον, ἀλλ' ἐν ἔτει 1886, καὶ ὅτι κατὰ παραδρομὴν ἐσημείωσεν ἐν τῇ ἀγωγῇ του τὸ ἔτος 1887 ἀντὶ τοῦ ἔτους 1886, ἐν τούτοις ἤτησε τὸ παραδεκτὸν τῆς ἀγωγῆς ὡς ἀποδεικνυομένης ἐκ τοῦ ὁμολόγου.

Μετὰ τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν τοῦ ἐνάγοντος ἐναντίον τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἀγωγῆς, αὕτη ἤτησε τὴν κατὰ τύπους ἀπόρριψιν τῆς ἀγωγῆς λόγῳ μεταβολῆς τῆς βάσεως αὐτῆς. Ἐν τούτοις τὸ Πρωτοδικεῖον ἀπέρριψε τὴν ἐνστασίν τῆς ταύτης καὶ διέταξε διὰ προδικαστικῆς ἀποφάσεώς του

τὸν ἐνάγοντα ν' ἀποδείξῃ τὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς, ἥτοι ὅτι ἡ ἐναγομένη ἠγόρασε παρ' αὐτοῦ μούστους, ἐξ ὧν παρήχθη ἡ ἐπίδικος ἀπαίτησις, ἀποφυγὸν νὰ ὀρίσῃ ἐν τῷ διατακτικῷ τῆς ἀποφάσεως, τὸν χρόνον τῆς πωλήσεως. — Ἐρωτᾶται

Α'). Μετὰ τὴν τοιαύτην τοῦ ἐνάγοντος ὁμολογίαν, ὅτι οὐχὶ ἐν ἔτει 1887, ὡς ἀναφέρει ἡ ἀγωγή του, ἀλλ' ἐν ἔτει 1886, ἐπώλησε τῇ ἐναγομένη τούς μούστους, δὲν ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς ἐρειδομένης ἐπὶ τῆς συμβάσεως τῆς ἀγοραπωλησίας μούστων, καὶ δὲν ἔπρεπε ν' ἀπορριφθῇ κατὰ τύπους τοῦλάχιστον ἡ ἀγωγή, ἀφοῦ μάλιστα τὸ ὁμολογὸν δὲν ἀναφέρει χρόνον πωλήσεως, οὔτε ὡμολογήθη ἐκ μέρους τῆς ἐναγομένης ἄλλος οἷοςδὴποτε, ἢ καλῶς καὶ νομίμως διετάχθη ἀπόδειξις τῆς ἀγωγῆς ;

Β'). Τὸ ὁμολογὸν ὅπως εἶνε συντεταγμένον δὲν ἀποτελεῖ ἀνανέωσιν τῆς προγενεστεράς ἐνοχῆς ἥτοι τῆς ἀγοραπωλησίας μούστων καὶ δὲν ἔπρεπε τὸ Δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου προσήχθη, ν' ἀπορρίψῃ τὴν ἀγωγήν ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς ἀγοραπωλησίας καὶ ὑποχρέωσιν ἢ συστήσῃ μᾶλλον τῷ ἐνάγοντι νὰ ἐγείρῃ ἄλλην ἀγωγήν ἐκ δανείου, ἀφοῦ ἡ ἐναγομένη ἰσχυρίσθη ὅτι τὸ ὁμολογὸν, ὃ ἐπικαλεῖται ὁ ἐνάγων, μαρτυρεῖ δάνειον (ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔχαμεν ἡ ἐναγομένη λόγον περὶ ἀνανεώσεως) ;

Α Ὑ Σ Ε Ι Σ.

Α'. Διδομένου ὅτι τὴν ἀγωγήν του κατὰ τὰ ἐκτιθέμενα ἐστήριξεν ἀπλῶς καὶ καθαρῶς ἐπὶ τῆς συμβάσεως ἀγοραπωλησίας μούστου ἐν ἔτει 1887, — εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως, ὅτι τὸ ἐπικαλούμενον γεγονὸς τῆς πωλήσεως τοῦ μούστου ἐν ἔτει 1886, οὐχὶ δὲ 1887, δὲν χρησιμεύει διόλου εἰς ὑποστήριξιν τοῦ βασίμου τῆς ἀγωγῆς, — καθότι τὴν ταυτότητα τῆς ἐνοχῆς ἀποτελεῖ οὐχὶ τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸ ποσὸν τῆς συναλλαγῆς μόνον, ἀλλὰ κυριώτατα ἡ ἐν ὠρισμένην τινὶ περιστάσει σύμφωνος συναλλακτικὴ βούλησις τῶν συμβαλλομένων, ἐξ οὗ δὴ καὶ ἡ εἰδικότης ἐκάστης ἐνοχῆς προσδιορίζεται καὶ διακρίνεται πάσης ἄλλης. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπὸν ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως μούστου ἐν ἔτει 1887 ὀφειλὴ τοῦ τιμήματος δὲν δύναται νὰ ταυτίζηται μετὰ τὴν ἐκ πωλήσεως τοῦ 1886. — ὥστε ἡ ἀγωγή ὡς ἀβάσιμος ἐξελεγχομένη ἔδει ν' ἀπορριφθῇ.

Ἐὰν ὅμως ἐν τῇ ἀγωγῇ γίνηται ἀναφορὰ τις καὶ συσχετίσις πρὸς τὴν διὰ τοῦ ὑποβαλλομένου ὁμολόγου ἀνομολόγησιν τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως αὐτῆς ὀφειλῆς τοῦ τιμήματος καὶ ὑποσχέσεως πρὸς πληρωμὴν

αὐτοῦ, —τότε φρονῶ, ὅτι ὀρθῶς τὸ Δικαστήριον, θεωροῦν ὡς παραδρομὴν τὴν ἐν τῇ ἀγωγῇ σημείωσιν τοῦ ἐσφαλμένου χρόνου, καὶ ὡς βελτίωσιν αὐτῆς κατὰ τοῦτο δεχόμενον τὴν δῆλωσιν τοῦ ἐνάγοντος, δὲν ἀπέρριψεν αὐτὴν τούτῳ τῷ λόγῳ.

Β'. Ἐν τῷ ὁμολόγῳ δὲν διαβλέπω ἢ ἀπλῶς ἀνομολόγησιν ὀφειλομένου τιμήματος ἐκ λαβούσης ἤδη χώραν πωλήσεως μούστου, —οὐδὲ μίαν δὲ πρόθεσιν καὶ ἔκφρασιν ἀνανεώσεως τῆς ἐκ τῆς ἀγοραπωλησίας γεννηθείσης ὑποχρεώσεως τοῦ ἀγοραστοῦ πρὸς πληρωμὴν τοῦ τιμήματος —καταργουμένης δῆθεν αὐτῆς διὰ τῆς συστάσεως δανείου, — ἅτε τῆς ἀνανεώσεως οὔσης πάντοτε ἔργου συμφώνου θετικῆς βουλήσεως πρὸς κατάργησιν ὠρισμένης ὑφισταμένης ἐνοχῆς διὰ συστάσεως νέας ἄλλης, εἶον ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς εἴρηται, οὐδαμῶς ὑποδείκνυται.

Γ. Μελισσοδουργός

ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πλάτωνος—Γοργίας.

Ἄδικεῖν—ἄδικος.

Σωκρ.—Οὕτως, ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνειν ὃν τὸ ἀδικεῖν.

Πῶλος—Ἡ γὰρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;

Σ.—Ἡμιστά γε.

Π.—Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν;

Σ.—Βουλοίμην ἂν ἔγωγε οὐδέτερά· εἰ δ' ἀναγκασίον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν (469. Β)¹.

Σ.—Τὸν μὲν καλὸν κἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναι φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον (470. Ε)¹.

Σ.—Ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι, ἔαν μὴ διδῷ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἥττον

¹ Ὁ Σ. θεωρεῖ τὸ ἀδικεῖν ὡς τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, μεῖζον ἔτι τοῦ ἀδικεῖσθαι, τὸν δὲ ἄδικον θεωρεῖ ὡς δυστυχῆ καὶ ἄθλιον· τοῦναντίον εὐδαίμονα θεωρεῖ τὸν δίκαιον καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα.

δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῶ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων (472. E)¹.

¹ Κατὰ Σ. ὁ ἄδικος ἄθλιος καθ' ἑαυτὸν ὢν, εἶνε ἔτι ἄθλιώτερος, ἐὰν μένῃ ἀτιμώρητος, ἐνῶ ἐὰν τιμωρηθῇ, εἶνε ἥττον ἄθλιος. Ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται ἐν πρώτοις παράδοξος· καὶ διὰ τοῦτο ἀπορῶν ὁ μετὰ τοῦ Σωκρ. διαλεγόμενος Πῶλος, ἐρωτᾷ αὐτόν, ἂν τὸν ἐπιβουλευθέντα τυραννίδα, συλληφθέντα δὲ καὶ ἐν μαρτυρίοις θανατωθέντα θεωρῇ ἐν κρείσσονι μοίρᾳ τοῦ ἐπιτυχόντος ἐν τῇ ἐπιβουλῇ καὶ τυράννου αὐτοῦ καταστάντος ἐν τῇ πόλει μεγάλην δ' οὕτως ἰσχὺν κτησαμένου. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ὑποστηρίζει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐπάγων διαλεκτικῶς τὰ ἐξῆς, ἅτινα ἐν εἴδει συλλογισμῶν ἔκρινα κάλλιον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα, νομίζων ὅτι οὕτως εὐληπτοτέρα ἐκτίθεται ἢ τοῦ Σωκράτους θεωρία.

Οἷον ποιεῖ τὸ ποιοῦν τοιοῦτον πάσχει τὸ πάσχον· ὁ ὀρθῶς κολάζων δίκαιως κολάζει· ἄρα ὁ κολαζόμενος δίκην διδοὺς πάσχει δίκαια.

Τὰ δίκαια εἶνε καλὰ. Ὁ κολάζων ποιεῖ δίκαια, ὁ κολαζόμενος πάσχει δίκαια. Ἄρα ὁ μὲν κολάζων ποιεῖ καλὰ, ὁ δὲ κολαζόμενος πάσχει καλὰ.

Τὰ καλὰ εἶνε καὶ ἀγαθὰ. Ὁ δίκην διδοὺς πάσχει καλὰ. Ἄρα ὁ δίκην διδοὺς πάσχει ἀγαθὰ.

Τὰ ἀγαθὰ εἶνε τοιαῦτα ἢ δι' ἡδονὴν ἢ δι' ὠφέλειαν ἢ δι' ἀμφοτέρω. Ὁ δίκην διδοὺς δὲν πάσχει ἡδονήν. Ἄρα ὁ δίκην διδοὺς πάσχει ὠφέλειαν, ὠφελεῖται.

Ἡ ὠφέλεια τοῦ δίκην δόντος ἀποδλέπει εἰς τὴν πονηρίαν τῆς ψυχῆς. Ἡ πονηρία τῆς ψυχῆς εἶνε τὸ μέγιστον κακόν. Ἄρα ὁ δίκην διδοὺς ἀπαλλάσσεται τοῦ μεγίστου κακοῦ.

Τὸ μέγιστον κακὸν εἶνε αἰσχιστον ἢ διὰ λύπην ἢ διὰ βλάβην ἢ δι' ἀμφοτέρω. Ἡ πονηρία τῆς ψυχῆς εἶνε αἰσχιστον οὐχὶ διὰ λύπην ἀλλὰ διὰ τὴν βλάβην. Ἄρα ὁ δίκην διδοὺς ἀπαλλασσόμενος τοῦ αἰσχίστου διὰ τὴν βλάβην, ὠφελεῖται.

Ἡ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς εἶνε ἡ μέγιστη πασῶν. Ὁ δίκην διδοὺς ὠφελεῖται περὶ τὴν ψυχὴν. Ἄρα ὁ δίκην διδοὺς ὠφελεῖται τὴν μέγιστην ὠφέλειαν.

Ὁ μηδέποτε πονηρίαν ἐν τῇ ψυχῇ σχὼν εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ σχόντος καὶ ἀπαλλαγέντος. Ὁ δίκην διδοὺς ἔσχε πονηρίαν ἐν τῇ ψυχῇ. Ἄρα ὁ μηδέποτε πονηρίαν σχὼν εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ δίκην δόντος.

Ὁ κακοῦ ἀπαλλασσόμενος εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ μὴ ἀπαλλασσόμενου. Ὁ δίκην διδοὺς ἀπαλλάσσεται κακοῦ. Ἄρα ὁ δίκην διδοὺς εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ δίκην μὴ δόντος.

Σ.—Καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίγνεσθαι καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην (527. Β).

Σ.—Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις, ὧν ἂν κήδηται. αὐτὸν ἐκόντα ἰέναι ἐκεῖσε, ὅπου ὡς τάχιστον δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥσπερ παρὰ τὸν ἱατρόν, σπεύδοντα ὅπως μὴ ἐγγχρονισθὲν τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας ὑποῦλον τὴν ψυχὴν ποιήτῃ καὶ ἀνίατον (480. Α)¹.

Σ.—...κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα μὲν ἐκυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων, ὅς ἂν αἰ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδικημα, ἵνα δῶ δίκην καὶ ὑγιῆς γένηται, ἀναγκάζειν δὲ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιᾶν, ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρείας, ὥσπερ τέμνειν καὶ κάειν ἱατρῷ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν, ἐὰν μὲν γε πληγῶν ἄξια ἡδίκηκώς ἢ, τύπτειν παρέχοντα. ἐὰν δὲ δεσμοῦ, δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν πρῶτον ὄντα κατήγορον καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ἐπὶ τοῦτο χρώμενον τῇ ρητορικῇ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλλάτῳνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας (480. C)².

Οὕτω διὰ τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν λογικῶν συλλογισμῶν, ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει ὅτι τὸ μηδαμῶς ἀδικεῖν εἶνε τὸ ἄριστον πάντων, δεύτερον δὲ κατ' ἄξιαν ἔρχεται τὸ ἀδικεῖν μὲν ἀλλὰ κολάζεσθαι διὰ τὰς ἀδικίας, τρίτον δὲ καὶ αἰσχιστον πάντων εἶνε τὸ ἀδικεῖν καὶ μὴ κολάζεσθαι διὰ τὰς ἀδικίας.

¹ Ἀφοῦ ὁ Σ. θεωρῇ κατὰ τὰ εἰρημένα, ὅτι ὁ πονηρὸς καὶ ἄδικος, ἐὰν μὴ δώσῃ δίκην, εἶνε ἀθλιέστερος ἢ ἐὰν δώσῃ, ἀκόλουθον εἶνε νὰ παραβάλλῃ αὐτὸν πρὸς ἀσθενῆ, ὅστις, ἐὰν σωφρονῇ, ὁφείλει ὡς τάχιστα νὰ προσέλθῃ πρὸς τὸν ἱατρόν, ἐνταῦθα πρὸς τὸν δικαστήν, ἵνα διὰ τῆς τιμωρίας ἐπεχούσης θέσιν φαρμάκου θεραπεύσῃ τὴν πονηρίαν τῆς ψυχῆς, ἥτις ποιεῖ ταύτην νοσοῦσαν.

² Ἐνταῦθα καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέροις ἐκτίθησιν ὁ Πλάτων τὴν περὶ ποινῆς θεωρίαν αὐτοῦ, ἥτις κατ' αὐτὸν σκοπὸν καὶ λόγον ἔχει τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐνόχου, οὗ ἢ ψυχὴ θεωρεῖται νοσοῦσα, ἢ τῶν ἄλλων πολιτῶν τουλάχιστον, ἐὰν ἢ τοῦ ἐνόχου ψυχὴ εἶνε ἀνίατος. Αἱ περὶ ποινῆς θεωρίαι δύνανται νὰ καταταχθῶσιν εἰς δύο. α') Εἰς τὰς σχετικὰς θεωρίας, καθ' ἃς ἢ ποινὴ θεωρεῖται ὡς μέσον, δι' οὗ ἢ πολιτεία δικαιούται νὰ ἐπιδιώξῃ

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

Προτάσεις πρὸς βελτιώδιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν.

Ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἐκ παρατηρήσεων τῆς συναδέλφου Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολογίας ἐπὶ τοῦ ὑφ' ἡμῶν προκηρυχθέντος ὡς ἄνω ζητήματος, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ δηλώσωμεν χάριν τῆς συναδέλφου ὡς καὶ τῶν τυχόν παρκανησάντων ὡς αὕτη τὸν σκοπὸν τοῦ προκηρυχθέντος ζητήματος, ὅτι οὐδαμῶς διακινθάνει ἡμᾶς ὅτι σπουδαιότατη αἰτία τῆς καταπτώσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν δὲν εἶνε ἡ ἑλλειψὶς ἀλλ' ἡ μὴ τήρησις τῆς ὑπαρχούσης νομοθεσίας, ἐξ οὗ, κατὰ τὰς φράσεις τῆς συναδέλφου, οἱ Εἰρηνοδίκαι τὸ μὲν «ὡς περιπλανώμενοι Ἰουδαῖοι» μετατίθενται, τὸ δὲ ἔρπουσι «πρὸ τοῦ ἐσχάτου κομμπαρχίσκου». Ἀκριβῶς ὅμως διότι ἡ ὑφισταμένη νο-

τὴν κοινὴν εὐημερίαν· ὅθεν τὸ εἶδος καὶ τὸ μέτρον τῆς ποινῆς δέον νὰ ρυθμίζεται ἀναλόγως τῶν σκοπῶν, οὓς ἡ πολιτεία διώκει. β') Εἰς τὰς ἀπολύτους θεωρίας, καθ' ἃς ἡ ποινὴ δέον νὰ ᾖ ἀσχετος πρὸς τοὺς σκοπούς, ρυθμιζομένη μόνον ὑπὸ τῆς ἡθικῆς ιδέας ἐν ἐκάστη πολιτείᾳ. (Τινὲς δέχονται καὶ μικτὰς θεωρίας, καθ' ἃς ἀμφοτέρω τὰ ἀνωτέρω δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὅψει προκειμένου νὰ ὀρισθῇ ἡ ποινή). Τῶν σχετικῶν θεωριῶν αἱ σπουδαιότεραι ὑποδικιρέσεις εἶνε· ἡ θεωρία τῆς βελτιώσεως καὶ ἡ τῆς ἐκφουδίσεως· κατὰ τὴν πρώτην ἡ ποινὴ δέον ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐνόχου ἢ τῶν ἄλλων πολιτῶν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν εἰς τὴν ἐκφούδισιν τοῦ τε ἐνόχου καὶ τῶν λοιπῶν πολιτῶν πρὸς ἀποχὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπὸ ἐγκλημάτων. Αἱ δὲ ἀπόλυτοι θεωρίαι βάσιν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν *punitur quia peccatum est*, θεωροῦσι δηλ. ὅτι ἐγκλήματος διαπραχθέντος παράγεται οἷοθεν ἡθικὴ ἀπαίτησις πρὸς τὴν διὰ τῆς ποινῆς ἀντιστάθμισιν τοῦ διαπραχθέντος κακοῦ καὶ δὴ ἀσχέτως σκοποῦ. Εἰς τὰς ἀπολύτους ταύτας θεωρίας ἀνήκει καὶ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ἀντιπεπορθότος θεωρία. Κατ' αὐτήν, ἀφοῦ ὁ ἀδικήσας ἔπραξεν ὅ,τι ἤθελε πρὸς βλάβην τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ἤδη πρέπει νὰ πάθῃ καὶ αὐτὸς κακόν τι, ἵνα ἐπέλθῃ ἡ ἰσότης· ἀλλὰ τὸ κακόν, ὅπερ πρέπει νὰ πάθῃ δὲν ἀπαιτεῖται νὰ ᾖ ὅμοιον πρὸς ὃ ἔπραξεν (ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὡς ὁ Κάντιος ἐπρέσβευσεν) ἀλλ' *ισοδύναμον*. Οὕτως οἱ δύο φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος δίστανται ὡς πρὸς τὴν βάσιν τῆς ποινῆς, τοῦ μὲν Πλάτωνος ἀνακηρύσσοντος ὡς λόγον καὶ σκοπὸν τῆς ποινῆς τὴν βελτίωσιν, τοῦ δὲ Ἀριστοτέλους τὸ ἀντιπεπορθός, τὴν ἀνταπόδοσιν.

Σήμερον ἐν ταῖς πολιτισμέναις κοινωνίαις κρατεῖ ἡ ἀρχή, ὅτι τοῦ ἐγκλήματος ἀποτελοῦντος προσβολὴν κατὰ τῆς ἐννόμου τάξεως, τῇ Πολιτείᾳ ἐπιβάλλεται ἡ ὑποχρέωσις καὶ ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπανορθοῦν διὰ ποινῆς τὴν κατὰ τῆς ἐννόμου τάξεως γυνομένην προσβολήν. Ὅθεν κρατεῖ νῦν ἡ ἀπόλυτος θεωρία τῆς ποινῆς, καὶ δὴ ἡ τῆς ἐπανορθώσεως τῆς προσβληθείσης ἐννόμου τάξεως.

μοθεσία περί Ειρηνοδικῶν εἶνε τιαύτη, ὥστε οὕτως ἐνδεχόμενόν ἐστι νὰ μὴ τηρῇται, οὕτω δὲ νὰ ἐπιτρέπηται πρὸς τοὺς ἄλλοις τὴν τε μεταθέσιν καὶ τὴν ἀπὸ κομματαρχῶν ἐξάρτησιν τῶν Εἰρηνοδικῶν, ἀκριβῶς λέγομεν διὰ τοῦτο ἡ ὑφισταμένη νομοθεσία χρήζει βελτιώσεως, καὶ εἰς τοῦτο ἀπιδουῖσα ἡ Νομικὴ προὔκალεσε τὰς γνώμας τῶν νομικῶν.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀνωτέρω, μήπως καὶ ἡ διὰ τῆς ὑφισταμένης νομοθεσίας καθιερωθεῖσα καὶ ὁλονὲν ἐπιτεινομένη συγκέντρωσις ἀπείρων καὶ περικυλωτῶν καθηκόντων τοῖς Εἰρηνοδικαῖς, μεταβληθεῖσιν οὕτως εἰς Ἀτλαντάς τῆς καθόλου ἑλλην. διοικήσεως, δὲν εἶνε σπουδαῖον πρόσκομμα εἰς τὴν καλὴν τοῦ θεσμοῦ λειτουργίαν;

Ὅλων λοιπὸν τούτων τὴν ἐξέτασιν καὶ δημοσίᾳ συζήτησιν σκοπεῖ νὰ ὑποκινήσῃ ἡ τῆς Νομικῆς πρόκλησις, ὡς πᾶς τις θὰ ἴδῃ ἐξ ἀναγνώσεως μᾶλλον ἐπισταμένης τοῦ σχετικοῦ ἀρθροῖδιον ἐν φυλλαδίῳ Σ' σελ. 270, καὶ ἐφ' ὧν τούτων τῶν θεμάτων παρακαλοῦμεν καὶ πάλιν τοὺς τε Εἰρηνοδικὰς καὶ λοιποὺς νομικοὺς νὰ ἐπιστείλωσιν ἡμῖν τὰς γνώμας των, ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φυλλαδίου τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἀποσταλέντων ἤδη ἢ ἀποσταλησομένων προτάσεων.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου 1895.

Χάρις ἀπενεμήθη 1 εἰς πολιτικόν.

Πτωχεύσεις ἐκηρύχθησαν 50, ἐξ ὧν ἐν Ἀθήναις 21. Συμβιβασμοὶ προληπτικοὶ ἐνεκρίθησαν 3.

Πρωτοδίκαι μετετέθησαν 25. Πάρεδροι ἑμισθοὶ διωρίσθησαν 9. Εἰσαγγελεῖς πρωτοδ. μετετέθησαν 22. Ἀντεισαγγελεῖς πρωτοδ. μετετέθησαν 2. Εἰρηνοδίκαι διωρίσθησαν 4· ἀπελύθησαν 3, μετετέθησαν 70. Δικηγόροι διωρίσθησαν 47, παρρητήθησαν 3. Γραμματεῖς πρωτοδ. μετετέθησαν 8. Γραμματεῖς εἰρηνοδ. διωρίσθησαν 1, μετετέθησαν 7.

Φυγόδικοι καὶ φυγόποινοι συνελήφθησαν ἢ προσήλθον καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1894 ἐν ὧν 7741, ἦτοι κατὰ

Ἰανουάριον	617	Ἰούλιον	566
Φεβρουάριον	649	Αὐγούστον	472
Μάρτιον	1226	Σεπτέμβριον	646
Ἀπρίλιον	538	Ὀκτώβριον	642
Μαΐον	780	Νοέμβριον	447
Ἰούνιον	695	Δεκέμβριον	463

Κατάστασις τῶν τελῶν χαρτοσήμου κατὰ τὸ ἔτος 1894

	Προϋπολογίσθησαν	Εἰσπραχθήσαν	Πρὸς εἰσπραξίν ἔτι	Διαφορὰ πρὸς τὸ ἔτος 1893	
				Εἰσπράχθησαν ἐπὶ	ἔλαττον
				πλέον	
Ἀντίτιμον σφραγιστοῦ χάρτου	10,000,000	10,138,531 70			138,961 . .
Τέλη ὑπερβάλλοντα σφραγιστοῦ χάρτου . . .	180,000	150,737 97			5,085 92
» ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων μερισμάτων ἀνω- νύμων ἐταιριῶν	150,000	41,729 69		9,826 15	
» ἐπὶ τῶν εἰστηρίων θεάτρων	80,000	78,910 15			5,118 45
» » » ἀτυποδίων	150,000	133,426 . .		10,194 69	
» » » σιδηροδρόμων	400,000	295,222 67		13,894 24	
» » » κληρονομικὰ δι' ἀποφάσεων βεβαιούμενα	17,000	22,867 46	24,848 52	12,559 21	
» ἐκπαιδευτικὰ	1,500,000	1,491,159 . .		49,047 59	3,094 . .
» προξενικὰ	560,000	386,413 60	108,656 68		
	13,037,000	12,738,998 24	133,505 20	95,521 88	152,258 67

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ — 1894

Ἀριθ. 81. — Εἰσηγητὴς Σ. Ἀραβαντινός.

Ἔθιμον· ὁ ἐπικαλούμενος ἔθιμον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ὀρίξη τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ, οὔτε παραδείγματα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ νὰ ὀρίξη ἐκ τῶν προτέρω.

Κατὰ τὸν νόμον τῆς 23 Φεβρουαρίου 1835 τὰ ἔθιμα, ὅσα πολυχρόνιος καὶ ἀδιάκοπος συνήθεια ἢ ἀποφάσεις δικαστικαὶ καθιέρωσαν, ὑπερισχύουσιν, ὅπου ἐπεκράτησαν. Κατὰ ταῦτα ἡ περὶ ἐθίμου πρότασις εἶναι καὶ πρέπει νὰ λογισθῇ πλήρης, ὅταν περιέχη τὰ δύο ἄνωτέρω στοιχεῖα τῆς πολυχρονίου δηλονότι καὶ ἀδιακόπου ἐφαρμογῆς. Ὅθεν οὔτε τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως τῆς τοιαύτης ἐφαρμογῆς ἤτοι τῆς γενέσεως τοῦ ἐθίμου ἀπήτησεν ὁ νόμος νὰ ὀρίξη ὁ προτείνων, οὔτε παραδείγματα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, τῆς νομικῆς ἐννοίας τοῦ ἐθίμου μὴ ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κατὰ μέρος περιπτώσεων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι τοῦτο κανὼν τοῦ δικαίου διὰ τῆς πολυχρονίου καὶ ἀδιακόπου συνηθείας παραδεδεγμένος ἐν τινι τόπῳ εἰς τρόπον ὥστε, ὁ προτείνων τὴν ὑπαρξίν ὠρισμένου ἐθίμου μόνον διὰ τῆς περὶ τούτου ἀποδείξεως θὰ ὑποβάλῃ τῷ δικαστῇ τὰ πρὸς μόρφωσιν τῆς πεποιθήσεώς του ἀναγκαῖα στοιχεῖα, ἤτοι τὰ παραδείγματα ἐφαρμογῆς, δὲν εἶναι δ' ὑπόχρεως καὶ ἐκ τῶν προτέρω νὰ ὀρίσῃ ταῦτα.

*

Ἀριθ. 83. — Εἰσηγητὴς Α. Χωματιανός.

Δαδμοῦ δημοτικοῦ ἀπαλλάσσονται ὅσα εἶδη ἀπαλλάσσονται δημοσίων τελῶν εἰσαγωγῆς.

Ἐπειδὴ διὰ τοῦ ν. ΑΥΨ' τοῦ 1887 ἐπετράπη εἰς τὸν Ὑπουργ. τῶν Οἰκον. νὰ διατάξῃ τὴν μὴ εἰσπραξίν εἰσαγωγικοῦ τέλους ἐπὶ τῶν εἰσαχθέντων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰδῶν διὰ τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς κωμολέως Γαργαλιάνων, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος εἶδη ἐκ-

ρύχθησαν διὰ τοῦ εἰδικοῦ τούτου νόμου ἀπηλλαγμένα εἰσαγωγικοῦ τέλους· κατὰ δὲ τὸ ἄρθ. 20 ἐδ. 3 τοῦ ν. ΑΡΨ' τοῦ 1884, τὰ δυνάμει τοῦ νόμου τούτου, τοῦ δασμολογίου ἢ εἰδικοῦ νόμου μὴ ὑποκείμενα εἰς εἰσαγωγικὸν τέλος, ἀπαλλάσσονται καὶ τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ, εἴτε ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς εἴτε ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς προέρχονται. Ἐπομένως, ἀφοῦ τὸ Ἐφετεῖον ἐδέξατο, ὅτι τὰ ἐν τῇ ἀγωγῇ ἀναφερόμενα εἶδη, δι' ἃ ζητεῖται ἡ πληρωμὴ δημοτικοῦ δασμοῦ, εἰσὶν αὐτὰ τὰ διὰ τοῦ προμνημονευθέντος ν. ΑΥΨΒ' ἀπαλλαγέντα τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους, ὁρθῶς ἀπεφάνητο, ὅτι ἀπαλλάσσονται καὶ δημοτ. δασμοῦ¹.

*

Ἀριθ. 87.—Εἰσηγητῆς Α. Πετρίτσος.

Ἵπουργοῦ εὐθύνῃ ἀστικὴ ὑφίσταται, ἐὰν ὑπάρχῃ δόλος ἢ ἀσύγγ. ἀμέλεια αὐτοῦ.

Ὅρθως τὸ Ἐφετεῖον ἡρμήνευσε τὸ ἄρθ. 61 τοῦ Ν. ΦΠΣΤ' περὶ Εὐθύνης Ἵπουργῶν, δεχθὲν ὅτι, ὅπως χωρήσῃ κατὰ τοῦ παραβάντος τὸν νόμον ὑπουργοῦ ἀστικὴ εὐθύνη, δεόν ἡ πρᾶξις νὰ ᾖ ἀξιόποινος κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, καθ' ὃν ἀπαιτεῖται πρὸς τιμωρίαν τοῦ ὑπουργοῦ διὰ τὴν ἐν λόγῳ παράβασιν δόλος ἢ ἀσύγγνωστος ἀμέλεια, ἐνῶ κατὰ τὸν ἀναιρεσεῖοντα ἔδει νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κοινὸν ἥτοι ἀστικὸν

¹ Διὰ πολλοὺς λόγους ἡ Νομικὴ ἀποφεύγει τὰς ἐπικρίσεις τῆς νομολογίας τοῦ ἀνωτάτου Δικαστηρίου. Ἀλλ' ἐπὶ ζητημάτων μεγάλης πρακτικῆς σπουδαιότητος, ἢ καταφύρου νομικῆς παραδρομῆς δὲν δύναται νὰ μὴ ἐφίστῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἐαυτῆς ἀναγνωστῶν. Ἡ προκειμένη ἀπόφασις στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ν. ΑΡΗ' ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ν. ΑΥΨΒ'· ὁ πρῶτος περιεῖχε τῶντι διατάξιν, καθ' ἣν τὰ ἀπαλλασσόμενα τελῶν εἰσαγωγῆς ἔδει ν' ἀπαλλάσσωνται καὶ δασμῶν δημοτικῶν. Ἀλλ' ὅτε ἐξεδόθη ὁ ν. ΑΥΨΒ' (28 Μαΐου 1887) ὁ ν. ΑΡΗ' εἶχεν ἤδη καταργηθῇ διὰ τοῦ ν. ΑΥΚΕ' (18 Ἀπρ. 1887, ἄρθ. 27 «ἀκυροῦται ὁ ν. ΑΡΗ' τοῦ ἔτους 1884»), ὅστις δὲν ἐπανέλαβεν οὔτε ρητῶς οὔτε σιωπηλῶς (ὡς ἐνόμισαν καὶ δύο νομομαθεῖς γνωμοδοτήσαντες—Νομικὴ Α' σ. 56) τὴν διατάξιν ἐκείνην τοῦ ν. ΑΡΗ' καὶ συνεπῶς συγκατήργησεν αὐτήν. Ὡστε ὁ Α. Π. ἐπεκαλέσθη νόμον ἤδη πρὸ ἐπταετίας τεθνεῶτα. Συμπεραίνομεν ὅτι μετὰ τὸν ν. ΑΥΚΕ' 1887 καὶ τὸν καταργήσαντα τοῦτον ἰσχύοντα δὲ νῦν ν. ΒΡΚΑ' 1892 περὶ τελωνιακοῦ δασμολογίου οἱ δῆμοι δυνάμει τῶν ἄρθ. 2 καὶ 5 τοῦ ν. ΕΗ' τοῦ 1847 δύναται νὰ ἐπιβάλλωσι δημοτ. δασμοὺς ἐπὶ παντὸς εἰσαγομένου ἐμπορεύματος, ἀδιαφόρως ἂν τοῦτο ἀπαλλάσσεται τυχὸν τελωνιακοῦ τέλους. Τοῦτο δὲ γίνεται ἐν τῇ πρακτικῇ.

δικαίον, καθ' ὃ κατ' αὐτὸν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ μικρὰ ἀμέλεια. Καὶ κατὰ τὸ ἀστικὸν ὅμως δικαίον, ἵνα ἐπέλθῃ ἀστική εὐθύνη ἐπὶ τοῦ θέματος, περὶ οὗ ἡ ἀγωγή, ἀπαιτεῖται δόλος ἢ ἀσύγνωστος ἀμέλεια, μὴ ὑπαρχούσης ἐναντίας τινὸς σαφοῦς διατάξεως. Αἱ δὲ προβλλόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀνααιρεσέοντος διατάξεις δὲν ἐπηρεάζουσι τὸ ὄρθον τῆς λύσεως ταύτης, διότι ὁ μὲν Ἀκουίλιος νόμος δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν, καθόσον οὗτος ἀπαιτεῖ βλάβην σωματικὴν εἰς πρᾶγμα, ὅτε καταλογίζεται εἰς τὸν ὑπαίτιον τῆς ἀδίκου πράξεως καὶ ἡ μικρὰ ἀμέλεια· ἡ δὲ διάταξις 2 Κῶδ. 5.75 ἀφορᾷ τοὺς ἄρχοντας (magistratus), τοὺς διορίζοντας ἐπιτρόπους, καὶ ἐκ τούτου εὐθυνομένους διὰ πᾶσαν ἀμέλειαν.

*

Ἀριθ. 89 — Εἰσηγητῆς Ξ. Εὐθυμίου.

Προθεσμία πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ πίνακος κατατάξεως δανειστῶν ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς ἐπιδόσεως τῆς τοῦ προέδρου προεκλήσεως. — Ἀναγγελία μὴ ἐπιδοθεῖσα εἰς τε τὸν ἐπὶ τοῦ πλειστηριασμοῦ καὶ εἰς τὸν ὀφειλέτην καὶ τὸν ἐπισπεύδοντα δανειστὴν εἶνε ἄκυρος.

Ἐκ τῶν ἄρθ. 946 καὶ 947 τῆς Π. Δ., καθ' ἃ ἡ πρόσκλησις τῶν δανειστῶν, ὅπως λάβωσι γνῶσιν τοῦ πίνακος τῆς κατατάξεως καὶ ἀνακόψωσιν αὐτὸν ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν, κοινοποιεῖται αὐτοῖς διὰ κλητῆρος, συνδυαζομένων μὲ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 193, καθ' ἣν αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμεναι προθεσμίαι, ἐὰν ἄρχωνται ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως δικογράφου τινός, λογίζονται ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς κοινοποιήσεως, ἐξάγεται σαφῶς, ὅτι, προκειμένου περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ πίνακος κατατάξεως προθεσμίας τοῦ ἄρθ. 946, αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπεδόθη ἡ πρόσκλησις τοῦ προέδρου.

Κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 909 τῆς Π. Δ. ἡ ἀναγγελία ἐπιδίδεται εἰς τε τὸν ἐπὶ τοῦ πλειστηριασμοῦ ὑπάλληλον καὶ ἐκτὸς τούτου καὶ εἰς τὸν ὀφειλέτην καὶ εἰς τὸν ἐπισπεύδοντα δανειστὴν. Ἡ διάταξις δ' αὕτη εἶναι οὐσιώδης καὶ ἡ παραβίασις αὐτῆς ἐπάγεται, κατὰ τὸ ἄρθ. 201 Π. Δ. τὴν ἀκυρότητα τῆς ἀναγγελίας, διότι ἀφορᾷ τὴν προδικασίαν τῆς συντάξεως τοῦ πίνακος κατατάξεως, ἥτις ἄρχεται διὰ τῆς ἀναγγελίας παντὸς εἰς κατάταξιν δικαιουμένου δανειστοῦ.

Ἀριθ. 91.—Εἰσηγητῆς *Α. Μανδραγύλιας*.

**Ἀγωγή διεκδικητικὴ στερηζομένη μόνον εἰς δικαίωμα
ἐκ κληρονομίας εἶνε ἀστήρικτος.**

Ἀγωγή ἐγειρομένη παρὰ τοῦ κληρονόμου, δὲν ἀρκεῖ ν' ἀναφέρῃ μόνον, ὅτι τὸ διεκδικούμενον περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἐνάγοντος ἐκ κληρονομίας, κατέχοντος αὐτὸ ὡς κυρίου τοῦ κληρονομούμενου μέχρι τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ πρέπει, συμφώνως πρὸς τὸ 533 ἄρθρον τῆς Πολ. Δικον. νὰ περιέχῃ καὶ τὰ περιστατικά, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἢ ἐπ' αὐτοῦ κυριότης τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἐὰν ἡγείρετο παρ' αὐτοῦ τούτου ἡ ἀγωγή, οὐτινος τὴν καθόλου προσωπικότητα συνεχίζει ἀπλῶς ὁ κληρονόμος, νομιμοποιούμενος ἐνεκὰ τούτου εἰς ἐνάσκησιν τῶν ἀγωγῶν αὐτοῦ. Ἡ καθολικὴ ἄρα διαδοχὴ, μὴ καθιερουμένη ἐν γένει ὡς νόμιμος τρόπος κτήσεως τῆς κυριότητος, μὴδ' ἐπαγομένη συνεπῶς παράγωγον κτήσιν αὐτῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κληρονόμου, δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀποτελέσῃ βάσιν τῆς διεκδικητικῆς ἀγωγῆς, ὥστε νὰ ἐπιτραπῇ κατὰ βελτίωσιν ἢ συμπλήρωσιν αὐτῆς ἐπ' ἀκροατηρίου ὡς πρὸς τὴν ἀμφισβητουμένην κυριότητα τοῦ ἀποθανόντος, θεωρουμένην ἐπιδοθητικὴν βάσιν.

Ἐχοντες ἐπομένως τοῦ τμήματος τούτου διαφέρουσιν γνώμην τῆς τοῦ ἀκυρωτικοῦ, ἀποφνημαμένου διὰ τῆς ἀναιρετέας ἀποφάσεως, ὅτι ἡ ἀγωγή, ἀναφέρουσα τὸν ἐνάγοντα κύριον τῶν διεκδικουμένων γαιῶν ἐκ κληρονομίας τῆς μητρὸς του, ἥτις καὶ κατεῖχεν αὐτὰς διανοίᾳ κυρίου μέχρι τοῦ θανάτου, περιέχει πάντα τὰ κατὰ νόμον ἀνγκαιᾶ στοιχεῖα τῆς διεκδικητικῆς ἀγωγῆς, ἀποδεχομένου δηλονότι τὴν κληρονομίαν ὡς νόμιμον τρόπον παραγωγῶς κτήσεως τῆς κυριότητος τῶν διεκδικουμένων ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κληρονόμου καὶ ἀποτελοῦσαν οὕτω τὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς του· συνεπεία δὲ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης ἐπαγομένου ἐν τῇ αὐτῇ ἀποφάσει, ὅτι ἡ ἔλλειψις μόνον τῆς μνείας τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐγένετο κυρία τῶν διεκδικουμένων ἢ ἀποθανοῦσα, δὲν καθίστησιν ἄκυρον ἢ ἀόριστον τὴν ἀγωγήν, διότι ἐπὶ παραγωγῶς κτήσεως, ἀμφισβητουμένης τῆς τῶν προκτητόρων κυριότητος, δύναται ὁ διεκδικῶν, κατὰ τὸ 158 ἄρθ. τῆς Πολ. Δικονομίας, νὰ ὀρίσῃ ἐπ' ἀκροατηρίου τὸν τρόπον, καθ' ὃν οὗτοι ἐγένοντο κύριοι, δέον ἢ λύσις τῆς τοιαύτης διαφωνίας νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὴν ὁλομέλειαν, συνωδᾷ τῷ ΧΜΖ' νόμῳ τοῦ 1877.

Ἀριθ. 92.—Εἰσηγητῆς Α. Γκιών.

Πώλησις ἐθνικῶν κτημάτων δὲν ἐπιφέρει εὐθύνην τοῦ Δημοσίου, ἂν εὐρεθῶσι κατὰ μέτρον ἐλάσσονα.

Εἰ καὶ κατὰ τὸν νόμον 4 § 1 Π. (19. 1) ἐλλείποντος μέρους τοῦ κατὰ μέτρον πωληθέντος κτήματος, γίνεται ἀνάλογος μείωσις τιμήματος, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ ἀπὸ 13 Νοεμβρίου 1836 Β. Διατάγματος, τὸ Δημόσιον ἐγγυᾶται διὰ τὴν ἔκτασιν τῶν πωλουμένων ἐθνικῶν κτημάτων, ἂν αὕτη στηρίζεται εἰς προηγηθεῖσαν ἐξηκριβωμένην καταμέτρησιν καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ πρωτόκολλον, ἀλλὰ τὴν τελευταίαν ταύτην διάταξιν καὶ τὴν προηγουμένην, ὡς πρὸς τὴν ἐκποίησιν τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, κατήργησε τὸ ἄρθρον 4 τοῦ ΡΕΘ' τῆς 30 Ἰανουαρίου 1867 νόμου, τοῦ τροποποιούντος τὸν προηγούμενον τοῦ 1863 νόμον ΙΖ' περὶ ἐκποιήσεως ἐθνικῶν κτημάτων, διότι σαφῶς διὰ τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ΡΕΘ' νόμου ὀρίζεται, ὅτι δὲν ἐγγυᾶται τὸ δημόσιον διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ πωλουμένου κτήματος, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς ταυτότητος αὐτοῦ κατὰ τὰ διαγεγραμμένα ὅρια, ἀκυρουμένης πάσης διατάξεως εἰς τὸν νόμον τοῦτον ἀντικειμένης, ἐντεῦθεν δὲ ἡ εὐθύνη τοῦ Δημοσίου, πωλοῦντος ἐθνικά κτήματα, περιορίσθη μόνον εἰς τὴν καθ' ὅρια ταυτότητα αὐτῶν, ἡ δ' ἀναφερομένη τυχὸν ἔκτασις ἐν τῷ παραχωρητηρίῳ δὲν ἐξετάζεται.

*

Ἀριθ. 93.—Εἰσηγητῆς Α. Γκιών.

Ἐπίδειξις· ὁ ἀρνούμενος ἐπίδειξιν ἐγγράφων καταδικάζεται εἴτε διάδικος εἴνε εἴτε ἄλλος τις.

Τὸ ἄρθ. 432 Π. Δ. ἐν τῷ β' αὐτοῦ ἐδαφίῳ, ὀρίσκει ἐν γένει, ὅτι ἂν τις ἀρνῇται ἄνευ λόγου τὴν ἐπίδειξιν, δύνχται νὰ βιασθῇ πρὸς τοῦτο διὰ κρατήσεως ἢ προστίμου, ἄλλως δὲ ὑπόκειται κατὰ τὸ ἄρθρον 315 εἰς ἀνόρθωσιν τῆς προξενηθείσης ζημίας, οὐδεμίαν ποιεῖται μεταξύ τρίτου καὶ διάδικου διάκρισιν, ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ἐν τῇ περὶ τοῦτο διατάξει περιέλαβε, πλὴν τοῦ τρίτου, πάντα ὑπόχρεων, ἥτοι καὶ τὸν διάδικον, ὑποχρεωθέντα εἰς ἐπίδειξιν καὶ ἀρνούμενον ταύτην.

*

Ἀριθ. 94.—Εἰσηγητῆς Π. Βάλβης.

Ὅδοι· οἱ δῆμοι ὑποχρεοῦνται εἰς ἀποζημιώσιν καὶ διὰ τὰς ἐντὸς πόλεων καταλαμβανομένας ὑπὸ δημοτικῶν ὁδῶν γαίας.

Κατὰ μὲν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθ. 4 τοῦ ἀπὸ 16 Δεκ. 1867 ΣΕΓ'

περὶ ὁδοποιίας νόμου, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δημοτικῶν ὁδῶν ἀνήκουσι καὶ αἱ ἐντὸς τῶν πόλεων ἀγυαὶ καὶ πλατεῖαι, ἐξαίρουμένων ἐκείνων, αἵτινες ἀποτελοῦσι συνέχειαν ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, κατὰ δὲ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 34 τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω νόμου, αἱ ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ὁδῶν ἐν γένει καταλαμβανόμεναι ἰδιωτικαὶ γαῖαι, ἀποζημιοῦνται ὑπὸ τῶν οἰκείων δήμων· ὅθεν τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, ἀποφανθὲν τὸν ἀναίρεσεῖντα δῆμον Πειραιῶς ὑπόχρεων εἰς ἀποζημίωσιν, διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ἐν τῇ ἀγωγῇ γηπέδου τῶν ἀναιρεσιβλήτων πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐν τῇ πόλει Πειραιῶς δημοτικῆς ὁδοῦ τοῦ Ἀρεῶς, ἐπράξε συμφώνως πρὸς τὴν ἄνω γενικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθ. 34 τοῦ ν. ΣΕΓ', ἡ ἀξίωσις δὲ τοῦ ἀναιρεσεῖντος δήμου, ὅτι, καὶ μετὰ τὸν περὶ ὁδοποιίας ΣΕΓ' ὡς ἄνω νόμον, ἐξακολουθεῖ ἰσχύον τὸ ἄρθ. 22 τοῦ ἀπὸ 12 Νοεμβ. 1836 Β. Δ., καθ' ὃ ἄρθρον, ἡ ἀποζημίωσις τῶν ἰδιωτικῶν γηπέδων τῶν καταλαμβανόμενων ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀγυῶν βαρύνει τοὺς παροδίους, δὲν εἶναι βάσιμος, διότι, ὁ νομοθέτης, διατηρήσας ἐν τῷ ἰδίῳ ὡς ἄνω 34 ἄρθρῳ τὴν ἰσχὺν τῶν περὶ ρυμοτομίας τῶν πόλεων καὶ κωμῶν διατάξεων κατ' ἐξαιρέσιν ὡς πρὸς τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κώμας ἀγυαίας, τὰς ἀποτελούσας συνέχειαν ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, ἠννόησε προδήλως ἡ διάταξις αὐτοῦ, καθ' ἣν οἱ δῆμοι εὐθύνονται εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ὁδῶν καταλαμβανόμενα ἰδιωτικὰ γήπεδα, νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν ἀπόλυτον, ἄνευ ἐξαίρεσέως τινος, ἐξ οὗ ἐπεταὶ ἀναγκαιῶς ἡ κατάργησις τοῦ ἄρθρου 22 τοῦ ἀπὸ 12 Νοεμβ. 1836 Β. Δ., ὡς ἀσυμβιβάστου πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν τῆς ὡς ἄνω διατάξεως τοῦ ἄρθρου 34 τοῦ ΣΕΓ' περὶ ὁδοποιίας νόμου.

*

Ἀριθ. 95.—Εἰσηγητῆς Σ. Ἀραβαντινός.

**Βοσκήδιμοι γαῖαι· τὸ Δημόδιον εὐθύνεται ὡς πᾶς ἐκμιθωτής,
εἰ καὶ ἡ ἐνοικίασις γίνεται πρὸς ὄφελος τῶν Δήμων.**

Κατὰ μὲν τὰς διατάξεις τοῦ Ν. ΚΘ' τῆς 31 Ἰαν. 1864 περὶ βοσκησίμων γαιῶν, ἡ ἐνοικίασις τῶν περισσευμάτων τῶν λειβαθίων ἐνεργεῖται πρὸς ὄφελος μὲν τῶν Δήμων, ἀλλ' ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τοῦ Δημοσίου, ἀπαλλασσομένου ἀπέναντι τοῦ μισθωτοῦ μόνον τῆς ἐκ πράξεων τρίτων εὐθύνης πρὸς ἀποζημίωσιν, κατὰ δὲ τὰς γενικὰς περὶ μι-

σθώσεως ἀρχάς, ὁ ἐκμισθωτῆς εὐθύνεται, ἔνεκα τῆς μὴ παροχῆς τῆς χρήσεως τοῦ μισθίου, εἰς ἐπιστροφήν τοῦ μισθώματος.

*

Ἀριθ. 97.—Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Ἀποφάσεις ἀπορρίπτονται ἐνστάσεις δὲν εἶνε ὀριστικάι.—Σύνταξις δεκαρχῶν καὶ τελωνοφυλάκων δὲν μεταβιβάζεται εἰς τὰς χήρας καὶ ὀρφανὰ αὐτῶν.

Αἱ ἀπορρίπτονται ἐνστάσεις ἀποφάσεις καὶ διατάττονται ἀποδείξεις δὲν εἶναι ὀριστικάι, ἄρθ. 583 Π. Δ.

Εἰς τοὺς ἐν τῷ σώματι τῆς τελωνοφυλακῆς ὑπηρετοῦντας δεκάρχας καὶ τελωνοφύλακας, μὴ ἀπολαύοντας τοῦ δικαιώματος τῆς συντάξεως κατὰ τὸν περὶ συντάξεως τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων νόμον, ἐχορηγήθη τοιοῦτον διὰ τοῦ εἰδικοῦ Νόμου ΧηΔ' τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1861, οὗτος ὅμως οὐδεμίαν περιέχει διάταξιν περὶ μεταβιβάσεως τοῦ δικαιώματος τούτου εἰς τὰς χήρας καὶ ὀρφανὰ αὐτῶν.

*

Ἀριθ. 98.—Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Ἐπίτροπος· ἡ κατὰ τέως ἐπιτρόπου ἀγωγή περὶ λογοδοσίας ἐπὶ μέρους τῆς περιουσίας δὲν ἀποκλείει τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν περὶ ἀποδόσεως τοῦ ὑπολοίπου.

Δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ ἀστικῷ Νόμῳ διάταξις, καθ' ἣν ἡ κατὰ τοῦ τέως ἐπιτρόπου ἀγωγή περὶ λογοδοσίας ἐπὶ μέρους τῆς διαχειρισθείσης περιουσίας ἀποκλείει τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν περὶ ἀμέσου ἀποδόσεως τοῦ υπολοίπου τῆς αὐτῆς περιουσίας μέρους, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἄρθρον 537 § 2 Π. Δ.

*

Ἀριθ. 100.—Εἰσηγητῆς Ξ. Εὐθυμίου.

Παραγραφὴ τριακονταετῆς τρέχει κατ' ἐφ' ἑβδὼν ὥς καὶ κατ' ἐνηλίκων.

Κατ' οὐδεμίαν διάταξιν τοῦ Ν. ΧΠΘ' τοῦ 1861 ἡ ἐφηβότης καθιεροῦται ὡς λόγος ἀναστολῆς τῆς τριακονταετοῦς ἀποσβεστικῆς παραγραφῆς, οὐδὲ προκύπτει ἐκ τινος διατάξεως αὐτοῦ, ὅτι ἡ ἀφομώσις τῶν ἐφ' ἑβδὼν πρὸς τοὺς ἀνήλικους ἐπεξετάθη καθ' ὅλας τὰς εἰς τοὺς τελευταίους τούτους ἀφορώσας διατάξεις, τούναντίον ἡ ἐξομώσις αὕτη περιορίσθη μόνον ὡς πρὸς τὴν περὶ τὸ πράττειν ἰκανότητα

καὶ τὴν ὑπὸ ἐπίτροπον ὑποβολήν. Ἐπομένως τοῦ ν. ΧΠΘ' καταργήσαντος ἐν ἄρθρῳ 137 αὐτοῦ τοὺς προγενεστέρους νόμους, μόνον ἐφ' ὅσον ἀνάγονται εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ νέου νόμου, ὡς πρὸς τὴν ἀποσβεστικὴν παραγραφὴν ἐφαρμόζεται τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον, καθὼς ἡ ἐφηβότης δὲν εἶναι λόγος ἀναστολῆς τῆς τριακονταετοῦς ἀποσβεστικῆς παραγραφῆς (Ν. 3 § 1 Κῶδ. 7. 39. Ν. 5. Κῶδ. 2. 41. Ν. 5, Βασιλ. 50. 14).

*

Ἀριθ. 101.—Εἰσηγητῆς *Ξ. Εὐθυμίου*.

Ἀχρεωδότητος καταβληθέντος πότε ἐπιτρέπεται ἀναζητήσις.

Τῆς ἀπαιτήσεως ἀχρεωστήτου στηριζομένης κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸ τεκμήριον, ὅτι ὁ ἐν γνώσει ὅτι δὲν ὀφείλει καταβάλλων σκοπεῖ νὰ δωρήσῃ, ἀναγκαίως πρὸς ἔγερσιν τῆς περὶ αὐτῆς ἀγωγῆς ἀπαιτεῖται ἡ πλάνη τοῦ καταβαλόντος [Ν. 1 § καὶ Ν. 26 § 3. Πανδ. 12. 6]. Ὅσακις ὅμως ἡ δωρεὰ δυνάμει τοῦ νόμου ἀποκλείεται καὶ ἐπομένως τὸ τεκμήριον δὲν ὑφίσταται, ὁ Νόμος (Ν. 27 καὶ 36 § 3. Κῶδ. 8, 54) παρέχει γενικῶς τὴν περὶ ἀναζητήσεως τῶν ἀχρεωστήτως καταβληθέντων ἀγωγὴν, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ καταβολὴ ἐγένετο ἐν γνώσει. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀφ' οὗ ὁ μὲν ὑπουργὸς οὐδὲν ἐκ τοῦ νόμου ἔχει δικαίωμα, ὅπως δωρῇται περιουσίαν τοῦ Δημοσίου, κατὰ δὲ τὸ ἄρθ. 30 τοῦ Λογιστ. Νόμου ὁ εἰς δύο ἐμμίθευς θέσεις ὑπηρετῶν ὑπάλληλος ἕνα μόνον μισθὸν λαμβάνει, τὸ Δημόσιον ἐδικαιοῦτο πάντοτε ν' ἀναζητήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐτέρου τῶν πληρωθέντων μισθῶν, ὡς ἀχρεωστήτως πληρωθέντος, καὶ ἂν ἀκόμη ἐν γνώσει ὁ ὑπουργὸς ἐνήργει τὴν πληρωμὴν ταύτην.

*

Ἀριθ. 103.—Εἰσηγητῆς *Β. Ρουτήρης*.

Ἀποδρατεία.—Μουδικοὶ α' τάξεως.

(Ὅμοια ταῖς ὑπ' ἄρ. 23 καὶ 77 ε. ε. ἂς ἴδε ἀνωτέρω σ. 12 καὶ 230).

*

Ἀριθ. 104.—Εἰσηγητῆς *Α. Γκιών*.

Ἀναγγελία μὴ ἐπιδοθεῖσα εἷς τε τὸν ἐπὶ τοῦ πλειστηριασμοῦ καὶ εἰς τὸν ὀφειλέτην καὶ τὸν ἐπιδοπεύδοντα δανειστὴν εἶνε ἄκυρος.

(Ὅμοια τῇ ὑπ' ἄρ. 89 ε. ε. ἣν ἴδε ἀνωτέρω σελ. 307).

Ἀριθ. 108. — Εἰσηγητῆς Σ. Ἀραβαντινός.

Δίκης ιδιωτικῆς ἀντικείμενον.

Διαγραφούσης τῆς Δικονομικῆς ἡμῶν νομοθεσίας (ἐν ἄρθρ. 1) τὸ ἀντικείμενον τῶν ιδιωτικῶν δικῶν καὶ συνεπῶς τὸ ἔργον τῶν δικαστηρίων, ἐξ οὐδεμιᾶς αὐτῆς διατάξεως προκύπτει ὅτι ἡ ὑπ' αὐτῶν ἀναγνώρισις τοῦ κύρους ἢ μὴ τῶν Νόμων ἢ τῶν Β. Διαταγμάτων δύναται νὰ ᾖ τὸ ἀντικείμενον δίκης ιδιωτικῆς.

*

Ἀριθ. 110. — Εἰσηγητῆς Α. Χωματιανός.

Κατάταξις ἐν τῇ μεταξὺ δανειστῶν δίκη περὶ κατατάξεως ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶνε διάδικος. Ἐπικληδὺς τοῦ νόμου εἶνε δεκτὴ κατὰ πάσαν δτάδιν τῆς διαδικασίας περὶ κατατάξεως.

Κατὰ τὰ ἄρθρ. 950 καὶ 954 τῆς Π. Δ., ἐκτὸς ἐκείνου, οὗτινος ἡ κατάταξις προσβάλλεται διὰ τῆς κατὰ τοῦ πίνακος ἀνακοπῆς, οὐδεὶς ἄλλος κκληῖται εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶναι διάδικος ἐν τῇ μεταξὺ τῶν δανειστῶν δίκη περὶ κατατάξεως καὶ ἐπομένως οὔτε νὰ κλητεῦσθαι αὐτὸν ὀφείλει ὁ ἀνακόπτων, οὔτε ν' ἀπευθύνῃ καὶ κατ' αὐτοῦ τὴν ἀνακοπὴν του· οὐδὲ προκύπτει τὸ ἐναντίον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀναίρεσειοντος ταμίου ἐπικαλουμένων ἄρθρων 938, 949 καὶ 989 τῆς Π. Δ. τὰ δὲ ἄρθρ. 136 καὶ 619 τῆς αὐτῆς Δικ., ἅτινα ἐπίσης οὗτος ἐπικαλεῖται οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα.

Ἀφοῦ ὁ ἤδη ἀναίρεσίβλητος καὶ διὰ τῆς ἀναγγελίας αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν προσαγωγὴν τῶν τίτλων του ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τῆς κατατάξεως ὑπάλληλου ἐζήτησε νὰ καταταχθῇ ἐπὶ τοῦ τιμήματος τῶν πλειστηριασθέντων κτημάτων, κατὰ προτίμησιν παντὸς ἄλλου δανειστοῦ, ὡς ἔχων ἐγγεγραμμένην ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων πρώτην ὑποθήκην, ἡδύνατο οὗτος καίπερ μὴ ἐπενεγκὼν ἀντιρρήσεις κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Δημοσίου ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τῆς κατατάξεως ὑπάλληλου, νὰ προβάλῃ δι' ἀνακοπῆς, ὅτι ἡ ἀπαίτησις τοῦ Δημοσίου, ἡ πηγάζουσα ἐκ καθυστερουμένων δόσεων δηλωθεισῶν φυτειῶν, ἣν ὁ ἐπὶ τῆς κατατάξεως ὑπάλληλος ἐθεώρησεν ὡς προνομιοῦχον, δὲν ἀπελάμβανε προνομίου τινὸς κατὰ Νόμον, καὶ δὲν ἡδύνατο συνεπῶς νὰ προτιμηθῇ τῆς ἐνυποθήκου ἀπαίτησεως αὐτοῦ (τοῦ ἀναίρεσιβλήτου) διότι διὰ τῆς

προτάσεως ταύτης ὁ ἀναιρεσίβλητος ἡμφισβήτει, οὐχὶ τὴν πραγματικὴν βᾶσιν τῶν ἀξιώσεων τοῦ Δημοσίου, ἀλλὰ τὴν νομιμότητα αὐτῶν, ἣν ὥφειλεν εἶκθαι νὰ ἐξετάσῃ ὁ ἐπὶ τῆς κατατάξεως ὑπάλλληλος· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐπεκαλεῖτο πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ πίνακος ἀπλῶς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου, ἐπὶ κλησίς δὲ τοῦ Νόμου εἶναι δεκτὴ κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς περὶ κατατάξεως διαδικασίας.

*

Ἀριθ. 111. — Εἰσηγητὴς Α. Χωματιανός.

Μισθὸς δημοδιδασκάλων.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθ. 6 τοῦ Ν. ΦΛΣ' τοῦ 1859, καθ' ἣν ὁ μισθὸς τῶν τῆς α' τάξεως ἢ πρωτοβαθμίων δημοδιδασκάλων δύναται νὰ αὐξηθῇ ἀνὰ πᾶσαν πενταετῇ μετὰ διαρκοῦς ζήλου ὑπηρεσίαν εἰς πρωτεύουσαν νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἀνὰ δραχμὰς δέκα κατὰ μῆνα, μέχρις οὗ συμπληρωθῇ τὸ ὅλον τῆς μισθοδοσίας ποσὸν εἰς δραχ. 140, ὅρον ἀνυπερβλήτον, ἀσυμβίβαστος οὔσα πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ περὶ μισθῶν τῶν δημοδιδασκάλων ν. ΑΡΠΔ' τοῦ 1884, δι' ὧν ὁ αὐτὸς ὀρίζεται μισθὸς δι' ἅπαντας τοὺς τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ δημοδιδασκάλους, ἐξαιρέσεις δὲ καθιεροῦνται μόνον ὡς πρὸς τοὺς πρωτοβαθμίους τοὺς διοριζομένους ὡς πρῶτους διδασκάλους ἐν τοῖς πρωτύποις, τοῖς προσηρτημένοις εἰς τὰ διδασκαλεῖα, ἢ ἐν δημοτικοῖς σχολείοις τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κερκύρας, τῶν Πατρῶν καὶ Σύρου, ὁρθῶς ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ δικασαντος Ἐφετείου, ὡς σιωπηρῶς καταργηθεῖσα διὰ τοῦ νεωτέρου τούτου ν. ΑΡΠΔ' τοσούτω μᾶλλον, καθόσον μετὰ τὸν νόμον τοῦτον, δι' οὗ (ἄρθρ. 1 καὶ 2) ὁ μηνιαίος μισθὸς τῶν πρωτοβαθμίων δημοδιδασκάλων ὀρίζεται εἰς δραχ. 140 εἰς μείζον δὲ ποσὸν ὁ τῶν ἐν τοῖς πρωτύποις κλπ. διοριζομένων, δὲν ὑπολείπεται στάδιον πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς εἰρημένης διατάξεως τοῦ ν. ΦΛΣ', ἀφοῦ κατ' αὐτὴν ὁ κατὰ πενταετίαν ἀνὰ δραχ. δέκα κατὰ μῆνα αὐξανόμενος μισθὸς τῶν πρωτοβαθμίων δημοδιδασκάλων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν 140.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ἀριθ. 28.

Ἑμπορικαὶ πράξεις τίνες εἶνε.

Ζητήματα.

Ἐν καταστατικῷ ὁμορρύθμου ἐμπορικῆς ἐταιρείας, συστάσης μεταξὺ Α. καὶ Β. καὶ σκοπούσης «τὴν ἐμπορίαν σιτηρῶν καὶ ἄλλων διαφόρων προϊόντων» συνωμολογήθη καὶ τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον: «Οὐδείς τῶν συνε-
» ταίρων δύναται νὰ ἐμπορεύηται ἰδιαιτέρως διὰ λογαριασμόν του, ἀλλ' ἔκα-
» στος ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν
» καὶ προσπάθειαν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐταιρικῶν τῶν ἐπιχειρήσεων». Ὁ Α. συμμετέσχεν εἰς ἐταιρείαν ἐνοικιάσεως δημοτικῶν καὶ λιμενικῶν φό-
ρων, λαβὼν μάλιστα ἐκτὸς τῶν κερδῶν καὶ διὰ προσωπικὴν του ὑπηρε-
σίαν δρ. 150 κατὰ μῆνα· ἐκτὸς τούτου ἐνήργησε καὶ ἐμπόριον ἐλαίου, ἐξ οὗ παρήχθησαν κέρδη. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων ἐμπορ. ἐργασιῶν τῶν οὗ ἐταῖροι ἐκ συμφώνου ἠγόρασαν μηχανὴν ἀλωνιστικὴν, ἣτις εἰργάσθη καὶ ἐργάζεται δι' ἐταιρικὸν λ[ο]γισμόν. Προσέτι ἀμφότεροι οἱ ἐταῖροι ἐγένοντο ἐνοικιασταὶ τῆς ἐλαιοδεκάτης τοῦ 1893, ἐκ δὲ τῆς ἐνοικιάσεως ταύτης προέκυψαν ζημίαι· ἐκ συμφώνου δ' ἐγένοντο ἐνοικιασταὶ ἐπίσης τῆς ἐλαιο-
δεκάτης καὶ διὰ τὸ 1894.—Ἐρωτᾶται:

Α'.—Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω πράξεις συμπεριλαμβάνονται ἀναγκαίως ἐν τῷ ἐταιρικῷ σκοπῷ;

Β'.—Ἡ σιωπηρά, ἥτοι ἄνευ τῶν νομίμων διατυπώσεων τοῦ Ἑμπορικοῦ Νόμου ἐπέκτασις τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐταιρείας, τίνας συνε-
πείας ἐπάγεται;

Γ'.—Τὰ κέρδη ἢ αἱ ζημίαι τῶν πράξεων ἐκείνων, αἵτινες δὲν συμπερι-
λαμβάνονται τυχὸν ἐν τῷ ἐταιρικῷ σκοπῷ, τίνα ὠφελοῦσιν ἢ τίνα ζημιοῦσιν;

Αὐσεῖς.

Α'.—Οἱ δημοτικοὶ καὶ λιμενικοὶ φόροι, οὓς ἐνοικίασεν ἡ ἐταιρεία, ἥς συμμετέσχεν ὁ Α., καὶ ἡ ἐλαιοδεκάτη τοῦ 1893, ἡ παρὰ τοῦ Α. καὶ τοῦ Β. ἐνοικιασθεῖσα, δὲν ἀνήκουσι προδήλως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προϊόντων περὶ τῆς ἐμπορίας τῶν ὁποίων προὔνησε τὸ καταστα-
τικὸν τῆς μεταξὺ Α. καὶ Β. ὁμορρύθμου ἐμπορικῆς ἐταιρείας, ἀλλ' οὔτε αἱ δικαιοπραξίαι, δι' ὧν τὸ δικαίωμα τῆς εἰσπραξέως τῶν δημοτ. καὶ

λιμεν. φόρων καὶ τῆς ἐλαιοδεκάτης περιῆλθεν εἰς τοὺς ἐνοικιαστὰς, ἀποτελοῦσιν ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ἀφοῦ δὲν πρόκειται περὶ ἀγοράσεως προϊόντων γῆς ἢ τέχνης (ὅρα καὶ Lyon-Caen et Renault Précis du Droit Commercial I σελ. 44 σημ. 3)· ὥστε ὡς πρὸς τὰς διαληφθείσας δύο ἐνοικιάσεις τὸ πρῶτον ζήτημα λύεται ἀποφατικῶς. Ἐν τούτοις καὶ ἡ ἀγόρασις ἀλωνιστικῆς μηχανῆς ὑπὸ τοῦ Α. ὡς καὶ τοῦ Β. ἐργαζομένης δι' ἐταιρικὸν λογαριασμὸν διαφεύγει τὸ εἶδος τῆς ἐμπορίας, ὅπερ συνωμολογήθη ὡς ἀντικείμενον τῆς μεταξὺ αὐτῶν συστάσεως ὁμορρύθμου ἐταιρείας, διότι σκοπὸς ταύτης ἦν ἡ ἄμεσος ἐπὶ σιτηρῶν καὶ ἄλλων προϊόντων ἐμπορικὴ κερδοσκοπία, ὡς δηλοῖ ἡ σχετικὴ φράσις τοῦ καταστατικοῦ.

Β'. — Ἡ κοινῶς παρὰ τοῦ Α. καὶ τοῦ Β. γενομένη ἐνοικίασις τῆς ἐλαιοδεκάτης τοῦ 1893, ἀποτελοῦσα ἐταιρικὴν σχέσιν αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον τῆς ὁμορρύθμου ἐμπορικῆς ἐταιρείας δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ τὰς ἐννόμους συνεπειὰς τῶν πολιτικῶν ἐταιρειῶν.

Γ'. — Ἐντεῦθεν δὲ ἀναγκαίως ἔπεται, ὅτι τὰ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐταιρ. σχέσεως κέρδη καὶ αἱ ζημίαι θέλουσι ρυθμισθῇ κατὰ τοὺς περὶ πολιτικῶν ἐταιρειῶν σχετικούς νομικούς κανόνες. Ἰδιαιτέρως ὅμως παρατηρῶ ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν μόνου τοῦ Α. εἰς τὴν ἐνοικιάσασαν ἐταιρείαν τοὺς δημοτικούς καὶ τοὺς λιμενικούς φόρους, ὅτι τὰ ἐνδεχόμενα ἐκ τῆς μετοχικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως κέρδη ὡς καὶ αἱ ζημίαι ἀφορῶσιν ἀνενδοιάστως καὶ αὐτὸν τὸν Α. κατὰ λόγον τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ, οὐδόλως ὅμως εἰς ταῦτα ἐνέχεται ὁ Β. ὡς ὅλως ξένος τῆς εἰρημένης ἐνοικιάσεως.

Ξεν. Ψαράς

Ἀριθ. 29.

Ἐπιγενής· ἡ ἐν διαθήκῃ παράλειψις ἐπιγενοῦς ρήγνουσι μὲν τὰς κληρονομικὰς ἐγκαταστάσεις, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ τὰς κληροδοσίας.

Αὐσιν.

Κατὰ τοὺς νόμους 4 Κωδ. (6. 28) Νομ. 1 Κωδ. (6. 29) καὶ § 5 εἰσηγ. (2. 13) ἡ ἐν τῇ διαθήκῃ παράλειψις ἐπιτεχθέντος ρήγνουσι τὴν διαθήκην τῶν γονέων ὁλοσχερῶς. Ex rupto autem testamento nihil debere neque peti posse, explorati juris est.

Ἄλλὰ τὸ δόγμα τοῦτο ἀνῆρέθη διὰ τῶν νεωτέρων ὁρισμῶν τῆς 115 Νεαρχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ (καίτοι οἱ συγγραφεῖς περὶ τούτου διχνογνωμοῦσι) διότι ἐν τῷ Γ' κεφαλαίῳ αὐτῆς, ἐν ᾧ κηρύσσεται ἄκυρος ἡ διαθήκη τῶν γονέων, ἐνθα οὐδεμία ἐγένετο μνεία οἰωνδήποτε τῶν παίδων ὡς κληρονόμου, σῶζονται ὅμως τὰ κληροδοτήματα «ὥσει κατὰ τοῦτο τὸ μέρος μὴ ἀνατραπεῖσα ἡ διαθήκη ἐκράτει» ἢ ἀπόλυτος δ' αὕτη διάταξις ἀφορᾷ καὶ εἰς τοὺς ὀψιγόνους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οὗτοι, καίτοι μὴ εἰδικῶς μνημονευόμενοι, ἀνήκουσιν ὅμως ἀνενδοιάστως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν παίδων, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ νομ. 5. Πανδ. (26. 2) καθ' ὃν filiae appellatione etiam postuma continetur, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἐν κεφαλαίῳ Δ' τῆς ῥηθείσης Νεαρχῆς, ἐνθα ὁ αὐτοκράτωρ προνοεῖ περὶ διαθήκης τῶν παίδων κεῖται ἐν παρχγράφῳ 9 καὶ ἡ ἐξῆς περικοπὴ «εἴ τι δὲ ἢ περὶ ληγάτου ἢ φιδείκομῖσου, ἢ ἐλευθεριῶν, ἢ ἄλλων οἰωνδήποτε κεφαλαίων ἐν ἄλλοις νόμοις εὔρεθῇ ταύτῃ τῇ διατάξει ἐναντίον, τοῦτο κρατεῖν κατ' οὐδένα βουλόμεθα τρόπον» ἡ περικοπὴ δὲ αὕτη ἀνενδοιάστως ἐκτείνεται καὶ εἰς τὰ περὶ διαθήκης τῶν γονέων ἐπίσης νενομισθετημένα ἐν τῷ προηγούμενῳ κεφαλαίῳ ἕνεκα τῆς προφανοῦς ἀμφοτέρων τῶν κεφαλαίων ἀλληλουχίας (ὄρα καὶ Sintenis III § 195 σελ. 589 καὶ ἐπ. καὶ Dernburg III § 93 σελ. 180).

Ἡ ἀνωτέρω δὲ ἔννοια τῆς Νεαρχῆς ἱκανῶς ἐνισχύεται ἐκ τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι ἂν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς ἐρρήγνυτο καὶ ὡς πρὸς τὰ κληροδοτήματα ἢ τὸν ὀψιγενῆ παραλιπεῦσα διαθήκη τῶν γονέων, οὗτος ἤθελεν ἄνευ λόγου διατελεῖ ἐν μοίρᾳ κρεῖσσονι τῆς τῶν γεγεννημένων παίδων, ὑποχρεουμένων πάντως εἰς καταβολὴν τῶν ἐν τῇ ἀνατραπείᾳ διαθήκῃ ἀναγεγραμμένων κληροδοτημάτων. Ἄλλως δὲ εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ἐρμηνείας ταύτης καὶ εἰς ἀνασκευὴν τῆς ἀντιθέτου θεωρίας μάχεται ἡ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κρατοῦσα γνώμη περὶ τῆς ἰσχύος τῆς Νεαρχῆς ὡς ἰδίως διδάσκει τὸ Σχόλιον τῆς διατάξεως 3 τῶν Βασιλικῶν (39. 2) καθ' ὃ προκειμένου μάλιστα περὶ ὀψιγενοῦς ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ τὸ περὶ ἀποκηρύξεως καὶ παραμελήσεως ἀναιρεῖ ἡ ΠΙΕ' Νεαρχά.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἔπεται, ὅτι ἡ ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ πατρὸς Χ. παράλειψις τοῦ κατὰ τὸν θάνατόν του κυοφορουμένου θήλεος, ὅπερ ἐπετέχθη, ἐπάγεται ἀκυρότητα τῆς διαθήκης τοῦ πατρὸς κατὰ τὸ

ἰσχύον δίκαιον καὶ καθίστησιν ἀνισχύρους τὰς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεις τῶν ἀδελφῶν τοῦ διαθέτου ὡς κληρονόμων, μὴ ἐκτεινομένης ὁμῶς τῆς ἀκυρότητος καὶ εἰς τὰ καταλείμμενα κληροδοτήματα δυνάμει τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ Γ' κεφαλαίου τῆς εἰρημένης Νεαρᾶς. Ἐκτὸς ἐὰν ἤθελέ τις κρίνῃ ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς διαθήκης καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ προσιμίου αὐτῆς, τοῦ ἀναγομένου εἰς τὴν στέρησιν τέκνων, ὅτι μόνῃ ἡ ιδιότης τοῦ διαθέτου ὡς ἄπαιδος μέλλοντος δὲ πιθανῶς ν' ἀποβιώσῃ καὶ ἄνευ ὀψιγόνου ὑπῆρξεν ἡ ἄφρευκτος συνθήκη, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἠθέλησεν οὗτος νὰ καταλίπῃ τὰς ἐν τῇ διαθήκῃ διαφόρους κληροδοσίας, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει (si probetur alias legaturus non fuisse, ὡς ἐκφράζεται ὁ νόμος 72 § 6 Πανδ. [35. 1]) αἱ κληροδοσίαι ὡς προεῖν πλάνης περὶ τὴν παραγωγὸν αὐτῶν αἰτίαν οὐδαμῶς χρεωστοῦνται.

Ξεν. Παράς

Ἀριθ. 30.

Ἀγοράσις. Ἡ ἀπώλεια τοῦ πράγματος βαρύνει τὸν πωλητὴν.

Ζήτημα.

Ἡ Τράπεζα Α. ἐν Τεργέστη ἐπώλησε τῷ ἐν Καβάλλᾳ ἐμπόρῳ Β. 1000 σάκκους ζαχάρεως ἐπὶ τιμῇ ὠρισμένη ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ τοῦ λιμένος Τεργέστης ἢ Φιοῦμε ἐπὶ τοῖς ὅροις ν' ἀποστέλλῃ 50 σάκκους κατὰ 15ημερίαν καὶ νὰ πληρώνηται τοῖς μετρητοῖς τὰς ἀναλόγους δόσεις ἅμα τῇ παραδόσει τῆς σχετικῆς φορτωτικῆς.—Σημειωτέον ὅτι ἡ φορτωτικὴ στέλλεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἐν λόγῳ Τραπεζῆς ἐν Καβάλλᾳ ὡς παραλήπτον, ὅστις δεχόμενος τὴν καταβολὴν τοῦ σχετικοῦ ἀντιτίμου τῶν 50 σάκκων παραδίδει ἐκάστοτε διὰ τοῦ ἐν Καβάλλᾳ πράκτορος τοῦ Loyd τῷ ρηθέντι ἀγοραστῇ τὴν διαταγὴν τῆς παραλαβῆς τοῦ ἐμπορεύματος ἀπὸ τοῦ ἐν Καβάλλᾳ τελωνείου.—Κατὰ τὴν ἐσχάτως ἀποστολὴν τῶν 50 σάκκων ζαχάρεως, μόλις ἀφικθέντων εἰς τὸ τελωνεῖον Καβάλλας καὶ πρὶν ἢ παραδοθῇ τῷ ἀγοραστῇ, ὡς ἐρρήθη, ἡ διαταγὴ τοῦ σχετικοῦ πρακτορείου πρὸς παραλαβὴν τῶν ἀφικθεισῶν ζαχάρεων ἀπὸ τοῦ τελωνείου, πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἐν τῷ τελωνεῖῳ ἀπετέφρωσεν αὐτάς. Ἐρωτᾶται :

Τίς ὑφίσταται ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ζημίαν τῆς ἀπωλείας τῶν ἐν λόγῳ ζαχάρεων, ἡ Τράπεζα Α. ἢ ὁ ἐν Καβάλλᾳ ἔμπορος Β., ὁ πωλητής, ἢ ὁ ἀγοραστής ;

Λύσεις.

Πρὸ παντὸς ἐξεταστέος ὁ ἐφαρμοστέος νόμος. Ἡμεῖς δὲ νομίζομεν, ὅτι κατὰ τὴν σαφῆ τῶν συμβληθέντων ἐκδηλωθεῖσαν θέλησιν διὰ τῆς ἐν Τεργέστη συνομολογηθείσης ἀπὸ 9 Αὐγούστου 1894 συμβάσεως περὶ ἀγοράσεως ζαχάρεως, ῥητῶς μάλιστα ὁρισθέντος καὶ διὰ τοῦ 3ου εἰδικοῦ ὅρου καὶ ὅτι ἡ εἰρημένη πράξις βασίζεται ἐπὶ τῶν δημοσιευθεισῶν παρὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου Τεργέστης *συνηθειῶν*, καὶ πᾶσα διένεξις θέλει ἐκδικάζεσθαι ἀνεκκλήτως παρὰ τοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου τοῦ χρηματιστηρίου Τεργέστης», οἱ συμβαλλόμενοι ἤτοι καὶ αὐτὸς ὁ ἀγοραστής ἐκ τῶν προτέρων ὑπεβλήθησαν εἰς τοὺς ἐν Τεργέστη ἰσχύοντας νόμους ἤτοι τοὺς αὐστριακοὺς καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ χρηματιστηρίου τῆς Τεργέστης.

Τὸ ζήτημα ἐξεταζόμενον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου καὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐμπορικοῦ νόμου λύεται διὰ τῆς εἰς τὸν πωλητὴν εὐθύνης τῆς τυχερᾶς ἀπωλείας· διότι καὶ μὲν μετὰ τὴν σύστασιν τῆς πωλήσεως πᾶς κίνδυνος βαρύνει τὸν ἀγοραστήν, ἀλλ' ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἀγόρασις συνήφθη ὑπὸ τὴν ῥητὴν αἵρεσιν : 1ον) τῆς φορτώσεως μὲν τοῦ πωληθέντος ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου Λούδ ἀλλὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς φορτωτικῆς εἰς τοὺς ἐν Καβάλλα ἀνταποκριτὰς τοῦ πωλητοῦ (Σιμιχὰ καὶ Γιουδὰ). 2ον) τῆς μὴ παραδόσεως τῆς φορτωτικῆς εἰς τὸν ἀγοραστήν, ἐὰν μὴ οὗτος ταυτοχρόνως δὲν ἐπλήρωνε τοῖς μετρητοῖς τὸ ἀντίτιμον εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς τοῦ πωλητοῦ. Προδήλως ἡ ἔννοια τῶν συμβαλλομένων ἦτο νὰ διατηρηθῇ χάριν ἀσφαλείας τοῦ πωλητοῦ ἡ κυριότης τοῦ πωληθέντος εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς παραδόσεως τῆς φορτωτικῆς ἐπ' ἀνταλλάγματι τοῦ ἀντιτίμου τοῖς μετρητοῖς. Ὅθεν ἡ ὑπὸ αἵρεσιν πώλησις δὲν εἶναι τελεία πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς αἰρέσεως. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πᾶς κίνδυνος ἐκ τυχαίων περιστάσεων, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ καταστροφῇ αὐτοῦ διὰ τῆς πυρπολήσεως, ὁρᾷ τὸν κύριον ἤτοι τὸν πωλήσαντα ὑπὸ αἵρεσιν, ἀφοῦ ἡ ἀπώλεια ἐπῆλθε πρὸ τῆς ἐκδόσεώς της. «¹ Ἐπὶ τῶν ὑπὸ ἀναβλητικὴν αἵρεσιν κατηρτισμένων ἀγοράσεων, ἐνόσω μὲν ἡ αἵρεσις ἤρτηται, τὸν κίνδυνον φέρει ὁ πωλητής, ἀπὸ τῆς πληρώ-

¹ Ἐκ τῆς πραγματείας περὶ Ἀγοράσεως ὑπὸ Η. Λιαχοπούλου σελ. 146.

σεως δὲ ὁ ἀγοραστής¹. Ἀλλὰ τοῦτο ἰσχύει κυρίως μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοῦ πράγματος. Ὅθεν, ἐὰν κατὰ τὴν πλήρωσιν τῆς αἱρέσεως τὸ πρᾶγμα μηδόλως ὑπάρχη ἐκ τύχης ἀπωλεσθέν, τὴν ζημίαν θὰ ὑποστῇ ὁ πωλητής, διότι πρᾶγματος μὴ ὄντος, πᾶσα ἡ δικαιοπραξία ματαιοῦται. οὐδόλως τελειομένη, εἰ καὶ ἡ αἵρεσις ἐπληρώθη»².

Δὲν ἐξηγεῖται ἐν τῷ ἱστορικῷ τῆς ὑποθέσεως, ἐὰν ἡ φορτωτικὴ ἐξεδόθη τῇ διαταγῇ τῶν ἐν Καβάλλᾳ ἀνταποκριτῶν τοῦ πωλητοῦ. Ἀλλ' ἐκ τοῦ συνόλου αὐτοῦ, ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ συμφωνητικοῦ καὶ ἐκ τοῦ πασιδήλου δύναται νὰ εἰκασθῇ ὡς βέβαιον, ὅτι ἡ φορτωτικὴ ἦτο εἰς διαταγὴν τῶν ἀνταποκριτῶν τοῦ πωλητοῦ, ἵνα ἐκεῖνοι ὀπισθογράψωσιν αὐτὴν εἰς διαταγὴν τοῦ ὑπὸ αἵρεσιν ἀγοραστοῦ μετὰ τὴν πληρωμὴν. *Ἐν τοιαύτῃ προϋποθέσει ἀναντιρρήτως ἡ κυριότης τοῦ πωληθέντος μεταβιβάζεται διὰ τῆς παραδόσεως τῆς φορτωτικῆς μετὰ τακτικῆς ὀπισθογραφήσεως κατὰ τὸ ἄρθ. 136 τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἐλληνικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου (Dallos, Effets de Commerce n° 415 et s. Supplément n° 161 et s.—Mittermaier, Revue Etrangère et Française VIII. p. 111-112.—Vidari, n° 139-140, —Lyon—Caen et Renault, n° 1079.—Pothier du Contrat de Change nos 79-80.—Demangeat sur Bravard III. p. 145-6)·* διότι ναὶ μὲν τὸ ἄρθ. 136 Ἑμπ. Ν. προνοεῖ μόνον περὶ τῆς ὀπισθογραφήσεως τῶν συναλλαγματικῶν, ἀλλ' ὅταν αἱ φορτωτικαὶ ἐμπορευμάτων περιέχωσι τὴν εἰς διαταγὴν ῥήτραν, αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 136—138 τοῦ Ἑμπορ. Ν. περὶ ὀπισθογραφήσεως ὡς καὶ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων τῶν τοιούτων ἐμπορικῶν δικαιογράφων (π. χ. τὸ ἀκατάσχετον αὐτῶν Πολ. Δ. 920 § 3) ἐφαρμόζονται καὶ εἰς αὐτάς (Dallos, Effets de Commerce n° 234. Saissie arrêt n° 144.—Lyon—Caen et Renault n° 1104.—Οἰκονομίδου, Ἑγχειρ. Πολ. Δ. ἐκδ. Ε' § 268 σημ. 3. ε'.—Ἀρ. Π. 115 τοῦ 1887 καὶ 381 τοῦ 1893.—Ρουσοπούλου περὶ ἐκτελέσεως ἐκδ. 1878 σελ. 88).

Ἡ αὐτὴ δὲ λύσις δοθήσεται καὶ κατὰ τὸν αὐστριακὸν νόμον,

¹ Ν. 8 πρ. Π. (18. 6). Δὲν ἀπαγορεύεται ὁμως νὰ συμφωνηθῇ, ὥστε τὸν κίνδυνον νὰ φέρῃ ὁ ἀγοραστής καὶ πρὸ τῆς πληρώσεως ν. 10 Π. (18. 6).

² Ν. 10 § 5 Π. (23. 3).

καθ' ὃν κριθήσεται ἡ ὑπόθεσις, κατὰ τὰ συντεθειμένα, διότι καὶ τὸ ἄρθ. 10 τῆς *allgemeine Wechselordnung* τῆς 25 Ἰανουαρίου 1850 λέγει: «Διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως μεταβιβάζονται τῷ κομιστῇ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς συναλλαγματικῆς δικαιώματα, ἰδίως δὲ ἡ ἐξουσία τοῦ μεταβιβάζειν περαιτέρω δι' ὀπισθογραφήσεως τὴν συναλλαγματικήν».

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸν ὀθωμανικὸν νόμον τὸν ἰσχύοντα ἐν Καβάλλᾳ τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως ἤτοι τῆς παραδόσεως τοῦ πωληθέντος, ἡ αὐτὴ συνάγεται λύσις· διότι 1^{ον}) κατὰ τὸ ἄρθ. 253 τοῦ ὀθωμανικοῦ ἀστικοῦ νόμου ὁ ἀγοραστὴς πρὸ τῆς παραλαβῆς τοῦ ἀγορασθέντος κινητοῦ πράγματος δὲν δύναται νὰ πωλήσῃ αὐτὸ (Ὁθωμ. Κώδ. Δ. Νικολαΐδου 1889 Α' σ. 181) ἤτοι ἡ ἐξουσία αὐτοῦ καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχῃ πληρωθῇ τὸ τίμημα εἶνε περιωρισμένη· 2^{ον}) «ἐὰν τὸ πωληθὲν πρᾶγμα, —ὀρίζει τὸ ἄρθ. 293 τοῦ αὐτοῦ ἀστικοῦ νόμου, —καταστραφῇ εἰς χεῖρας τοῦ πωλητοῦ πρὸ τῆς παραλαβῆς, ἡ ζημία ἀνήκει εἰς τὸν πωλητὴν μὴ ἐπιβαρυνομένου ποσῶς τοῦ ἀγοραστοῦ» (αὐτόθι σ. 201. Πρβ. καὶ ἄρθ. 85 ὁθ. ἀστ. ν. αὐτόθι σ. 101)· 3^{ον}) ἡ παράδοσις τοῦ πωλουμένου πράγματος γίνεται, —κατὰ τὸ ἄρθ. 263 τοῦ ἰδίου ὀθωμ. ἀστικοῦ νόμου, —διὰ παραχωρήσεως ἀδείας τοῦ πωλητοῦ πρὸς παραλαβὴν, οὕτως ὥστε ὁ ἀγοραστὴς ἀκωλύτως νὰ δύναται νὰ παραλάβῃ τὸ πρᾶγμα (αὐτόθι σ. 190)· 4^{ον}) εἰς τὰς πωλήσεις τοῖς μετρητοῖς, ἄχρις οὗ ὁ ἀγοραστὴς ἀποτίνει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ τίμημα, διατάσσει τὸ ἄρθ. 278 τοῦ ὀθωμ. ἀστ. ν., —ὁ πωλητὴς ἔχει τὸ δικαίωμα παρακρατήσεως καὶ ἐπισχέσεως τοῦ πωληθέντος (αὐτόθι σ. 195)· 5^{ον}) αἱ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι περὶ ὀπισθογραφήσεως συναλλαγματικῶν διατάξεις ὡς ἄνω εἴρηται, ἰσχύουσιν ἀπαρχλλάκτως καὶ κατὰ τοὺς ὀθωμανικοὺς νόμους καθόσον τὰθρα 93–96 τοῦ ὀθωμ. ἐμπορ. νόμου (αὐτόθι Γ' σ. 2187) εἶναι πιστὴ μετάφρασις τῶν ἄρθ. 136–139 τοῦ γαλλικοῦ καὶ τοῦ ἑλλην. ἐμπορ. ν.· ἐπίσης τὸ ἄρθ. 101 περὶ φορτωτικῆς (αὐτόθι σ. 2309) ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἄρθ. 281 τοῦ γαλ. καὶ ἑλλην. ἐμπορ. νόμου.

Γ. Φιλάρετος (Εἰσηγ.)—Η. Λιακόπουλος

Ἀριθ. 31.

Ἀνακλήρουξίς δικαστοῦ ἰσοδίου εἰς ὑποψήφιον βουλευτὴν δὲν δύναται ν' ἀποκρουσθῇ ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου λόγῳ ὅτι ὁ δικαστὴς δὲν παρητήθη τῆς θέσεως, ἢ δὲν εἶνε ἐγκατεστημένος οὔτε δημότης ἐν τῇ ἐκκλογικῇ περιφερείᾳ, ἐν ἣ προτείνεται.

Λύσις.

Κατὰ τὰ συνδυασμένα ἄρθ. 26—28 τοῦ ἐκλογ. ν. τὸ ἀρμόδιον Πρωτοδικεῖον μόνον ἔνεκεν ἐλλείψεως τῶν δώδεκα ὑπογραφῶν ἐκλογέων ἢ τοῦ γρχηματίου περὶ κχταθέσεως τῶν δρχμῶν διακοσίων ὀφείλει ν' ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν ὡς ἀπαράδεκτον. « Εἰς ταύτην καὶ μόνην, ὁρθῶς γράφει ὁ κ. Λυκούδης ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ἐκλογ. νόμου (Νομ. Βιβλιοθ. Ἐκλογ. Κῶδ. σελ. 231 σημ. 4), τὴν ἔρευναν περιορίζεται τοῦ Πρωτοδικείου ἡ ἀρμοδιότης ὡς πρὸς τὸ παραδεκτὸν τῶν προτάσεων ». Περὶ τῶν ὑποψηφίων δὲ στρατιωτικῶν γίνεται καὶ ἡ διὰ τοῦ ἄρθ. 5 τοῦ νόμου τῆς 15 Μαΐου τοῦ 1882 ἔρευνα (αὐτόθι σελ. 231 σημ. 4 καὶ 239). Τὸ ἄρθ. 6 τοῦ ἐκλογ. νόμου διατάσσει ὅτι « Δὲν δύνανται νὰ ἐκκληθῶσι βουλευταὶ οἱ ἔμμισθοι δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ οἱ δήμαρχοι, πλὴν ἐὰν παραιτηθῶσιν ἢ παυθῶσι τῆς θέσεως αὐτῶν τεσσαράκοντα ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ψηφοφορίας ». Ἀλλὰ τοῦτο ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην παράβασιν τοῦ ἐκλογ. Νόμου, ἐπίσης τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν τῷ ἄρθρ. 70 τοῦ Συντάγματος ἀπαιτουμένων διὰ τὸν ἐκλόγιμον προσόντων (Σύνταγμα Γ. Φιλαρ. σελ. 212) ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρ. 5 τοῦ Ἐκλογ. Νομ. (Ἐκλογ. Κῶδ. σ. 122 καὶ 124) « ἐκδικάζει ὀριστικῶς ἡ Βουλὴ ἣτις καὶ μόνη ἐξετάζει τὰ πληρεξούσια τῶν βουλευτῶν καὶ ἀποφασίζει περὶ τῶν ἀναφυσμένων ἀμφισβητήσεων », κατὰ τὸ ἄρθ. 73 τοῦ Συνταγμ. (Σύνταγμα Γ. Φιλ. σ. 218.—Ἐκλογ. Κῶδ. σ. 149). Πλεῖστα δ' ὑπάρχουσι παραδείγματα ἐπικυρώσεως ἐκλογῆς, ἐνῶ ὁ ὑποψήφιος εἶχε τὰς ἐν τῷ ζητήματι ἐλλείψεις. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ὀφείλονται οὐχὶ εἰς κρίσιν δικαίαν, ἀλλ' εἰς φατριαστικὰς ἀποφάσεις. Ταῦτα παρατηρήθησαν καὶ ἐν Γαλλίᾳ (Dallos, Droit Politique N. 592). Οὐχ ἦττον, μὴ ὑπαρχόντων τύπων πάνηγυρικῶν (ad solemnitatem), ἐν τῷ ἐκλογικῷ δικαίῳ, ὁ βουλευτὴς ὡς ὁ ἐννοχος δικαστὴς ἀποφαίνεται ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς ἐκ-

λογῆς. « Non comme un juge, mais comme juré » (Daloz, αὐτόθι N. 593). "Οθεν ἐπὶ τῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων ἡ βουλὴ ἐξετάζει, ἂν τὰ γεγονότα ἐπέδρασχιν ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκλογῆς. ("Ορα ἀγορεύσεις ἡμετέρας τῆς 3 Ἰουνίου 1885 ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς Ἀγυιάς σ. 14 καὶ τῆς 30 Νοεμβρίου 1890, ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, Ἐφημ. Συζητήσεων Βουλῆς σ. 14). « Ἐκλογὴ τις εἶνε ἀκυρωτέα, λέγει καὶ ὁ κ. Λυκούδης, (σ. 165), μόνον ἐάν, καὶ ἐφ' ὅσον τὰ κατ' αὐτὴν παραπτώματα ἐγείρουσιν εὖλογον δισταγμὸν, ὅτι ἄνευ τῶν παραπτωμάτων τούτων, ἄλλος ἢ ἄλλοι ἠδύναντο νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀντὶ τοῦ ἐκλεχθέντος ἢ τῶν ἐκλεχθέντων ». Τοῦτο εἶνε ὀρθόν· ὑποθέσωμεν περίπτωσιν, καθ' ἣν εἰς δικαστῆς ἐξελέγη, μὴ παραιτηθεὶς ἐμπροθέσμως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς ἢ καὶ πρὶν αὐτῆς εὐρισκόμενος ἐν ἀδείᾳ εἰς τὰς Ἰνδίας· νομίζομεν ὅτι ἡ βουλὴ ἐν τοιαύτῃ προϋποθέσει θέλει κρίνει οὐσιαστικῶς κατὰ πόσον τὸ ἄξιωμα ἐκεῖνο ἐπέδρασεν ἢ οὐ ἐπὶ τοῦ κύρους (Daloz αὐτόθι N° 592· 594. Block. Dictionnaire de l'administration Française Election N°s 71 καὶ 74). Καίτοι δὲ ἀνχιτιολογήτως οἱ βουλευταὶ ἀποφαίνονται, οὐχ ἥττον ὀφείλουσι νὰ εἶναι πολλοὶ αὐστηροὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος ἢ ἀκριβέστερον ὀφείλουσι νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου καὶ νὰ εὐρίσκωσι τίνες τῶν ἐκλογικῶν διατάξεων εἶναι οὐσιώδεις, διότι ὁ νομοθέτης ἀφήκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους πρὸς εὐκολωτέραν ἐξακρίβωσιν τῆς διακρίσεως τῶν οὐσιωδῶν ἐκ τῶν μὴ οὐσιωδῶν διατυπώσεων (Ἀγόρευσις μου τῆς 3 Ἰουνίου 1885 σ. 14). Ὡς πρὸς τὰ προσόντα τοῦ δημότου ἐκ τῆς ἐκλεγούσης ἐπαρχίας ἢ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως ὁ αὐτὸς κρατεῖ κανὼν τῆς κρίσεως τῆς βουλῆς, ἥτις βεβαίως πρέπει νὰ ἐρεῖδῃται ἐπὶ τῶν πραγμάτων, διότι ἄνω τῆς Βουλῆς εἶνε τὸ κριτήριον τοῦ κυριάρχου λαοῦ καὶ ἡ συνειδήσις τῶν βουλευτῶν —δικαστῶν. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ προσὸν τῆς τριακονταετοῦς ἡλικίας τὸ γράμμα τοῦ Συντάγματος (ἄρθ. 70) εἶνε τόσῳ σαφές, ὥστε ἀντισυνταγματικὴ βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀπόφασις τῆς Βουλῆς, καθ' ἣν, ἀποδεικνυομένης δι' οἰουδήποτε μέσου (Daloz, Droit Politique N° 127) τῆς ἡλικίας κατωτέρας τῶν τριάκοντα ἐτῶν, ἤθελε τυχόν ἐπικυρώσει ἡ Βουλὴ, ὡς τοῦτο πάντοτε ὑπεστήριξα, καὶ ἰδίως ἀνέπτυξα ἐν τῇ συζητήσει τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς Τρικκάλων (Ἀγόρευσις μου

τῆς 11 Δεκεμβρίου 1890, Ἐφημ. Συζ. Βουλῆς σ. 148). Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ἐγκαταστάσεως ἡ κοινοβουλευτικὴ Νομολογία εἶνε δεδικαιολογημένως ἐπιεικιστάτη· ἄλλως δὲ κατὰ τὸ ἄρθ. 93 τοῦ Ἑλλην. Ἀστικοῦ Νόμου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθ. 91 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὁ ἀναδεχθεὶς ὑποχρέωσιν ἰσόβιον καὶ συνεχῇ ἔχει ἐγκατάστασιν, ἐν ᾧ τόπω ἐνεργεῖ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην.

Γ. Φιλάρετος

Δ Ι Α Τ Ρ Ι Β Α Ι

Περὶ τοῦ τύπου τῶν δικαιολογικῶν πράξεων κατὰ τὸ Διεθνὲς Ἰδιωτικὸν δίκαιον.

(Συνέχεια τῆς σελ. 291).

Ἡ σφαλερὰ ἐπέκτασις ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος τῆς ἀρχῆς, ὅτι τὰ ἐναντίον ἀπαγορευτικοῦ νόμου γινόμενα θεωροῦνται ἄκυρα ἀποδεικνύεται τρανῶς ἐκ τῶν περὶ πληρεξουσιότητος ἀποφάσεων τῆς νομολογίας καὶ τῶν γνωμῶν τῶν νομομαθῶν. Τὸ ἄρθρον 93 τῆς Π. Δ. διὰ φράσεως ἐπιτακτικῆς ὀρίζει, ὅτι ἡ πληρεξουσιότης χρηγεῖται μόνον διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως ἢ διὰ δικαστικῆς ἐκθέσεως περιεχούσης ἀναποφεύκτως τὰ ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ ὀριζόμενα στοιχεῖα. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν περὶ ἀκινήτων, δωρεῶν καὶ προικοσυμφώνων ἐπικρατοῦσαν ὡς ἄνω γνώμην ἔδει νὰ θεωρηθῇ ἄκυρον ἐν Ἑλλάδι καὶ πᾶν πληρεξούσιον γενόμενον ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου, καίπερ ἐκεῖ ἐπιτρεπομένου. Ἐν τούτοις ἡ νομολογία, μὴ τολμήσασα νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς συνεπείας τῆς θεωρίας τῆς, ἀναγνωρίζει ὡς ἔγκυρον πᾶν πληρεξούσιον συνταχθὲν κατὰ τοὺς ἐν τῷ τόπῳ τῆς συντάξεώς των ὀριζομένους τύπους, καίπερ διαφόρους τῶν ἐν ἄρθρῳ 93 ὀριζομένων¹. Ἡ ἀντίφασις εἶναι προφανής. Διὰ τοῦτο συνεπέστερος ἐν τῇ σφαλερᾷ ταύτῃ γνώμῃ φαίνεται ἡμῖν ὁ Οἰκονομίδης² ἐπιμένων εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ τοιαῦτα πληρε-

¹ Α. Π. 18 τοῦ 1886. — 75 τοῦ 1859.

² Ἑγκλ. Π. Δ. § 7 σημ. 7.

ζούσια εἶναι ἄκυρα, ἀφ' οὗ δὲν εἶναι συντεταγμένα κατὰ τοὺς ἐν ἄρθρ. 93 Π. Δ. ὠρισμένους ἀποκλειστικούς τύπους.

Καθ' ἡμᾶς τὸ ἄρθ. 48 τοῦ περὶ χαρτος. νόμου ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς ἔγγραφα συνταχθέντα ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, οὐδεμίαν δ' ὁ νομοθέτης πρόθεσιν εἶχεν, ὅπως καταργήσῃ καθ' οἷονδ' ἴσως τρόπον ὅ,τι δι' ἄλλων διατάξεων ἐθέσπισεν, ὅτι ὁ τύπος δηλαδὴ τῶν πράξεων ρυθμίζεται κατὰ τὸν νόμον τοῦ τρόπου, ἐν ᾧ ἐγένοντο.

Τοῦτο πηγάζει ἀναντιρρήτως ἐξ ἄλλης διατάξεως τοῦ αὐτοῦ νόμου ἀφορώσης εἰδικῶς τὰ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ συντασσόμενα ἔγγραφα. Κατὰ τὸ ἄρθ. 9 (§ γ'.) «Ἐγγραφα ὑπαγόμενα μὲν ἐν Ἑλλάδι εἰς τέλος, συνταχθέντα δ' ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ, ἀλλ' οὐχὶ ἐνώπιον ἐλληνικῆς ἀρχῆς ἐπὶ πληρωμῇ τοῦ τέλους ὑποβάλλονται εἰς τέλος μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸ Κράτος, ἵνα προσαχθῶσιν ἐνώπιον τῶν ἐν τῇ πρώτῃ παραγράφῳ ἀρχῶν· ἀλλὰ τότε μόνον τὸ τέλος ὑπολογίζεται ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐν τοῖς ἔγγραφοις τούτοις συμφωνιῶν, ὅταν αὗται ἔχωσι ἀντικείμενον ὑποχρεώσεις ἐκτελεστέας ἐν Ἑλλάδι ἢ κινητὴν ἢ ἀκίνητον περιουσίαν κειμένην ἐν τῇ ἡμεδαπῇ».

Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης, εἰδικῶς ἀφορώσης τὰ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ συντασσόμενα ἔγγραφα, ὀρίζονται ρητῶς αἱ συνέπειαι τῆς κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτῶν μὴ τηρήσεως τῶν τύπων τῶν ὑπὸ τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου ἐπιβαλλομένων. Μεταξὺ τῶν συνεπειῶν τούτων δὲν ἀναφέρεται ποσῶς ἡ ἀκυρότης. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην ἔγγραφα παντὸς εἶδους, ἔστω καὶ ἂν ἀφορῶσιν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν κειμένην ἐν Ἑλλάδι, οὐδὲν στοιχεῖον ἀκυρότητος λαμβάνουσιν, ἂν συνετάχθησαν παρὰ τοὺς ὠρισμένους ἐν Ἑλλάδι τύπους, ἀρκεῖ μόνον εἰσαγόμενα ἐν Ἑλλάδι νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ νομίμου τέλους. Ἐκπληρωθέντος τοῦ ὅρου τούτου τὰ ἔγγραφα ταῦτα δύνανται νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον πάσης ἀρχῆς τοῦ Κράτους καὶ πρὸ παντὸς ἐνώπιον τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων. Ἡ τοιαύτη δὲ περὶ προσαγωγῆς διάταξις βεβαίως δὲν ἐννοεῖ ἄλλο τι, εἰμὴ ἀναγνώρισιν τῆς εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρὰ τοῦ τοπικοῦ τῆς συντάξεώς των νόμου ἀναγνωριζομένου αὐτοῖς κύρους, ἢ ἐξομοίωσιν τῶν ἔγγραφων τούτων πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ ὁμοίων ἀντικειμένων συντασσόμενα ἔγγραφα. Νομίζομεν, ὅτι ἡ διάταξις τοῦ νόμου εἶναι σαφὴς καὶ δὲν δεῖται μείζονος ἀναπτύξεως.

Ἐν τούτοις ὡς ἐκ περισσοῦ προσθέτομεν καὶ ἄλλην τινὰ παρατήρησιν. Διότι διαφορὰ τις περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ ἄρθρου τούτου μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου νόμου ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον, ἂν ὑπῆρχεν ἀνάγκη, τὴν ἡμετέραν γνώμην.

Κατὰ τὸ ἄρθ. 10 τοῦ νόμου τοῦ 1876 ἐπεβάλλετο γενικῶς ἡ χαρτοσήμανσις τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συντασσόμενων ἐγγράφων, ὅπως παρυσιασθῶσιν ἐνώπιον ἀρχῆς τινος ἐν τῇ ἡμεδαπῇ. Ἐνεκα τῆς γενικότητος τῆς διατάξεως ταύτης ἡδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι τὸ ἄρθ. 42 (ἢ 48 τοῦ νεωτέρου νόμου) ἀναφερόμενον εἰς εἰδικὰς πράξεις ἀκινήτων κλπ. ἔδει νὰ ὑπερισχύσῃ, θεωρουμένων ἀκύρων τῶν περὶ τῶν εἰδικῶν τούτων πράξεων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τοὺς ἐν αὐτῷ τύπους συνταχθέντων ἐγγράφων. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ἔχῃ δυνάμιν τινα μετὰ τὴν νέαν σύνταξιν τοῦ ἄρθ. 9 τοῦ νόμου τοῦ 1887, καθ' ἣν τοιαῦτα ἐγγράφα συνταχθέντα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἶναι δεκτὰ ἐνώπιον τῶν ἐλλ. δικαστηρίων, ἔστω καὶ ἂν ἀφορῶσιν ὑποχρεώσεις ἐκτελεστέας ἐν Ἑλλάδι ἢ περιουσίαν κινητὴν ἢ ἀκίνητον κειμένην ἐν Ἑλλάδι, ἔστω δηλαδὴ καὶ ἂν ἀφορῶσιν οἰονδῆποτε ἀντικείμενον.

Συνεπῶς πρὸς τὴν γνώμην ἡμῶν νομίζομεν, ὅτι καὶ ὑποθήκη δύναται νὰ ἐγγραφῇ ἐν Ἑλλάδι δυνάμει ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου συνταχθέντος ἐν ξένῃ χώρᾳ, ἐνθα ἐπιτρέπεται νὰ διατυποῦται δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου ἡ συναίνεσις πρὸς παροχὴν τοιοῦτου δικαιώματος. Ἐν τῷ θέματι τῆς ὑποθήκης ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον εἶναι δημοσίας τάξεως εἶναι ἡ δημοσιότης καὶ ἡ εἰδικότης τῶν ὑποθηκῶν. Ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα ταῦτα οὐδεμία ἀντίθετος ἰδιωτικὴ θέλησις ἢ ξένη νομοθεσία δύναται νὰ ἰσχύσῃ. Τούτων ἐξασφαλιζομένων, δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀρνηθῇ ὁ ὑποθηκοφύλαξ τὴν ἐγγραφὴν ὑποθήκης ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἀρκεῖ μόνον νὰ βεβαιουῖται, ὅτι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀναγνωρίζεται εἰς τὸ ἰδιωτικὸν ἐγγραφον τοιαύτη δύναμις. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν Γαλλίᾳ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγραφῇ ὑποθήκη δυνάμει ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου συνταχθέντος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγραφῇ ἐν Γαλλίᾳ ἀπολύτως οὐδὲ διὰ δημοσίου ἐγγράφου συνωμολογημένη ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑποθήκη ἔνεκα τοῦ ἀτυχοῦς καὶ ἀνεξηγήτου ἄρθρου 2128 τοῦ Ἀστ. κώδικος, τὸ ὁποῖον ὁμοθυμαδὸν καὶ ζωηρῶς ὑπὸ πάντων τῶν συγγραφέων κατακρίνεται καὶ ζητεῖται νὰ καταρ-

γηθῇ. Δοξάζεται ὁμως ¹, ὅτι καὶ ἐν Ἑλλάδι δὲν δύναται νὰ ἐγγραφῇ τοιαύτη ὑποθήκη, διότι ἐκ τοῦ ἄρθ. 858 Π. Δ. συνάγεται, ὅτι τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συντασσόμενα ἰδιωτικὰ ἐγγραφα δὲν κηρύσσονται ἐκτελεστὰ ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ἡ ἐγγραφὴ ὑποθήκης εἶναι ἄρᾳ γε ἐκτέλεσις καὶ δὴ τοιαύτη ὁποῖαν ἐννοεῖ τὸ ἄρθ. 858; Τὸ ἄρθρον τοῦτο περιέχειται ἐν κεφ. Α'. τοῦ β' τμήματος τοῦ Δ' Βιβλ. τῆς Π. Δ., ἐν ᾧ πρόκειται περὶ ἀναγκαστικῆς διαδικασίας πρὸς ἀναγκαστικὴν δηλ. ἐκποίησιν ἢ προσωπικὴν κράτησιν ἢ τι ἄλλο μέσον ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὀριζομένων. Ἡ ἐγγραφὴ ὁμως ὑποθήκης εἶναι ἐξασφαλιστικὸν μέτρον καὶ οὐχὶ μέσον ἐκτελέσεως. Πρὸς τ' ἀνωτέρω δὲν ἀντίκειται οὐδὲ τὸ ἄρθ. 5 τοῦ ἀστ. ν. καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν γνώμην τῶν ὑποστηρίζόντων τὴν ἀντίθετον θεωρίαν ².

Εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τὸν βελγικὸν νόμον τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συντασσόμενα ἐγγραφα, δι' ὧν συνιστᾶται ὑποθήκη ἐπὶ κτημάτων κειμένων ἐν Βελγίῳ, δεόν νὰ ἐπικυρωθῶσι παρὰ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ ἀκίνητα. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν τεθειμένας διατάξεις περὶ ἐκτελέσεως ἀλλοδαπῶν ἀποφάσεων καὶ ἐγγράφων. Ἀλλως τε ἐν Βελγίῳ ἰσχύουσιν εἰδικαὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διατάξεις. Ἐκεῖ ρητῶς ἀπαιτεῖται ὑπὸ τοῦ ἄρθ. 77 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου, ὅπως τὸ τοιοῦτο ἐγγραφον ἢ δημόσιον, ἢ δ' ἐνέργεια τοῦ προέδρου συνίσταται εἰς τὸ νὰ βεβαιώσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖται ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτον ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅτι δηλ. τὰ πρὸς ἐγγραφὴν ὑποθήκης ἐγγραφα περιέχουσι τοὺς διὰ τὸν δημόσιον αὐτῶν χαρακτῆρα ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ συνετάχθησαν, ὀριζομένους τύπους.

Ἐπίσης ἐν Ρουμανίᾳ παραπλησίᾳ ἰσχύει διάταξις: διατάσσεται δηλ. ὅπως βεβαιωθῇ ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἂν τὸ ἐγγραφον εἶναι δημόσιον κατὰ τὸν νόμον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ συνετάχθη.

Ἐν Ἰταλίᾳ ὁμως ρητῶς ὀρίζεται ὑπὸ τῶν ἄρθ. 1970 καὶ 1990 τοῦ Ἀστ. κώδ., ὅτι δύναται νὰ ἐγγραφῇ ὑποθήκη δυνάμει ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου συνταχθέντος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, δὲν ἀπαιτεῖται δὲ πρὸς τοῦτο εἰμὴ νὰ ἐπικυρωθῇ τὸ ἐγγραφον, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως τε δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτονοούμενον.

¹ Καλ. Β'. § 440.—Ἐφ. Δ. 7242. Ἰωαν. εὐρ. ΙΑ'. σελ. 170.

² Καλ. αὐτόθι.

§ 4. Χαρακτήρ τοῦ κανόνος l. r. a.

Οἱ τύποι τῶν δικαιολογικῶν πράξεων δέον ἄράγε ἀποκλειστικῶς καὶ ἀπολύτως νὰ ρυθμίζωνται κατὰ τὸν νόμον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ συντάσσονται ἢ δύνανται οἱ ἐνεργοῦντες αὐτάς νὰ τηρήσωσι καὶ ἄλλους τύπους; Ὁ χαρακτήρ δηλαδὴ τοῦ κανόνος l. r. a. εἶναι ὑποχρεωτικός ἢ δυνητικός; Τὸ ζήτημα δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὀρθὴν καὶ ἐπαρκῆ λύσιν ἄνευ μελέτης τῶν βάσεων τοῦ κανόνος καὶ ἀκριβοῦς τῆς φύσεως αὐτῶν ἐκτιμήσεως. Ὡς εἵπομεν, οἱ τύποι τῶν πράξεων σκοποῦσι τὴν ἐξασφάλισιν τῆς βεβαιώσεως αὐτῶν καὶ ἐπομένως συνδέονται στενῶς μετὰ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρισμοῦ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων τὸ Κράτος δικαιοῦται νὰ ἐπικρατήσῃ, διότι ἐξ αὐτῶν ἐξαρθαί-
ται ἡ ἀκριβὴς ἢ πλημμελὴς ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης. Ἡ δὲ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης γίνεται μὲν κυρίως καὶ ἀμέσως χάριν τῶν ἀτόμων, ἀλλ' ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν περικλείει ἐν ὑψίστῳ βαθμῷ τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπαρξίς εἶναι προφανῶς ἀδύνατος ἄνευ δικαιοσύνης. Ἄν ἐθεωρεῖτο τὸ ζήτημα ὑπὸ τοιαύτην μόνον ἔποψιν, θὰ ἐκινδύνευε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ κανὼν l. r. a. θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος ἐπὶ πασῶν τῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων Κράτους τινὸς γενομένων πράξεων ἀνεξαρτήτως τῆς ἐθνικότητος, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ ἐπιχειροῦντες αὐτάς ἄνθρωποι¹.

Πρέπει ὅμως νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν φυσικῶν αὐτῆς ὁρίων ἡ ἰδέα αὕτη. Ἄν τὸ Κράτος δικαιοῦται νὰ διαφέρηται ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ ἀπολύτως τὸ συμφέρον αὐτοῦ καὶ μόνον δέον νὰ ἰσχύῃ. Ἐμπρώτοις εἶναι φανερόν, ὅτι ἐκ τῆς φύσεως τοῦ θέματος δικαιολογεῖται μὲν ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους, ἀλλὰ κυρίως ἡ παρέμβασις γίνεται γενικῶς μὲν καὶ ἀμέσως χάριν τῆς προστασίας τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων, ἐμμέσως δὲ καὶ ἀπώτερον σκοπεῖ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰδίας τοῦ Κράτους συστάσεως. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ σπουδαιοτάτη συνέπεια, ὅτι οἱ τύποι τῶν πράξεων ἔχουσιν, οὕτως εἰπεῖν, διεθνῇ ἰσχύν, τοῦθ' ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, ἂν ὑπετίθετο ὅτι αἱ διατάξεις περὶ τοῦ τύπου τῶν πράξεων στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἀμέσου ἢ ἀποκλειστικοῦ συμφέροντος τοῦ Κράτους. Συμπεραίνομεν λοι-

¹ Boullenois, Observ. κλπ. 34.

πόν, ὅτι τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἢ δυνητικοῦ χαρακτῆρος τοῦ κανόνος l. r. a. δύναται νὰ εὔρη τὴν ἀκριβῆ λύσιν αὐτοῦ λαμβανομένων ὑπ' ὅψει ἀμφοτέρων τῶν δυναμένων νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῆς λύσεως αὐτοῦ λόγων. Ἐπειδὴ τὸ συμφέρον τῶν ιδιωτῶν ἀμεσώτερον ἐνέχεται ἐν τῷ θέματι, ἡ δυνητικότης εἶναι ἡ μᾶλλον συνήθης ιδιότης τοῦ κανόνος τούτου.

Ὁ Laurent ὑποστηρίζει τὴν ἐναντίαν ἀρχὴν σκεπτόμενος κατ' ἄλλον τρόπον. Ὁ νόμος κατὰ Laurent ¹ δὲν καταλείπει τοὺς τύπους τῶν πράξεων εἰς τὰς συμφωνίας ἢ τὴν θέλησιν τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀλλὰ κανονίζει αὐτοὺς κατὰ λόγους γενικοῦ συμφέροντος, τὸ ὁποῖον ἀποκλείει τὴν αὐτονομίαν τῶν ιδιωτῶν, οὐδὲ δύνανται οἱ τύποι ² νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐπιτρεπτικοί, διότι ἐν τῷ ιδιωτικῷ δικαίῳ ἐπιτρεπτικοὶ εἶναι οἱ κανόνες, ὅσοι ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς θελήσεως τῶν μερῶν καὶ ὅσους τίθησιν ὁ νομοθέτης προβλέπων τὴν πρόθεσιν αὐτῶν, δυναμένων πάντοτε νὰ ἐκφράσωσιν ἐναντίαν γνώμην, ἐν ᾗ ἀπ' ἐναντίας οἱ τύποι ἐπιβάλλονται ὑπὸ τοῦ νόμου. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἀπολύτως ἔδει ν' ἀποκλεισθῇ, ἐν τῇ συντάξει τῶν τύπων τῶν πράξεων, τὸ κύρος παντὸς ἄλλου νόμου πλὴν τοῦ τοπικοῦ. Ἐν τούτοις ἡ πλειοψηφία τῶν συγγραφέων εἶναι ἀντιθέτου γνώμης καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Laurent ἐρευνῶν τὰς λεπτομερείας τοῦ θέματος καὶ καταδεικνύων τὰς ἐπὶ σχετικῶν ζητημάτων πλάνας τοῦ Massè ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ ἐπικράτησις τοῦ νόμου τοῦ τόπου, ἐν ᾗ συνετάχθη ἡ πράξις δὲν εἶναι ἀρχὴ ἀπόλυτος, εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ ἐξακριβώσῃ τις τὸ ὅριον ὅπου σταματᾷ καὶ δυσκολώτερον ἔτι ν' ἀποφασισθῇ διὰ τίνος νόμου δεόν ν' ἀντικατασταθῇ ὁ κανὼν l. r. a. Ἀποφαίνεται δ' ἀκολούθως, ὅτι πράξις τις συνομολογουμένη μεταξὺ ὁμοεθνῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δύναται νὰ συνταχθῇ καθ' οὓς οἱ πατέριοι αὐτῶν νόμοι ὀρίζουσι τύπους, διότι, λέγει, ὑποτίθεται, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο ἐν τῇ πατρίδι τῶν συμβαλλομένων. Ἡ τοιαύτη ὅμως δικαιολογία φαίνεται ἡμῖν λίαν ἀσθενῆς ἀπέναντι τῆς αὐστηρότητος τοῦ τεθέντος προηγουμένως κανόνος. Ἐξαίρεσις δὲ μὴ δικαιολογουμένη ἐπαρκῶς καὶ μὴ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς βάσεως αὐτῆς τοῦ κανόνος ἀναιρεῖ αὐτὸν τὸν κανόνα.

¹ II, § 245.

² Αὐτόθι § 246.

κτῆρα, θὰ ἦτον ἄκυρος γάμος τελεσθεὶς ἐνώπιον μόνον πολιτικῆς ἀρχῆς. Τοιουτοτρόπως ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι γάμος τελεῖται ἐν Ἑλλάδι μεταξύ ἀλλοδαπῶν ἐνώπιον τοῦ διπλωματικοῦ ἢ προξενικοῦ ὑπαλλήλου τῆς ἐθνικότητός των ἔχοντος κατὰ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας των τοιαύτην ἐξουσίαν, ὡς τοῦτο ἐπιτρέπουσιν οἱ νόμοι τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἰταλίας καὶ ἄλλων χωρῶν, ὁ γάμος οὗτος οὐδὲν δύναται νὰ ἔχη κύρος ἐνώπιον τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων, διότι οὐδὲν ἴσως προσβάλλει τοσοῦτον τὰς ἐπικρατούσας ἐν τῇ νομοθεσίᾳ παρ' ἡμῖν ἀρχὰς περὶ γάμου ¹, ὅσον ἡ ἰδέα, ὅτι δύνανται νὰ συνδεθῶσιν εἰς συζυγικὴν σχέσιν δύο ἄτομα ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τῆς θρησκείας.

Ἀντιθέτως ὁ Καλλιγᾶς ² ὑποστηρίζει ὅτι, τοῦ ἐθνικοῦ τῶν νυμφευομένων νόμου ἀναγνωρίζοντος ὡς ἔγκυρον τὸν παρ' ἡμῖν ἐνώπιον τοῦ προξενικοῦ ἢ διπλωματικοῦ τῆς ἐθνικότητος αὐτῶν ὑπαλλήλου τελεσθέντα γάμον, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀναγνωρίσωμεν αὐτὸν ὡς ἔγκυρον. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀρκούντως καὶ ἐξ ὧν θὰ εἴπωμεν ἀμέσως κατωτέρω ἐκ περισσοῦ δηλοῦται, νομίζομεν, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν περιέχει ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς σημασίας τῆς ἱεροτελεστίας παρ' ἡμῖν. Τὴν ἀντίθετον γνώμην ὑποστηρίζουσι καὶ τὰ παρὰ Weiss ³ λεγόμενα περὶ τῶν ἐν Ἀργεντινῇ ἰσχυόντων. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ἐν τῇ Ἀργεντινῇ Δημοκρατίᾳ ἤθελε θεωρηθῇ ἄκυρος γάμος ὑπηκόων γάλλων τελεσθεὶς ἐνώπιον γάλλου προξένου, διότι ὁ ἀργεντινὸς ἀστικὸς κώδιξ ἓνα μόνον γνωρίζει γάμον ἔγκυρον, τὸν τελεσθέντα τῇ παρεμβάσει τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ ἑλλ. δικαστήρια δύνανται ἄρα γε νὰ ἀναγνωρίσωσιν, ὡς ἔγκυρον, γάμον συναφθέντα μεταξύ ἀλλοδαπῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἄνευ παρεμβάσεως ἱερέως; Τὸ ζήτημα ἐξεταστέον ἐνταῦθα ὡς συναφὲς πρὸς τὸ προηγούμενον. Νομίζομεν ὅτι ἡ καταφατικὴ ἀπάντησις θὰ ἦτο μᾶλλον δικαία ἢ νόμιμος, θὰ ἀπετέλει δ' ἴσως τεκμήριον τῆς ὑπάρξεως παρὰ τῇ ἀνωτέρᾳ τοῦλάχιστον κοινωνικῇ ἡμῶν τάξει ὑπολανθάνοντος τινὸς αἰσθήματος μὴ ἀντικρούοντος τὸν πολιτικὸν γάμον. Περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ αἰσθήματος τούτου οὐδεὶς μετὰ προσοχῆς μελετῶν

¹ Ὅμιλοῦμεν περὶ τῶν ἐπικρατούσων ἀρχῶν. Αἱ ἀτομικαὶ ἡμῶν περὶ τοῦ ζητήματος ἰδέαι ἐκτίθενται ἐν τῇ περὶ τοῦ Θεσμοῦ τοῦ γάμου ἡμῶν μελέτῃ.

² Α'. § 90.

³ p. 387, note 1.

τὴν κατάστασιν τῶν παρ' ἡμῖν πνευμάτων δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ ὡς ἐκτίθεται ἐν τῇ περὶ Θεσμοῦ τοῦ γάμου μελέτῃ ἡμῶν. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τοῦτο οὔτε πάνδημον εἶναι, οὔτε ἐκτῆσατο ἀκόμη τὸ θάρρος νὰ ἐκδηλωθῇ ἀριδῆλως καὶ ἐπὶ τέλους εἶναι μόνον αἶσθημα. Νομίζομεν δέ, ὅτι θὰ παρεγνωνίζομεν τὰς περὶ δημοσίας τάξεις καὶ θεσμῶν μὴ ἀναγνωριζομένων ὑπὸ τῶν ἑλλ. νόμων διατάξεις τοῦ ἀρθ. 8 τοῦ Ἀστ. ἡμῶν νόμου, ἂν παρεδεχόμεθα τὴν δοξασίαν ταύτην. Ἄν θεσμός τις προσβάλλῃ τὴν δημοσίαν ἐν Ἑλλάδι τάξιν, δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ παρ' ἡμῖν, εἴτε τελεσθῇ παρ' ἡμῖν, εἴτε τελεσθῇ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὸ κρινόμενον γεγονός, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν πέτραν τοῦ σκανδάλου. Κατὰ τὰς θετικὰς διατάξεις καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νομοθεσίας ἡμῶν συζυγικὴ σχέσις ἄνευ παρεμβάσεως ιερῶς δέον νὰ θεωρηθῇ ἀνήθικος. Δύνανται τὰ ἑλληνικὰ καὶ οἰαδήποτε δικαστήρια νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἀνήθικον πρᾶξιν; Βεβχίως οὐχί. Ἐννοοῦμεν ὅτι δυσᾶρεστοι δύνανται νὰ πηγάσωσι συνέπειαι ἐκ τῆς λύσεως ταύτης. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα. Δύναται καὶ ἀνάγκη μάλιστα ὑπάρχει νὰ ληφθῇ νομοθετικὸν μέτρον πρὸς διόρθωσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἔχομεν τοιοῦτους νόμους περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ γάμου, ὥστε νὰ ἀναγνωρισθῇ εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον δικαίωμα, κατὰ θεωρίαν λίαν ἀμφισβητήσιμον, νὰ ἐπιβάλλῃ ἀκυρωτικούς λόγους τοῦ γάμου—καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ ἐγερθῇ οὐδεμία ἀντίρρησης ἐπὶ πεντηκονταετίαν—δὲν δυνάμεθα νὰ διαστρέψωμεν τὰ ἐκ τῆς λογικῆς τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλόμενα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τούτου συνεπειῶν.

Ὁ Παπαρρηγόπουλος¹ ἐκθέτων ὅτι ἡ περὶ τελέσεως τοῦ γάμου δι' ἱεροπραξίας διάταξις ἔχει θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν λόγον καὶ εἶναι ἀναγκαστικῆς φύσεως καὶ δημοσίας τάξεως, ὑποσημειοῖ ἐν τούτοις ὅτι ἑλληνὶς νυμφευθεῖσα ἀλλοδαπὸν ἄνευ ἱεροτελεστίας, ὅπου τοῦτο γίνεται, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν ἡμέτερον νόμον πρὸς ἀκύρωσιν τοῦ γάμου παύσασα νὰ ᾔναι ἑλληνίς. Τὸ αὐτὸ ὑποστηρίζει καὶ ὁ Καλλιγᾶς². Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι γίνεται ἐνταῦθα σύγχυσις τοῦ ζητήματος, διότι ἡ γυνὴ δὲν λαμβάνει τὴν ἐθνικότητα τοῦ συζύγου εἰμὴ κατὰ συνέπειαν ἐγκύρου γάμου, προκειμένου δὲ νὰ προσβληθῇ ὁ γάμος

¹ Γεν. Ἀρ. § 703.

² Α' σελ. 185, 186.

ὡς ἄκυρος, καθ' ὃ παρατύπως τελεσθεῖς, δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὀψιν ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐλάβανε γέννεσιν καὶ θὰ εἶχεν ἰσχὺν μόνον, ἂν ὁ γάμος ἦν ἔγκυρος. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καθ' ἃ παρατηρεῖ ἐπὶ ἀναλόγου ζητήματος καὶ ὁ Fiore¹ πρόκειται ἀκριβῶς περὶ τῶν ὄρων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τοῦ γάμου, ὑπὸ τοιαύτην δ' ἔποψιν, ἕκαστος τῶν συζύγων διατελεῖ πάντοτε ὑποκείμενος εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἐθνικὸν νόμον.

Ἡ ἐλευθερία τῶν ἀτόμων νὰ ἐκλέξωσιν, ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τῶν δικαιολογικῶν αὐτῶν πράξεων, τὸν τοπικὸν νόμον ἢ τὸν νόμον τῆς ἐθνικότητός των δὲν χωρεῖ ἐπίσης, ὅταν δολίως οἱ συμβαλλόμενοι καὶ ἐν γένει οἱ ἐπιχειροῦντες πράξιν τινα μετέβησαν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ὅπως ἀποφύγωσι δηλ. περιορισμοὺς ἢ ἀπαγορεύσεις ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν νόμου. Οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι τὴν γνώμην ταύτην βασίζονται κυρίως ἐπὶ τῆς ιδέας, ὅτι οὐδεὶς ὑποτίθεται δολίως ἐνεργῶν ὅταν suo jure utitur. Ὁ δὲ Weiss ἐκθέτων τὴν θεωρίαν αὐτῶν² ἐπικαλεῖται τὰ ἐξῆς τρία ἐπιχειρήματα: 1) διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος l. r. a. σκοπεῖται ἡ πρόληψις ἢ λύσις τῶν περὶ τοῦ τύπου τῶν πράξεων ἀμφισβητήσεων· ἐπομένως δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐπιβαλλοῦσαν τὸν κανόνα ἀνάγκην ἢ δημιουργίαν νέων ζητημάτων διὰ τῆς προσβολῆς τῶν τύπων ὡς δολίων. 2) Ἐφ' ὅσον ὁ ἐθνικὸς νόμος δὲν θεωρεῖ τινα ἀνίκανον νὰ προβῇ εἰς δικαιολογικὴν πράξιν ἐπὶ τοῦ ξένου ἐδάφους, ὑποτίθεται ὅτι ἐπιτρέπει αὐτῷ τὴν χρῆσιν τῶν τοπικῶν τύπων. 3) Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ l. r. a. θὰ περιωρίζετο ἄλλως εἰς τὰς περιπτώσεις μόνον, καθ' ἃς εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ξένον νὰ ἐφαρμώσῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τοὺς ὑπὸ τοῦ πατρίου αὐτοῦ νόμου ὀριζομένους τύπους³.

Μεθ' ὅλην τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων συμφωνοῦμεν μετὰ τῶν ὑποστηριζόντων τὴν ἐναντίαν λύσιν⁴, διότι ὑπὸ θεωρητικὴν καὶ γενικὴν ἔποψιν εἶναι ἀδύνατον ν' ἀρνηθῇ τις, ὅτι, κατὰ τὸ γνωστὸν ἀπόφθεγμα, *fraus omnia corrumpit*. Ἄν δύναται ν' αὐ-

¹ Journal, 1886, p. 301.

² Tr. de dr. int. pr. p. 257.

³ Bar Das inte. Privatrecht § 35. Asser. tr. Rivier p. 62. Παπαρ. Γεν. Ἀρ. § 703.

⁴ Foelix, t. I N° 82.—Laurent t. II § 239.—Story, Conflict of laws § 261.

ζήση τὰς στρεψοδικίας τῶν διαδίκων ἢ προσβολὴ τῶν ἐγγράφων ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ καὶ ἂν δημιουργῶνται δυσχέρειαι περὶ τὴν ἐξακριβώ-
σιν τῶν μυστικῶν διαθέσεων τῶν μερῶν, τοῦτο εἶναι, οὕτως εἰπεῖν,
ὕλική δυσκελία ἀρκετὰ σπουδαία βεβχίως, ἀλλὰ μὴ ἀρκοῦσα ὅπως
ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα
εἶναι ὅτι δὲν δύναται νὰ προσβληθῇ πράξις τις ὡς ἄκυρος, ἀφ' οὗ ἐγέ-
νετο δυνάμει νομικῆς διατάξεως ἐπιτρεπούσης αὐτὴν ὑπὸ γενικὴν
ἐποψιν τοῦτο εἶναι ὀρθόν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἰσχύσῃ ἀπολύτως.
Ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν εἶναι σεβαστὴ εἰμὴ μόνον καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει
διὰ δόλου ζημίᾳ τρίτου προσώπου ἢ καὶ τοῦ νόμου αὐτοῦ. Εἶναι ἀν-
τίθετον πρὸς τὸ στοιχειωδέστατον αἴσθημα τοῦ δικαίου νὰ παραδεχθῇ
τις, ὅτι ὁ νόμος εἰμφορεῖ ν' ἀναγνωρίσῃ κύρος εἰς πράξεις δολίας.

Ἀντώνιος Ῥοντήνης
ὑφηγητὴς τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου

Πλάτωνος—Γοργίας.

Ἀλήθεια.

Σ.—Τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται (473. B)¹.

Ἀρχων.

Σ.—Χαλεπὸν καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ
ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιῶναι· ὀλίγοι δὲ γίνονται οἱ τοιοῦτοι
(526. A)².

Βάραθρον.

Σ.—Μιλτιάδην τὸν ἐν Μαραθῶνι εἰς τὸ βάραθρον ἐμβάλεῖν ἐψηφί-
σαντο (516. E)³.

¹ Ἡ ἀλήθεια ἐμειάζουσα πρὸς ἀδάμαντα ἄγνὸν καὶ καθαρὸν, οὐδέποτε
ροδεῖται μὴ ἀποδειχθῇ ἄμαυρά καὶ ἐσπηλωμένη.

² Οἱ ἐν ἐξουσίαις ὄντες, οἱ ἄρχοντες ἔχουσι πρόχειρα τὰ μέσα καὶ τὴν
δύναμιν ν' ἀδικῶσι· καὶ διὰ τοῦτο συνήθως οἱ ἄρχοντες εἶνε ἀδικοί, ὀλί-
γοι δὲ δίκαιοι· κατ' ἀκολουθίαν οἱ ὀλίγοι οὗτοι πρέπει νὰ θαυμάζωνται
καὶ νὰ ἐπαινῶνται.

³ Βάραθρον ἦτο χάσμα ἐν εἵδει φρέατος, εἰς ὃ ἔρριπτον οἱ Ἀθηναῖοι
τοὺς κακούργους, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὸν Κεάδαν, καὶ οἱ Ρωμαῖοι
ἐκ τῆς Ταρπηίας πέτρας.

Βούλησις.

Σ.—Τὸ ἀγαθὸν ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν, ὅταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον ἔσταμεν, ὅταν ἔστῳμεν, τοῦ αὐτοῦ ἔνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ· ἢ οὐ;—Πῶλος. Ναί.

Σ.—Οὐκοῦν καὶ ἀποκτίννυμεν, εἴ τινα ἀποκτίννυμεν, καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οἰόμενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν ἢ μή;—Πῶλ. Πάνυ γε.

Σ.—Ἐνεκα ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.
—Πῶλ. Φημί (468. Β)¹.

Δίκαιον.

Σ.—Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκώς δίκαιος;

Γ.—Πάντως δήπου.

Σ.—Ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει;

Γ.—Ναί.—(460. Β)².

Δίκαιος—ὄσιος.

Σ.—Περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια· τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὄσιον εἶναι (507. Β)³.

Σ.—Οἱ δίκαιοι ἡμεροὶ (516. C)⁴.

¹ Ὁ Σωκρ. θεωρεῖ ὅτι ἡ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου θηρεύει πάντοτε τὸ ἀγαθόν· ὅταν δὲ πράττῃ τὸ κακόν, πράττει τοῦτο οὐχὶ διότι τὸ θέλει, ἀλλὰ διότι τὸ νομίζει ὡς ἀγαθὸν καθ' ἑαυτό, ἢ ὡς ἄγον εἰς σκοπὸν ἀγαθόν, ὡς τὸ πίνειν ἰατρικά, ἢ πλόας ἐπιχειρεῖν διὰ χρηματισμόν.

² Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Σωκράτους, καθ' ἣν ὁ τὰ δίκαια μαθὼν εἶνε κατ' ἀνάγκην καὶ δίκαιος, καὶ πράττει τὰ δίκαια, καὶ περὶ τῆς διαφόρου ιδέας τοῦ Ἀριστοτέλους, καθ' ὃν οὐ πᾶς ὁ τὰ δίκαια μαθὼν καὶ δίκαιος τυγχάνει, ἴδε τὰ ρηθέντα ἐν σελίδι 186 σημ. 3.

³ Καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι ἀπαντᾷ ἡ προκειμένη διάκρισις μεταξὺ δικαίου καὶ ὀσίου.

⁴ Οἱ δίκαιοι εἶνε καὶ ἡμεροὶ, τούναντίον δὲ οἱ ἄδικοι εἶνε ἄγριοι.

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΖΑΠΠΑ

ΥΠΟ

Α. ΤΥΠΑΛΔΟΥ-ΜΠΑΣΙΑ ὑφηνυτοῦ

Τὸ διεθνὲς τοῦτο ζήτημα, ὅπερ ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου διίσταται τὰς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας φιλικὰς σχέσεις, παρέσχεν ἡμῖν εὐλογον ἀφορμὴν, ἵνα τὰ κατ' αὐτὸ τοῖς πολλοῖς γνωρίσωμεν, ἀφοῦ μάλιστα ἀτυχῶς τοῦτο ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν δὲν ἀπησχόλησεν ἱκανῶς τὸν ἐγγώριον τύπον.

Ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος θέματος δύναται τις νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει: τὰ διαμειφθέντα διπλωματικὰ ἔγγραφα τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ρουμανικῇ Πρασίῃ Βίβλῳ, καὶ τὰ ἐν ὁσὶ τεύχεσιν ὑπεβλήθη-
θέντα τῇ Ἑλληνικῇ Βουλῇ: τὰς γνωμοδοτήσεις τῶν νομομαθῶν ἐπὶ τὰ τὸν ἀριθμὸν, τρεῖς μὲν προκληθείσας ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνή-
σεως: τὴν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Βερολίνου κατ' εἰσήγησιν τοῦ καθηγητοῦ Hubler, τὴν τοῦ Renault καθηγητοῦ ἐν Πιρισιόις, καὶ τὴν τοῦ Woeste ἐν Βελγίῳ: τέσσαρς δὲ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυ-
βερνήσεως: τὰς τῶν Martens καθηγητοῦ ἐν Πετροπόλει, Lainé καὶ Weis καθηγητῶν ἐν Πιρισιόις, καὶ Pasquale Fiore καθη-
γητοῦ ἐν Νεαπόλει. Εἰς τὴν ἀνωτέρω βιβλιογραφίαν δεῖον νὰ προσθέ-
σωμεν καὶ τὰς ἀξιολόγους διατριβὰς τῶν κ. κ. Flaischeln ἐν τῇ Zeitschrift für Internationales Privat und Strafrecht, τὰς ἐν τῇ Revue du Droit International ἐπὶ τῆς Ρουμανικῆς Πρα-
σίῃ Βίβλου παρατηρήσεις τοῦ κ. Rollin ἐν ὑποσημειώσει ἄρθρου τοῦ κ. Flaischeln, τὰς ἐν τῇ αὐτῇ Revue παρατηρήσεις τοῦ κ. Clu-
net ἐπὶ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς Βερολινείου Σχολῆς, τὴν ἐν τῇ Zeit-
schrift ἀπάντησιν τοῦ κ. Γ. Στρέϊτ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Flaischeln, τὴν γνωμοδότησιν τοῦ κ. Desjardins ἐν τῷ Journal du Droit International Privé, τὰς δηλώσεις τῶν κ. κ. Feraud-Giraud καὶ Lehr, δι' ὧν συντάσσονται τῇ γνώμῃ τοῦ κ. Martens, τὴν τοῦ κ. Ἰδρωμένου δημοσιευθεῖσαν μελέτην ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Ἑλ-
ληνικῆς καὶ Γαλλικῆς νομολογίας, καὶ τέλος τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Στρέϊτ ἐκδοθεῖσαν ἐν ἰδίῳ τεύχει Ἑλληνιστὶ καὶ βραδύτερον Γαλλιστὶ ἐκτε-

νεστάτην διατριβήν, περιέχουσιν πάντα τὰ δυνάμενα νὰ ἀναφυῶσι ζητήματα ιδιωτικοῦ τε καὶ δημοσίου διεθνoῦς δικαίου ἐν τῇ προκειμένη ὑποθέσει.

Διὰ τῆς ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου 1860 ἰδιογράφου αὐτοῦ διαθήκης ὁ Ἑλλήν ταγματάρχης Εὐάγγελος Ζάππας ἐκληροδότησε τὴν ψιλὴν κυριότητα τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας τῷ Ἑλληνικῷ κράτει, ἰδίᾳ δὲ τῇ ἐπιτροπῇ τῶν Ὀλυμπίων, ἣτις εἰς αὐτὸν ὤφειλεν τὴν ἑαυτῆς ὑπαρξιν, διώρισε δὲ ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης ταύτης τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Ζάππαν, εἰς ὃν κατέλιπε σὺναμα τὴν κυριότητα τῆς κινητῆς αὐτοῦ περιουσίας καὶ τὴν ἐπικαρπίαν τῆς ἀκινήτου· κατέλιπε δὲ καὶ πλείστα ἄλλα κληροδοτήματα, ἄσχετα τῇ προκειμένῃ ὑποθέσει, ἐν οἷς καὶ 1,000 χρυσᾶ δοκᾶτα τῇ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἀκαδημίᾳ, καταβλητέα ἐτησίως ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας.

Τοῦ θανάτου τοῦ Ε. Ζάππα ἐπελθόντος τῇ 20ῃ Ἰουνίου 1865, ἡ διαθήκη αὐτοῦ ἀναγνωρισθεῖσα γνησία ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου καὶ ἐξετελέσθη ἐν πάσαις αὐτῆς ταῖς διατάξεσι μέχρι τῆς τῇ 20ῃ Ἰανουαρίου 1892 τελευτῆς τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα, τοῦ καταλιπόντος τὴν περιουσίαν αὐτοῦ τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει πλήν τινων κληροδοτημάτων, ὅτε αἴφνης ἀπ' αὐτῆς τῆς σφραγίσεως τῆς κληρονομίας ἡγέρθησαν ἀμφισβητήσεις μεταξὺ τῶν ἐν Ρουμανίᾳ ἐγχωρίων καὶ Ἑλληνικῶν προξενικῶν ἀρχῶν περὶ ἱκανότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ν' ἀποδεχθῇ τὴν κληρονομίαν καὶ περὶ ἀρμοδιότητος τῶν καλούμενων νὰ κρίνωσι τὴν διαφορὰν δικαστηρίων.

Σημειωτέον ἐν πρώτοις, ὅτι συνετελεσμένου τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, ἐκδοθέντος ἐπὶ τῇ βάσει ἱατρικῆς ἐκθέσεως τῆς 5ης Ὀκτωβρίου 1863 ἐκηρύχθη ὁ Ε. Ζάππας ἀνίκανος νὰ διαχειρίζηται τὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνικανότης ἀνήχθη μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὑπὸ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ προξενικοῦ δικαστηρίου, διετάχθη δὲ ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἀποχὴ πάσης ἀναμίξεως τῶν ἐγχωρίων δικαστηρίων, καίπερ ἐνώπιον τούτων προσβληθείσης ὑπὸ συγγενῶν τοῦ Ζάππα τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου, οὗ ἔνεκεν ἤρξατο ἤδη ἐπιλαμβανόμενον τὸ δικαστήριον Γαλλομίτσης τῆς σφραγίσεως τῆς κληρονομίας. Αἱ ἀμφισβητήσεις αὗται προὐκάλεσαν ἀνταλλαγὴν σειρᾶς διπλωματικῶν

ἐγγράφων, κατέληξαν δὲ εἰς τὴν ῥῆξιν τῶν μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Ἑλλάδος φιλικῶν σχέσεων, ὡς ἀνεκοινώθη ταῖς παρὰ ταῖς μεγάλας δυνάμεσι βασιλικαῖς πρεσβείαις δι' ἐγγράφου τῆς 6/17 Ὀκτωβρίου 1892.

Ἐκ τῶν πρώτων ἀναφουρένων ζητημάτων εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως προβληθεῖσα ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἰθαγενείας τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα, ἐρειδομένη ἐπὶ δύο αἰτήσεων αὐτοῦ πρὸς τὴν τότε Βλαχικὴν Κυβέρνησιν, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἐν ἔτει 1844 δι' ἧς δηλοῖ, ὅτι παραιτεῖται πάσης ξένης προστασίας, ἐξακολουθῶν συνάμα νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν Ἕλληνα λόγῳ καταγωγῆς, ἡ δὲ ἑτέρα τῇ 20ῇ Αὐγούστου 1863, δι' ἧς δηλοῖ, ὅτι θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς προσκτησάμενον τὴν μικρὰν ρουμανικὴν πολιτογράφησιν. Ἀλλ' αἱ πράξεις αὗται εἰσὶν ἀπλᾶι δηλώσεις οὐδεμίαν νομικὴν ἔχουσαι συνέπειαν· διότι οὐδέποτε ἡ ἰθαγένεια ἀποκτᾶται δι' ἀπλῆς δηλώσεως, ἀλλ' ἐστὶ πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητος ἀπόφασις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, οὐδὲ ὑπῆρξεν ἐν τῇ ρουμανικῇ νομοθεσίᾳ διάταξις ἀναγράφουσα, ὅτι ἡ πολιτογράφησις, οἷα δὴποτε καὶ ἐὰν εἶναι αὕτη μεγάλη ἢ μικρά, εἶναι κτητὴ δι' ἀπλῆς δηλώσεως.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἰθαγένεια τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα ἦτο ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀποδεδειγμένη, ἀφοῦ καὶ ταγματάρχης Ἕλλην ἦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενικοῦ δικαστηρίου ἐκηρύχθη εἰς κατάστασιν ἀπαγορεύσεως, συναινέσει μάλιστα αὐτῆς τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως, ἐπιτρεψάσης τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀνωτέρω ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐφημερίδι *Moniteur*. Ἡδύνατό τις ἴσως νὰ διίδῃ ἐν ταῖς μνημονευθεῖσαις δηλώσειν ἀπλὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ε. Ζάππα προσκτήσεως τῆς ρουμανικῆς ὑπηκοότητος· ἡ ἐπιθυμία ὅμως αὕτη δὲν ἐξεδηλώθη νομίμως οὐδὲ ἐπεβεβαιώθη διὰ τῶν μεταγενεστέρων πράξεων τοῦ διαθέτου, ὥστε αἱ δηλώσεις αὗται θεωρεῖται μᾶλλον ὡς περιέχουσαι ὑστεροβουλίαν τινὰ τοῦ διαθέτου, ὅπως οὕτω φιλικώτερον διάκειται πρὸς τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἀποφεύγῃ τὰ ὑπ' αὐτῆς ἔσθ' ὅτε παρεμβαλλόμενα τοῖς ξένοις κτηματίαις πράγματα. Παραδεχόμενοι λοιπὸν ὡς ἀναμφίλεκτον τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα παρτηροῦμεν ἀμέσως, ὅτι ἐν τῇ ὑφ' ἐστῶσῃ δίκῃ ἀνεφύησαν ζητήματα οὐσιαστικά τε καὶ δικονομικά περὶ τῆς κληρονομίας Ε. Ζάππα, ἀπλῶς δὲ δικονομικά περὶ τῆς κληρονομίας Κωνσταντίνου Ζάππα.

Καὶ τὸ μὲν ζήτημα τῆς ἑτεροδικίας φαίνεται ἡμῖν λελυμένον εὐ-

θὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ δι' ἀμφοτέρας τὰς κληρονομίας, διότι καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν τοῦ Ε. Ζάππα, ἣτις δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς λαβοῦσα χώραν τῷ 1865, αἱ ἑτεροδικαίαι ἦσαν εἰσέτι ἐν ἰσχύϊ ἐν Ρουμανίᾳ, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ρουμανικῆς ἀρχῆς ἐπιληφθείσης διαδικασίας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου· ἄλλως τε αἱ παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι μέχρι τοῦ 1878, ὅτε ἐκηρύχθη ἡ ἀνεξαρτησία αὐτῶν, ἀπετέλουν μέρος ἀναπόσπαστον τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους καὶ δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις· ὡς πρὸς δὲ τὴν δευτέραν κληρονομίαν ἠδύνατο μὲν νὰ ἐγερθῇ θερμότερον τὸ ζήτημα τῆς ἑτεροδικίας, ἀλλὰ παρεκάμφθη ὑπ' αὐτῆς τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως, δηλωσάσης, ὅτι διὰ τὴν διακανόνισιν τῆς κληρονομίας Κωνσταντίνου Ζάππα θὰ ἐφαρμόσῃ τὴν προξενικὴν συνθήκην τὴν ὑπογραφεῖσαν ἐν Βουκουρεστίῳ μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Ρουμανίας τῇ 17ῃ Αὐγούστου 1880, ὅπερ παραδεκτὸν ἐγένετο καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅτε προκειμένου περὶ κληρονομίας ὑπαγομένης εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Ρουμανικοῦ συντάγματος καὶ ἐλαχίστης ἄλλως τε ἀξίας ὡς πρὸς τὰ ἀκίνητα.

Ἐν τούτοις, εἰ καὶ αἱ δύο αὗται κληρονομίαι τοσοῦτον ἐναργῶς φαίνονται κεχωρισμέναι ἀλλήλων, συνεχύθησαν ἐκ παρχδρομῆς βεβαίως ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ὑπουργοῦ Lahovari ἐν τῇ Γερουσίᾳ καὶ ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς ἀποσταλείσης τῇ Ἑλληνικῇ πρεσβείᾳ, ἐχούσης οὕτω «τὸ ἐνεργητικὸν τῆς κληρονομίας Κωνσταντίνου Ζάππα καὶ τὸ τῆς Εὐαγγέλου Ζάππα, δὲν φαίνονται ἔτι καθαρῶς κεχωρισμένα ἀλλήλων». Ἄλλ' ἡ σύγχυσις αὕτη ἀντίκειται εἰς αὐτὰς τὰς στοιχειώδεις τοῦ δικαίου ἀρχάς.

Ἡ πρώτη κληρονομία, ἥτοι ἡ τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα, ἠνοίχθη ἐν ἔτει 1865 καὶ ἐπομένως ἔκτοτε ἐπῆλθον πάντα αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα, ὡς πρὸς τὸν τε ἐπικαρπωτὴν Κωνσταντῖνον Ζάππα καὶ ὡς πρὸς τὸν ψιλὸν κύριον, τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπέκτησεν ἀμετάκλητον κυριότητα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, οὐδὲ ἀπέκτησε ταύτην διὰ νέου τίτλου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα· ἡ ὅλη κυριότης ἀνῆκεν ἀρχῇθεν τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει παρεκωλύετο δὲ μόνον ἡ ἐξάσκησις τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς διὰ τῆς κληροδοτηθείσης ἐπικαρπίας, ἥς παυσάσης

ἐπανῆλθον τὰ πράγματα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν κατάστασιν. Τοιαύτη τοῦλάχιστον εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, οὐτινος ἀντιγραφὴ τυγχάνει ὁ Ρουμανικὸς, καθ' ὃν δύναται ὁ ψιλὸς κύριος νὰ ἐπιβλέπῃ διαρκῶς τὸν ἐπικαρπωτὴν καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτῷ καὶ πάντα τὰ πρὸς συντήρησιν τοῦ πράγματος ληπτέα μέτρα καὶ ἐλέγχῃ τὴν τούτου ἀμέλειαν. Πῶς λοιπὸν μετὰ εἴκοσι καὶ ἐπτὰ ἐτῶν πάροδον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα, ἀφοῦ τοσαῦται νομικαὶ πράξεις ἔλαβον χώραν ἐπὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, ἥτις ἄλλως τε ἐρρυθμίσθη κατὰ τὸ γράμμα τῆς διαθήκης οὐδόλως ἀμφισβητηθείσης, ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ;

Ἡ δευτέρα αὕτη κληρονομία, ἡ τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα, ἀνοιχθεῖσα διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος τῇ 20ῇ Ἰανουαρίου 1892, βεβαίως δικασθήσεται συνωδᾶ τοῖς κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἰσχύουσι νόμοις, οὐδαμῶς δὲ θὰ ὑπαχθῇ τούτοις ἡ κληρονομία Εὐαγγέλου Ζάππα, ἀφοῦ ἄλλως τε ῥητῶς ἀνεγράφη ἡ ἀπαγορευτικὴ περὶ ξένων κληρονομιῶν διάταξις ἐν τῷ ἀναθεωρηθέντι συντάγματι τοῦ 1879 καθ' ἣν τὰ κεκτημένα δικαιώματα εἶναι σεβαστά.

Ἄλλ' ἥδη μετὰ τὸ ζήτημα τοῦτο τοῦ χωρισμοῦ τῶν κληρονομιῶν, παρουσιάζεται ἕτερον σπουδαιότερον ἴσως, δηλαδὴ τὸ τῆς ἀστικῆς ἰκνότητος κράτους τινὸς τοῦ προσκτάσθαι ἀκίνητα ἐν ξένῃ ἐπικρατείᾳ, ἐκτὸς τῶν ἀποτελούντων τὸ μέγαρον τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν παρχρημάτων τούτων. Νομίζομεν, ὅτι οὐδόλως ἀντίκεινται αἱ ἀρχαὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου εἰς τὸ κύρος κληροδοτήματος ἀπονεμομένου κράτει τινὶ ἐπὶ ἀκινήτων εὐρισκομένων ἐν ξένῃ ἐπικρατείᾳ.

Ἐὰν τὸ κράτος τυγχάνῃ νομικὸν πρόσωπον, εἶναι οἰκοθεν περιβεβλημένον τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ φυσικῶν προσώπων. Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι πᾶν κράτος τυγχάνει νομικὸν πρόσωπον, διότι ἡ νομικὴ ἀτομικότης θεωρητέα ὡς ἀναγκαῖον πόρισμα τῆς πολιτικῆς ἀτομικότητος, τοιαύτη τοῦλάχιστον φαίνεται ἡ γνώμη τῶν συγγραψάντων περὶ διεθνοῦς δικαίου. Ἐπομένως διὰ τοῦ διπλοῦ τούτου πλάσματος, κοινότητος καὶ ἀστικῆς ἀτομικότητος, κράτος τι δικαιούται νὰ κατέχῃ ἰδίαν περιουσίαν, ἣν δύναται νὰ διοικῇ ὡς τὸν δημόσιον αὐτοῦ πλοῦτον, ἡ ἰδέα δὲ τῆς περιουσίας συνεπάγεται ἀμέσως τὴν τοῦ διοικεῖν καὶ κατέχειν. Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων ἐρείδεται τὸ δικαίωμα κράτους τινὸς τοῦ

κληρονομεῖν ἐξ ἀδιαθέτου, ἐν ἐλλείψει συγγενῶν, τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀπολαύειν ἐγκύρως τοῦ εὐεργετήματος τῶν ὑπὸ τούτων πρὸς αὐτὸ διδομένων μεγαλοδωριῶν.

Ἡ ἱκανότης αὕτη τοῦ κράτους τοῦ κληρονομεῖν τὴν περιουσίαν τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μελῶν, οὐδέποτε ἡμφισβητήθη προκειμένου περὶ ἀκινήτων κειμένων ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ. Ἄλλ' ἡ ἱκανότης αὕτη ἐκτείνεται καὶ ἐξω τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας; Ἐν ἄλλαις λέξεσι, κράτος τι ἔχει περιωρισμένην τὴν ἱκανότητα τοῦ κληρονομεῖν μόνον τὰ ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενα, θεωρητέον δ' ὡς ἀνίκανον, ὅταν ταῦτα κείνται ἐξω τῶν ὁρίων αὐτοῦ; Δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ιδιότητα τοῦ κτᾶσθαι καὶ κατέχειν ἐπὶ ἄλλοτρίων ἐπικρατειῶν;

Τὸ ζήτημα τοῦτο πλείστας ἐγείρει ἐπιστημονικὰς δυσκολίας. Οὐδεὶς νομικὸς λόγος φαίνεται ἡμῖν συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀνικανότητος κράτους τινὸς τοῦ κτᾶσθαι καὶ κατέχειν ἐξω τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ, νομίζομεν δέ, ὅτι τὸ κράτος εἶναι πάντοτε ἱκανὸν τοῦ κτᾶσθαι ἐκ διατάξεως τελευταίας βουλῆσεως, ἀδιάφορον ἐὰν ἡ διάταξις αὕτη ἀφορᾷ ἀκίνητα ἐξω τῆς ἐπικρατείας κείμενα.

Ἐν πρώτοις, κράτος τι ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τῶν ἄλλων κρατῶν ἔχει πολιτικὴν καὶ ἀστικὴν ὑπαρξίν τελείαν ἐν ταῖς μετὰ τῶν ἄλλων κρατῶν σχέσεσιν αὐτοῦ. Τῷ ὄντι τυγχάνει γενικῶς σχεδὸν παραδεγμένον ἐν τῷ διεθνῇ δικαίῳ, ὅτι κράτος τι θεωρητέον ἱκανὸν ὑπὸ νομικὴν ἐπεψιν νὰ προσκτᾶται καὶ κατέχῃ ἐπὶ ἐδάφους ξένου κράτους, εὐθὺς ὡς τοῦτο ἀναγνωρίσῃ κατηγορηματικῶς καὶ σαφῶς τὴν ἐθνικὴν τοῦ ἐτέρου ὑπαρξίν. Ἀφ' ἐτέρου κράτος τι θεωρούμενον ὡς ὁμὰς ἀτόμων συνηνωμένων ἐπὶ κοινῷ σκοπῷ, ἅμα ἀναγνωρισθὲν ὑπὸ τῶν λοιπῶν κρατῶν, δεόν νὰ ἀπολαύῃ καὶ ἐξω τῆς ἑαυτοῦ χώρας τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μελῶν καθ' ἕκαστα λαμβανόμενων, καὶ ἀποβαλόντων τινὰ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς κοινότητος θεωρουμένης ὡς ἐνὸς ὅλου ἀδιαιρέτου.

Ἡ σχέσις αὕτη τῶν ἀτόμων πρὸς τὸ κράτος δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὴν μετὰξὺ συζύγων κοινοκτημοσύνην τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου θεωρουμένην ὑποκειμενικῶς. Ὡς δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ταύτην διὰ τοῦ σύζυγοι ἐν κοινῷ ἔχοντες τὰ ἀγαθὰ, οὕτω καὶ τὸ κράτος δύναται νὰ ὀρισθῇ διὰ τοῦ φυσικὰ πρόσωπα συνελθόντα ἐπὶ κοινῷ συμφέροντι εὐημερίας καὶ ἀσφαλείας.

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ἔπεται, ὅτι δεόν νά ἀποφεύγωμεν τήν σύγχυσιν, ἥτις συχνάκις συνέβη, τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας κράτους τινός πρὸς τὴν ἱκανότητα τοῦ κτᾶσθαι. Ἡ μὲν κυριαρχικὴ ἐξουσία εὐλόγως περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους, ἡ δὲ δευτέρα δύναται νά ἐνασκηθῇ πανταχοῦ ὅπου τὸ κράτος ἀνεγνωρίσθῃ ὡς πολιτικὴ ἀτομικότης.

Ὅφειλομεν ἐκ τούτων νά συμπεράνωμεν, ὅτι κράτος τι εἶναι δεόντως παρδεκτέον εἰς τὴν συμμετοχὴν ἀστικῶν δικαιωμάτων, ἀκριβῶς ὡς τὰ μέλη αὐτοῦ καθ' ἕκαστα λαμβανόμενα, ἀφαιρουμένης πρὸς στιγμὴν τῆς ἐν κοινῷ ιδέας. Ἀπανταχοῦ ὅπου οἱ ξένοι ὡς ἄτομα λαμβανόμενα δύναται νά ἐνασκήσωσιν ἀστικά δικαιώματα, ἐκεῖ δύναται καὶ τὸ ξένον κράτος νά ἀπολαύῃ αὐτῶν.

Δὲν ἔπεται ὁμῶς ἐντεῦθεν, ὅτι κράτος τι δὲν δικαιούται νά ἀποκλείσῃ τῆς ἐνασκήσεως τῶν ἀστικῶν δικαίων, ὡς τῆς τῶν πολιτικῶν, τὰ ἄλλα κράτη καὶ νά διαφυλάξῃ τὰ ἀστικά δικαιώματα ὡς πρὸ νόμιμα τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀκριβῶς ὡς τὰ πολιτικά. Ἀλλ' ἐὰν σιωπηλῶς ἢ ῥητῶς ἀνεγνώρισε τὴν ὑπαρξίν ξένων κρατῶν καὶ δὲν ἀφῆρεσε ῥητῶς τὴν ἐνασκήσιν δικαιωμάτων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, συνεπάγεται ἐκ τούτου καὶ μόνου, ὅτι ἐν ᾗ τῇ τίθησι μοίρα τοὺς τε ξένους καὶ τὸ κράτος, εἰς ὃ ἀνήκουσιν.

Ἀβασίμως ἡδυνάτό τις εἰπεῖν, ἀκολουθῶν τῷ Laurent, ὅτι ἐὰν κράτος τι εἶχεν ἱκανότητα νά γίνῃ κύριον ἐδάφους ἐπὶ ἀλλοτρίου κράτους, οὐδὲν θὰ ἐκώλυεν αὐτὸ νά γίνῃ κάτοχον ἀπεράντων ἐκτάσεων καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου νά διέπῃ τὴν οἰκονομικὴν, ἴσως δὲ καὶ τὴν πολιτικὴν τύχην τοῦ ἄλλου κράτους καὶ, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας δεόν ν' ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς αὐξανομένης ἐπηρείας, ἥτις δύναται νά ἀποβῇ ὀλεθρία, ἰδίᾳ ἐὰν τὸ κατέχον κράτος τυγχάνῃ ἐχθρικόν. Οὐδὲ δύναταί τις ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἡμέτερον ἐν Aix νομοδιδάσκαλον κ. Moreau χωροῦντα περαιτέρω ἐν τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ καὶ ἀναζητοῦντα λεπτεπιλέπτους διαφοράς.

Ἡ παρατήρησις αὕτη ἀνήκει μᾶλλον τῇ θεωρίᾳ ἢ τῇ πράξει. Βέβαιόν ἐστιν, ὅτι κράτος τι δὲν δύναται νά καταστῇ κύριον μέρους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγάλου ἐτέρας χώρας ἄνευ ἀτόπων. Ἀλλ' ἐν τῇ φυσικῇ σειρᾷ τῶν πραγμάτων, αἱ κτήσεις ἀκινήτων κράτους τινός ἐν ξένῃ χώρᾳ ἀποτελοῦσι μονομερεῖς περιπτώσεις καὶ ἐν τῇ

νομικῇ πραγματικότητι θὰ ἦτο γελοῖος ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι κράτος τι δύναται διὰ τῆς ἀγορᾶς κτημάτων τινῶν νὰ καταστῇ πλούσιον καὶ ἰσχυρόν ἐν ξένη χώρᾳ καὶ ὅτι συγκρούσεις δύνανται νὰ ἐγερθῶσιν ἐκ τῆς ἐπηρείας ταύτης. Ἄλλως τε ὅταν κράτος τι ἐπαπειλῇται ὑπὸ τοῦ χιμαϊρικοῦ τούτου φόβου, ἢ ὅσάκις τὰ ἔμορφα κράτη καταχρῶνται τῆς ἱκανότητός των ταύτης τοῦ κτᾶσθαι παρ' αὐτῷ ἀκίνητα, οὐδὲν τὸ εὐκολώτερον τοῦ ἐμποδίσαι τοῦτο διὰ τῆς δημοσιεύσεως νόμων ἀπαγορευτικῶν κληροδοτημάτων ἀκινήτων ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ ἐπ' ὠφελείᾳ ξένου κράτους. Τῆς αὐτῆς ἀπαντήσεως χρῆζει ἡ παρατήρησις τοῦ δῆθεν ἀτόπου, ὅπερ παρουσιάζει ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν κυκλοφορίας τοῦ πλούτου ἡ τοιαύτη κατοχὴ περιουσίας ὑπὸ ξένου κράτους. Κράτος ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποφύγῃ τὸ τοιοῦτον δὲν ἔχει ἢ νὰ καθορίσῃ ἐν γένει ἢ ἐν μέρει τὰ δικαιώματα τῶν ξένων κρατῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ. Διότι, ἐν ὅσῳ τὸ τοιοῦτο δὲν καθορισθῇ διὰ νόμου, καίπερ ἀντιβαῖνον εἰς τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα, οὐδόλως διίσταται πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ διεθνoῦς δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς.

Ποῦ δὲ βασιζονται ἀπαγορεύοντες κράτει τινὶ νὰ μετέχῃ πράξεων ἀστικῆς ὑπάρξεως ἐν ξένη χώρᾳ, ὅσάκις οἱ νόμοι τῆς χώρας δὲν ἀπαγορεύουσι τοῦτο κατηγορηματικῶς; Ὁ Laurent παραδέχεται δυσεξήγητον διαφορὰν μεταξὺ τῶν φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων. Κατ' αὐτὸν τὰ φυσικὰ πρόσωπα ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως ἔχουσι τὰ δίκαια αὐτῶν, ἐν ᾧ τὰ νομικὰ πρόσωπα, ἐν οἷς συγκαταλεκτέα καὶ τὰ κράτη, ἔχουσι τὰ δίκαια αὐτῶν ἐκ τοῦ νόμου· ἡ διαφορὰ εἶναι ὅλως ἐπουσιώδης, διότι τὰ δικαιώματα πάντοτε ὑπὸ τοῦ νόμου καθορίζονται, μὴ καθιερωθέντα δὲ διὰ νόμου, εἰσὶν ἀπλαῖ ἰδιότητες ἄνευ νομίμων ὑποχρεώσεων. Ἀπαράδεκτος ἐπίσης ἐστὶν ἡ διαφορὰ μεταξὺ πολιτικῆς καὶ ἀστικῆς ἀναγνωρίσεως κράτους. Ἡ πρώτη τούτων συνεπάγεται καὶ τὴν δευτέραν· εἰάν κράτος τι δικαιῶται νὰ συνάπτῃ διπλωματικὰς συμβάσεις, κατὰ μείζονα λόγον δικαιούται νὰ συνάπτῃ ἰδιωτικὰς τοιαύτας. Προσθετέον, ὅτι ἐν τῇ πράξει τῶν διεθνῶν σχέσεων ἔχει καθορισθῇ, ὅτι κράτος τι εἶναι ἀρμόδιον νὰ προσκλήσῃται καὶ κατέχῃ ἐπὶ ἐδάφους ἄλλης χώρας, ὅσάκις οἱ νόμοι τῆς χώρας ταύτης δὲν ἀναγράφωσι διάταξιν ἐναντίαν. Ὁ καιὼν οὗτος εἶναι λογικώτατος, διότι, ἀφοῦ παραδεκτὸν εἶναι, ὅτι κράτος τι δύναται νὰ ἔχῃ τὴν κυριότητα τῶν ὑπὸ τῆς πρεσβείας αὐτοῦ κατεχομένων μεγάλων

ρων, δὲν ὑπάρχει εὐλογός τις αἰτία ὑπὲρ τῆς ἀστικῆς ἀνικανότητος τῶν κρατῶν τοῦ κτᾶσθαι.

Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ οἱ ξένοι δικαιοῦνται νὰ ποιῶνται συναλλαγάς, νὰ δέχωνται κληροδοτήματα, νὰ ᾧσι πιστωταὶ καὶ ὀφειλέται καὶ νὰ ἐνάγωσι Γάλλους. Ἡ γνώμη, ἥ συντασσόμεθα, οὐδέποτε ἐπολεμήθη ἀποτελεσματικῶς ἐν Γαλλίᾳ, ἥ δὲ ἀντίθετος ἔμεινε μεμονωμένη.

Ἐσχάτως ἀνάλογος ὑπόθεσις ταύτης, ἣν πραγματευόμεθα, ὑπεβλήθη τῇ κρίσει τοῦ Γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ πρό τινων μόλις ἐβδομάδων δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ ἔλυσε τὴν διαφορὰν συνωδὰ ταῖς ἀρχαῖς, ἅς ἀνωτέρω ἐξέθεμεν. Προὔκειτο ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ περὶ κληροδοτήματος μεγάρου ἐν Παρισίοις καταλειφθέντος τῇ Παπικῇ ἀρχῇ ὑπὸ τῆς μαρκησίας τοῦ Plessis Bellière. Τὸ Ἀνώτατον δικαστήριον, λαβὼν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἡ Παπικὴ ἀρχὴ ἦτο ξένη κυριαρχικὴ δύναμις καὶ ἀπετέλει ὡς τοιαύτη νομικὸν πρόσωπον διαπεπιστευμένον παρὰ ταῖς διαφοροῖς ἐπικρατείαις, ἰδίᾳ παρὰ τῇ Γαλλίᾳ, ἀνεγνώρισεν αὐτῇ τὴν ἱκανότητα τοῦ κτᾶσθαι διὰ δικτῆκης. Δυνάμει τῆς σπουδαίας ταύτης ἀποφάσεως τῆς ἐπικυρωσάσης τὴν τοῦ πρωτοδικείου Mondidier ἐπετράπη τῷ Πάπα ἡ κατοχὴ τῶν ἐκ τῆς κληρονομίας ταύτης περιελθόντων αὐτῷ ἀκινήτων.

Νομίζομεν ἀρκούντως ἀποδειχθέν, ὅτι αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου δὲν ἀντίκεινται πρὸς τὸ κῦρος τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους κληροδοτήματος Ζάππα. Ἀπολείπεται ἡμῖν ἰδίᾳ ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος, ἐὰν συνωδὰ ταῖς ἀρχαῖς τῆς Ρουμανικῆς νομοθεσίας θεωρητέον ἢ μὴ τὸ κληροδόχον κράτος, ὡς νομικῶς ἱκανὸν νὰ λάβῃ διὰ πράξεως τελευταίας βουλήσεως.

Ἀναμφήριστον τυγχάνει, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἡ κληρονομία Ζάππα ἀνεῴχθη ἐπετρέπετο τοῖς ξένοις ἢ δι' οἷου δῆποτε τρόπου ἀπόκτησις ἀκινήτων ἐν Ρουμανίᾳ. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο ἐναργῶς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τίς οἶδε πόθεν ὀρωμένη, ἐποίησατο ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος τούτου τοῦ ὑπὸ πασῶν τῶν νομοθεσιῶν παραδεδεγμένου. Τῷ ὄντι ὁ Ρουμανικὸς νόμος τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1879 ἐν ἄρθρῳ 3 καὶ παραγράφῳ 7, ἀπαγορεύει τοῖς μὴ πολιτογεγραμμένοις ξένοις τὴν ἀπόκτησιν ἀγροτικῶν ἀκινήτων ἐν Ρουμανίᾳ. Τὸ μέτρον τοῦτο βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει ὡς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ζητοῦν νὰ ἐνα-

σκήση τὰ κεκτημένα ἤδη κληρονομικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐπὶ τῶν ἀκινήτων Ζάππα. Ὅθεν, δυνάμει τῆς ἀναλλοιώτου ἀρχῆς περὶ μὴ ὀπισθενεργείας τῶν νόμων καὶ περὶ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ τοῖς κεκτημένοις δικαιώμασι, δὲν δύναται τις βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ μνησθέντος νόμου τοῦ 1879 νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν τῆς κληρονομικῆς διατάξεως ὡς ἐξ ἀνικανότητος δῆθεν τοῦ κληροδόχου. Ἐπομένως δεόν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἀρχῶν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐὰν οἱ ξένοι ἐκαλοῦντο νομίμως νὰ δεχθῶσι, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων τοῦ 1879, τὸ εὐεργέτημα κληροδοσίας ἀκινήτων κειμένων ἐν Ρουμανίᾳ, τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ὤφειλε νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἐπίσης ἱκανότητα. Ἀνεγνωρισμένον ἤδη ὡς πολιτικὴ ἀτομικότης παρὰ τῆς Ρουμανίας θεωρητέον καὶ ὡς νομικὸν πρόσωπον ὑπὸ ταύτης, καὶ ἐπομένως ἀπολαύει τοῦ δικαιώματος τοῦ κτᾶσθαι καὶ κατέχειν ἐπὶ τῆς Ρουμανικῆς χώρας, ἀκριβῶς ὡς οἱ Ἕλληνες πολῖται, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἡ Ρουμανία ἀφῆρσεν ὁριστικῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο παρ' ὅλων τῶν ξένων. Ὁ Ρουμάνος νομοθέτης ἀνεγνώρισε τοῦτο ἐναργῶς, ὅτε καλὸν ἔκρινε νὰ λάβῃ τὸ ἀπαγορευτικὸν τοῦτο μέτρον ἀστικῶν τιμῶν δικαιωμάτων πρὸς τὰ ξένα ἔθνη. Ἄλλως τε ἐξεταζομένων τῶν λαβόντων χώραν μετὰ τὴν ἀνοιξιν τῆς κληρονομίας βλέπομεν, ὅτι σιωπηλῶς πως ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἐπεκύρωσε τὸ κληροδότημα Ζάππα. Ὅθεν ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὡς νόμιμον ὑπελήφθη, δὲν εἶναι δυνατὸν διὰ παρὰ νόμου, οὕτως εἰπεῖν, ὀπισθενεργείας νὰ καταστῇ ἄκυρον ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν στιγμικῶν συμφερόντων.

Καὶ ἐνταῦθα ἤθελε παύσει ἡ σύγκρουσις, ἐὰν ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τὰ ἀνωτέρω νόμιμα, ἀλλὰ μὴ συναινούσης ταύτης εἰς τοῦτο, ἐξεταστέον τίς ἡ ἐφαρμοστέα νομοθεσία, τίς ἡ δικαστικὴ ἀρμοδιότης καὶ τίνες αἱ τοῖς διαδίκους ἐπιβαλλόμεναι ὑποχρεώσεις.

Ὅτι φυσικωτέρα βεβαίως ὁδὸς λύσεως τῆς διαφορᾶς ταύτης εἶναι ἡ διαιτησία, τυγχάνει ἀναμφισβήτητον, ἀφοῦ ἀποτύχῃ πᾶσα ἐλπίς λύσεως ταύτης διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ. Τούλάχιστον τοιαύτη εἶναι ἡ νομολογία τοῦ Ἀνωτάτου Γαλλικοῦ δικαστηρίου ἢ καὶ ὀρθοτάτη. Πῶς τῷ ὄντι κράτος τι δύναται ἄκον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐτέρου κράτους, ἢ τίς θὰ ἐξελείψῃ τὴν ἰδέαν τῶν πολλῶν, ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν θὰ ὑποστῇ τὴν ἐπήρειαν τῶν

ἔθνικῶν συμφερόντων, ἀποτελοῦσα αὐτὴ ἡ ἰδία μέρος τοῦ ὅλου κράτους ; Ἄλλ' ἡ διαιτησία ἢ μόνη καλλιτέρα ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν, ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ μὴ στεργόντων σύναμα ἀμφοτέρων τῶν κρατῶν· αὕτη, ὡς ἐξαιρετικὴ ὅλως διαδικασία, ἀπαιτεῖ τὴν κοινὴν συναίνεσιν τῶν διαμαχομένων μερῶν πρὸς παραδοχὴν ταύτης, ὅπερ καὶ αὖθις ἀποτυγχάνει ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει, μὴ στεργούσης τῆς Ρουμανίας εἰς τοῦτο.

Τίς λοιπὸν ἡ ἐφαρμοστέα ἐνταῦθα νομοθεσία ; Τρεῖς διάφοροι ὑπάρχουσι περὶ τούτου θεωρίαι ἐν τῷ διεθνῇ δικαίῳ, ἡ τῆς τοποθεσίας τοῦ πράγματος, ἡ τῆς πολιτείας τοῦ κληρονομουμένου καὶ ἡ τῆς τελευταίας αὐτοῦ κατοικίας· συγχρόνως ὅμως ἐγείρεται καὶ ἕτερον ζήτημα συναφές, τὸ τῆς καθολικότητος ἢ μὴ τῆς ἐφαρμοστέας νομοθεσίας ἐπὶ τὴν κληρονομίαν. Καὶ τὸ μὲν ζήτημα τῆς καθολικότητος καθιέρωσαν τὰ πλεῖστα τῶν κρατῶν, συμμερίζονται δὲ τοῦτο καὶ οἱ ἡμέτεροι Καλλιγᾶς καὶ Παπαρρηγόπουλος, τέλος δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Institut de Droit International ἐν συνεδρίῳ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἐν λόγῳ σύστημα ἀποκλείει ἀμέσως τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τοῦ νόμου τῆς τοποθεσίας τοῦ πράγματος, ὡς ἀντιβαίνουσας πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς καθολικότητος, ἅτε δυναμένων τῶν ἀντικειμένων νὰ κεῖνται ἐν διαφόροις χώραις.

Τὸ σύστημα τῆς καθολικότητος συνάδει πρὸς τὰς δύο ἐτέρας θεωρίας, τὴν τῆς πολιτείας τοῦ κληρονομουμένου καὶ τὴν τῆς κατοικίας αὐτοῦ, καὶ τούτων ἡ μὲν πρώτη θεωρητέα ὡς ὀρθότερα· ταύτην παρεδέξατο καὶ τὸ Γερμανικὸν περὶ Ἀστικοῦ Κώδικος νομοσχέδιον, καὶ αὐτὸ τὸ Institut de Droit International, ἄλλως τε δὲν φαίνεται λογικόν, διότι ἔτυχέ τις νὰ ἔχῃ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐν ξένῃ χώρᾳ νὰ ὑποστῇ τὴν νομοθεσίαν ταύτης. Τὸ ἀπλοῦν γεγονός τῆς κατοικίας δὲν εἶναι ἀρκοῦν τεκμήριον οὐδὲ δηλοῖ ἐναργῶς, ὅτι ὁ κληρονομούμενος ἐπεθύμει νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς νόμους τῆς κατοικίας αὐτοῦ· ἐὰν τοιοῦτον ἐβούλετο, οὐδὲν ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ μεταβάλλῃ ἰθαγένειαν, ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἰθαγένειαν δείκνυσιν, ὅτι συμφώνως τοῖς νόμοις τῆς πολιτείας ἐκείνης ἤθελε νὰ ρυθμίσῃ τὰς ἀτομικὰς σχέσεις αὐτοῦ καὶ τῆς μετὰ θάνατον διαδοχῆς αὐτοῦ. Παραδεχόμενοι ὅμως τὴν ἐν θεωρίᾳ ὀρθὴν ταύτην ἀρχὴν ὑποπίπτομεν ἀμέσως εἰς σύγκρουσιν διεθνῶν συμφερόντων· διότι τίς ποτε θὰ ἐξαναγ-

κράτος τι, ἐν ᾧ κεῖνται ἀκίνητα ἀνήκοντα εἰς τὴν κληρονομίαν ἀλλοδαποῦ, ὅπως ἐφαρμύσῃ ξένον νόμον, ἥτοι τὸν τῆς πολιτείας τοῦ κληρονομούμενου; μήτοι τὸ τοιοῦτον δὲν προσβάλλει τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς πολιτείας, ἐν ᾗ κεῖνται τὰ ἀκίνητα; ἐπομένως πρὸς λύσιν τῆς συγκρούσεως ἢ θὰ παρὰβιάσωμεν κατ' ἀνάγκην τὸ ἐνιαῖον τῆς κληρονομίας, ἐπόμενοι τῇ Γαλλικῇ νομολογίᾳ, ἢ θὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς νομοθεσίας τῆς πολιτείας τοῦ κληρονομούμενου, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν καὶ ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἀντίκειται τῇ νομοθεσίᾳ τῆς χώρας, ἐν ᾗ κεῖνται τὰ κληρονομούμενα ἀκίνητα.

Ἐπανερχόμενοι δὲ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων, βλέπομεν ὅτι δύο ὑπάρχουσι γνώμαι περὶ τῆς ἀρμοδιότητος τούτων τοῦ νὰ ἐπιλαμβάνωνται ζητημάτων ἀφετηρίαν ἔχοντων διαφορὰς μεταξὺ δύο κρατῶν καὶ διεθνῇ περιβεβλημένων χαρακτῆρα· καὶ τινὲς μὲν ἐντελῶς ἀποκρούουσι ταύτην, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθήκαμεν, τινὲς δὲ καὶ παραδέχονται. Ἡ τελευταία αὕτη γνώμη ἀπολύτως λαμβανομένη τυγχάνει ἀπορριπτέα, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου τίς δοθήσεται λύσις προκειμένου μάλιστα περὶ ἀκινήτων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ κειμένων, καὶ ἀποτυχόντος παντὸς ἄλλου μέσου συμβιβαστικῆς λύσεως; πρέπει τότε νὰ περιοριζώμεθα ποιῶντες εὐχάς, ὅπως τὰ δικαστήρια ταῦτα θεωρήσωσιν ἑαυτὰ ὡς λαβόντα ἀπὸ ὑψηλότερας ἀπόψεως τὴν ἐντολὴν τοῦ δικάζειν, κρίνωσι συνωδὰ τῇ δικαιοσύνῃ, ἐπιφυλακτῶμενοι πάντοτε τὸ νὰ ἐπικρίνωμεν τὸ ὀρθὸν ἢ μὴ τῆς ἀποφάσεως· εὐλόγως δὲ δυνάμεθα γὰρ ἀναμένωμεν τοιοῦτό τι παρὰ τῆς Ρουμανικῆς δικαιοσύνης, κρίνοντες ἐκ τῆς ἀξιοπαρατηρήτου προόδου τοῦ νεκροῦ τούτου κράτους ἐν τῷ σημερινῷ πολιτισμῷ.

Ἐν τέλει ἐγείρεται τὸ ἐπικυσιωδέστερον ζήτημα τῆς ὑποχρέσεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν ὀφειλομένην ἐγγυοδοσίαν. Τοιαύτη τις ἐγγυοδοσία δὲν ὀφείλεται ἐνταῦθα, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν πρόκειται περὶ διαφορὰς μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν συγγενῶν Ζάππα, δηλαδὴ μεταξὺ διχδίκων ἀμφοτέρων ἀλλοδαπῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρόκειται περὶ διαφορὰς μεταξὺ Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ Ρουμανικῆς, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν κράτος θεωρούμενον ὡς ἐναγόμενον οὐδὲ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὀφείλει ἐγγυοδοσίαν, διότι γνωστὸν τυγχάνει, ὅτι ἡ ἐγγυοδοσία αὕτη σκοπὸν ἔχει νὰ ἀσφαλίσῃ τὸν ἰθαγενῆ ἐναγόμενον κατὰ ἀλλοδαποῦ

ἐνάγοντος ἀγνοουμένου τοῦ νομίμου τῆς ἀξιώσεως αὐτοῦ. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ κατοχὴ τοῦ κληροδοτήματος τούτου ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία κινδύνου τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, τῆς νεωτέρας Ρουμανικῆς νομοθεσίας ἀπαγορευούσης ἐν τῷ μέλλοντι τὰς τοιούτου εἴδους προσκτήσεις. Πιθανώτατα ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, καίπερ δικαιουμένη νὰ ζητήσῃ τὴν κατοχὴν τῶν ἐκ τῆς κληροδοσίας Εὐαγγέλου Ζάππα προερχομένων ἀκινήτων, μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἐὰν συναδᾷ τῇ σημερινῇ νομοθεσίᾳ ἐπιτρέπηται ταύτῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν κατοχὴν τούτων ἢ ὀφείλῃ ἀναγκαίως νὰ ἀπαλλοτριώσῃ ταῦτα ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ, εἰκοθεν θὰ ἐσπευδεν εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ συνέπειαι τῆς κατὰστάσεως ταύτης εἶναι ὀλέθρια ἰδίως τοῖς Ἕλλησιν, ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν Ρουμανίᾳ παροικούντων ἐγέρεται ἀληθὴς οἰκονομικὴ διχμάχῃ μετὰ τῶν συμφερόντων ἀμφοτέρων τῶν κρατῶν, ἧς τὰ ἀποτελέσματα αἰσθητὰ γίνονται οὐ μόνον τοῖς ἰδιώταις ἀλλὰ καὶ τῷ ἑαυτοῦ, δὲν εἶναι δὲ ἀπίθκον καὶ τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄπλον ἐκδηλώσεως τῶν ἀμοιβαίων τούτων αἰσθημάτων. Αἱ κοινωνικαὶ περιστάσεις διχτρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ ἀπολεσθῶσιν, ὡς ἡ τοῦ Γαλαζίου, περὶ ἧς ὑπάρχει ἤδη δίκη ἐκρεμῆς ἐνώπιον τῶν Ρουμανικῶν δικαστηρίων. Ἡ ὑπὸ τῶν νομικῶν τούτων προσώπων μὴ τυγχάνουσα ἀνεγνωρισμένη ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν δύο κυβερνήσεων ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς ἀρχῆς. Ἡ πρὸς κριτὸν κατάργησις τῶν Ἑλληνικῶν προξενείων ἀναγκάζει τοὺς Ἕλληνας πρὸς δικηκνόνισιν τῶν μετὰ τὴν αὐτῶν συμβολαιογραφικῶν πράξεων νὰ ἀνκτρέχωσιν εἰς τὴν Ρουμανικὴν ἀρχήν, τοῦθ' ὅπερ δαπανηρότερον καθίσταται ὡς ἐκ τοῦ ἐκεῖ ἰσχύοντος θεσμοῦ, καθ' ὃν αἱ τοιαῦται πράξεις ἐνεργοῦνται μετὰ τῶν ἰδιωτῶν, οἵτινες ὅμως πρὸς τοῦτο ἀναγκάζονται νὰ προσφεύγωσιν εἰς τὰ δαπανηρὰ ἔστιν ὅτε φῶτα τῶν νομικῶν, καὶ καταθέτωσιν εἴτα τὰ ἔγγραφα ἐν ὠρισμένῳ γραφείῳ τοῦ δικαστηρίου, ὅπως λάβωσι κύρος. Προτιμῶσι δὲ οὗτοι νὰ συντάττωσι τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ρουμανιστί, ἀφοῦ ἑλληνιστὶ δὲν δύνανται, ἢ νὰ ἀνατρέχωσιν εἰς τὸ προξενεῖον τῆς ἀναλαβούσης τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων δυνάμεως. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ εἰς ξένας χεῖρας ἐγκαταλειφθεῖσα διοίκησις τῶν ἀκινήτων τῆς κληρονομίας Ζάππα, δὲν δύναται ἢ νὰ ᾗ

ἐπιζήμιος διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὑποβαλλομένην καὶ εἰς προσθέτους δαπάνας πρὸς ἐπισκόπησιν τῆς διοικήσεως ταύτης. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει τάνωτέρω διατυποῦμεν ἐν τέλει τὴν εὐχὴν περὶ ταχείας διευθετήσεως τῆς διαφορᾶς πρὸς τὸ συμφέρον οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ρουμανίας.

Υ. Γ.

Παρατίθεμεν χρονολογικὸν πίνακα δικαστικῶν τινων πράξεων τῆς Ρουμανικῆς δικαιοσύνης ἐπὶ τῆς κληρονομίας Ζάππα.

1893. Τῇ 26ῃ Φεβρουαρίου τὸ δικαστήριον Πφον ἐδίκασεν ὑπόθεσιν Ζάππα μεταξὺ Ρουμανικῆς κυβερνήσεως καὶ κληρονόμων, ἀνέβαλε δὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ διὰ τὴν 3ῃν Μαρτίου.

Τῇ 4ῃ Μαρτίου τὸ δικαστήριον Βουκουρεστίου διέταξε τὴν ἐγκατάστασιν τῶν συγγενῶν (*mise en possession*) εἰς τὴν περιουσίαν Ε. Ζάππα, τοῦ Ρουμανικοῦ δημοσίου ἀποκλειομένου, καὶ ἠνάγκασε τοὺς συγγενεῖς νὰ δώσωσιν ὑποθήκην πρὸς ἐξασφάλισιν κληροδοτήματος τῆς Ἀκαδημείας.

Τῇ 17ῃ Μαρτίου τὸ αὐτὸ δικαστήριον ἐχώρισε τὴν περιουσίαν Εὐαγγέλου καὶ Κωνσταντίνου Ζάππα, ἀνέβαλεν ὅμως τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ἔνεκα λάθους δικονομικοῦ περὶ μεσεγγυήσεως καὶ ἐπὶ τῆς περιουσίας Ε. Ζάππα.

Τῇ 22ῃ Μαρτίου ἐγένετο ἔφεσις κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ πρωτοδικείου Βουκουρεστίου περὶ ἐγκαταστάσεως τῶν συγγενῶν εἰς τὴν περιουσίαν Ε. Ζάππα.

Τῇ 26ῃ Μαρτίου τὸ δικαστήριον Πφον ἀνέβαλεν αὖθις τὴν ὑπόθεσιν διὰ τὴν 10ῃν Ἀπριλίου συνεπεῖα παρεμβάσεως τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημείας. Τῇ 10ῃ Ἀπριλίου τὸ δικαστήριον Calarasih παρητήθη ὑποθέσεως Ζάππα ἔνεκεν ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου Βουκουρεστίου. Ἀπέρριψε δὲ τὴν παρέμβασιν τῶν συγγενῶν καὶ διέταξε τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου εἰς τὴν περιουσίαν Κ. Ζάππα· οἱ Χρῆστος καὶ Ἀποστόλης Ζάππας δὲν ἀντέστησαν εἰς τοῦτο.

Τῇ 15ῃ Ἀπριλίου τὸ ἐφετεῖον Βουκουρεστίου ἀνέβαλε τὴν ἐκδίκασιν τῆς ἐφέσεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Ε. Ζάππα περὶ καταβολῆς δικαστικῆς ἐγγυήσεως διὰ τὴν 21 Ἰουνίου.

Τῇ 20ῃ Ἰουνίου ἀνεβλήθη ὁ διορισμὸς δικαστικοῦ μεσεγγυούχου τῆς περιουσίας Ε. Ζάππα ἔνεκα λόγων δικονομικῶν διὰ τὴν 8ῃν Ὀκτωβρίου. Τὸ ρουμανικὸν δημόσιον ἐποίησατο ἔφесιν.

Τῇ 26ῃ Ἰουνίου οἱ Χρῆστος καὶ Ἀποστόλης Ζάππας καὶ Καραγιάννης ἐφесίβαλον τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου Calarasih.

Τῇ 25ῃ Ἰουλίου, τὸ ἐφετεῖον Βουκουρεστίου ἀνέβαλε τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως διὰ τὴν 11ῃν Σεπτεμβρίου.

Τῇ 11ῃ Σεπτεμβρίου τὸ ἐφετεῖον ἀνέβαλε τὴν δίκην Ε. Ζάππα διὰ τὴν 16ῃν Νοεμβρίου ἐπὶ ἐρημοδικίᾳ ἐνὸς τῶν δικηγόρων.

Ὀκτώβριος. Ἐφесις τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημείας κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου Ἰαλομίτσης, διαταττούσης τὴν παραπομπὴν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς κατοχὴν τῆς περιουσίας Κ. Ζάππα· οὕτω κατ' αὐτῆς εἶναι τέσσαρες ἐφέσεις: ἡ ἀνωτέρω, ἡ τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως, ἡ τοῦ Καραγιάννη καὶ ἡ τῶν Χρήστου καὶ Ἀποστόλη Ζάππα, ἥς δικάσιμος ὤρισθη ἡ 21ῃ Ὀκτωβρίου.

Τῇ 20ῃ Δεκεμβρίου, τὸ ἐφετεῖον ἀπέρριψε παμψηφεὶ τὴν πρότασιν τῶν συγγενῶν περὶ τοῦ ἀπαράδεκτου τῆς ἐφέσεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὡς μὴ παραστάντος τοῦ Ἑλληνικοῦ δημοσίου κατὰ τὴν πρωτόδικον δίκην, εἶτα κατεδίκασε τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν εἰς ἐγγυοδοσίαν 1000 δραχ., μεθ' ὃ ἀνεβλήθη ἡ ἐκδίκασις τῇ προτάσει τῶν δικηγόρων τῆς Ἑλλάδος.

1894. Τῇ 11ῃ Φεβρουαρίου ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν δημοσίων κτημάτων πρὸς τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐφετεῖον παρητήθη τῆς ὑποθέσεως Κ. Ζάππα.

Τῇ 18ῃ Μαρτίου ἡ ὑπόθεσις ἀνεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐφετείου διὰ τὴν 5 Ὀκτωβρίου.

Τῇ 19ῃ Μαρτίου τὸ ἐφετεῖον Βουκουρεστίου ἀνέβαλεν αὐτεπαγγέλτως τὴν ὑπόθεσιν Ζάππα διὰ τὴν 5 Μαΐου.

Τῇ 5ῃ Μαΐου κατόπιν ἐπανειλημμένων προτάσεων ἀναβολῆς ἀπορριφθεῖσων, τὸ ἐφετεῖον εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῆς οὐσίας, ὅτε οἱ δικηγόροι τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, προὔτειναν τὸ πλάστον τῶν ἐγγράφων τῶν ἀποδεικνούντων τὴν συγγένειαν τῶν κληρονόμων Ζάππα, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ δικαστήριον ἀνέβαλε τὴν ἐκδίκασιν διὰ τὴν 29 Σεπτεμβρίου.

Τῇ 18ῃ Μαΐου ἡ ὑπόθεσις Κ. Ζάππα ἀνεβλήθη διὰ τὴν 28ῃν Ὀκτω-

βρίου, ἀνεβλήθη δὲ ἡ μεταξὺ τῆς Ρουμανικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν κληρονόμων Ζάππα ὑπόθεσις διὰ τὴν 15ην Σεπτεμβρίου.

Τῇ 26ῃ Νοεμβρίου διεκόπη ἡ ὑπόθεσις, ἕως οὗτο διακανονισθῶσι τὰ τῆς κληρονομίας τοῦ ἐνὸς τῶν ἀντιδίκων Δ. Κόσσου ἀποθανόντος ἐσχάτως.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

Προτάσεις πρὸς βελτίωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν

Ἀριθ. 1. — Ἴνα ἐν ἐπιγνώσει τῆς σοβαρότητος τοῦ προβαλλομένου ἐρωτήματος ἀποφανθῇ τις, δεόν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει, τίς ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἀποστολή, καὶ τίνα τὰ τοῖς Εἰρηνοδικαῖς ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀνατεθειμένα καθήκοντα. Ἐν Γαλλίᾳ, ὁπόθεν ὁ θεσμὸς οὗτος ἐλήφθη παρ' ἡμῶν, οἱ Εἰρηνοδίκαι ἀποστολὴν ἔχουν κυρίως νὰ προλαμβάνωσι τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐρίδας καὶ διατηρῶσιν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ δι' ὃ καὶ ἡ ἀποστολή αὐτῶν εἶναι ἰδίως συμβιβαστικὴ καὶ καλοῦνται *Εἰρηνοποιοὶ* (*faiseurs de paix*)· καὶ δεύτερον ἐν ἀνάγκῃ νὰ διαλύωσι τὰς μικρὰς τοῦ βίου διαφορὰς ταχέως καὶ ἄνευ διατυπώσεων. Τοιαύτην δὲ καὶ παρ' ἡμῖν κυρίως ἀποστολὴν ἔχουσι τὰ Εἰρηνοδικεῖα. Περιπλέον εἰς τοὺς Εἰρηνοδικὰς ἐνεπιστεύθη ἡ πολιτεία τὴν ἐπιμέλειαν τιμαλφεστάτων δικαιωμάτων καὶ τὴν ἐνδελεχῇ φρούρησιν ὑφίστων συμφερόντων τῶν πολιτῶν. Οὗτοι προίστανται καὶ διευθύνουσι τὰ συγγενικὰ συμβούλια, αὐτοὶ εἰς κατεπειγούσας περιστάσεις διορίζουσι κηδεμόνας καὶ ἐπιτρόπους, καὶ ἄνευ κατεπείγοντος τοὺς τῶν φυσικῶν τέκνων. Εἰς αὐτούς, ὡς ὑποθηκοφύλακας, εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ περιφρούρησις τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν προσώπων. Τέλος οὗτοι οἱ θέτοντες καὶ ἀφαιροῦντες τὰς σφραγίδας εἰς τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὀριζομένας περιπτώσεις. Συνεπῶς οὗτοι ἔχουσι ποικίλην καὶ σπουδαιοτάτην ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀποστολήν, καὶ ἀπαιτεῖται οἱ διαχειριζόμενοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, νὰ ᾧσι καὶ ἠθικῶς ἄμεμπτοι, καὶ κάτοχοι μαθήσεως νομικῆς οὐ τῆς τυχούσης, ἀνεξάρτητοι δὲ καὶ μακρὰν τῶν πολιτικῶν διαμαχῶν ἰστάμενοι, νὰ μὴ ἐπηρεάζωνται οὐδὲ φοβῶνται τὴν πολιτικὴν, ἵνα δύνωνται πιστῶς καὶ εὐόρκως νὰ ἐκτελῶσι τὸ καθήκον των.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἡθικὴν καὶ νομικὴν μόρφωσιν τῶν Εἰρηνοδικῶν, μετὰ τὸν ν. ΒΡΠΘ' (1893) τὸν καταργήσαντα τὰς ἐξετάσεις τῶν Εἰρηνοδικῶν, καὶ ἀπαιτοῦντα πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως ταύτης δίπλωμα μετ' ἀδείας τοῦ δικηγορεῖν, δὲν ἔχει τις ν' ἀπαιτήσῃ πλέον τι, ἢ νὰ εὐχηθῇ τὴν διατήρησιν τοῦ νόμου καὶ τὴν κατὰ προτίμησιν τοποθέτησιν εἰς τὰ πρωτεύοντα Εἰρηνοδικεῖα τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες κατὰ πρόληψιν καὶ ἡθικώτεροι, ὡς μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι, καὶ κατὰ τεκμήριον νομομαθέστεροι τῶν πρακτικῶν εἰσιν· διότι πλείονα προσόντα δὲν δύναται ν' ἀξιῶσιν τις. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ παράλογον καὶ ἄδικον, εἶναι ἡ διατήρησις τριῶν κατηγοριῶν Εἰρηνοδικεῶν καὶ ἡ φοβερὰ ἀνισότης τῶν μισθοδοσιῶν, ἀφοῦ ὁ νόμος πρὸς κατάληψιν οἰασδῆποτε τάξεως Εἰρηνοδικείου, ἀπαιτεῖ τὰ αὐτὰ προσόντα, καὶ ἀφοῦ ἡ ἡθικὴ, ἣν ὡς κύριον προσὸν δέον νὰ κέκτηται ὁ Εἰρηνοδίκης, δὲν ἐπιδέχεται βαθμούς, ὡς οὐδ' ἡ ἐπιστημονικὴ μόρφωσις καὶ ἰκανότης. Ἐὰν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ἀνισότης τῶν ἀποδοχῶν, ἡ διαφορὰ καθίσταται τρομακτικὴ λ. χ. ὁ Εἰρηνοδίκης Ἑρμοπόλεως ἔχει μισθὸν δρ. 180 ἀποδοχάς, ἐκ τοῦ ὑποθηκοφυλακείου δρ. 250, ἀπὸ σφραγίσσεις καὶ ἀπογραφὰς πτωχεύσεων κλπ. δρ. 200, ἐκ συγγενικῶν συμβουλίων δραχ. 200, ἥτοι ἀποδοχὰς μείζονας τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρ. Πάγου· ἐνῷ ὁ συνάδελφος αὐτοῦ, ὁ μὲ τὰ αὐτὰ προσόντα Εἰρηνοδίκης Ἀνάφης ἔχει μισθὸν δραχ. 100 καὶ ἑκτακτὰ ἴσως δραχ. 50 τὸ ἔτος. Δέον λοιπὸν πρὸς προσέλκυσιν ἀληθῶν ἐπιστημόνων νὰ καταργηθῶσιν αἱ διάφοροι κατηγορίαι καὶ ὁρισθῇ μισθὸς ἐπαρκὴς καὶ ἀντάξιος ἐπιστημόνων.

Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐπιδράσεως τῆς πολιτικῆς, καὶ ὅπως μὴ οἱ Εἰρηνοδίκαι καθίστανται τυφλὰ ὄργανα τῶν ἐκάστοτε ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, δέον οὗτοι ὑποχρεωτικῶς νὰ μετατίθενται κατὰ διετίαν, μὴ ἐπιτρεπομένης ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ οὔτε τῆς πρὸ τῆς διετίας μεταθέσεως οὔτε τῆς ἐπὶ πλέον διατηρήσεως. Οὕτω πᾶς σεβόμενος ἑαυτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα του δὲν θὰ ἐκλιπαρῇ τοὺς ἐκάστοτε ἰσχυροὺς, ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὄψει, ὅτι ἅμα τῇ διετίᾳ θὰ μετατεθῇ, θ' ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος καὶ μόνου.

Περιπλέον ἐπάναγκες, ὅπως διὰ νόμου καὶ μόνον ὁρισθῶσιν ὅτε ἀριθμὸς καὶ αἱ ἑδραὶ τῶν Εἰρηνοδικεῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς καταργήσεως αὐτῶν εἰμὴ διὰ νόμου καὶ τῇ προηγουμένη γνωμοδοτήσει τῆς

δλομελείας τοῦ Ἄρ. Πάγου, ἵνα μὴ δύνηται ἡ πολιτικὴ νὰ ἐπηρεάζη αὐτοὺς ἐξορίζουσα τοὺς μὴ εὐαρεστοῦντας εἰς τὰ μέλλοντα νὰ καταργηθῶσιν Εἰρηνοδικεῖα. Δὲν τολμῶ νὰ προτείνω τὴν προαγωγὴν τῶν εὐδοκιμούντων εἰς ἀνακριτάς, ἀντεισαγγελεῖς καὶ πρωτοδίκας, φοβούμενος μὴ τοῦτο παράσχη ἔδαφος εἰς τὸν ἀπαίσιον ῥόλον τῆς πολιτικῆς. Τὰ περὶ παύσεων ὀρθῶς ἔχουσι θεσπισθῇ διὰ τοῦ νόμου Β' 1892, διότι ἡ ἰσοβιότης καὶ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἔβλαψε, καὶ διὰ νόμου δὲν δύναται νὰ θεσπισθῇ.

Ἄλλ' ἡ κυρία ἀποστολὴ τῶν Εἰρηνοδικῶν ἐματαιώθη, ἔνεκα τοῦ ταμειυτικοῦ πνεύματος τῶν κυβερνώντων, διὰ τοῦ νόμου ΒΡΠΒ' τῆς 21 Δεκεμβρίου 1892, δι' οὗ ἐνομοθετήθησαν καὶ διὰ τὰ Εἰρηνοδικεῖα αἱ προτάσεις. Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τῶν προτάσεων καὶ εἰς τὰ Εἰρηνοδικεῖα, ἐξέλιπε καὶ ὁ κύριος σκοπός, τῆς διαλύσεως τῶν διενέξεων συμβιβαστικῶς, καὶ κατέστη νεκρὸν γράμμα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 493 § 2 Πολιτ. Δικον. καθόσον ἐνῶ μέχρι τοῦ νόμου, οἱ διάδικοι προσήρχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνοι, καὶ ἐκφωνουμένης τῆς ὑποθέσεως προέτεινον τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐνστάσεις των, ἐκ τούτων δὲ λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ Εἰρηνοδίκης ἐπεδίωκε καὶ κατῶρθου συνήθως τὴν συμβιβαστικὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς, ἥδη οὐδεμία ὑπόθεσις συμβιβάζεται, διότι ἡ ὁ διάδικος θὰ καταφύγῃ εἰς δικηγόρον καὶ πᾶς συμβιβασμὸς πλέον ἀδύνατος, ἢ, ἂν ἔχῃ τὴν ἀνοησίαν νὰ πρὸς τῇ μόνος, ἢ φωνὴ του δὲν φθάνει τὴν σεμνὴν θεάν, διότι οἱ λόγοι του δὲν ἔχουν καταστρωθῇ ἐπὶ χαρτοσήμου, ἀλλ' ἀκούει τὸ πρὸς τοῦ νόμου τεθὲν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Εἰρηνοδίκου ψεῦδος «δικάζεται ἐρήμην» ἐνῶ παρίσταται. Καίριον λοιπὸν τραῦμα κατηνέχθη εἰς τὸν θεσμόν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν Εἰρηνοδικείων, διὰ τοῦ ταμειυτικοῦ τούτου νόμου. Μετ' αὐτὸν εἰρωνία ἀποβαίνει ἡ διατήρησις τοῦ ἄρθρ. 493 Πολ. Δικον. Διὰ δὲ τῆς διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου εἰσαγωγῆς τῶν πινακίων ἐφυγαδεύθη ἡ ἄνευ διατυπώσεων λύσις τῶν διαφορῶν. Ὅθεν δεόν πρὸ πκντὸς νὰ καταργηθῇ τὸ ὑποχρεωτικὸν τῶν προτάσεων, ἵνα ἐπκνέλθῃ ὁ θεσμὸς εἰς τὴν ἀποστολὴν του, καὶ ἐπέλθῃ ἡ ἀδελφικὴ συμβίωσις τῶν σχετικῶν δικτάξεων τῆς Πολ. Δικονομίας.

Σ. Β. ἐν Σύμφ.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 ἤρξατο ἀνακινούμενον τὸ ζήτημα τῆς ἀνεγέρσεως Δικαστικοῦ Μεγάρου ἐν Ἀθήναις. Ἰκανὰ περὶ τοῦτου ἐγράφησαν κατὰ καιροὺς ἐν τε τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ νομικῷ τύπῳ, πολλάκις δὲ οἱ ἀρμόδιοι ἐκινήθησαν εἰς πρᾶγμα τῶν τοῦ γενικοῦ τούτου πόθου. Τέλος κατὰ τὸ 1877 ἀπεφασίσθη ἡ ἀνεγερσις τοῦ Μεγάρου ὑπουργοῦντος τῆς Δικαιοσύνης Α. Κουμουνδούρου, ἀνεγράφη δὲ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ πίστωσης δρ. 30 χιλ. διὰ τὴν ἐναρξιν τῆς οἰκοδομῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη προὔκειτο νὰ ἀνεγερθῇ παρὰ πλεῖρως τοῦ Ἀρσακείου, ἔνθα νῦν τὸ Ἔθν. Τυπογραφεῖον, οἱ σύμβουλοι τοῦ παρθεναγωγείου ὠργάνωσαν σταυροφορίαν κατὰ τῆς ἀκόσμου ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς, καὶ οὕτως ἡ ἐργασία ἐμαχταιώθη. Ἐκτοτε ἠκούοντο μὲν σποραδικῶς φωναί ἐν τῇ Βουλῇ, ἢ ἐκτὸς αὐτῆς, ἀλλ' οὐδεμία ἐπίσημος ἐνέργεια ὑπὲρ τοῦ ζητήματος ἐγένετο. Τέλος κατὰ τὸ 1892 ὁ Ὑπουργ. τῆς Δικαιοσύνης Γ. Φιλάρετος συνέστησεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ ἐπιτροπεῖαν ἐξ 9 δικαστικῶν ἡτις μελετήσασα τὸ ζήτημα συνῆλθε καὶ ἀπεφάσισε τὰ ἐξῆς¹. Τὸ Δικαστικὸν Μέγαρον νὰ ἀνεγερθῇ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου, ἔνθα νῦν οἱ Βασιλ. Σταῦλοι· ὑπὸ τὸ Μέγαρον νὰ κατασκευασθῶσι 16 μαγαζεῖα ἐπὶ τῆς ὄψεως τῆς ὁδοῦ Σταδίου, νὰ συγκεντρωθῶσι δὲ ἐν τῷ Μεγάρῳ ἅπαντα τὰ συμβολαιογραφεῖα τῆς πρωτευούσης πλὴν τοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης, ἐὰν αὕτη ζητήσῃ τὴν ἐξάίρεσιν (ὡς πρὸς τὴν συγκέντρωσιν ὅμως τῶν συμβολαιογραφείων διεφώνησαν 3 μέλη, φρονούντα ὅτι αὕτη θὰ δυσχεραίνῃ τοὺς πολίτας, καὶ ὅτι προτιμότερον τὰ συμβολαιογραφεῖα νὰ ᾧσι διεσπαρμένα ἀνά τὴν πόλιν). Ἡ ἐπιτροπὴ περαιτέρω ἀνέθηκε τῷ ἀρχιτέκτονι κ. Τσίλλερ νὰ ἐκπονήσῃ λεπτομερές σχέδιον τοῦ Μεγάρου, ἀφοῦ πρῶτον καλῶς μελετήσῃ τὰ ἐν Ἀθήναις ὑπάρχοντα δικαστήρια καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν· συγχρόνως δὲ συνέστησε τῷ ἰδίῳ νὰ προνοήσῃ καὶ περὶ ἐπαρκοῦς ἀερισμοῦ τῶν αἰθουσῶν, ὥρισε δὲ τὸν ἀριθμὸν

¹ Τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ τῆς 18 Φεβρ. 1894· ἐλλείψει χώρου δὲν δημοσιεύομεν τοῦτο ὅλον ἐνταῦθα.

τῶν δωματίων ὡς ἐξῆς. Διὰ τὸ Ἄρ. Πάγον 15, διὰ τὴν Εἰσαγγελίαν τοῦ Α. Π. 9, διὰ τὸ Ἐφετεῖον 21, διὰ τὴν Εἰσαγγ. Ἐφετῶν 12, διὰ τὸ Κακουργιοδικεῖον 12, διὰ τὸ Πρωτοδικεῖον 30, διὰ τὴν Εἰσαγγ. Πρωτοδ. 15, διὰ τὰ Εἰρηνοδικεῖα 19, διὰ τὸ Πταισματοδικεῖον 5. Ἐπεφυλάχθη τέλος ἡ ἐπιτροπεία ν' ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς, ἀφοῦ ὁ ἀρχιτέκτων καταρτίσῃ τὸ σχέδιον.

Ἐκτοτε ὅμως παρκιτηθέντος τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐγένετο, ἕως οὗ κατὰ τὴν τελευταίαν σύνοδον τῆς διαλυθείσης Βουλῆς (1894) ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Δ. Στεφάνου ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ ἀνεγέρσεως Δικαστικοῦ Μεγάρου ἐν Ἀθήναις διὰ χρημάτων πορισθησομένων ἐξ ἐκποιήσεως τοῦ οἰκοπέδου, ἐφ' οὗ νῦν οἱ Βασ. Σταῦλοι. Ἡ ὑποβολὴ τοῦ νομοσχεδίου ἠκούσθη μετ' εὐφροσύνης ἀνὰ τὸν δικαστ. κόσμον, ἡ Νομικὴ μάλιστα ἔσπευσε νὰ διερμηνεύσῃ (ἐν σελ. 196) τὴν γενικὴν χαράν. Ἀτυχῶς ὅμως τὸ ζήτημα ἐσταμάτησεν ἐν τῷ πρώτῳ ἀκινδύνῳ σταδίῳ, φοβούμεθα δὲ μὴ παρεπέμφθῃ καὶ πάλιν *ad calendas . . ministeriales*.

Πολλοὶ διυχυρίζονται, ὅτι παρὰ τοῖς ἐκάστοτε ἀρμοδίοις ἐλλείπειν πρόθεσις εἰλικρινὴς πρὸςπραγματώσιν τῆς ιδέας, ἐντεῦθεν δὲ ἡ αἰωνία ματαίωσις τῶν προσπαθειῶν. Ἀποκρούομεν πάσῃ δυνάμει τοιαύτην τινὰ ὑπόθεσιν, μὴ εὐρίσκοντες ἐπαρκεῖς καὶ ἀποχρῶντας λόγους. Διὰ τί τάχα οἱ πολιτικοὶ νὰ φοβῶνται τὸ ἄψυχον καὶ ἄκακον Μέγαρον; Μήπως ἡ δαπάνη θὰ ἐπιβαρύνῃ τὸ ἰδιαίτερον αὐτῶν ταμεῖον; Ἡ μήπως τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον δὲν ὑπέστη καὶ δὲν ὑφίσταται ἔτι ἀφαιμάξεις πολὺ ἰσχυρωτέρας; Ἡ μήπως οἱ πολιτικοὶ φοβοῦνται μὴ ἀνυψουμένων τῶν δικαστηρίων, συναυψωθῇ καὶ τοῦ δικηγορικοῦ σωματοῦς ἡ περιωπή, οὕτω δὲ ἀποτελεσθῇ σῶμα δικηγορικὸν ἐπιβάλλον ἠθικῶς καὶ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ταράσσον εὐχερέστερον τοὺς κύκλους τῶν ἐκάστοτε ἰσχυρῶν πολιτικῶν; Ἡ μήπως φοβοῦνται τὰς δυσαρεσκείας τῶν κομματάρχισκων, ὧν αἱ οἰκίαι ἐνοικιάζονται νῦν ὡς δικαστήρια ἐπὶ οὐχὶ δυσμενέσιν, ἐννοεῖται, ὅροις; Τόσον ταπεινὴν ιδέαν περὶ τῶν πολιτικῶν ἡμῶν, ὁμολογοῦμεν, δὲν ἔχομεν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπορρίπτομεν ἀσυζητητὴ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις. Θέλομεν μᾶλλον νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι μοιραῖαι καὶ ἀτυχεῖς συμπτώσεις, ὑπῆρξαν πάντοτε ἡ μόνη αἰτία τῆς μὴ ἀνεγέρσεως Δικαστικοῦ Μεγάρου ἐν Ἀθήναις.

Τὸ ζήτημα ὁμως ὠρίμασεν ἤδη τελείως, πᾶσα δὲ περικιτέρω ἀναβολὴ ἔσται ἀσύγγνωστος. Ἡ προσεχὴς Κυβέρνησις, οἰαδήποτε καὶ ᾖ, ὀφείλει ἐκ τῶν πρώτων αὐτῆς μελημάτων νὰ ἔχῃ τὴν ἀνέγερσιν *Δικαστικοῦ Μεγάρου ἐν Ἀθήναις*. Ἡ Νομικὴ δ' ἐπιφυλάσσεται ἐαυτῇ τὴν τιμὴν νὰ συγχρῇ δημοσίᾳ τὸν διορισθῆσόμενον Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης, ἵνα συγχρόνως λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἀπευθύνῃ αὐτῷ ἐξ ὀνόματος τοῦ νομικοῦ κόσμου (καὶ νομίζομεν ἀντίρρῃσις δὲν θὰ ὑπάρξῃ) Ὑπόμνημα γνωρίζον αὐτῷ, ὅτι ἡ γενικὴ εὐχὴ καὶ προσδοκία εἶνε νὰ ἐργασθῇ πρωτίστως ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως Δικαστικοῦ Μεγάρου ἐν Ἀθήναις.

NEA BIBLIA

Προκειμένου κατωτέρω νὰ γραφῇ κρίσις περὶ δύο νομικῶν ἐγχειριδίων, νομίζομεν εὐκαιρον νὰ προταχθῶσιν τινὲς γενικαὶ παρατηρήσεις. Τὰ τοιαῦτα ἐγγ. ἵνα ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ, ἀπαιτοῦσι μεγίστην προσοχὴν περὶ τε τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης των καὶ περὶ τὴν διάταξιν αὐτῆς, κυρίως ὁμως ἀπαιτεῖται οἱ γράφοντες νὰ κατέχωσι *πληρέστατα* τὸ σύνολον τῆς ὕλης, καὶ μάλιστα νὰ ἐδίδαξαν ἤδη ἐπὶ μακρὰ ἔτη, οὕτω δὲ νὰ κέκτῃνται αὐθεντίαν ἀνεγνωρισμένην¹. Παρ' ἡμῖν ἀτυχῶς δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν οἱ ὅροι οὗτοι, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη, ὡς ἀμανῖται ἤρχισαν προκύπτοντα ἐγχειρίδια *τελειοφοίτων* τῆς νομικῆς, ἕως καὶ *φοιτητῶν*, ὑπισχνόμενα τὴν εὐσύνοπτον καὶ εὐχερῇ διδασκαλίαν τοῦ Δικαίου. Ἀφ' ἧς τὰ συγγράμματα Καλλιγᾶ καὶ Παπαρηγοπούλου ἤρξαντο ὑπὸ τινων μὲν τασσόμενα ἐν τοῖς πεπαλαιομένοις, ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς λίαν διεξοδικὰ θεωρούμενα, πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο ν' ἀντικαταστήσωσι ταῦτα δι' ἰδίων ἐγχειριδίων εἰς τοῦτο συνέτεινε καὶ ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γενικευθεῖσα ἰδέα, ὅτι περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἢ μᾶλλον περὶ τὴν ἀπόκτησιν διπλώματος *διδάκτορος τῆς Νομικῆς* (διότι εἰς τοῦτο δυστυχῶς κατέληξε σήμερον τῶν τροφίμων τοῦ ἔθν.

¹ Οὕτως ὁ καθηγητῆς Sohm μετὰ πολυετῇ διδασκαλίαν ἐξέδωκε τὰς Εἰσηγήσεις του, ἐξ ὧν προῆλθεν ἡ ἐμὴ *Προπαιδεία* τοῦ Ἀστ. Δικαίου.

Πανεπιστημίου ἢ φιλοδοξία) ἤρκει ἐξάμηνος καλὴ μελέτη ἐγχειριδίων καταλλήλως πρὸς τοῦτο συντεταγμένων. Οὐδ' ἦν ἀνακριβὴς ἡ ἰδέα· ἐν τοῖς φοιτητικαῖς κύκλοις συχνὰ ἀνεφέροντο ὀνόματα ἐπιτυχόντων καὶ διακριθέντων ἐν ταῖς ἐξετάσεσι μετὰ ἐξάμηνον μελέτην μόνον. Τὰ παραδείγματα δ' ἦσαν τοσοῦτον ἐλκυστικά, ὥστε ἐπεζήτηθη γενικῶς ἡ ἀπομίμησις. Εἰς μάτην ὁ Οἰκονομίδης μετὰ πολυτεεῖς μόχθους ἐδημοσίευσεν τὸ ἄριστον αὐτοῦ σύγγραμμα ἐπὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου· εἰς μάτην ὁ Κρησσᾶς φιλοτιμώτατα ἐνόμιζεν, ὅτι ἦν καιρὸς ν' ἀντι-κατασταθῶσι τὰ συγγράμματα τῶν προκατόχων διὰ νέων πληρούν-των τῆς ἐποχῆς τὰς ἀπαιτήσεις· περιζήτητα ἦσαν μᾶλλον τὰ ἐγχειρί-δια τῶν τελειοφοίτων, δι' ὧν ὡς διὰ μαγείας ἐνεφυσῶντο αἱ νομικαὶ ἢ μᾶλλον διπλωματικαὶ γνώσεις. Τινὲς μάλιστα τῶν αὐτοσχεδίων τούτων συγγραφέων μὴ εὐρίσκοντες οὐδὲ τὰ τυπωτικά τῶν ἔργων των, ἢ εἰς μεῖζον κέρδος ἀποβλέποντες, εἰσῆγαγον καὶ τὴν διὰ λιθογραφίας δημοσίευσιν. Ἀτυχῶς δ' ἐν τούτῳ εὗρον συναρωγούς καὶ τινὰς τῶν καθηγητῶν, οἵτινες ἐνόμισαν κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν νὰ δη-μοσιεύσωσιν οὕτως ἀκινδύνως τὰς ἑαυτῶν παραδόσεις, ἀγνοοῦμεν ἂν εἰς δόξαν μόνον ἢ καὶ εἰς κερδοσκοπίαν ἀποβλέποντες. Οὕτω βαθμη-δὸν κατήντησε νὰ μὴ ἐρωτῶσι πλέον οἱ φοιτηταί, ὡς ἄλλοτε, τίνος Καθηγητοῦ τὸ σύστημα νὰ προτιμήσωσιν ἐν ταῖς σπουδαῖς των, ἀλλὰ τίνος τελειοφοίτου τὸ ἐγχειρίδιον ἢ τὰ λιθογραφημένα νὰ μελετήσωσι. Τὸ κακὸν δ' ἐπεδεινώθη καὶ διὰ τῶν ἀναφνεόντων προγυμναστῶν. Διδάκτορες τινες ἐνόμισαν, ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς τάσεως πρὸς ἄπονον κατάρκτησιν τοῦ διπλώματος, παρασκευάζοντες αὐτοὶ κατ' οἶκον τοὺς ὑπεψηφίους εἰς τὰ ἐξεταζόμενα μαθήματα. Τῆς ἀπο-πείρας δ' ἐπιτυχούσης, τὸ παράδειγμα εὗρε μιμητάς, οὕτω δὲ σήμε-ρον πληθὺς ὑπάρχει τοιούτων προγυμναστῶν μετερχομένων ὡς ἀπο-κλειστικὸν ἐπάγγελμα τὰς προγυμνάσεις, καὶ δὴ μετ' ἐπιτυχίας. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἡ ἄμιλλα προβαίνει, ὥστε οὐδ' ὅλως ἀπίθανον νὰ ἴδωμεν μετ' οὐ πολὺ καὶ δημοσίως καθιδρυμένῃς ἰδιωτικῆς νομικῆς Σχολᾶς ὑπὸ τὴν μετριόφροναν ἐπιγρῆφὴν «Νομικὸν προγυμναστήριον τοῦ δι-δάκτορος Α.», ἀφοῦ τοιαῦται ἀγγελίῃ δημοσιεύωνται ἤδη ἐν ἐφημε-ρίσι παρὰ τὰς τῶν ὀδοντοῦκτρῶν. Τινὲς τῶν προγυμναστῶν ἔχουσι καὶ ἴδια ἐγχειρίδια, ἀλλ' ὅσοι δὲν ἔσχον εἰσέτι εὐκαιρίαν νὰ συντάξωσι τοιαῦτα, μεταδίδουσι τὰς γνώσεις διὰ χειρογράφων. Ἡ προσοχὴ τῶν

προγυμναστών ιδίως συγκεντροῦται εἰς τὸ τί ἐξετάζει ὁ Στρέϊτ ἐν τῷ δεῖνι θέματι, πῶς ζητεῖ ὁ Θεοφάνοπουλος τὸν ὀρισμὸν τῆς νομῆς, καὶ τίνα λέξιν ἐὰν ἀπαντήσης εἰς τὸν Κρασσᾶ θεωρεῖσαι φωστήρ! Ταῦτα δὲ πάντα οὕτω καλῶς συνέλεξαν οἱ προγυμνασταί, ὥστε οἱ μαθηταὶ τῶν συνηθέστατα οὐ μόνον ἐπιτυχάνουσιν ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν, ἀλλὰ καὶ διχπρέπουσιν ἐπαξίως τῶν μελετῶν τῶν, κατὰ τὴν καθιερωθεῖσαν ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ φράσιν. Διὰ ταῦτα ἄπορον φαίνεται μοι πῶς ὑπάρχουσιν ἔτι φοιτηταὶ ἔχοντες τὴν ὑπομονὴν νὰ φοιτῶσιν εἰς παρὰ δόσεις τῶν Καθηγητῶν (περὶ τῶν ὑφηγητῶν ἅς μὴ γίνηται λόγος) ἢ πῶς καὶ ἐλάχιστα ἀντίτυπα τῶν ἔργων τοῦ Οἰκονομίδου καὶ Κρασσᾶ πωλοῦνται εἰς φοιτηταίς.

Ἐπὶ τῆς λυπηρᾶς ταύτης καταστάσεως νομίζομεν ὅτι ἐπιβάλλονται τῇ Νομικῇ Σχολῇ σοβαραὶ σκέψεις καὶ ἀποφάσεις. Νομίζομεν δ' ὅτι πρὸς ἀναστολὴν τοῦ κακοῦ δύο τινὰ ἐπιβάλλονται. Μεταρρύθμισις τοῦ τρόπου τῶν ἐξετάσεων, καθιερουμένων αὐστηρῶς καὶ τῶν γραπτῶν τοιούτων, πρὸς δὲ δημοσίευσιν ὑφ' ἐκάστου καθηγητοῦ συγγράμματος διὰ τὸν οἰκεῖον κλάδον. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ νῦν γελοία διατύπωσις τῶν ἀποδείξεων ἀκροάσεως ἀντικατασταθῇ διὰ προσαγωγῆς ἀποδείξεως ἀγοράσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ οἰκείου Καθηγητοῦ, τὸ μὲν θὰ ἤρετο πᾶσα ἡ οἰκονομικὴ δυσχέρεια τῶν ἐκδιδόντων τὰ συγγράμματα Καθηγητῶν, τὸ δὲ θὰ ἐφωδιάζοντο, ἔστω καὶ ἀκουσίως, οἱ φοιτηταὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων, ἅτινα εἶνε αὐτοῖς οὕτως ἀπαρχαίτητα ὡς τῷ στρατιώτῃ ὁ ὀπλισμός.

Οἰκογενειακὸν Δίκαιον ὑπὸ Γ. Κοφινᾶ (ἴδε ἀνωτ. σελ. 722).

Τὸ ἔγχειρ. τοῦτο εἶνε προῖον εἰλικρινοῦς ἐργασίας, ὃ δὲ γράψας φαίνεται ἐγκύψας εἰς τὸ θέμα, ἱκανῶς δὲ καὶ μετ' ἐπιτυχίας κοπιᾶσας περὶ τε τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης καὶ περὶ τὴν διάταξιν αὐτῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ συγγρ. δὲν τυγχάνει ἐκ προγενεστέρων αὐτοῦ μονογραφιῶν ἢ ἄλλων δοκιμαστικῶν ἔργων ἀνεγνωρισμένης αὐθεντίας, πρὸς δὲ εἰς τὰ γραφόμενά του δὲν προσθέτει, οὐδ' ἦν δυνατόν ἄνευ θυσίας τῆς συντομίας, ἣν κυρίως σκοπεῖ τὸ ἔγχειρ. νὰ προσθήσῃ τὰς πηγὰς καὶ τὰ κείμενα, ἐφ' ὧν τὰ ἐκτιθέμενα στηρίζει, ἀφήσῃ παρὰ τῷ ἀναγνώστῃ διηνεκῇ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριθείας τῶν γραφομένων. Προτέρημα ὅμως χρῆζον ἐξάρσεως ἐνέχει τὸ ἔγχειρ. ὅτι κατορθοῖ τὴν

ἔχθουσιν τοῦ δικαίου, ὡς νῦν ἰσχύει, ἐνῷ τὰ γνωστὰ συγγράμματα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου (πλὴν τοῦ τοῦ Οἰκονομίδου) εἰ καὶ ἀναγράφουσι τὸν περιορισμὸν «καθὰ ἐν Ἑλλάδι πολιτεύεται» ἐντρυφῶσι φιληδόνως εἰς τὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τὰ δὲ νῦν κρατοῦντα οὕτω μετὰ τῶν κατηρηγμένων συμφύρουσιν, ὥστε δύνανται νὰ ὁμοιωθῶσι πινακίῳ, ἐν ᾧ προσφέρεται ὁ καρπὸς καρύων ἀναμιξ μετὰ τῶν φλοιῶν καὶ φύλλων. Ὁ συγγρ. ἐν τοῖς συμπεράσμασι συμφωνεῖ τῷ Κρασσᾷ, οὐ τὸ σύγγραμμα ὡς τὸ ἄριστον ἠκολούθησε καὶ ἐν τῇ καθ' ὅλου διαιρέσει τῆς ὕλης. Ἐτέρωθεν ὅμως τὸ ἐγχειρ. δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένον σφαλμάτων καὶ ἀβλεψιῶν· οὕτως ἐν σελ. 11 φαίνεται διακρίνον τὴν ἀγχιστεῖαν ἀπὸ τῆς διγενείας, ἣν πάλιν ταυτίζει τῇ τριγενείᾳ, ἐνῷ ἐν σελ. 19 στιχ. 20 ὀρθῶς διακρίνει τοὺς ὄρους τούτους. Ἐν σελ. 14 ἀναγράφει ὡς λόγον τοῦ κωλύματος τοῦ πενθίμου ἐνικυτοῦ τὴν μὴ σύγχυσιν τῆς γονῆς, ἐνῷ εἶνε μᾶλλον ἢ ἐνδειξις σεβασμοῦ πρὸς τὸν τελευτήσαντα σύζυγον. Ἐν σελ. 14 λέγει πως δυσλήπτως, παρὰ-συρόμενος ἴσως ὑπὸ τοῦ Κρασσᾶ ὁμοίως φρονοῦντος, ὅτι «Ἡ ἐπιτροπεία παρὰγει κώλυμα ἐφ' ὅσον διαρκεῖ μεταξύ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ υἱοῦ, ἐγγόνου, πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ αὐτῶν (τίνων;) ὑπὸ τὴν αὐτὴν πατρικὴν ἐξουσίαν διατελούντων». Ἄλλ' εἶνε νῦν δυνάτὸν μετὰ τὸ ἄρ. 69 τοῦ ν. ΧΠΘ' τοῦ 1861 νὰ ὑπάρξῃ ἐπίτροπος ἔχων ἀδελφὸν συνυπεξουσίον, ἢ πατέρα ἐξουσιαστήν, ἀφοῦ ὁ ἐπίτροπος εἶνε πάντοτε ἐνήλικος, ἥτοι πάντοτε αὐτεξούσιος; Ἐν σελ. 15 λέγει περὶ μικτῶν γάμων ὅτι «ταῦτα ἀπόκεινται μᾶλλον εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἐπισκόπου»· ἐσφαλμένως, διότι οὐχὶ ἡ κρίσις τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλ' ἡ τέλεσις ἱερολογίας ὑπὸ ὀρθοδόξου ἱερέως, καὶ ἡ υπόσχεσις ἀνατροφῆς τῶν τέκνων ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ εἶνε οἱ δύο ἀπαρχίτητοι καὶ ἀρκοῦντες ὅροι πρὸς ἔγκυρον σύναψιν τῶν τοιούτων γάμων. Ἐν σελ. 24 ἀναγράφον ὡς πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς μνηστείας ὅτι «ἕκαστος εἶνε ἐλεύθερος νὰ ἀποστῇ τῆς μνηστείας», γεννᾷ τὴν ἰδέαν ὅτι σκοπὸς τῆς μνηστείας εἶνε ἡ διάλυσις αὐτῆς! βεβαίως ὁ συγγρ. ἤθελε νὰ εἴπῃ, ὅτι πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς μνηστείας εἶνε ἡ ἀμοιβαία πίστις, ἥς μὴ τηρουμένης ὑπὸ τοῦ ἐνὸς δίδεται τῷ ἑτέρῳ τὸ δικαίωμα τῆς λύσεως τῆς μνηστείας. Ἐν σελ. 25 γράφεται «Ἀρραβὼν εἶνε πρόσθετον καὶ παρεπόμενον σύμφωνον, εἰς ἐνδειξιν τῆς συναφθείσης μνηστείας, διδόμενον (ποῖον; τὸ σύμφωνον;) συνήθως ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος. . .» Παρὰ ταῦτα ὅμως

καὶ ἄλλα ὅμοια τὸ ἐγχειρ. μεθ' ἱκανῆς ἀκριβοείας διατυποῖ τὸ ἰσχυρὸν οἶκον. δίκαιον, οὐδαμῶς δὲ ἐπιτρέπεται νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀτυχῶν δημοσιευμάτων, περὶ ὧν ἐν τῷ προοιμίῳ λόγον ἐποίησάμεθα. Ὅθεν ἀφόδως δύναται νὰ συσταθῇ ὡς καλὸν εἰς τὸ εἶδός του βιβλίον.

Ἐπιτομὴ τῶν Γεν. τοῦ Ρ. Δικ. Ἀρχῶν ὑπὸ Κ. Μπουρ-
νιᾶ δικηγόρου. Τυπογρ. Ἀθηναῖδος. 1894. Σελ. 120. Τιμᾶται
δραχ. 3.

Τὸ συγγραμμάτιον τοῦτο προχμχτεύεται, ὡς ὁ τίτλος δηλοῖ, τὰς Γεν. Ἀρχὰς τοῦ Ρωμ. Δικαίου, καὶ ἀποφεύγει μὲν καθὸ περιληπτικὸν τὴν παραθεσιν πηγῶν πρὸς πίστωσιν τῶν λεγομένων, ἀντικαθιστᾷ ὅμως ταύτας διὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι συνεγράφη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραδόσεων τῶν κ. Καθηγητῶν, τῶν συγγραφεῶν κ.τ.λ.». Ἐν τῷ συγγρ. τούτῳ διακρίνεται ἐνιαχοῦ φιλοσοφικὴ τις πτῆσις, ἣν ὅμως ἀμφίβολον, ἂν ὁ ἀρχάριος τοῦ δικαίου σπουδαστής, δι' ὃν τὸ συγγρ. προορίζεται, εἶνε εἰς θέσιν νὰ παρακολουθήσῃ. Ἐν γένει ὅμως ἡ μέθοδος καθ' ἣν συνετάχθη, καὶ ὁ σκοπὸς εἰς ὃν ὁ συγγρ. ἀπέβλεψε, διατυποῦνται ἐν τῷ βραχεῖ προλόγῳ, ὅστις εἶνε ἡ ἀσφαλεστέρα περὶ τοῦ συγγρ. κρίσις, καθὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγρ. ἀκουσίως ἴσως γενομένη. Διὸ καὶ παραθέτομεν τὸν πρόλογον ὁλόκληρον.

«Φίλτατοι. Ἡ ἐπιτομὴ αὕτη τῶν Γενικῶν τοῦ Ρωμ. Δικαίου ἀρχῶν, οὔτε τὰ ὅρια τῆς τοῦ δικαίου ἐπιστήμης νὰ διαστείλῃ σκοπεῖ, οὔτε περιφανῇ μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων νομο-
διδασκάλων νὰ καθέξῃ θέσιν.

Ἡ ἐπιτομὴ αὕτη συντελεσθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραδόσεων τῶν Σεβαστῶν μοι Καθηγητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων νομοδιδασκάλων, τῶν νεωτέρων νόμων καί, ἐν τισὶ ζητήμασι, τῆς νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου, πέπρωται τὰ μάλιστα νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τε τὸν τὸ πρῶτον τὰ πανεπιστημιακὰ ἐδῶλια ἐπισκεπτόμενον καὶ εἰς αὐτὸν ἔτι τὸν βωμὸν τῆς διδασκαλίας παρερχόμενον.

Οὐδεὶς, νομίζω, θέλει ἀρνηθῇ τὴν σπουδαιοτάτην χρησιμότητα τοιούτων συγγραφεῶν, ἐν αἷς συνοπτικῶς καὶ μεθοδικῶς ἀναπτύσσονται τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα νομικὰ ζητήματα.

Ὅπως δὲ καταστῇ ὠφελιμωτέρᾳ (τίς;) ὑμῖν κατώρθωσα νὰ τηρήσω, ἐν τοῖς σπουδαιότεροις ζητήμασι, τὸν τρόπον τῶν ἐξετάσεων, δίδων τὴν κατάλληλον ἐρωταπόκρισιν, ἵνα ὑμεῖς, πρὸς οὓς καὶ μόνον ἀπέβλεψα καὶ πρὸς οὓς ἀφιερωτὴν τὴν Ἐπιτομὴν ταύτην, ἐξοικειωθῆτε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μὲ τὸν τρόπον τῶν ἐξετάσεων. (sic).

Ἐὰν δέ τις στρέψῃ τὰ βλέμματα πέραν τῆς σφαίρας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου, θέλει ἴδῃ τὸν Γερμανὸν φοιτητὴν, τὸν Γάλλον καὶ πολλοὺς ἄλλους, λαμβάνοντας ἐκ τοιούτων συντόμων καὶ περιεκτικῶν συγγραφῶν τὰ πρῶτα νάματα τῆς ἐπιστήμης, αἵτινες, συγγραφαί, χρησιμεύουσιν αὐτοῖς ὡς φωτοβόλοι δᾶδες περὶ τὴν μελέτην τῶν περιωνύμων καὶ ἐκτενῶν συγγραμμάτων.

ὑπὸ τοιαύτας ἐντυπώσεις καὶ πεποιεήσεις ἐμφερόμενος ἐθεώρησα ἀναγκαῖον ν' ἀπαλλάξω ὑμᾶς, ὅσῳ τὸ ἐπ' ἐμοί, κατὰ τὰ πρῶτα ὑμῶν περὶ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην βήματα ματαίων καὶ φρούδων κόπων.

Ἄν ἐπιτυχὴς ὁ σκοπός μου τοῦτο ἐπαφίημι εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν καὶ ἀντίληψιν ».

Ἑγκληματολογικὴ μελέτη μετὰ 18 ἐγκληματικῶν φυσιογνωμιῶν ὑπὸ Λουκᾶ Π. Νάκου διδάκτορος. Ἔκδοσις Β'. ἐκ τοῦ τυπογρ. Γ. Σταυριανοῦ. 1895. Σελ. 144. Τιμᾶται φρ. 1. Χάρτης καὶ τύπος καλός.

Ἡ προκειμένη ἀξιόλογος μελέτη ἐξετάζει τοὺς λόγους τῶν κατὰ τῆς ζωῆς καὶ περιουσίης ἐγκλημάτων, περιγράφει τοὺς ποικίλους ἐγκληματικούς τύπους, τέλος δ' ἐνδιχτρίβει εἰς τὸ ζήτημα τῆς κληρονομικότητος, εἰς ἣν ἀποδίδει μεγίστην σπουδαιότητα. Ὁ συγγρ. ἰδιάζουσιν προσοχὴν στρέφει εἰς τὴν ἐρευναν τῆς ἐγκληματικότητος ἐν Ἑλλάδι, ἐκ δὲ τῶν γνωστῶν διδομένων, στατιστικῆς ἀληθοῦς τελείως ἐλλειπούσης, συνάγει ὅτι ἡ φύσις τοῦ Ἕλληνος εἶνε ἀγαθὴ, οὐδαμῶς τείνουσα πρὸς τὸ ἐγκλημα· ἀπόδειξις τούτου δὲ προφανὴς εἶνε, ὅτι παρ' ἡμῖν σπανίως ἡ παιδικὴ ἡλικία παρουσιάζει ἐγκλήματα κακοήθους χαρακτῆρος, ὡς ἐν ἄλλοις κράτεσι συμβαίνει. Ὅμως ἡ ἐπίδρασις τῆς καθ' ὅλου ἑλληνικῆς διοικήσεως ὡς καὶ ἡ βροδεῖα καὶ πλημμελὲς ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ὡθεῖσιν εἰς τὴν ἐγκληματικὴν ὁδὸν τοὺς τε ἀγρότας καὶ πολίτας, οὕτω δὲ βαθμηδὸν δημιουργοῦνται καὶ πρὸς ἡμῖν ἐγκληματικοὶ τύποι ἄγνωστοι τέως· ὁ δ' ἐν ἀρχῇ τυχαῖος ἐγκληματίας, καθί-

σταται τοιοῦτος ἐξ ἔξεως καὶ τέλος μετατρέπεται εἰς κακοήθη. « Πρῶτος καὶ φύσει ἀγαθὸς ὁ Ἕλλην ἀγρότης ὑποπεσὼν εἰς τυχαῖόν τι ἐγκλημα μορφοῦται ἀνεπαισθήτως εἰς ἐπικίνδυνον ἀντικοινωνικὸν ἄτομον, χάρις εἰς τὰς εὐνοϊκὰς πρὸς τοῦτο συνθήκας, ὑφ' ἃς ἡ ἐν γένει πολιτικὴ μηχανὴ λειτουργεῖ ἐν Ἑλλάδι » (σελ. 42). Ἐπίσης εἰς τὴν κακὴν διοίκησιν ἀποδίδει ὁ συγγρ. τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῶν ὑπούλων ἐγκλημάτων ἐν ταῖς πόλεσι, τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα διαπράττονται μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐταιρικῶν ἐπιχειρήσεων, ἅτινα ὅμως κατέστρεψαν τελείως τὴν πίστιν τοῦ Ἕλληρος ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. « Ὁ Ποιν. ἡμῶν νόμος δὲν ἀναγράφει πλείστας καταχρήσεις καὶ ἀπάτας ὡς ἐγκλήματα, εἶνε δὲ χαρχκτηριστικὸν τοῦτο τῆς βασιλευούσης κοινῆς ἠθικῆς, μὴ προσβαλλομένης ἔτι ὑπὸ τοιούτων πράξεων εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ καταστήσῃ ἀναπόφευκτον τὴν ἀνάγκην νομοθ. προνοίας » (σελ. 82). « Ἡ τοιαύτη ραθυμία τῆς δικαιοσύνης τοῦ τόπου, ἡ βασιλεύουσα ἀνεχὴ ἐξ ἐνὸς εἶδους κοινῷ συμφέροντος δικαζόντων καὶ δικαζομένων, ἐπὶ τοσοῦτον ἐσχάτως παρέλυσεν τὴν κοινὴν πίστιν, ὥστε ἐπισήμως ξένα κράτη ἀπέτρεψαν τοὺς ὑπηκόους των νὰ συναλλάσσωνται μεθ' ἡμῶν, δὲν εἶνε δὲ ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἰς μυστήριον περιῆλθεν ὁ μηχανισμὸς καὶ οἱ τρόποι τῆς συναλλαγῆς τῶν κοινωνικῶν ἀθροισμάτων ἐν Ἑλλάδι » (σελ. 83). Καὶ τὴν δημοσιογραφίαν, ὡς αὕτη προῶρως ἀνεπτύχθη παρ' ἡμῖν, θεωρεῖ ὁ συγγρ. συνεργὸν εἰς τὴν ἐπίτασιν τῶν ἐγκλημάτων. « Δυσαναλόγως πρὸς τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ τόπου αὐξηθεῖσα ἡ δημοσιογραφία, ὅπως συμβιβάσῃ τὴν οἰκονομίαν μετὰ τῆς ἀνάγκης τῆς ὕλης, περισυνέλεξεν ἡβώντας τινὰς νεανίας, εἰς οὓς, ἐπὶ εὐτελεῖ τιμῆματι παρέδωκε τὴν διχρόφωσιν τῆς κοινωνίας » (σελ. 97). Τὸ βιβλίον συνοδεύεται ἢ κοσμεῖται καὶ ὑπὸ εἰκόνων, ἀλλ' ὡς αὗται ἔχουσιν, ὀλιγώτερον θὰ ἡδίκουν τὸ κείμενον, ἐὰν ἔλειπον. Οὕτω λ. χ. κατὰ τὰ ἐν σελ. 128 τὸν ὑπ' ἀρ. 3 μείρακα ἀνέμενέ τις δύσμορφον, καὶ ὅμως ἡ εἰκὼν παριστᾷ αὐτὸν λίαν συμπαθητικὸν καὶ ἀθῶον παῖδα.

Μελέται τῆς προκειμένης φύσεως ἐλάχισται παρ' ἡμῖν κυκλοφοροῦσιν. Εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο νὰ ἐπολλαπλασιάζοντο, ἵνα ὑπὸ τῶν ποινικῶν δικαστῶν, ὑπὸ τῶν δημοσιογράφων καὶ τῶν πολιτικῶν ἐν γένει μετὰ μείζονος ἢ μέχρι τοῦδε ἐπιστάσεως μελετηθῇ ζήτημα οὐσιῶδες.

ἀφορῶν εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἔθνους ὑπαρξιν, ἥτις ἀναποσπάστως συνδέεται μετὰ τῆς φυσικῆς.

Τυπικὸν τοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου ὑπὸ Π. Ἀντωνιάδου,
εἰρηνοδίκου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 183).

Τὸ βιβλίον τοῦτο προορίζεται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς τῶν τε ἐκλεξιμῶν καὶ ἐκλογέων ὡς καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς ὅπωςδῆποτε δρώντων προσώπων. Διηρημένον κατὰ κεφάλαια καὶ παραγράφους παρakoλουθεῖ καὶ περιγράφει ὅλην τὴν πρό, κατὰ καὶ μετὰ τὰς ἐκλογὰς διαδικασίαν. Ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου ἐπιτυγχάνεται ὡς ἄριστα· διότι αἱ ὁδηγαί ἐκτίθενται μεθοδικῶς καὶ εὐληπτως, ὁ δὲ συγγραφεὺς δὲν λησμονεῖ, ὅτι προτίθεται νὰ παράσχῃ ἐν λαϊκῇ οὕτως εἰπεῖν διατυπώσῃ τὰς χρήσιμους τῷ ἀναγνώστῃ πληροφορίας. Ἄλλ' ἰδίως τὸ βιβλίον τοῦτο χρησιμώτατον ἀναδείκνυται διὰ τῶν ποικίλων ὑποδειγμάτων, ἅτινα δι' ἐκάστην σχετιζομένην πρὸς τὰς ἐκλογὰς πράξιν παρέχει, ὑποδειγμάτων πιστῶς ἐκ τῆς πρακτικῆς εἰλημμένων. Ταῦτά εἰσι τὰ πλεονεκτήματα τοῦ βιβλίου, ὅπερ ἐν συνόλῳ τυγχάνει εἰς τὸ εἶδος καὶ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἄριστον. Θὰ ἡυχόμεν δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων κλάδων νὰ ἐδημοσιεύοντο παρόμοια βιβλιαρία ὁδηγοῦντα εὐληπτως καὶ ἐν γλώσῃ ἀπλῇ τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν. Τὰ τοιαῦτα βιβλιαρία θὰ ἦσαν εὐεργετικά παρ' ἡμῖν, ἐνθα τὸ δαιδαλῶδες τῶν νόμων ἐπισκοτίζει οὐ μόνον τοὺς πολλοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς νομικοὺς αὐτοὺς. Τοιαῦτα βιβλιαρία κυκλοφοροῦσιν εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα τῆς Εὐρώπης Κράτη, οὐδὲ δύνανται ν' ἀναπληρώσωσι τὸ παρ' ἡμῖν κενὸν οἱ δημοσιευόμενοι Κώδικες τῶν νόμων, διότι οὗτοι δὲν προορίζονται διὰ τοὺς πολλοὺς. Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι τὸν συγγραφέα διέλαθεν ἡ ἀντικατάστασις τῶν δημοτικῶν ἀστυνομῶν διὰ στρατιωτικῶν. Ἐν § 33 ἔχει ὑπ' ὄψει τοὺς ἀστυνόμους τοῦ πρώην καθεστῶτος, οὕτω δὲ οὐδένα ποιεῖται λόγον περὶ τῶν νῦν στρατιωτικῶν ἀστυνομῶν, περὶ ὧν ἔδει νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ βουλούμενοι νὰ ἐκτεθῶσιν ὡς ἐκλέξιμοι δεόν ὡς οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ νὰ ζητῶσι συνταγματικὴν ἄδειαν πρὸ 30 ἡμερῶν. Οὕτω θὰ προὔλαμβανε τὸ ἐγερθὲν ἐσχάτως ζήτημα περὶ τοῦ χρόνου τῆς παραιτήσεως τῶν στρατ. ἀστυνομῶν, ὅπερ καὶ τὸ νομ. συμβούλιον ἔλυσεν ὀρθῶς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐσφαλμένην κατ' ἐμὲ γνώμην τοῦ συγγραφέως, ὅτι οἱ δικη-

γόροι δὲν εἶνε δημόσιοι ὑπάλληλοι (§ 34 καὶ 47) παραπέμπω εἰς τὰ ἐν σελ. 261 τῆς Νομικῆς εἰρημένα. Ὁ συγγ. καλῶς ἔπραξε παραθεῖς ἐν τέλει καὶ εὐρετήριον τῶν περιεχομένων. Παρατηρῶ ὅμως, ὅτι τοῦτο ἔδει νὰ ᾗ πλουσιώτερον καὶ λεπτομερέστερον, μάλιστα ἐνταῦθα, ὅτε συχνὰ οἱ ἀποροῦντες ἐν στιγμῇ ἐκλογικῆς δράσεως δὲν ἔχουσι καιρὸν εἰς ἀναδίφησιν, ἀλλ' ἀναμένουσιν ἐκ τοῦ εὐρετηρίου τὴν αὐτοστιγμὴν ὑπόδειξιν τῆς σελίδος, ἐνθα εὔρηται ἡ λύσις τῆς ἀπορίας.

Ὁρκωτὰ δικαστήρια ὑπὸ Χρ. Βαλαμουτοπούλου δικηγόρου.

Ἐκ τοῦ τυπογρ. I. Νικολαΐδου. 1895. Σελ. 280. Τιμᾶται δρ. 5. Χάρτης καὶ τύπος καλός.

« Ἀσμένως παρέχομεν (τὸ βιβλίον) εἰς χεῖρας τοῦ συναδέλφου, οὐχὶ διὰ νὰ μᾶς ἐπαινέσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἐλέγξῃ κυρίως· διότι ὁ μὲν ἔλεγχος σώζει καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν ἐλέγχοντα, ὁ δὲ ἔπαινος βλάπτει ἀμφοτέρους». Οὕτω περὶ τοῦ πρόλογον αὐτοῦ ὁ συγγρ. χαίρομεν δὲ διότι καλῶς ἠνόησε καὶ εἰλικρινῶς διετύπωσε τὸν σκοπὸν τῆς κριτικῆς, ἣν ὧδε γράφομεν. Ὁ συγγρ. εὐθὺς ἐν ἀρχῇ δυσμενῶς διατίθησι τὸν ἀναγνώστην, διότι δὲν ἐπεμελήθη θεόντως τῆς γραμματικῆς, συντακτικῆς καὶ τυπογραφικῆς τοῦ βιβλίου του ἀκριβείας. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ α' σελ. ἀπαντῶσι: Τὴν δυσχέρειαν ταύτην ἠθέλησα νὰ τὴν ἄρῃ. Ἐξαίτουμαι συγγνώμης. Τοιῦται δ' ἡμελημέναι φράσεις εἰσὶν οὐκ ὀλίγαι. Αἱ ἄρισται ἰδέαι, ὅταν κακῶς διατυπῶνται, ἀποβάλλουσι μέγα μέρος τῆς παρὰ τῷ ἀναγνώστῃ ἐντυπώσεώς των. Ὁ συγγρ. ἀδικεῖ ἐαυτὸν καὶ ἄλλως. Ἀρέσκεται ἐπιμόνως εἰς εἰκονικὰς παραστάσεις τῶν ιδεῶν του, καὶ ἐνίοτε μὲν ἐπιτυχᾶνει, συνήθως ὅμως παράγει εἰκόνας ὀλίγον διαφερούσας τῶν παραδόξων· οὕτω λ. χ. ἐν σελ. 7 λέγει «ἔθνος δὲ τὸ ὁπεῖον παρέλειψε ν' ἀνδρώσῃ ἐν τῇ ζωῇ του τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοῦ πτωχοῦ λαοῦ, τὴν δικαιοσύνην του, τὸ τοιοῦτον τάχιστα ἐξηφανίσθη» καὶ περαιτέρω «Πάντων τούτων τῶν δικαστῶν ἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ἐκτὸς ὅτι τὸ μαρτυροῦσιν ἐν τῷ προσώπῳ των, θὰ τ' ἀνακαλύψωσι μίαν ἡμέραν καὶ εἰς τὸν ἀγνὸν ὀρίζοντα τοῦ ναοῦ τῆς Θεμίδος, ὅστις θὰ μαυρίσῃ διὰ παντὸς τὸν βίον καὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν».

Ὡς ζωγράφημα τι, ἵνα ἀρέσῃ, δεόν νὰ ᾗ καλλιτεχνικόν, οὕτω καὶ

ἐν τοῖς γραφομένοις μόνον αἱ καλλιτεχνικῶς διατετυπώμεναι ὁμοιώσεις εἶνε ἀνεκταί. Ὅστις δὲ δὲν εἶνε πεπεισμένος, ὅτι κατέχει τὸ καλλιτεχνικὸν τάλαντον τοῦ γράφειν, προτιμότερον ν' ἀποφεύγῃ τὰς εἰκόνας. Τοῦτο φαίνεται πράξας ὁ συγγρ. ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει τοῦ συγγρ. αὐτοῦ, ἐν ᾧ περὶ τὴν ἔκθεσιν θετικωτέρων ἀντικειμένων ἐνδιατρίβων ἀποφεύγει τὰς εἰκόνας, οὕτω δὲ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος καθιστᾷ πολὺ τοῦ πρώτου ἐπαγωγότερον.

Ὁ συγγρ. κηρύσσεται κατὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Lombroso, φρονῶν ὅτι «ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται γυμνὸς μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ κακὸς ἐκ φύσεως. Μόνη ἡ ἔλλειψις ἐγκαίρου χρηστῆς ἀνατροφῆς εἶνε ἐκείνη, ἣτις κυριεῖ ἐσωτερικῶς τὸν ἄνθρωπον καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἐπιρρεπῆ πρὸς πᾶν τὸ ἐγκληματικόν» (σελ. 16). Ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει ὁ συγγρ. ἐκτίθησι τὰ περὶ ἀνακρίσεως, διαδικασίας τῶν δικ. συμβουλίων, διαδικασίας ἀποδεικτικῆς καὶ ἐν γένει πραγματεύεται εὐλήπτως τὰ ἀφορῶντα τὴν Ποινικὴν διαδικασίαν ἰδίως ἐν τοῖς κακουργιοδικείοις. Συχνὰ δὲ παρατίθησι γνωμοδοτήσεις τῆς Εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρ. Πάγου καὶ Νομολογίαν. Οὕτως ἱκανὴν δύναται τὸ μέρος τοῦτο νὰ παράσχῃ χρησιμότητα, εἰ καὶ ἐν νεωτέρᾳ ἐλθόσει θὰ συνιστῶμεν μείζονα συστηματικότητα ἐν τῇ διατάξει τῆς ὕλης.

Ἐνταῦθα ποιούμεθα γενικὴν τινα παρατήρησιν. Οἱ πλεῖστοι τῶν παρ' ἡμῖν δημοσιευόντων βιβλία ἐπιστημονικᾶ θεωροῦσι περιττὴν τὴν ἐν τέλει προσθήκην πίνακος ἀλφαβητικοῦ καὶ λεπτομεροῦς τῆς ὕλης. Ὅποσον ὅμως ἡ ἔλλειψις αὕτη εἶνε οὐσιώδης, δύναται ἕκαστος νὰ κρίνῃ, ἐὰν ἀναλογισθῇ πόσον χρόνον καὶ ἰδρῶτα ἴσως θὰ κατηνάλωσε πολλάκις ἀναδιφῶν τοιαῦτα βιβλία. Ἡμεῖς ἐκδίδοντες τὰ πρῶτα τεύχη τῶν Κωδίκων ἠρκέσθημεν εἰς γενικωτέρους πίνακας, δὲν προσεθέσαμεν δὲ καὶ ἀλφαβητικούς· ὥς ἐκ τούτου κατόπιν πολλάκις ἡγανακτήσαμεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ, διὸ καὶ ἀναπληροῦμεν ἔκτοτε τὴν ἔλλειψιν. Ἄλλοτε τὰ ἑλλην. βιβλία συνώδευον λεπτομερεῖς κατάλογοι τῶν φιλομούσων συνδρομητῶν· εὐτυχῶς ἡ φιλολογικὴ πρόοδος ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῆς ἀστείας ταύτης ἐξέως. Καιρὸς ὅμως καὶ ἀνάγκη ἀπαραίτητος εἶνε νὰ εἰσαχθῶσι καὶ παρ' ἡμῖν οἱ ἀλφαβητικοὶ τῆς ὕλης πίνακες, ὥς γίνεται ἀλλαχοῦ κατὰ κανόνα ἐν παντὶ καὶ μικροῦ λόγου ἐπιστημονικῷ δημοσιεύματι.

Η. Λιακόπουλος

Νομολογία τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ Δικαίου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1835—1893 ὑπὸ Σ. Μπαλάνου καὶ Σ. Γκίνη. Τυπογρ. Παπαλεξανδρῆ 1895. Χάρτης καὶ τύπος ἄριστος. Ἐξεδόθησαν τὰ τεύχη Α' καὶ Β' ἐκ 14 τυπ. φύλλων περιέχοντα τὴν Νομολογίαν ἀπὸ τῆς λέξεως Ἀγοραπωλησία μέχρι τῆς λέξεως Δουλεῖαι. Τιμᾶται ἕκαστον τευχ. δρ. 2, ἀλλ' ὁ πληρόνων ὁμοῦ δρ. 5 λαμβάνει 3 τεύχη. Ἡ Νομικὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὸ ἐργῶδες τοῦ πονήματος, καὶ τὴν μεγάλην χρησιμότητα αὐτοῦ, νομίζει δίκαιον νὰ ἐπαινέσῃ μὲν δημοσίᾳ τοὺς ἀναλαβόντας αὐτό, νὰ συστήσῃ δὲ θερμῶς τοῖς νομικοῖς τὴν ἀπόκτησιν τῆς παρούσης Νομολογίας, ἥς ἐκδοθήσονται ἐν ὅλῳ 7 τεύχη περίπου.

Γ. Ν. Φιλάρετου Α') Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους, Β') Τὸ Αἰγυπτιακὸν Ζήτημα, ἥτοι αἱ σχετικαὶ ἀγορεύσεις αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ, Γ') Εὐθύνηαι ἥτοι λογοδοσία τοῦ ἰδίου ἀντὶ προγράμματος πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς. Ὁ κ. Φιλάρετος ἔχει τὴν ἀρχήν, ὅτι τὰ μέσα, ὧν ἡ χρῆσις ἐπιτρέπεται τῷ ὑποψηφίῳ πρὸς ἐκλογικὴν ἐπιτυχίαν, δεόν νὰ ὦσιν ὡς τὰ ἀνωτέρω. Ἀναντιρρήτως δὲ ἐντιμώτερα μέσα δὲν ὑποδεικνύει τὸ συνταγματ. πολίτευμα. Διὸ ἡ Νομικὴ εὐχεται τὸ παράδειγμα τοῦτο νὰ εὕρῃ καὶ ἄλλους μιμητάς.

Κανόνες καὶ Ὁρισμοὶ τοῦ Ρωμ. Δικαίου ὑπὸ Ἰωάν. Καρακατσάνη δικηγόρου. Ἐκ τοῦ τυπογρ. Α. Κωνσταντινίδου. 1895. Σελ. 128. Τιμᾶται δρ. 3,50. Χάρτης ἄριστος, τύπος καλός.

Βασίλ. Οἰκονομίδου βιογραφία ὑπὸ Γ. Καλλισπέρη. Σελ. 14.

Revue Politique et Parlementaire. A. Colin éditeur. Paris. 5. Rue de Mézières. Ἐν Ἑλλάδι ἀνταποκριτῆς συνεργάτης ὁ κ. Α. Τυπάλδος Μπασιᾶς, ὑφηγητής. Ἡ προκειμένη Ἐπιθεώρησις παρακολουθοῦσα καὶ ἐμβριθῶς ἐρευνῶσα τὰ ἐκάστοτε ἀναφυόμενα σχετικὰ ζητήματα, τυγχάνει ἀξία συστάσεως καὶ παρ' ἡμῖν.

Handbuch der Civilprocesse aller Laender ὑπὸ Leske καὶ Löwerfeld. Berlin. Τὰ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας ἐπεξεργάσθησαν οἱ ὑφηγηταὶ Γ. Στρέϊτ καὶ Γ. Δυοβουνιώτης.

Περὶ μέψεως ἀστόργου δωρεᾶς ὑπὸ Ν. Φαραντάτου ὑφηγητοῦ. Τυπογρ. Π. Λεώνη 1894. Σελ. 64. Δραχ. 1. Χάρτης καὶ Τύπος καλός.

Ἐκκλησίαις εἰς τὴν κοινὴν κρίσιν τῆς ὑπ' ἀρ. 10168 (1894) ἀποφάσεως τοῦ πρώτου. Ἀθηνῶν, ὑπὸ Ἀθ. Βαλαβάνη. Σελ. 59. Κρίσις προσεχῶς.

Περὶ φυλακῶν καὶ φυλακισμένων ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Γ. Φραγκοῦδη. Τυπογρ. Α. Κωνσταντινίδου. 1895. Σελ. 80. Τιμᾶται λεπτῶν 50.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Συνδρομητῇ. Ἡ Νομικὴ τὸ ἐδήλωσεν ἤδη· δὲν ἔχει φίλους ἵνα ρεκλαμάρῃ, ἢ ἐχθροὺς ἵνα διαβάλλῃ, οὐδὲ ἀνήκει εἰς κλίκαν ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ ἢ ἄλλην οἰανδῆποτε. Κρίνει τὰ δημοσιεύματα ἀνεξαρτήτως προσωπικῶν προλήψεων, ἐν γνῶσει μάλιστα, ὅτι δυνατὸν οὕτω νὰ προκαλῇ ἀλλοιώσεις προσωπικῶν σχέσεων. Σέβεται τοὺς ἑαυτῆς ἀναγνώστας καὶ ἑαυτήν, νομίζει δὲ ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὴν Ἀλήθειαν καὶ προάγει τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῶν συγγραφέων καὶ συγγραφόντων. Διὰ τῶν εἰθισμένων στερεοτύπων ἐπαίνων οὔτε οἱ ἄξιοι ἱκανοποιοῦνται, οὔτε οἱ ἀνάξιοι ὠφελοῦνται. Μηδεὶς ἀπατάσθω! Γνωρίζομεθα ἐν Ἑλλάδι τόσον καλῶς! . . . Ἄλλως τε, ἀδελφέ, ἐὰν διστάζητε περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῶν κρίσεων τῆς Νομικῆς, τίς σᾶς βιάζει νὰ στείλητε δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔργου σας; στείλατε ἓν, ἵνα ἀπλῶς ἀναγγεῖσθῃ, ὡς πράττουσι τόσοι ἄλλοι.

Cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quaestio v. 25 § 1 Π. 32.

*

Semper sexus masculinus etiam femininum sexum continet v. 62 Π. 32.

*

Expressa nocent, non expressa non nocent v. 52 Π. (35. 4).

*

Interdum plus valet scriptura, quam quod actum est v. 49 Π. (33. 2).

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ — 1894

Ἀριθ. 113. — Εἰσηγητῆς Α. Πετρίτσος.

Κοινοποιήσις δικογράφου τῷ Δημοδίῳ εἰς μόνον τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν πρέπει νὰ γίνηται, ἵνα ἢ ἔγκυρος.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ Ν. ΩΛΖ' τοῦ 1880 ἐπὶ δίκων τοῦ Δημοσίου, οἷα ἡ προκειμένη, μόνον αἱ εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1867 Νόμου, γενόμεναι κοινοποιήσεις οἰουδήποτε δικογράφου παράγουσι νομίμως συνεπείας. Ἡ γενικὴ δὲ αὕτη καὶ ἄνευ διαστολῆς τινος διάταξις ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀνακοπῆς τῶν κληρονόμων ἢ κληροδόχων τῆς ἀπευθυνομένης ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου κατὰ τῆς πράξεως τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου, δι' ἧς προσδιορίζεται τέλος ἐκ κληρονομίας ἢ κληροδοσίας δυνάμει τοῦ νεωτέρου Ν. ΩΙΑ' τοῦ 1880, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου παρήχθη ἡ παροῦσα δίκη, διότι ὁ νόμος οὗτος οὐδὲν περὶ ἐπιδόσεως τῆς ἀνακοπῆς ταύτης ὀρίζει.

*

Ἀριθ. 114. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Ἐνστάσεις συμψηφισμοῦ καὶ ἄλλαι ἐκκαθαριζόμεναι ἢ μὴ προτείνονται ἐγκαίρως κατὰ τὴν πρώτην συζήτησιν.

Μόνον εἰς δίκας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν (ἄρθρ. 872 Π. Δ.) εἰσὶν ἀπαράδεκτοι ἐνστάσεις μὴ ἐκκαθαριζόμεναι, εἰς πάσας δὲ τὰς λοιπὰς οἱ διάδικοι δικαιοῦνται καὶ ὑποχρεοῦνται τὸ βραδύτερον κατὰ τὴν πρώτην ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτησιν νὰ προτείνωσι πάσας τὰς ἐνστάσεις καὶ προτάσεις αὐτῶν ἐκκαθαριζόμενας καὶ μὴ, τὸ δὲ δικαστήριον ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως ὀφείλει νὰ διατάξῃ περὶ αὐτῶν ἀπόδειξιν (ἄρθρ. 160, 244, 352 Π. Δ.) οὐδεμίαν δὲ καθιεροῖ ὁ νόμος ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος τούτου ὡς πρὸς τὴν τοῦ συμψηφισμοῦ ἐνστασιν.

*

Ἀριθ. 116. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Μαρτυρικὴ ἀπόδειξις.

Τὸ ἄρθρ. 304 Π. Δ. ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφονται αἱ περιπτώσεις καθ' ὧς ἐξαίρετικῶς παρὰ τὸν κανόνα τοῦ ἄρθρου 300 Π. Δ. ἐπιτρέ-

πονται μάρτυρες, δὲν ἀναφέρει καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τὰς πηγαζούσας ἐκ τοῦ συναλλάγματος τῆς καθολικῆς ἐταιρείας.

*

Ἀριθ. 117. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Ἀποδείξεις· ἐπὶ διεξαγωγῆς ἀποδείξεως ἢ δόσεως ὄρκου δὲν εἶνε χρεία εἰδικῆς προσκλήσεως τῶν διαδίκων, ὅταν ἐκ δικαιοσύνης πράξεως ἔχωσι γινώσιν τῆς γενησομένης διεξαγωγῆς.

(Ὁμοία τῇ ὑπ' ἀρ. 78 (1894) ἣν ἶδε ἀνωτέρω ἐν σελ. 230).

*

Ἀριθ. 118. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Ἐφεδῆς κατ' ἀποφάσεως ἀπορριπτούσης ἀνακοπὴν θεωρεῖται ἀπευθυνομένη καὶ κατὰ τῆς πρώτης ἐρήμην ἀποφάσεως.

Ὁ διαδικος ὁ ἀνακόψας ἐρήμην ἀπόφασιν καὶ κατόπιν ἐκκαλέσας τὴν ἐπίσης ἐρήμην αὐτοῦ ἢ καὶ κατ' ἀντιμωλίαν ἐκδοθεῖσαν καὶ ἀπορρίψασαν τὴν ἀνακοπὴν τοῦ κατ' οὐσίαν, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἐκκαλέσῃ καὶ τὴν πρώτην ἐρήμην ἀπόφασιν, διότι ἡ ἰσχὺς αὐτῆς διὰ τῆς προσηκόντως γενομένης ἀνακοπῆς, ἥτις κατὰ τὸ ἄρθρ. 507 κλπ. ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκ νέου συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, καθίσταται προβληματική, μόνον δὲ ἡ δευτέρα ἀπόφασις ἢ ἐπὶ τῆς ἀνακοπῆς ἐκδοθεῖσα θεωρεῖται λύουσα τὴν διαφορὰν καὶ ὁ ταύτην ἐπομένως ἐκκαλέσας σιωπηρῶς ἀπευθύνει τὴν ἔφεσιν αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς μετ' αὐτῆς ταυτιζομένης πρώτης ἀποφάσεως.

*

Ἀριθ. 120. — Εἰσηγητῆς Ε. Εὐθυμίου.

Πρακτικὰ μὴ ὑπὸ τοῦ γραμματέως ὑπογεγραμμένα δὲν ἀκυροῦσι τὴν ἀπόφασιν.

Κατὰ τὰ ἄρθρα 173 καὶ 174 Π. Δ. ἡ μὴ ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ πρακτικοῦ συνεδριάσεως ὑπογραφὴ τοῦ γραμματέως δὲν καθιστᾷ ἄκυρον τὴν συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως, οὔτε προσβάλλει τὸ κύρος τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως, ὅταν αὕτη φέρῃ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀρμοδίων προσώπων.

*

Ἀριθ. 123. — Εἰσηγητῆς Ι. Δουβουνιώτης.

Ἀνακοπῆς ἐξέταδις ἐκ δευτέρου πότε συγχωρεῖται. — Ἐγγραφὴ ἐν τῷ πινακίῳ τί δέον νὰ ἀναφέρῃ. — Συνοπτικαὶ ὑποθέσεις συζητοῦνται καὶ ἄνευ τοιχοκολλήσεως.

Τότε μόνον δὲν συγχωρεῖται ἡ ἐκ δευτέρου ἐξέτασις τῆς ἀνακοπῆς, ὅταν αὕτη ἀπερρίφθῃ νομίμως εἰσαχθεῖσα πρὸς συζήτησιν, δὲν εἶναι δὲ

ἄπαράδεκτος ἢ ἐκ νέου ἐξέτασις, ὅταν ἡ ἀνακοπὴ ἀπερρίφθῃ, χωρὶς νὰ εἰσαχθῇ νομίμως πρὸς συζήτησιν.

Κατὰ τὰ ἄρθρ. 570 καὶ 571 Π. Δ. ἡ ἐν τῷ πινακίῳ ἐγγραφὴ πρέπει νὰ ἀναφέρῃ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἐγγραφῆς, τὸ ὄνομα τῶν διαδίκων καὶ πληρεξουσίων αὐτῶν καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς δίκης.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 578 ἐδ. 6' Π. Δ. αἱ συνοπτικαὶ ὑποθέσεις ἐξαίρουνται τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 577 ἀναφερομένης ἐκθέσεως αὐτῶν παρὰ τοῦ προέδρου, δυνάμεναι νὰ συζητηθῶσι καὶ χωρὶς νὰ προηγηθῇ ἡ ἐν τῷ ἐκθέματι τοιχοκόλλησις εἰς τὸ ἀκροατήριον.

*

Ἀριθ. 124.—Εἰσηγητῆς Π. Βάλβης.

Ἐπίδοσις πρὸς ἀντίδικον διατρίβοντα ἐν ἀλλοδαπῇ δύναται νὰ γείνῃ ἐκλεκτικῶς εἴτε πρὸς τὸν εἰσαγγελέα εἴτε πρὸς τὸν διωριζόμενον ἀντίκλητον τοῦ ἀπόντος.

Ἐπειδὴ κατὰ μὲν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 145 ἐδ. 6 Π. Δ., ἡ εἰς τὸν Εἰσαγγελέα γιγνομένη ἐπίδοσις ἐπὶ διαδίκου διατρίβοντος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἶναι ἐπίδοσις πρὸς διάδικον, κατὰ δὲ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρ. 138 καὶ 143 τῆς αὐτῆς Δικ., ὁ διάδικος δύναται τὰ δικόγραφα αὐτοῦ νὰ ἐπιδίδῃ εἰς τὸν διάδικον ἢ ἀντίκλητον αὐτοῦ· ὅθεν τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, ἀποφανθὲν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄκυρον τὴν εἰς τὸν Εἰσαγγελέα τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν ἐπίδοσιν τῆς ἐφέσεως τοῦ ἀναιρεσειόντος, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διατρίβοντος ἐφεσιβλήτου, ἔχοντος διωρισμένον ἀντίκλητον αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις, δι' ὅλους τοὺς βαθμοὺς, ἡ εἰς αὐτὸν ἐπίδοσις ἦν ὑποχρεωτική, παρέβιασε τὰς ἄνω οὐσιώδεις διατάξεις τῶν ἄρθρ. 138 καὶ 143 Π. Δ.

*

Ἀριθ. 127.—Εἰσηγητῆς Α. Χωματιανός.

Δημοσίου εὐθύνη δι' ἀμέλειαν ὑπαλλήλων.

Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ ἡμέλησε νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Διατάγματος τῆς 1 Ἰουλ. 1838 ἐπιβαλλόμενα αὐτῇ καθήκοντα, δὲν ἔπεται ὅτι τὸ Δημόσιον ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς ἀναιρεσιβλήτους, ὡς ἀποζημιώσιν, τὸ ποσὸν εἰς ὃ ἀνέρχεται ἡ ἐκ κεφαλαίου καὶ τόκων ἀπαιτήσις των κατὰ τοῦ Δήμου Παρνασσίων· διότι ἡ ἀμέλεια αὕτη τῆς διοικητ. ἀρχῆς δὲν ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀπαιτήσεως τῶν ἀναιρεσιβλήτων· ὀφειλομένης δὲ ταύτης ἀκε-

ραίας καὶ δυναμένης νὰ ἐπιδιωχθῇ κατὰ τοῦ Δήμου διὰ τῶν νομίμων μέσων, ἡ εὐθύνη τοῦ Δημοσίου περιορίζεται, κατὰ τὰς περὶ ἀποζημιώσεως ἀρχὰς τοῦ Δικαίου, εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς πραγματικῆς ζημίας, ἣν ὑπέστησαν οἱ ἀναιρεσίβλητοι ἐκ τῆς ἀμελείας τῆς δικικ. ἀρχῆς.

*

Ἀριθ. 128. — Εἰσηγητῆς Α. Πετρίτσος.

Ἐνδοαῖς εὐεργετήματος ἀπογραφῆς πότε προτείνεται.

Τὸ εὐεργέτημα τῆς ἀπογραφῆς, ὅπερ ἔχει ὁ ὡς ἀπλοῦς κληρονόμος ἐναγόμενος ἐπὶ πληρωμῇ τῶν κληρονομικῶν χρεῶν δέον ὡς ἐνστάσις νὰ προτείνηται ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ, ὡς πᾶσα ἄλλη ἐνστάσις κατὰ τὰ ἄρθρ. 582, 563 καὶ 160 Π. Δ., δὲν δύνχται δὲ νὰ προταθῇ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, διότι ἡ Πολ. Δ. δὲν καθιεροῖ τοιαυτὴν ἐξαίρεσιν ὡς πρὸς τὴν τῆς ἀπογραφῆς ἐνστάσιν.

*

Ἀριθ. 129. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Μισθὸς διευθυντοῦ καπνεργοδοταδίου κλπ.

Κατὰ τὰ ἄρθρ. 5 καὶ 43 τοῦ Β. Δ. τῆς 12 Ἰουλ. 1883 περὶ ἐκτελέσεως τοῦ Ν. ΑΡΚΣ' εἰς τὸν μισθὸν τοῦ διευθυντοῦ Καπνεργοστασίου, τοῦ ἐλεγκτοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν Οἰκονομ. Ἐπιθεωρητῶν προστίθενται δραχ. 25 ἐπὶ τοῖς 100, ἐὰν πρὸ τοῦ διορισμοῦ τῶν ἦσαν ἐν ἀπολαβῇ συντάξεως κατὰ τὸν περὶ συντάξεως τῶν πολ. ὑπαλλήλων νόμον, ἡ διάταξις δ' αὕτη ἐννοίαν ἔχει, ὅτι δικαιοῦνται εἰς τὸν ὡς εἴρηται ἡϋξημένον μισθὸν οἱ πρὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν εἰς τὰς ρηθείσας θέσεις διατελοῦντες συνταξιούχοι, καὶ οὐχὶ ὑπάλληλοι ἐν ἐνεργείᾳ, μέλλοντες ἐν περιπτώσει ἀποχωρήσεως τῶν ἐξ αὐτῆς ν' ἀπολαύσωσι τοῦ πρὸς σύνταξιν δικαιώματος.

*

Ἀριθ. 130. — Εἰσηγητῆς Ξ. Εὐθυμίου.

Προδωρινὰ μέτρα κατὰ τὴν διαδικασίαν περὶ π. μ. ἐπιτρέπονται πάντα τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα.

Κατὰ τὴν διαδικασίαν περὶ προσωρινῶν μέτρων ὁ νόμος ἐπιτρέπει πάντα τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα, ἐπομένως ὁ Εἰρηνοδίκης, εἰς δὴ ἀνετέθησαν αἱ δίκαι αὗται, δύναται, προκειμένου ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς τελευταίας ἀνεπιλήπτου κατοχῆς τοῦ ἐπιδίκου, νὰ στηρίξῃ τὴν περὶ

τούτου πεποιθήσιν του οὐ μόνον εἰς καταθέσεις μαρτύρων, ἀλλὰ καὶ εἰς οἰαδήποτε περὶ τούτου ἔγγραφα καὶ εἰς τεκμήρια ἔτι.

*

Ἀριθ. 132. — Εἰσηγητῆς Ξ. Εὐθυμίου.

Φαλαγγιτικὰ γραμμάτια τῶν δικαιώματα παρέχουσι.

Τὸ Διάταγ. τῆς 1 Ἰαν. 1838 περὶ πᾶραχωρήσεως ἐθνικῶν γαιῶν εἰς τοὺς φαλαγγίτας, διατάσσει ἐν ἄρθρ. 3 ὅτι εἰς ἕκαστον φαλαγγίτην θέλει ἀνοιχθῇ πίστωσης τῆς ἐν τῷ ἄρθρ. 1 ὀριζομένης ποσότητος καὶ θέλει δοθῇ γραμματίον πιστώσεως, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ φαλαγγίτης δικαιούται νὰ ἀγοράσῃ οἰαδήποτε διαθέσιμα καὶ πωλητέα ἐθνικὰ ἀκίνητα κτήματα ἐπὶ δημοπρασίᾳ, δὲν ὑποχρεοῖ τὸ Δημόσιον νὰ πᾶραχωρήσῃ ἀπ' εὐθείας ἀκίνητα ἐθνικὰ κτήματα τοῖς φαλαγγίταις, ἀλλὰ μόνον ὠρισμένην χρηματικὴν πίστωσιν, προσωρισμένην πρὸς ἀγορὰν τοιούτων πωλουμένων ἐπὶ δημοπρασίᾳ. Ἐπομένως ἐκ τοῦ νόμου τούτου οὔτε ἐνοχὴ ἐξ ὑπαμοιβῆς γεννᾶται, οὔτε δικαίωμα ἐπιλογῆς τοῦ ἐνὸς ἐκ πλειόνων ἀντικειμένων τῆς ἐνοχῆς προσδίδεται εἰς τὸν φαλαγγίτην.

*

Ἀριθ. 134. — Εἰσηγητῆς Β. Παπαδόπουλος.

Προδικηθεὶς πότε ἀντιπροσώπευε τὸν ἀναγγελέα τῆς δίκης.

Κατὰ τ' ἄρθρ. 604 ἐδ. 3 καὶ 606 Π. Δ., τότε μόνον ὁ προσεπικληθεὶς ὡς ὑπόχρεως εἰς ἀποζημίωσιν λογίζεται ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀναγγελέως τῆς δίκης, ὅταν ἐκφράσῃ, ὅτι θέλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀπολιπομένου τῆς δίκης.

*

Ἀριθ. 136. — Εἰσηγητῆς Α. Μανδραπήλιας.

Πρόστιμα ἐπὶ ἀνατιφύ λύσει μνηστείας εἶνε ἰσχυρά. — Ποινικὴ ρύττα ἐγκύρως συμφωνεῖται καὶ ἐπὶ συμβάδεως ἀκύρου. — Μνηστείας λύσις γίνεται διὰ πᾶσαν εὐλόγον αἰτίαν.

Ἐπειδὴ τὰ συνομολογούμενα πρόστιμα, δι' ὧν ζημιούται ὁ τὴν μνηστείαν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας ἀθετῶν, ἀπαγορευόμενα ἀπὸ τὸ ἀρχαιότερον Δίκαιον, ὡς ἐπηρεαστικά τῆς περὶ τὴν ἐκλογὴν γάμου ἐλευθερίας (Lex 71 § 1 Πανθ. 35. 1) ἐπετράπησαν ἀπὸ τὴν 18ην Νεαρὰν τοῦ Λέοντος, κυρώσασαν κελεύσματι νόμου τὸ ἀπὸ συνηθείας βεβιωθέν, ἢ δ' ἐπελθοῦσα 31η Νεαρὰ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἥτις

ἐθεώρησεν ἀνάρμοστα τὰ γαμικὰ πρόστιμα ἐπὶ τῶν ἱερολογουμένων μνηστειῶν, ὡς οὐκ ἀναλυτέων προστίμων δόσεσιν, ἀλλ' αἷς αἰτίαις καὶ εἰ γάμοι τὴν διάλυσιν ἐπιδέχονται, κατ' οὐδὲν ἐκαινοτόμησεν ὡς πρὸς τὰς μὴ ἱερολογουμένας, περιορισθεῖσα νὰ ἐπαναλάβῃ ἀφηγηματικῶς τὰ προδιαταχθέντα περὶ αὐτῶν διὰ τῆς 24ης Νεαρχᾶς τοῦ ἰδίου Αὐτοκράτορος, ἣτις, διχαστίζουσα τὰς μνηστείας εἰς ἱερολογουμένας καὶ μὴ, εἰσήγαγε καινοτομίας ἐπὶ τῶν πρώτων, ἀφῆκε δὲ τὰς δευτέρας «ὡς οὐ μνηστείας κυρίως, ἀλλὰ γε ἀρεσκείας ἀνθρώπων» νὰ διέπωνται ἀπὸ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν, ἀναφορικῶς, ἐννοεῖται, πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῆς καινοτομηθέντα, ἅπερ ἦσαν ἐφαρμοστέα ἐπὶ μόνων τῶν ἱερολογουμένων. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὰ γαμικὰ πρόστιμα οὐδεμίαν ἀπολύτως καινοτομίαν ἐπήνεγκεν, ὥστε καὶ μετὰ τὴν Νεαρχὰν αὐτὴν διετήρησε πλήρη τὴν ἰσχὺν αὐτῆς ἢ ἐπὶ πάσης ἀδιακρίτως μνηστείας ἐπιτρέψασα τὰ πρόστιμα Νεαρχὰ τοῦ Λέοντος, μέχρις οὗ ἐπῆλθεν ἡ μνησθεῖσα §1η ἐτέρα Νεαρχὰ τοῦ Κομνηνοῦ, ἣτις ἀπηγόρευσε ταῦτα ἐπὶ τῶν ἱερολογουμένων μνηστειῶν· ἐξακολουθοῦν ἄρα ἐπιτρεπόμενα ἐπὶ τῶν μὴ ἱερολογουμένων, ὡς ὀρθῶς ἀπεφάνητο καὶ ἡ προεκδοθεῖσα ἀπόφασις.

Ἐπειδὴ τῶν προστίμων ἐπιτρεπομένων δυνάμει τῆς διχληφθείσης Νεαρχᾶς τοῦ Λέοντος ἐπὶ τῶν μὴ ἱερολογουμένων μνηστειῶν, ἐπεται ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἡ ἀῖρεσις, ἐὰν μὴ τελεσθῇ γάμος μεθ' ὀρισμένου προσώπου, ἀφ' ἧς ἡρτηται ἡ κατάπτωσις τοῦ προστίμου, ἔπαυσε νὰ θεωρῆται ἀδόκιμος, ἅτε μὴ προτιθεμένη πλέον σκοπόν, ἀποκρουόμενον ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον· ἡ δὲ μεταξύ τῶν διαδίκων συναφθεῖσα συμφωνία, καθ' ἣν ὁ ἐκκαλῶν ὑπεσχέθη νὰ λάβῃ εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἐφεισιβλήτου, καὶ ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ ἀγωγή, ἀποτελεῖ μνηστείαν, ἣτις κατὰ τὸν ὅρισμόν αὐτοῦ τοῦ νόμου, ἐστὶ μνήμη καὶ ἐπαγγελία μελλόντων γάμων (Βασ. ΚΗ' α' 1) γιγνομένη καὶ μεταξύ ἀπόντων «ἐὰν μέντοι δέξωνται τὸ πραχθὲν» (Ἀρμενοπ. ΔΓ' α' 19, 20)· οὐδ' ἡμφισβήτητε πρωτοδίκως ὁ ἐκκαλῶν, κατὰ τὰς προσαγομένας σχετικὰς προτάσεις, τὴν συναίνεσιν τῆς μνηστῆς, προσαπαιτουμένην διὰ τὸ κύρος καὶ οὐχὶ διὰ τὸν χαρακτηρισμόν τῆς συμφωνίας, ὡς μνηστείας, ἧς ἡ ἀθέτησις, ἀνεξαρτήτως τοῦ κύρους ἢ μὴ αὐτῆς, ἐπιφέρει κατὰ τὸν νόμον τὴν ἀπώλειαν τοῦ προστίμου· διότι καὶ ἐπὶ ἀκύρου συμβάσεως ἰσχυρῶς ἀνομολογεῖται

ποινική ρήτρα (21 § 19 Είσηγ. 3, 19), ἀρκεῖ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς νὰ μὴ ᾖ ἀνέφικτος, ἢ ἀντιβαίνειν εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη (Lex 134 Πανδ. 45, 1) οὐδὲ λογίζεται ἀνίσχυρος ἡ συνομολόγησις τοιαύτης ρήτρας ἐπὶ συμφωνίας, ἧς ἡ πραγματοποίησις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως τρίτου, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκάτερος τῶν συμβληθέντων ἀπαλλάσσεται τῆς ποινῆς, ἐὰν προσφερθῇ νὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι ἀπ' αὐτοῦ ἤρ-
 τηται πρὸς πραγματοποίησιν τῆς συμφωνίας (Lex 23 Παν. 28, 7), ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου ὁ ἐκκαλὼν δὲν ἰσχυρίζεται, ὅτι προσεφέρθη νὰ τελέσῃ τὸν γάμον, ματαιωθέντα ἕνεκεν ἀποποιήσεως τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἐφεσιβλήτου, ἧς ἡ συναίνεσις ἦτον ἀπαρχίτητος διὰ τὴν τέλεσιν αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ, τῆς μνηστείας διαλυομένης ἀζημίως, οὐ μόνον διὰ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ εἰδικῶς ἀναφερομένους λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶσαν εὖ-λογον αἰτίαν, κρινομένην ὡς τοιαύτην ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ἔπεται, ὅτι καὶ ἡ νόσος ἀναλόγως τῆς ὀξύτητος καὶ τοῦ ἱατοῦ ἢ ἀνιάτου αὐτῆς δύναται νὰ κριθῇ ὡς ἀποχρῶσα αἰτία πρὸς ἀζήμιον διάλυσιν τῆς μνηστείας, ἀδιαφόρως ἐὰν ἀναφέρηται ἐν τῷ νόμῳ ὡς εὐλογος αἰτία ὑπερθέσεως αὐτῆς καὶ ἀναβολῆς τοῦ γάμου, ὑποτιθεμένη πάντως ὡς προσωρινή καὶ ἰάσιμος.

*

Ἀριθ. 138.—Εἰσηγητῆς Α. Γκιών.

Κυριότης πῶς μεταβιβάζεται.

Ἡ κυριότης ἀκινήτου δὲν μεταβιβάζεται εἰμὴ κατὰ τὰς περὶ τούτου διατάξεις τοῦ Νόμου, αἵτινες ὁρῶσαι τὸν τρόπον τῆς κτήσεως καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ τοιούτου δικαιώματος, εἰσὶ δημοσίας τάξεως, καὶ ἐκ συμφωνιῶν ἀντιθέτων δὲν μεταβάλλονται.

*

Ἀριθ. 139. — Εἰσηγητῆς Α. Γκιών.

Δημοδίου εὐθύνη δι' ἀμέλειαν ὑπαλλήλων.

(Ὁμοία ταῖς ὑπ' ἀρ. 44 καὶ 127 (1894), ἀς ἴδε ἀνωτ. σελ. 102 καὶ 371).

*

Ἀριθ. 141. — Εἰσηγητῆς Π. Μενελάου

**Παραγραφὴ πενταετῆς λογ. νόμου δὲν διακόπτεται
 δι' ἐπιταγῆς πρὸς πληρωμὴν.**

Τὸ Ἐφετεῖον, ἀποφηνάμενον, ὅτι δὲν ἐπάγεται διακοπὴν τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς τοῦ ἀρθ. 69 τοῦ Λογ. Νόμου ἡ ἐπιταγὴ πρὸς

πληρωμήν, οὐδ' ἀποτελοῦσιν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐπιδίκου χρέους τοῦ Δημοσίου τὰ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς παραγραφῆς αὐτοῦ ἐκδοθέντα χρηματικὰ ἐντάλματα, ἀνίσχυρα ὄντα, ὡς μὴ χορηγηθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐκτάκτου πιστώσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ὁρθῶς τὰ συνδ. ἄρθρα 69—73, 76 καὶ 77 τοῦ προμνησθέντος νόμου ἡρμήνευσε.

*

Ἀριθ. 142—Εἰσηγητῆς Π. Μενέλαος.

Ἀναίρεσις δὲν χωρεῖ, ἔνθα πρόκειται ἐκτίμησις νομ. πράξεως.

Ἐπειδὴ ἐκτιμῆσαν τὸ Ἐφετεῖον τὸ περιεχόμενον τῶν ἐν τῇ δ' αἰτιολογίᾳ τῆς προσβάλλομένης ἀποφάσεως τοῦ ἀναφερομένων ἐγγράφων, ὅτι ἐξ αὐτῶν προκύπτουσιν ἅπαντα τὰ τὴν σύμβασιν τῆς δωρεᾶς ἀποτελοῦντα στοιχεῖα, ἡ δὲ ἐκτίμησις αὕτη μὴ προσβάλλουσα κανόνα τινὰ τοῦ δικαίου, διαφεύγει τὰ ἔλεγχον τοῦ Ἀρ. Πάγου.

*

Ἀριθ. 143 — Εἰσηγητῆς Π. Βάλβης

Περιοστατικῶν τὸ νόμιμον ἢ οὐ κρίνεται οἰκοθεν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων.—Κακοήθους χαρακτηριθεῖσθαι τῆς συμβάσεως, οὐδέτερος ἀντλεῖ δικαιώματα.

Ἐπειδὴ τὰ δικαστήρια ἄφ' ἑαυτῶν κρίνουσι περὶ τοῦ νομίμου ἢ οὐ τῶν ἐνώπιόν των ὑποβαλλομένων πραγματικῶν περιστατικῶν, ὅθεν τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, ἀποφανθὲν μὴ νόμιμον τὴν ἀνακοπὴν τοῦ ἀναίρεσιόντος, ἄνευ περὶ τούτου προτάσεως τοῦ καθ' οὗ ἡ ἀνακοπὴ, ἔπραξε συμφώνως μὲ τὸν νόμον.

Ἐπειδὴ τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον δεχθὲν ὡς κακοήθη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν, συμφώνως μὲ τὸν νόμον ἀπεφάνθη ὅτι ὁ Η. δὲν ἠδύνατο ἐκ ταύτης ν' ἀντλήσῃ ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ Α.

*

Ἀριθ. 144 — Εἰσηγητῆς Σ. Ἀραβαντινός.

Κατατάξεως δανειστῶν διαδικασία.

Ἐπὶ πίνακος κατατάξεως, εἴτε περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων, εἴτε περὶ τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν ἐν τῷ πίνακι ἐρίζουσιν οἱ δανεισταί, ὁ βαθμὸς τῆς δικαιοδοσίας ὀρίζεται ἐκ τοῦ ποσοῦ, δι' ὅπερ ἀξιοῖ ἕκαστος δανειστὴς νὰ καταταχθῇ καὶ δὴ διὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ αἰτήσεως.

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Ε Ι Σ

Αριθ. 32.

Διανομή ἐξώδικος περιουσίας, ἥς μετέχουσιν ἀνήλικοι, εἶνε ἄκυρος, καὶ δὴ ἀπολύτως.—Χρημάτιον· ἡ ὑπὸ πατρὸς ἐκποίησις περιουσίας τοῦ υἱοῦ κατὰ κανόνα εἶνε ἄκυρος.—Συμβολαιογράφων εὐθύνη.

Ζ η τ ή μ α τ α.

Ἀκίνητόν τι κτῆμα ἐν Ἑλλάδι κείμενον περιῆλθεν ἐξ ἀγοράσεως εἰς τὴν κυριότητα τῶν Α, Β, Γ, Δ καὶ Ε ἐξ ἀδιαιρέτου κατ' ἴσας μερίδας. Ὁ εἷς τῶν συγκυρίων τούτων ὁ Α ἀπεβίωσε καὶ κατέλιπε κληρονόμους τοὺς Ζ (σύζυγόν του ἐνήλικον) καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ Η (ἐνήλικον) καὶ Θ, Ι καὶ Κ (ἀνήλικα). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου συνεκροτήθη συγγενικὸν συμβούλιον τῶν ἀνηλίκων, ὅπερ ἐπέτρεψεν εἰς τὴν ἐπίτροπον αὐτῶν μητέρα Ζ νὰ ἐκποιήσῃ ἐξωδίκως τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω κτήματος ἐνοχλὴν τῶν ἀνηλίκων καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἐξώδικον διανομὴν τοῦ αὐτοῦ κτήματος μετὰ τῶν ἄλλων συγκυρίων αὐτοῦ· τὸ διάσκεμμα τοῦτο τοῦ συγγ. συμβουλίου τὸ πρωτοδικεῖον ἐπεκύρωσε καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ῥητῶς ἐπέτρεψε τῇ ἐπιτρόπῳ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐξώδικον διανομὴν τοῦ κτήματος. Ἡ ἐπίτροπος πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς ἀποφάσεως ταύτης διώρισε δι' ἑαυτὴν καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά της πληρεξούσιον τὸν Μ, ὅστις ἐνήργησεν ἐξώδικον διανομὴν ὠρισμένου τινὸς μέρους τοῦ κτήματος τούτου μετὰ τῶν λοιπῶν συγκυρίων. Κατόπιν μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς τὸ αὐτὸ συγγ. συμβούλιον τῶν ἀνηλίκων ἐπέτρεψε καὶ πάλιν τῇ ἐπιτρόπῳ νὰ ἐνεργήσῃ ἐξώδικον διανομὴν τοῦ κτήματος τούτου καὶ ἐκποιήσιν αὐτοῦ ὡσαύτως ἐξώδικον, τὸ πρωτοδικεῖον ὅμως δι' ἀποφάσεώς του ἠκύρωσε τὸ διάσκεμμα τοῦ συγγ. συμβουλίου ὡς πρὸς τὴν πρότασιν τῆς ἐξωδίκου διανομῆς, ἅτε ἀντιβαινούσης εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 76 τοῦ νόμου περὶ ἐπιτροπείας. Δυνάμει τῆς τελευταίας ταύτης ἀποφάσεως ἡ ἐπίτροπος δι' ἑαυτὴν καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά της διώρισε πληρεξούσιον ἕτερον τὸν Ν, ἐν τῷ πληρεξουσίῳ δὲ συμβολαίῳ ἐσφαλμένως ἀνεγράφη, ὅτι εἰς τὸν δι' αὐτοῦ διορισθέντα πληρεξούσιον χορηγεῖται καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσῃ ἐξώδικον διανομὴν τοῦ κτήματος μετὰ τῶν ἄλλων συγκυρίων αὐτοῦ, ἐπιτρεπομένην δὴθεν δυνάμει τῆς ἀποφάσεως, ὁ δὲ πληρεξούσιος τῆς ἐπιτρόπου Ν δυνάμει ἀντιγράφου τοῦ πληρεξουσίου τούτου ἐνήργησεν ἐξώδικον διανομὴν τοῦ κτήματος τούτου ἐνώπιον ἄλλου συμβολαιογράφου μετὰ τῶν ἄλλων συγκυρίων αὐτοῦ Β, Γ, Δ καὶ Ε καὶ συνετάχθη περὶ αὐτῆς ἐπίσημον συμ-

βόλαιον, ὅπερ καὶ μετεγράφη, τὸ δὲ κτῆμα διηρέθη εἰς πέντε ἴσα μερίδια. Μετὰ τὴν διανομὴν ταύτην δύο ἐκ τῶν συγκυρίων οἱ Β καὶ Γ. ἐδανείσθησαν παρὰ τινος ποσὸν τι χρηματικὸν καὶ ὑπεθήκευσαν αὐτῷ τὰ λαχόντα αὐτοῖς δύο μερίδια δυνάμει τῆς ἀνωτέρω διανομῆς πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ δανείου, ἐν τῷ δανειστικῷ συμβολαίῳ δὲ ἔλαβον μέρος καὶ οἱ ἕτεροι δύο συγκύριοι οἱ Δ καὶ Ε ἐγγυηθέντες διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ δανείου. Μετὰ τὴν λήξιν ὅμως τοῦ δανείου τούτου καὶ πρὸς ἐξόφλησιν αὐτοῦ διὰ τοῦ συμφητισμοῦ τοῦ τιμήματος ἡγόρασε τὰ ὑποθηκευθέντα αὐτῷ δύο μερίδια ὁ δανειστής καὶ κατέχει αὐτά.

Ἦδη ἡ ἐπίτροπος Ζ τῶν ἀνηλίκων δὲν ἀναγνωρίζει τὴν διανομὴν καὶ ἐξεποίησε πρὸς τρίτον τὴν ἐπὶ τοῦ ρηθέντος κτήματος ἐνοχὴν αὐτῆς καὶ τῶν ἀνηλίκων ἐξ ἀδιαιρέτου δυνάμει τῆς πρώτης ἀποφάσεως τοῦ πρωτοδικείου. Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ ἐνήλικον τέκνον τοῦ Α τὸ Η δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν γενομένην ἐξώδικον διανομὴν, καὶ ὅτι τοῦτο ἀπεβίωσεν ἤδη καὶ ἐγκατέλιπε μοναδικὸν κληρονόμον ἀνήλικον, τοῦ ὁποῖου ὁ πατὴρ ὡς ἐνασκῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου ἐξεποίησε τὴν ἐπὶ τοῦ ρηθέντος κτήματος ἐνοχὴν ἐξ ἀδιαιρέτου τοῦ ἀνηλίκου. — Ἐρωτᾶται ἤδη :

Α' — Ἡ γενομένη ὡς ἄνω ἐξώδικος διανομὴ τοῦ κτήματος τούτου εἶνε ἔγκυρος ἢ ἄκυρος, καὶ ἐὰν εἶνε ἄκυρος, ἡ ἄκυρότης αὕτη εἶνε ἀπόλυτος ἢ σχετικὴ μόνον ὡς πρὸς τ' ἀνήλικα, θεωρουμένης ἐγκύρου τῆς διανομῆς ὡς πρὸς τοὺς τέσσαρας συγκυρίους, τοὺς δυναμένους νὰ διαθέσωσιν ἐλευθέρως τὴν περιουσίαν των, καὶ οἵτινες τὴν διανομὴν ταύτην κατόπιν ἰδία ἑκάστος καὶ ἐμμέσως δι' ἐπισήμων συμβολαίων, ὡς δανειστικῶν συμβολαίων, ἀνεγνώρισαν ;

Β' — Ἡ παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς ἐνασκοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐκποίησις τοῦ μεριδίου τοῦ ἀκινήτου κτήματος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του εἶνε ἔγκυρος γενομένη ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου τῶν Πρωτοδικῶν ;

Γ' — Ὁ συμβολαιογράφος, ὁ τὸ συμβόλαιον τῆς διανομῆς ταύτης συντάξας ὑπέχει εὐθύνην τινὰ ἀποζημιώσεως ἀπέναντι τῶν δανειστῶν, οἵτινες εἰς τὸ συμβόλαιον τοῦτο τῆς διανομῆς στηριχθέντες ἔλαβον πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν δανείων των ὑποθήκην τὰ διὰ τῆς διανομῆς ταύτης λαχόντα εἰς τοὺς ὀφειλέτας αὐτῶν μερίδια, διότι ἐναντίον τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου συνήνεσεν εἰς τὴν σύνταξιν συμβολαίου τοιούτου ;

Λύσεις.

Α'. Ὁ ἡμέτερος περὶ ἀνηλίκων νόμος εἶναι σαφής. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 76 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου τοῦ ἔτους 1861, ὅπως προκαλέσῃ ὁ ἐπί-

τρόπος διανομὴν περιουσίας κοινῆς μεταξύ τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἄλλων, ἀπαιτεῖται νὰ ληφθῇ ἡ ἄδεια τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἡ διανομὴ νὰ γείνη κατὰ τὰ ἐν ταῖς ἄρθροις 1088—1099 τῆς Π. Δ. ὠρισμένα. Μόνον ἡ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐνεργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου διανομὴ ἰσχύει ὡς πράξις ἐνηλίκου, καὶ εἶναι ἐπομένως ἔγκυρος κατὰ τὸ ἄρθρ. 78 τοῦ εἰρημένου νόμου, ἐνῶ ἡ ἄνευ τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 76 διαγραφομένων διατυπώσεων ἐνέργεια τῆς διανομῆς εἶναι ἄκυρος κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 4 τοῦ αὐτοῦ νόμου. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς προκύπτει, ὅτι ἡ ἐξώδικος διανομὴ, ἣν ἐνήργησεν ἡ ἐπίτροπος, εἶναι ἄκυρος, μολονότι προηγήθη δικαστικὴ ἀπόφασις ἐπιτρέπουσα ταύτην.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα, κατὰ πόσον ἡ περὶ τῆς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀκυρότης εἶναι σχετικὴ ἢ ἀπόλυτος, παρατηρῶ ἐν πρώτοις, ὅτι κατὰ τοῦτο ὁ ἡμέτερος νόμος διαφέρει τοῦ Γαλλικοῦ, ἐξ οὗ ἐλήφθη κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὸ ἄρθρ. 466 τοῦ Γαλλ. Κώδικος ἐπίσης διατάσσει τὴν δικαστικὴν διανομὴν, ὡσάκις μεταξύ τῶν συγκαινωνῶν ὑπάρχουσιν ἀνήλικοι: «Pour obtenir à l'égard du mineur tout » l'effet qu'il aurait entre majeurs, le partage devra être » fait en justice, ...» προσέθηκεν ὅμως ὁ Γάλλος νομοθέτης ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου τὴν διάταξιν «Tout autre partage ne sera considéré que comme provisionnel» (πρβ. καὶ τὸ ἄρθρον 840 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος). Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος ἐπῆλθε διςφωνία. Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν Γάλλων ἐρμηνευτῶν ἐδέχθησαν, ὅτι, ἐνεργηθείσης διανομῆς ἄνευ τῶν διατυπώσεων τοῦ ἄρθρ. 466, ἕκαστος τῶν συγκαινωνῶν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐνήλικοι, δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσιν ἐκ νέου τὴν ὀριστικὴν διανομὴν τοῦ αὐτοῦ κτήματος, στηριζόμενοι εἰς τὴν εἰρημένην τελευταίαν παράγραφον τοῦ ἄρθρ. 466 (πρβ. Demolombe τόμ. XV. n° 690. Zachariä's Handbuch des Französischen Civilrechts ἐκδ. VI. ὑπὸ Puchelt τόμ. I. σελ. 283 καὶ τὴν ὑπόσημ. 32) ἄλλοι δὲ πάλιν ἀποκλείουσι τοῦ δικιώματος τούτου τοὺς ἐνήλικους, ἐπικαλούμενοι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης των τὸ ἄρθρ. 1125 τοῦ Γαλλ. Κώδικος, ὅπερ ρητῶς καθιεροῖ τὴν σχετικὴν ἀκυρότητα τῶν παρὰ τὰς περὶ ἀνηλίκων διατάξεις τοῦ νόμου λαβουσῶν γένεσιν δικαιοπραξιῶν: «Les personnes capables de s'engager ne peuvent opposer l'incapacité du

mineur, de l'interdit ou de la femme mariée, avec qui elles ont contracté» (πρβ. Sirey XIII. II. 290, XVII. II. 145, XXV. II. 71, XXXVI. I. 238). ἄλλοι τέλος δέχονται μὲν, ὅτι καὶ οἱ ἐνήλικοι δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσιν ἐκ νέου τὴν διανομὴν, ἀναγνωρίζουσιν ὅμως εἰς τὸν ἀνήλικον συκοινωνὸν τὸ δικαίωμα μετὰ τὴν ἐνηλικιότητά του νὰ μεταβάλῃ τὴν προσωρινὴν διανομὴν εἰς ὀριστικὴν (Mangin II. 976. Sirey XXVI. II. 187).

Ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν τ' ἀνωτέρω, ὅπως καταστήσωμεν καταφανῇ τὴν διαφορὰν τῶν δύο νομοθεσιῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς σχετικῆς ἢ ἀπολύτου ἀκυρότητος, ἐνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προσφύγῃ τις εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἦδη ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος κατὰ τὸν ἡμέτερον περὶ ἀνηλίκων νόμον.

Ὡς εἴρηται, τ' ἄρθρα 76, 78 καὶ 4 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου κηρύσσουν ῥητῶς ἄκυρον τὴν διανομὴν περιουσίας κοινῆς μεταξὺ τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἄλλων, ἣν προῦκάλεσεν ὁ ἐπίτροπος ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου, χωρὶς νὰ τηρηθῶσιν αἱ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἁρθροῦ 76 διαγραφόμεναι διατυπώσεις.

Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν διατάξεων τούτων καὶ τῶν λοιπῶν διατάξεων τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀπαγγελλομένην ἀκυρότητα κυμαίνονται καὶ οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ νόμου καὶ ἡ νομολογία τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου.

Ὁ κ. Καλλιγᾶς ἐν μὲν τῇ § 237 τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικαίου (ἐκδ. 1881) διδάσκει, ὅτι ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀκυρότης, ἅμα δὲν ἐτηρήθησαν αἱ ὀρισμέναι διατυπώσεις, ὡσάκις αὗται ἀπαιτοῦνται (ἄρθ. 4), ἐν δὲ τῇ § 238 τῆς αὐτῆς συγγραφῆς του, ἐρμηνεύων τὸ ἄρθρ. 75 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου καὶ ἀποφεύγων νὰ ἐξενέγκῃ ἰδίαν γνώμην, προστίθῃσιν: «οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ γαλλικοῦ νόμου καὶ τὰ γαλλικὰ δικαστήρια παραδέχονται, ὅτι ἡ μετὰ τὴν ἀγωγὴν ἄδεια παρέχει εἰς τὸν ἐπίτροπον τὴν ἀπαιτουμένην ἐξουσίαν, καὶ ὅτι τρίτοι δὲν δύνανται νὰ προτείνωσιν ἀκύρωσιν τῶν ἀποφασισθέντων ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου δι' ἑλλειψιν ἀδείας, διότι ἡ διάταξις ἀφορᾷ τοῦ ἀνηλίκου τὸ συμφέρον, δύνανται ὅμως νὰ προτείνωσι τὸ ἀπαράδεκτον τῆς ἀγωγῆς». Ὁ αἰοίδιμος Παπαρρηγόπουλος ἐν § § 365 καὶ 397 τοῦ Οἰκογ. Δικαίου (ἐκδ. 1869) περιορίζεται νὰ εἴπῃ, ὅτι αἱ πράξεις τοῦ

ἐπιτρόπου ἄνευ τῆς τηρήσεως τῶν ἐν τῷ νόμῳ διαγεγραμμένων δια-
τυπώσεων εἶναι ἄκυροι. Ὁ κ. Κρησσᾶς ἐν § 289 τοῦ Οἰκογενειακοῦ
Δικαίου ἀρκεῖται εἰς τὴν βραχεῖαν παρατήρησιν: « ἀλλὰ καθὼς ὑπὲρ
» τοῦ συμφέροντος τοῦ ἀνηλίκου τεταγμέναι αἱ διατυπώσεις τοῦ νό-
» μου(;) ὀρθότερον εἶναι, ὅτι ὁ ἀνήλικος μόνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπι-
» καλεσθῇ τὸ ἄκυρον τῆς δικαιοπραξίας, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ταύτης μετα-
» σχόντες »· παρατίθησι δὲ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του τὸν
Aubry et Rau I § 115 σ. 468 καὶ τὸν Windcheid I § 82.

Ὁ Ἄρ. Πάγος διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 87 (1874), 243 (1891) καὶ
140 (1893) ἀποφάσεων του ἀπεφάνητο διὰ βραχείων ἀναφορικῶς πρὸς
τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 75 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου, ὅτι ἡ ἐκ τῆς
μὴ τηρήσεως τῶν διατυπώσεων τοῦ νόμου κατὰ τὴν ἐγερσιν ἀγωγῶν
προερχομένη ἀκυρότης ἐννομοθετήθη πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου,
καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν δικαιοῦνται νὰ προτείνωσι ταύτην οἱ μετ' αὐ-
τοῦ δικαζόμενοι ἐνήλικοι.

Ἐν τούτοις ὁ Ἄρειος Πάγος διὰ σειρᾶς ὅλης ἀποφάσεων του, τῶν
ὑπ' ἀριθ. 407 (1864), 89 καὶ 371 (1865), 39 (1869), 181 (1870),
48, 91 καὶ 150 (1871), 172 (1878) καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 354 (1893)
ἀποφάσεως τῆς ὁλομελείας αὐτοῦ, ἐξήταξε λόγους ἀναιρέσεων, ἀνα-
φερομένους εἰς ἐνστάσεις τῶν μετὰ τῶν ἀνηλίκων δικαζομένων περὶ
ἀκυρότητος τῆς ἐγερθείσης ἀγωγῆς, ἢ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τῆς ἀγω-
γῆς, ἄνευ τῶν διατυπώσεων τοῦ ἄρθρου 75 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου,
καὶ ἔκρινε κατ' οὐσίαν τὸ βάσιμον ἢ μὴ τῶν παραπόνων τούτων, χω-
ρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἐκ τῆς ιδέας, ὅτι τὴν τριαύτην ἀκυρότητα δὲν δύ-
νανται νὰ προτείνωσιν οἱ μετὰ τῶν ἀνηλίκων δικαζόμενοι ἐνήλικοι.

Ἡμεῖς τασσόμεθα ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου ἀκυρότητος, τὴν δὲ γνώμην
ἡμῶν στηρίζομεν ἐπὶ τῶν ἐξῆς σκέψεων.

Ἡ γνώμη τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος δὲν δύναται
ν' ἀσκήσῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἀφοῦ αἱ διατά-
ξεις αὐτοῦ εἶναι διάφοροι τῶν διατάξεων τοῦ ἡμετέρου νόμου, ὡς ἐρ-
ρήθη ἀνωτέρω.

Τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου λαλεῖ περὶ διατυπώσεων ἐν
τῇ αἰτιολογικῇ δ' ἐκθέσει τοῦ νόμου τούτου περὶ τοῦ ἄρθρ. 4 λέγονται
τὰ ἐξῆς: « Ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἁρθροῖς 4 καὶ 7 περιεχομένων ὁρισμῶν, ὁ
» μὲν πρῶτος ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐρχῆς, ὅτι ἡ παράβασις τῶν οὐσιωδῶν

» διατυπώσεών τινος πράξεως συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα αὐτῆς » (πρὸς τὴν Αἰτιολογικὴν Ἑκθεσιν ἐν τῷ Οἰκογεν. Δικαίῳ Παπαρρηγ. σελ. 338). Ἄλλ' ὅμως προκειμένου περὶ πράξεων ὑποβεβλημένων ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς ὠρισμένους διατυπώσεις, χαρακτηρησθεὶς μάλιστα οὐσιώδεις, ἢ μὴ ἐκπλήρωσις τῶν διατυπώσεων τούτων ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀπόλυτον ἀκυρότητα τῶν πράξεων τούτων, καὶ περὶ τούτου εἶναι σύμφωνα πάντες οἱ συγγραφεῖς (πρὸς Windscheid I. § 72 Savigny : System III. 130, Wächter : Pandekten I. § 84, Οἰκονομίδου Γενικαὶ Ἀρχαὶ § 43 σημ. 3). Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀφοῦ ὁ νόμος ἀπηγόρευεν εἰς τὸν ἐπίτροπον τὴν ἐνέργειαν ὠρισμένων πράξεων ἄνευ τῆς τηρήσεως τῶν διὰ τὰς πράξεις ταύτας διαγεγραμμένων διατυπώσεων, ἢ παραβάσεως τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης τοῦ νόμου ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀπόλυτον ἀκυρότητα κατὰ ῥητὰς διατάξεις τοῦ ἡμετέρου Ἀστικοῦ Δικαίου, καθ' ὅσον μάλιστα ἐν τῷ περὶ ἀνηλίκων νόμῳ δὲν συμπεριελήφθη σκοπίμως (διότι ὁ Νομοθέτης οὐδὲν πράττει ἀσκόπως) ἢ διατάξεις τοῦ Γαλλ. Κώδικος, ἢ καθιεροῦσα τὴν σχετικὴν ἀκυρότητα, N. 5 Κώδ. de legibus et constitutionibus principum et c. 1 14: « Nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsequutum, qui contrahunt, lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres quam novellas, trahi generaliter imperamus, ut legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat, ceteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere, hoc est ut ea, quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit, inutile esse debere quod factum est. Sed et siquid fuerit subsequutum ex eo vel ob id, quod interdiciente lege factum est, illud quoque cassum atque inutile esse praecipimus. § 1. Secundum itaque praedictam regulam, qua ubique non servari factum lege prohibente censuimus, certum est, nec stipulationem huiusmodi tenere, nec mandatum ullius esse momenti, nec sacramentum admitti ». καὶ N. 10 Βασιλ. περὶ βασιλέων κλπ.

2. 6. «Μηδὲν παρὰ τὴν τῶν νόμων ἔννοιαν πραχθὲν ἐρρώσθω, ἀλλ' ἄχρηστον ἔστω, καὶ μὴ τοῦτο εἰδικῶς ὁ νομοθέτης ἐπήγαγεν».

Ὁ κ. Κρασσᾶς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του ἐπικαλεῖται, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, τὴν γνώμην τοῦ Windscheid I § 82. Βεβαίως ὁ κ. Κρασσᾶς παραπέμπει εἰς τὴν ὑποσημείωσιν 8 τῆς εἰρημένης § 82, ἐνθα γίνεται λόγος περὶ σχετικῆς ἀκυρότητος τῶν συμβάσεων, ἃς ὁ ἀνήλικος συνωμολόγησεν ἄνευ συμπράξεως τοῦ ἐπιτρόπου. Θεωροῦμεν τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Windscheid μὴ ἔχουσαν ἀξίαν τινὰ διὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἡμετέρου νόμου περὶ ἀνηλίκων, καθόσον ἡ γνώμη αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν περὶ ἀνηλίκων καὶ ἐπιτροπείας διατάξεων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, κατὰ τὰς ὁποίας βεβαίως ὑπάρχει σχετικὴ ἀκυρότης, διότι μόνον ὁ ἀνήλικος εἶχε τὴν εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν (*in integrum restitutio*), ἣν ὁ ἡμέτερος περὶ ἀνηλίκων νόμος κατήργησε διὰ τοῦ ἄρθρ. 137.

Β'. Τὴν λύσιν τοῦ δευτέρου ζητήματος παρέχουσιν αἱ περὶ ἀπροσπορίστου χρηματίου (*peculium adventitium*) διατάξεις τοῦ Ἀστυκοῦ Δικαίου, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ πατήρ ἔχει μὲν τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου τοῦ ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τοῦ διατελοῦντος τέκνου του, στερεῖται ὅμως τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ χρηματίου ἐν ἄλλαις περιπτώσεσι πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ῥητῶς προβλεπομένων, αἵτινες περιλαμβάνονται ἐν τῷ N. 8 § 4 καὶ 5 Κώδ. *de bonis, quae liberis in potestate patris etc.* 6. 61, καὶ ἐν τῷ N. 11 Βασιλ. περὶ ὑπάρξεων μητρικῶν 45.4. Ἐὰν ἡ ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενομένη ἀπαλλοτριώσις τοῦ μεριδίου τοῦ ἀνηλίκου τέκνου του ὑπάγῃται εἰς τινὰ τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἀριθμουμένων περιπτώσεων, τότε αὕτη ἐγένετο ἐγκύρως, καὶ οὐδεμία ἀνάγκη δικαστικῆς ἀποφάσεως ὑπῆρχεν· ἂν δὲ τὸνναντίον δὲν συντρέχη τοιαύτη περίπτωσις, τότε καὶ ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ προσδώσῃ κῦρος εἰς τὴν ἄκυρον πράξιν τοῦ πατρὸς.

Γ'. Ἀληθῶς κατὰ τὸ ἄρθρον 173 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων «οἱ συμβολαιογράφοι χρεωστοῦν, ἐκπληροῦντες τὰ καθήκοντά» των, νὰ πληροφορῶνται ἐντελῶς περὶ τῆς θελήσεως τῶν συμβαλλομένων, νὰ βεβαιῶνται κατὰ τὸ δέον, ἂν οὗτοι γνωρίζωσιν ἀποχρῶντως τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων ἀναδέχονται ὑποχρεώσεων, νὰ τοὺς διδάσκωσι, χρείας τυχούσης, περὶ αὐτῶν, νὰ

» συντάσσωσι τὰ ἔγγραφα εὐσυνειδότως καὶ ἀπροσωπολήπτως, καὶ ἐν
 » γένει νὰ ἀσφαλίζωσι κατὰ πάντα τρόπον τὰ συμφέροντα τῶν συμ-
 » βαλλομένων ». Ἐπίσης τὰ περὶ συμβολαιογράφων ἄρθρα τοῦ Ὁργα-
 νισμοῦ τῶν δικαστηρίων (ἄρθρ. 166 ἐπ.), ὡς καὶ τ' ἄρθρα 292 ἐπ.
 τοῦ αὐτοῦ Ὁργανισμοῦ, ἀναγνωρίζουσι τὸ πρὸς ἀποζημιώσιν δικαίωμα
 τῶν ιδιωτῶν, ὅσάκις οὗτοι βλάπτονται ἐκ πράξεων ἢ παραλείψεων
 τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων. Ἀλλ' ὅμως μετὰ τὸν Ὁργανισμὸν τῶν
 δικαστηρίων ἐδημοσιεύθη ἡ Πολιτικὴ Δικονομία, ἣτις ἐν ἄρθρῳ 56
 ὥρισεν ὡς ἐξῆς τὰς περιπτώσεις τῆς πρὸς ἀποζημιώσιν ὑποχρέωσεως
 τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων: « Ὅστις ἐνεκεν οἰασδῆποτε δολιότητος ἢ
 » ἀπάτης, ἐνεκεν ἀσυγγνώστου ἀμελείας ἢ παραδρομῆς, ἔκεκεν ἀρ-
 » νήσεως δικαιοσύνης ἢ ὑπηρεσίας φρονεῖ ἑαυτὸν ἡδικομένον παρὰ
 » τινος κλητῆρος, δικηγόρου, συμβολαιογράφου. . . ἔχει τὸ δικαίωμα,
 » ἐὰν ἄνευ τούτου δὲν ἤθελεν ὑποφέρει τὴν ζημίαν ἢ τὴν στέρησιν
 » ταύτην, νὰ κάμῃ κατὰ τῶν εἰρημένων πολιτικὴν ἀγωγὴν περὶ ἀπο-
 » ζημιώσεως παρὰ τῷ ἀρμοδίῳ δικαστηρίῳ ».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διατάξεως ταύτης σταθμίζοντες τὰ ἐν τῷ ὑπο-
 βληθέντι ἡμῖν ζητήματι ἐμπεριεχόμενα πραγματικὰ περιστατικά, εὐ-
 ρίσκομεν, ὅτι δυσκόλως τὰ δικαστήρια θὰ δεχθῶσι τοιαύτην ἀγωγὴν
 κατὰ τοῦ συμβολαιογράφου, ὅστις συνέταξε τὸ συμβόλαιον τῆς ἐξω-
 δίκου διανομῆς, ἣν διέταξε δικαστικὴ ἀπόφασις μετὰ προηγουμένην
 γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου τοῦ ἀνηλίκου, ἔχοντα μά-
 λιστα ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ ἐπὶ τοιαύτης ἐξωδίκου διανομῆς στηριχθέντες
 μετὰ ταῦτα δακνίσται ἡδύναντο καὶ ὤφειλον νὰ γνωρίζωσι τὸ ἄκυρον
 τῆς ἐξωδίκου διανομῆς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου.
 Ἐν Γαλλίᾳ ἐπικρατεῖ διαφωνία περὶ τῆς εὐθύνης τῶν συμβολαιογρά-
 φων, ἃν δηλονότι οὗτοι εὐθύνωνται μόνον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθ.
 68 τοῦ νόμου τῆς 12 ventöse an. 11, ἐξ οὗ ἐλήφθησαν αἱ περὶ
 συμβολαιογράφων διατάξεις τοῦ ἡμετέρου Ὁργανισμοῦ τῶν δικαστη-
 ρίων, ἢ ἂν ἔχωσι καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἐφαρμογὴν αἱ γενικαὶ διατάξεις
 τῶν ἄρθρων 1382 καὶ 1383 τοῦ Γαλλ. Κώδικος, αἵτινες εὐρύνουσι
 τὸν κύκλον τῆς εὐθύνης τῶν συμβολαιογράφων. Περὶ τούτου πρὸς
 Dalloz ἐν λέξει «Notaire» n°s 287 suiv. καὶ ἐν λέξει «Respon-
 sabilité, n°s 302 suiv.

Πρὸ τοῦ πέρατος τῆς παρούσης γνωμοδοτήσεως ὀφείλομεν νὰ παρα-

τηρήσωμεν, ὅτι περιττεύει ἐντελῶς ἡ ἐξέτασις τοῦ ὑποβληθέντος ἡμῖν ζητήματος περὶ τῆς σχετικῆς ἢ ἀπολύτου ἀκυρότητος τῆς ἐξωδίκου διανομῆς, ἀφοῦ ἡ διανομὴ προσβάλλεται ὡς ἄκυρος ἐκ μέρους τῶν ἀνηλίκων συγγκοινωνῶν κατὰ τὰ εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν ὑποβληθέντα πραγματικὰ περιστατικά.

Ἰωάννης Ἀραβαντινὸς

Ἀριθ. 33.

Ἐπιγενής· ἡ ἐν διαθήκῃ παράλειψις ἐπιγενοῦς ρήγνυδι μὲν τὰς κληρονομικὰς ἐγκαταστάσεις ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰς κληροδοσίας.

Λύσις.

Τίς ἡ σχέσις τῶν ὁρισμῶν τῆς Νεαρᾶς 115, πρὸς τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον, φιλονικεῖται πολὺ μεταξὺ τῶν ἐρμηνευτῶν. Πολλοί, καὶ ἐκ τῶν δοκίμων, δέχονται ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς 115 οὐδαμῶς προσέθηκε νὰ ἀναμορφώσῃ ὅλον τὸ σύστημα περὶ ἀναγκαίων κληρονόμων, ἐκ τοιαύτης δὲ ἀπόψεως ὁρμώμενοι, καὶ ἀφορῶντες εἰς τοῦτο, ὅτι παρὰ τὴν συνήθειάν του δὲν ἀνήγγειλεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὴν περὶ καταργήσεως τῶν προΐσχυόντων πρόθεσιν του, δογματίζουσιν ὅτι μὴ ἐξερχόμενος τῶν ὁρίων τῆς μέμψεως ἀστόργου διαθήκης, ἀπλῶς προσδιώρισε τὰ περὶ τούτου, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὀρίσας τοὺς λόγους τῆς ἀποκληρώσεως (ἀχαριστίας), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιτείνας τὸ δικαίωμα τῆς νομίμου μοίρας, καθ' ὅτι ἀπήτησεν ἐγκατάστασιν ἐπὶ ταύτης ἢ μέρους αὐτῆς ἢ καὶ ἀπὸ ῥητοῦ πράγματος. Τῆς λύσεως ταύτης ὑπέρμαχοί εἰσιν ἰδίως ὁ Vangerow II § 486 καὶ ὁ Schmidt Das formelle Recht der Noth-Erben σελ. 185 καὶ ἐπ. ὅρα καὶ παρ' ἡμῖν τὴν συγγραφὴν τοῦ κ. Κρασσᾶ (Κληρον. Δίκαιον § 149).

Ἐν τούτοις παρὰ τὰ σπουδαῖα ἐπιχειρήματα, ἅτινα ἰδίως ὑπὸ ἐρμηνευτικὴν ἔποψιν, ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ τοιαύτης λύσεως οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς, ἡ ἀντίθετος ἔποψις δικαίως κατίσχυσεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ σήμερον οἱ πλεῖστοι ἀποφαίνονται ὅτι μόνον ἐν τῇ Νεαρᾷ 115 εὐρίσκομεν τὰ κρατοῦντα περὶ τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων, ἀνιόντων καὶ κατιόντων, τοῦθ' ὅπερ καὶ οἱ σχολιασταὶ τῶν Βασιλικῶν ἐδίδαξαν. (Πρβλ. ἰδίως Francke Das Recht der Notherben § 28 καὶ 31, Göschen Vorlesungen § 863. Arndts Pand. § 598 Sintenis III σελ. 611 Dernburg Pand. § 154 Windscheid III

§ 592. Tewes Erbrecht II § 138. Brinz Pand, (B' έκδ.) III σελ. 104 καὶ ἐπομ. καὶ παρ' ἡμῖν Παπαρρηγοπούλου Κλ. Δικ. § 827 § 828 καὶ Καλλιγᾶ V § 73).

Ἡ εἰδικωτέρα ἔρευνα τοῦ ζητήματος διαφεύγει τὰ ὅρια ἀπλῆς γνωμοδοτήσεως.

Οὐχ ἥττον δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος, οὐ μόνον τὴν ἐν τῇ Νεαρχᾷ 115 σαφῶς διαφαινομένην πρόθεσιν τοῦ νὰ διατηρήσῃ τὸ κῦρος τῆς διαθήκης, ἂν τηρηθῶσιν ὅσα ὀρίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα αὐτῆς, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς προνοήσας περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων δι' ἰδίων ὁρισμῶν (δηλ. ἐγκαταστάσεως κληρονόμων, ἀποκληρώσεως, κλ.) περιεχόντων ἀνάπτει τῶν προὑπαρχουσῶν ἀρχῶν περὶ ἀναγκαίων κληρονόμων καὶ περὶ μέμψεως, προδήλως ἐνόησεν ὅτι εἰσάγει νέον πλήρες σύστημα, οὐχὶ δὲ ἀπλῶς διατάξεις συμπληρωτικὰς τῶν πρότερον κρατούντων.

Ἐκ τοιαύτης ἐπόψεως δὲν δύναται τις ἢ νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ἡ συνέπεια τῆς παραλείψεως ὀψιγενοῦς κληρονόμου (εἴτε μετὰ τὴν διαθήκην τεχθέντος, εἴτε καὶ μετὰ τὸν θάνατον), δὲν δύναται νὰ ᾔναι ἄλλη παρὰ τὴν ὑπὸ τῆς Νεαρχᾶς 115 προνοουμένην, δηλ. ἀκύρωσις τῶν κληρονομικῶν ἐγκαταστάσεων οὐχὶ δὲ καὶ τῶν κληροδοσιῶν.

Καὶ ἄληθῶς μὲν ἐν τῇ Νεαρχᾷ ταύτῃ οὐδαμοῦ γίνεται ῥητὴ μνεία τῶν ὀψιγενῶν (ἢ οἰονεὶ ὀψιγενῶν) ἀλλ' ἡ περὶ κατιόντων ῥῆσις περιλαμβάνει καὶ αὐτούς, διότι καὶ οὗτοι κατιόντες εἰσὶ, οὔτε ἤθελεν εἶναι λογικὸν νὰ δεχθῶμεν ἐκ μόνου τοῦ προτέρου δικαίου τὰ περὶ ὀψιγενῶν καὶ οἰονεὶ ὀψιγενῶν κρατοῦντα, ἐνῷ ὁ αὐτὸς τούλάχιστον λόγος συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐξομοιώσεως τῶν ὀψιγενῶν πρὸς τοὺς ἤδη γεγεννημένους κατιόντας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ πατρὸς δικαιώματα, ἀποκρουσμένης δὲ τῆς ἰσχύος τοῦ προτέρου δικαίου κατὰ τοῦτο, ἀποφεύγεται καὶ τὸ ἄτοπον τῆς εἰς τοὺς ὀψιγενεῖς χορηγήσεως μειζόνων δικαιωμάτων.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους νομίζω, ὅτι ἡ ρῆξις ὁλοκλήρου τῆς διαθήκης, διὰ τῆς ἐπιγεννήσεως ὀψιγενεῶς, ἀργεῖ τὴν σήμερον μετὰ τὴν Νεαρχάν 115, ἐφαρμοζομένην καὶ ἐπ' αὐτῶν, καθὰ ἀποδέχονται μεταξὺ ἄλλων ὁ Brinz Pand III (B' έκδ.) σελ. 107, ὁ Tewes Erbrecht § 139 σελ. 476) καὶ Sintenis II § 195. Ἡ αὐτὴ λύσις συνάγεται

καὶ ἐκ τῶν συγγραφῶν τῶν Dernburg Pand. § 93 (ἐκδ. 6') καὶ § 145 Windscheid III § 592 καὶ Παπαρρ. Κλ. Δ. § 816 § 828, πρὸς τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Καλλιγᾶ (V § 247), ὅστις μόνος ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶς ἐξετάζει τὸ ζήτημα.

Ι. Εὐκλείδης

Αριθ. 34.

Τὸ ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῆς διαθήκης, ὅταν μετ' αὐτὴν ἐπιγεννηθῇ τέκνον ἐπιφέρων τὴν διάρρηξιν, εἶνε περιμάχητον, προκαλεῖ δὲ ἕτερον ζήτημα περὶ τῆς σχέσεως τῆς Νεαρᾶς 115 πρὸς τὸ παλαιότερον τυπικὸν δίκαιον τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων. Τινὲς δέχονται, ὅτι ἐπὶ παραλείψει ὀψιγενοῦς ἀκυροῦται ἡ διαθήκη, σωζομένων τῶν κληροδοσιῶν καὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τῆς διαθήκης, ἀκυρουμένης μόνον τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν κληρονόμων (Mühlenbruch ἐν Glück XXXVII 308 Francke R. d. Notherben § 28 31 Göschen § 863 Köppen Syst. des heut. röm. Erbr. σελ. 162 ἐκδ. 1862 Aug. Teweß System des Erbrechts § 138 καὶ ἄλλοι). Κατ' ἄλλους ὅμως ἡ διαθήκη ῥήγνυται, ἐφαρμοζομένων οὐχὶ τῶν ὅρων καὶ τῶν διατάξεων τῆς Ν. 115, ἀλλὰ τῶν παλαιότερων διατάξεων (*querela nullitatis juris antiqui, bonorum possessio contra tabulas* κ.λ.π.), ὅτε ἡ διαθήκη πίπτει μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν διατάξεων, συμπαрасυρομένων ἐν τῇ ἀκυρώσει καὶ τῶν κληροδοσιῶν.

Οἱ δεχόμενοι τὴν πρώτην θεωρίαν στηρίζονται κυρίως εἰς τὸν λόγον, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς νεαρᾶς ὑπῆρξεν ἡ ἀντικατάστασις ὁλοκλήρου τοῦ παλαιότερου δικαίου τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων, ὅπερ περίπλοκον ὑπῆρχε (Mühlenbruch αὐτόθι σελ. 308), καὶ εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς νεαρᾶς, ἰδίως δὲ τὰς ἐξῆς «εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλαχθεῖη, μηδεμίαν δύναμιν τὴν τοιαύτην διαθήκην τό γε εἰς τὴν ἔνστασιν τῶν κληρονόμων ἔχειν θεσπίζομεν, ἀλλὰ ἀνατρεπομένης τῆς διανομῆς. . . . τῶν ληγάτων εἴτε φιδεικομμίσσων. . . . καὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τὴν ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύν» «εἴτι δὲ ἡ περὶ ληγάτου ἡ φιδεικομμίσσου ἡ ἐλευθεριῶν ἡ ἄλλων οἰωνδήποτε κεφαλαίων ἐν ἄλλοις νόμοις εὐρεθεῖη ταύτῃ τῇ διατάξει ἐναντίον, τοῦτο κρατεῖν κατ' οὐδένα βουλόμεθα τρόπον». Ἐκ τούτων δὲ κυρίως δοξάζουσιν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ γε-

νικῶς περὶ κατιόντων ἐνομοθέτησε (μὴ ἐξεῖναι. τὸν ἴδιον υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ τοὺς λοιποὺς παῖδας praeteritos καταλιμπάνειν κλπ. N. 115 κεφ. γ), ἐν οἷς καὶ οἱ θετοὶ καὶ οἱ χειράφετοι καὶ οἱ ὀψιγενεῖς κατατακτέοι.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα εἶνε σπουδαῖα, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Vangerow ἀντιτασσόμενα ἐπὶ τῆς ἐναντίας ἐκδοχῆς εἶνε λίαν σοβαρὰ (Vangerow § 486). Τὸν λόγον περὶ τοῦ πνεύματος τῆς Νεαράς δὲν θεωρεῖ σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τῶν ῥήσεων τῆς Νεαράς ἐπιχείρημα δὲν εἶνε ἀπροσμάχητον, διότι καὶ ἂν ἔτι παραδεχθῇ τις, ὅτι τὰ μνημονευθέντα τεμάχια ἀποτελοῦσι γενικὰς διατάξεις ἐφαρμοζόμενας καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου κληρονομικοῦ δικαίου τῶν sui καὶ emancipati, καὶ ὅτι ἐπὶ παραλείψεων αὐτῶν μόνον ἢ ἐκ τῆς Νεαράς ἀγωγή χωρεῖ, πάλιν τὸ λογικὸν συμπέρασμα εἶνε, ὅτι τὸ παλαιότερον δίκαιον ἐπὶ τοσοῦτον κατηργήθη, ἐφ' ὅσον αἱ διατάξεις αὐτοῦ προσκρούουσι καὶ ἀντιτίθενται πρὸς τὰς τῆς Νεαράς, διότι «εἴτι ἢ περὶ ληγάτου ἢ ἐν ἄλλοις νόμοις εὑρεθῇ ταύτη τῇ διατάξει ἐναντίον, τοῦτο κρατεῖν κατ' οὐδένα βουλόμεθα τρόπον». Ἡ Νεαρά ἐν κεφαλαίοις γ' καὶ δ' ἠθέλησε νὰ τροποποιήσῃ τὸ τυπικὸν δίκαιον τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων ὡς πρὸς τοὺς λόγους τῆς ἀχαριστίας, καθώρισε δὲ ῥητῶς τὰς αἰτίας, ἅςτινας πρὶν «ἐν διαφοροῖς νόμοις διεσπαρμέναις καὶ οὐ φανερῶς εἰρημέναις» εὑρίσκειν· ὥστε, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ περιστάσεων ἀχαριστίας καὶ ἂν ἄνευ τοῦ τύπου, ὃν διαγράφει ἡ Νεαρά, διαπραχθῇ παραλείψεις ἢ ἀποκλήρωσις, αἱ συνέπειαι καὶ τὰ εἰδικὰ μέσα, ἃ ἐν αὐτῇ περιέχονται, τυγχάνουσιν ἐφαρμοστέα, πάσης ἄλλης διατάξεως προγενεστέρας ἀντιθέτου καταργηθείσης, «εἴτε τοίνυν πάσας τὰς εἰρημέναις τῆς ἀχαριστίας αἰτίας εἴτε φανεράς ἐξ αὐτῶν εἴτε μίαν οἰανδῆποτε οἱ γονεῖς τῇ ἰδίᾳ ἐγγράψωσι διαθήκη καὶ οἱ γραφόμενοι κληρονόμοι τὴν ὀνομασθεῖσαν ἢ ὀνομασθείσας αἰτίας ἢ μίαν ἐξ αὐτῶν ἀληθῆ εἶνε δείξειαν, τὴν διαθήκην τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχὺν παρακελευόμεθα. Εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλαχθεῖν, μὴδὲν γίνεσθαι πρόκριμα τοῖς ἀπὸ κληρονόμων» κλπ. Ἀλλ' ὅταν δὲν πρόκηται περὶ λόγων ἀχαριστίας καὶ παραβιάσεως τῶν ἐν τῇ Νεαρά τύπων, ἀλλὰ περὶ παραλείψεως ὀψιγενοῦς μετὰ τὴν διαθήκην, διότι ὁ διαθέτης πατὴρ ἀπέθανε διατελὼν ἐν ἀγνοίᾳ περὶ ὑπάρξεως αὐτοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ διατάξεις τῆς Νεαράς, αἱ ἀφο-

φῶσαι εἰς τὰς περὶ ἀχαριστίας αἰτίας, δὲν ἀντιτίθενται δὲ οἱ περὶ παραλείψεως ὀψιγενῶν (postumi) ὅρισμοι τοῦ πρὸ τῆς Νεαρᾶς δικαίου.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ἐμβάλλουσιν ὄντως εἰς πολλὴν ἀμφιβολίαν τὴν ἀντίθετον θεωρίαν, ὅτι ἐπὶ πάσης γενικῆς παραλείψεως ἀναγκαίου κληρονόμου καὶ δὴ ὀψιγενοῦς (postumi) ἐφχρυστέοι οἱ ὅρισμοι τῆς Νεαρᾶς 115. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας ταύτης ἐπικαλοῦνται καὶ τὴν λογικὴν, ὅτι ἄτοπον εἶνε καὶ ἀνακλόουθον ὁ παραλειφθεὶς ὀψιγενὴς νὰ εὐρίσκηται ἐν κρείττονι μοίρᾳ τῶν ἄλλων τέκνων, ὧν ἡ παράλειψις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ῥῆξιν ὁλοκλήρου τῆς διαθήκης· ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ τὸν Vangerow ὡς σπουδαῖος λόγος, διότι τὴν διαφορὰν ταύτην ὤφειλεν ὁ νομοθέτης νὰ ἄρῃ. Κατὰ τὴν γνώμην λοιπόν, ἣτις δέχεται ὅτι ἡ Νεαρά 115 δὲν κατήργησε τὸ παλαιότερον δίκαιον τοῦτο, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιστρατεύονται αἱ δικτάξεις τῆς πρὸς αὐτό, τηρεῖται ἐν ἰσχύϊ, κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ παραλείψεως ὀψιγενοῦς ἡ διαθήκη εἶνε ipso jure ἄκυρος, ἐπέρχεται δὲ ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ καὶ πᾶσα κληροδοσία κ.λ.π. συγκαταρρέει (N. 3 § 4 Πανδ. 28. 3. Ulp. frag. XXII § 18 § 1 Εἰσηγ. 2. 13. N. 3 § 3 Π. 28. 3. Οἱ Βυζαντινοὶ σχολιασταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ παραλείψεως ὀψιγενοῦς ἐθεώρησαν ἐφαρμοζομένην τὴν Νεαράν 115, ἀλλ' ἄνευ αἰτιολογίας (πρβ. π.χ. Βασιλ. τόμ. IV σελ. 43. 49 σχολ. Βασιλ. 3 (39. 2.) σχολ. Κυρίλλου 14 (39. 2.) Βασιλ. 1. (40. 3.) σχολ.).

Ἄ. Μουφεροῦτος.

Ἀριθ. 35.

Δωρεὰ αἰτία θανάτου χορῶζει μεταγραφῆς, δύναται δὲ νῦν περιλάβῃ καὶ ὁλόκληρον περιουσίαν.

Ζήτημα.

Ὁ Α στερούμενος κατιόντων καὶ ἀνιόντων, κεκτημένος δὲ περιουσίαν συγχειμένην ἐκ κινητῶν καὶ ἀκινήτων, 8 ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συνέταξε μετὰ τῆς συζύγου Β συμβόλαιον αἰτία θανάτου δωρεᾶς, δι' οὗ ἡ περιουσία ἑκατέρου τῶν συζύγων κατελιμπάνετο εἰς τὸν ἐπιζήσοντα. Ἡδὴ, ἀποθανόντος πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ Α καὶ μὴ γενομένης, κατὰ νόμον, σφραγίσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἐξακολουθεῖ κατοικοῦσα ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἡ σύζυγος Β, ἣτις δυνάμει τοῦ ἄνω συμβολαίου ζητεῖ νὰ εἰσπράξῃ καὶ χρήματα ὀφειλόμενα τῷ Α, νὰ ἐπιληφθῇ δὲ καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν κτημάτων. Ἄλλ' οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Α, φρονοῦντες ὅτι τὸ συμβόλαιον

τοῦτο οὕτω γενικῶς καὶ ἀορίστως ἀποφαινόμενον περὶ τῆς περιουσίας, οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει, καθ' ὃ ἀντικείμενον εἰς τὴν εἰδικότητα τοῦ νόμου περὶ μεταγραφῆς, διότι τὰ ἀκίνητα δὲν περιγράφονται εἰδικῶς καὶ διὰ τῶν ὀρίων αὐτῶν κλπ. ὥστε νὰ καθίστανται καταφανεῖ, διεκδικουσι κληρονομικὰ δικαιώματα καὶ ζητοῦσι νὰ λάβωσι τὴν περιουσίαν. — Ἐρωτᾶται ἤδη

Ἄν οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Α εἴνε βάσιμοι, ἢ οὐ καὶ διατί;

Α Ὑ Σ Ι Σ.

Ἡ αἰτία θανάτου δωρεᾶ δύναται κατὰ νόμον νὰ ἔχη ὡς ἀντικείμενον καὶ ἰδανικὸν μέρος ἢ ἀπασαν τὴν περιουσίαν τοῦ δωρητοῦ, ὁπότε δὲν ἐπέρχεται μὲν καθολικὴ διαδοχὴ, ἀλλὰ τίκεται δικαίωμα πρὸς ἀπόληψιν πάντων τῶν συγκροτούντων τὴν περιουσίαν πραγμάτων ἀφαιρέσει τῶν χρεῶν (δυνάμει τοῦ κανόνος καθ' ὃν οὐσία ἐστὶν ἡ μετὰ τὰ χρεῖ νόμ. 39 § 1 Πανδ. de verb. sign. 50, 16, Βασιλ. Β' 6' 37, καὶ νόμ. 72 Πανδ. de jure dot. 23, 3, Βασιλ. ΚΘ' α'. 68) Πρβ. 42 Πανδ. de mortis c. donat. 39, 6, Βα. ΜΖ' γ' 42, νόμ. 35 § 4 Κωδ. 8, 54, Βα. ΜΖ' α' 67 Vangerow II § 561 Anm. I ἐν τέλει. Ἐπίσης ἐξ οὐδεμιᾶς εἰδικῆς διατάξεως ἀπαγορεύεται ἡ σύγχρονος δι' ἐνὸς συμβολαίου συνομολόγησις ἀμοιβαίων δωρεῶν ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Διὰ τῆς συντάξεως δὲ συμβολαιογραφικῆς πράξεως τηρεῖται καὶ ὁ τύπος τοῦ ἄρθρ. 48 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου, ἐφ' ὅσον ἀπαιτεῖται, ἰδίως μετὰ τὸν ν. ΑΧΚΕ' τοῦ 1887 ἀπαλείψοντα τὰς λέξεις «μεταξὺ ζώντων» τοῦ ἄρθρ. 42 τοῦ παλαιότερου νόμου (ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ ἀντίθετος ἐκδοχὴ τοῦ Καλλιγᾶ Γ' § 140).

Ὑπολείπεται μόνη ἡ ἔκφσις τῆς ἐγκύρου μεταβιβάσεως τῶν ἐν τῇ δωρουμένη περιουσίᾳ ἀκινήτων. Ἀμφισβητούμενον εἶναι, ἂν αἱ αἰτίαι θανάτου δωρεᾶ ὑπάγουνται ἐν γένει εἰς τὰς περὶ μεταγραφῆς διατάξεις, ὡς ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ περὶ Μεταγρ. νόμου ὁμιλοῦντος περὶ πράξεων μεταξὺ ζώντων (ὄρα Καλλιγᾶ Β' παρ. § 24, Γ' § 140). Ὁρθότερα ὅμως φαίνεται ἡ καταφατικὴ λύσις, διότι καὶ ἡ δωρεᾶ αὕτη, καίπερ ἔχουσα ὡς ὅρον ἀναβλητικὸν ἢ διαλυτικὸν τὴν προτελευταίαν τοῦ δωρησαμένου, συντελεῖται ὅμως διὰ δικαιοπραξίας μεταξὺ ζώντων («praesens praesenti dat» νόμ. 38 Πανδ. 39, 6, πρβ. καὶ Οἰκονομίδου Στοιχ. Β' 124 σημ. 9. Παπαρρ. Ἐμπράγ. § 239). Τούτου τεθέντος, πρὸς μετάθεσιν τῆς κυριότητος τῶν ἀκινήτων, δέον ν' ἀπαιτηθῇ μεταγραφὴ συνδεομένη μετὰ λεπτομεροῦς περι-

γραφῆς τῶν δωρουμένων κτημάτων, ἵνα προκύπτῃ καὶ πιστοποιῆται ἡ ταυτότης ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἀπέναντι τῶν τρίτων.

Ἄφ' ἐτέρου ὅμως ἡ δωρεὰ ἐν γένει, καὶ ἡ αἰτία θανάτου, συνάπτεται καὶ δι' ἀπλῆς ὑποσχέσεως, ἥτοι συμφώνου ἐνοχικὴν ὑποχρέωσιν ἰδρύοντος (νόμ. 35 § 5 Κωδ. de do nation. 8, 54 καὶ Βασιλ. ΜΖ' α' 67. § 2 Εἰσηγ. de donat. § 7 Νεαρ. 162 κεφ. α'. περὶ δὲ τῆς ἐφαρμογῆς ἐπὶ δωρεῶν αἰτία θανάτου, ἴδε Καλλιγὰ Γ' § 138 καὶ τὸν αὐτόθι παρατιθέμενον Savigny System IV § 170). Ὡστε δὲν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸ κῦρος τῆς προκειμένης δικαιοπραξίας ἡ κτῆσις τῆς κυριότητος τῶν δωρουμένων, ἀλλ' ἐν ἀμφιβολίᾳ, ἐφ' ὅσον μάλιστα δὲν γίνεται εἰδικὸς λόγος περὶ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος αὐτῶν, ἡ δωρεὰ δεῖον νὰ θεωρηθῇ ἰσχυρά, ὡς ἀποτελοῦσα σχέσιν ἐνοχικὴν, παρέχουσαν τῷ δωρεοδόχῳ προσωπικὸν δικαίωμα κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ δωρητοῦ ἐπὶ τακτικῇ μεταβιβάσει τῶν δωρηθέντων κτημάτων (πρβ. Καλλιγὰ Γ' § 128), ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ σύμβασις εἶναι ἐπικρκῶς ὠρισμένη μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων καὶ κατ' ἀντικείμενον, διὰ τῆς δηλώσεως ὅτι δωρεῖται ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ δωρητοῦ.

Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ δωρεοδόχος ἐν τῷ ἡμετέρῳ θέματι εὐρίσκεται ἐν τῇ κατοχῇ τῶν πραγμάτων, ἐὰν οἱ κληρονόμοι, ἀντὶ νὰ μεταβιβάσωσιν αὐτῇ νομίμως τὴν περιουσίαν, θελήσωσι νὰ ἐπιληφθῶσι ταύτης καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀκινήτων, ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς μὴ μεταγραφῆς, δύναται, φρονῶ, ἡ κάτοχος ν' ἀποκρούσῃ τούτους δι' ἐνστάσεως δόλου, ἀναλόγου πρὸς τὴν exceptio rei venditae et traditae (ῥα νομ. 1 § 5 Πανδ. 21, 2 Βασιλ. ΚΘ'. β' 1, «εἰ καὶ μὴ παραδεθῇ τῷ ἀγοραστῇ τὸ πρᾶγμα, δράζεται δὲ τῆς νομῆς αὐτοῦ ἄνευ αἰτίου, ἔχει κατὰ τοῦ πράτου τὴν παραγραφὴν»), καὶ δυνάμει τῆς γενικῆς ἀρχῆς τοῦ νόμου 12 Πανδ. 44, 4, Βασιλ. ΝΑ' δ' 12 καθ' ἣν «ὁ τῷ λογισμῷ τῆς δικαιοσύνης (aequitate defensionis) δυνάμενος τὴν ἀγωγὴν ἐκβάλλειν, ἔχει τὴν τοῦ δόλου παραγραφὴν» Πρβ. καὶ νόμ. 42. πρ. Πανδ. 39, 6, Βασιλ. ΜΖ' γ'. 42.

Κ. Δ. Ρακτιβάν.

Ἀριθ. 36.

Εἰσφορὰ δημοτ. ἐκπαιδεύσεως πῶς ὑπολογίζεται.

Ἐν σελ. 113 τῆς Νομικῆς ἐδημοσιεύθη γνωμοδότησις, καθ' ἣν πρὸς ὑπολογισμόν τῆς ἐκπαιδ. εἰσφορᾶς δεόν νὰ λαμβάνωνται κεχωρισμένως κατὰ χρῆσιν τὰ δημοτικά ἔσοδα. Κατὰ τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης ἀντεπεξῆλθεν ἐν σελ. 183 ὁ κ. Γ. Παπαδόπουλος φρονῶν ὅτι διακρίσις πρέπει νὰ γείνη μόνον διὰ τὸ ἔτος 1893 (ἵνα μὴ ἄλλως τὰ δημοτ. ἔσοδα εἰσενέγκωσι δις) οὐχὶ ὅμως καὶ διὰ τὰ ἀκόλουθα ἔτη. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντετάχθη (ἐν σελ. 185) ἐπιχείρημα ἰσχυρόν, ὅτι διὰ τῆς γνώμης τοῦ κ. Π. τὸ Δημόσιον διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ μὴ εἰσπράττῃ εἰσφορὰν διὰ τοὺς δήμους, ὧν τὰ σχετικὰ ἔσοδα ἤθελόν τυχὸν εἰσπραχθῇ μετὰ τὴν οἰκείαν χρῆσιν. Ὁ κ. Π. νέαν ἀπέστειλε διατριβήν, δι' ἧς ζητεῖ ν' ἀναιρέσῃ τὸ ἀνωτέρω ἐπιχείρημα προβάλλων ὅτι τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοτ. ἐσόδων ἐν τοῖς πλείστοις δήμοις γινομένης διὰ δημοσίων ταμιῶν, πᾶς φόβος καθυστερήσεως ἐκλείπει, ἥ, ἂν ὑπάρχῃ τοιοῦτος, περιορίζεται εἰς μικρὰ σχετικῶς ποσά. Ἡθέλομεν δημοσιεύσει ὅλην τὴν νέαν διατριβὴν τοῦ κ. Π., ἐὰν μὴ ἐπῆρχετο γνωμοδότησις τοῦ νομικοῦ συμβουλίου, λύουσα τὸ ζήτημα οὐ μόνον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Παπαδόπουλου, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ταύτην, διότι ὁ κ. Π. τοῦλάχιστον δεικνύται ἐπιεικὴς ὡς πρὸς τὸ 1893 φοβούμενος τὴν διπλὴν ἐπιβάρυνσιν. Τὴν ἐν λόγῳ γνωμοδότησιν παρκατίθεμεν ὧδε, παρατηροῦντες ὅτι κατ' αὐτὴν οἱ ἡμέτεροι νομ. σύμβουλοι ἐμιμήθησαν, φαίνεται, τοὺς ρωμαίους αὐτῶν συναδέλφους jurisconsultes, περὶ ὧν ὁ μὲν Jhering ἐν τῷ Α' τόμ. σελ. 463 τοῦ συγράμματος αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἐρμηνεύοντες δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν γρχμματικὴν ἢ λογικὴν ὀρθότητα, ἀλλὰ κυρίως καὶ πρωτίστως εἰς τὴν καταλληλότητα καὶ πρακτικὴν χρησιμότητα τοῦ συμπεράσματος τῆς ἐρμηνείας, ὁ δὲ Savigny (Α' σ. 239) ὅτι δὲν διέκρινον πολὺ μεταξὺ Ἑρμηνείας καὶ Διαμορφώσεως νέου δικαίου. Ἀλλ' ἐὰν διὰ τοὺς ρωμαίους ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ ἐρμηνεύειν ἀπέβη τῳόντι ἐπαίνου ἀξία καὶ τὰ μάλιστα εὐεργετικὴ, παρ' ἡμῖν ὅμως φεβοῦμαι μὴ καθιερωμένη καταστῇ ἐπικίνδυνος.

«Τὸ Νομ. Συμβούλιον παμφηφεὶ συνετάχθη τῇ γνώμῃ τῇ διατυπωμένῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 1409 ε. ε. ἐγγράφῳ τοῦ ὑπουργ. τῶν Οἰκον.

καθ' ἣν δηλ. εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τὴν εἰσφορὰν ἀποτελοῦντος 50 % τῶν δημοτ. εἰσπράξεων ὑπολογίζονται ἅπασαι, ἀλλὰ μόναι αἱ εἰσπράξεις αἱ ἐντὸς τῆς χρήσεως, εἴτε εἰς τὴν ἰδίαν ἀνήκουσιν, εἴτε εἰς ἄλλην. Τὸ ἀντιτασσόμενον ἄτοπον, τὸ ἐκ τῆς διπλῆς φορολογίας προσόδου τινὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἰσχύος τοῦ σχετικοῦ ν. ΒΠΕ' ἀποτελεῖ τὴν συνήθη ἀνωμαλίαν τῶν μεταβατικῶν διατάξεων, εἶναι δὲ μικρὸν παραβαλλόμενον πρὸς τὴν σύγχυσιν τὴν διαρκῆ τοῦ ἀντιθέτου συστήματος ὑποχρεοῦντος εἰς τήρησιν λ/μοῦ ἐπὶ μεταφορᾷ τῶν κατόπιν εἰσπραττομένων εἰς τὸ οἰκεῖον ἔτος».

ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ

Δασμολόγιον Τελωνιακὸν — Δασμὸς δημοτικὸς

Ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Β' φυλλαδίῳ τῆς «Νομικῆς» γνωμοδότησις δύο τῶν παρ' ἡμῖν νομομαθῶν ἐπὶ τῶν ἐξῆς ζητημάτων :

Α.—Τὰ κατὰ τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀτελῶς εἰσαγόμενα εἶδη ὑπόκεινται εἰς δημοτικὸν δασμόν ;

Β.—Τίς ἡ ἐρμηνεία διακηρύξεως Δημάρχου ἐν τῇ ὁποίᾳ μεταξὺ τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς δημοτικὸν δασμόν ἀναγράφονται καί : «τὰ μὴ ὑποκείμενα εἰς δασμόν κατὰ τὸ ἐν ἰσχύι δασμολόγιον ἢ ἄλλους εἰδικούς νόμους καὶ συμβάσεις ;»

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου τούτων οἱ γνωμοδοτοῦντες, ἐπικαλούμενοι διαφόρους νόμους, διατάγματα, πρακτικὰ τῆς Βουλῆς, κτλ., ἀποφαίνονται κατηγορηματικῶς ὅτι : «τὰ ἀτελῆ ἐν τῷ τελωνιακῷ δασμολογίῳ δὲν ὑπόκεινται εἰς δημοτικὸν δασμόν». Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου φρονοῦσιν ὅτι : «ἡ πρόδηλος ἐρμηνεία τῆς (ὡς ἄνω) διακηρύξεως τοῦ Δημάρχου εἶναι, ὅτι ἐξηρέθησαν τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ καὶ ρητῶς τὰ κατὰ τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιον ἀτελῆ εἶδη, τοῦτο δὲ συνάγεται οὐ μόνον ἐκ τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λογικῆς ἐρμηνείας τῆς διακηρύξεως».

Θεωρῶν τὰς γνωμοδοτήσεις τῶν νομικῶν, καὶ ἰδίᾳ τὰς δημοσιευο-

μένεις, ὡς ἐπιστημονικὰς πεποιθήσεις τῶν γνωματευόντων, ἀποβλέπων δὲ εἰς τὴν σπουδαιότητα, ἣν κέκτηνται ἀμφότερα τὰ περὶ ὧν ἡ γνωμοδότησις ζητήματα, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφέρω τὴν περὶ τούτων γνώμην μου, καθ' ὅσον φρονῶ, ὅτι ἡ εἰς ἀμφότερα τὰ ζητήματα διδομένη λύσις, ἣν παρὰδόξως φαίνεται ὅτι ἐδέχθη καὶ ὁ Ἄρ. Πάγος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 83 (94) ἀποφάσεως αὐτοῦ, δημοσιευθείσης μετὰ δικαίων παρατηρήσεων ἐν τῷ Η' φυλλ. τῆς «Νομικῆς», εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ἀντίκειται εἰς ρητὰς διατάξεις νόμων καὶ διαταγμάτων.

Α. Τὰ περὶ δημοτ. φόρων κανονίζει ἔτι καὶ νῦν ὁ Ν. ΞΗ' τοῦ 1847. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον (ἄρθρ. 1) «ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς δήμους, οἵτινες εἶναι πρωτεύουσαι ἐπαρχιῶν, ἢ παρ' οἷς εἶναι καθιδρυμένη τελωνιακὴ ἀρχὴ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ σταθμαρχοῦ, καὶ τῶν ὁποίων τὰ τακτικὰ εἰσοδήματα δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν, νὰ ἐπιβάλωσιν ἐπὶ τῶν πρὸς τοπικὴν κατανάλωσιν εἰσαγομένων καὶ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἄρθρῳ ὁρισμένων ὠνίων δασμὸν μὴ ὑπερβαίνοντα τὰ δύο ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τῆς τιμῆς αὐτῶν» εἶτα δὲ διὰ τοῦ ν. ΧΕΔ' (1877) ἐπεξετάθη τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς δήμους. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νόμων τούτων πάντες οἱ δήμοι τοῦ Κράτους κέκτηνται τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιβολῆς δημοτικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν πρὸς τοπικὴν κατανάλωσιν εἰσαγομένων ὠνίων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀμέσως ἐνταῦθα φερόμενου ζητήματος : ποῖα εἶναι τὰ πρὸς τοπικὴν κατανάλωσιν εἰσαγόμενα καὶ συνεπῶς ποῖα εἶναι τὰ ὑποβαλλόμενα εἰς δημοτικὸν δασμόν, ἀπαντᾷ ὁ αὐτὸς ν. ΞΗ', ἀναγράφων ἐν ἄρθρῳ 2ῳ τὰ ἐξῆς : «Ὡς ἀντικείμενα τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως θεωροῦνται κυρίως καὶ δύνανται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὸν δασμόν τὰ ἐξῆς : — α') τὰ πνευματώδη ποτά, καὶ τὰ λοιπὰ ρευστά. — β') τὰ τρόφιμα, ἐκτὸς τῶν δημοθηριακῶν καρπῶν, ἀλεύρων, ἄρτου, λαχάνων, χλωρῶν ὀσπρίων, χλωρῶν ὀπωρῶν, χλωροῦ τυροῦ, γάλακτος, ἁλατος, ὀρνιθίων, ὠν, καὶ ἄλλων μικρῶν εἰδῶν». Ἄλλ' ὁ αὐτὸς νόμος κατωτέρω ἐν ἄρθρῳ 5 ὁρίζει ὅτι : «Ἐνεκα ἰδιαιτέρων ἀναποφεύκτων περιστάσεων τινος δήμου, καὶ καθ' ὅσον αὗται διαρκοῦσι, δύναται νὰ ἐπεκταθῇ ὁ δασμὸς καὶ εἰς τοὺς δημοθηριακοὺς καρπούς, τὰ ἄλεια, καὶ εἰς ἄλλα ἐμπορεύματα ἐκ τῶν πρὸς ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν εἰσαγομένων· ἀλλὰ τὸ περὶ τούτου ψήφισμα τοῦ δημοτ. συμβουλίου ἰσχύει μόνον, ἀφ' οὗ ἐγκριθῇ διὰ Β. Δ., προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ ὑπουργ. συμ-

βουλίου». Ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων τοῦ ν. ΕΗ', ὅστις κανονίζει τὰ περὶ δημοτ. φόρων, σαφῶς καὶ ἀνενδοιάστως ἐξάγεται, ὅτι ἐπιτρέπεται μὲν ἄνευ διατυπώσεων νὰ ἐπιβληθῇ φόρος ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἄρθρ. 2 ἀναφερομένων εἰδῶν, δύνανται δὲ οἱ δῆμοι, τηροῦντες τὰς διατυπώσεις τὰς ἐν τῷ ἄρθρ. 5 ὀριζομένας, νὰ ἐπιβάλλωσι δημοτ. φόρον ἐφ' ὅλων ἐν γένει τῶν εἰδῶν τῶν πρὸς ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν εἰσαγομένων. Δυνάμει δὲ τοῦ δικαιώματος τούτου, ὅπερ ἔχουσιν οἱ δῆμοι ἐκ τοῦ ἄρθρ. 5 τοῦ ν. ΕΗ', τὰ δημοτ. συμβούλια ψηφίζουσι καὶ ἐκδίδονται μετὰ τὴν σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τὰ γνωστὰ πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ δημοτ. δασμοῦ Β. διατάγματα, τὰ συχνότατα ἐν τῇ «Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως» δημοσιεύμενα, ὡς λ. χ. διὰ τὸν Δῆμον Ἀθηναίων τὰ ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1891 καὶ 19 Δεκεμβρίου 1894.

Κατὰ ταῦτα ἡ δημοτικὴ φορολογία, συντρεχόντων τῶν ἀναγκαίων ὄρων, ἐπεκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν πρὸς ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν εἰσαγομένων εἰδῶν καὶ οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἄρθρ. 2 τοῦ Νόμου ΕΗ' ἀναφερομένων, ὡς οἱ γνωμοδοτοῦντες ἐσφαλμένως ἰσχυρίζονται. Τὸ ἀναμφίβολον δὲ τῆς γνώμης ταύτης, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῶν ρητῶν διατάξεων τοῦ ν. ΕΗ', ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ Β. Διατάγματα, τὰ ὀρίζοντα τὰς δι' ὅλην τὴν Ἐπικράτειαν ἀξίας πάντων τῶν εἰς δημοτικὴν φορολογίαν ὑποκειμένων εἰδῶν, περιέχουσι τὰς ἀξίας οὐ μόνον τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 ἀναφερομένων ἀντικειμένων, ἀλλ' ὅλων ἐν γένει τῶν ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων, ἔτι δὲ καὶ τὴν γενικὴν ἐν τῇ τελευταίᾳ κλάσει διάταξιν : «Εἶδη μὴ ἀναφερόμενα ἐν τῷ δασμολογίῳ ἢ ἐν τῷ εὐρετηρίῳ καὶ μὴ δυνάμενα νὰ ὑπαχθῶσι κατ' ἀναλογίαν εἰς τινὰ τῶν ἐν αὐτῷ κλάσεων δασμολογοῦνται κατ' ἐκτίμησιν ἐπὶ τῆς ἀξίας των, τῆς τρεχούσης εἰς τὸν τόπον τῆς εἰσαγωγῆς κατὰ τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ τελων. δασμολογίου».

Ἄλλ' οἱ ὡς ἄνω γνωμοδοτοῦντες νομομαθεῖς ἰσχυρίζονται, ὅτι τὰ κατὰ τὸ τελων. δασμολόγιον ἀτελῆ δὲν ὑπόκεινται εἰς δημοτ. δασμόν. Τὸ ἀβάσιμον τῆς γνώμης ταύτης ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι ἡ δημοτ. φορολογία εἰς οὐδεμίαν συνάφειν ἢ ἐξάρτησιν εὐρίσκεται πρὸς τὸ τελων. δασμολόγιον. Οἱ ἐν τῇ γνωμοδοτήσει ἀναφερόμενοι νόμοι οὐδαμῶς ἀποδεικνύουσι τὴν ὀρθότητά τῆς σκέψεως αὐτῆς, τούναντίον μάλιστα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τού-

των ἐναργέστατα καταδείκνυται τὸ ὀρθὸν τῆς ἡμετέρας γνώμης. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ § 3 τοῦ ἄρθρ. 20 τοῦ ἀπὸ 19 'Απρ. 1884 ν. ΑΡΨ' περὶ τελῶν. δασμολογίου ἀναφέρει ὅτι : «τὰ δυνάμει τοῦ παρόντος νόμου, τοῦ δασμολογίου ἢ εἰδικῶν νόμων μὴ ὑποκείμενα εἰς εἰσαγωγικὸν τέλος ἀπαλλάσσονται καὶ τοῦ δημοτ. δασμοῦ, εἴτε ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς εἴτε ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς προέρχονται». ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος ἀνετράπη ἀμέσως διὰ τοῦ Νόμου τῆς 15 Δεκεμβρίου 1885, διατάσσοντος ὅτι : «τὰ ὦνια καὶ ἐμπορεύματα τὰ ὅποια μὴ ὑποκείμενα εἰς εἰσαγωγικὸν τέλος κατὰ τὸ μέχρι τοῦ νόμου ΑΡΨ' τῆς 19 'Απριλίου 1884 ἐν ἰσχύι δασμολόγιον ἐχαρκτηρίσθησαν ἀτελῇ διὰ τοῦ νόμου τούτου ὑποβάλλονται ἀπὸ 1ης 'Ιανουαρίου 1886 ἐπίσης εἰς δημοτ. δασμόν, οὗτινος ὁ φορολογικὸς ὅρος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ δεκατημόριον τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν ἐξευρισκομένων κατὰ τὰ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἄρθρῳ ὀριζόμενα». Μετὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐξεδόθη ὁ ν. ΑΥΚΕ' τῆς 18 'Απρ. 1887 καταργήσας τοὺς πρὸ αὐτοῦ, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ καὶ νῦν ἰσχύων ν. ΒΡΚΑ' τῆς 30 Δεκ. 1892. Διὰ τῶν τελευταίων τούτων νόμων, ἐν οἷς αὐτολεξεὶ ἐπαναλαμβάνονται αἱ περὶ δημοτικῶν φόρων διατάξεις καὶ οἵτινες ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἄρθ. 1, 2 καὶ 5 τοῦ ν. ΕΗ' εἰσὶ τὰ μόνα μέσα, δι' ὧν λυθήσεται τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα, ἅρδην ἀνατρέπεται ἡ γνώμη, ἣν οἱ γνωμοδοτοῦντες ὑποστηρίζουσιν. Κατὰ τὸ ἄρθ. 20 τοῦ Ν. ΑΥΚΕ', ὅπερ αὐτολεξεὶ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν ἄρθρ. 21 τοῦ Ν. ΒΡΚΑ', : «Ὁ ὑπὲρ τῶν δῆμων διὰ τοῦ ἀπὸ 22 Δεκ. 1847 ν. ΕΗ' ὀριζόμενος δασμὸς ἐπὶ τῶν πρὸς τοπικὴν κατανάλωσιν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων ἢ ἐξ ἄλλων δῆμων τοῦ Κράτους μεταφερομένων ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνει τὰ δύο ἐκατοστημόρια τῆς ἀξίας αὐτῶν. — Ἡ κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ἀξία τῶν ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων ὀρίζεται ἐφ' ἅπαξ δι' ὅλην τὴν Ἐπικράτειαν διὰ Β. Δ., ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργ. συμβουλίου...». Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν διατάξιν ταύτην ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 25 Νοεμβ. 1887 περὶ δημοτ. δασμολογίου Β. Δ., καταχωρισθὲν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 334 τοῦ 1887 φύλλον τῆς Ἐφ. τῆς Κυβερνήσεως καὶ περιέχον τὰς ἀξίας πάντων τῶν εἰς δημοτικὴν φορολογίαν ὑποκειμένων ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων. Ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ διατάγματος τούτου πείθει ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ ἀντίθετος γνώμη, ὅτι δηλ. τὰ ἀτελῇ κατὰ τὸ τελῶν. δασμολόγιον δὲν ὑπό-

κεινται εἰς δημοτικὸν δασμόν, δὲν στηρίζεται εἰς τὰς κειμένας διατάξεις· ἐν τῷ διατάγματι τούτῳ, τῷ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου ἐκδοθέντι, καὶ ἐν ᾧ ἀναφέρονται αἱ ἀξίαι τῶν εἰς δημοτ. φόρον ὑποκειμένων ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων, σημειοῦται ἡ ἀξία καὶ ἐκείνων τῶν εἰδῶν, ἅτινα κατὰ τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιόν εἰσιν ἀτελῆ· οὕτω λ.χ. ἡ κλάσις 6 τοῦ τελων. δασμολογίου εἶναι ἀτελῆς καὶ ἐν τούτοις ἐν τῷ δημοτ. δασμολογίῳ ὁρίζεται ἡ πρὸς κανονισμόν τῆς δημοτ. φορολογίας ἀξία τῶν ἐν τῇ κλάσει ταύτῃ διαλαμβανομένων εἰδῶν· ὡσαύτως αἱ κλάσεις 20⁶, 41^α, 47, 48^α, 58, 60, 61, 63^α, 70, 71, 103, 119, 130, 160, 180, 188, 202, 221, 223^δ, 240, 241, 249, 252, 256, 266^α, 268, 272⁶, 287, 296, 297, 298, 313, 316, 317, 320^δ, 322⁶, 324^α, 324^γ, 325^{α.6}, 336, 346, 350, 359, 363 εἰσὶν ἀτελεῖς κατὰ τὸ τελων. δασμολόγιον καὶ ἐν τούτοις ἅπαντα τὰ εἶδη τῶν κλάσεων τούτων διατιμῶνται ἐν τῷ δημοτ. δασμολογίῳ. Ὅθεν ἐκ τῶν νόμων τοῦ 1887 καὶ 1892 οὐδαμῶς ἐξάγεται ἡ ἐκ τοῦ δημοτ. φόρου ἀπαλλαγὴ τῶν ὡς ἀτελῶν ἐν τῷ τελων. δασμολογίῳ ἀναφερομένων εἰδῶν. Ἐὰν ᾗτο ἀληθές, ὅτι τὰ ἀτελῆ κατὰ τὸ τελων. δασμολόγιον δὲν ὑπέκειντο εἰς δημοτ. φόρον, τότε τὰ ἀντικείμενα ταῦτα δὲν θὰ περιελαμβάνοντο ἢ τοῦλάχιστον δὲν θὰ ὠρίζετο ἡ ἀξία αὐτῶν ἐν τῇ διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Νοεμ. 1887 Β. Διατάγματος γενομένη δημοτικῇ διατιμῇσει, οὔτε ἐν τῇ διὰ τοῦ ἀπὸ 30 Ὀκτωβρ. 1888 ὁμοίου Β. Δ. τροποποιουμένη διατιμῇσει ταύτῃ, ἀλλ' ἢ θὰ ἔλειπον ἐντελῶς ἀπ' αὐτῆς τ' ἀντικείμενα ταῦτα, ὡς ἀπηλλαγμένα δημοτικοῦ δασμοῦ, ἢ τοῦλάχιστον θ' ἀνεγράφοντο ἄνευ ἀξίας καὶ μετὰ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι εἰσὶν ἀτελῆ, ὡς ἐν ταῖς κλάσεσι 62, 97, 315 ἀναγράφονται μὲν τὸ πετρέλαιον, τὰ πυρεῖα καὶ τὰ παιγνιόχαρτα, ἀλλ' ἄνευ ἀξίας καὶ μετὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι εἰσὶν ἀτελῆ, ἢ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ μονοπώλιον τοῦ Κράτους· ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα, περὶ ὧν πρόκειται, καὶ ὀνομαστὶ κατατάσσονται ἐν ταῖς μνησθείσαις γενικαῖς δημοτ. διατιμῇσεσι καὶ ἀξίαν ὠρισμένην ἔχουσι πρὸς κανονισμόν τῆς φορολογίας αὐτῶν.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου καὶ τὰ ἄρθρ. 13 καὶ 14 τῶν αὐτῶν νόμων συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας λύσεως· διότι ἐν ᾧ τὸ ἐδάφ. 1 τοῦ ἄρθ. 13 ὁρίζει, ὅτι ἀπαλλάσσονται τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους τὰ κατὰ τὸ δασμολόγιον καὶ τὰ δυνάμει εἰδικῶν νόμων ἢ συμβάσεων ἐξηρη-

μένα εἶδη, τὸ ἐδ. 2 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὀρίζει, ὅτι ἀπαλλάσσονται ὡσαύτως τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους καὶ παντὸς φόρου ἢ δικαιώματος ἐπιβαλλομένου εἰς τὰ ἐκ τῆς ἄλλοδαπῆς εἰσαγόμενα εἶδη τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ Βασιλέως κτλ., περαιτέρω δὲ τὸ ἄρθρ. 14 ἀπαριθμεῖ τὰ ἀπαλλασσόμενα ὡσαύτως εἰσαγωγικοῦ τέλους. Ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων προκύπτει σαφῶς, ὅτι μόνον τὰ ἐν τῷ ἐδ. 2 τοῦ ἄρθρ. 13 ἀπαλλάσσονται καὶ τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ δυνάμει εἰδικοῦ νόμου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα κατὰ τὸ ἐδ. 1 τοῦ ἄρθρ. 13 καὶ τὸ ἄρθρ. 14 ἀπαλλάσσονται μόνον εἰσαγωγικοῦ τέλους.

Β. Ὡς ἐρρήθη, διὰ τὸν δημοτικὸν φόρον ἰσχύει ἴδιον δημοτικὸν δασμολόγιον ἐκδοθὲν διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Νοεμ. 1887 κανονιστικοῦ τοῦ ν. ΑΥΚΕ' Β. Διατάγματος ὅθεν διακήρυξις Δημάρχου, ἐφ' ἣ γυνήσεται ἡ ἐνοικίασις τοῦ δημοτ. φόρου, ἀναγράφουσα μεταξὺ τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς δημοτ. δασμὸν καὶ «τὰ μὴ ὑποκείμενα εἰς δασμὸν κατὰ τὸ ἐν ἰσχύι δασμολόγιον», δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἀναφερομένη εἰμὴ εἰς τὸ δημοτ. δασμολόγιον. Ἡ ἀντίθετος γνώμη, ἣν ὑποστηρίζει ἡ γνωμοδότησις, καὶ ἣν θεωρεῖ ὡς ἐξαγομένην ἐκ τε τῆς γρχμ-ματικῆς καὶ λογικῆς ἐρμηνείας τῆς διακηρύξεως, εἶναι προφανῶς ἐσφαλ-μένη, ἀφ' οὗ διὰ τῆς διακηρύξεως ἀναγράφονται οἱ ὅροι τῆς ἐνοικιά-σεως τοῦ δημοτ. φόρου, εἰσπραττομένου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄνω δια-τάγματος, καὶ ἀφ' οὗ τὸ διάταγμα ἐκεῖνο οὐδαμῶς συνέχεται πρὸς τὸ τελων. δασμολόγιον, οὐδ' ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτοῦ. Ἄλλως, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ἡ ὑπ' ἀριθ. 2828 (93) ἀπόφαισις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, τὸ ἄνω διάταγμα εἶναι κανονιστικὸν τοῦ ν. ΑΥΚΕ' καὶ θεωρεῖται ὡς ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον αὐτοῦ μέρος κατ' ἀκολουθίαν τὰ διάφορα ἐμ-πορεύματα καὶ ὦνια, ἅτινα εἰσιν ἀναγεγραμμένα ἐν τῷ Διατάγματι περὶ οὗ ὁ λόγος, θεωροῦνται ὅτι ὑποβάλλονται εἰς τέλος καὶ κατὰ τὸ δασμολόγιον τοῦτο.

Κ. Η. Πολυγένης

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΡΩΣΣΕΡ

Ἐγεννήθη ἐν Ἀννοβέρῳ κατὰ τὸ 1817, διωρίσθη τὸ 1843 ἑκτακτος καὶ μετὰ ἓν ἔτος τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας καὶ Πολιτειολογίας ἐν Γοττίγκῃ, ὅθεν μετεκλήθη τὸ 1848 εἰς Λειψίαν, ὅπου ἐξηκολούθη διδάσκων μέχρι τελευτῆς (1894). Ὁ Ρῶσσερ εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τῆς γερμ. Πολιτικῆς Οἰκονομίας, ὡς ὁ Savigny εἶνε ὁ ἰδρυτὴς παρομοίας σχολῆς διὰ τὴν νομικὴν. Διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ὁ Ρ. δὲν ἐπεδίωκεν ἰδεώδη, ἀλλ' οἶονεὶ ἀνατέμνων καὶ ἐρευνῶν τὴν φυσιολογίαν τῆς πολιτ. οἰκονομίας ἐξηκρίβωνε καὶ περιέγραφε τὸ μὲν τὴν οἰκονομ. φύσιν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ τοὺς νόμους δι' ὧν ἐπεδιώκετο ἡ ἱκανοποίησις αὐτῶν, καὶ τὴν μεγάλην ἢ μικράν ἐπιτυχίαν τῶν τοιούτων νόμων. Τὸ κύριον σύγγραμμα τοῦ Ρῶσσερ, ἡ *Πολιτικὴ Οἰκονομία*, ἀποτελεῖται ἐκ 4 τόμων, δι' οὓς ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τριακονταετίαν (1854—1885) εἰργάσθη.

Περὶ φυλακῶν καὶ φυλακισμένων ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Γ. Φραγκοῦδη. Ἰδε ἄνωτ. σελ. 368.

Ἐν τῇ διατριβῇ περιγράφεται ἡ κατάστασις τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἢ μᾶλλον τῶν ἐν Παρισίοις καὶ πέριξ φυλακῶν, (εἰ καὶ ἐκ τοῦ τίτλου ἀνέμενέ τις περιγραφὴν τῶν ἐν Εὐρώπῃ φυλακῶν) συχνὰ δὲ παραλληλίζεται ἡ κατάστασις τῶν παρ' ἡμῖν φυλακῶν, ἵνα καταδειχθῇ ἡ οἰκτρὰ τῶν τελευταίων κατάστασις. Ὁ συγγρ. ἐξ ἰδίας ἐπισκέψεως καὶ μελέτης γινώσκων τὰς γαλλικὰς φυλακὰς, πιστῶς ἀπεικονίζει ταύτας, ἐν φράσει δὲ γλαφυρᾷ πλεῖστα διδάσκει τὸν ἀναγνώστην. Κηρύσσεται ὅμως κατὰ τῶν μονίμων φυλακῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν ἀγροῖς διαμονῆς τῶν καταδικῶν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐν Douaires καὶ ἀλλαχοῦ ἀποικιῶν τῶν ἀνηλίκων, ὥς περιγράφει καὶ ὧν ἐξαίρει τὰ πλεονεκτήματα. Τὴν κατάστασιν τῶν ἐλληνικῶν φυλακῶν πάντες γινώσκομεν, καὶ οὐδεὶς θὰ ἀντείπῃ τῷ συγρ. παρομοιάζοντι αὐτὰς πρὸς τὰς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα, περὶ ὧν γάλλος συγγραφεὺς ἔλεγεν ὅτι «ἐν αὐταῖς οἱ κατάδικοι τρώγουσι τὸν ἄρτον τῆς ὀδύνης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους, τῆς ψῆρας καὶ τῶν ἀκαθαρσιῶν». Ἐν τούτοις, νομίζομεν, τὸ ἀντικείμενον τοῦτο δὲν ἦν δυνατόν νὰ εἶχεν ἄλλως, ἀφοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, ὡς ὁ ἴδιος συγρ. λεληθότως ὁμολογεῖ, αἱ ἐπαρχιακαὶ φυλακαὶ δὲν εἶνε εἰσέτι ἀντάξιαι τοῦ αἰῶνος. Τὸ διάστημα τῶν 60 ἐτῶν θεωροῦμεν λίαν βραχύ, ἢ ὥστε ἡ ἐπὶ ἐρείπιῳ ἐγερθεῖσα Ἑλλ. Πολιτεία νὰ εἶχε δυνάμεις πρὸς κατάρτισιν καὶ φυλακῶν ὑποδειγματικῶν. Πρὸ τούτων ἔδει νὰ ληφθῇ φροντίς περὶ σχολικῶν καὶ δικαστικῶν κτιρίων, τούτων δὲ ἡ παραμέλησις δύναται τῶν νῦν νὰ ἀποτελέσῃ μομφὴν κατὰ τῆς Ἑλλ. Διοικήσεως. Ἐν γένει τοῦ συγγρ. τὴν ἐκ τῶν γραφομένων διαφκινομένην θερμὴν φιλοπατρίαν ἐπαινοῦμεν, θαυμάζομεν δὲ τὴν θαρραλέαν πρόθεσιν αὐτοῦ νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τὰ κακῶς παρ' ἡμῖν κείμενα. Ἀκριβῶς ὅμως, διότι ὁ ἄγων αὐτοῦ ἐπιθυμοῦμεν νὰ μὴ ἀποβαίνῃ ἄγονος, παρατηροῦμεν αὐτῷ ὅτι ἀρέσκεται εἰς ὑπέρμετρον κατάκρισιν οὐ μόνον τῶν καθ' ἡμᾶς προσώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν καθ' ὅλου θεσμῶν, οὓς μέχρις ἐξευτελισμοῦ ὑποβιβάζει. Οὕτω λ. χ. ἐν σελ. 51 μεταχειρίζεται περὶ τῆς ἐλλήν. δικαιοσύνης εἰκόνα ἥκιστα πρέπουσαν. Φρονοῦμεν ὅτι λέξεις ἢ φράσεις τοιχῦται ἀποτελοῦσι μελάνᾳ σημεῖα ἀμαυροῦντα τῆς λαμπροτάτης διατριβῆς τὸ κάλλος, καθ' ὅσον δὲ τὰ βέλη τῆς κατακρίσεως ὑπερβαίνουν τὸ μέτρον, κατὰ τοσοῦτον ἀποβάλλουσι καὶ τὴν ὀξύτητα αὐτῶν.

Ἀπάντησις. Γ. Π. Βεβαίως· εἰς τὸ ἐπόμενον Ι' φυλλάδιον παρατεθήσεται πίναξ λεπτομερέστατος ἀπάντων τῶν περιεχομένων ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς Νομικῆς.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ — 1894

Ἀριθ. 145. — Εἰσηγητῆς *Α. Πετρίτης*.

Ἀναίρεσις δὲν χωρεῖ, ὅταν ἀπερριφθῇσαν ἐνστάσεις ἀόριστοι.

Ὁ λόγος ἀναίρεσεως, ὅτι ὁ ἀναιρεσίῳ διὰ τῶν προτάσεων αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Ἐφετερίου εἶπεν, ὅτι ἐπαναλαμβάνει τὰς ἐνώπιον τοῦ εἰσηγητοῦ ἐνστάσεις ἐπὶ τῶν μαρτύρων ἀποδείξεως, καὶ ὅτι τὸ Ἐφετεῖον δὲν ἔλαβε τοῦτο ὑπ' ὄψιν, δὲν ἔχει ἀξίαν, διότι δὲν λέγει ποίας ἐνστάσεις ἐνώπιον τοῦ εἰσηγητοῦ ἐπρότεινε, διὰ νὰ κριθῇ, ἐὰν ᾖναι οὐσιώδεις.

*

Ἀριθ. 146. — Εἰσηγητῆς *Α. Πετρίτης*.

Ἀντέφεσις πότε εἶνε δεκτή.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 768 ἐδ. 3, συνδυασμένον πρὸς τὸ ἄρθρ. 544 Πολ. Δικ. ἡ ἀντέφεσις ἐν μὲν ταῖς συνήθεσι δίκαις γίνεται διὰ τοῦ ἀπολογητηρίου ἐγγράφου, ἐν δὲ ταῖς συνοπτικαῖς δύναται νὰ γίνη καὶ διὰ τῶν ἐγγράφων προτάσεων.

*

Ἀριθ. 154. — Εἰσηγητῆς *Β. Ροντήρης*.

Ἀγωγῆς (ἐγγράφου) ἐπικεφαλῆς τί δύναται νὰ περιέχη. — Ἀναστασιανὸς νόμος δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἐκχωρήσεως ἐκτελεστέων ἔργων.

Οὐδεμίαν ἔλλειψιν ὑφίσταται ἡ ἀγωγή, ἐὰν ὁ ὡς πληρεξούσιος ἄλλου ἐγείρων αὐτὴν θέτῃ ἐν τῇ κεφαλίδι αὐτῆς καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ ὄνομα ὡς πληρεξούσιος τοῦ δι' ὃν ἐγείρει αὐτὴν, ἐπομένως οὐδ' ἀκύρωσις αὐτῆς δύναται νὰ ἐπέλθῃ διὰ τοῦτο.

Ὁ ἀναστασιανὸς νόμος δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ ἐκχωρήσεως ἐκτελεστέων ἔργων, ἀποβλέπων μόνον εἰς ἐκχώρησιν χρηματικῶν ἀπαιτήσεων ὠρισμένων κατὰ ποσόν, καθ' ἃς ὁ ἐκδοχεὺς εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλεται ἄλλην, πλὴν τῆς πληρωμῆς αὐτῆς, ἐν ᾗ ἐπὶ ἐκχωρήσεως ἔργου ἀναλαμβάνει ὁ ἐκδοχεὺς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην

καὶ ἰδίαις δαπάναις, ἐνεχόμενος εἰς πᾶσαν ἐξ αὐτῆς πηγάζουσαν ἀπαίτησιν καὶ εἰς πλείστας δυσχερεῖας ὑποκείμενος.

*

Ἀριθ. 157.—Εἰσηγητῆς Α. Χωματιανός.

Ἀξιοματικός. Τὸ Διάταγμα διορισμοῦ αὐτοῦ δὲν ἀπαιτεῖται νὰ δημοσιεύηται προηγουμένως.

Κατὰ τὴν σαφῇ διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ ν. ΑΝΔ' (1882) ὡς πρὸς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀξιοματικούς τοῦ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ, μόνον τὸ περὶ προβιβασμοῦ διάταγμα πρέπει νὰ καταχωρίζηται ἐν τῇ Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς του, ἐπιτρεπομένης τῆς καταχωρίσεως τῶν ἄλλων καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν των. Ἄρα τὸ διάταγμα, δι' οὗ τὸ πρῶτον διορίζεται τις ἀξιοματικός τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, ἢ τῆς θαλάσσης, δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ πρὸ τῆς ἐν τῇ Ἐφημ. τῆς Κυβέρν. καταχωρίσεως αὐτοῦ.

*

Ἀριθ. 158.—Εἰσηγητῆς Α. Πετρίτης.

Οἶνου καταμετρήσεως πρωτόκολλον πότε δεῖον νὰ ὑπογράφηται ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου.

Τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ ν. ΑΝΣ' περὶ ἐπιβολῆς ἐγγείου φόρου ἀπαιτεῖ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ εἰρηνοδίκου ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς καταμετρήσεως τοῦ οἶνου ἐπὶ ἐνοικιάσεως τοῦ φόρου τούτου· ἡ διατύπωσις δ' αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται κατὰ τὸ ἄρθρ. 10 τοῦ αὐτοῦ Νόμου, ὡςάκις ὁ φόρος βεβαιοῦται καὶ εἰσπράττεται διὰ λογαριασμὸν τοῦ δημοσίου, ὅτε ἡ καταμέτρησις ἐνεργεῖται καὶ τὸ πρωτόκολλον συντάσσεται ὑπὸ τοῦ ἐφόρου, ἐνώπιον τοῦ δημοτικοῦ παρέδρου ἢ συμβούλου καὶ τοῦ ἱερέως

*

Ἀριθ. 159.—Εἰσηγητῆς Μ. Ἠλιάδης.

Ἀνακοπὴ κατὰ ἐντάλματος ταυρία πότε ἐπιτρέπεται. — Τόκον ὑπερνημερίας ὀφείλει τὸ Δημόσιον ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 51 τοῦ ν. ΥΛΕ' τοῦ 1871 ὁ ὀφειλέτης δύναται ν' ἀνακόψῃ τὴν ἐκτέλεσιν ἐνώπιον τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἐὰν σχυρίζηται ὅτι δὲν ὀφείλει, τοιαύτην δ' ἐννοίαν ἔχει ὁ ἐν τῇ ἀγωγῇ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ Δημόσιον ἐζήτησε καὶ ἐπληρώθη φόρον ἄνευ νομίμου τίτλου· δικαιούμενος δ' ὁ ἀναιρεσίβλητος ν' ἀνακόψῃ τὴν ἐκτέ-

λεσιν, ἔνεκα τοιούτου λόγου, ἔπεται ὅτι καὶ ἀγωγὴν δύνχται νὰ ἐγείρῃ περὶ ἐπιστροφῆς τῶν πληρωθέντων ὑπ' αὐτοῦ συνεπείᾳ τοιαύτης παρανόμου ἐκτελέσεως.

Ὁ νόμιμος ἐξ ὑπερμερίας τόκος πάσης ὀφειλῆς τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸν ν. ΧΑ' τοῦ 1877 ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς.

*

Ἀριθ. 160. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Διανομῆς τίνα ἐξαιροῦνται.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ ν. ΥΛΑ' ἐξαιροῦνται τῆς διανομῆς τὰ δάση καὶ αἱ συστάδην κείμεναι ἀγριελαῖαι.

*

Ἀριθ. 161. — Εἰσηγητῆς Μ. Ἡλιάδης.

Σύνταξιν ἔχουσιν αἱ χῆραι ἀξιωματικῶν ἀσχέτως τῆς ἐποχῆς τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. — Ἀλλ' ἐὰν ὁ γάμος ἐτελέσθῃ μετὰ τὴν ἀποστράτευσιν, σύνταξις δὲν δίδεται τῇ χήρᾳ. — Ἀπόστρατός ἐστὶν ἀπλοῦς πολίτης.

Ὁ Ν. 3Α' τοῦ 1864 περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ συντάξεως τοῦ στρατοῦ νόμων τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὀρίζων ἐν ἄρθρ. 6 ὅτι ἔχουσι δικαίωμα ἰσοβίου συντάξεως αἱ χῆραι τῶν ἀποστράτων, τῶν ἀποστρατευσίμων κλπ. καὶ μὴ ἐπαναλαμβάνων τὴν διάταξιν τῆς § 4 τοῦ ἄρθρ. 17 τοῦ προηγουμένου καὶ τροποποιουμένου Ν. ΣΕ' τῆς 10 Αὐγ. 1852, καθ' ἣν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχουσιν αἱ ρηθεῖσαι χῆραι, ἐὰν ὁ γάμος αὐτῶν ἐτελέσθῃ ἐν ἔτος πρὶν παύσωσιν οἱ σύζυγοι τῶν τῆς ἐνεργητικῆς ὑπηρεσίας, προδήλως κατήργησεν αὐτὴν ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τὸ ἄνευ τοῦ περιορισμοῦ τούτου ἀναγραφόμενον ἐν αὐτῷ δικαίωμα τῶν χηρῶν τῶν ἀποστράτων καὶ ἀποστρατευσίμων (ἄρθρ. 12 τοῦ Ν. 3Α').

Ἐπειδὴ, καθ' ἃ δέχεται τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, ὁ γάμος ἐγένετο, ὅτε οὗτος διετέλει ἐν ἀποστρατείᾳ, κατ' ἀκολουθίαν οὐδεμίαν ἔχει ὡς πρὸς τὸν γάμον αὐτοῦ ἐφαρμογὴν τὸ ἐδάφ. 2 τοῦ Νόμου τῆς 19 Αὐγούστου 1852, ὡς ὀρθῶς ἐδέχθη καὶ τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον, διότι τοῦτο ἀφορᾷ τοὺς γάμους τῶν στρατιωτικῶν, ἐν ᾧ οἱ ἀπόστρατοὶ εἰσιν ἀπλοὶ πολῖται, ἅτε ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, κατὰ τὸ ἄρθρ. 14 τοῦ Νόμου τῆς 7 Μαρτίου 1851 περὶ καταστάσεως τῶν ἀξιωματικῶν.

*

Ἀριθ. 162.—Εἰσηγητῆς *Ι. Δουβουνιώτης*.

**Ἐκλογικά. Δημόσιος ὑπάλληλος δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ
δημαρχ. πάρεδρος.**

Τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ ἀπὸ 19 Νοεμβ. 1864 περὶ δημαρχειῶν Νόμου ρητῶς ὀρίζει, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι δημαρχικοὶ πρεδροὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι.

*

Ἀριθ. 163.—Εἰσηγητῆς *Α. Γκιών*.

Σχέδια πόλεων. Τὰ μὴ ἄρτια τεμάχια πῶς παραχωροῦνται.

Τὸ Διάταγμα τῆς 20 Νοεμβ. 1842 περὶ ἀντικαταστάσεως τῶν ἄρθρ. 3 καὶ 4 τοῦ ἀπὸ 2 Αὐγ. 1839 Διατ. περὶ τοῦ σχεδίου Ἐρμουπόλεως, ἐν ἄρθρ. 2, οὗ ἡ ἐφαρμογὴ διὰ τοῦ Ν. ΣΚΒ' τῆς 20 Ἀπρ. 1867, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τῶν τεμαχίων, ἐξετάθη εἰς ἀπάσας τὰς πόλεις καὶ κώμας τοῦ Κράτους, οὐδ' ὅλως περιέχει διάταξιν περὶ παρὰχωρήσεως τῶν μὴ ἄρτιου ἐμβαδοῦ τεμαχίων εἰς τοὺς γείτονας ὑπὸ τοῦ Μηχανικοῦ τῆς πόλεως, ὡς ὀρίζουσι τὰ ἄρθ. 3 τοῦ περὶ σχεδίου Σύρου Διατάγματος καὶ ἐκείνου τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἐνδιαλαμβάνει μόνον, ὅτι τὰ μὴ ἔχοντα τὸ ἀπαιτούμενον ἐμβαδὸν οἰκόπεδα θεωροῦνται τεμάχια, καὶ παραχωροῦνται κατ' ἐκτίμησιν πραγματογνωμόνων εἰς τὰ γείτονα, ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται, ὅτι ὁ νομοθέτης διὰ τῆς διατάξεως ταύτης μὴ ἀναγράφας ἐπὶ τῆς διαθέσεως τῶν τεμαχίων τούτων ἐνέργειαν τοῦ μηχανικοῦ, ἀφῆκεν ἀρμόδια τὰ δικαστήρια, ἵνα κατὰ τὴν ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασίαν ἀποφαίνωνται περὶ τῶν μὴ ἔχόντων τὸ ἀνάλογον ἐμβαδὸν καὶ παραχωρητέων εἰς τοὺς γείτονας τεμαχίων. τοιαύτης δὲ ὑπαρχούσης διατάξεως περὶ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τῶν τεμαχίων, πᾶσα προγενεστέρα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου διάταξις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχύν, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Ν. ΣΚΒ' διατάσσει ρητῶς ἐν ἄρθρ. 6, ὅτι αἱ διατάξεις τῶν ἀπὸ 9 Ἀπρ. καὶ 12 Νοεμβ. 1836. Διαταγμάτων περὶ ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου Ἀθηνῶν, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι γενικαὶ ἢ εἰδικαὶ διατάξεις περὶ ἐκτελέσεως τῶν σχεδίων τῶν πόλεων καὶ κωμῶν, ὡς ἀντιβαίνουσαι εἰς αὐτόν, καταργοῦνται.

*

Ἀριθ. 164. — Εἰσηγητὴς Β. Παπαδόπουλος.

Συμβιβασμὸς δικαστικὸς ἰσοδυναμεῖ ἀποφάδει ὡς πρὸς τὴν μετατροπὴν προσημειώσεως εἰς ὑποθήκην.

Ἐπειδὴ ἀληθῶς μὲν, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ ἄρθρ. 83 τοῦ περὶ ὑποθητῶν νόμου, ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ἀγωγῆς ἐγγραφεῖσα προσημείωσις μετατρέπεται εἰς ὑποθήκην δυνάμει τῆς ἐπιδικασάσης αὐτὴν ἀποφάσεως τελεσιδίκου γενομένης. Ἀλλ' ἐὰν περὶ τῆς ἀπαιτήσεως, δι' ἣν εἶχεν ἐγερθῇ ἀγωγή, δὲν ἐξεδόθη ἀπόφασις ἐπιδικάζουσα αὐτήν, ἀλλὰ κατηρτίσθη δικαστικὸς συμβιβασμός, δι' οὗ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀπαιτήσις αὕτη ὡς βάσιμος, ἡ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ μετατραπείσα εἰς ὑποθήκην προσημείωσις ἔχει οὐχ ἥττον τὰ ἐν τῷ ἄρθρ. 24 τοῦ περὶ Ὑποθηκῶν Νόμου ἀναφερόμενα ἀποτελέσματα, διότι κατὰ τὸ ἄρθρ. 1898 τοῦ ἰσχύοντος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους Ἀστ. Κώδικος, οὕτινος αἱ διατάξεις εἶνε ἀνάγκη νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἵνα κριθῇ τὸ κύρος καὶ τὰ ἔννομα ἀποτελέσματα τῆς καταρτισθείσης ἐν Ζακύνθῳ μεταξύ τῶν διαδίκων συμβιβαστικῆς πράξεως, οἱ συμβιβασμοὶ ἔχουσι μεταξύ τῶν μερῶν τὸ κύρος τελεσιδίκου ἀποφάσεως, ἄρα ἐπιφέρουσι καὶ πάντα τὰ ἀποτελέσματα, ὅσα εἴτε ὁ δικονομικὸς νόμος εἴτε ἄλλος τις ἀπονέμει εἰς τὰς τελεσιδίκους ἀποφάσεις, μεθ' ὧν ἐξομοιοῦνται, ἥτοι οὐ μόνον τὴν νόμιμον τῆς δίκης ἀποπεράτωσιν καὶ τὸ ἐκτελεστὸν αὐτῆς, καθ' ὃ ὀρίζουσι τὰ ἄρθρ. 476 καὶ 478 τῆς Πολ. Δικ. ἀλλὰ καὶ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐγερθείσης ὑπὸ τοῦ προσημειώσαντος ἀγωγῆς ἐγγραφείσης προσημειώσεως εἰς ὑποθήκην.

*

Ἀριθ. 165. — Εἰσηγητὴς Π. Βάλβης.

Ἀποδοτράτευσις αὐτεπάγγελτος τίνας διατυπώσεις ἀπαιτεῖ. —

Ἀξίωματικῶν δίκαι κατὰ Δημοσίου περὶ ἀποζημιώσεως οὐδέποτε θεωροῦνται καταργηθεῖσαι, ἅτε τοῦ ν. ΑΦΠΓ' καταργηθέντος ἀναδρομικῶς.

Ἐπειδὴ κατὰ μὲν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 9 § α' τοῦ Ν. 4Α' ἀπὸ 13 Νοεμβρ. 1864 διὰ τὴν αὐτεπάγγελτον εἰς ἀποστρατεῖαν μετὰθesis ἀξιωματικῶν τοῦ μονίμου στρατοῦ, ἔνεκεν ἀποδεδειγμένης σωματικῆς ἢ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν στρατιωτικῶν καθηκόντων ἀνικανότητος, ἀπαιτεῖται πάντως (εἰς ἑκατέραν τῶν περιπτώσεων αὐτῶν, ἢνευ διακρίσεως) καὶ γνωμοδότησις ἀνακριτικοῦ συμβουλίου, συγκε-

κροτημένου κατὰ τοὺς περὶ σχηματισμοῦ τῶν ἀνακριτικῶν συμβουλίων τύπους, κατὰ δὲ τὴν § δ' τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου καὶ τὸ ἄρθρ. 12 τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνωτέρω Νόμου ἐκδοθέντος ἀπὸ 9 Δεκεμβρ. 1864 Β. Δ. εἰς τὰ εἰρημένα συμβούλια παρευρίσκεται πάντοτε ὁ ἀρχαιότερος καὶ ἀνώτερος στρατιωτικὸς ἰατρὸς τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν, ἡ γνώμη τοῦ ὁποίου εἶνε συμβουλευτική, διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲ διατάξεων ὁ Νομοθέτης ἀπαιτήσας πάντοτε κατ' ἐπανάληψιν τοῦ ἀρχαιότερου καὶ ἀνωτέρου στρατιωτικοῦ ἱατροῦ τὴν γνωμοδότησιν, ἡννόησε σαφῶς, ὡς οὐσιώδεις ἀπαιτούμενον, ἡ γνωμοδότησις νὰ ᾗ τοῦ ἀρχαιότερου καὶ ἀνωτέρου στρατιωτικοῦ ἱατροῦ, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὡς ἄνω εἴρηται διατάξεως οὔσης οὐσιώδους ἡ ἄνευ τοιχύτης γνωμοδοτήσεως γνωμοδότησις τοῦ ἀνακριτικοῦ συμβουλίου, πρὸς αὐτεπάγγελτον εἰς ἀποστρατείαν μετᾶθεσιν, ὡς ἄνω εἴρηται, ἀξίωματικοῦ, ὡς κατὰ παράθεσιν τῆς ὡς ἄνω διατάξεως κατηρητισμένη, εἶνε ἄκυρος, ἡ ἀξίωσις δὲ τοῦ Δημοσίου ὅτι ἡ ὁλομέλεια τοῦ Ἀρ. Πάγου δὲν δύναται νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ὡς ἄνω παραπεμφθέντος αὐτῇ νομικοῦ ζητήματος, τοῦτο μὲν, ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 35 (1887) ἀποφάσεως αὐτῆς ἀπεφάνθη ὀριστικῶς, ὅτι ἀπέχει τῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ, τοῦτο δέ, ἐκ τοῦ ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἐστὶ ματαία, ὅτε τῆς ἐνώπιον τοῦ Β' τμήματος τοῦ Ἀρ. Πάγου ἐκκρεμοῦς περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγῆς τοῦ δικαιοπαρόχου τῶν αἰτουσῶν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος Κ. Α, καταργηθείσης δυνάμει τοῦ ἀπὸ 14 Δεβρίου 1887 ΑΦΠΣ' Νόμου, κατὰ τὸ 22 ἄρθρον τοῦ ὁποίου κατηργήθησαν πᾶσαι αἱ ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἐκκρεμεῖς περὶ ἀποζημιώσεως δίκαι τῶν στρατιωτικῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἀξίωσιν ἐρειδομένην ἐπὶ τινος τῶν περιπτώσεων τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ ἀνωτέρω νόμου, ὅποια ἐστὶ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν αἰτουσῶν, ὡς κληρονόμων τοῦ ἀποβιώσαντος λοχαγοῦ Κ. Α καὶ τοῦ Δημοσίου, ἐκκρεμῆς ἐνώπιον τοῦ Β' τμήματος τοῦ Ἀρ. Πάγου δίκη, ἐστὶν ἀπορριπτέα, διότι ἡ ὁλομέλεια τοῦ Ἀρ. Πάγου διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως αὐτῆς, δὲν ἀπεφάνθη περὶ τοῦ ζητήματος, ὥστε νὰ κωλύηται ἡ ἐκ νέου ἔρευνα αὐτοῦ ἐκ τοῦ δεδικασμένου, ἐξ οὗ καὶ μόνου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐκ νέου εἰσαγωγή τοῦ ζητήματος ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὁ λόγος τοῦ ματαίου τῆς λύσεως τοῦ ὡς ἄνω ζητήματος, ἐφ' οὗ στηριχθεῖσα ἡ ὁλομέλεια διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 35 (1887) ἀποφάσεως τῆς ἀπέσχε τῆς

ἐξετάσεως, ἡ καταργήσις δηλονότι τῶν ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων τῶν τοιοῦτου εἶδους δικῶν, δυνάμει τοῦ ἀπὸ 14 Δεβρίου 1887 Ν. ΑΦΠΣ', δὲν ὑφίσταται ἤδη, διότι, ὁ ἀπὸ 14 Ἰανουαρίου 1891 Ν. ΑΩΣ' διὰ τοῦ 1ου ἄρθρ. αὐτοῦ κατήργησε τὸν ΑΦΠΣ', ἐπενεγκὼν οὕτως ἐν ἰσχύϊ τὸ πρότερον ἰσχύον δίκαιον, καθ' ὃ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγωγὴ περὶ ἀποζημιώσεως καὶ ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ ΑΦΠΣ' Νόμου, καταργηθέντος δὲ τοῦ ὡς ἄνω εἴρηται ΑΦΠΣ' νόμου, θεωροῦνται ὡς οὐδέποτε καταργηθεῖσαι αἱ ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων πρὸ αὐτοῦ ὑφιστάμεναι τοιοῦτου εἶδους ἐκκρεμεῖς τῶν στρατιωτικῶν περὶ ἀποζημιώσεως δικαί, εἷα καὶ ἡ τοῦ δικαιοπαρόχου τῶν αἰτουσῶν Κ. Α ἐκκρεμῆς ἐνώπιον τοῦ Β' τμήματος τοῦ Ἀρ. Πάγου, διότι τοῦ Ν. ΑΦΠΣ' ἔχοντος δυνάμιν ἀναδρομικὴν, ἅτε καταργήσαντος τὰ πρὸ αὐτοῦ κεκτημένα περὶ ἀποζημιώσεως δικαιώματα τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ νομοθέτης διὰ τοῦ ν. ΑΩΣ' κύριον σκοπὸν προέθετο διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ ΑΦΠΣ' νὰ ἀνορθώσῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ ζημίαν, τὴν προσγινομένην ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν περὶ ἀποζημιώσεως δικῶν, ἐν τοιοῦτῳ δὲ πνεύματι συλληφθέντος τοῦ νομοθετήματος ΑΩΣ' πρόδηλος ἡ ἀναδρομικὴ δυνάμις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐντεῦθεν παντελὴς τοῦ ΑΦΠΣ' νόμου ἐξάλειψις, θεωρουμένου οὕτως αὐτοῦ ὡς οὐδέποτε ὑπάρξαντος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ συνεπῶς ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἐκκρεμῶν τοῦ ἄνωτέρω εἶδους δικῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ δικαιοπαρόχου τῶν αἰτουσῶν, ἐνώπιον τοῦ Β' τμήμ. τοῦ Ἀρ. Πάγου, ὡς οὐδέποτε καταργηθεισῶν, διότι, ἄνευ τῆς ἀναδρομικῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τὸ νομοθετήμα ΑΩΚ' ἤθελεν ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

*

Ἀριθ. 167 — Εἰσηγητὴς Σ. Ἀραβαντινός.

Δασμὸς δημοτικὸς τίς εἶνε. — Εἰσφορὰ δημοτικὴ τίς εἶνε.

Ἐκ τῆς ὅλης οἰκονομίας τοῦ Ν. ΕΗ' τῆς 22 Δεκ. 1847 περὶ δημοτικῶν φόρων προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἄλλο εἶνε ὁ δημοτικὸς δασμὸς, τὸ τέλος δηλονότι τὸ ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Δήμων τοῦ Βασιλείου εἰσαγομένων πρὸς τοπικὴν κατανάλωσιν ὠνίων (ἄρθρ. 2), καὶ ἄλλο ἡ δημοτικὴ εἰσφορά, ἥτοι τὸ φορολογικὸν ποσοστόν, τὸ ἐπιβαλλόμενον, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἐκάστου Δήμου, εἰς

τὰ πράγματα, τὰ ὑποκείμενα εἰς τοὺς ἀμέσους δημοσίους φόρους, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ζώων (ἄρθρ. 6). Ἐνῷ δὲ προϋπόθεσις τοῦ δημοτικού δασμοῦ εἶνε ἡ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δήμου εἰσαγωγή καὶ κατανάλωσις τοῦ φορολογουμένου εἵδους, πρὸς ἐπιβολὴν τῆς δημοτικῆς εἰσφοράς, καὶ δὴ τῆς ἐπὶ τῶν ζώων, οὐδὲν ἄλλο προαπαιτεῖ ὁ νόμος (ἄρθρ. 7) ἢ τὸ νὰ διαιτῶνται ταῦτα ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἀπολαμβάνοντος τὴν εἰσφορὰν Δήμου.

*

Ἀριθ. 170.—Εἰσηγητῆς *Α. Μανδραπήλιας*.

Ρυμοτομία. Ἀνακοπὴ χωρεῖ καὶ κατὰ τοῦ ἐκτελεστήριου ἐντάλματος τοῦ προέδρου.—Πραγματογνώμονες ἐπὶ ρυμοτομίας εἶνε διαιτηταί.

Τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 235 τῆς Πολ. Δικ. καθ' ὃ πᾶς τις δικαιούται ν' ἀνακόψῃ δικαστικὴν ἢ ἐξώδικον πρᾶξιν, εἰς ἣν δὲν συνήρῃσεν οὐδὲ προσεκλήθη, ἐπαγομένην δὲ κίνδυνον εἰς τὰ νόμιμα συμφέροντά του, οὐδεὶς νόμος ἐξαιρεῖ τὸ ἐκτελεστήριον ἐντάλμα τοῦ προέδρου, τὸ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 27 τοῦ ἀπὸ 12 Νοεμβ. 1836 Β. Δ. περιεπτόμενον εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶνπραγματογνωμόνων, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ περιαφθῇ καὶ εἰς ἄκυρον, καὶ τούτου ἕνεκα μὴ δεκτικὴν νομίμου κυρώσεως ἀπόφασιν' ἐκ δὲ τῆς ρήσεως τοῦ ἄρθρου, ὅτι τὰς ἀποφάσεις τῶνπραγματογνωμόνων ἀποφαίνεται ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἀνεκκλήτους καὶ ἐκτελοῦνται ἐπομένως ἄνευ ἀναβολῆς, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ συναχθῇ, εἰ μὴ ὅτι μετὰ τὴν περὶ ἀνεκκλήτου ἀπόφασιν τοῦ προέδρου, ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν δὲν ἀναστέλλεται ὑπ' οὐδεμιᾶς προθεσμίας.

Ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον 25 τοῦ διαληφθέντος Διατάγματος, ἐπιβάλλον τὸν διορισμὸνπραγματογνωμόνων, ὅπως ἀποφανθῶσι περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς πληρωτέας ἀποζημιώσεως εἰς τοὺς διὰ τῆς ἀνοίξεως ἢ πλατύνσεως ἀγυιᾶς τινος ἀπολέσαντας καθόλου ἢ ἐν μέρει τὰ γήπεδά των, καθίστησι προδήλως ἀναγκαίαν διαιτησίαν, τῶν ἐν αὐτῇ ὀνομαζομένωνπραγματογνωμόνων ὄντων κυρίως διαιτητῶν, ἅτε μὴ γνωμοδοτούντων ἀπλῶς περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἀποζημιώσεως, ἐν' ἀποφανθῇ περὶ αὐτῆς ἕτερος δικαστής, ἄλλ' αὐτῶν τούτων ἀποφασίζόντων' ἔδει ἄρα, ὡς ἐπὶ πάσης διαιτησίας, νὰ ὀρισθῶσι τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας αὐτῶν, καθὼς καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑποβαλλομένης διαφορᾶς.

ἔθεν διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου, ὀρίζοντος ὅτι οὗτοι θέλουν γνωμοδοτήσῃ ἐντὸς 8 ἡμερῶν, δὲν τίθεται ἀπλῇ προθεσμία, ὅπως ἐξετασθῇ ἐὰν εἴνε ἀνατρεπτικὴ ἢ μὴ, ἀλλ' αὕτη ἀφορᾷ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξουσίας αὐτῶν ὡς διαιτητῶν, ὥστε μετὰ τὴν πάροδον αὐτῆς παύει ἡ ἐξουσία των, καὶ πᾶσα μεταγενεστέρως γενομένη ἀπόφασις οὐδὲν ἔχει κῦρος· λογιστέα δ' ὡς ἀρχομένη τῶν 8 ἡμερῶν ἡ προθεσμία ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς πραγματοποιώμενας γνωστοποιήσεως τοῦ διορισμοῦ των, καθόσον ἀπὸ ταύτης καθίσταται ἐφικτὴ ἡ ἐνέργεια πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἀνατεθέντων αὐτοῖς καθηκόντων.

*

Ἄριθ. 172. — Εἰσηγητῆς Σ. Ἀνδρόπουλος.

Τέλη κληρονομικά. Ἡ δῆλωσις κληρονομιῶν καὶ κληροδοσιῶν πῶς καὶ πότε δεῖν νὰ γίνηται. — Ἄγνοια νόμου παρὰ γυναικὸς πότε εἶνε οὐγγυνωστή.

Ἐκ τῆς τοῦ πέμπτου ἐδαφίου τοῦ μόνου ἄρθρ. τοῦ ν. ΩΙΔ' τῆς 18 Ἀπρ. 1880 διατάξεως, κληρονόμοι καὶ κληροδόχοι τοῦ ἐδαφ. 6' τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, ἢ, ἐν περιπτώσει ἀνικανότητος, εἰ ἐπίτροποι αὐτῶν, ὀφείλουσιν, ἐπὶ προστίμῳ διπλασίῳ τοῦ νομίμου τέλους, νὰ ἐπιδώσωσιν, ἐντὸς τῆς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὀριζομένης προθεσμίας, εἰς τὸν ἀρμόδιον Οἶκον. Ἐφορον, δῆλωσιν περὶ τῶν ἀποτελούντων τὴν κληρονομίαν, ἢ τὴν κληροδοσίαν ἀντικειμένων καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῆς συγγενικῆς πρὸς τὸν ἀποβιώσαντα σχέσεως τοῦ δηλοῦντος, προκύπτει, ὅτι ἰδίᾳ πρέπει νὰ ἐνεργῇται δῆλωσις παρὰ μὲν τοῦ κληρονόμου περὶ τῆς κληρονομίας, παρὰ δὲ τοῦ κληροδόχου περὶ τῆς κληροδοσίας, ἐκτὸς ἐὰν ὁ εἷς τούτων ἐνεργῇ καὶ ὡς πληρεξούσιος τοῦ ἐτέρου, δυνάμει δοθείσης αὐτῷ παρ' ἐκείνου πληρεξουσιότητος, ἢ ἄλλως ἀποδεχθῇ, πρὸ τῆς λήξεως τῆς πρὸς δῆλωσιν προθεσμίας, τὴν παρὰ τοῦ ἐτέρου ἄνευ πληρεξουσιότητος γενομένην δῆλωσιν, καὶ προσέτι γνωστοποιήσῃ ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας τὴν ἀποδοχὴν τοῦ αὐτῇ εἰς τὸν μνησθέντα Ἐφορον, διότι ἡ ἐντὸς τῆς προθεσμίας τοιαύτη ἀποδοχὴ ἰσοδυναμεῖ πρὸς δῆλωσιν.

Ὁ εἰρημένος νόμος οὐδεμίαν περιέχει διαστολὴν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δῆλωσιν τῶν ὑπὸ προθεσμίαν ἢ ἄνευ προθεσμίας καταλειπομένων κληροδοτημάτων, ἀλλὰ γενικῶς ἀπαιτεῖ ἐμπρόθεσμον δῆλωσιν πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἐφορον παντὸς ἀνεξαίρετως κληροδοτήματος ἐκ μέ-

ρους τοῦ κληροδόχου· ἄλλως τε ἡ προθεσμία ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐδαμῶς ἐξομοιοῦται μὲ ἀναβλητικὴν αἴρεσιν, ἀλλ' ἀμέσως ἡ κληροδότης ἀποκτᾷ, μὴ δυναμένη μόνον ν' ἀπαιτήσῃ πρὸ τῆς προθεσμίας, μετὰ τὴν ὁποίαν δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὸ κληροδότημα, μὴ ὑποκειμένη εἰς οὐδεμίαν ἀναβλητικὴν αἴρεσιν καὶ συνεπῶς ἐξ ἀρχῆς οὖσα κληροδότης καὶ μὴ ἀποποιηθεῖσα τὸ κληροδότημα, ὥφειλεν ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας νὰ ποιήσῃ τὴν δὴλωσησιν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀνδικαιοῦται εἰς τὴν μὴ καταβολὴν τοῦ φόρου πρὸ τῆς λήξεως τοῦ κληροδοτήματος, ἀπορριπτέα ἄρα ἐστὶν ἡ περὶ τοῦ ἐναντίου ἐνστάσις τῆς ἀνακοπούσης.

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ρητῶς ἀναφερομένων περιπτώσεων, ἐν αἷς δὲν συγκαταλέγεται καὶ ἡ ὑπὸ τῆς ἀνακοπούσης προτεινομένη, αἱ γυναῖκες δὲν συγγινώσκονται ἀγνοοῦσαι τὸν νόμον· ἄρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ λόγος τῆς ἀνακοπῆς, ὁ στηριζόμενος εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀνακόπτουσα, ὡς γυνὴ ἀπράγμων, ἡγνώνει τὸν μνησθέντα νόμον, ἐστὶν ἀπορριπτέος, τοσούτω μᾶλλον καθ' ὅσον ἡδύνατο νὰ ἔχῃ προχειρῶς συμβούλους, ὅπως μάθῃ τὴν ἐννοιαν τοῦ νόμου.

*

Ἄριθ. 173.—Εἰσηγητὴς Β. Παπαδόπουλος.

Ἀνακοπὴ δις παρὰ τοῦ αὐτοῦ διαδίκου πότε ἀνγχωρεῖται.—

Ἀνακοπῆς προθεσμία διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.—Ἐταιρείας ἐνδοταῖς περὶ μὴ δυστάσεως αὐτῆς πότε εἶνε δεκτὴ.

Ἀληθῶς μὲν, κατὰ τὸ β' ἐδάφ. τοῦ ἄρθρ. 507 Πολ. Δικ. ἐὰν ὁ ἀνακόψας ἐρήμην τινὰ ἀπόφασιν δὲν ἐμφανισθῇ καὶ αὐτῷ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς, δὲν δικαιοῦται νὰ ποιήσῃ χρῆσιν δευτέρας ἀνακοπῆς, ἐὰν ὅμως ἐπὶ τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἀνακοπῇ, ἢν ἐμφανισθεὶς ὑπεστήριξεν, ἐκδοθῇ ἀπόφασις κατ' ἀντιμωλίαν καὶ μετ' αὐτὴν δικασθῇ αὐτῷ ἐρήμην, δύναται ἐκ νέου νὰ ἐξασκήσῃ κατὰ τῆς τελευταίας ταύτης ἀποφάσεως τὸ ἐνδίκον τῆς ἀνακοπῆς μέσον, οὐτινος κατὰ πρῶτον ἤδη ποιεῖ χρῆσιν κατ' αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 195 καὶ 196 Πολ. Δικ. πρὸς τὸ καταργῆσαν τὸ ἄρθρ. 596 Διάταγμα τῆς 18 Σεπτεμ. 1836, συνάγεται προφανῶς ὅτι ἡ ὀρισθεῖσα δι' αὐτοῦ πρὸς ἀνακοπὴν τῆς ἐρήμην ἀποφάσεως προθεσμία ἀναφέρεται εἰς μόνους.

τοὺς ἐν τῇ ἡμεδαπῇ διατρίβοντας καὶ κατοικοῦντας ἐν τῇ ἑδρᾷ τοῦ ἐκδόντος τὴν ἐρήμην ἀπόφασιν ἢ μακρὰν αὐτῆς διαδίκους, περὶ ὧν καὶ μόνον πραγματεύονται τὰ ἄρθρα 195 καὶ 196 τῆς Πολ. Δικ. καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, εἴτε διώρισαν εἴτε μὴ ἀντίκλητον, κατοικοῦντα ἐν τῇ ἑδρᾷ τοῦ δικαστηρίου, διότι τό τε Διάταγμα τοῦ 1836 καὶ τὰ προμνημονευθέντα ἄρθρα τῆς Δικονομίας ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν διαδίκους διατρίβοντας ἐντὸς τοῦ Κράτους καὶ οὐδαμῶς προνοοῦσι περὶ προθεσμίας χορηγητέας εἰς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διατρίβοντας, καθ' ὃν τρόπον προνοεῖ εἰδικῶς τὸ περὶ τῆς πρὸς ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀγωγὴν προθεσμίας πραγματευόμενον ἄρθρ. 541 Πολ. Δικ. δι' οὗ ὁρίζεται ὑπὲρ τῶν διαδίκων τούτων τρίμηνος ἢ ἑξάμηνος προθεθεσμία. Ἐντεῦθεν ἄρα ἐπεταί, ὅτι οἱ διατρίβοντες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διάδικοι, εἴτε διώρισαν ἀντίκλητον ἐν τῇ ἑδρᾷ τοῦ ἐκδόντος τὴν ἐρήμην ἀπόφασιν δικαστηρίου εἴτε μὴ, δὲν ὑπόκεινται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ προμνησθέντος Διατάγματος εἰς προθεσμίαν τινὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένην πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ ἐνδίκου τῆς ἀνακοπῆς μέσου.

Ἀληθῶς μὲν οἱ παρὰ τῆς ἐταιρείας προτεινόμενοι ἰσχυρισμοί, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἡγέρθη ἢ ὑπὸ συζήτησιν ἀγωγὴ, τοιαύτη ἐταιρεία δὲν εἶχεν ἔτι συστηθῇ. οὐδὲ εἶχε νόμιμον ὕπαρξιν, ὡς μὴ ἐκπληρώσασα τοὺς παρὰ τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου ἀπαιτούμενους πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τύπους, καθ' ὃν τρόπον διατυποῦνται, ἀποτελοῦσιν ἐνστάσιν παθητικῆς νομιμοποιήσεως, ἣτις ὡς τοιαύτη εἶνε δεκτὴ, κατὰ τὸ ἄρθρον 68 τῆς Πολ. Δικ. εἰς πᾶσαν στάσιν τῆς δίκης ἄρα καὶ ἐφεσίμως κατὰ πρῶτον· ἐὰν ὅμως ἡ προτείνουσα τὴν ἐνστάσιν τῆς ἐλλείψεως νομιμοποιήσεως ἐταιρεία ὡμολόγησεν ἤδη τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, εἴτε ρητῶς εἴτε καὶ σιωπηρῶς, εἶνε ἀπαράδεκτος ὡς ἀντιβίνουσα εἰς δικαστικὴν ὁμολογίαν, ἀποτελοῦσαν τελείαν κατὰ τοῦ ὁμολογοῦντος ἀπόδειξιν, ἢ μεταγενεστέρως ὑποβαλλομένη πρότασις περὶ τῆς μὴ ὑπάρξεως τῆς ἐταιρείας. Τὴν τοιαύτην δὲ δικαστικὴν ὁμολογίαν τῆς ἐφεσιβλήτου ἐταιρείας περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, συνάγει ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ δικαστήριον ἰδίως ἐκ τοῦ ὅτι ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἐταιρείας καθιδρυμένης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, φερούσης τὴν ἐπωνυμίαν ἀδελφῶν Μ, καὶ ἀντιπροσωπευομένης ὑπὸ τοῦ Θ. Μ. ὡς διαχειριστοῦ αὐτῆς ἀπηύθυνεν ἡ ἐφεσίβλητος ἐταιρεία τὴν ἀπὸ 11 Φεβρ. 1882 ἀνακοπὴν κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1172 τοῦ 1881 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου καὶ οὕτω.

σφῶς ὡμολόγησε τὴν ἐταιρικὴν ιδιότητα, ἣν ἀρνεῖται νῦν διὰ τῶν προτάσεων τῆς.

*

Ἀριθ. 179 — Εἰσηγητὴς Π. Βάλβης

Δημόδιον δὲν ἐνέχεται πάντοτε ἐξ ἀναγνωρίσεως χρέους ὑπὸ ὑπουργοῦ. — Δημόδιον εὐθύνη διὰ πράξεις ὑπαλλήλων δικαστικῶν καὶ διοικητικῶν.

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ ἀναγνώρισις χρέους τοῦ Δημοσίου, μὴ ἐπιβαλλομένου αὐτῷ ἐκ τοῦ νόμου, δὲν ἰσχύει ὅπως ὑποβάλη τὸ Δημόσιον εἰς ὑποχρέωσιν.

Τὸ Δημόσιον δὲν εὐθύνεται διὰ τὰ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν δικαστικῶν καθηκόντων ἀδικήματα τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ, τῆς ἀρχῆς τῆς προστήσεως μὴ ἐφαρμοζομένης ἐπ' αὐτῶν, ἅτε ἀνεξαρτήτων κατὰ τοῦτο ὄντων ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ συμφῶνως μὲ τὸ ἄρθρον 56 Πολ. Δικ. καὶ 65 Ποινικῆς.

Δικαίωμα ἀποζημιώσεως κατὰ τοῦ Δημοσίου δὲν τίκεται ἐκ τῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, τῶν δυναμένων νὰ ἐπιχειρῶνται κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν προσβάλλεται δικαίωμα ἰδιωτικόν.

*

Ἀριθ. 181. — Εἰσηγητὴς Σ. Ἀραβαντινός.

Ἀνατροπῆς προθεσμία πῶς ὑπολογίζεται.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν σαφῆ τοῦ ἄρθρ. 480 ἐδ. 6'. τῆς Πολ. Δικ. διάταξιν, ἡ τριετὴς πρὸς ἀνατροπὴν προθεσμία ἐπεκτείνεται ἐπὶ ἑξ εἰσέτι μῆνας, ὅταν ἀπαιτῆται ἐπανάληξις τῆς δίκης ἢ διορισμὸς νέου ἀντικλήτου, διακόπτεται δὲ βιαίως ἡ δίκη ἐν περιπτώσει μεταβολῆς, ἐπελθούσης εἰς τὸν διάδικον, μόνον ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως εἰς τὸν ἀντίδικον τοῦ ἐπενεγκόντος τὴν τοιαύτην μεταβολὴν γεγονότος καὶ χρήζει τότε ἐπαναλήψεως, ἵνα νομίμως συνεχισθῇ (ἄρθρ. 463 ἐδ. 3 καὶ 468 ἐπομ. Πολ. Δικ.). Ἄνευ τοιαύτης γνωστοποιήσεως, ἡ δίκη ἐξακολουθεῖ μεταξύ τῶν ἀρχικῶν διαδίκων καί, ὅπως δὲν δύναται ὁ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἐπῆλθεν ἡ μεταβολή, ἣν δὲν ἐγνωστοποίησε τῷ ἀντιδίκῳ του, ν' ἀμφισβήτησιν τὴν νομιμότητα διαδικαστικῆς τινος ἐκείνου πράξεως, ἐπελθούσης μετὰ τὴν μεταβολήν, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν δικαιῶται οὗτος εἰς ἀγωγὴν τοῦ ἀντιδίκου του, ἐπι-

διώκουσαν τὴν ἀνατροπὴν τῆς δίκης, νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐξάμνηνον τοῦ ἄρθρ. 480 παρέκτασιν, διὰ μόνον τὸ γεγονός, τὸ ἐπενεγκὸν τὴν μεταβολήν, ἐνόσω δὲν κατέστησε καὶ τῷ ἀντιδίκῳ του γνωστὸν τὸ γεγονός τοῦτο.

*

Ἀριθ. 182. — Εἰσηγητὴς Σ. Ἀραβαντινός.

Παραγραφὴ πενταετῆς λογιστ. νόμου καλῶς διακόπτεται καὶ δι' ἐγέρσεως ἀγωγῆς, εἰ καὶ προϋπάρχει τελεσιδίκος ἀπόφασις.

Ἀφ' οὗ κατὰ τὸ ἄρθρ. 69 τοῦ Νόμου περὶ Δημοσίου Λογιστικοῦ παραγράφεται πρὸς ὄφελος τοῦ Κράτους πᾶν χρέος δημόσιον, ἐὰν δὲν ἐπληρώθῃ ἐντὸς πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς χρήσεως, ὁ ἀναιρεσείων προφανὲς εἶχε συμφέρον, ἵνα, διὰ τῆς ἐγέρσεως τῆς ἀγωγῆς, διακόψῃ τὴν ἀπειλοῦσαν τὴν ἀπαιτήσιν αὐτοῦ παραγραφὴν, καίπερ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης στηριζομένης ἐπὶ τελεσιδίκου ἀποφάσεως, τοῦτο μὲν διότι οὐδεμία ἐν τῷ παρατεθέντι ἄρθρῳ τοῦ Λογ. Νόμου γίνεται διάκρισις τῶν χρεῶν τοῦ Δημοσίου, περιλαμβανομένων συνεπῶς ἐν τῇ παραγραφῇ καὶ τῶν ἐκ τελεσιδίκων ἀποφάσεων πηγαζόντων, τοῦτο δέ, διότι, τῆς χρήσεως καταναγκαστικῶν κατὰ τοῦ Δημοσίου μέτρων οὔσης ἀνεφίκτου, ἀδύνατος ἐπίσης καθίστατο τῷ ἀναιρεσεῖοντι ἢ δι' ἄλλου τρόπου διακοπὴ τῆς παραγραφῆς.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ἀριθ. 37.

Ἐντολὴ πρὸς πώλησιν πλοίου δὲν εἶνε πάντοτε ἐμπορικὴ πράξις.

Ἡ πώλησις πλοίου κατὰ τὸ ἐδάφ. 2 τοῦ ἄρθ. 3 τοῦ ν. τῆς 2 Μαΐου 1835 περὶ ἁρμοδ. ἐμποροδικείων θεωρεῖται ὡς πράξις ἐμπορικὴ. Ἀλλ' ἡ ἐντολὴ πρὸς πώλησιν πλοίου διδομένη εἰς μὴ ἐμπορον, δὲν εἶνε ἐμπορικὴ πράξις διὰ τοῦτον, ὁ δὲ πλοίαρχος μόνον ἕνεκα τῆς ιδιότητός του ταύτης δὲν εἶνε ἔμπορος κατὰ τὴν γνώμην τῶν δοκιμωτέρων συγγραφέων τοῦ Ἐμπορ. Δικαίου (Desjardins 2 ἄρ. 375 — Boistel ἄρ. 194 — Lyon-Caen et Renault. Traité σελ. 181 in fine) καίτοι ἐπιχειρῶν ἐμπορ. πράξεις, διότι τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρουμένας ἐμπορ. πράξεις τὰς ἐν τῷ ἄρθ. 3 τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων νόμου ἀναφερομένας δὲν ἐνεργεῖ δι' ἴδιον λῆμὸν.

ἀλλὰ διὰ λ)μόν καὶ ὑπ' εὐθύνην τοῦ πλοιοκτῆτου· ὥστε δὲν ὑποστηρίζεται πλέον ἢ παλαιὰ γνώμη, καθ' ἣν ὁ πλοίαρχος ἐθεωρεῖτο ὡς ἔμπορος, ἅτε ἐπιχειρῶν τὰς ἐν τῷ ἄρθ. 3 τοῦ ρηθέντος νόμου ἀναφερόμενας ἐμπορικὰς πράξεις καὶ διότι ἡδύνατο νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὸ ἄρθ. 4 τοῦ περὶ ἀρμ. τῶν ἐμπορ. νόμου εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐμπορ. ἐπιστατῶν, ὡς ἔχων γενικὴν ἐντολὴν διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ ναυτικὴν ἐπιχείρησιν (Bordeaux 18 Αὐγ. 1831 ιδ'. — Dalloz R. N° Actes de com. ἄρθ. 295. Laurin Τομ. 1 σελ. 568).

Ἐν Γαλλίᾳ ὁ πλοίαρχος ἐνάγεται μὲν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, ἀλλὰ δυνάμει ἐιδικῶν διατάξεων τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκ. 1871, τοῦ Διατάγμ. τῆς 22 Ἰαν. 1872 καὶ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκ. 1883 διὰ πάσας τὰς σχέσεις αὐτοῦ εἴτε μετὰ τρίτων εἴτε μετὰ τοῦ πλοιοκτῆτου. Τοιαύτας ὅμως διατάξεις δὲν ἔχομεν παρ' ἡμῖν. Ὁ Boistel καὶ ὁ Laurin loc. cit δέχονται ἐν τούτοις, ὅτι πρὸς ἐκδίκασιν τῶν μετὰ πλοίαρχου καὶ ἐφοπλιστοῦ ἢ πλοιοκτῆτου διαφορῶν, ἀρμόδιά εἰσι τὰ ἐμποροδικεῖα, διότι ὁ πλοίαρχος μισθούμενος ἐπεχείρησεν ἐμπορ. πράξιν κατὰ τὸ τελευταῖον ἐδάφ. τοῦ ἄρθ. 3 τοῦ περὶ ἀρμ. ἐμπορ. νόμου καὶ διότι εὐρίσκεται ὡς πρὸς τὸν ἐφοπλιστὴν καὶ πλοιοκτῆτην ἐν τῇ σχέσει ἐμπορ. ἐπιστάτου, ὡς γενικὸς ἐντολοδόχος αὐτῶν διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ναυτικὴν ἐπιχείρησιν. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐφαρμογὴν, διότι δὲν πρόκειται ἐν τῷ ὑπὸ σκέψει ζητήματι περὶ διαφορᾶς γενικευθείσης μετὰ πλοίαρχου καὶ πλοιοκτῆτου ἐκ τῆς ἐντολῆς τῆς διδομένης τῷ πλοίαρχῳ διὰ τὴν ναυτικὴν ἐπιχείρησιν, ἥτοι τὴν διοίκησιν τοῦ πλοίου, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς προελθούσης ἐξ ἐιδικῆς ἐντολῆς πρὸς πώλησιν τοῦ πλοίου δοθείσης τῷ πλοίαρχῳ, ἥτις ἡδύνατο νὰ δοθῇ καὶ πρὸς πάντα τρίτον καὶ μὴ ἔμπορον καὶ ἥτις γεννᾷ ὑπὲρ τοῦ πλοιοκτῆτου κατὰ τοῦ ἐντολοδόχου τῆς τὴν *actio mandati directa*.

Ἐπομένως φρονοῦμεν, ὅτι ὁ πλοίαρχος δὲν ἐνέχεται ἐμπορικῶς πρὸς τὸν πλοιοκτῆτην, ἀλλὰ κατὰ τοὺς περὶ ἐντολῆς κανόνας τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, ἐκτὸς ἂν ὁ πλοίαρχος ἐκτὸς τῆς ιδιότητος ταύτης εἶχε καὶ τὴν τοῦ ἐμπόρου κατὰ τὸ ἄρθ. 1 τοῦ Ἐμπορ. Νόμου, ὅτε φρονοῦμεν ἀδιστακτῶς, ὅτι εὐθύνεται ἐμπορικῶς διὰ τὴν παρακράτησιν τοῦ τιμῆματος τοῦ πλοίου, διότι ἡ ἐντολὴ του θὰ ἦτο πράξις ἐμπορικὴ.

N. Δαμασκηνὸς — Σ. Δαμασκηνὸς

Ἀριθ. 38.

Προθεσμίας μεταβολὴ μονομερὴς δὲν ἐπιτρέπεται.

Ζήτημα.

Τῷ ἀντιδίκῳ ἐπεβλήθη ὅρκος δοτέος τὴν πρώτην δικάσιμον· ἀλλ' οὗτος δὲν προσήλθε κατ' αὐτήν, ἰσχυρίσθη δὲ ὅτι ὁ εἰρηνοδίκης διὰ προγράμματος ὥρισεν, ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ἤθελε δικάσει ὑποθέσεις πρωτοεισάκτους. Ἀλλὰ τοῦ εἰρηνοδίκου ἀπορρίψαντος τὴν ἔνστασιν ταύτην, καὶ καταδικάσαντος τὸν μὴ δόντα ἐμπροθέσμως τὸν ὅρκον, οὗτος ἐφεσίδαλε τὴν ἀπόφασιν, τὸ δὲ πρωτοδικεῖον ἐδέχθη τὴν ἔφειν, κρίναν ὅτι διὰ τοῦ προγράμματος τοῦ εἰρηνοδίκου ἡ πρώτη δικάσιμος ἀνεβλήθη, καὶ συνεπῶς ὁ ἀντίδικος δὲν κατέστη ἐκπρόθεσμος. Ἦδη ἐρωτᾶται, ἂν ὑπάρχῃ λόγος πρὸς ἀναίρεσιν.

Λύσις.

Κατὰ κανόνα καὶ συμφώνως τῷ ἄρθ. 197 Πολ. Δικ. «τὰ δικαστήρια δὲν δύνανται ν' ἀπομακρυνθῶσι παντάπασιν ἀπὸ τὸν νόμον καὶ τὴν ἀπόφασιν, εἰ μὴ μόνον συναινέσει τῶν διαδίκων», ἥτοι ἀφ' ἧς ἐλθεθῇ ἀπόφασις ὀρίζουσα προθεσμίαν δόσεως ὅρκου, ἡ τοιαύτη προθεσμία ἀποτελεῖ διὰ τὸ δικαστήριον ὑποχρέωσιν, ἣν δὲν δύναται τοῦτο νὰ τροποποιήσῃ αὐτοβούλως, ἄνευ τῆς τῶν διαδίκων συγκαταθέσεως. Ὅθεν δι' οὐδεμιᾶς πράξεως, οὔτε διὰ νεωτέρας ἀποφάσεως οἰκοθεν ἐκδιδομένης, οὔτε διὰ προγράμματος, οὔτε ἄλλως δύναται νὰ τροποποιηθῇ ἡ προθεσμία· ἐὰν δὲ τοιοῦτόν τι συμβῇ, εἶνε ἄκυρον, ὡς μὴ στηριζόμενον τοῦναντίον ἀποκρουόμενον ὑπὸ ρητῆς διατάξεως, τῆς τοῦ ἄρθ. 197 Π. Δ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ εἰρηνοδίκης ἐξέδωκεν ἀπόφασιν ἐπιβάλλουσαν ὅρκον δοτέον τὴν πρώτην δικάσιμον. Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις ὑποχρεοῖ τὸν μὲν εἰρηνοδίκην νὰ δεχθῇ τὸν ὅρκον, τὸν δὲ διάδικον νὰ δώσῃ τὸν ὅρκον τὴν πρώτην δικάσιμον. Τὸ μεταγενεστέρως δ' ἐκδοθὲν πρόγραμμα δι' οὗ ὠρίζετο, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην δικάσιμον θὰ συνεζητοῦντο μόνον ὑποθέσεις πρωτοεῖσακτοι, οὔτε ἡδύνατο οὔτε ἐπιτρέπετο νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀποκλεῖον τὸν ὅρκον, καὶ σιωπηρῶς παρατεῖνον τὴν προθεσμίαν μέχρι τῆς ἐπομένης ἢ ἄλλης δικασίμου, διότι τοῦτο εἶπομεν, ἀντίκειται εἰς ρητὴν καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως τεθειμένην διατάξιν τῆς Π. Δικ. Ὡφειλε λοιπὸν ὁ μὲν διάδικος νὰ προσέλθῃ, ἵνα δώσῃ τὸν ὅρκον, ὁ δὲ εἰρηνοδίκης νὰ δεχθῇ αὐτόν,

ἀναβάλλων τὸ πολὺ τὴν περικιτέρω συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως (ἐνεκα τοῦ προγράμματος). Ἐὰν δὲ τυχὸν ὁ εἰρηνοδίκης ἀπέκρουε τὸν διάδικον, οὗτος θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ σημειωθῇ τοῦτο ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ὀχυρούμενος ὀπισθεν τοῦ ἀσφαλοῦς ἰσχυρισμοῦ, ὅτι τὸ κατ' αὐτὸν συνεμορφώθη τῇ ἀποφάσει. Μὴ προσελθὼν ὁμῶς ὁ διάδικος εἰς τὴν συνεδρίαν, ἢ προσελθὼν καὶ ἅμα τῇ ἀναγνώσει τοῦ προγράμματος ἀπελθὼν ἄνευ ἐπισήμου ἀναγγελίας ἑαυτοῦ τῷ εἰρηνοδίκῃ, ὅτι εἶνε ἕτοιμος νὰ δώσῃ τὸν ὅρκον, ἀνεδέχθη ὁ ἴδιος τὴν εὐθύνην τῆς μὴ δόσεως τοῦ ὅρκου, οὕτω δὲ κατέστη ἐκπρόθεσμος. (Πρβ. ἀποφ. Ἀρ. Π. 39 (1858) καὶ 233 (1882) ἐν τῇ ἐμῇ Πολ. Δικ. σελ. 246). Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ πρωτοδικεῖον θεωρῆσαν τὸν διάδικον μὴ ἐκπρόθεσμον, ἐδέχθη ὅτι αἱ δικαστικαὶ προθεσμίαι παρατείνονται μονομερῶς καὶ εἴκοθεν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων· ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη, εἴπομεν, παραβιάζει τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 197 Π. Δ. ταύτης δὲ ἀναντιρρήτως οὔσης ἐκ τῶν οὐσιωδῶν, γεννᾶται λόγος πρὸς αἵτησιν ἀναιρέσεως κατὰ τὸ ἄρθ. 807 § 5 Π. Δ.

Η. Λιακόπουλος

Ἀριθ. 39.

Κοινωνοῦ ἐξουδία ἐπὶ τοῦ πράγματος. — Ἀντιπρόδωποι κοινότητος τίνας ἐκπροσωποῦσι.

Ζητήματα.

Ἐν Μ. ὑπάρχει δάσος, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν κοινότητα Μ. Ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν οἱ ἔχοντες δικαιώματα ἐπ' αὐτοῦ κυριότητος ἀνέθετον εἰς τριμελῆ ἐπιτροπείαν διὰ πληρεξουσίου τὴν διοίκησιν τοῦ κτήματος τούτου. Τὰ μέλη τῆς ἐπιτρ. εἰσέπραττον τὰ ἔσοδα τοῦ κτήματος, ἐπλήρωνον τοὺς φόρους καὶ διένεμον μεταξὺ τῶν συγκυρίων τὸ ὑπολειπόμενον ποσὸν ἀναλόγως τῆς μερίδος ἐκάστου. Ἐσχάτως τινὲς τῶν συγκυρίων ἐπώλησαν τὰ ἐξ ἀδιαίρετου ἀνήκοντα αὐτοῖς μερίδια εἰς ποιμένας, οἵτινες εἰσῆγαγον τὰ πρόβατα αὐτῶν εἰς τὸ κτῆμα. Ἐνεκα τῆς αὐθαιρέτου ταύτης ἐνεργείας τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπείας ἐνήγαγον τοὺς ποιμένας ἐξαιτησάμενα νὰ ὑποχρεωθῇ ἕκαστος τούτων νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν φθορὰν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν προβάτων γενομένην ἀγροζημίαν. — Ἦδη ἐρωτᾶται

Α' Δύναται ἡ ἐπιτροπεία νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν, ἀφ' οὗ δὲν ἐκπροσωπεῖ ὁλόκληρον τὴν κοινότητα;

Β' Δύνανται οί πομένες νά προτείνωσι τήν συγκυριότητα αὐτῶν, ἂν δὲ προτείνωσι ταύτην, ἴσῃ ἡ δίκη μέχρι λύσεως τοῦ περὶ συγκυριότητος ἰσχυρισμοῦ των, ὅστις ἄλλως τε δὲν ἀμφισβητεῖται ἀπὸ τήν ἐπιτροπείαν;

Α Ὑ Σ Ε Ι Σ.

Τὸ ζήτημα ἐτέθη μετὰ μικρῶν ἀσαφειῶν, ἀλλ' ἡ λύσις δοθήσεται ἐπὶ τῇ πιθανωτέρᾳ ἐκδοχῇ. Ἡ κοινότης ἀναθέσασα εἰς τριμελῆ ἐπιτροπείαν τήν διοίκησιν τοῦ δάσους ἀπεξέδυσεν ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτῆς πάσης εἰς τήν διοίκησιν ἀναμίξεως· ὅθεν οὐδὲν τῶν μελῶν τῆς κοινότητος ἔχει δικαίωμα νομῆς, χρήσεως ἢ ἄλλης τοῦ δάσους διαθέσεως, ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ λειτουργία τῆς ἐκλεχθείσης ἐπιτροπείας. Τοῦτο οὐ μόνον συνάγεται ἐκ τοῦ διορισμοῦ εἰδικῆς ἐπιτροπείας πρὸς διοίκησιν, ἀλλ' εἶνε καὶ ἀπόρροια τῆς γενικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἐν τῷ κοινῷ πράγματι οὐδεὶς τῶν κοινωνῶν δύναται ποιεῖν τι παρὰ γνώμην τῶν ἄλλων· ν. 28 Π. (10.3) «ὁ Σαβῖνος λέγει ὅτι ἐπὶ πράγματος κοινῷ οὐδεὶς τῶν κυρίων δύναται ἐγκύρως νά ποιῇ τι ἄκοντος τοῦ ἑτέρου». Μόνον δὲ τήν ἰδανικὴν μερίδα αὐτοῦ δύναται πάντοτε ἀκωλύτως νά ἐκποιῇ ἕκαστος τῶν κοινωνῶν ν. 1. 3. 4. Κ. (4.52) ν. 1 Κ. (8.21). Ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐγκύρως τινὰ τῶν μελῶν τῆς κοινότητος ἐξεποίησαν τὰ ἑαυτῶν μερίδια εἰς ποιμένας. Ἀλλ' οἱ ποιμένες ἀντικαταστήσαντες τοὺς πωλητὰς καὶ λαβόντες τούτων τήν θέσιν, ἀποκτῶσιν ἄρα γε πλείονα ἢ ἐκεῖνοι εἶχον δικαιώματα; προφανῶς ὄχι. Ὅθεν καὶ οἱ ποιμένες συνιδιοκτῆται ἤδη γενόμενοι ὠφείλον νά σεβασθῶσι τήν συνιδιοκτησίαν καὶ τοὺς διέποντας αὐτὴν κανόνας, νά μὴ ἐπιχειρήσωσι δὲ πράξιν ἀποτελοῦσαν ἀποκλειστικὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν χρῆσιν τοῦ ὅλου ἢ μέρους τοῦ κοινῷ κτήματος· τούναντίον δὲ πράξαντες ἐνέχονται εἰς ἀποζημίωσιν ἀπέναντι τῶν συγκοινωνῶν· Βασ. (12.2) 5' «Ἐὰν ἀπὸ μισθώσεως ἢ γεωργίας τοῦ κοινῷ ἀγροῦ σχῇ ὁ εἰς, εἰ μὲν... εἰ δὲ ὀνόματι οἰκείῳ λάβῃ, τὴν ζημίαν αὐτὸς ἐπιγινώσκει» καὶ ἐν τοῖς σχολείοις αὐτόθι. «Ἐὰν ὁ κοινωνὸς μισθώσας ἢ γεωργήσας τὸν ἀγρὸν κερδάνῃ, εἰ μὲν ὡς κοινωνός, κοινὸν καὶ τὸ κέρδος καὶ ἡ ζημία· εἰ δὲ ὡς μόνον (γράφει: *μόνος-solus*) θέλων κερδᾶναι, αὐτὸν μόνον ὀρεῖ ἡ ζημία, τὸ δὲ κέρδος κοινὸν ἔσται». Κατὰ ταῦτα ἡ ἐνστάσις τῆς συγκυριότητος προβαλλομένη ὑπὸ τῶν ποιμένων οὐ μόνον δὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ καὶ βλάπτει αὐτούς, διότι ἀκριβῶς ἡ

συγκυριότης επέβαλλεν αὐτοῖς ἀποχὴν καὶ σεβασμὸν τοῦ ἐφ' οὗ ἡ συγκυριότης κτήματος.

Οὐδ' ἔχει τινὰ ἐπιρροὴν ἡ τυχὸν προβληθησομένη ὑπὸ τῶν ποιμένων ἔνστασις, ὅτι αὐτοὶ μὴ συνεργήσαντες εἰς τὸν διορισμὸν τῆς ἐπιτροπείας, δὲν εἶχον πληρεξουσίου καὶ ἀντιπροσώπους ἐν τῇ διοικήσει τοῦ κτήματος, ἀλλ' ἠνόουν ἀπ' εὐθείας ν' ἀπολαύσι τῶν ἐξ αὐτοῦ ὠφελειῶν. Καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι διὰ τοὺς ποιμένους ἡ ἐπιτροπεία δὲν εἶχεν ὑπόστασιν, κατ' οὐδὲν ἀλλοιοῦται ὁ ἀνωτέρω κανὼν, ὅτι εἰς τὸν συγκύριον δὲν ἐπιτρέπεται ἡ μονομερὴς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ πράγματός ἐπιχείρησις νομῆς, καρπώσεως ἢ ἄλλης διαθέσεως. Ἀλλ' ὅμως ἀβάσιμος παντελῶς ἐστὶν ἡ ἔνστασις. Ἡ ἐκλεχθεῖσα ἐπιτροπεία εἶνε ἐπιτροπεία τῆς κοινότητος, ἡγουν δὲν ἀντιπροσωπεύει τὸν Α, τὸν Β, τὸν Γ, ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν μελῶν, ἀλλὰ τὸ σύνολον αὐτῶν, ὡς πρόσωπον νομικόν· ἐπομένως ἡ ἀντικατάστασις ὅσωνδήποτε καὶ οἷωνδήποτε μελῶν τελεῖται ἀδιαφόρως καὶ ἄνευ ἐπιδράσεως εἰς τὸ κύρος τῆς ἐπιτροπείας, ἥτις ἐξκολουθεῖ ἀντιπροσωπεύουσα τὰ νέα μέλη ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ τὰ παλαιά, δι' ὅσον, ἐννοεῖται, χρόνον ὠρίσθη αὐτῆς ἡ διάρκεια. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ Α' ἐρώτημα, ἂν δύναται ἡ ἐπιτροπὴ νὰ ἐναγάγῃ, εἶνε ἀναντιρρήτως καταφατική, ὡς ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ Β', ἂν δηλ. ἰστῇ ἡ δίκη, εἶνε ἀναντιρρήτως ἀποφατική.

Ἡλ. Λιακόπουλος

Ἀριθ. 40.

Ζήτημα.

Ἀπαίτησις κατὰ δήμου διὰ τελεσιδίκου δικαστ. ἀποφάσεως ἀναγνωρισθεῖσα κατετάχθη ὡς πληρωτέα ἐν τῷ δημ. προϋπολογισμῷ ἀνερχομένη εἰς δρ. 25,000, ἀλλ' ὁ εἰσπράκτωρ ὑποταμίᾳ ἀρνεῖται πᾶσαν καταβολὴν ἀπαιτῶν ἔκδοσιν ἐντάλματος πληρωμῆς ὑπὸ τοῦ Δημάρχου. Οὗτος ὅμως ἀρνεῖται τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐντάλματος, καίτοι διετάχθη ὑπὸ τοῦ Νομάρχου. Τίς ὑπολείπεται τῷ δικαίουχῳ διεξόδος;

Ἀύσις.

Κατὰ μὲν τοῦ δημοτ. εἰσπράκτορος οὐδὲν δύναται νὰ παραπονεθῇ ὁ δικαιοῦχος, διότι ὁ εἰσπρ. «δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐνεργήσῃ ἄλλας πληρωμάς, εἰμὴ ἐκεῖνας διὰ τὰς ὑποίας ἤθελον προσαχθῇ ἐντάλματα,

ἐκδεδομένα ὑπὸ τοῦ δημάρχου»¹ «πᾶσα δὲ πληρωμὴ δημοτ. χρημάτων γενομένη παρ' αὐτοῦ ἔνευ χρημ. ἐντάλματος τοῦ δημάρχου, . . . εἶνε ἄκυρος»². Ὅθεν καλῶς ὁ εἰσπρ. ἀπαιτεῖ ἐντάλμα, ἵνα πληρώσῃ. Ἄλλ' ὁ δήμαρχος ἀρνεῖται, εἰ καὶ διετάχθη ὑπὸ τοῦ νομάρχου, νὰ ἐκδώσῃ ἐντάλμα. Προφανῶς ὁ δήμαρχος διαπραττεῖ ἄρνησιν καθήκοντος, δι' ἣν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ πλὴν τῆς πειθαρχ. ποινῆς τῆς ἐπιπληξέως, καὶ τὴν χρηματ. ποινὴν τοῦλάχιστον δρ. 200 κατὰ τὸ ἄρθ. 480 τοῦ Ποιν. Ν. ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθ. 493. Ἀλλὰ βεβαίως περὶ τῆς ποινικῆς εὐθύνης δὲν πρόκειται, οὐδὲ ἱκανοποιεῖται δι' αὐτῆς ὁ πιστωτής. Ὁ δήμαρχος ἀρνούμενος νὰ ἐκδώσῃ, ὅπερ ἔχει καθήκον, ἐντάλμα, ἐνεργεῖ δολίως, διότι ἡ ἀσύγγνωστος παραλείψις ἰσοῦται, ὡς γνωστόν, δολιότητι. Κατὰ δὲ τὸν γενικὸν κανόνα περὶ εὐθύνης τῶν νομικῶν προσώπων ἐκ παρανόμων πράξεων (ἢ παραλείψεων) τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, ὁ δῆμος ἐκ τῆς δολίας καὶ παρανόμου πράξεως τοῦ δημάρχου ἐνέχεται μόνον, καθ' ὅσον ὠφελήθη· ἡ δὲ περαιτέρω ἐνοχὴ βαρύνει αὐτὸν τὸν παρανομοῦντα δημοτ. ἄρχοντα³. Κατὰ ταῦτα ὁρθῶς καὶ ὁ Φιλήμων ἐν τῷ *Δημάρχῳ* σελ. 264 λέγει «Ὅταν ἡ ἀπόφασις τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἀφορᾷ εἰς ὑποχρεώσεις ἐκ τοῦ Νόμου ἐπιβαλλομένας τῷ Δήμῳ, καὶ αἵτινες ἀναποφεύκτως πρέπει νὰ ἐκπληρωθῶσιν ἐντὸς τοῦ οἰκονομ. ἔτους, ὁ Δήμαρχος ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ αὐτάς ἀμέσως, ὑποκείμενος εἰς πάσας ἐκ τῆς βραδυτῆτος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀκολουθούσας ἀποζημιώσεις ἢ ποινικὰς καταδιώξεις». Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐὰν ὁ Δήμαρχος ἅμα προσκληθεὶς ἐξέδιδε τὸ ἐντάλμα, ὁ δῆμος θὰ ἐπλήρωνε τὰς δρ. 25,000, θὰ ἀπηλλάσσετο δὲ περαιτέρω τόκων ὑπερμερίας· ὅθεν ὁ δήμαρχος μὴ ἐκδύς τὸ ἐντάλμα, κατέστησεν ὑπόχρεον τὸν μὲν Δῆμον διὰ τὰς δρ. 25,000, διότι ταύτας ὁ δῆμος ὠφελήθη, ἑαυτὸν δὲ διὰ τοὺς περαιτέρω τόκους ὑπερμερίας· ὅθεν ὁ δικαιοῦχος ἔκτοτε δύναται παρὰ μὲν τοῦ δημάρ-

¹ ν. ΑῤῚΣ' 7 Μαρτ. 1891 ἄρθ. 9. — ² αὐτόθ. ἄρθ. 10 ἐδάφ. 6'.

³ ν. 15 § 1 Π. (4.3) Οὐλπ.. Ἄλλ' ἀμφιβάλλεται, ἂν ἐναντίον πολιτῶν δίδεται ἡ τοῦ δόλου ἀγωγή. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι ἐξ ἰδίου μὲν αὐτῶν δόλου δὲν δύναται νὰ δοθῇ· διότι τί δύναται οἱ πολῖται νὰ πράξωσι δολίως; ἐὰν ὁμως περιῆλθέ τι εἰς αὐτοὺς ἐκ τοῦ δόλου ἐκείνων, οἵτινες διοικοῦσι τὰ πράγματα αὐτῶν, φρονῶ ὅτι δίδεται [ἡ τοῦ δόλου ἀγωγή]. Καὶ Βασ. (60.17) ι' εἰ ὀνόματι πόλεως ἐξωθήσεις με, κινῶ κατὰ τῶν πολιτῶν εἰς τὸ περιελθόν.

χου προσωπικῶς ν' ἀπαιτῇ τοὺς τόκους ὑπερμερίας, παρὰ δὲ τοῦ δήμου τὸ κεφάλαιον. Ἀλλ' ἵνα μὴ περιστρεφόμεθα εἰς τὸν αὐτὸν φαῦλον κύκλον, ἀνάγκη νομικὴ ἐπιβάλλει νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὸν δικαιοῦχον διέξοδος ἱκανοποιούσα ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τὴν κατὰ τοῦ δήμου ἀπαίτησίν του. Τὴν διέξοδον παρέχει ὁ ν. ΡΠΘ' 1852. Κατ' αὐτὸν (ἄρθ. 3 ἐδάφ. 6') «οἱ δημοτ. εἰσπράκτορες ὀφείλουν, ἐπὶ ποινῇ ἀποζημιώσεως, νὰ κρατῶσιν ἐκ τῶν εἰσπραττομένων τὰ ὡς ἀνωτέρω κανονισθέντα ποσά, ἅτινα θέλουν πληρώσει εἰς τοὺς εἰρημένους δικαιοῦχους κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ἀναλογίαν»· ἐν ἄλλοις λόγοις τὰ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἀναγραφέντα ὡς πληρωτέα ποσά, ὀφείλει ὁ εἰσπρ. νὰ ἀποτίνῃ ἐκ τῶν δημ. εἰσπράξεων καὶ δὴ ἐπὶ προσωπικῇ αὐτοῦ εὐθύνῃ θεωρεῖται λοιπὸν ὁ εἰσπρ. οἶονεὶ θεματοφύλαξ ἀναλόγου μέρους ἐκ τῶν εἰσπράξεων, μὴ ἀναμένων ἢ τὸ ἐντάλμα, ἵνα παραδώσῃ ταύτας τοῖς ἀνεγνωρισμένοις πιστωταῖς. Κατὰ συνέπειαν οὗτοι, εἰ καὶ δικαίωμα κυριότητος δὲν κέκτηνται ἔτι ἐπὶ τῶν εἰς χεῖρας τοῦ εἰσπράκτορος εἰσπράξεων, ὅμως ἔχουσι τὸ συμφέρον, συνεπῶς δὲ καὶ τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν εἰσπράξεων τούτων εἰς χεῖρας τοῦ εἰσπράκτορος ἐν περιπτώσει ἀπειλουμένου κινδύνου· τοιοῦτος δὲ κίνδυνος εἶνε ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ ἄρνησις τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐντάλματος, ἣτις ἴσως γίνεται ἐπὶ σκοπῷ ἁλλοίας διαθέσεως τῶν εἰσπράξεων τῶν ὑπὲρ ἑαυτῶν ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ προωρισμένων. Ἡ κατάσχεσις λοιπὸν τῶν ἐν λόγῳ εἰσπράξεων εἰς χεῖρας τοῦ εἰσπράκτορος δεόν νὰ ἐπιτραπῇ τοῖς πιστωταῖς πρὸς ἀσφάλειαν ἑαυτῶν, μέχρις οὗ τὸ δημοτ. συμβούλιον ἢ ἡ προϊσταμένη ἀρχὴ ἐξαναγκάσῃ τὸν δήμαρχον εἰς ἐκδοσιν τοῦ ἐντάλματος (ὅπερ δύναται νὰ πράξῃ κατηγοροῦσα αὐτὸν ἐπὶ ἀρνήσει ὑπηρετίας, ἐν ἐσχάτῃ δὲ ἀνάγκῃ καὶ παῦσιν ἀπειλοῦσα). Εἰς τὴν προκειμένην δὲ κατάσχεσιν οὐδαμῶς ἀντίκειται τὸ ἐδάφ. γ' τοῦ εἰρημένου ἄρθ. 3, ὁρίζον ὅτι ἐν ἣ περιπτώσει ἢ δημοτ. ἀρχὴ δὲν φροντίσῃ νὰ καταχωρισθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα ποσά εἰς τὸν προϋπολογισμόν, οἱ πιστωταὶ ἔχουν δικαίωμα κατὰσχέσεως κλπ. διότι ὁ ν. ΡΠΘ' προφανῶς ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὰς κατασχέςεις, δι' ὧν τὰ δημοτ. ἔσοδα ἤθελον ἐκτρέπεσθαι τοῦ ἑαυτῶν προορισμοῦ περιαγομένων οὕτω τῶν δήμων εἰς ἀμνηχανίαν. Καθόρισας δὲ ὁ νόμος τὸ ἐκάστοτε πεμπτημόριον ὑπὲρ τῶν πιστωτῶν, ἐπέτρεψε ῥητῶς τὴν κατάσχεσιν ὡς πρὸς τὸ πεμπτημόριον τοῦτο, ἵνα μὴ

ἄλλως ἢ δημοτ. ἀρχὴ οὐδὲ διὰ τοῦ πεμπτημορίου τοῦλάχιστον ἰκανοποιῇ τοὺς πιστωτάς. Ὅταν λοιπὸν δὲν πρόκηται νὰ γείνη οὔτε ὑπέρβασις τοῦ πεμπτημορίου χάριν πιστωτῶν, οὔτε ἐκτροπὴ δημοτ. ἐσόδων ἀπὸ τοῦ ὁρισθέντος προορισμοῦ των, ἀλλὰ τὸναντίον ἐξασφάλις καὶ βεβαιοτέρᾳ ἐπίτευξις τοῦ προορισμοῦ τούτου, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ νόμου κεῖται τὸ ἐπιτετραμμένον τῆς εἰς χεῖρας τοῦ εἰσπράκτορος κατασχέσεως τῶν ποσῶν, ἅτινα ὁ μὲν προϋπολογισμὸς καθώρισεν ὑπὲρ τῶν πιστωτῶν, ὁ δὲ νόμος ἐπιτάσσει τῷ εἰσπράκτορι νὰ κρατῇ χάριν τῶν πιστωτῶν τούτων. Τίνα ἄλλως τε πρακτικὴν ἔννοιαν θὰ εἶχεν ἡ διάταξις, ὅτι ὁ εἰσπράκτωρ ὀφείλει νὰ κρατῇ ἐκ τῶν εἰσπραττομένων τὰ ἀναγκασθέντα ὡς πληρωτέα τοῖς πιστωταῖς ποσά; Ἡ ποινὴ τῆς ἀποζημιώσεως, ἣν ὁ νόμος ἀπειλεῖ κατὰ τοῦ εἰσπράκτορος, θὰ καθίστατο ἰδανικὴ ὅλως, ἄνευ τοῦ δικαιώματος τῆς συντηρητικῆς κατασχέσεως.

Η. Λιακόπουλος

Τὸ ἄρθρον 276 τοῦ Ὁργαν. τῶν Δικαστηρίων.

Μικρὰν συμπλήρωσιν ἐπιζητοῦντες τῶν ἐν σελ. 261—265 τῆς «Νομικῆς» δημοσιευθέντων ἐν γνωμοδοτήσει περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν δικηγόρος δύναται νὰ ἐκλεχθῇ ἢ διατελῇ δήμαρχος ἢ δημ.πάρεδρος, διατυποῦμεν ἐν τοῖς κατωτέρω τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ὑπὸ δικηγόρου ἀποδοχῆς δημοτ. ἀξιώματος ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸ ἑαυτοῦ ἐπάγγελμα.

Τὸ ἄρθρ. 276 τοῦ Ὁργαν. τῶν Δικαστηρίων ὁρίζει, ὅτι «τὰ ἔργα » τοῦ δικαστικοῦ ὑπαλλήλου ἢ ὑπηρετοῦ, ἰδίως δὲ τὰ τοῦ . . . δικηγόρου . . . δὲν συμβιβάζονται μὲ καμμίαν ἄλλην . . . , ἢ δημοτικὴν » ὑπηρεσίαν κατὰ τοὺς εἰδικωτέρους ὁρισμοὺς τοῦ περὶ συστάσεως τῶν » δήμων διατάγματος, εἰμὴ ὅτε οἱ νόμοι ἐπιτρέπουσι ρητῶς ἐξαιρέσιν » τινὰ (ἄρθρα 168, 278). — Ὅστις ἀναδέχεται ἢ κατέχει δύο ἢ » πλείονας τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων, τιμωρεῖται μὲ ποινὴν πειθρχικὴν » ἂν δὲ καὶ μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίσημον κοινοποίησιν τῆς πει- » θαρχικῆς ποινῆς ἐπιμένῃ κατέχων αὐτάς, ἀποβάλλεται ὅλων τού- » των τῶν θέσεων». Τὸ ἄρθρον τοῦτο χρησιμεύει ὡς γνώμων ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Κατὰ τὴν σαφῆ διάταξιν αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀναδοχῆς εἰσ- δήποτε δημοσίας ἢ δημοτικῆς ὑπηρεσίας παρὰ δικηγόρου, δὲν αἴρε-

ται αὐτοδικαίως ἢ τοῦ δικηγόρου ιδιότης. Ὡς γνωστόν, ἡ παῦσις τοῦ δικηγόρου ἐπέρχεται μόνον διὰ Β Διατάγματος (Σύνταγμα, ἄρθρον 34), ἀπαγγέλλοντος αὐτὴν λόγῳ παραιτήσεως ἀπὸ τῆς θέσεως, ἢ κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 21, 22 καὶ 24 τοῦ Ποιν. Νόμου (ἄρθρ. 6 τοῦ ν. ΧΕΣ' 1877 καὶ τοῦ ν. ΒΡΠΘ' 1893). Ἐπομένως ὁ δικηγόρος ἀναλαμβάνων δημοσίαν ἢ δημοτικὴν ὑπηρεσίαν, ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ παραίτησιν ἐκ τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, ὁπότε ἡ παραίτησις θέλει γείνει ἀποδεκτὴ διὰ Β. Δ. (καὶ οὐχὶ σιωπηρῶς), διότι ἄλλως ὑποβάλλεται εἰς τὴν πειθρχικὴν ποινὴν τοῦ ἄρθρ. 276, διότι ἀναδέχεται ἢ κατέχει δύο ἢ πλείονας τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων· ἂν δὲ καὶ μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν κοινοποιήσιν τῆς ποινῆς ἐπιμένῃ κατέχων αὐτάς, ἀποβάλλεται ὅλων τούτων τῶν θέσεων, ὅπερ σημαίνει, ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, καθ' ἣν ἐπέρχεται ἡ ἀποβολή, διατηρεῖ ἀμφοτέρας τὰς θέσεις, ἥτοι τὴν τε δικηγορικὴν καὶ τὴν τοῦ δημοτικοῦ ὑπαλλήλου. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν ὁ ἐκλεχθεὶς δήμαρχος ἢ πάρεδρος δὲν παρητήθη τῆς θέσεως τοῦ δικηγόρου, δύναται, καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν, νὰ ἀσκῇ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ὑποκείμενος ὅμως εἰς τὴν πειθρχικὴν ποινὴν τοῦ ἄρθ. 276. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ ἄρθρου τούτου, καὶ δὴ τοῦ ἀσυμβιβάστου τῶν δύο θέσεων. Ἐπομένως αἱ πράξεις, ἅς ὁ τοιοῦτος ὡς δικηγόρος ἐνεργεῖ, εἶνε ἔγκυροι, ἐφ' ὅσον δὲν ἀπεβλήθη τῆς δικηγορικῆς ὑπηρεσίας, διότι ὁ νόμος δὲν ἀπαγγέλλει ἀκυρότητα, οὐδὲ περιέχει κἄν ἀπαγορευτικὴν διατάξιν¹, ἀλλὰ μόνον πειθρχικὴν ποινὴν ἐπιτελεῖ. Ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἡ ἀνωτέρω γνώμη ὑποστηρίζεται παρὰ τοῦ μόνου θίζαντος τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔποψιν διαπρεποῦς Εἰσαγγελέως παρὰ τῷ Ἀρ. Πάγῳ κ. Παπαδιαμαντοπούλου², καθ' ὃν . . . καὶ ὁ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἀναδεχόμενος δικηγόρος δὲν παύει νὰ ᾖ τοιοῦτος, πρὶν ἢ ἐκουσίως παραιτήσῃ τὴν δικηγορίαν ἢ ἀποβληθῇ ἐξ αὐτῆς μετὰ πειθρχικὴν τιμωρίαν.

Ἡ τυχὸν ἀντίρρησης, ὅτι ἡ ἐκ τῆς δικηγορίας παραίτησις συνάγεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος τῆς ἀποδοχῆς τῆς νέας ὑπηρεσίας κατὰ τεκμήριον, εἶνε προφανῶς ἀστήρικτος, κατὰ τὸ ἀνωτέρω, διότι τοιοῦτο

¹ Πρὸς ταῦτα συνάδει καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 806 γνωμοδότησις τῆς Εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ὁρμ. Συλλογῆς Ἀργυροπούλου. Β' σελ. 82.

² Αὐτόθι Α' σελ. 341.

τεκμήριον, οὐ μόνον δὲν καθιεροῖ ὁ νόμος, ἀλλὰ τὸναντίον ἀποκρούει, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ὅλης ὑφῆς τοῦ ἄρθρου 276, ὅπερ ἐπιβάλλει πειθαρχικὴν τιμωρίαν εἰς τὸν ἀναδεχόμενον ἐτέραν θέσιν, ἐνῶ ἤδη κατέχει τοιαύτην.

G. N. Κοφινᾶς

Δικονομικοὶ κανόνες τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἁλλοδαποῦ δικαίου.

Ἡ παρ' ἡμῖν ἐπιστήμη καὶ ἡ δικαστικὴ πρακτικὴ ὁμοφώνως δέχονται, ὅτι ὁ ἁλλοδαπὸς νόμος μόνον τῇ ἐπικλήσει τῶν διαδίκων ἐφαρμόζεται ἐν Ἑλλάδι ἀποδεικνυόμενος ὑπὸ τούτων ὡς πᾶν πραγματικὸν στοιχεῖον τῆς δίκης· περὶ τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου, λέγουσιν, ὀφείλει ὁ δικαστὴς νὰ διατάξῃ ἀπόδειξιν, δεσμευόμενος ἐκ τῶν περὶ ἀποδείξεως πραγματικῶν γεγονότων κανόνων τῆς ἡμετέρας δικονομίας καὶ δυνάμενος ἀφ' ἐτέρου πάντα τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα νὰ ἐπιτρέψῃ. Ἐκ τῆς φύσεως ταύτης τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου ὡς πραγματικοῦ γεγονότος ἔπεται κατ' ἀνάγκην εἶτα, ὅτι ἡ ἐπικλήσις παρὰ τοῦ διαδίκου τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου δὲν δύναται νὰ γένηται κατὰ πᾶσαν τῆς δίκης στάσιν, καὶ ὅτι ὁ Ἄρειος Πάγος δὲν δικαιούται ὡς ἀκυρωτικὸν νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος, ἂν ὀρθῶς ἐφήρμοσε καὶ ἡρμήνευσε τὸ ἁλλοδαπὸν δίκαιον ὁ τῆς οὐσίας δικαστὴς, διότι τὸ τοιοῦτο θέμα, ὡς εἰς ἐκτίμησιν πραγματικοῦ γεγονότος ἀφορῶν, διαφεύγει τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, οὐδὲ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ λόγον ἀναιρέσεως¹.

Ὀλόκληρον τὴν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου κατασκευὴν ταύτην θεωροῦμεν ἐσφαλμένην ἐν ὀλίγαις δὲ γραμμαῖς θὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀνασχευάσωμεν τὸ σύστημα τοῦτο, μετὰ δισταγμοῦ μὲν ἀποφασίζοντες ν' ἀντεπεξέλθωμεν κατὰ τῆς ὁμοφώνου γνώμης τῶν ἐν Ἑλλάδι εἶτε ἐπιστημονικῶς εἶτε ἐν τῇ ἐφαρμογῇ περὶ τὸ ζήτημα ἀσχοληθέντων, νομίζοντες ὅμως ὅτι ἐπιβάλλεται ἡμῖν νὰ ἐκθέσωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς ἀκαταμάχῃτα ἐπιχειρήματα τὰ ἄρδην ἀνατρέποντα τὴν παρ' ἡμῖν θεωρίαν, ἐπικρατήσαντα δὲ σήμερον ἐν Εὐρώπῃ ἐν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πρακτικῇ τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου — τοῦλάχιστον ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν παρ' ἡμῖν νομικῶν ἐπὶ οὕτω σποῦδαίου ζητήματος.

¹ Ἴδὲ τὰς παραπομπὰς κατωτέρω § 2.

Καίτοι τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον ἐν ταῖς τελευταίαις δεκαετηρίσιν ἱκανὰς ἔκαμε προόδους, καίτοι ἡ ἡμετέρα πολιτεία δικαίως δύναται νὰ ὑπερηφανεύηται, ὅτι ἐκ τῶν πρώτων ἐφρόντισε νομοθετικῶς νὰ παρχκολουθήσῃ τὴν νεωτέραν κίνησιν, τὸ δικονομικὸν μέρος τοῦ συστήματος ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου, ἤτοι τὸ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου, δὲν συνεβάδισεν ἀπανταχοῦ μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ δικαίου, ἰδίᾳ δὲ παρ' ἡμῖν ἡ ἐρμηνεία καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ δικαίου ἀτελῶς ἀντελήφθη τῆς ἐκεῖ γενομένης προόδου, οὕτως ὥστε προβληματικὸν τέλεον καθίσταται, ἂν ὠφέλησέ τι τὸ ἐπὶ τὰ πρόσω βῆμα ἐν τῷ οὐσιαστικῷ ἡμῶν ἀστικῷ δικαίῳ. Πρὸς τί τῷ ὄντι αἱ θεωρίαι τῶν Savigny καὶ Bar καὶ Mancini καὶ Laurent καὶ τόσων ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν ἀσχοληθέντων περὶ τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον, ἀναπτυσσάντων δὲ μεγαλοφυῶς τοὺς κανόνας καθ' οὓς δέον νὰ διέπωνται σχέσεις νομικαὶ περιέχουσai στοιχεῖα εἰς διαφορῶν πολιτειῶν τὰς περιοχὰς ἀνήκοντα διαγραφάντων δὲ τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν αἱ νομικαὶ σχέσεις διέπονται ὑπὸ τοῦτου ἢ ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου, πρὸς τί ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν ἡ συντελεσθεῖσα διὰ τῶν πρώτων ἄρθρων τοῦ ἀστικοῦ νόμου πρόοδος, ἐν ᾧ ὁρίζονται αἱ περιστάσεις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου, ὅταν ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη ἀπλῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καλῆς θελήσεως ἢ τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως ἢ τῆς νοημοσύνης τῶν διαδίκων; Πρὸς τί δ' ὁ νόμος νὰ διαγράφη ὅτι σχέσεις τις ὑπόκειται τῷ ἀλλοδαπῷ νόμῳ, ὅταν τὸν ἀλλοδαπὸν τοῦτον νόμον μόνον ἂν ἐπικαλεσθῶσιν οἱ διάδικοι καὶ ἂν μάθῃ αὐτὸν ὁ δικαστὴς παρὰ τῶν διαδίκων καὶ εἶον ἐπέτυχον οἱ διάδικοι ν' ἀποδείξωσιν—δι' ἐπαγωγῆς ὅρκου ἴσως, ὡς δὲν διστάζει νὰ δεχθῇ ἡ κρατοῦσα παρ' ἡμῖν γνώμη—δικαιοῦται ὁ δικαστὴς νὰ ἐφαρμόσῃ; Εἶνε προφανές, ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου δέον νὰ συμβαδίζῃ πρὸς τὰς ἐν τῷ οὐσιαστικῷ δικαίῳ ἀρχάς, ὅπως ὑπάρξῃ ἐνότης ἐν τῷ συστήματι τῆς νομοθεσίας.

§ 1.

Τρεῖς γνωρίζομεν θεωρίας¹ ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ

¹ Ἰδὲ περὶ τούτων: v. Bar. Theorie und Praxis des internationalen Privatrechts I σελ. 132. Laurent, Droit Civil International II ἀρ. 264 ἐπ.

άλλοδαποῦ δικαίου, ἤτοι ἐπὶ τῶν δικονομικῶν κανόνων οἵτινες ἐν τῷ θέματι κρατεῦσιν.

Οἱ μὲν² δοξάζουσιν ὅτι διὰ τὸν δικαστὴν ὁ άλλοδαπὸς νόμος οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ πραγματικὸν γεγονὸς, δικονομικῶς κρινόμενον ἀπολύτως ἢ μετ' ἐπουσιωδῶν τινῶν παραλλαγῶν ὡς πᾶν ἄλλο τοιοῦτον γεγονὸς, ὑπεῖκον δηλαδὴ τῆς περὶ ἀποδείξεως κανόσι τῆς δικονομίας. Εἶνε αὕτη ἡ ἀρχαιοτέρα θεωρία ἡ ἐγκαταλειπομένη σήμερον, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ κινὼν *jura novit curia* δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ δικαστοῦ νόμου. Τοῦτον μόνον ὑποχρεοῦται νὰ γνωρίζῃ καὶ πράγματι μόνον δύναται νὰ γνωρίζῃ ὁ δικαστής· οὗτος μόνον ἐδημοσιεύθη καὶ ἔχει ὑπὲρ ἐαυτοῦ τὸ τεκμήριον ὅτι εἶνε γνωστὸς τοῖς πᾶσι· ὑπὸ ταύτην τὴν ἐννοιαν, λέγουσιν, ὁ άλλοδαπὸς νόμος δὲν εἶνε δίκαιον, εἶνε πραγματικὸν γεγονὸς ὅπερ θὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ ἀποδείξῃ ὁ διάδικος.

Ἐτέρω θεωρία³, ἐλάχιστα ὅμως διαδεδομένη, εἶνε ἡ καθ' ἣν ὁ δικαστής, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπικλήσεως τῶν διαδίκων δικαιούται μὲν ἀλλὰ δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν άλλοδαπὸν νόμον· τὸ ζήτημα ἀφίεται ἐντελῶς τῇ κληρῇ αὐτοῦ προακρίσει.

Ἡ τρίτη γνώμη⁴, ἡ σήμερον ἐπικρατήσασα, ἐπιβάλλει τῷ δικα-

² *Langenbeck* ἐν *Archiv f. Civilist. Praxis* 1858. XLI σελ. 132 ἐπ. καὶ οἱ ἐκεῖ ἀναφερόμενοι καὶ τινες παλαιότεραι ἀποφάσεις Γερμανικῶν δικαστηρίων (τῆς ἑκτῆς δεκαετηρίδος τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Ἴδὲ ἐν τούτοις τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς Λυβέκης ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1857 ἐν v. Bar I. c.) ἃς ἀναφέρει ὁ *Bar I. c.* Τὴν θεωρίαν ταύτην ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ Γαλλικῇ πρακτικῇ — ὅπου μάλιστα ἐπικρατεῖ — καὶ ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν Ἀγγλικῶν Δικαστηρίων περὶ ὧν χιτωτέρω. Ἴδὲ καὶ *Foelix-Démangeat*, *Traité I.* p. 34 (περὶ *Démangeat* ἰδὲ ὅμως καὶ κατ. σημ. . .)

³ *Kori*, *Erörterungen* III σελ. 29.

⁴ *Laurent*, I. c., v. *Bar*, I. c., *Asser* *Éléments de droit intern. privé* § 6. *Goldschmidt*, *Handbuch des Handelsrechts* § 38. *Wächter*, *Archiv f. civilist. Praxis* XXIV. 310. *Mittermaier*, αὐτόθι XVIII. 67. *Unger*, I σελ. 306. *Stobbe*, *Handbuch d. Deutschen Privatrechts* I. 153. *Beseler*, *Deutsches Privatrecht* I. 117. *Gierke*, *Lehrbuch d. Deutschen Privatrechts* I. 216. *Jettel*, *Handbuch des in Oesterreich-Ungarn geltenden intern. Privatrechts* § 2. *Catellani*, *Il diritto internazionale privato etc.* II. 802. *Brocher*, *Cours de Droit intern. privé* I. σελ. 153. *Féraud-Giraud*, *Revue de droit*

στῇ τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογὴν τοῦ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ πολιτείας δικαίου ἐπὶ πᾶσαν νομικὴν σχέσιν ἀνήκουσαν ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῇ περιοχῇ τοῦ δικαίου τούτου, ἐπιβάλλει ἐπομένως καὶ τὴν ἐξερεύνησιν καὶ ἐξεύρεσιν τοῦ ἐφαρμοστέου ἄλλοδαποῦ δικαίου.

Πρὸς τὰς θεωρίας ταύτας προσαρμόζουσιν οἱ συγγραφεῖς μᾶλλον ἢ ἥττον εὐστόχως καὶ τὰ τῶν ἐξερευνητικῶν τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου μέσων ἐν ποικιλοτρόποις δὲ συνδυασμοῖς, οὓς δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν χωρὶς νὰ ὑπερβῶμεν τὸ πλαίσιον τῆς μελέτης ἡμῶν βλέπομεν ὅτε μὲν ἐπιτρεπόμενα πάντα τὰ συνήθη ἀποδεικτικὰ μέσα, ὅτε δ' ἀποκλειόμενα ταῦτα ἢ ἐκείνα τῶν κατὰ τὴν ἀπόδειξιν πραγματικῶν γεγονότων εἰθισμένων μέσων ἀποδείξεως.

Προφανῶς ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου σχετίζεται πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐν τισι περιπτώσεσιν ἐφαρμογῆς τοῦ δικαίου τούτου, συνεπῶς καὶ πρὸς τὸν δικαιολογικὸν τῆς ἐν γένει ὑπάρξεως καὶ τὴν βάσιν αὐτὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου. — Ἐν ὅσῳ ἐκράτει ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου ἦτο ἀπλῶς ζήτημα φιλοφροσύνης μεταξὺ τῶν πολιτειῶν, τῆς λεγομένης *comitas nationum*, οὐχὶ δὲ καθήκον ἐπιβαλλόμενον ἐξ αὐτῆς τῆς συνυπάρξεως πλειόνων ἴσων ἀλλήλαις πολιτειῶν, ὧν μεταξὺ ὑφίσταται τις ἐπικοινωνία, φυσικὸν ἦν καὶ ὁ δικαστὴς εὐρεῖαν νὰ ἔχῃ δικαιοδοσίαν περὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἢ μὴ ἐφαρμογὴν τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου. Δὲν εἶχεν εἰσέτι κατανοηθῇ, ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς συναλλαγῆς ἀπαιτεῖ, ὅπως ἐν δεδομέναις περιπτώσεσιν ἐφαρμόζεται πάντοτε ἄλλοδαπὸν τι δίκαιον, ἅτε σχέσεώς τινος ἀνηκούσης εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἄλλοδαποῦ τούτου δικαίου ἢ δ' ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν λαῶν, μικρὰ ἄλλοτε ἐν σχέσει πρὸς τὴν σήμερον, εὐάριθμα δὲ παρέχουσα πρακτικὰ παρα-

intern. 1892 σελ. 233 ἐπ., *Despagnet*, p. 29, *Vincent et Pénaud*, Dict. V^o Loi N° 44. Καὶ οἱ περὶ ἐπικλήσεως καὶ ἀποδείξεως **ἐθνῶν** γράψαντες πρεσβεύοντες δ' ἐκεῖ τὰ ἐν τῷ χειμένῳ ὡς πρὸς τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον ἐκτιθέμενα—ὅτι δῆλα δὴ καὶ τὸ ἔθνος δὲν ἀποδεικνύεται ὡς πραγματικὸν γεγονός—ἀναφέρουεν τοὺς *Windscheid*, *Puchta*, *Savigny*, *Dernburg*, *Goldschmidt*, *Unger* καταλεχτέοι ὡς ὁπαδοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθῆς γνώμης ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον. Οὕτω καὶ ἡ ἐν τῇ Γερμανικῇ πρακτικῇ κρατοῦσα γνώμη περὶ ἧς κατωτέρω. Ἰδὲ καὶ ἄλλους συγγραφεῖς Ἰταλοὺς, Αὐστριακοὺς καὶ Ὁλλανδοὺς κτλ. ὁπαδοὺς τῆς γνώμης ταύτης κατ. ἐν § 2 σημ. 5.

δείγματα νομικῶν κατασκευῶν, ἐν αἷς νὰ ἐπικρατῶσι τ' ἄλλοδαπὰ στοιχεῖα, δὲν παρίστα τὸ ζήτημα ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ πρακτικῇ σημασίᾳ. Σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν⁵. Ὁ Savigny θανάσιμον κατέφερε τὸ τραῦμα κατὰ τῆς θεωρίας τῆς *comitas nationum*, καταδείξας ὅτι πᾶσα νομικὴ σχέσις ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐδράζει ἐν ὀρισμένῳ τόπῳ, οὗ τὸ δίκαιον δέον νὰ κρίνη τὴν ἐν λόγῳ σχέσιν, ἡ δὲ θεωρία αὕτη ἀναπτυχθεῖσα καὶ διασκευασθεῖσα ὑπὸ πολλῶν σπουδαίων νομομαθῶν ὁμοθυμῶς πλέον κατὰ τὴν βάσιν αὐτῆς ἐγένετο δεκτὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ· ἂφ' ἐτέρου ἕνεκα τῆς σημερινῆς μεταξὺ τῶν λαῶν ἐπικοινωνίας, τῆς ὁσημέρῃ ἐπιτεινομένης, ἐπολλαπλασιάσθησαν μὲν αἱ περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου καὶ ἀνεκνήρυχθη τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον εἰς αὐτοτελὴ κλάδον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἠϋξήσε δ' ἀναλόγως καὶ ἡ εὐχέρεια τῆς ἐξευρέσεως τοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ἀπωτάτῃ ἄλλοδαπῇ κρατοῦντος δικαίου. Ἀπὸ τῶν δύο μάλιστα ἐν Χάγῃ συνεδρίων τῶν συνελθόντων κατὰ τὸ 1893 καὶ 1894 καὶ ἀσχοληθέντων περὶ τὴν ἐκπόνησιν σχεδίων κωδικοποιήσεως ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἐπιστήμῳς πλέον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ τῶν πολιτειῶν ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως ὑποχρεωτικοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀνεγράφη δὲ πλέον ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ ὁ κανὼν, ὅτι ἐν ἴσῃ κατ' ἀρχὴν μοίρα κεῖται τὸ ἄλλοδαπὸν δίκαιον πρὸς τὸ ἐγγώριον καὶ ἐφαρμόζεται ἐν δεδομέναις περιπτώσεσιν οὐχὶ ἐξ ἀβροφροσύνης, ἀλλὰ δυνάμει νομικῆς ὑποχρεώσεως. Ἄν εἰσέτι δὲν ὠρίσθησαν ἔτι ἐν κοιναῖς ἀρχαῖς αἱ περιπτώσεις αὗται, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἡ βάσις τῆς ἐξισώσεως τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου πρὸς τὸ ἐγγώριον δύναται πλέον ν' ἀμφισβητηθῇ.

§ 2.

Ἄλλ' ἡμεῖς, τὸ Ἑλληνικὸν ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον πραγματευόμενοι, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ προστρέξωμεν εἰς τὰς γενικὰς ταύτας θεωρίας· διότι ὁ ἀστικὸς ἡμῶν νομοθέτης ἐν τούτῳ τοῦλάχιστον παρηκολούθησε τὸ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ νεώτερον πνεῦμα, ἐκπονήσας ἐν ὀλίγαῖς γραμμαῖς ὁλόκληρον σύστημα ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀναγράφας

⁵ Ἴδὲ ἡμετέραν : Εἰσαγωγὴν Ἰδιωτικοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καὶ τὴν ἐν Θεμίδι Ε' 370 διατριβὴν καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀναφερομένους.

δὲ τὰς περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου. Διὰ τῶν ἄρθρων 4 καὶ ἐπ. τοῦ ἀστικοῦ νόμου σαφῶς ἐξεδηλώθη ἡ περὶ πλήρους ἰσότητος τοῦ ἁλλοδαποῦ πρὸς τὸ ἐγχώριον δίκαιον ἀντίληψις τοῦ νομοθέτου ἡμῶν, ἥτις ἐπίσης ἀνεγράφη καὶ ἐν ἄρθρῳ 14^ω, ὁρίζοντι ὅτι ὁ ἁλλοδαπὸς κατ' ἀρχὴν ἀπολαύει πάντων τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὅπου ἐκ τῆς γραμματικῆς ἢ λογικῆς ἢ τῆς κατ' ἀναλογίαν ἐρμηνείας δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν λύσιν ζητήματος ἰδιωτικοῦ διεθνέως δικαίου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νομοθεσίᾳ, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τ' ἀνωτέρω, πάντως ὀφείλομεν νὰ κρίνωμεν κατὰ τὸν ἁλλοδαπὸν νόμον πᾶσαν νομικὴν σχέσιν ἐν ἣ ἐπικρατοῦσι στοιχεῖα ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ὑπείκοντα τῷ ἁλλοδαπῷ τούτῳ νόμῳ.

Ἐκ πάντων τούτων ἐπεται, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς νόμος ἀναγράφει ὡς καθήκον τοῦ δικαστοῦ τὴν ἐν δεδομέναις περιστάσεσιν ἐφαρμογὴν τοῦ ἁλλοδαποῦ δικαίου.

Τὰς ἀρχὰς ταύτας, ὅσον σαφεῖς καὶ ἂν φαίνωνται, παρεγνώρισαν ἡ παρ' ἡμῖν νομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ δικαστικὴ πρακτικὴ, στηριζόμεναι ἐπὶ ἐρμηνείας, ἣν ἀνέκαθεν ἔδωκαν εἰς διάταξιν τῆς πολιτικῆς ἡμῶν δικονομίας καὶ μὴ μεριμνῶσαι καὶ μὴπως τοῦλάχιστον ἐκ νεωτέρων νόμων ἐπιβάλλεται τις μεταβολή. Ἐν ἄρθρῳ 245 § 3 ἡ πολιτικὴ δικονομία λέγει: «ἀντικείμενα τῆς περὶ τὴν ἀπόδειξιν διαδικασίας» δὲν δύνανται νὰ εἶνε . . . νομικὰ ἀξιώματα, στηριζόμενα εἰς γενικοὺς νόμους τοῦ κράτους καὶ ὄχι ἀπλῶς εἰς τοπικὰ θέσμια, εἰς παραδόσεις ἢ εἰς ξένους νόμους.» Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου κατασκευάζει δλόκληρον τὸ ἐκυτῆς σύστημα ἡ κρατοῦσα παρ' ἡμῖν γνώμη.

«Οὐδέποτε ὁ δικαστής, λέγει ἡ ὑπ' ἀρ. 170 τοῦ 1877 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου, δύναται αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐφαρμόσῃ ἁλλοδαπὸν νόμον· ἀλλὰ μόνον κατὰ πρότασιν τοῦ διαδίκου ἀποδειχθείσης πρότερον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.» Αὕτη ἦν καὶ ἡ θεωρία τῶν ὑπ' ἀριθ. 378 τοῦ 1840, 408 τοῦ 1841, 78 τοῦ 1845, 206 τοῦ 1854 ἀποφάσεων τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, αἵτινες καὶ αὗται ἐξισοῦσαι τὸν ἁλλοδαπὸν νόμον πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα, ἐπέτρεπον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα τοῦ ὅρκου τῶν μαρτύρων καὶ τῆς ὁμολογίας. Τὰς αὐτὰς ἀρχὰς δέχονται καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 353 τοῦ 1879 καὶ—δυστυχῶς—καὶ νεωτάτη ἡ ὑπ' ἀρ. 63 τοῦ 1886 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Τὴν θεωρίαν ταύτην διδάσκει καὶ ὁ *Οἰκονομίδης*¹. «καὶ ἂν ἡ ἐπί-
» δικος διαφορά, λέγει, πρέπει νὰ κριθῇ κατὰ τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον,
» πάλιν χρέος τοῦ διαδίκου εἶνε νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ
» ἰσχύον δίκαιον διαφέρει τοῦ ἐγχωρίου.» — «Ἄν δὲ παραλίπη τούτο ὁ
διάδικος, ἢ ἂν ἐπικαλεσθῇ ἄλλο ἀντ' ἄλλου ἄλλοδαπὸν δίκαιον, τί
γίνεται ἢ κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον ὑποχρέωσις πρὸς ἐφαρμογὴν ἄλλο-
δαποῦ τινος δικαίου, ὅπου «πρέπει ἡ ἐπίδικος διαφορά νὰ κριθῇ κατὰ
τὸ ἄλλοδαπὸν τοῦτο δίκαιον»; ἢ ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῖς τοῦ νομοδιδά-
σκάλου ἀντίφασις εἶνε φανερά, ἀνεπαρκὴς δ' ἀποδείκνυται ἐκ πρώτης
ὄψεως ὁλόκληρος αὐτοῦ ἡ κατασκευή.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ πιστεῦσωμεν, ὅτι ἡ ἐγκρατέρησις εἰς τὰς ἡττον
κοπιώδεις ταύτας ἀρχὰς δὲν προέρχεται ἐκ σκέψεων πρακτικῆς εὐκο-
λίας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν: ὑπῆρξαν τῷ ὄντι οἱ καὶ ἀπὸ θεωρίας προ-
βαλόντες τὰς πρακτικὰς δυσχερείας ὡς λόγον ἐφαρμογῆς τοῦ ἄλλο-
δαποῦ δικαίου μόνον κατ' ἐπίκλησιν καὶ μετ' ἀπόδειξιν τῶν διαδι-

¹ Ἐγχειρίδιον Πολιτ. Δικονομίας (1890) σελ. 539 καὶ σημ. Οὕτω καὶ
Εὐθυμίου Περὶ ἀποδείξεως (1889) σελ. 16. Πρβ. καὶ τὰ περὶ **ἐθίμου** ἐν
Καλλιγᾷ, Συστήματι I. § 61 καὶ ἄλλ. καὶ Παπαρηγόπουλου, Γενικαῖς Ἀρ-
χαῖς § 50. Ἀμφότεροι οὗτοι δέχονται ὅτι μόνον προτεινόμενον λαμβάνεται,
τὸ ἔθιμον ὑπ' ὅψει παρὰ τοῦ δικαστοῦ, ἀλλ' ὁ μὲν Καλλιγᾶς δὲν ἐξομοιοῖ ἐν
πᾶσι τὸ ἔθιμον πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα (οὕτω φρονεῖ ὅτι καὶ κατ' ἐφε-
σιν δύναται τὸ πρῶτον νὰ γένηται ἡ ἐπίκλησις ἐθίμου «διότι δεόν νὰ διαχωρι-
σθῶσι τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν βᾶσιν τῆς ἀγωγῆς ἢ τῶν
ἐνστάσεων ἀπὸ τοῦ ἐφαρμοστέου δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ νόμου εἴτε ἐκ τοῦ ἐθί-
μου τοῦτο πηγάζει»), ὁ δὲ Παπαρηγόπουλος ἀποκρούων τ' ἀνωτέρω ὡς ἀσυ-
νεπῇ δέχεται πλήρη τὴν ἀφομοίωσιν καὶ ὅτι τὸ ἔθιμον μόνον μέχρι τῆς πρώτης
ἐπ' ἀκροατηρίου συζητήσεως προτείνεται (οὕτω καὶ ἡ νεωτέρα νομολογία τοῦ
Ἀρείου Πάγου: ἰδὲ ἀποφ. 82 τοῦ 1868, 88 τοῦ 1871, 197 τοῦ 1878, 4
τοῦ 1888) ἐφαρμόζονται δ' ἐπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ποδεικτικὰ μέσα, καὶ δὴ καὶ
ἐπ' αὐτῆς τῆς ἰσχύος τοῦ κανόνος ὡς ἐθίμου—ἀντιθέτως τῆς νομολογίας τοῦ
Ἀρείου Πάγου (ἀποφ. 35 τοῦ 1841, 281 τοῦ 1859, 227 τοῦ 1863, 387 τοῦ
1864 ἰδὲ καὶ 94 τοῦ 1873) ἣτις ἐπιτρέπει μὲν καὶ τὸν ὅρκον ὡς μέτον ἀπο-
δείξεως, ἀλλὰ τὸν ὅρκον ἐπὶ τῶν κατ' ἰδίαν γεγονότων ἐξ ὧν θὰ τεκμαρθῇ ἡ
ὑπαρξίς ἐθίμου.—Τὴν γνώμην τοῦ Καλλιγᾶ δέχεται καὶ ὁ *Οἰκονομίδης* § 118
σημ. 7 καὶ ὁ Σ. Εὐκλείδης ἐν Νέᾳ Θέμειδι, I, § 97 ἐπ.—Πρβ. καὶ Σ. Σημί-
του, Σύστημα Ἐμπ. Δικαίου σελ. 39.

κων : ὀρθῶς κατὰ τούτων παρατηρεῖ ὁ Asser² ὅτι ἡ δυσχέρεια τῆς ἐξευρέσεως τοῦ ἐφαρμοστέου νόμου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σοβαρὸν νομικὸν ἐπιχείρημα. Ἡ δυσχέρεια αὕτη ἄλλως ὑπὸ τὰς σήμερον κρατούσας συνθήκας δὲν δύναται νὰ φθάσῃ μέχρῃς ἀπολύτου ἀδυναμίας, ἐλαττοῦται δ' ὁσημέραι. Ἀξία μνείας εἶνε ἡ ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1879 ἀπόφασις τοῦ ἀνωτάτου Γερμανικοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαστηρίου, καθ' ἣν «ὅσω ὑψηλότερον ἀντιλαμβάνεται ὁ δικαστὴς τῶν καθηκόντων τοῦ
» ἀξιώματός του, τόσω ἐντονώτερον θὰ ἐνασκήσῃ τὰ πρὸς ἐξερεύνησιν
» τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου δικαιώματα αὐτοῦ»³.

Τῷ ὄντι δ' ἡ ὅσον ἐνεστὶν ἐπιμελεστάτη ἐφαρμογὴ τοῦ ἀξιώματος τούτου ἔδει νὰ θεωρῇται ὡς ζήτημα ἐθνικῆς φιλοτιμίας τοῦ δικαστοῦ καὶ αὐτῆς τῆς πολιτείας.

Ἀλλὰ πολλάκις καὶ δυσχεραίνεται μᾶλλον ἡ θέσις τοῦ δικαστοῦ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κρατοῦντος σήμερον συστήματος· κατωτέρω θὰ ἴδωμεν εἰς ὑπόσας καὶ ὑποίας δυσκολίας περὶ τὰ καθ' ἕκαστα προσκρούει τὸ σύστημα ἐκεῖνο. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν ἀλλοδαποὶ νόμοι, ὧν ἡ ἐξεύρεσις καὶ ἐφαρμογὴ οὐδαμῶς εἶνε διὰ τὸν δικαστὴν δυσχερεστέρα ἢ ἡ τοῦ ἡμεδαποῦ νόμου· ὑπάρχουσιν ἀλλοδαποὶ νόμοι γνωστοὶ τῷ δικαστῇ, οὗς ὅμως κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην δὲν θὰ ἐφαρμόσῃ ὁ δικαστὴς πρὶν διατάξῃ περὶ αὐτῶν ἀπόδειξιν, παρατείνων μὲν οὕτω τὴν διαδικασίαν καὶ νέους ἐκ τούτου τῷ δικαστηρίῳ προξενῶν κόπους, ἐξαρτῶμενος δ' ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀπόδειξιν ἐπιτυχίας τῶν διαιδικῶν· ἂν δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποδείξεως ἢ ἀντίθετον πρὸς τὴν περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου ἀλλοδαποῦ νόμου πεποιθήσιν αὐτοῦ, ποία ἔσται ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ;

Ἄν ταῦτα δύνανται νὰ ὦσιν ἀντικείμενα συζητήσεως ἐκεῖ ὅπου ὁ νόμος σιωπᾷ⁴, πάντως, νομίζομεν, δεόν πᾶσα συζήτησις νὰ παύσῃ ἐν

² I. c. σελ. 35.

³ Ἰδὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐν Entscheidungen d. Reichsoberhandelsgerichts XXV. σελ. 53 ἐπ.

⁴ Τοῦτο συμβαίνει ἐν **Γαλλίᾳ**· κακῶς ὅθεν παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς ἐκεῖ νομολογίας τοὺς περὶ ἐφαρμογῆς ἀλλοδαποῦ δικαίου κανόνας. Ἐν Γαλλίᾳ ἐκ μὲν τῆς δικονομίας οὐδεμία διάταξις παρέχεται τῷ δικαστῇ, ἐν δὲ τῷ οὐσιαστικῷ δικαίῳ ὀλίγιστα διατάξεις ἰδ. διεθνoῦς δικαίου ἀπαντῶσι. Οὕτως εὐρέων ὄντων τῶν τεθειμένων τῷ δικαστῇ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων ὁρίων, ἢ ἀφο-

χώρῳ, ἥτις ὡς ἡ ἡμετέρα, διὰ νόμου σαφοῦς ἔλυσε πάντα τὰ ζητήματα ταῦτα συμφώνως μάλιστα τῇ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ de lege

μοίωσις τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα προσκρούει μὲν πάντοτε πρὸς τὴν λογικὴν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὸς τοὺς κειμένους νόμους. Ἐὰν δὲ μετὰ προσοχῆς ἐξετάσωμεν τὴν Γαλλικὴν νομολογίαν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὅπου ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ νόμου ὑπάρχει διάταξις τις ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου (ὡς ἐν τῷ ἄρθρῳ 3ῳ Γαλλ. Κώδικος, ὁρίζοντος περὶ τῆς ἱκανότητος τῶν Γάλλων ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ, ἐξ οὗ δέον νὰ συνελθῇ ὅτι καὶ περὶ τῆς ἱκανότητος τῶν ἁλλοδαπῶν ἐν Γαλλίᾳ δέον νὰ κρατήσῃ ἡ αὐτὴ ἀρχή, ὅτι ἐφαρμόζεται δῆλα δὴ ὁ νόμος τῆς ἰθαγενείας—ὡς ἐπίσης ἐν ἄρθρῳ 147 περὶ τοῦ τύπου δ' *chiosπραξίων* τινῶν, ἐν ᾧ ἀναγράφεται ὁ κανὼν *locus regit actum*) ἐκεῖ παύει πλέον ἡ πλήρης ἀφομοίωσις τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου καὶ τῶν πραγματικῶν γεγονότων (ἴδὲ Dalloz 1882. I. 119, 1876. I. 497, 1861. I. 420 καὶ περὶ αὐτῶν Laurent, I. c. 278, Brocher I. c. 155 σημ. *Démangeat* (s. *Fœlix*) σελ. 220 σημ. α. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ *Introduction au Journal de droit international privé* ὁ *Démangeat* δέχεται ὅτι ὀφείλει ὁ Γάλλος δικαστὴς νὰ ἐφαρμόζῃ τὸν ἁλλοδαπὸν νόμον καὶ ὅτι χωρεῖ ἀναίρεσις ἂν παραβῇ τὴν τοιαύτην του ὑποχρέωσιν κατώτερος δικαστής).

Καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς γνωστόν, δὲν ὑπάρχει ἐσωτερικὸς νόμος ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου· καὶ ἐκεῖ κατ' ἀρχὴν κρατεῖ τὸ σύστημα τῆς ἀφομοιώσεως τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα, οὐκ ἐπαρξάμενος ἴσως, ἀφ' οὗ κρατεῖ ἔτι ἡ θεωρία τῆς *Comitas nationum*, ὡς λόγου ἐφαρμογῆς τοῦ ἁλλοδαποῦ νόμου (ἴδὲ *Westlake—Holtzendorff. Lehrbuch* § 334 ἐπ. *Story, Conflict of laws* § 637. *Phillimore IV. § 346*). Μ' ὅλα ταῦτα ἂν ἐμβυθύνωμεν εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἀγγλικῆς πρακτικῆς, θὰ εὕρωμεν ὅτι προκειμένου περὶ ἁλλοδαποῦ νόμου ὁ δικαστὴς πᾶν ἄλλο ἢ τὴν αὐτὴν θέσιν ἔχει ἢ καὶ ἀπέναντι τῶν πραγματικῶν γεγονότων· ὁ δικαστὴς λέγει τοῖς ἐνόρκοις τῖνα νόμον ἁλλοδαπὸν θὰ ἐφαρμόσωσιν, οὗτοι δὲ ἐφαρμόζουσι τὸν νόμον. Ὁ ἁλλοδαπὸς νόμος ἀποδείκνυται πάντοτε διὰ *πραγματογνωμόνων*, ἀπέναντι δὲ τῆς κρίσεως τῶν *πραγματογνωμόνων* ὁ δικαστὴς ἔχει ἐλευθερίαν ἰδίας κρίσεως (*Wertlake* § 339). Ὅσον δὲ διὰ τὰ διάφορα τμήματα τῆς Μεγάλης Βρετανίας, νόμος τοῦ 1859 (*Act. 22 καὶ 23 Victoria, c. 63*) κανονίζει τὸ δικαίωμα τῶν ἀγγλικῶν δικαστηρίων νὰ στέλλωσι τὴν δικογραφίαν εἰς ἀνώτερον Βρεττανικὸν δικαστήριον, ὅπως λάβωσι πληροφορίας περὶ τίνος ἐν ἄλλῳ τμήματι κρατοῦντος δικαίου. Συμβάσεις δ' ἀναλόγους ἔχει συνάψῃ ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ μετὰ τινῶν ξένων κρατῶν.

Ἐν Γερμανίᾳ, καίτοι δὲν ὑπάρχουσι κανόνες ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου ἀνέκαθεν ἐκράτησεν ἡ ὀρθὴ καθ' ἡμᾶς γνώμη ἡ ὑποστηριζομένη ἐν τῷ κειμένῳ.

ferenda κρατούση γνώμη⁵. Ἐν ἄρθροις 4-8 τοῦ ἀστικοῦ νόμου ἀνα-
 λύνονται αἱ περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου. «Οἱ
 » ἀλλοδαποί, λέγει τὸ ἄρθρον 4ον, **διέπονται ὑπὸ τῶν περὶ ἱκανό-**
» τητος (πρὸς κτήσιν δικαιωμάτων ἢ ἐπιχείρησιν νομικῶν πράξεων)
νόμων τῆς πολιτείας, . . κτλ.» Ὅμοίως διατυποῦνται οἱ περὶ κλη-
 ρονομικῆς διαδοχῆς καὶ οἱ περὶ ἐνοχῶν καὶ οἱ περὶ ἐμπραγμάτων δι-
 καίων κανόνες· ὁ νόμος εἶνε ῥητός, οὐδὲ δίδει χώραν εἰς ἀμφιβολίαν.
 Μίαν μόνην περίπτωσιν μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ ξένου δικαίου γνωρίζει ὁ
 ἡμέτερος νόμος, τὴν καθ' ἣν ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος ἀντιβαίνει εἰς ἐσωτε-
 ρικὸν νόμον δημοσίας τάξεως ἢ ἀφορᾷ εἰς θεσμοθεσίας μὴ ἀναγνωρι-
 ζομένας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ νόμου. Καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἐξαιρέσεως
 ταύτης ἐπερρῶνυται ὁ κανὼν ὅτι **ὁ δικαστὴς ἐξ ἐπαγγέλμα-**
τος ὀφείλει νὰ κρίνῃ σκέδιν τινὰ κατὰ τὸν ἀλλοδα-
πὸν νόμον, ὅταν ἡ σκέδις αὕτη ὑπάγῃται τῷ νόμῳ
τούτῳ, πρὸς τοῦτο δ' ὀφείλει νὰ ἐξεύρῃ τὸν ἐφαρ-
μοστέον νόμον, ἀνεξαρτήτως τῶν προτάσεων καὶ τῆς
ἐνεργείας τῶν διαδίκων. Εἶνε γενικῶς πλέον παραδεδεγμένον
 ὅτι ὅπου ἐκ διεθνοῦς συμβάσεως ἐπιβάλλεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀλ-

⁵ Οὕτω *Catellani* (περὶ τῶν ἐν **Ἰταλίᾳ** κρατούντων). *Il diritto inter-*
nazionale privato etc. II. σελ. 802. *Hingst* (περὶ τῶν ἐν **Ὀλλανδίᾳ**
 κρατούντων) ἐν *Revue de droit international* XIII. σελ. 401. Ἰδὲ καὶ
 ἀποφάσεις **Ἰταλικῶν** καὶ **Ὀλλανδικῶν** Δικαστηρίων παρὰ τοῖς συγγρα-
 φεῦσι τούτοις. Ἡ διάκρισις ἣν ποιοῦνται ἀποφάσεις τινὲς *Ἰταλικαὶ* (ἰδὲ περὶ τού-
 των *Catellani* l. c.) θεωροῦσαι ὑποχρεωτικὴν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀλλοδαποῦ
 δικαίου μόνον ἐπὶ θεμάτων προσωπικῆς καταστάσεως καὶ ἱκανότητος, οὐδὲν
 προφανῶς στήριγμα δύναται νὰ εὔρῃ, μάλιστα ἀφ' οὗ ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ ἄνευ
 διακρίσεως τινὸς ἐν ταῖς προκαταρκτικαῖς αὐτοῦ διατάξεσι ὁρίζει τὰ τῆς ἐφαρ-
 μογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου. Ἴσως ἡ Ἰταλικὴ πρακτικὴ ἄνευ περαιτέρω σκέ-
 ψεως ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ Γαλλικὰς τινὰς ἀποφάσεις καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ *Dé-*
mangeat (*Notes sur Foelix* σελ. 220) ἐκτιθέμενα. Ἀλλ' ἐκεῖ ἡ τοιαύτη
 διάκρισις ἐξηγεῖται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἁρθρου 3ου Γαλλ. Κώδ. περὶ ἧς ἰδὲ
 προηγ. σημ. Ἐν **Ἰταλίᾳ** ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι τοῦτο πάντες δέχονται ἐν τε
 τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πρακτικῇ, ὅτι ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου
 πλήρη ἐλευθερίαν ἔχει ὁ δικαστής, οὐδὲ δεσμεύεται ἐκ τῶν περὶ ἀποδείξεως
 πραγματικῶν γεγονότων διατάξεων. Ἡ δικονομία οὐδὲν περὶ τούτων διαγράφει.
 Πρβ. καὶ *Pierantoni*, *della prova delle leggi stranieri* (*Filangieri*,
 Ottobre 1883).

λοδαποῦ δικαίου, ἐκεῖ χωρεῖ αὕτη ἐξ ἐπαγγέλματος·⁶ ἀλλ' ἂν τοῦτο οὕτως ἔχει, πόθεν ποτὲ εἶνε δυνατόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐναντία ἀρχὴ θὰ κρατήσῃ, ὅπου οὐχὶ ἐκ τοιαύτης συμβάσεως ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ νόμου ἐπιβάλλεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου;

Ὅθεν ἐπεταί, ὅτι καὶ ἂν ἡ δικονομία ἡμῶν ἀνέγραφε τὸ ἀντίθετον ἀξίωμα, ἔδει νὰ θεωρηθῇ καταργηθεῖσα ἡ σχετικὴ αὐτῆς διάταξις μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

§ 3.

Ἄλλ' εἶνε ἄρα γε ἀληθὲς ὅτι ἡ Δικονομία ἡμῶν ἀναγράφει τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ἀξίωμα ἐν ἄρθρῳ 245 § 3, ἐξισοῦσα τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον ἐντελῶς πρὸς τὰ πραγματικὰ τῆς δίκης γεγονότα; Ἡ πρακτικὴ τῶν ἡμετέρων δικαστηρίων διατείνεται τοῦτο, καθ' ἣν ἔδωκεν ἀνέκαθεν τῷ νόμῳ ἐρμηνείαν, ἐπικροτούσης καὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐπιστήμης. Νομίζομεν ἐσφαλμένην καὶ ταύτην τὴν δόξαν. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 245 § 3 Πολ. Δικονομίας, καθ' ὃ «ἀντικείμενον τῆς περὶ τὴν ἀπό-»
 » δειξιν διαδικασίας δὲν δύνανται νὰ εἶνε νομικὰ ἀξιώματα στηρι-
 » ζόμενα εἰς γενικοὺς νόμους τοῦ κράτους καὶ ὅχι ἀπλῶς εἰς τοπικὰ
 » θέσμια, ἔθιμα, εἰς παραδόσεις ἢ εἰς ξένους νόμους» δύο τινὰ κυρίως
 » ἐπονται:

1) ὅτι τὰ νομικὰ ἀξιώματα τὰ στηριζόμενα εἰς γενικοὺς νόμους τοῦ κράτους ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ὁ δικαστής, κατὰ τὸ γνωστὸν ἀξίωμα *jura novit curia*.

2) ὅτι νομικὰ ἀξιώματα στηριζόμενα εἰς ξένους νόμους δύνανται νὰ ὦσιν ἀντικείμενα ἀποδείξεως. Δύνανται, λέγομεν, οὐχὶ ὀφείλουσιν. Οὕτω καὶ ὁ Οἰκονομίδης ἐν τῷ κειμένῳ ἐρμηνεύων τὴν ἐν λόγῳ διάταξιν «μόνον ἀλλοδαπῶν νόμων κτλ., λέγει, *συνγχωρεῖται* νὰ διαταχθῇ ἀπόδειξις». Οὐδαμοῦ τοῦ νόμου ἀπαγγέλλεται ἡ ὑποχρέωσις

⁶ Ἰδὲ *Fœlix* l. c. *Despagnet* l. c. v. *Bar* l. c. ἀρ. 40. *Laurent* l. c. x. α. π. Οὕτω καὶ τὰ Γαλλικὰ Δικαστήρια κρίνουσιν ἐν πλείσταις ἀποφάσεσιν, ἃς ἰδὲ παρὰ *Féraud—Giraud*, *Revue* l. c. σελ. 255 σημ. 1. Πρὸς παρὰ *Pradier—Fodéré* (III. N° 1600 ἐπ.) τὰ περὶ συνθηκῶν περιεχουσῶν σχετικὰς διατάξεις.—Κατὰ ταῦτα εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ἡμετέρα μετὰ τῆς Γερμανίας συνθήκη ἐν τῇ τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν ἀφορώσῃ διατάξει αὐτῆς ἐφαρμοσθήσεται ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου.

τοῦ δικαστοῦ πρὸς ἐφαρμογὴν ἀλλοδαποῦ δικαίου μόνον τῇ ἐπικλήσει τῶν διαδίκων καὶ τῇ ἀποδείξει παρὰ τοῦ ἐπικαλουμένου, οὐδαμοῦ ἢ ἐξίσωσις τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα. Ὅθεν καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ συνδυασμὸς τῆς διατάξεως ταύτης τῆς πολιτικῆς δικονομίας μετὰ τοῦ ἄρθρου 170 αὐτῆς, ἀναγράφοντος τὸ ἀξίωμα τοῦ μὴ δικάζειν τὸν δικαστὴν αὐτεπαγγέλτως.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἡμετέρα δικονομία ἀφιεῖσα τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ἂν ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ μὴ ἐφαρμόζεται ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος, τῷ δικαστῇ, οὐδὲν ἢ τὸ δικαίωμα τούτου ἀναγράφει ὅπως ἐν τινι θέματι προσπορισθῇ διὰ τῆς ἀποδείξεως τὴν ἀναγκαιοῦσαν αὐτῷ ἐν τινι περιπτώσει γνῶσιν τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου.

Μὴ νομισθῇ δὲ βεβιασμένη καὶ καινοφανὴς ἡ ἐρμηνεία αὕτη τῆς πολιτικῆς ἡμῶν δικονομίας, μηδὲ νομισθῇ ἀντικειμένη εἰς τὰς λογικὰς τοῦ δικαίου ἀρχάς. Καὶ ἡ Γερμανικὴ Δικονομία, ἡ δεχομένη καὶ αὕτη τὸ ἀξίωμα τοῦ μὴ δικάζειν τὸν δικαστὴν αὐτεπαγγέλτως, ἐν ἄρθρῳ 265, συμφώνως ἄλλως πρὸς τὰς ἀντιστοίχους διατάξεις τῆς Βαυαρικῆς (ἄρθρον 321) καὶ Βυρτεμβεργικῆς (ἄρθρον 403) Δικονομίας καὶ τοῦ Νομοσχεδίου τῆς Βορείου Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας (Entwurf einer CPO für den Norddeutschen Bund) ὀρίζει: «τὸ ἐν ἄλλῃ πολιτείᾳ κρατοῦν δίκαιον, τὰ ἔθιμα καὶ θέσμια χρήζουσιν ἀποδείξεως μόνον ἐφ' ὅσον εἶνε ἄγνωστα τῷ δικαστηρίῳ. » Κατὰ τὴν ἐξεύρεσιν αὐτῶν ὁ δικαστὴς δὲν περιορίζεται εἰς τὰς » παρὰ τῶν διαδίκων προσαγομένους ἀποδείξεις· δικαιοῦται δὲ νὰ » ποιήσῃται χρῆσιν καὶ ἄλλων πηγῶν πρὸς γνῶσιν τοῦ ἐφαρμοστέου ὡς ἄνω δικαίου καὶ νὰ διατάξῃ πρὸς τοῦτο τὰ δέοντα¹ ».

¹ Καὶ τὸ Νομοσχέδιον **Αὐστριακῆς Πολιτικῆς Δικονομίας**, τὸ ἄρτι συντελεσθέν, ταῦτ' ἀκριβῶς ἀξιώματα ἀναγράφει (Ἰδὲ Zeitschrift für Internationales Privat u. Strafrecht V. σελ. 133). Τὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου ἐν **Αὐστρίᾳ** ἀμφισβητοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κρατοῦντος δικαίου· δέχονται μὲν πάντως, ὅτι ὁ δικαστὴς **ὀφείλει** νὰ γνωρίζῃ ἐν τίσι θέμασι δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος· ἀλλὰ τινὲς μὲν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Hofdekret ἀπὸ 23 Ὀκτ. 1801 ἄρθρ. 542 διατείνονται ὅτι τὰς ἀποδείξεις θὰ φέρῃ ὁ διάδικος, ὡς ἐπὶ πραγματικῶν γεγονότων (Ullmann, Oesterr. Civilprocessrecht σελ. 246), ἄλλοι ἀποκρούουσι τὴν δόξαν ταύτην (Canstein, Lehrbuch II 276 καὶ Zeitschrift für C. Pr. II. 298. Menger, System 95 καὶ 176).

Ἀναγράψασα τὸν κανόνα τοῦτον ἡ Γερμανικὴ Δικονομία ἠκολούθησε τῇ ἐν τῇ Γερμανικῇ ἐπιστήμῃ καὶ πρακτικῇ ἐπικρατησάσῃ γνώμῃ. Ἡ γνώμη αὕτη οὕτω βαθείας ρίζας εἶχεν ἐν Γερμανίᾳ, ὥστε τὸ πρῶην ἀνώτατον ἐμπορικὸν Ἀκυρωτικὸν (Reichsoberhandelsgericht), οὐ γνωστὴ εἶνε ἡ αὐθεντία, δὲν ἐδίστασε τὴν αὐτὴν νὰ δώσῃ ἐρμηνείαν καὶ εἰς τὴν πρῶην Πρωσσικὴν Δικονομίαν, ἣτις ἐν ἀρθρῷ 53^ῳ τοῦ 10^{ου} τίτλου τοῦ Α' μέρους λέγει ὅτι «τὸ ἀλλοδαπὸν» δίκαιον ἀποδεικνύεται ὡς ἄλλα πραγματικὰ γεγονότα». Ἐν τῇ προμνησθείσῃ αὐτοῦ ἀποφάσει τὸ ἀνώτατον ἐκεῖνο Γερμανικὸν δικαστήριον ἀπεφάνητο «ὅτι ἡ φράσις αὕτη τῆς Πρωσσικῆς Δικονομίας» οὐδαμῶς ἐμφαίνει ὅτι ὁ νομοθέτης δικονομικῶς θεωρεῖ τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον ὡς πραγματικὸν γεγονός, οὐδὲν δ' ἄλλο περιέχει ἢ ὁδηγίαν πρὸς τὴν δικαστὴν ἀπευθυομένην».

Ἄλλ' ἂν ταῦτα οὕτως ἔχωσι, διατί ἡμεῖς ἠθέλομεν δώσῃ εἰς τὴν ἡμετέραν δικονομίαν τὴν ἥκιστα πιθανὴν ἐρμηνείαν, ἣν δέχεται ἡ παρ' ἡμῖν κρατούσα γνώμη, ὅτι ἐξισοῦται ἀπολύτως ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος πρὸς τὸ πραγματικὸν γεγονός—μάλιστα καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἀστικοῦ ἡμῶν νόμου;

Λέγουσι: *jura novit curia!* Ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ γινώσκῃ τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον· μόνον τὸν ἴδιον νόμον τὸν δημοσιευθέντα ὀφείλει νὰ γινώσκῃ καὶ ὑποτίθεται τοῦλάχιστον γινώσκων. Ἔστω· μὴ ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος, ἐπειδὴ δὲν ὀφείλει νὰ τὸν γινώσκῃ ὁ δικαστὴς, παύει νὰ εἶνε δίκαιον καὶ μεταβάλλεται ἀμέσως εἰς πραγματικὸν γεγονός; ποῦ εὔρηται ἀναγεγραμμένος κανὼν ἐμφαίνων τὸ δίλημμα: ἢ νόμος ἐκ τῶν προτέρων γνωστός τῷ δικαστηρίῳ ἢ πραγματικὸν γεγονός; τίς ἀποκλείει καὶ τρίτην τινὰ κατηγορίαν τῶν κανόνων δικαίου, ὧν τὴν ὑπαρξιν δικαιοῦται νὰ πληροφορηθῇ πρῶτον ὁ δικαστὴς; Εἶνε φράσις μόνον ἡ ἐξίσωσις τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα² καὶ φρά-

² Τὴν ἐξίσωσιν πρὸς πραγματικὰ γεγονότα ἀποκρούουσιν ἐννοεῖται πάντες οἱ ὅπαδοι τῆς ὑποστηριζομένης καὶ ὑφ' ἡμῶν θεωρίας, οὓς ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, ῥητῶς δ' ἀπέκρουσε τὸ *Institut de droit international*, τῇ προτάσει τοῦ Pierantoni (ἰδὲ περὶ τούτων κατωτ. § 4 σ. 3). Πρβ. καὶ τὴν πολλάκις μνησθεῖσαν πραγματείαν τοῦ Féraud-Giraud ἐν τῇ *Revue de dr. int.* 1892 σελ. σελ. 232 ἐπ. — «Καὶ ὁλόκληρος ἡ Γαλλικὴ πρακτικὴ;» θὰ εἴπωσιν οἱ

σις ἥτις παρέσυρε καὶ παρασύρει ἔτι εἰς τὰ παραδοξώτατα συμπεράσματα. Τὸ ἄλλοδαπὸν δίκαιον εἶνε δίκαιον, καταλαμβάνον νομικὴν τινὰ σχέσιν ἐκ διατᾷξεως αὐτοῦ τοῦ νόμου, ὡς καταλαμβάνει τὸ ἡμεδαπὸν δίκαιον πᾶσαν σχέσιν ἥτις ὑπάγεται εἰς τὸ δίκαιον τοῦτο. Ἀλλὰ φράσις εἶνε καὶ τὸ ὅτι τὸ ἴδιον αὐτοῦ δίκαιον γινώσκει ὁ δικαστής· τὸ ῥητὸν *jura novit curia* οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ὁ δικαστής ἀνεξαρτήτως τῶν διαδίκων ὀφείλει νὰ πληροφορηθῇ τὰ τοῦ ἐφαρμοστέου δικαίου· συνήθως, προκειμένου καὶ περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ δικαίου θὰ προστρέξῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην, τοῦλάχιστον ὅπως συμβουλευθῇ τὸ κείμενον τοῦ νόμου· αὐτὸ τοῦτο, λέγομεν, δεόν νὰ πράξῃ καὶ προκειμένου περὶ ἄλλοδαποῦ δικαίου.

Ἄν τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον, ἂν ὁ ἡμέτερος ἀστικός νόμος ἐξισοῖ τὸ ἄλλοδαπὸν δίκαιον πρὸς τὸ ἡμεδαπόν, ἐν τῷ κανόνι *jura novit curia* δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ ποιώμεθα διακρίσεις μεταξὺ ἡμεδαποῦ καὶ ἄλλοδαποῦ δικαίου, οὐδὲν δ' ἄλλο ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ εἴπωμεν, ἢ ὅτι ὅπου ὁ δικαστής δὲν γινώσκει τὸ ἐν τινι περιπτώσει ἐφαρμοστέον ἄλλοδαπὸν δίκαιον ὀφείλει νὰ τὸ πληροφορηθῇ.

§ 4.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ μέχρι τοῦδε συμπεραίνομεν: εἰ μὲν ἡ ἡμετέρα πολιτικὴ δικονομία ὄντως ταυτίζει τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον πρὸς τὸ πραγματικὸν γεγονός, ἡ διάταξις αὐτῆς δεόν νὰ θεωρηθῇ καταργηθεῖσα διὰ τοῦ ἀστικοῦ νόμου, οὕτω δ' εὐρισκόμεθα ἄνευ διατᾷξεως δικονομικῆς περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου· τότε δὲ ἐκ τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἐπιστήμης περὶ τούτων θὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα, ἂν δύναται ὁ δικαστής νὰ διατάξῃ ἀπόδει-

ἀντιδοξοῦντες ἴσως! Ἀνωτέρω διελάβομεν περὶ αὐτῆς (ἰδὲ σημ. 2. § 2) προστίθεμεν δὲ ὅτι ἀπειράκις τὸ Γαλλικὸν Ἀκυρωτικὸν ῥητῶς ἀπεφάνετο (ἰδὲ τὴν συλλογὴν τῶν ἀποφάσεων ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ Féraud-Giraud, l. c.), ὅτι χωρεῖ ἀναίρεσις — ἐφαρμόζεται δῆλα δὴ ἐξ ἐπαγγέλματος ὁ ἄλλοδαπὸς νόμος — ὅπου ἐκ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ προσβάλλεται Γαλλικός τις νόμος· τὸ τοιοῦτο, ἐφαρμοζόμενον παρ' ἡμῖν, δὲν θέλει φέρῃ ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ταῦτο κρατεῖ, ὅπου ἐλληνικὸς νόμος ἐπιβάλλει τὴν ἐφαρμογὴν; τότε δέ, ἀπέναντι τῶν ῥητῶν διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ ἡμῶν νόμου, δὲν καταλήγομεν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Γαλλικὴν πρακτικὴν εἰς τὸ ἀξίωμα, ὅπερ ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ προβάλλομεν ὡς ἰσχύον κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν;

ξιν περὶ ἀλλοδαποῦ νόμου ἢ ὀφείλει νὰ ἐξεύρη τοῦτον ἄνευ συμπράξεως τῶν διαδίκων.

Εἰ δ' ἡ ἡμετέρα δικονομία ἔχει τὴν ἔννοιαν, ἣν ἐδώκαμεν αὐτῇ ἂνωτέρω, παρέχουσα δὴλα δὴ ἀπλῶς τὸ δικαίωμα τῷ δικαστῇ νὰ διατάξῃ ἀπόδειξιν περὶ ἀλλοδαποῦ νόμου, τότε θὰ ἐξετάσωμεν, μὴ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἀστικοῦ νόμου καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ δικαστοῦ τοῦ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν διαδίκων κατηργήθη, ὀφείλει δὲ μόνος νὰ ἐξεύρη τὸν ἐφαρμοστέον ἀλλοδαπὸν νόμον.

Κατὰ ταῦτα ἐν ἀμφοτέrais ταῖς περιπτώσεσι δέον νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα: ὀφείλει ὁ δικαστής, ὅπου δὲν ἔχει γνῶσιν τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου, νὰ ζητήσῃ ν' ἀποκτήσῃ ταύτην ἄνευ συμπράξεως τῶν διαδίκων, ἀποκλειόμενος δὴλα δὴ τοῦ δικαιώματος νὰ διατάξῃ ἀπόδειξιν περὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου, ἢ συμβιβάζεται πρὸς τὸ σύστημα τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου κανὼν δικονομικὸς ἐπιτρέπων τῷ δικαστῇ νὰ προσφύγῃ εἰς τοὺς διαδίκους διὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐφαρμοστέου ἀλλοδαποῦ δικαίου;

Κατ' αὐστηράν λογικὴν πρέπει νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀφ' οὗ ὁ δικαστής καθήκον ἔχει ἐν δεδομένη περιπτώσει νὰ ἐφαρμόσῃ ἀλλοδαπὸν δίκαιον — ὅπερ βεβαίως δὲν ὑποχρεοῦται νὰ γινώσκῃ ἐκ τῶν προτέρων — δέον ὁ ἴδιος νὰ φροντίσῃ ὅπως προσπορίσῃ τὴν γνῶσιν ἐκείνην, ἣτις εἶνε αὐτῷ ἀναγκαία ἵνα συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν αὐτοῦ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου. ἤτοι, ἀφ' οὗ ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπικλήσεως ἢ μὴ ἐκ μέρους τῶν διαδίκων κρίνῃ σχέσιν τινὰ ὑποβλητέαν τῷ ἀλλοδαπῷ νόμῳ, ὀφείλει, ἂν μὲν κατὰ τύχην γινώσκῃ τὸν ἀλλοδαπὸν τοῦτον νόμον, νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὸν κατ' εὐθείαν καὶ νὰ κρίνῃ τὴν διαφοράν¹, ἂν δὲ δὲν γινώσκῃ τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον νὰ ἐπικα-

¹ Ὁ δικαστής ποιεῖται λοιπὸν χρῆσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ γνώσεων. Ἴδὲ περὶ τούτου ἐν τῇ ἀξιολόγῳ μονογραφίᾳ τοῦ Stein, *Das private Wissen des Richters* (1893) σελ. 177. «Εἶνε ἐσφαλμένη ἡ γνώμη, λέγει ὁ Stein, ὅτι ὁ δικαστής γνωρίζει, ὅ,τι ἂν γνωρίζῃ, δυνάμει τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ . . . καὶ ἐν τῇ γνώσει τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου εἶνε ἀδιάφορον πόθεν πηγάζει ἡ γνώσις αὕτη. Ὅθεν ἐφαρμόζει ὁ δικαστής τὸ γνωστὸν αὐτῷ ἀλλοδαπὸν δίκαιον, αὐτὸς δὲ κρίνει ἂν ἡ γνώσις αὐτοῦ εἶνε ἀρκούντως ἀσφαλὴς καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἡ γνώσις τοῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπαρξίν ἢ εἰς τὴν ἄρνησιν νομικοῦ τινὸς κανόνος». Ἴδὲ καὶ Laurent, Goldschmidt, v. Bar, Asser ll. cc. πρὸς τούτοις Böhm,

λεσθῇ τὴν βοήθειαν τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας, ἥτις, ἐπιβάλλουσα αὐτῷ τὸ καθήκον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ξένου νόμου, ἀνέλαβε καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ παράσχη αὐτῷ τὰ πρὸς τοῦτο μέσα. Ἡ πολιτεία δύναται διὰ καταλλήλων διεθνῶν συμβάσεων² νὰ εὐχεράνη τὸ τοῦ δικαστοῦ ἔργον, εἴτε καθιεροῦσα μετὰ τῶν ξένων πολιτειῶν σύστημα ἀμοιβαίας ἀνακοινώσεως τῶν ἐκάστοτε ψηφιζομένων νόμων, εἴτε συμφωνοῦσα μετὰ τῶν ξένων πολιτειῶν, ὅπως αἱ ἀρχαὶ τῶν συμβαλλομένων πολιτειῶν αἱ δικαστικαὶ ἢ αἱ διοικητικαὶ ἀπ' εὐθείας διαβιβάζωσιν ἀλλήλαις πληροφορίας ἐπὶ τῶν ἐν τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ κρατούντων. Ἀλλὰ τοιαῦται συμβάσεις ὀλίγαι ὑπάρχουσιν, αἱ δὲ προσπάθειαι τοῦ Institut de droit international δὲν κατέληξαν ἔτι ἐν τῷ θέματι εἰς αἴσιον ἀποτέλεσμα³. Ἐν τούτοις καὶ ἄνευ συμβάσεων αἱ πολιτεῖαι διὰ τῶν διπλωματικῶν αὐτῶν σχέσεων εἶνε εἰς θέσιν νὰ λαμβάνωσι καὶ διαβιβάζωσι τοῖς δικαστηρίοις τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας περὶ τῶν παρὰ τῇ ἀλλοδαπῇ κρατουσῶν νομικῶν ἀρχῶν⁴ ἐν τινι θέματι, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον αἱ πλεῖσται τῶν πολιτειῶν

Die räuml. Herrschaft der Rechtsnormen σελ. 14. *Planck* I 444 καὶ τὰς ὑπὸ τούτων ἀναφερομένας ἀποφάσεις ἰδίᾳ Γερμανικῶν δικαστηρίων.

² *Laurent* I. c. σελ. 495. *Catellani* I. c. σελ. 840. Ἴδὲ τὰ περὶ ἀνταλλαγῆς ἐπιστήμων συλλογῶν νόμων μετὰξὺ Γαλλίας καὶ Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν *Story, Conflict of laws*, σελ. 794. Τοιαύτη ἡ διεθνὴς σύμβασις ἀπὸ 15 μαρτίου 1886 μετὰξὺ Βελγίου, Ἰσπανίας, Ἠνωμένων Πολιτειῶν, Ἰταλίας, Πορτογαλλίας κτλ. περὶ ἧς ἐν *Féraud-Giraud, Revue* I. c. σελ. 247. Ἴδὲ ἐκεῖ καὶ ἄλλας σχετικὰς πληροφορίας.

³ Ἴδὲ *Annales* VIII σελ. 234 ἐπ., IX σελ. 312 ἐπ., X σελ. 251 ἐπ., ἰδίᾳ XI σελ. 328 ἐπ. Πρβ. περὶ τούτων καὶ *Catellani* I. c. σελ. 817. Τὸ Institut κατήρτισε σχέδιον διεθνούς συμβάσεως, καθ' ἣν ἀναγνωρίζεται μὲν ὅτι ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πραγματικοῦ στοιχείου καὶ νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν διαδίκων, ρυθμίζεται δὲ ὑποχρέωσις ἀμοιβαίας ἀνακοινώσεως τῶν ἀναγκαιουσῶν τοῖς δικαστηρίοις περὶ ἀλλοδαποῦ δικαίου πληροφοριῶν. Τὰ περὶ τῶν πρὸ τοῦ Institut προσπαθειῶν ἐν τῷ θέματι ἰδὲ παρὰ *Catellani* I. c. σελ. 814.

⁴ Οὕτω ἐν Ῥωσίᾳ τὸ Δικαστήριον αἰτεῖται παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τὰς ἀναγκαιούσας αὐτῷ ἐκάστοτε πληροφορίας. *Catellani*, I. c. σελ. 809. Πρβ. καὶ *Féraud-Giraud*, I. c. σελ. 245 καὶ τὰς ἐκεῖ ἀναφερομένας ἀποφάσεις Γαλλικῶν Δικαστηρίων.

ἔχουσιν ἰδρύσῃ εἰδικὴν ὑπηρεσίαν⁵—συνήθως παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν ἢ τῷ τῆς Δικαιοσύνης—πρὸς παροχὴν τοιούτων πληροφοριῶν.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τῆς αὐστηρᾶς λογικῆς ἐπιβάλλεται ἡ συνέπεια, ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογῆς τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου κυρίως δὲν συμβιβάζεται πρὸς οἰανδήποτε ἀπόδειξιν τοῦ ἄλλοδαποῦ τούτου δικαίου ἐκ μέρους τῶν δικδίκων: ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογὴ ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐξερεύνησιν. Συνεπῶς κατ' αὐστηρὰν λογικὴν ἔδει νὰ εἴπωμεν, ὅτι κατηργήθη παρ' ἡμῖν ἡ διάταξις τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἡ εἰς τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον ἀφορῶσα καὶ ἐπιτρέπουσα τῷ δικαστῇ νὰ διατάττῃ ἀποδείξιν.

Ἀλλὰ τὴν αὐστηρὰν ταύτην λογικὴν ἐκ πρακτικῶν λόγων δὲν ἠκολούθησαν αἱ νεώτεραι δικονομίαι· εἶδομεν ὅτι ἡ μὲν **ἰταλικὴ** δικονομία οὐδὲν περὶ τούτων διέλαβε, δικιολογεῖ δ' ὁ Mancini τὴν σιωπὴν ταύτην ἐκ τῆς δυσχερείας, ὅπως κανονισθῇ σύστημα λεπτομερὲς καὶ ἐπαρκοῦν εἰς τοὺς διαφόρους συνδυασμοὺς περιστάσεων, οὓς δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἡ πρακτικὴ ἡ δὲ **γερμανικὴ** δικονομία ῥητῶς ἀναγράφει τὸ δικαίωμα τοῦ δικαστοῦ ὅπως διατάξῃ ἀποδείξεις ἐπὶ ἄλλοδαποῦ νόμου ἀγνώστου τῷ δικαστηρίῳ, ταύτην δὲ κατὰ γράμμα ἀκολουθεῖ τὸ νομοσχέδιον **αὐστριακῆς** δικονομίας· ἀμφότεραι ἐν τούτοις συνδυάζουσι πρὸς ταῦτα τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογὴν τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου, διατάσσουσαι καὶ τὴν ἄνευ περαιτέρω ἐρεύνης ἢ ἄλλης διαδικασίας ἐφαρμογὴν τοῦ γνωστοῦ τῷ δικαστηρίῳ δικαίου τούτου. Τούτων οὕτως ἐχόντων δικαιοῦμεθα ἡμεῖς νὰ θεωρήσωμεν ἄνευ ῥητῆς διατάξεως μετὰ βεβαιότητος καταργημένην τὴν διάταξιν τῆς πολιτικῆς ἡμῶν δικονομίας, καθ' ἣν ἐρμηνείαν, ἐννοεῖται, ἐδώκαμεν αὐτῇ ἀνωτέρω, ἥτοι νὰ ἐκλάβωμεν καταργηθὲν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ Ἑλλήνος δικαστοῦ, ὅπως ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν διαδίκων πρὸς πορισμὸν τῆς ἀναγκαίας αὐτῷ γνώσεως τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου; Ἀποκλίνομεν ὑπὲρ τῆς ἀποφατικῆς λύσεως τοῦ ἐρωτήματος τούτου—καίτοι ὡς καὶ ἄνω εἴπομεν ἡ καταφατικὴ λύσις εἶνε ἡ ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς λογικῆς ὑπαγορευομένη: θεωροῦμεν δὴλα δὴ ὅτι ἐν ἀμφιβολίᾳ θὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν νομοθέτην τὴν βούλησιν, καθ' ἣν

⁵ Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Βελγίῳ κ. ἄλλ.

ὁ δικαστής, ὅπου δὲν γνωρίζει τὸ ἄλλοδαπὸν δίκαιον, ἂν μὴ θέλῃ νὰ ζητήσῃ τὴν παροχὴν τῶν ἀναγκαιουσῶν αὐτῷ πληροφοριῶν παρὰ τῆς πολιτείας ἣ διὰ ταύτης, δύναται νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν διάδικον τὸν ἐπικαλούμενον τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον τὴν περὶ τούτου ἀποδείξιν.

Τὸν δ' ἤττον πρὸς τὴν λογικὴν συναρμολογούμενον συνδυασμὸν ἀρχῶν δυσσυμβιβάστων ἐξηγοῦμεν ἀπὸ πρακτικῆς μὲν ἐπόψεως ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι πολλάκις εὐχερέστερον διὰ τῶν διαδίκων θὰ κατορθώσῃ ὁ δικαστής νὰ ἐξεύρῃ τὰ ἐν τινι ἄλλοδαπῇ χώρᾳ κρατοῦντα· ἀκριβῶς ἀφ' οὗ διάδικός τις ἐπικαλεῖται τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον, δέον δὲ νὰ κριθῇ σχέσις τις, ἐν ἣ ἐνέχεται, κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, ὑπάρχει τις πιθανότης, ὅτι ὁ διάδικος θὰ δύνῃται ἴσως νὰ ἐξεύρῃ καὶ τὸν νόμον τοῦτον· πάντως δὲ θὰ ἔχῃ μείζον τὸ πρὸς τοῦτο ἐνδιαφέρον καὶ μετὰ μείζονος ἐπιμελείας θὰ ἐνεργήσῃ. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ πρακτικῆς ἐπόψεως· ἀλλ' ἀπὸ θεωρητικῆς; ἐκεῖ τὸ ζήτημα καθίσταται δυσχερέστερον, ὑπεκφεύγουσι δ' αὐτὸ πάντες — καθ' ὅσον γινώσκομεν — οἱ περὶ αὐτὸ ἀσχοληθέντες συγγραφεῖς, ἀρκοῦμενοι εἰς ἀναγραφὴν τοῦ πράγματος. Ἴσως δύναται νὰ εὑρεθῇ δικαιολογία τις ἐν τῇ ἐξῆς σκέψει: ἡ πολιτεία, ἣ, καθὰ εἵπομεν ἀνωτέρω, ὑποχρεουμένη νὰ παράσχῃ τῷ δικαστῇ αὐτῆς τὰς περὶ ἄλλοδαποῦ νόμου ἀναγκαιούσας αὐτῷ πληροφορίας, ἀφ' οὗ ἅπαξ ὑποχρεοῖ τὸν δικαστὴν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ἄλλοδαπὸν νόμον, ἀποφασίζει, μὴ θέλουσα νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς ἐκ τούτου κόπους ἢ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὰς πρακτικὰς σκέψεις, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγγράφομεν, ν' ἀπαλλαχθῇ ἐν μέρει τῆς παροχῆς πληροφοριῶν πρὸς τοὺς ἐαυτῆς δικαστάς, δίδουσα αὐτοῖς τὸ δικαίωμα νὰ προσπορίζωνται καὶ ἄλλως τὸ ἐν τινι περιπτώσει ἐφαρμοστέον δίκαιον, νὰ διατάσσῃσι δῆλον ὅτι ἀποδείξεις περὶ τοῦ δικαίου τούτου ἐπιβάλλοντες τὴν ἀπόδειξιν τῷ ἐπικαλουμένῳ τὸ ἄλλοδαπὸν δίκαιον διαδίκῳ. Οὕτω θὰ ἐξηγεῖτο καὶ ἡ μὴ κατάργησις τῆς διατάξεως τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας, οὕτω καὶ ἐν τῇ Γερμανικῇ πρακτικῇ καὶ τῇ Γερμανικῇ δικονομίᾳ ὁ συνδυασμὸς τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογῆς τοῦ ἄλλοδαποῦ δικαίου μετὰ τῆς ἐκ μέρους τῶν διαδίκων—ἂν διατάξῃ τὸ δικαστήριον—ἀποδείξεως τοῦ δικαίου τούτου.

Πάντως ὅμως αἱ ὑπὸ τῶν διαδίκων παρεχόμεναι ἀποδείξεις αὗται διαφέρουσιν ἐντελῶς τῶν συνήθων ἀποδείξεων πραγματικῶν γεγονότων, μὴ ὑποκείμεναι εἰς τοὺς περὶ τούτων δικονομικοὺς κανόνας μὴδὲ δε-

σμεύουσαι ὅπωςδήποτε τοὺς δικαστάς. Ὁ δικαστὴς δικαιούται καὶ ὑποχρεοῦται ὅπως προσπαθήσῃ δι' οἰουδήποτε μέσου, ὅπερ ἤθελε κρίνῃ κατάλληλον, νὰ προσπορισθῇ τὴν περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου ἀλλοδαποῦ δικαίου γνώσιν, θὰ σχηματίσῃ δὲ τὴν περὶ τοῦ νόμου τούτου πεποιθήσιν αὐτοῦ βοηθούμενος ἀπλῶς ἐκ τῶν ἀποδείξεων ἃς ἐπέβαλεν εἰς τοὺς διαδίκους, ζητῶν δὲ ν' ἀνακκλύψῃ τὴν οὐσιαστικὴν ἀλήθειαν⁶.

§ 5.

Ἐκ τῶν ἀρχῶν τούτων ἔπεται :

A'. Ὁ δικαστὴς ἐφαρμόζει τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπικλήσεως τῶν διαδίκων. Ὅθεν καὶ οἱ διάδικοι κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς δίκης ἐπικαλοῦνται τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον¹.

B'. Ὁ δικαστὴς, ὅπου μὲν γινώσκει τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον—πολλῷ δὲ μᾶλλον, ἐννοεῖται, ὅπου ὁ νόμος οὗτος εἶνε πασιδῆλος²—ἐφαρμόζει τοῦτον ἀμέσως. Ὅπου δὲν γινώσκει, ἐρευνᾷ τὰ περὶ τούτου ἐξ ἐπαγγέλματος, ζητῶν πληροφορίας παρ' ἀρμοδίας κατὰ τ' ἄνω λεχθέντα ἀρχῆς τῆς πολιτείας αὐτοῦ εἴτε ἐπιβάλλων ἀπόδειξιν εἰς τοὺς διαδίκους. Ἐπιβάλλει δὲ τὴν ἀπόδειξιν εἰς τὸν ἐπικαλούμενον τὸ ἀλλοδαπὸν δίκαιον διάδικον· οὕτω δύναται πράγματι ὁ ἐπικαλούμενος τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον διάδικος νὰ φαίνεται ὡς ἐν τῷ θέματι ἀποδεικνύων, διότι τρέχει τὸν κίνδυνον, ἂν μὴ βοηθήσῃ τὸ δικαστήριον, τοῦτο νὰ μὴ κατορθώσῃ νὰ προσπορισθῇ τὴν ἀναγκαιοῦσαν αὐτῷ γνώσιν· ἀλλὰ νομικῶς δὲν ὑποχρεοῦται εἰς τοῦτο, οὐδ' ἔχει σημασίαν ἡ περὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου γνώμη αὐτοῦ³.

⁶ Ἰδὲ v. Bar, l. c. σελ. 136 ἐπ. Stein l. c. σελ. 175. Asser, l. c. σελ. 36 Struckmann-Koch, Kommentar d. C. P. O. zu § 265. Seuffert, Kommentar etc. Anm. 2., Böhm, die räuml. Herrschaft σελ. 14 καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀναφερομένους. Πρβ. καὶ Story § 639.

¹ Goldschmidt, l. c. σημ. 18.

² Ὅπερ ἄλλως καὶ ἐκ τῆς δικονομίας ἡμῶν πάντως συμπεραίνεται (ἄρθ. 245 § 4 arg. a minore ad maius). — Ἰδὲ καὶ v. Bar l. c. σημ. 17. καὶ ἀπόφασιν τοῦ ἀνωτάτου Αὐστριακοῦ δικαστηρίου (Journal 13. σελ. 467).

³ Ἰδὲ Struckmann-Koch, l. c. καὶ ἀπόφ. τοῦ Γερμαν. Ἀνωτάτου ἐν Entscheidungen d. Reichsgerichts XII σελ. 36. Πρβ. καὶ Windscheid, Pand. I § 14 Anm. 4., 17. Anm. 2. καὶ ἀποφ. τοῦ πρῶτον ἀνωτάτου ἐμπορικοῦ Γερμανικοῦ δικαστηρίου (Entscheidungen des Reichso-

Γ'. Ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως: ἐπιτρέπονται πάντα τὰ μέσα, ἐξ ὧν δύναται ὁ δικαστὴς νὰ πεισθῇ περὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου, ἀποκλείονται ὅμως τὰ μέσα ὧν ἡ δύναμις ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαδίκων, ὅπως ἐν τισι συμβαίνει κατὰ τὴν ἀπόδειξιν πραγματικῶν γεγονότων. Ὅθεν ἡ ὁμολογία ἔχει ἣν δύναμιν καὶ ἐν τῇ ποινικῇ δίκῃ, καὶ δὲν ἀποτελεῖ δεδικασμένον μεταξὺ τῶν διαδίκων. Ὡφελεῖ δὴλα δὴ ἡ ὁμολογία, μόνον ἐφ' ὅσον πείθεται ὁ δικαστὴς ἐξ αὐτῆς περὶ τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας. Ὁ ὅρκος ἀποκλείεται⁴. διότι δὲν δύναται ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἡ ἔννοια ἀλλοδαποῦ δικαίου νὰ ᾗ ἀντικείμενον συμβιβασμοῦ μεταξὺ τῶν διαδίκων, οὐδὲ θὰ ἐπετρέπετο ν' ἀναγκασθῇ ὁ δικαστὴς νὰ ἐφαρμόσῃ ἐναντίον τῆς πεποιθήσεως αὐτοῦ τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον, ὡς θὰ ἠδύνατο νὰ συμβῇ χωρούσης τῆς δι' ἐπαγωγῆς ὅρκου ἀποδείξεως. Οἱ μάρτυρες δύνανται, πρὸ πάντων ἐπὶ ἀλλοδαποῦ ἐθίμου, νὰ χρησιμεύσωσι⁵. Καταλληλοτέρα πασῶν εἶνε ἔννευσται ἡ διὰ προσαγωγῆς ἐπισήμων ἐγγράφων, ἢ γνωμοδοτήσεων ἀλλοδαπῶν δικαστηρίων ἢ ἀρχῶν, ἢ ἐπισήμων ἀντιγράφων ἀλλοδαπῶν ἀποφάσεων ἀποδείξεις⁶. Ἐπίσης εἶνε φανερόν ὅτι δύναται νὰ διαταχθῇ καὶ πραγματογνωμοσύνη.

Καὶ τὸ ἀλλοδαπὸν ἔθιμον δίκαιον εἶνε καὶ οὐχὶ πραγματικὸν γεγονός: ὅθεν καὶ ἐκεῖ δὲν ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ἀποδείξεως πραγματικῶν γεγονότων διατάξεις, ἀλλ' οἱ ἀνωτέρω ἐν βραχεὶ ἐκτεθέντες κανόνες—μεταβαλλόμενοι μόνον ἕνεκα τῆς φύσεως τοῦ ἐθίμου ἐν τούτῳ, ὅτι ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς ἀποδείξεως αὐτῶν τῶν καθ' ἕκαστα γεγονότων, τῶν ἀποτελούντων τὴν βᾶσιν τοῦ ἐθίμου καὶ ἐξ ὧν ἀπό-

berhandelsgrichts VIII 152. XXV. σελ. 53) καὶ τοῦ νῦν Ἀκυρωτικοῦ (Entscheidungen d. R. G. X. 170. XXI. 175) καὶ ἄλλας πολλὰς ἀποφάσεις ἃς παρατίθησεν ὁ Böhm, Die räuml. Herrschaft σελ. 15 ἐπ.

⁴ Ἀπόφ. τοῦ Γερμαν. Ἀκυρωτικοῦ ἀπὸ 6 αὐτ. 1886. Laurent. I. c. v. Bar, I. c.—Goldschmidt, I. c. σελ. 385. ἀντιδοξεῖ ὁ Mittermaier (Archiv, I. c. σελ. 80) ὅστις ἀποκλείει μὲν τὸν ὅρκον, ἐπιτρέπει δὲ τὴν ὁμολογίαν. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Schöffner, Entwicklung d. intern. Pr. Rs. δέχεται ἐν τισι περιπτώσεσι τὸν ὅρκον, καίπερ ἀποκρούων τὴν ὁμολογίαν.

⁵ Ἴδὲ περὶ τούτων ἐν ἐκτάσει Mittermaier, I. c. σελ. 75 ἐπ., ὅστις ὅμως προτιμᾷ ν' ἀποκλείωνται οἱ μάρτυρες.

⁶ Ἴδὲ περὶ τούτων Mittermaier, I. c., v. Bar I. c., Goldschmidt I. c.

κειται εἰς τὸ δικαστήριον νὰ σχηματίσῃ τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως τοῦ ἐθίμου, δὲν ἀποκλείεται ὁ ὅρκος ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον ⁷.

Δ'. Τὰς ἀρχὰς ταύτας ὁμοθυμῶς δέχεται ἡ κρατοῦσα γνώμη ἐφαρμόζει δ' ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, ὡς καὶ ἄνω εἶδομεν, ἡ Γερμανικὴ νομολογία καὶ τινες ἄλλων κρατῶν ταύτῃ ἐπόμεναι. Προστίθουσιν ὅμως ἰδίως ἡ Γερμανικὴ πρακτικὴ ἐπιβοηθητικῶς οὕτως εἰπεῖν, εἰδικὰ τινὰ ἀξιώματα κολάζοντα πῶς τὸ αὐστηρὸν τῶν ἀρχῶν τούτων τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογῆς καὶ ἐρεῦνης τοῦ ἁλλοδαποῦ δικαίου: «ἄν, λέγει ὁ Goldschmidt, ὁ διάδικος δὲν ἐπεκαλέσθη παραλλαγὴν τινὰ τοῦ ἁλλοδαποῦ δικαίου ἀπὸ τοῦ ἐγχωρίου, ἢ δὲν ἀπεδείχθῃ ἐπαρκῶς ἡ παραλλαγὴ αὕτη, ἢ ἂν συμφωνῶσιν οἱ διάδικοι ἐν τούτῳ ὅτι ὁ ἁλλοδαπὸς νόμος εἶνε ἀπαράλλακτος τῷ ἐγχωρίῳ, ἐπιτρέπεται τῷ δικαστῇ νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ ἁλλοδαπὸν δίκαιον δὲν διαφέρει τοῦ ἐγχωρίου καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ τελευταῖον τοῦτο» ⁸. Ὁ δὲ *v. Bar* αἰτιολογεῖ τὴν τοιαύτην πρακτικὴν ἐκ τούτου, ὅτι πλεῖσται διατάξεις τοῦ δικαίου ἀπορρέουσιν ἀπλῶς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ὅθεν συγχωρεῖται τῷ δικαστῇ ἐπὶ νομοθεσιῶν διαφόρων κρατῶν, τὴν αὐτὴν κατεχόντων βαθμῖδα πολιτισμοῦ, τὸ τεκμήριον, ὅτι συμφωνοῦσι μεταξὺ τῶν τὰ ἐν λόγῳ δίκαια, ἐξ οὗ καὶ ἐπεταὶ ἄφ' ἑτέρου ὅτι περιορίζεται ὁ κανὼν οὗτος καὶ ἀργεῖ τὸ τεκμήριον ὅπου πρόκειται περὶ θεμάτων, περὶ ὧν δὲν δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ ἁλλοδαποῦ δικαίου ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐγχωρίου ⁹.

⁷ Ἴδὲ Goldschmidt, l. c., v. *Bar*, l. c.—Τὰ τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιστήμης ἐπὶ ἡμεδαποῦ ἐθίμου ἐξεθέσαμεν ἐν βραχεὶ ἁνωτέρῳ (σημ. 1 § 1η). Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ ὑποστηριζομένη γνώμη εἶνε σύμφωνος τῇ περὶ ἡμεδαποῦ ἐθίμου πρακτικῇ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

⁸ Ἴδὲ Goldschmidt, Handbuch σελ. 385 καὶ τὰς ἐκεῖ ἐν σημ. 19 ἀναφερομένας ἀποφάσεις. Böhm, l. c. σελ. 15. v. *Bar* l. c. σελ. 134: «Ἄν αἱ αἰτήσεις τῶν διαδίκων εἶνε βάσιμοι κατὰ τὸ ἐγχώριον δίκαιον καὶ ὁ δικαστὴς δὲν ἔχει ἀσφαλῆ γνώσιν περὶ τοῦ ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται, κατὰ τὸ δίκαιον, ὅπερ κυρίως ἔδει νὰ ἐφαρμοσθῇ, εἶνε ἀβάσιμοι, δύναται ὁ δικαστὴς νὰ θεωρήσῃ ὡς δεδομένον, ὅτι τὸ ἁλλοδαπὸν δίκαιον εἶνε ἐν τῷ θέματι ἀπαράλλακτον τῷ ἐγχωρίῳ καὶ δύναται νὰ μὴ ἐξετάσῃ ἐν τῇ ἀποφάσει ἂν καὶ ποῖον ἁλλοδαπὸν δίκαιον ἔδει νὰ ἐφαρμοσθῇ».

⁹ Ἴδὲ Böhm l. c. καὶ τὴν ἐκεῖ ἀναφερομένην ἀπόφασιν τοῦ πρῶην ἁνωτάτου ἐμπορικοῦ Γερμανικοῦ δικαστηρίου (Entscheidungen d. R. O. H.

Ἄν τοὺς κανόνας τούτους ἀκολουθῶσι τὰ ἀγγλικὰ δικαστήρια¹⁰, ἅτινα, ὡς ἀνωτέρω ὑπεδεικνύομεν, δὲν θεωροῦσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμοστέον τὸν ἀλλοδαπὸν νόμον, τὸ τοιοῦτον εἶνε εὐεξήγητον· ἀλλ' ὁ συνδυασμὸς τῶν κανόνων τούτων μετὰ τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου φαίνεται ἡμῖν θεωρητικῶς πάντως ἀστηρικτος. Ἴσως πρακτικοὶ λόγοι ὑπαγορεύουσι τὴν παρέκκλισιν ἀπὸ τῶν αὐστηρῶν ἀρχῶν εὐκολωτέραν ἄλλως ἐν Γερμανίᾳ διὰ τὴν ἐκεῖ ἔλλειψιν ῥητῶν διατάξεων.

Ἴσως εἶνε ὀρθὸν ὅπερ λέγει ὁ Bar, ὅτι δηλαδὴ ἄνευ τῆς ἐξαίρεσεως ταύτης, θὰ ἠναγκάζετο ὁ δικαστὴς ἐπὶ παντὸς θέματος, ὅπου πρόκειται περὶ ἀλλοδαποῦ νόμου, ὃν δὲν γινώσκει, καὶ ἔτι ὀφείλῃ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι αἱ διατάξεις τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου πρέπει νὰ συμφωνῶσι πρὸς τὰς τοῦ ἐγχωρίου, νὰ προβαίνειν εἰς ἐξερεύνησιν ἢ νὰ διατάσῃ ἀπόδειξιν περὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου. — Ἐστω ὄντως δὲ τὸ τοιοῦτο θὰ ἐπέφερε βραδύτητα ἐν ταῖς δίκαις· ἀλλὰ δύναται ἡ πρακτικὴ αὕτη σκέψις νὰ μεταβάλῃ τοὺς τεθέντας θεμελιώδεις κανόνας περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου; Νομίζομεν ὅτι δὲν δύναται· αὕτη δ' εἶνε καὶ ἡ τῶν *Laurent*¹¹ καὶ *Asser*¹² γνώμη, ἡ μόνη συμβιβάζομένη πρὸς τὴν σημερινήν, κρατοῦσαν ἄλλως, θεωρίαν περὶ ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου. — Ἐν μόνον δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκρούσωμεν: ἂν μεθ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας τὰς εἶτε ἐξ ἐπαγγέλματος εἶτε τῇ βοήθειᾳ τῶν διαδίκων γενομένας, ὁ δικαστὴς δὲν κατορθώσῃ νὰ προσπορισθῇ τὴν ἀναγκαιοῦσαν αὐτῷ γνῶσιν τοῦ ἐφαρμοστέου ἀλλοδαποῦ δικαίου, ἐπειδὴ ὀφείλει πάντοτε νὰ κρίνῃ τὴν πρόκειμένην αὐτῷ ὑπόθεσιν, θὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ἐγχώριον νόμον. Ἀλλ' ἡ περίπτωσις αὕτη σπανιώτατα θὰ παρουσιασθῇ σήμερον, ὅτε εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐφθάσεν ἡ μεταξὺ τῶν λαῶν ἐπικοινωνία.

Ε'. Τελευταῖον θὰ θίξωμεν ζήτημα σπουδαιότατον σχέσιν ἔχον πρὸς τ' ἀνωτέρω καὶ πολλάκις ἐνώπιον τῶν ἀκυρωτικῶν τῶν διαφό-

G. XXIII. 120). v. Bar l. c. σελ. 136. Πρβ. καὶ ἀπόφασιν τοῦ νῦν ἀνωτάτου Γερμανικοῦ δικαστηρίου ἀπὸ 21 Ἰουν. 1886 καὶ τὴν ἀπὸ 2 Δεκ. 1884.

¹⁰ Westlake l. c. § 334. Wharton § 779.

¹¹ l. c. σελ. 472.

¹² l. c. σελ. 35. — Πρβ. καὶ Niemeyer, Das in Deutschland geltende intern. Pr. R. Einl. σελ. 4.

ρων πολιτειῶν ἀναφανέν : ποία ἡ θέσις τοῦ ἀκυρωτικοῦ, παρ' ἡμῖν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀπέναντι τῆς ὑπὸ τῶν κατωτέρων δικαστηρίων ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου ; χωρεῖ ἀναίρεσις ἐπὶ μὴ ἐφαρμογῆς, ὅπου ἔδει νὰ γίνη, ἢ ἐσφαλμένης τοιαύτης τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου ; ἰδοὺ τὸ ζήτημα.

Ἐννοεῖται ὅτι ὅπου τὸ ἀλλοδαπὸν δίκαιον θεωρεῖται πραγματικὸν γεγονός, ἐκεῖ τὸ ἀκυρωτικὸν δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπέμβῃ. Οὕτως ἀπεφάνησαντο πλεῖσται γαλλικαὶ ἀποφάσεις¹³ — καίτοι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέγομεν, ἐπιτρέπει τὸ Γαλλικὸν Ἀκυρωτικὸν τὴν ἀναίρεσιν, ὅπου ἐκ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου παραβιάζεται ὁ Γαλλικὸς νόμος¹⁴. Οὕτως ἀποφαίνονται καὶ αἱ ὑπ' ἀρ. 8 τοῦ 1858 καὶ 43 τοῦ 1859 ἀποφάσεις τοῦ ἡμετέρου Ἀρείου Πάγου, στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς συνταυτίσεως τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου πρὸς πραγματικὰ γεγονότα.

¹³ Ἰδὲ τὰς παραπομπὰς εἰς ταύτας παρὰ *Laurent, l. c., Brocher, Cours etc.* σελ. 155. καὶ ἀνωτ. ἐν σημ. 2 ἐν § 3η. Περὶ τοῦ ζητήματος ἐν γένει πρβ. τὸ ἐκτενὲς ἄρθρον τοῦ *Féraud-Giraud, Des recours en cassation pour violation d'une loi étrangère* ἐν τῇ *Revue de droit international* 1892, σελ. 233 ἐπ.

¹⁴ Κατὰ τῆς πρακτικῆς ταύτης ἰδὲ *Demangeat, Introduction au Journal de Droit international privé*, καὶ *Féraud-Giraud, l. c.* σελ. 250. *Colin, Journal* 1890 σελ. 796. — Ὁ *Féraud-Giraud* ἀναγνωρίζει ὅτι κυρίως ἡ λογικὴ ἀπαιτεῖ, ὅπως χωρῇ ἡ ἀναίρεσις καὶ ἐπὶ μὴ ἐφαρμογῆς ἢ ἐσφαλμένης ἐφαρμογῆς ἀλλοδαποῦ νόμου — ὑπέρμαχόμενος διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῆς ἐξισώσεως τοῦ ἀλλοδαποῦ πρὸς τὸ ἡμεδαπὸν δίκαιον συμφῶνως καὶ τῇ ἐν τῷ κειμένῳ γνώμῃ ἡμῶν. Ἀλλὰ, λέγει, δὲν τολμᾷ νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῆς συνεπειᾶς ταύτης, προτείνει δὲ μέσην ὁδὸν (σελ. 260) : ἡ παραβίασις ἀλλοδαποῦ νόμου νὰ θεωρηθῇ ὡς παραβίασις νόμου εἰδικοῦ διέποντος τοὺς διαδίκους· ὅθεν θὰ χωρήσῃ ἀναίρεσις ἐν ᾗ περιπτώσει θὰ ἐχώρει τοιαύτη ἔνεκα παραβιασμοῦ τοῦ δεσμοῦ ὅστις ἐνοῖ τοὺς διαδίκους. Ἦτοι θὰ θεωρηθῇ ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος ὡς νόμος καθιερωθεὶς ἐκ συμβάσεως μεταξὺ τῶν διαδίκων (*pacta dant leges paciscentibus*). Ἰδὲ καὶ Γαλλ. Κωδ. ἄρθ. 1134)· ἀναφέρει δὲ ὁ *Féraud-Giraud*, ἀποφάσεις πολλὰς τοῦ Γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ, καθ' ἃς ἐπεμβαίνει τὸ Ἀκυρωτικὸν εἰς τὰς ἐρμηνείας τοιούτων συμβάσεων. Κατὰ ταύτην τὴν πρακτικὴν προτείνει ὅπως κρίνονται καὶ τὰ τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου. — Ἡ γνώμη τοῦ ἐγκρίτου νομομαθοῦς ἀγνοοῦμεν ἂν εὖρεν ἡχῶ παρὰ τοῖς Γαλλικοῖς Δικαστηρίοις· τὸ Ἀκυρωτικὸν φαίνεται μᾶλλον ἐμμένον τῇ παλαιᾷ αὐτοῦ νομολογίᾳ. Νομίζομεν δ' ὅτι ἡ τροποποίησις τοῦ *Féraud-Giraud* εἶνε θεωρητικῶς μὲν ἐσφαλμένη θὰ προσκρούῃ δ' ἐν τῇ καθέκαστα ἐφαρμογῇ.

Ἀφ' ἐτέρου ὅμως δὲν φαίνεται γενικῶς παραδεδεγμένον, ὅπου κρατεῖ ἡ θεωρία περὶ τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου, ὅτι ἐκεῖ δέον νὰ χωρῇ πάντοτε ἡ ἀναίρεσις ἐπὶ μὴ ἐφαρμογῆς ἢ ψευδοῦς τοιαύτης τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου¹⁵. Τὸ ζήτημα εἶνε κυρίως ἐξηρητημένον ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ περὶ ἀναίρεσεως κειμένου τῶν ἐκασταχῶ δικονομιῶν.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν δικονομίαν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἄνω ἐκτεθέντα (ἄρθρον 808) προφανῶς χωρεῖ ἡ ἀναίρεσις, ἂν δὲν ἐφηρμόσθη ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος (ἐφηρμόσθη ὁ ἡμεδαπὸς ἀντὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ, ἢ ὁ ἀλλοδαπὸς ὁ ταύτης τῆς πολιτείας ἀντὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ τοῦ ἐλείνης τὰς πολιτείας) ὅπου διαγράφεται τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐσωτερικοῦ δικαίου (π. χ. τοῦ ἀστικοῦ νόμου), ὅτε ὑπάρχει παραβίασις τῶν ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου διατάξεων τῆς ἡμετέρας ἐσωτερικῆς νομοθεσίας· διότι ὑπάρχει τότε ἀνκντιρρήτως «ἐσφαλμένη ἐφαρμογὴ εἴτε ψευδῆς ἐρμηνεία διατάξεως τοῦ ἀστικοῦ ἡμῶν νόμου»¹⁶. Ἀλλὰ καὶ ὅπου ἐφηρμόσθη μὲν ἀλλοδαπὸς νόμος, κακῶς ὅμως ἡρμηνεύθη, δέον, νομίζομεν, νὰ χωρήσῃ ἀναίρεσις·¹⁷ διότι ὁ ἀστικός ἡμῶν νόμος διατάσσει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀλλοδαποῦ, ἐννοεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὄντως ὑφισταμένου ἀλλοδαποῦ νόμου καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ ἐρμηνείᾳ· παραβιάζεται δὲ καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἡμῶν νόμος, ἂν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ νόμου, ἐφαρμοσθῇ διάταξις μηδαμῶς περιεχομένη εἰς τὸν ἀλλοδαπὸν τοῦτον νόμον.

Γ. Στροφεῖν.

¹⁵ Οὕτω ὁ *Laurent*, l. c., ὁ *Brocher*, l. c., κ. ἄ. ἀποκλείουσι τὴν ἀναίρεσιν. Ὁ *Brocher* ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι τὸ Ἀκυρωτικὸν ἐτέθη πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐνότητος τῆς ἐγγωρίου νομολογίας.

¹⁶ Οὕτω καὶ ἡ ἐν Γερμανίᾳ νομολογία τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, συμφώνως καὶ τῇ θεωρίᾳ. Ἰδὲ v. *Bar* l. c. σελ. 141. *Struckmann-Koch* zu § 511 ἄρ. 5 καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀναφερομένους. Ταῦτα συμφωνοῦσι, ὡς εὐκόλως ἐννοεῖται, καὶ πρὸς τὴν Γαλλικὴν πρακτικὴν περὶ τῆς ἐπικνελημμένως ἄνωτέρω διελάβομεν.

¹⁷ Ἐνταῦθα ὡς πρὸς τὴν Γερμανικὴν δικονομίαν ἀμφισβητεῖται τὸ ζήτημα ἐνεκα τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου 511 τῆς Πολιτ. Δικονομίας. Ἀποκλείει τὴν ἀναίρεσιν de lege lata ὁ *Bar* (l. c. σελ. 1431) ῥητῶς ὅμως παραπονοῦμενος κατὰ τῆς ἀνακολουθίας τῆς Γερμ. Δικονομίας καὶ ὑποστηρίζων de lege ferenda τὸ ἀντίθετον σύστημα, τὸ ἐν τῷ κειμένῳ ὑφ' ἡμῶν ὑποδεικνύμενον. Οὕτω καὶ ὁ *Féraud-Giraud* κατὰ τὴν αὐστηράν, ὡς λέγει, λογικὴν (Ἰδὲ περὶ τούτου ἄνωτ. σημ. 14).

Προτάσεις πρὸς βελτιώσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Εἰρηνοδικῶν

Ἀριθ. 2.—Ἵνα βελτιωθῇ ὁ τῶν Εἰρηνοδικῶν θεσμός, ὥστε ἀπροσκόπτως καὶ ἀποτελεσματικῶς νὰ λειτουργῇ, δεῖται τῶν ἐξῆς μεταρρυθμίσεων. Α') Ἐπάσα ἥ τε ἐπ' ἀναφορᾷ καὶ ἡ κατ' ἀντιδικίαν διαδικασία νὰ ἐνεργῇται ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου. Β') Νὰ ἐπιτρέπηται ἐν πάσῃ ἐργασίμῳ ὥρᾳ ἡ αὐτόκλητος τῶν διαδίκων προσέλευσις ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου πρὸς συμβιβαστικὴν λύσιν τῶν διαφορῶν αὐτῶν, καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ πρὸς ἑκδοσιν ἀποφάσεως. Ἐν κατεπειγούσῃ περιπτώσει νὰ σημειῶται ἐν τῇ κλίσει ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου ὁ ὅρισμός τῆς δικασίμου, ἡ δὲ κλήτευσις τοῦ ἐναγομένου νὰ γίνηται δι' ἀπλοῦ ἀντιγράφου τῆς κλήσεως ταύτης, ἄνευ πράξεως. Γ') Ἀγραμμάτου ὄντος τοῦ ἐνάγοντος νὰ ὑποχρεῶται ὁ Εἰρηνοδίκης ἐν τοῖς Εἰρηνοδικείοις Γ' τάξεως νὰ συντάσῃ τὴν κλῆσιν καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς κλητεύσεως τοῦ ἐναγομένου διὰ τοῦ παρ' αὐτῷ διοριζομένου κλητῆρος, νὰ μὴ ᾔνε δὲ λόγος ἐξαίρέσεως τοῦ κλητῆρος ἡ συγγένεια πρὸς τὸν διάδικον. Δ') Νὰ καταργηθῶσιν αἱ ἐγγράφοι προτάσεις, ἐκτὸς ἐὰν οἱ διάδικοι συμφωνῶσιν εἰς ὑποβολὴν τοιούτων, τὰ δὲ πρακτικὰ νὰ συντάσσωνται ἐντὸς 3 ἡμερῶν καὶ αἱ ἀποφάσεις νὰ ἐκδίδωνται ἐντὸς 10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως εἰς τὸν Εἰρηνοδίκην. Ε') Νὰ καταργηθῶσι τὰ πινάκια καὶ τὰ βιβλία τῶν ἀνακοπῶν. Σ') Ἡ προφορικὴ συζήτησις καὶ ἡ αὐτοπρόσωπος ἐμφάνισις τῶν διαδίκων ἐν τοῖς Εἰρηνοδικείοις Β' καὶ Γ' τάξεως νὰ ᾔνε ὑποχρεωτική. Ζ') Ἐφεσις κατὰ τῶν προδικαστικῶν ἀποφάσεων νὰ συχωρῇται ὅσάκις τὰ παράπονα στρέφονται εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ θέματος, τὸ βάρος καὶ τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεώς της. Η') Ὁ ἡττώμενος διάδικος νὰ καταδικάζεται, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰσχύοντος Νόμου περὶ χαρτοσήμου, εἰς τὰ τέλη, ἅτινα θὰ ἐκκαθαρίζωνται ἀναλελυμένως ἐν τῇ ὀριστικῇ ἀποφάσει, ἢ, ἐν περιπτώσει συμβιβασμοῦ, ἐν τῇ ἐκθέσει, καὶ θὰ εἰσπράττωνται προνομικῶς διὰ τοῦ Ταμεία. Θ') Νὰ καθορισθῇ ἀμοιβὴ τῷ τε Εἰρηνοδίκῃ καὶ τῷ Γραμματεῖ καὶ τῷ Παρέδρῳ, ὅσάκις ἀναπληροῖ οὗτος τὸν Εἰρηνοδίκην, ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἐκκαθάρσεως διὰ τὴν ἐκτὸς τῆς ἑδρας αὐτῶν ἐκτελουμένην ὑπὲρ τῶν διαδίκων ἐργασίαν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ Εἰρηνοδικείου· ἡ δὲ ἀμοιβὴ αὕτη νὰ ἐπιδικάζεται ἐν τῇ ὀριστικῇ ἀποφάσει, νὰ κατα-

βάλληται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπιμελεστέρου τῶν διαδίκων πρὸ τῆς λήψεως ἀπογράφου ἢ ἀντιγράφου τῆς πράξεως, ἥτις τῇ ἐπιμελείᾳ του ἐνηργήθη. Διὰ δὲ τὰς ἐντὸς τοῦ Εἰρηνοδικείου διεξαγομένας ἐργασίας ν' ἀπαγορεύηται ἐπὶ ποινῇ παύσεως πᾶσα ὑπὸ οἰονδήποτε τύπον ἀμοιβή. I') Ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν πτωχεύσεων, ὅταν ἀπαιτῆται ἡ πρόσληψις Εἰρηνοδίκου, ν' ἀπαγορεύηται ἡ ἀμοιβὴ πρὸς τὸ προσωπικὸν τοῦ Εἰρηνοδικείου ἐπὶ ποινῇ παύσεως· μόνον δ' ἐπὶ τῶν ἀπογραφῶν νὰ ὀρίζηται ἀμοιβὴ ἀνάλογος ὑπὸ τοῦ Εἰσηγητοῦ τῆς πτωχεύσεως. IA') Ἡ ἀμοιβὴ τῶν δικηγόρων νὰ ὀρισθῇ εἰς δρ. 5 διὰ πᾶσαν ἐν τῷ Εἰρηνοδικείῳ συζήτησιν· ἐὰν ὅμως αἱ συζητήσεις ὑπερβαίνωσι τὰς 4 μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως, νὰ μὴ παρέχεται ἄλλη ἀμοιβή, ἢ δ' ἀνωτέρω νὰ ἐπιδικάζηται ἐν τῇ ὀριστικῇ ἀποφάσει κατὰ τοῦ ἡττωμένου. Τὰ λοιπὰ ὅμως δικαιώματα τῶν δικηγόρων νὰ διπλασιασθῶσι.—IB') Νὰ ἐρμηνευθῇ τὸ ἀδιαίρετον τῆς ὁμολογίας, καὶ καθορισθῇ ὅτι ἐπὶ ἀδιαίρετου ὁμολογίας ἐκ μέρους τοῦ ἐναγομένου ἐν περιπτώσει ἐπαγωγῆς ὅρκου ὁ ἐπαγόμενος ὅρκος θὰ περιλαμβάνῃ καὶ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ ἐναγομένου.

Ἰωάν. Ν. Ἀλεξόπουλος δικηγόρος ἐν Ἐρμουπόλει.

Ἀριθ. 3.—A') Ν' ἀπαλλαγῶσιν οἱ Εἰρηνοδίκαι τῆς πολιτικῆς, ἥτις θέλει τὴν δικαιοσύνην ἀδικοῦσαν, δι' εὐνόητους λόγους. Τοῦτο ἐπιτευχθήσεται, ἐν μέρει τουλάχιστον, ἐὰν αἱ μεταθέσεις τῶν Εἰρηνοδικῶν ἐνεργῶνται ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους. Πᾶσαν δὲ ἀνάγκην μεταθέσεως ἐντὸς τοῦ ἔτους νὰ προτείνῃ ὁ Εἰσαγγελεὺς, ὑποβάλλων τὴν τοιαύτην πρότασιν εἰς τὸ ἀρμόδιον συμβούλιον, ὅπερ, ἐκτιμῶν τοὺς λόγους νὰ ἐκδίδῃ τὴν ἀπόφασίν του, οὖσαν ὑποχρεωτικὴν διὰ τὸν Ὑπουργόν. Ἐν περιπτώσει δ' ἐγκρίσεως τῆς ἄνω προτάσεως, νὰ μετατίθενται τόσοι μόνον Εἰρηνοδίκαι, δι' ὅσους ὑπάρχουσι προτάσεις, καὶ οὐχί, ὡς ἄλλοτε, ἀφορμῆς διδομένης νὰ μετατίθενται πολλοί.

B') Νὰ μορφωθῶσι χαρακτηῆρες. Τοῦτο δ' ἐπιτευχθήσεται, ἅμα ὡς νομοθετηθῇ ἡ ἄνω πρότασις, καὶ καθαρισθῇ ἡ ὑπηρεσία ἀπὸ τῶν ἀμαθῶν, τῶν ἀμελῶν καὶ τῶν ἀνηθίκων, οὓς γινώσκει ἡ εὐχερῶς μανθάνει ἡ ὑπηρεσία.

Γ') Νὰ μὴ συμβολαιογραφῶσιν οἱ εἰρηνοδίκαι, εἰμὴ ὅπου, ὡς ἐκ

τοῦ εὐαρίθμου τῶν συντασσομένων συμβολαίων, οὐδεὶς δέχεται νὰ διορισθῇ συμβολαιογράφος. Ἐντεῦθεν δὲ προκύπτει διπλῇ ὠφέλεια· τὸ μὲν ὁ Εἰρηνοδίκης ἔσεται ἀκεραιότερος, πολλοὺς γὰρ παρασύρει ὁ πειρασμὸς τῆς ὠφελείας ὑπὲρ τῶν τοκιστῶν, οἵτινες συντάσσουν τὰ περισσότερα συμβόλαια, καὶ συγχρόνως εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κατὰ τόπους κομματάρχαι· τὸ δὲ δὲν θὰ γίνηται πλέον λόγος περὶ ἑκατοντάδων ἐκκρεμῶν ἀνακρίσεων, ἀσχοληθησομένων τῶν Εἰρηνοδικῶν εἰς τὴν περαιοσιν αὐτῶν, μὴ ἐχόντων πολλὴν ἄλλην ἐργασίαν.

Δ') Νὰ μὴ παρορῶνται οἱ ἐπιστήμονες Εἰρηνοδίκαι, τοποθετούμενοι εἰς τὰ ἀπώτερα τοῦ Κράτους, ἐν ᾧ λήγοντος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος αἱ Ἀθῆναι, αἱ Πάτραι καὶ ἄλλαι πρωτεύουσαι νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν, δικάζονται ὑπὸ πρακτικῶν Εἰρηνοδικῶν. Τῆς τοιαύτης τοποθετήσεως τ' ἀποτελέσματα ἐφάνησαν καὶ κατὰ τὸ π. ἔτος, δικασάντων τῶν ἐν Ἀθήναις Εἰρηνοδικῶν ἀνακοπὰς κατὰ πρωτοκόλλων ἀδηλώτων οἶνων, καὶ ἐκδοσάντων ἐκάστων διαφόρους ἀποφάσεις.

Ε') Εἰρηνοδικεῖα τινὰ τῶν Κυκλάδων, μὴ παρέχοντα ἄλλην ὠφέλειαν τῷ Εἰρηνοδίκῃ, ἐκτὸς τῆς ἐννενηκονταδράχμου μισθοδοσίας, νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἵνα μὴ δυστυχῶσιν οἱ ὑπάλληλοι, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖναι οἰκογενειάρχαι. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐννοιαν τοῦ ἄρθρου 225 Δικαστ. Ὁργ. μὲ τὸ μέχρι τοῦ ἡμίσεως ἄνισον τῆς μισθοδοσίας. Τί σημαίνει ὑπάλληλος ἰσόβαθμος μὲν, ὀλιγώτερον δὲ μισθοδοτούμενος;

Σ') Νὰ καταργηθῇ ἡ Γ' τάξις τῶν Εἰρηνοδικείων.

Ζ') Ν' ἀπαλλαγῶσιν οἱ Εἰρ. τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν ἀδηλώτων οἶνων, καὶ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ἐκλογ. καταλόγου, διότι αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἀπασχολοῦσι πάντας τοὺς Εἰρηνοδικὰς καθ' ὅλον τὸν Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον, παραιτοῦντας ἐξ ἀνάγκης τὰ κύρια αὐτῶν καθήκοντα.

Δ. Α. Χούντρας Εἰρηνοδίκης

Εὐχαρίστως εἶδομεν, ὅτι ἡ πρωτοβουλία, ἣν ἡ Νομικὴ ἔσχεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Δικαστ. Μεταρρυθμίσεως, ἤγειρε ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλ. Ἀθηνῶν. Ἐν προσφάτῳ αὐτοῦ συνεδρίῳ ὁ κ. Γ. Φιλάρετος προὔτεινε καὶ ὑπεστήριξε ριζικὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ δικαστ. ὀργανισμοῦ, ὁ δὲ Σύλλογος συνέστησεν ἐπιτρο-

πείαν, ἥτις καταρτίζουσα πλήρες σύστημα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προταθέντων, νὰ φέρῃ αὐτὸ πρὸς εὐρείαν συζήτησιν. Ἡ Νομικὴ μὴ παύουσα νὰ δέχεται καὶ δημοσιεύη γνώμας καὶ προτάσεις, ὡς μέχρι τοῦδε, θέλει παρακολουθήσῃ καὶ τὴν ἐν τῷ Δικηγ. Συλλόγῳ γενησομένην ἐργασίαν, ἐπὶ τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι, ὅτι συγκεντροῦσα οὕτω καὶ δημοσιεύουσα τὰς γνώμας ὡς πλείστων ἐνταῦθα τε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις νομικῶν, θέλει συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀγαθοῦ τέλους. Εἰς τοῦτο δ' ἀκριβῶς ἀπέβλεπεν ἡ Νομικὴ ὑψοῦσα τὴν σημαίαν τῆς Δικαστικῆς Μεταρροθυμίσσεως.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Κατὰ τὸ ἔτος 1892¹

Ἀγροτικὸν ζήτημα. — Ἀρχικῶς ἡ γῆ ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἦτο διηρημένη εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ἀνηκούσας εἰς εὐάριθμον τάξιν ἰδιοκτητῶν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1881 κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐν Σκωτίᾳ, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ ἐψηφίσθησαν ἕνεκα τῶν λαϊκῶν ἀξιώσεων καὶ μετὰ εὐρείας κοινοβουλευτικῆς συζητήσεως πολλοὶ νόμοι, τείνοντες εἰς τὴν κατάτμησιν τῶν ἰδιοκτησιῶν καὶ τὴν διευκόλυνσιν τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν δι' ἀναγκαστικῆς μισθώσεως.² Τοιοῦτον εἶχε σκοπὸν καὶ ὁ νόμος τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1887 (An. Lég. Etrang. 1888 p. 117).

Νόμος 27 Ἰουνίου 1892 περὶ σχηματισμοῦ μικρῶν ἰδιοκτησιῶν διὰ τὴν γεωργίαν. Ὁ ὑπὸ τοιοῦτον τίτλον τελευταῖον ψη-

¹ Αἱ παραπομπαὶ γενήσονται εἰς τὴν τελευταίαν **Ἐπετηρίδα τῆς ἀλλοδαπῆς νομοθεσίας**, τὴν δημοσιευθεῖσαν τῷ 1893 ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου τῆς Συγκριτικῆς νομοθεσίας, περιέχουσας δὲ τοὺς κυριωτέρους νόμους οἵτινες ἐψηφίσθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1892. Ἐννοεῖται, ὅτι ἐξ αὐτῶν γενήσεται μνεῖα μόνον περὶ τῶν παρεχόντων ἰδιαίτερόν τι ἐνδιαφέρον καὶ παρ' ἡμῖν. Ἡ σύντμησις τῆς *Annuaire de Législation Etrangère* αὕτη: — An. Lég. Etrang. Ἐκεῖ εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης παραπομπὰς καὶ εἰς ἄλλους συγγραφεῖς.

² Zolla, La loi sur les petits domaines agricoles en Angleterre, Le monde économique des 10 et 17 Septembre 1892.

φισθεὶς νόμος σκοπεῖ νὰ δημιουργήσῃ τάξιν μικρῶν ιδιοκτητῶν ἀκινήτων κτημάτων ἐκτάσεως οὐχὶ μεγαλειτέρας τῶν 50 ἄρων (acres), ἀντιστοιχούντων πρὸς 20 ἐκτάρια (hectares), ὧν τὴν ἀπόκτησιν διευκολύνει τὸ Κράτος ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ καλλιεργῶνται ὑπὸ τῶν ἰδίων ιδιοκτητῶν. Ἐκαστος αὐτῶν ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ ἐν ἀρχῇ τὸ πέμπτον τοῦ ἀντιτίμου τῆς ιδιοκτησίας καὶ νὰ κατασκευάσῃ οἰκίσκον. Ὁ νόμος οὗτος σύγκειται ἐκ τριῶν κεφαλαίων. Τὸ πρῶτον καθορίζει τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν μικρῶν ιδιοκτησιῶν ὑπὸ τῶν συμβουλίων τῶν κομητειῶν. Τὸ δεύτερον κανονίζει τὰς διατυπώσεις δανείων, γενομένων ὑπὸ τῶν συμβουλίων τῶν κομητειῶν πρὸς τοὺς γαιοκτῆμονας, τοὺς ἀγοράζοντας μικρὰς ιδιοκτησίας· τὸ δὲ τελευταῖον περιέχει συμπληρωτικὰς τινὰς διατάξεις. Ὁ νόμος οὗτος σύγκειται ἐξ ἄρθρων 27, ὧν τὸ πρῶτον ἔχει κατὰ μετάφρασιν ὡς ἀκολούθως:

«Ἄρθ. 1. — Ἐὰν συμβούλιόν τι κομητείας νομίζῃ, ὅτι ἐν τῇ κομητείᾳ, ἣν ἐκπροσωπεῖ, ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τοῦ σχηματισμοῦ μικρῶν ιδιοκτησιῶν, δικαιολογοῦσα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τούτου, δύναται τὸ αὐτὸ συμβούλιον, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου, νὰγοράσῃ ἀκίνητα, κατὰλληλα πρὸς σχηματισμὸν μικρῶν ιδιοκτησιῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ μεταπωλήσεως αὐτῶν πρὸς τοὺς βουλομένους νὰ τὰς ἀγοράσωσι καὶ καλλιεργήσωσιν οἱ ἴδιοι. — Small holding σημαίνει ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ γῆν ἀγοραζομένην, ὅπως χρησιμεύσῃ καθ' ὃν ὁρίζει ὁ παρὼν νόμος τρόπον διὰ τοῦ συμβουλίου τῶν κομητειῶν, ἐντεταλμένου πρὸς τοῦτο διὰ τοῦ ἰδίου νόμου καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἐκτασις εἶνε ἀνωτέρα ἐνὸς acre, κατώτερα δὲ τῶν πεντήκοντα ἢ ἀνωτέρα μὲν τῶν πεντήκοντα acres, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα, ἐξακριβούμενον κατὰ τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, δὲν ὑπερβαίνει τὰς πεντήκοντα λίρας στερλίνας» (An. Lég. Étrang. 1893 p. 19—31).

Ἄλλοι νόμοι. — Ὁ ν. τῆς 29 Μαρτίου 1892 ἐπιβάλλει ποινὰς εἰς τοὺς προκαλοῦντας ἀνηλίκους, ἵνα στοιχηματίζωσιν ἢ νὰ δανειζοῦνται (An. Lég. Étrang. 1893 p. 7-9). — Ὁ ν. τῆς 27 Ἰουνίου 1892, συγκείμενος ἐξ ἄρθρων 27, κανονίζει τὰ περὶ τῆς τελέσεως γάμου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἁγγλων (αὐτόθι σ: 9-18). — Ὁ ν. τῆς 27 Ἰουνίου 1892 πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἰρλανδίᾳ ἐπιβάλλει τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκ-

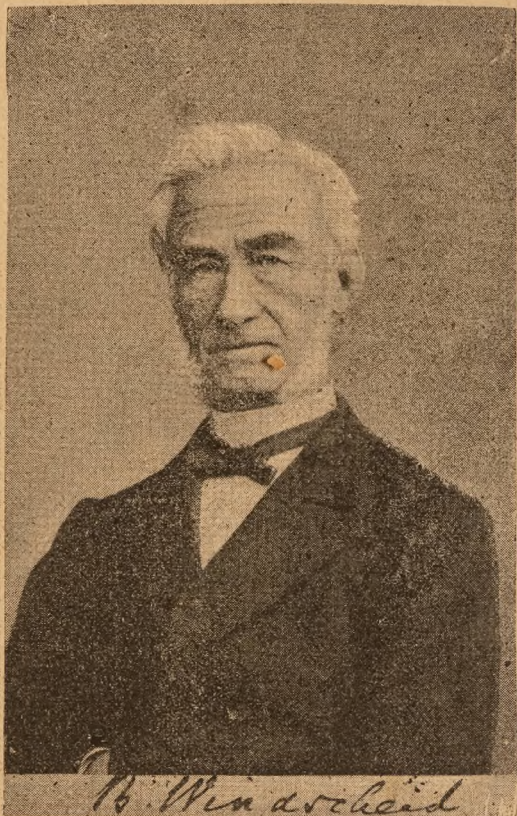
παίδευσιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν ἡλικίας ἀπὸ τοῦ 6—11 ἔτους (αὐτόθι σ. 31—40) — **Ὁ ν. τῆς 27 Ἰουνίου 1892** ἐτροποποίησε τοὺς περὶ δημοσίων βιβλιοθηκῶν νόμους (αὐτόθι σ. 40). — **Ὁ ν. τῆς 28 Ἰουνίου 1892** συγκείμενος ἐξ ἄρθρων 518 ὀργανίζει τὴν ἐν ταῖς χωμοπόλεσι τῆς Σκωτίας ἀστυνομίαν (αὐτόθι σ. 44—72).

Γεώργιος Φιλάρετος

ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΒΙΝΤΣΑΪΔ

Ἐγεννήθη ἐν Δύσελδορφ τὸ 1817 ἀπέθανε δ' ἐν Λειψίᾳ τὴν 25 Ὀκτ. 1892, ἐτῶν 75. Τὸ 1840 ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν Βόνῃ, τὸ 1847 ἑκτακτος καθηγητὴς, κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκλήθη εἰς Βάσελ τῆς Ἑλβετίας ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Ρωμ. Δικαίου. Κατὰ τὰ ἔτη 1852—1857 ἐδίδαξεν ἐν Κράϊφσβαλδ τῆς Πρωσίας, εἶτα ἐν Μονάχῳ μέχρι τοῦ 1871, εἶτα δ' ἐν Αἰλδεμβέργῃ μέχρι τοῦ 1874, καὶ ἔκτοτε μέχρι τελευτῆς ἐν Λειψίᾳ. Ἐδίδαξεν οὕτως ὑπὲρ τὸν ἡμισυν αἰῶνα διηνεκῶς, ἡ δὲ διδασκαλία αὐτοῦ ἤσκησεν ἐν τῷ δικαίῳ μεγίστην ἐπίδρασιν ἀνατὴν τὴν Γερμανίαν. Ἐπίσης καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργον αὐτοῦ *Lehrbuch des Pandektenrechts* ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας ἦν πρότυπον διδακτικοῦ συγγράμματος καὶ πηγὴ ἀνεξάντλητος διὰ τοὺς μελετῶντας τὸ Γ' ρωμ. Δίκαιον. Μεθ' ὅλας δὲ τῶν ἐπικριτῶν τὰς προσβολὰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο διεκδικεῖ ἔτι θέσιν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ διὰ τὸ εὐρυθμον, μεθοδικὸν καὶ ἐν καλλιτεχνικῇ σοβαρότητι ἄρτιον αὐτοῦ. Ὁ Βίντσαϊδ προσέτι ἦν ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων ἐργατῶν τοῦ παρασκευαζομένου Ἀστικοῦ Κώδικος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸν χαρακτῆρα δ' ἦν ὁ Β. ἀπλοῦς καὶ ἀφελής, ὡς εἶνε πάντες οἱ ἀληθεῖς λειτουργοὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἡ βαθεῖα ἐπιστημ. μόρφωσις δὲν ἐξεδηλοῦτο παρ' αὐτῷ ἐν ἰδιορρυθμίᾳ, οὐδὲ ἡ διηνεκῆς μελέτη καθίστα αὐτὸν ἀπρόσιτον, ἢ ἐπιλήσιμονα τῶν λοιπῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Ὅσοι ἠτύχησαν ν' ἀκροασθῶσιν αὐτοῦ παραδίδοντας τρεῖς καθ' ἑκάστην ὥρας, δὲν θὰ ἐσημείωσαν, πιστεύω, οὐδὲ μίαν (κυριολεκτικῶς) αὐτοῦ ἀπουσίαν, οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν χειμῶνι. Ἀείποτε δὲ ζωνρὰ θὰ παραμένῃ τοῖς ἀκροαταῖς οὐ μόνον ἡ καθ' ὅλου διδασκαλία αὐτοῦ, ἀλλ' ἰδίως οἱ καθ' ἐξαμηνίαν ἐπίλογοι ταύτης *Nun, meine Herren* — Ἦδη, κύριοί μου (ἐπεφώνει ὁ σε-

«Θαστὸς πρέσβυτης) ἐπερατώσαμεν τὴν σειρὰν τοῦ μαθήματός μας. Καὶ τοὺς λόγους τούτους ἀπήγγελλε μετὰ φωνῆς ὑποτρεμούσης ἐκ λυγμῶν, οὓς προὔκάλει ἐν αὐτῷ ἡ συναίσθησις, ὅτι ἔμελλε ν' ἀποχωρισθῇ πρὸς καιρὸν τῆς καθέδρας καὶ τῶν ὁμιλητῶν του. Ἀφοῦ δὲ ἀπέτεινε θερμὰς συμβουλὰς παρορμῶν εἰς τὴν μετὰ ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης, κατήρχετο τῆς ἐδρας καταλείπων ἡμιτελῆ τὸν

λόγον ἐκ τῶν ἀκατασχέτων δακρύων! Εἰμὶ βέβαιος, ὅτι τὸ ζῶν ἐκεῖνο ὑπόδειγμα διδασκάλου ἀληθοῦς καὶ πιστοῦ ἐν τῷ καθήκοντι ἐνέπνεε τοὺς νεκροὺς ἀκροατὰς πολὺ ἰσχυρότερον ἢ τόμοι ὅλοι παραινέσεων καὶ συμβουλῶν ἀναγινωσκόμενοι. Τὴν μικρὰν ταύτην παρεκβολὴν ἐπετρέψαμεν ἑαυτοῖς νομίζοντες ὅτι ἐκδηλοῦμεν τὸ φρόνημα πλείστων ἐλλήνων ἀκροατῶν του ἐπιθυμούντων ἐπὶ τῇ εὐκχερίᾳ ταύτῃ νὰ ἀποτίσωσιν ἐλάχιστον εὐγνωμοσύνης φόρον πρὸς ἀλησμόνητον διδάσκαλον οἷος ὁ Βερνάρδος Βίντσαϊδ.

Ἡλ. Λιακόπουλος

Παραγραφαὶ τῶν ἀγωγῶν κατὰ τοῦ Δημοσίου ὑπὸ Δημ. Παπα-
ευστρατίου γραμμ. ἐν τῷ Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν. Τυπογραφεῖον
Ἑστίας. 1895 Σελ. 88. Χάρτης καὶ τύπος ἀρίστος. Τιμ. δρ. 2.

Ἡ πραγματεία διηρημένη εἰς τρία μέρη ἐξετάζει ἐν τῷ α' τὰς
παραγραφὰς κατὰ τὸν λογιστ. νόμον, ἐν τῷ β' τὰς κατὰ τὸν ν. ΧΛ'
καὶ ἐν τῷ γ' διαφόρους εἰδικὰς παραγραφὰς. Ὁ συγγ. ἀναχωρῶν
ἀπὸ τῆς σχετικῆς τοῦ νόμου διατάξεως ἀπαριθμεῖ τὰ διάφορα θέματα
τῆς ἐφαρμογῆς, καταδεικνύων οὕτω τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ἀληθῆ τῆς
διατάξεως ἔννοιαν. Ἐν λεκτικῷ ὁμαλῷ καὶ ἰδεῶν σαφηνείᾳ, ἄνευ
θεωρητικῶν πτήσεων, πειστικῶς δ' ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασιν, ὁ συγγ.
συνεκέντρωσεν ἀπάσας τὰς συνήθεις ἐν τῇ πρακτικῇ περιπτώσεις καὶ
ἀπέδωκεν ἐκάστη τὴν προσήκουσαν θέσιν. Οὕτω κατήρτισε πονημά-
τιον λόγου ἄξιον καὶ ἐπαινετόν, χρησιμώτατον δ' ἐν τῇ πράξει. Ἐν
τῷ ζητήματι τοῦ χρόνου τῆς παραγραφῆς τοῦ πρὸς σύνταξιν δικαίω-
ματος τάσσεται (σελ. 68) ὑπὲρ τῆς γνώμης τῆς τριακονταετίας, ἣν
καὶ ὁ Ἄρ. Πάγος ἡσπάσθη. Ἡμεῖς (Κῶδιξ Συντάξεων σελ. 5) ἐτά-
χθημεν ὑπὲρ τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς, τὸ μὲν βασιθεύοντες εἰς
τὸ ἄρθ. 9 τοῦ ν. ΦηΒ' 1877 (αὐτόθ. σελ. 49), τὸ δὲ κυρίως νομί-
ζοντες, ὅτι τὸ πρὸς σύνταξιν δικαίωμα ἀκριβῶς καὶ προκαταβολικῶς
ὑπὸ τῶν σχετικῶν νόμων διαγραφόμενον δὲν εἶναι τι ἀόριστον χρῆζον
καθορισμοῦ, ἵνα μεταμορφωθῇ εἰς χρέος, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς χρέος τοῦ Δη-
μοσίου, καὶ δὴ ὠρισμένον ἐν ἀριθμοῖς ὑπ' αὐτῶν τῶν νόμων. Τὸν συγγ.
προσέτι διέλαθεν ἡ τοῦ ἄρθ. 106 τοῦ περὶ ὀργαν. τελωνείων νόμου
ἀντικατάστασις διὰ τοῦ ἄρθ. 17 τοῦ ν. ΑΠηΘ' 1892 (ἴδε ἐμὸν Κώ-
δικα Τελωνιακὸν σελ. 36, 201 καὶ 203) διὸ καὶ παρατίθωσιν (ἐν
σελ. 81) τὸ κατηρηγμένον κείμενον ἀντὶ τοῦ καταργήσαντος, ὅπερ
ὁμως, εἰρήσθω, δὲν παραλλάσσει ποσῶς ἐκείνου.

Η. Λιακόπουλος

Δελτίον τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορ. Ἀκαδημίας
ἀπᾶξ τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενον. Ἐτησίᾳ συνδρομῇ δρ. 3. Διευθυ-
ντῆς Π. Ι. Φέρμπος, συνεργάται δὲ οἱ καθηγηταὶ τῆς ὁμωνύμου
Ἀκαδημίας καὶ ἄλλοι. Ἐξεδόθη τὸ Α' τεῦχος.

Σπουρ. Βάθης κριτῆς καὶ εἰσηγητῆς τῆς βραβευθείσης Λατινικῆς
γραμματικῆς Χ. Πούλιου ἐλεγχόμενος ὑπὸ *Εὐαγγ. Κοφινιώτου*.
Τυπογρ. ὁ Παλαμήδης. 1894 Σελ. 140.

Μιλτ. Πανταζῆ Ἀνασκευὴ τῶν κατὰ τῆς γραμματικῆς αὐτοῦ κατηγοριῶν τοῦ κ. Γ. Χατζηδάκη. Τυπογραφεῖον Π. Λεῶν. 1895. Σελ. 72.

Τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ Ὀλυμπίας ἀρχαῖα ὑπὸ Β. Λεονάρδου Ἐφόρου ἀρχαιοτ. Τυπογρ. Κωνσταντινίδου 1895. Σελ. 40. δρ. 1.

Φιλολογικοὶ Κροκυλεγμοὶ περὶ τῶν ὀνομάτων εἰς πουλλος— πουλλα—πουλλον—πουλλὶ κτλ. ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι. Σελ. 28.

Νομολογία Ἀρ. Πάγου (ἀστική) ὑπὸ Σ. Μπαλάνου καὶ Σ Γκίνη. Τεῦχ. Γ' περιέχον τὴν νομολ. ἐπὶ τῶν ὅρων Δουλεῖαι μέχρι Κατοικία. Δραχ. 2.

Σφάλματα Μεταφραστικὰ ἐν τῷ 6' βιβλ. τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου ὑπὸ Π. Ν. Χρυσανθοπούλου. Τυπογρ. Α. Παπαγεωργίου 1895. Τύπος καὶ χάρτης καλός. Σελ. 37. Δραχ. 1. Κρίσις προσεχῶς.

Περὶ στρατοῦ ὑπὸ Γ. Ἀντωνοπούλου, ἥτοι περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἶνε δυνατὸν νὰ βελτιωθῇ ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ στρατοῦ ἡμῶν. Σελ. 32. Διανέμεται δωρεάν.

Περὶ τοῦ ἐν Σάμῳ πολιτεύματος ὑπὸ Ἐπαμ. Φραγκούλη προέδρου τοῦ ἐν Σάμῳ Ἐφετείου. 1892. Σελ. 186. Κρίσις προσεχῶς.

Ἑγεία περιοδικὸν δις τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενον, πρὸς διάδοσιν παρὰ τῷ λαῷ ὑγιεινῶν γνώσεων. Διευθύνται Τ. Καρδαρᾶς καὶ Λ. Χρήστοβιτς ἰατρός. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο προῶρισται νὰ ἐξυπηρετήσῃ μεγάλως τὰς οἰκογενείας παρ' ἡμῖν, ἐνθα σπάνις ἐντελής τοιούτων δημοσιευμάτων ὑπάρχει. Οἱ δύο δ' ἐκδοθέντες ἀριθμοὶ ἄριστα ἐκπληροῦσι τὸν προορισμὸν τοῦ Περιοδικοῦ, καθόσον ἐν γλώσσῃ ἀπλῇ καὶ ποικιλίᾳ ὕλης πλείστας διδάσκουσι γνώσεις, διὰ τὸν καθ' ἡμέραν βίον χρησίμους. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ δρ. 5, ἀποστέλλομένη εἰς Διεύθυνσιν «Ἑγείας». — Ἀθήνας, ὁδὸς Ζωοδόχου Πηγῆς. 55.

Τελωνειακὴ Νομοθεσία τεῦχος 28^{ον} τοῦ Κώδικος Λιακοπούλου. Τυπογρ. φύλ. 31. Τιμ. δρ. 4 (χρυσόδετον 4.50). Περιέχει πᾶσαν τὴν μέχρι 1 Μαρτίου 1895 ἰσχύουσαν νομοθεσίαν.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Τῶν μηνῶν Μαρτίου, Ἀπριλίου καὶ Μαΐου 1895.

Β. Α. 31 Μαρτίου 1895 (Ἐφ. Κ. 6' σελ. 113) περὶ προσόντων ἱερέων καὶ διακόνων. Κατ' αὐτὸ ἀπαιτεῖται «ὁ μὲν δι' ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν πρωτευούσης νομοῦ ἢ πόλεως ἐχούσης πληθυσμὸν κατοίκων, κατὰ τὸν ἐκάστοτε τελευταῖον ἐπίσημον ἀπογραφικὸν πίνακα τοῦ Κράτους, ἀνώτερον τῶν πεντακισχιλίων (5000) ψυχῶν, χειροτονηθὲς διάκονος ἢ πρεσβύτερος νὰ ἔχῃ τακτικὸν ἀπολυτήριον πλήρους δημοσίου γυμνασίου ἢ διδασκαλείου μετὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦλάχιστον «καλῶς» καὶ διαγωγῆς χρηστῆς, ὁ δὲ δι' ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν πόλεως ἐχούσης πληθυσμὸν κατώτερον τῶν 5000 ψυχῶν ἢ κωμοπόλεως ἢ χωρίου, νὰ ἔχῃ ὡσαύτως τακτικὸν ἀπολυτήριον πλήρους δημοσίου ἐλλήν. σχολείου μετὰ διαγωγῆς χρηστῆς».

Β. Α. 30 Ἀπριλίου 1895 (Ἐφ. Κυβερνήσεως 6' σελ. 191) περὶ τροποποιήσεως τοῦ περὶ διαιρέσεως τῶν ἐνοριῶν Βασιλικοῦ Δικτάγματος τῆς 8 Ἰουνίου 1856.—Χωρία. 1) Χωρίον ἐκ ψυχῶν 150—500 ἀποτελεῖ ἐνορίαν μίαν καὶ ἔχει ἓνα μόνον ἐφημέριον. 2) Χωρίον ἐκ ψυχ. 501—1000 ἀποτελεῖ ἢ μίαν ἢ δύο ἐνορίας μετὰ δύο ἐφημερίων. 3) Χωρία δύο ἢ τρία ἀπέχοντα ἀλλήλων ἐν ἢ δύο τετραρτημόρια ὥρας, καὶ ἔχοντα ψυχὰς 150—500 δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι μίαν ἐνορίαν μεθ' ἑνὸς ἐφημερίου. 4) Χωρίον ἀπέχον ἄλλων ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν καὶ ἐξ 75—150 ψυχ. ἀποτελούμενον δύνανται ν' ἀποτελέσῃ ἐνορίαν ἰδίαν μετ' ἰδίου ἐφημερίου, ἐὰν οἱ κάτοικοι χορηγῶσι τὰ διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἱερέως ἀπαιτούμενα.—Κωμοπόλεις 1) Κωμ. ἐκ ψυχῶν 1001—2000 ἀποτελεῖ μίαν ἢ δύο ἐνορίας μετὰ δύο ἐφημ. 2) Κωμ. ἐκ ψυχ. 2001—5000 ἀποτελεῖ δύο ἕως τρεῖς ἐνορίας ἐχούσας ἀνὰ ἓνα ἐφημέριον καὶ ἓνα διάκονον ἐκάστη. 3) Ἐνθα ὑπάρχωσι πλείους τῶν τριῶν ἐνοριακοὶ νχοί, ἐκεῖ αἱ μὲν ἐνορίαι προσδιορίζονται κατὰ τοὺς νχοὺς, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων κατὰ τὴν ἐν τῷ προηγουμ. ἐδαφ. 2 ἀναλογίαν.—Πόλεις 1) Πόλις ἐκ ψυχ. 5001—10000 ἀποτελεῖ ἐνορίας 2—3 καὶ ἔχει 2—3 ἐφημ. καὶ ἴσους διακόνους. 2) Πόλις ἐκ ψυχ. 10001—20000 ἀποτελεῖ ἐνορίας 3—6 μετὰ 2—3 ἐφημ. καὶ ἴσων διακόνων. 3) Εἰς πόλιν ἔχουσιν πλείους

τῶν 20000 ψυχ. καὶ πλείους τῶν 6 ἐνορ. ναῶν, αἱ μὲν ἐνορίαὶ προσδιορίζονται κατὰ τοὺς ναοὺς, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων κατὰ τὴν ἐν ἑδαφ. 2 ἀνχλογία. — Ὁ πληθυσμὸς γινώσκεται ἐκ τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς.

Β. Α. 28 Φεβρ. 1895 (Ἐφ. Κ. γ' σελ. 154) ἐνέκρινε τὸ Καταστατικὸν τοῦ ἐν Λακρίσῃ Δικηγ. Συλλόγου, οὗ σκοπὸς εἶνε «ἡ διὰ δημοσίων ἀναγκασμάτων καὶ συζητήσεων γενικωτέρα μέριμνα ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, ἡ ἀνάπτυξις τῶν μεταξὺ τῶν δικηγόρων σχέσεων, ὁ ἔλεγχος τῆς ἀκριβοῦς τῶν δικηγόρων καθηκόντων ἐκπληρώσεως καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς ἀξιοπρεπειᾶς καὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων τοῦ δικηγ. σώματος μέριμνα. Ἀπαγορεύεται πᾶσα ἀνάμιξις τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς συζητήσεις καὶ γνωμοδοτήσεις ἐπὶ ζητημάτων τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς».

Β. Α. 10 Μαΐου 1895 (Ἐφ. Κ. β' σελ. 200) ὥρισεν «ἀπὸ 1 Ἰουν. ε. ε. διαρκῆ ἔδραν τοῦ εἰρηνοδ. Ὀλυμπίων τὰ «ἀρχαῖα Ὀλύμπια».

Β. Α. 16 Μαΐου 1895 (Ἐφ. Κ. β' σελ. 203) ὥρισεν «ἀπὸ 1 Ἰουν. ε. ε. ὡς μόνιμον καὶ διαρκῆ ἔδραν τοῦ εἰρηνοδ. Πετρίλου τὸ χωρίον Κουμπουριανά».

Β. Α. 28 Φεβρ. 1895 (Ἐφ. Κ. β' σελ. 91) ὥρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Ἑρμουπόλει συμβολαιογράφων εἰς 7.

Β. Α. 8 Μαρτ. 1895 (Ἐφ. Κ. β' σελ. 95) συνιστᾷ ἐν Ἐλευσίνι εἰδικὸν συμβολαιογραφεῖον Ἐλευσῖνος.

Β. Α. 9 Μαΐου 1895 (Ἐφ. Κ. β' σελ. 200) συνιστᾷ εἰδικὸν συμβολαιογραφεῖον ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ εἰρηνοδ. Ἀλμυροῦ, ἔδραν ἔχον τὸ Ἀλμυρόν.

Χάριτες ἀπενεμήθησαν 68 εἰς πολιτικούς καὶ 14 εἰς στρατιωτικούς τὸ ὅλον 82.

Πτωχεύσεις ἐκηρύχθησαν 82, ἤτοι 36 ἐν Ἀθήναις καὶ 46 ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι.

Συμβιβασμοὶ προλ. ἐνεκρίθησαν 20, ἐξ ὧν 10 ἐν Ἀθήναις.

Ἐφέται μετετέθησαν 2. Πρωτοδίκαι διωρίσθησαν 5, μετετέθησαν 8. Εἰσαγγελεῖς πρωτοδ. μετετέθησαν 12. Ἀντεισαγγελεῖς πρωτ. μετετέθησαν 2. Εἰρηνοδίκαι μετετέθησαν 122. Γραμματεῖς εἰρηνοδ. διωρίσθησαν 8, ἀπελύθη 1, μετετέθησαν 123, παρῆντήθησαν 2. Δικηγόροι διωρίσθησαν 43, μετετέθησαν 4, παρῆντήθησαν 8.

Κίνησις δικαστικῶν ἐργασιῶν κατὰ τὴν Δ' τριμηνίαν 1894

Δικαστήρια κλπ.	Ἀποφάσεις					ὑποθέσεις	
	ἐξεδόθησαν	ὑπὸ διάσκεψιν	ἐκκρεμείς	καταδικαστικά	ἀθωωτικά	ἐτοιμοὶ πρὸς εἰσαγωγήν	πρὸς ἐπεξεργασίαν
Ἄρ. Πάγος	271	17	1730				
Ἐφετεῖα 5	2240	173	2830				
Πρωτοδικεῖα 22	15667	864	5457				
Πλημμελειοδικεῖα 22	13876			9747	4129		
Εἰσαγγελεῖα 22						24104	16149

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Κατὰ τινὰ τῶν τελευταίων συνεδριῶν ὁ κ. Μπαλάνος κατήγγειλε τὴν βραδύτητα μεθ' ἧς ἐκδίδονται αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν· ἐτέρων δὲ μελῶν προσθεσάντων ὅτι ἡ βραδύτης παρατηρεῖται εἰς ἅπαντα τὰ πολυμελῆ δικαστήρια, ὁ πρόεδρος κ. Ἐσπλιν παρετήρησεν ὅτι οὐ μόνον περὶ τὴν βραδεῖαν ἔκδοσιν τῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλα πολλὰ χωλαίνει ἡ δικαστικὴ λειτουργία ἰδίως ἐν τῷ Πρωτοδικεῖῳ Ἀθηνῶν. Ὁρισμένως ἀνέφερε περὶ λεγομένων ἀτόπων συμβαινόντων κατὰ τοὺς προληπτικοὺς συμβιβασμούς, τὰ ὅποια ὅπως βεβαιώσῃ ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὰ σχετικὰ βιβλία τοῦ Πρωτοδικείου, ἅτινα ὅμως ὁ ἀρμόδιος ὑπάλληλος, ἀνωτέρω ὥς τῷ εἶπε διαταγῇ, ἀπεποιήθη αὐτῷ. Ἐν τέλει ὁ κ. Πρόεδρος προσεκάλεσε τὰ μέλη νὰ καταθέσωσι καὶ βεβαιώσωσιν ὅσα ἄλλα τυχὸν ἄτοπα γινώσκουσιν, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων γεγονότων ποιήσῃται ὁ Σύλλογος ἀρμοδίως παραστάσεις περὶ διορθώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων. Ἡ δημοσίευσίς τῶν ἀνωτέρω ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀνακοινώσεων προὔκალεσεν τὴν προσοχὴν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ὅστις διέταξεν ἀνακρίσεις πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ Συλλόγου τῆς 26 Μαΐου ὁ κ. Πρόεδρος, ἀφοῦ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Σύλλογον ὅτι αἱ γενόμεναι ὁμιλίαι ἔσχον τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα νὰ κινήσωσι τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς εἰς ἀνάκρισιν, παρετήρησεν ὅτι ὀφείλει ὁ Σύλλογος ν' ἀναμένῃ τὸ πέρας τῶν ἀνακρίσεων τούτων. Προσέθηκε δὲ ὅτι παρε-

ξήγησίς τις συνέβη παρά τισι, καθόσον ἀφορᾷ τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα, διότι ταῦτα ὑπό τινων ἐξελήφθησαν ὡς περιέχοντα ἐχθρότητα τινα καθ' ὠρισμένων προσώπων. Ὁ Σύλλογος, εἶπε, δὲν ζητεῖ εὐθύνας παρ' ὠρισμένων προσώπων, ἀλλὰ ζητεῖ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι διόρθωσιν τῶν εἰσαχθεῖσιν κακῶν ἕξεων, αἵτινες ἐρίζωσαν βαθμηδὸν πρὸς βλάβην τῆς δικαιοσύνης· οὕτω κατηργήθη παντελῶς εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον ἡ προφορικὴ συζήτησις, ἥτις μόνη καθιστᾷ τριμελὲς τὸ Δικαστήριον, ὅποῖον τὸ θέλει ὁ νόμος, ἐνῶ νῦν κατανατᾷ νὰ δικάζῃ μόνος ὁ εἰσηγητὴς μεριζόμενος ἐν τούτοις τὰς εὐθύνας μετὰ τῶν λοιπῶν δικαστῶν. Εἶναι βέβαιος, προσέθηκεν, ὅτι ὅλα τὰ ἀγαθὰ δικαστικά πρόσωπα θὰ ἐχάρησαν διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἐὰν δέ τινες ἐξεγείρονται κατὰ τοιοῦτου ἀγνοῦ καὶ εἰλικρινοῦς ἀγῶνος αὐτοὶ ἑαυτοὺς καταδικάζουσιν. Ὁ Σύλλογος κατόπιν ἐξηκολούθησε τὴν ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ δικηγορικῶν Συλλόγων συζήτησιν.

Πλάτωνος—Γοργίας.

Δικαιοσύνη.

Σ.—Λέληθέ σε ὅτι ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύναται· σὺ δὲ πλεονεξίαν εἶμι δεῖν ἀσκεῖν γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς (508. Α) ¹.

Σ.—Οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι (527. Ε) ².

¹ Ἐν τῷ κόσμῳ, κατὰ Πλάτωνα (ἴδε καὶ Νόμ. VI. 757. Β) ὑπάρχουσι δύο εἶδη δικαιοσύνης ἡ γεωμετρίας, ὡς καλεῖ τὴν δικαιοσύνην· ἡ ἀριθμητικὴ, ἥτις εἶνε τοῖς πᾶσιν αἰσθητῇ, ὡς ἀπονέμουσα εἰς πάντας τὸ ἴσον· καὶ ἡ γεωμετρικὴ, ἥτις δὲν εἶνε εἰς πάντας αἰσθητῇ, ἀλλ' ἀπονέμεται ὑπὸ τῆς θείας κρίσεως· αὕτη ἀπονέμει εἰς μὲν τὸν καλλίτερον περισσότερα εἰς δὲ τὸν χειρότερον ὀλιγώτερα. Τὸ ἐναντίον δὲ τῆς γεωμετρικῆς ταύτης δικαιοσύνης καλεῖ ὁ Πλάτων *πλεονεξίαν*.

² Τὴν δικαιοσύνην θεωρεῖ ὁ Σ. ὡς τὴν βάσιν τοῦ ἐναρέτου βίου· διὸ παραινεῖ, ἵνα καὶ καθ' ὅλον τὸν βίον μετὰ δικαιοσύνης διάγωμεν, καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἐν δικαιοσύνῃ ἀποθνήσκωμεν. Ζῆν καὶ θνήσκειν μετὰ δικαιοσύνης, ἰδοὺ τὸ τέλος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σ., ὅστις καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἐκύρωσε τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν.

Δόλος—ἄγνοια.

Σ.—'Εν ἴσθι τοῦτο ὅτι οὐχ ἐκὼν ἐξαρχατάνω ἀλλ' ἀμαθία τῇ ἐμῇ
(488. Α) ¹.

Ἐπιψηφίζειν

Σ.—'Επειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με ἐπιψηφίζειν (473 Ε) ².

Ἐξοστρακισμός.

Σ.—Οὐκ ἐξωστράκισαν αὐτὸν οὗτοι οὕς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα
ἐτῶν μὴ ἀκούσειεν τῆς φωνῆς; (516. Δ) ³.

Κατήγορος.

Σ.—Οὐδεὶς ἂν χρηστὸς μὴ ἀδικοῦντ' ἀνθρώπον εἰσχαγῶι (521 Δ) ⁴.

Κρίσις ἀνθρωπίνη—Κρίσις θεία.

Σ.—Ἦν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ αἰεὶ καὶ νῦν ἔτι

¹ Περὶ τῆς θεωρίας τοῦ Σ. ὅτι οὐδεὶς ἐκὼν κακὸς ἴδε τὰ ρηθέντα ἐν
σελ. 186 σημ. 3.

² Ἐπιψηφίζειν ἐδήλου θέτειν εἰς ψηφοφορίαν πρότασιν τινα· ὅθεν
ἐλέγετο ὡς πρὸς τὸν προεδρεύοντα ἐν τῇ συνελύσει.

³ «Ἐξοστρακίζεσθαι τοὺς ὑπερέχοντας τὰ δέκα ἔτη»· τοιαύτη ὑπῆρχε
διάταξις νόμου ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἐξοστρακισμὸς διέφερε τῆς ἐξορίας· διότι
ὁ μὲν ἐξοστρακιζόμενος κατεδικάζετο νὰ μένῃ 10 ἔτη εἰς ὠρισμένον τό-
πον, διετῆρει δὲ τὰ κτήματά του, ἅτινα ἀνελάμβανεν ἐπιστρέφων, ἐνῶ ὁ
ἐξοριζόμενος κατεδικάζετο εἰς ἀειφυγίαν ἀπὸ τῆς πατρίδος του, τὰ δὲ κτή-
ματά του ἐδημεύοντο. Ἐν Ἀθήναις πρῶτος ἐξωστρακίσθη ὁ Κλεισθένης,
ὁ καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποινῆς εἰσαγαγών, τελευταῖος δὲ ὁ Ὑπέρβολος.

⁴ Οὐδέποτε ἀνὴρ χρηστὸς εἶνε δυνατόν νὰ γείνη κατήγορος ἀνθρώπου
μὴ ἀδικοῦντος· ὅθεν ὁ Σ. δὲν φοβεῖται νὰ κατηγορηθῇ ποτε, διότι ἐὰν ὄν-
τως κατηγορηθῇ, ὁ κατήγορος θὰ εἶνε οὐχί χρηστὸς τις, ἀλλὰ πονηρός.
Περὶ δὲ τῆς τούτου κατηγορίας ἀδιαφορεῖ, καθόσον ἐὰν τούτου κατηγο-
ροῦντος καὶ εἰς θάνατον ὁ Σ. καταδικασθῇ, οὐδὲν ἄτοπον δι' ἑαυτὸν θὰ
συμβῇ· ὁ Σ. φοβεῖται τὴν δικαίαν κατηγορίαν, καὶ ταύτην μόνην αἰσχύ-
νῃ δι' ἑαυτὸν θεωρεῖ, καὶ φοβεῖται. Οὕτω λέγει ὁ Σ. ὀλίγον κατωτέρω
(522. Ε) «αὐτὸ γὰρ τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπα-
σιν ἀλόγιστός τε καὶ ἀνάνδρὸς ἐστί, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν γὰρ
ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Ἄδου ἀφικέσθαι πάντων ἔσχατον κα-
κῶν ἐστίν».

ἐστὶν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσίως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως τε καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι· τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες, ἣ μέλλοιεν τελευτᾶν· κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο· ὃ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι φοιτῶνσιν ἄνθρωποι ἐκατέρωσε ἀνάξιοι· εἶπεν οὖν ὁ Ζεὺς· ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γιγνόμενον· νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ, ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται πολλοὶ οὖν, ἣ δ' ὅς, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἡμφιεσμένοι εἰςὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καί, ἐπειδὴν ἡ κρίσις ἦ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες, μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν· οἱ οὖν δικασταὶ ὑπὸ τε τούτων ἐκπλήττονται, καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπιπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινόμενων· πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεΐ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτῶν· ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεώτας γὰρ δὴ κρίνεσθαι· καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεώτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἐκάστου, ἔρημον πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκείνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ἦ· ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερον ἢ ὑμεῖς ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ραδάμανθον, ἓνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· οὗτοι οὖν ἐπειδὴν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ, ἐξ ἧς φέρετον τὸ ὁδὸν, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς Τάρταρον· καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ραδάμανθος κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνω δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν, ἂν ἀπορῆτόν τι τῷ ἐτέρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτῃ ἡ κρίσις ἦ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις (523. 524) ¹.

¹ Τὸ χωρίον τοῦτο θαυμάσιον ἐν τῇ ἀπλότῃ μεθ' ἧς ἐκτίθεται ἀποτε-

Μάρτυρες.

Σ.—⁷Ω μακάριε, ρητορικῶς με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡγούμενοι ἐλέγχειν, ἐπειδὴν τῶν λόγων, ὧν ἂν λέγωσι

λοῦν δὲ οὐχὶ μῦθον, ἀλλὰ λόγον ἤτοι ἱστορικὴν παράδοσιν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, περιέχει πολλὰς καὶ μεγάλας ἀληθείας. Ἐν πρώτοις διαστέλλει τὴν ἀνθρωπίνην ἀπὸ τῆς θείας δίκης (δικαιοσύνης). Ἡ πρώτη εἶνε πάντοτε ἀτελής, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ μόνῃ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς καὶ ἀπόλυτος δικαιοσύνη. Κατὰ τὴν πρώτην ἔρχονται νὰ δικασθῶσιν ἄνθρωποι ζῶντες ἐνώπιον ἀνθρώπων ζώντων· οἱ δικαζόμενοι προσέρχονται κεκοσμημένοι διὰ πλούτου, τιμῶν, καὶ ἄλλων διακρίσεων, πρὸς δὲ ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ συγγενῶν, φίλων, καὶ ἄλλων ἐτοίμων νὰ μαρτυρήσωσιν ἔστω καὶ ψευδῶς· οἱ δὲ δικάζοντες εἶνε ἄνθρωποι ζῶντες, ἤτοι ἔχοντες σάρκα καὶ αἰσθήσεις, ἅτινα ἐπηρεάζονται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κατηγορουμένου· καὶ ἔχει μὲν ἡ τοῦ δικάζοντος ψυχὴ τὴν δύναμιν νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν ψυχῆς καὶ δικαζομένου παρεμβάλλεται τὸ σῶμα, καὶ αἱ αἰσθήσεις τοῦ δικάζοντος, ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς μειοῦται, καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἀληθείας ἀτελῶς μόνον ἐπιτυγχάνεται. Ἴδου ἡ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη! Τοῦναντίον ἐν τῇ θεῇ δίκῃ οἱ μὲν δικαζόμενοι ἐμφανίζονται γυμνοί, σκιαὶ ἀπλᾶί, οἱ δὲ δικάζοντες ἐπίσης εἶνε γυμνοί· ἐκεῖ λοιπὸν δικάζεται ψυχὴ πρὸς ψυχὴν· ὅθεν ἡ ἀλήθεια εὐχερῶς καὶ τελείως ἀνευρίσκεται!

Προσέτι ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ δίκῃ ὁ δικαζόμενος ἐμφανίζεται προειδοποιούμενος, ἐνῶ ἐν τῇ θεῇ δίκῃ ἐμφανίζεται ἐξαίφνης, καὶ μὴ ἔχων καιρὸν νὰ παρασκευάσῃ μέσα διαφυγῆς τῆς δικαίας κρίσεως. Οὕτως ἐνταῦθα λύεται καὶ ἡ ἀπορία, ἥτις συχνὰ ἐμβάλλεται τοῖς ἀνθρώποις, διατὶ τάχα νὰ μὴ προεγίνωσκον τὸ τέλος τοῦ βίου των. Τοῦτο ἐγένετο κατὰ θεῖαν πρόνοιαν (τὸν Προμηθεά ἐντείλατο ὁ Ζεὺς), ἄλλως οἱ ἄνθρωποι θὰ ἠδύναντο νὰ διέρχωνται μὲν τὸ πλεῖστον τοῦ ἀσφαλοῦς ἤδη βίου των ἐν κακίᾳ, περὶ δὲ τὸ τέλος νὰ μετήλλασσον τρόπον οἰοεὶ μετανοοῦντες, ἐνῶ ἤδη πάντοτε δέον νὰ ᾧσιν ἑτοιμοὶ πρὸς θάνατον καὶ ἀγαθοί, ἐὰν θέλωσι ν' ἀπολαύσωσι τὴν τοῦ αἰωνίου βίου εὐδαιμονίαν.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ προσέτι ἀναγνωρίζεται ὅτι, ἵνα ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ἢ τελειοτάτη, ἀπαιτοῦνται δύο βαθμοὶ δικαιοδοσίας δικαστικῆς (ὁ Μίνως ὑπὲρ τὸν Ραδάμανθον καὶ Αἰακόν)· ἐὰν δὲ ἐν τῇ θεῇ δίκῃ εἶνε τοῦτο ἀπαραίτητον, ἔνθα οἱ δικασταὶ εἶνε οὐχὶ ζῶντες ἀλλὰ ψυχαὶ (Ραδάμανθος καὶ Αἰακός), πόσον μᾶλλον ἀπαραίτητον εἶνε ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ δίκῃ;

Ἄλλοτερον πόρισμα τοῦ χωρίου εἶνε, ὅτι οἱ δικασταὶ πρέπει νὰ ᾧσιν ὑψί-

μάρτυρας πολλοὺς παρέχωνται καὶ εὐδοκίμους ¹, ὁ δὲ τάναντία λέγων ἓνα τινὰ παρέχεται ἢ μηδένα· οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστι πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθεῖη τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναι τι (471. E) ².

στης περιωπῆς, οὐρανόπεμπτοι οὕτως εἰπεῖν. Ὁ Ζεὺς θέλων νὰ κρίνωνται αἱ δίκαι δικαίως, διώρισε δικαστὰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ υἱοὺς! τὸν Μίνω καὶ Ραδάμανθον. Βεβαίως οὐδὲ δυνατόν οὐδὲ νοητὸν εἶνε ὅτι οἱ δικασταὶ δέον νὰ ἀναμένωνται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐπιμύθιον εἶνε, ὅτι οἱ δικασταὶ τὸ μὲν πρέπει νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ τοῖς δοκιμωτάτοις μέλεσιν αὐτῆς· τὸ δὲ οἱ ἅπαξ ἐκλεχθέντες νὰ διατηρῶσιν ἄσπιλον τὸ ἑαυτῶν ἄξιωμα ἀνυψοῦντες αὐτὸ ὡς δυνατόν ὑπὲρ τὰ ἐγκώσμια, καὶ ἔχοντες ἀδιαλείπτως ἐν ᾧ, ὅτι εἶνε ἐντεταλμένοι τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἥτις εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν μέριμνα τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ μόνον υἱοὶ θεοῦ διωρίσθησαν πάλαι ποτὲ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἐκ τοῦ χωρίου ὡσαύτως διδασκόμεθα περὶ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν μετὰ θάνατον κρίσιν τῆς ψυχῆς, μεταβαιούσης ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων ἢ εἰς τὸν Τάρταρον, τῆς κρίσεως διεξαγομένης ἐν λειμῶνι, ὅθεν ἀνεχώρουν αἱ δύο ὁδοί.

¹ Νοητέον πολιτικῶς οὐχὶ ἠθικῶς.

² Οὐχὶ τὸ ποσὸν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαρτύρων ἀποδεικνύει, κατὰ Σωκρ. τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὸ ποιὸν τῶν μαρτύρων. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐκφράζει ὁ Πλάτων καὶ ἀλλαχού «Ἐπιστήμη γὰρ δεῖ κρίνεσθαι, ἀλλ' οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κρίνεσθαι», Λάχης 184. Α. Καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ποιν. Δικονομίᾳ κρατεῖ ἡ ἀρχὴ ὅτι ὁ δικαστὴς ὀφείλει καὶ εἶνε ἐλεύθερος νὰ μορφώσῃ τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν ἀσχέτως τοῦ ποσοῦ τῶν μαρτύρων, ὅπερ δυνατόν οὐδὲν νὰ ἔχη κοινὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀποθ. 92 «Οἱ δικασταὶ δὲν εἶνε ἡναγκασμένοι νὰ παρακολουθῶσι νομικοὺς καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ ἀποφασίζωσι κατ' ἰδίαν πεποιθήσιν, ἀκούοντες πρὸς τοῦτο τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των, καὶ ὀδηγούμενοι ἀπὸ τῆς ἐκ τῶν συζητήσεων προκύπτουσας ἀπροσωπόληπτον κρίσιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων (γεγονότων), περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν μαρτύρων, καὶ περὶ τοῦ ἐχέγγυου τῶν λοιπῶν ἀποδείξεων».

ΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Μέχρι τῆς 31 Μαΐου οὐδὲν ὑπεβλήθη ἔργον διὰ τὸ προκηρυχθέν ὑπὸ τῆς Νομικῆς διαγώνισμα, ἐπομένως τοῦτο θεωρεῖται ματαιωθέν. Ἰκαναὶ ὅμως παρ' ἀνωνύμων ἐστάλησαν δηλώσεις, ἄλλων μὲν θεωρούντων τὸ 500 δραχ. γέρας ἀνεπαρκές, ἄλλων εὐρισκόντων τὴν προθεσμίαν βραχεῖαν καὶ ἄλλων ἄλλα φρονούντων. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ἔχουσα ταῦτα ὑπ' ὄψει ἐπιφυλάσσεται νὰ κανονίσῃ τὰ τῶν διαγωνισμάτων ὡς αὕτη ἀρμοδιώτερον ἤθελε κρίνει.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

Διὰ τοῦ παρόντος Ι' φυλλαδίου συμπληροῦται κατὰ τὰ προηγγελμένα (ἐν σελ. 192) ὁ Α' τόμος τῆς Νομικῆς. Ὑπεσχέθημεν 30 τυπογρ. φύλλα, ἐδημοσιεύσαμεν δὲ 36, εἰ καὶ εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀνατυπώσωμεν τὸ Α' φυλλάδιον, ὑποβληθέντες οὕτως εἰς διπλὴν δαπάνην 3 τυπογρ. φύλλων. Ὑπερβάντες δὲ τὰς ὑποχρεώσεις ἡμῶν κατὰ ποσόν, δὲν ἐφείσθημεν δαπάνης, μερίμνης οὐδὲ κόπου οὐδενός, ἵνα καὶ κατὰ τὸ ποῖον τῆς ὕλης ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς προσδοκίας τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν. Πιστεύομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν τούτῳ ἱκανῶς ἐπετύχομεν, εἰ καὶ ἀνομολογοῦμεν τὰς ὑφισταμένας ἔτι ἀτελείας. Ταύτας ὅμως πάσας ἐλπίζομεν νὰ θεραπεύσωμεν ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι· οὕτως, ἐὰν ὁ χῶρος δὲν ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ δημοσιεύσωμεν κατὰ τὸ Α' ἔτος πλείονα *Νομολογίαν*, ὥστε τὸ μὲν νὰ περιλάβωμεν ἀποφάσεις τῶν *Ἐφετερίων* καὶ τινων *Πρωτοδικείων*, τὸ δὲ νὰ καταστῶμεν ἐνήμεροι εἰς τὴν τοῦ *Ἀρείου Πάγου* πολιτικὴν καὶ ποινικὴν νομολογίαν, τὴν ἑλλείψιν ταύτην θέλομεν ἀναπληρώσει εὐθὺς ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους αὐξάνοντες ἀναλόγως τὸν χῶρον τῆς *Νομικῆς*. Καὶ ἄλλας δὲ βελτιώσεις θὰ ἐπιφέρωμεν, ὡς τὰ πράγματα θὰ μαρτυρήσωσιν.

Ἦδη θεωροῦμεν καθήκον νὰ εὐχαριστήσωμεν δημοσίᾳ τοὺς τιμήσαντας ἡμᾶς διὰ τῆς ἐκυτῶν συνεργασίας, νὰ ζητήσωμεν δὲ συγγνώμην παρ' ἐκείνων, ὧν τὰς διατριβὰς δὲν ἠδυνήθημεν, ἐλλείψει χώρου, νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῷ Α' τόμῳ, τηροῦντες αὐτὰς διὰ τὸν προσεχῆ.

Ἰδίως ὅμως ἐκφράζομεν τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς *συνδρομητὰς τῆς Νομικῆς*, ἐφ' ὧν καὶ μόνον ἐστηρίξαμεν καὶ στηρίζομεν τὰς ἐλπίδας περὶ ἀσφαλοῦς ἐδραιώσεως περιοδικοῦ συγκεντροῦντος πᾶσαν τὴν ἐν Ἑλλάδι νομικὴν κίνησιν καὶ βασιζομένου ἐπὶ προγράμματος ἥκιστα μὲν κερδοσκοπικοῦ, τὰ μάλιστα δὲ κοινωφελοῦς.

Ἡ Διεύθυνσις.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ¹

(Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς σελίδας)

Α

- Ἀγροια 186 460 νόμου παρὰ γυναικὸς πότε εἶνε συγγνωστὴ 409.
Ἀγόρασις ὑπὸ ὄρον μὴ ἐκπληρωθέντα, καθίστησι τὸ συμβόλαιον ἀνεπίδεκτον ἐκτελέσεως 7, διαρρήγνυται λόγῳ ἐλλείψεως οὐσιωδῶν πλεονεκτημάτων 145, ἡ ἀπώλεια τοῦ πράγματος βαρύνει τὸν πωλητὴν 318.
Ἀγοραστὴς χρησιδεσπόζει πρὸ τῆς καταβολῆς ἢ πιστώσεως τοῦ τιμήματος; 141.
Ἀγωγή διεκδικητικὴ στηριζομένη μόνον εἰς δικαίωμα ἐκ κληρονομίας εἶνε ἀστήρικτος 308.
Ἀγωγῆς ἐπικεφαλὶς τί δύναται νὰ περιέχῃ 401.
Ἄδεια οἰκοδομῆς 106, ἐπισκόπου ἴδε Γάμος.
Ἀδελφόπαιδες ἐν τῇ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῇ 116, 164.
Ἀδικάστου καταληφθέντος χωρεῖ ἀναψηλάφησις καὶ οὐχὶ ἀναίρεσις 148.
Ἀδικεῖν 142, 299.
Ἀδικος 299.
Ἀλήθεια 335.
Ἀλληλεθνὲς δημόσιον δίκαιον 86, 182.
Ἀλλοδαπὸς νόμος δὲν ταυτίζεται γεγονότι 423.
Ἀναγγελία μὴ ἐπιδοθεῖσα εἰς τε τὸν ἐπὶ τοῦ πλειστηριασμοῦ καὶ εἰς τὸν ὀφειλέτην καὶ τὸν ἐπισπεύδοντα δανειστὴν εἶνε ἄχυρος 307, 312.
Ἀναθεώρησις κυβερνητικῶν πράξεων 147.
Ἀναίρεσις κατὰ παρεμπιπτουσῶν περὶ ἀποδείξεως ἀποφάσεων πότε ἐπιτρέπεται 9, κατὰ τίνων ἀποφάσεων εἶνε δεκτὴ; 51, δὲν ἐπιτρέπεται δι' ἑλλειψιν αἰτιολογίας περὶ ἐπουσιώδους ἰσχυρισμοῦ 146, δὲν χωρεῖ κατὰ κρίσεων ἀναφερομένων εἰς πράγματα 148 λόγῳ μὴ παραδοχῆς ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου, ὅτι ὑπάρχει ἀρχὴ ἐγγράφου ἀποδείξεως, δὲν ἐπιτρέπεται 228,

¹ Διὰ τὴν Ἑρμηνείαν τῶν Πανδεκτῶν καταρτισθήσεται ἴδιος πίναξ ἐν τέλει ἐκάστου τόμου αὐτῆς, καθόσον ἡ Ἑρμηνεία, ὡς ἐδηλώθη ἐν καιρῷ, ἀποτελεῖσει αὐτοτελεῖς τόμους.

- δὲν χωρεῖ ἔνθα πρόκειται ἐκτίμησις νομικῆς πράξεως 376, δὲν χωρεῖ καὶ ὅταν ἀπερρίφθῃσαν ἐνστάσεις ἀόριστοι 401.
- Ἀναιτιολόγητον ἀποφάσεως 10.
- Ἀνακλήρυξις δικαστοῦ ἰσοβίου δὲν δύναται ν' ἀποκρουσθῇ ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου λόγῳ μὴ παραιτήσεως ἢ μὴ ἐγκαταστάσεως 322.
- Ἀνακοπὴ πίνακος κατατάξεως δανειστῶν 307 κατὰ ἐντάλματος ταμία πόσε ἐπιτρέπεται 402, δις παρὰ τοῦ αὐτοῦ διαδίκου πότε συγχωρεῖται 440, προθεσμία διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ 440.
- Ἀνακοπῆς ἐξέτασις ἐκ δευτέρου πότε συγχωρεῖται 370.
- Ἀναπαραπομπὴ 41, 69.
- Ἀναστασιανὸς νόμος δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἐκχωρήσεως ἐκτελεστέων ἔργων 401.
- Ἀνατροπὴ δίκης διακόπτεται διὰ τοῦ διορισμοῦ εἰδικοῦ πληρεξουσίου 11, 50.
- Ἀνατροπῆς προθεσμία πῶς ὑπολογίζεται 412.
- Ἀναψηλάφησις καὶ οὐχὶ ἀναίρεσις χωρεῖ, ὅταν κατελείφθῃ τι ἀδίκαστον 148.
- Ἀνθολογία νομικὴ 44-48, 72-77, 142-144, 186-191, 299-301, 335-336, 459-463.
- Ἀνθρωπολογιστὰι 187.
- Ἀνήλικοι ἂν καὶ πῶς δανείζουσιν ἐταιρεία 28.
- Ἀνόρυξις ἐν ἰδίῳ κτήματι ἂν καὶ κατὰ πόσον εἶνε ἐλευθέρη 34.
- Ἀντιγραφὴ 142.
- Ἀντιλήπτωρ καὶ ἀνηλίκους δίδεται 36.
- Ἀντέφεσις πότε εἶνε δεκτὴ 401.
- Ἀντιπρόσωποι κοινότητος τίνας ἐκπροσωποῦσι 416.
- Ἀντωνοπούλου Γ. γνωμοδότησις 155.
- Ἀξιωματικὸς ὁ ν. ΑΦΠΣ' περὶ ἀναθεωρήσεως κυβερνητικῶν πράξεων κλπ. δὲν εἶνε ἀντισυνταγματικὸς 147, τὸ διάταγμα διορισμοῦ αὐτοῦ δὲν ἀπαίτεται νὰ δημοσιεῖται προηγουμένως 402.
- Ἀξιωματικῶν δίκαι κατὰ Δημοσίου οὐδέποτε θεωροῦνται καταργηθεῖσαι 405.
- Ἀπαγωγὴ 188.
- Ἀπαλλοτριώσεις λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης πότε θεωρεῖται τελεσθεῖσα 97, ἐξομοιοῦται πρὸς ἀγόρασιν 98, τόκοι ἐπὶ τοιαύτης ἀπαλλ. ὀφείλονται ἀπὸ τῆς καταλήψεως 98.
- Ἀπαντήσεις 144, 192, 272, 368, 400.
- Ἀπογραφὴ συνέπεται τῆς κατ' αὐτὴν γενομένης δηλώσεως τῆς χήρας ἐπιτρόπου 30.
- Ἀπόδειξις ζημίας μὴ ἐπιτραπεῖσα φέρει ἀναίρεσιν 97, ἐπὶ διεξαγωγῆς ἀποδ. ἢ δόσεως ὄρκου δὲν εἶνε χρεία εἰδικῆς προσκλήσεως τῶν διαδίκων, ὅταν ἐκ δικαστ. πράξεως ἔχῃσι γνῶσιν τῆς γενομένης διεξαγωγῆς 230, 370, μαρτυρικὴ 369. δικαίου ἀλλοδαποῦ δὲν ταυτίζεται γεγονότι 423.
- Ἀπολύσεις δικαστικῶν 303. 457.
- Ἀποροι ἐκ τῶν φυλακῶν ἐξερχόμενοι 198.

- Ἀποστρατεία*· οἱ ἀποστρατευόμενοι στρατιωτικοὶ δικαιοῦνται εἰς ἀπονομήν τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρου βαθμοῦ καὶ τῆς τούτου συντάξεως, ἐὰν ὑπηρετήσαν ἐπὶ δεκαετίαν ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ 12, 230, 312.
- Ἀποστράτευσις* αὐτεπάγγελτος τίνος διατυπώσεις ἀπαιτεῖ 405.
- Ἀπόστρατός* ἐστὶν ἀπλοῦς πολίτης 403.
- Ἀπόφασις*· ἀναιτιολόγητον αὐτῆς 10, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὰ σύνολον ἀλλὰ μέρος μόνον τῆς ἀγωγῆς εἶνε ἀναιρετέα 52, ὀριστική πότε ὑπάρχει 98, ἐπιβάλλουσα ὅρκον γίνεται ὀριστική ἀφοῦ δοθῇ ὁ ὅρκος 146, παρασκευαστική καὶ παρεμπύπτουσα ἀνακαλεῖται μόνον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου 227, ἀπορρίπτουσα ἐνστάσεις δὲν εἶνε ὀριστική 311.
- Αραβαντινοῦ I.* γνωμοδότησις 377.
- Ἀρ. Πάρος*· ἡ τῆς ὀλομελείας ἀπόφασις πότε εἶνε ὑποχρεωτική διὰ τὸ δικάζον τμήμα 103.
- Ἀρμοδιότης* τῶν ἐν Αἰγύπτῳ προζεν. δικαστηρίων 17.
- Ἀρνησις* ἀγωγῆς μᾶλλον καὶ οὐχὶ ἐνστάσις ἐκ δικαιώματος τρίτου εἶνε ἡ ὑπὸ τρίτων προβαλλομένη ὑπαρξίς κληρονόμων ἐγγυτέρων τοῦ ἐνάγοντος 151.
- Ἀρχων* 335.
- Ἀστυνομικά*· ὁ ν. ΑΡΠΘ' 1884 δὲν ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν 101.
- Ἀσυμβίβαστον* θέσεως δικηγόρου καὶ δημοτικῆς ὑπηρεσίας τί ἐπιφέρει 421.
- Αὐτοκτονία* 44.
- Ἀχρεώστητον* πότε ὑπάρχει 107, πότε ἐπιτρέπεται ἀναζήτησις ἀχρεωστῆτος κατὰβληθέντος 312.
- Ἀψὶς* Κωνσταντίνου (εἰκὼν) 175.

B

- Βάραθρον* 335.
- Βιβλία νέα* 82—92, 141—142, 176—183, 272, 357—368, 400, 454—455.
- Βιβλιογραφία* κατὰ τὸ 1894 σελ. 197.
- Βίντσαῦδ* βιογραφία 452 εἰκὼν 453.
- Βοσκήσιμοι* γαῖαι 340.
- Βούλεις* 336.

Γ

- Γαῖαι* βοσκήσιμοι 340.
- Gal* θεωρία 187.
- Γαλλικὴ* νομοθεσία 79, 137.
- Γάμος*· ἡ ἄδεια ἐπισκόπου δὲν καλύπτει ὑπάρχουσαν ἀκυρότητα 110, δεύτερος μεταξὺ τῶν αὐτῶν προσώπων δὲν εἶνε ἄκυρος, διότι δὲν ἐκηρύχθη πνευματικῶς ἄκυρος ὁ πρῶτος 199, ἵνα ἢ ἔγκυρος, ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ τελεῖται 199, δὲν ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ συγγ. συμβουλίου πρὸς ἔγκυρον γάμον κόρης, μετὰ τὴν ἡδὴν 199, βία συναφθεὶς δὲν εἶνε ἄκυρος ἀλλ' ἀκυρώσιμος 265.

Γιέριγκ εἰκὼν 134, βιογραφία 134.

Γνωμοδοτήσεις 13—35, 54—58, 106—116, 155—160, 206—222, 257—267, 295—299, 315—324, 377—392, 413—424.

Γραφή 142.

Γυναικὸς ἄγνοια νόμου πότε εἶνε συγγνωστὴ 409.

Δ

Δαμασκηνοῦ Ν. γνωμοδοτήσεις 17, 56, 206, 413.

Δαμασκηνοῦ Σ. γνωμοδοτήσεις 206, 413.

Δαυμολόγιον τελωνιακὸν 56, 393.

Δασμὸς δημοτικὸς 56, 305, 393, τίς εἶνε 407.

Δεδικασμένον 72, ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν δικαιοδόχων 9.

Δήλωσις κληρονομιῶν καὶ κληροδοσιῶν πῶς καὶ πότε δεόν νὰ γίνηται 409.

Δημερᾶ Ν. βιογραφία Π. Παπαρηγοπούλου 223.

Δημοδιδασκάλων μισθὸς 314.

Δημοσίον εὐθύνη ἴδε Εὐθύνη.

Δήμιον περιουσία δημοσία 17, 21. πιστῶται πότε δικαιοῦνται εἰς κατὰσχέσιν 418.

Διαγώνισμα 95, 463.

Διαθήκη ὁ Ἴον. Ἀστ. Κωδ. ἐπὶ ἰδιογράφου μυστικῆς διαθήκης δὲν ἀπαιτεῖ τὴν διὰ πανηγυρικῶν φράσεων ἀλλὰ τὴν ὅπωςδὴποτε μνεῖαν τῆς χρονολογίας 149, δι' ἧς διατίθεται ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἢ προῖξ αὐτῆς εἶνε ἰσχυρὰ 155, ἔγκυρος δὲν ἀνακαλεῖται διὰ συμβολαιογρ. δηλώσεως. 155.

Διακατοχὴ ὀνόματι γαστρὸς 16, κληρονομικὴ προσήκει εἰς τοὺς ἐγγυτέρους κληρονόμους 151.

Διανομὴ ἐξώδικος περιουσίας, ἧς μετέχουσιν ἀνήλικοι εἶνε ἀπολύτως ἄκυρος 377. Διανομῆς τίνα ἐξαιροῦνται 403.

Διατάγματα τοῦ 1894 σελ. 194.

Διατριβαὶ 35—43, 58—72, 116—134, 160—174, 231—256, 393—399 424—446.

Διατροφὴν ὀφείλει ὁ σύζυγος καὶ διαρκούσης τῆς περὶ ἀκυρώσεως τοῦ γάμου δίχης 265.

Διεθνὲς δημόσιον δίκαιον 86, 182.

Διεδικητικὴ ἀγωγὴ ἴδε Ἀγωγὴ διεκδ.

Διευθυντοῦ καπνεργοστασίου μισθὸς 372.

Δίκαια δημόσια καὶ πολιτικὰ 292.

Δίκαι τοῦ 1894 σελ. 195, ἀξιωματικῶν κατὰ Δημοσίου οὐδέποτε θεωροῦνται καταργηθεῖσαι 405.

Δίκαιον 45, 336, ἄλλοδαπὸν δὲν ταυτίζεται πρὸς γεγονὸς 423.

Δίκαιοι Ρωμαϊκὸν δὲν ἴσχυεν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἀττικῇ 20.

Δίκαιος 336.

Δικαιοσύνη 459.

Δικαστήρια ἴδε Μέγαρον.

Δικαστήρια ὁρκωτὰ 365.

Δικαστὴς 143.

Δίκη 143, 186, δίκης ἰδιωτικῆς ἀντικείμενον 313.

Δικηγορικὸς σύλλογος Ἀθηναίων 196, 458.

Δικηγόρος καὶ ἀμοιβὴ αὐτοῦ 217, δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ ἢ διατελῇ δήμαρχος ἢ δημ. πάρεδρος 261, εἶνε δημοσ. ὑπάλληλος 261 ἀσυμβίβαστον πρὸς ἄλλας ὑπηρεσίας, καὶ τίνες αἱ συνέπειαι 421.

Δικολώβας δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ ἢ διατελῇ δήμαρχος ἢ δημ. πάρεδρος 261.

Διορισμοὶ δικαστικοὶ 303.

Δόλος 186, 460.

Δουλεία χρήσεως Ἀδριανείου ὑδραγωγείου 23.

Δυοβουνιώτῃ Γ. διατριβὴ 160.

Δωρεὰ αἰτίᾳ θανάτου χρήζει μεταγραφῆς, δύναται δὲ νὰ περιλάβῃ καὶ ὁλόκληρον περιουσίαν 389.

Ε

Ἐγγραφή ἐν τῷ πινακίῳ τί δέον ν' ἀναφέρῃ 370.

Ἐγγράφων δημοσίων ἀποδεικτικὴ δύναμις 7, εἰς διαταγὴν ὀπισθογράφῃς 231.

Ἐγγυητὴς πότε ἀπαλλάσσεται τῆς ἐγγυήσεως κατὰ τὸν Ἴον. Ἀστ. Κώδ. 103.

Ἐγκατάστασις ἴδε Κληρονόμος.

Ἐγκλημα 187.

Ἐγκληματολογικὴ μελέτη 362.

Ἐγχειρίδια νομικὰ 357.

Ἐθιμον· εἰς τί ὑποχρεοῦται ὁ ἀποδεικνύων 305 δὲν ταυτίζεται ἐν τῇ ἀποδείξει πρὸς γεγονὸς 429.

Εἰρηνοδικῶν θεσμός 270, 302, 352, 447.

Εἰσιτήρια ἀτμοπλοίων 30.

Εἰσπραξις εἰς χρυσὸν τοῦ φόρου τῶν ἀτμοπλ. εἰσιτηρίων 30.

Εἰσφορὰ δημοτ. ἐκπαιδεύσεως πῶς ὑπολογίζεται 113, 183, 392, δημοτικὴ τίς εἶνε 407.

Ἐκκαθαριστὴς ἐταιρικῆς περιουσίας πῶς διορίζεται 29.

Ἐκλογικά. Δημός. ὑπάλληλος δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ δημαρχ. πάρεδρος 404.

Ἐκποίησης φθαρτῶν ἔθν. κτημάτων 148.

Ἐκτέλεισις προσωρινῇ ἐπὶ τρίτων 160.

Ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως ἐπιδίκου ἐπιτρέπεται· συνέπειαι ὡς πρὸς τὸν ἐχδόχέα 206, 208.

Ἐμβρυωρὸς· ἀγωγή αὐτοῦ περὶ παραπομπῆς εἰς διακατοχὴν 15.

Ἐμπορικαὶ πράξεις τίνες εἶνε 315.

Ἐμπορικὸς δικαίος σύστημα 176.

- Ἐνδειξις 188.
- Ἐνοχῆς ταυτότης ποῦ ἔγκειται 297.
- Ἐνστασις συμψηφισμού καὶ ἄλλαι ἐκκαθαρισμέναι ἢ μὴ προτείνονται ἐγκαίρως κατὰ τὴν α' συζήτησιν 369· εὐεργετήματος ἀπογραφῆς πότε προτείνεται 372.
- Ἐντολὴ πρὸς πώλησιν πλοίου δὲν εἶνε πάντοτε ἐμπορικῇ πράξει 413.
- Ἐξαιρέσεως δικαστοῦ λόγοι 225.
- Ἐξοστρακισμὸς 460.
- Ἐπιγενῆς· ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ κληροδοτημάτων 13, 316, 385, 387.
- Ἐπίδειξις· ὁ ἀρνούμενος ἐπίδειξιν ἐγγράφων καταδικάζεται 309.
- Ἐπίδοσις· παραγγελία πρὸς ἐπίδοσιν πῶς πρέπει νὰ δίδηται καὶ πῶς πρέπει ν' ἀποδεικνύηται 53, παραγγελία ἐπιδόσεως πρὸς πληρεξούσιον ἐστὶν ἐπίδοσις πρὸς αὐτὸν τὸν ἀναιρεσείοντα 228, ἐπὶ στρατιωτικῶν κλπ. 271, πρὸς ἀντίδικον διατρίβοντα ἐν ἄλλοδαπῇ πῶς γίνεται 371.
- Ἐπιθεώρησις ἄλλοδαπῆς νομοθεσίας 78, 137, 450 νομικὴ τοῦ 1894 σελ. 193.
- Ἐπικεφαλὴς ἀγωγῆς τί δύναται νὰ περιέχῃ 401.
- Ἐπίλογος τοῦ Α' τόμου 464.
- Ἐπιμέλεια 47.
- Ἐπιστολαὶ μὴ χαρτοσημασμέναι στεροῦνται ἀποδεικτικῆς ἰσχύος 100.
- Ἐπιταγὴ πρὸς πληρωμὴν δὲν εἶνε ἑναρξὶς ἐκτελέσεως 7. Ἀνακοπὴ κατ' αὐτῆς 7.
- Ἐπιτομὴ Γεν. Ἀρχῶν 361.
- Ἐπίτροπος· δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας 29, πῶς δέον νὰ γίνηται πᾶσα αὐτῷ καταβολή 30, ἡ ἰδιότης τοῦ ἄλλοδαποῦ δὲν καθιστᾷ τινὰ αὐτοδικαίως ἀνίκανον 199, ἡ κατὰ τέως ἐπιτρόπου ἀγωγὴ περὶ λογοδοσίας ἐπὶ μέρους τῆς περιουσίας δὲν ἀποκλείει τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν περὶ ἀποδόσεως τοῦ ὑπολοίπου 311.
- Ἐπιφανειούχου δικαιώματα 220.
- Ἐπιψηφίζειν 460.
- Ἐρήμην 188.
- Ἐταιρεία πῶς ἰδρύεται καὶ πῶς ἀνασυνίσταται 29 μονοπωλίων ὑπόκειται εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος 283. Ἐταιρείας ἑνστασις περὶ μὴ συστάσεως αὐτῆς πότε εἶνε δεκτὴ 410.
- Εὐγενείας τίτλος 179.
- Εὐθύνῃ ἀστικὴ ὑπουργῶν 90, 306, δημοσίου διὰ πράξεις ὑπαλλήλων 412, δι' ἀμέλειαν ὑπαλλήλων 102, 371, 375, ὁμοίως διὰ πώλησιν κτημάτων 309, ὁμοίως διὰ παρανόμους πράξεις τῶν ἀρχῶν 113, ὁμοίως διὰ βοσκησίμους γαίας 310, ὁμοίως διὰ τὴν ὑπὸ Ὑπουργοῦ ἀναγνώρισιν χρέους 412, θεματοφύλακος 226, μεσεγγυούχου 259, συμβολαιογράφων 377 νομικῶν προσώπων καὶ δήμων διὰ παρανόμους πράξεις ἀντιπροσώπων 418.

Εὐκλείδου I. γνωμοδότησις 54, 155, 295, 385, διατριβή 58, 129.

Ἐφεσις· νέοι πραγματικοὶ ἰσχυρισμοὶ ὅ, πρὸ τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως ἐπιτρέπεται κατὰ μόνων τῶν παρεμπιπτουσῶν περὶ ἀποδείξεως ἀποφάσεων 146, κατ' ἀποφάσεως ἀπορριπτουσύνης ἀνακοπὴν θεωρεῖται ἀπευθυνομένη καὶ κατὰ τῆς πρώτης ἐρήμην ἀποφάσεως 370.

Ἐφημερίς Κυβερνήσεως 271, 303, 456. Ἑλλ. καὶ γαλλ. νομολογίας 198 δικαστικὴ 198.

Z

Ζάνου K. γνωμοδότησις 259.

Ζάππα κληρονομία 337.

Ζωοκλοπή· κατὰ τὸν ν. ΣΛ' 1867 ἡ κατοχὴ καὶ κυριότης μεγάλου ζώου ἀποδεικνύεται μόνον δι' ἐγγράφου οὐχὶ δὲ διὰ μαρτύρων ἢ ὄρκου 99.

Θ

Θάνατοι ἐλλήνων νομικῶν κατὰ τὸ 1894 σελ. 197.

Θάνατος 188.

Θεματοφύλακος εὐθύνη 226.

Θέμις 198.

Θεσμὸς εἰρηνοδικῶν 270, 302, 352 447.

Θησαυροῦ ἀνέλκυσις ἐκ τοῦ βυθοῦ θαλάσσης 26.

I

Ἰθαγένεια 43.

K

Καθῆκον 189.

Καθηκόντων ὑπέρβασις ὑπὸ Ἐφετείου δι' ἐπεμβάσεως εἰς διοικητικὰ ἀντικείμενα 10.

Κακοήθους χαρακτηρησθείσης συμβάσεως οὐδέτερος ἀντλεῖ δικαίωμα 376.

Κανὼς 186.

Καλλιγὰ Π. εἰκὼν 35.

Καταβολὴ χρέους ἀλλοτρίου νομιζομένου ὡς ἰδίου δὲν ἀπαλλάττει τὸν ὀφειλέτην, ὅθεν οὐδ' ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ ἔχει ὁ καταβαλὼν 153.

Καταδίωξις πράξεων ὑπαγομένων εἰς τὸ Στρατοδικεῖον 273.

Κατάσχεσις εἰς χεῖρας τρίτου πῶς δέον νὰ γίνηται 7. πιστωτῶν δήμου πότε ἐπιτρέπεται 418.

Κατάταξις· ἐν τῇ μεταξὺ δανειστῶν δίχῃ περὶ κατατάξεως ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶνε διάδικος 313, ἐπίκλησις τοῦ νόμου εἶνε δεκτὴ κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς διαδικασίας περὶ κατατάξεως 313. διαδικασία κατατάξεως δανειστῶν 376.

Κατήγορος 189, 460.

Κληρονομία Ζάππα 337.

Κληρονόμου ἐγκατάστασις δύναται νὰ γείνη δι' οἰωνόηποτε λέξεων 227 κλ.
ἀναγκαίου ἐγκατάστασις δὲν πρέπει νὰ ᾖ κενή 227.

Κοινοῦ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ πράγματος 416.

Κοινοποιήσις δικογράφου τῷ δημοσίῳ εἰς μόνον τὸν Ὑπουργὸν πρέπει νὰ γί-
νηται, ἵνα ᾖ ἔγκυρος 369.

Κρασᾶ Α. γνωμοδότησις 155.

Κρεσενίτου Α. διατριβή 64, 170.

Κρίσις 191. ἀνθρωπίνη—θεία 460.

Κτίρια δικαστικά 195.

Κυριότης πῶς μεταβιβάζεται 375

Κώδιξ ἑλλην. νομοθεσίας 198.

Λ

Λαζαρίμου Γ. γνωμοδότησις 213.

Λάθη λογιστικά πότε ἐπιτρέπεται νὰ διορθῶνται 52.

Lex Aquilia 64, 170.

Λιακοπούλου Ἡλ. ἀνθολογία 44, 72, 142, 186, 299, 335, 459 γνωμοδό-
τησις 110, 113, 185, 208, 215, 217, 220, 257, 261, 265, 318, 392,
415, 416, 418.

Λιβιδᾶ Μ. διατριβή 36.

Λιθογραφημένα 358.

Λογιστικά λάθη ἴδε Λάθη λογ.

Locus regit actum 246, 284, 324.

Μ

Μανιάκη Κ. διατριβή 274.

Μάρτυρες, χρόνος προτάσεως αὐτῶν 5.

Μαρτυρική ἀπόδειξις 369.

Μεγάλης Βρεττανίας νομοθεσία 450.

Μέγαρον δικαστικὸν Ἀθηνῶν 195, 355. Βρυξελῶν 267 (καὶ εἰκὼν 269).

Μελέτη ἐγκληματολογικὴ 362.

Μελισσουργοῦ Γ. γνωμοδότησις 297.

Μεσεγγυούχου εὐθύναι 259.

Μεταθέσεις δικαστικῶν 303, 457.

Μεταρρύθμισις ὅρων «Νομικῆς» 192, δικαστικὴ 270, 302, 352, 447.

Μισθός· τόκος αὐτοῦ 225, δημοδιδασκάλων 314, διευθυντοῦ καπνεργοστα-
σίου 372.

Μνηστείας λύσις γίνεται διὰ πᾶσαν εὐλογον αἰτίαν 373.

Μοῖρα νόμιμος 10.

Μομφερράτου Α. γνωμοδότησις 13, 28, 387.

Μονοπωλίων ἑταιρεία ὑπόκειται εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος 283.

Μονῶν κτήματα 54.

Μουσικοὶ α' τάξ. ἐξομοιοῦνται πρὸς ἀνθυπολοχαγούς 12, 230, 312.

Μπασιά—Τυπάλδου διατριβή 337.

N

Νέα Θέμις 198.

Νομὴ πῶς κτᾶται 9, ἐν τῇ ἀγωγῇ περὶ ἀνακτήσεως ἀπολεσθείσης νομῆς ἀπαιτεῖται μνεῖα τῆς τε ἀσκηθείσης βίας καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀποβολῆς 49, ἡ περὶ νομῆς ἀπόφασις ἐκτελεῖται κατὰ τρίτου ; 84.

Νομικὴ Σχολή 197.

Νομίμον μοίρας προσβολή 10.

Νόμισμα ἄξια αὐτοῦ 31.

Νομοθεσία ἄλλοδαπή 78, 137, 450 ἐλληνική τοῦ 1894 σελ. 193.

Νόμοι 48, 72 ἐπ. 190,

Νομολογία Ἀρ. Πάγ. Πολιτικὴ τοῦ 1894 5-12, 49-54, 97-105, 145-154, 225-231, 305-314, 369-376, 401-413. Ποινικὴ τοῦ 1895 σελ. 273-283. Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν 199-206, 283-284.

Νόμος ΒΣΞ' 22 Δεκ. 1894 περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν ἄρθρ. 145 καὶ 146 Πολ. Δικ. σελ. 271.

O

Ὅδοι οἱ δῆμοι ὑποχρεοῦνται εἰς ἀποζημίωσιν καὶ διὰ τὰς ἐντὸς τῶν πόλεων καταλαμβανομένας ὑπὸ δημοτ. ὁδῶν γαίας 309.

Οἰκογενειακὸν δίκαιον 359.

Οἰκοδομῆς ἄδεια 106.

Οἰκονομίδου Βασ. εἰκὼν 94, βιογραφία 95.

Οἶνον καταμετρήσεως πρωτόκολλον πότε δέον νὰ ὑπογράφηται ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου 402.

Ὅπισθογραφίαι ἐγγράφων εἰς διαταγὴν 231.

Ὅρκος ἐπαγόμενος τῷ ἐναγομένῳ δέον νὰ ἐκτείνηται ἐφ' ὅλην τὴν ὁμολογίαν 148, ὅρκου ἀναπληρωτικοῦ ἕκτασις 149, ἵνα διαταχθῇ ἀπόδειξις δι' ὅρκου, ἀπαιτεῖται νὰ προηγηθῇ συζήτησις 227.

Ὅρκωτὰ δικαστήρια 365.

Ὅσιος 336.

Ὅχλησις προὔποτίθησιν ἐνοχλὴν ἀγώγιμον 228.

Π

Παίδευσις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις 74.

Παπαδοπούλου Γ. διατριβή 183.

Παπαρηγοπούλου Π. εἰκὼν καὶ βιογραφία 223.

Παπαφράγκου Σ. διατριβὴ 292.

Παραγγελία ἴδε 'Επίδοσις.

Παραγραφὴ τεσσαρακονταετῆς ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ κτημάτων διαλελυμένων μονῶν 54, συντάξεων 226, πότε δὲν διακόπτεται 230. Τριακονταετῆς τρέχει κατ' ἐφήθων ὡς καὶ κατ' ἐνηλίκων 311, πενταετῆς λογιστ. νόμου δὲν διακόπτεται δι' ἐπιταγῆς πρὸς πληρωμὴν 375, ἀλλὰ δι' ἐγέρσεως ἀγωγῆς, εἰ καὶ προϋπάρχει τελεσίδικος ἀπόφασις 413.

Παραιτήσεις δικαστικῶν 303.

Πατρὶς 72.

Πεμπτημυρίου κατάσχεσις πότε ἐπιτρέπεται 418.

Πεπωμένον 77.

Περιουσία δημοσία δήμου 17, 21.

Περιστατικῶν τὸ νόμιμον ἢ οὐ κρίνεται οἴκοθεν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων 376.

Πίνακες ὕλης βιβλίων 366.

Πλάνη συγγνωστὴ πότε ὑπάρχει 107.

Πλειστηριασμός· ὁ ὀφειλέτης θεωρεῖται ὡς πωλητής, καὶ κατ' αὐτοῦ ἐγείρεται ἡ περὶ διαρρήξεως ἀγωγή 145.

Πληρεξούσιος· ὁ ψευδῶς ἐνεργήσας ὡς πληρεξούσιος ἑτέρου ἐνάγεται ἀμέσως ὑπὸ παντὸς ζημιωθέντος, μὴ προαπαιτουμένης ἀποδοκιμάσεως ἐκ μέρους τοῦ δῆθεν ἐντολέως 49.

Πληρεξουσιότης δικαστικὴ πῶς δίδεται 8.

Πλοίου πώλησις εἶνε πράξις ἐμπορικὴ 257.

Ποινὴ 191.

Ποινικὴ νομοθεσία παγκόσμιος 89, ρήτρα ἐγκαίρως συμφωνεῖται καὶ ἐπὶ συμβάσεως ἀκύρου 373.

Πολιτικὴ 190.

Πολυγένοὺς Κ. διατριβὴ 393.

Πόρνης κληρονομ. ἱκανότης 112.

Πορνογενὴ τίνα εἶνε καὶ τίς ἡ κληρονομ. αὐτῶν ἱκανότης 112.

Πραγματογνώμονες· ἐν ἐλλείψει τοιούτων καὶ ἀσυμφωνίᾳ τῶν διαδίκων, ὁ εἰσηγητῆς δύναται νὰ διορίσῃ τοιούτους 229, ἐπὶ ρυμοτομίας εἶνε διαιτηταὶ 408.

Πρακτικὰ μὴ ὑπὸ τοῦ γραμματέως ὑπογεγραμμένα δὲν ἀκυροῦσι τὴν ἀπόφασιν 370.

Πραγματογνωμοσύνη συνταχθεῖσα μετὰ τὴν ταχθεῖσαν προθεσμίαν δὲν εἶνε ἄκυρος 229.

Προγυμναστὰι 357.

Προθεσμία πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ πίνακος κατατάξεως δανειστῶν 307.

Προίξ· δικαιώματα τῆς χήρας λυθέντος τοῦ γάμου 30.

Προληπτικὸς συμβιβασμός· 303, 457. ἡ ἀπόφασις περὶ παραδοχῆς ἢ μὴ ἀμ-

φισθητουμένων απαιτήσεων δὲν ἀποβλέπει οὐδ' ἐξετάζει τὴν οὐσίαν αὐ-
τῶν 400.

Πρόλογος 3 συμπλήρωσις αὐτοῦ 48.

Προθεσμίας συναλλαγματικῆς ὑπολογισμὸς 210, 213, ἀνατροπῆς ὑπολογισμὸς
412, μεταβολὴ μονομερῆς δὲν ἐπιτρέπεται 415.

Προιξ' συσταθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς τίνι ἀνήκει ματαιωθέντος τοῦ γάμου μετὰ
θάνατον τοῦ πατρὸς; 215.

Προξενικὸν δικαστήριον· αἵτησις ἐνώπιον αὐτοῦ τί δέον νὰ περιέχῃ 51.

Προσεπικληθεῖς πότε ἀντιπροσωπεύει τὸν ἀναγγελέα τῆς δίκης 373.

Προστήσας· εὐθύνη τοῦ δημοσίου δι' ἀμέλειαν νομάρχου 102.

Πρόστιμα ἐπὶ ἀναίτιῳ λύσει μνηστείας εἶνε ἰσχυρὰ 373.

Πρόσχωσις ἐκ ποταμοῦ τίνι ἀνήκει 157.

Προσωρινὰ μέτρα· κατὰ τὴν διαδικασίαν περὶ π. μ. ἐπιτρέπονται πάντα τὰ
ἀποδεικτικὰ μέσα 372.

Προτάσεις πρὸς βελτίωσιν εἰρηνοδικῶν ἴδε Εἰρηνοδίκαι.

Πτωχεύσεις 303, 457.

Πώλησις πλοίου εἶνε πρᾶξις ἐμπορικὴ 257.

Ρ

Ρακτιβὰν Κ. γνωμοδότησις 13, 34, 107. 257. 389.

Ροντήρη Α. διατριβὴ 246, 284, 324.

Ρυμοτομία· Ἀνακοπὴ χωρεῖ καὶ κατὰ τοῦ ἐκτελεστηρίου ἐντάλματος τοῦ
προέδρου 408, πραγματοποιώμονες ἐπὶ ρυμ. εἶνε διαιτηταὶ 408.

Ρωμαϊκὸν Δίκαιον ἴδε Δίκαιον Ρωμ.

Ρῶσσερ Γ. εἰκὼν καὶ βιογραφία 399.

Σ

Σημίτον Σ. γνωμοδότησις 30, 210.

Στατιστικὰ 198 ἴδε καὶ Ἐφημ. Κυβερνήσεως.

Στεφανίδου Ἐμ. διατριβὴ 116, 164.

Στρατοδικεῖα 273.

Στρέϊτ Γ. διατριβὴ 40, 69, 423. γνωμοδότησις 157.

Συγγενικὸν συμβούλιον δύναται νὰ συγκληθῇ τῇ αἰτήσει τοῦ παρεπιτρόπου 29.

Σύγκρουσις ἀρνητικῆ διεθνῶν νόμων 40, 69.

Συγκυριότητος συνέπειαι 416.

Σύλλογος δικηγορικὸς Ἀθηνῶν 196, 458. Παρνασσὸς 198.

Συμβολαιογράφων εὐθύνη 377.

Συμβούλιον συγγενικὸν ἴδε Συγγενικὸν συμβ.

Συμβιβασμὸς προληπτικὸς 303, 457 συμβ. δικαστικὸς ἰσοδυναμεῖ ἀποφάσει ὡς
πρὸς τὴν μετατροπὴν προσημειώσεως εἰς ὑποθήκην 405.

- Συνοπτικαὶ ὑποθέσεις συζητοῦνται καὶ ἄνευ τοιχοκολλήσεως 370.
 Σύνταξις στρατιωτικῶν κατὰ τίνα πίνακα καθορίζεται 52, παραγραφὴ 226, 230, δεκαρχῶν καὶ τελωνοφυλάκων δὲν μεταβιβάζεται εἰς τὰς χήρας καὶ ὀρφανὰ αὐτῶν 311, σύνταξιν ἔχουσιν αἱ χῆραι ἀξιώματ. ἀσκέτως τῆς ἐποχῆς τῆς τελέσεως τοῦ γάμου 403. Σύνταξις δὲν δίδεται τῇ χήρᾳ, ἐὰν ὁ γάμος ἐτελέσθῃ μετὰ τὴν ἀποστράτευσιν 403.
 Σχέδια πόλεων τροποποιήσις 106· τὰ μὴ ἄρτια τεμάχια πῶς παραχωροῦνται 404.
 Σχολὴ νομικὴ 197.

Τ

- Τεκμήρια δικαστικά· πότε ἐπιτρέπονται 9.
 Τέλη κληρονομικά· ἡ δῆλωσις κληρονομιῶν καὶ κληροδοσιῶν πῶς καὶ πότε δεόν νὰ γίνηται 409.
 Τελῶν χαρτοσήμου κατάστασις 304.
 Τελωνοφύλακες· διάρκεια ὑπηρεσίας καὶ ἀνακατάταξις 225.
 Τιμάρια 179.
 Τίτλων εἰς τὸν κομιστὴν διεκδίκησις 58, 129.
 Τόκος μισθῶν 225. Τόκον ὑπερήμερίας ὀφείλει, τὸ Δημόσιον ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς 402.
 Τυπικὸν ἐκλογικοῦ νόμου 364.
 Τύπος δικαιολογ. πράξεων κατὰ τὸ διεθνὲς ἰδιωτ. δίκαιον 246, 284, 324.

Υ

- Υδατα ἴδε Ὑδραγωγεῖον.
 Ὑδραγωγεῖον· διατάξεις ἰσχύουσαι περὶ ὑδραγωγείων 19, 22, 23, 24, διατάξεις ρωμαίων 20, διατάξεις τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου 21, ὕδρ. Ἀνδριάνειον 19, 22, 23, 24, 25, 26.
 Ὑπερμερία δὲν ὑπάρχει ἄνευ ὀχλήσεως 153.
 Ὑποθήκη· ὁ δικαστ. συμβιβασμὸς ἐξομοιούμενος δικαστικῇ λύσει ἰσχύει πρὸς μετατροπὴν τῆς προσημειώσεως εἰς ὑποθήκην, ἐὰν ὁ ὀφειλέτης ἐν τῷ συμβιβασμῷ συνήνεσε 101, στηριχθεῖσα ἐπὶ ἐγγράφου μὴ ὀρίζοντος τὰ ὑποθηκευόμενα εἶνε ἄκυρος 295.
 Ὑποκαταστάσεις καταπιστευτικαὶ ἀπαγορεύονται ὑπὸ τοῦ Ἰον. Ἀστ. Κώδ. 154.
 Ὑπουργῶν ἀστικὴ εὐθύνη 90, 306.

Φ

- Φαλαγγιτικά γραμμάτια τίνα δικαιώματα παρέχουσι 373.
 Φθαρτὰ ἐθν. κτήματα ἐκποιοῦνται διὰ πλειστηριασμοῦ 148.
 Φιλαρέτου Γ. γνωμοδότησις 26, 56, 106, 208, 318, 322, ἐπιθεώρησις ἄλλοδαπῆς νομοθ. 78. 137, 450 διατριβὴ 231.

Φόρος ἐπιτηδεύματος ἑταιρείας μονοπωλίων 283.

Φυγοδικία 191.

Φυγόδικοι 303.

Φυγόποινοι 303.

Φυλακαὶ ἐφ' ἑβδων 196, φυλακαὶ Γαλλίας 400.

X

Χάριτες 303, 457.

Χαρτοσήμου τελῶν κατάστασις 304.

Χήρα ἔγκυος 15, ἀπόρου καὶ ἀπροίκου χήρας δικαίωματος ὑπολογισμὸς 30.

Χρημάτιον· ἡ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκποίησης περιουσίας τοῦ υἱοῦ κατὰ κανόνα εἶνε·
ἄκυρος 377.

Χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης 6.

Ψ

Ψαῖα Ξ. γνωμοδότησις 13, 26, 106, 315, 316.

ΚΩΔΙΕ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε τὰ ἐξῆς τεύχη:

Α'. Κωδῖξ	Γεωργίας (Ἐξηγτηλήθη)			ἄδεται
Β'.	» Συντάξεων	τυπ. φύλ.	10 Δρχ.	1.—
Γ'.	» Διοικητ. Ὁργανισμοῦ	» »	10 »	1.—
Δ'.	» Δημοτικῆς Νομοθεσίας	» »	13 »	1.50
Ε'.	» Ἀστυνομικῆς Νομοθεσίας	» »	17 »	2.70
Ζ'.	» Ὑπαλλήλου	» »	7 »	1.—
Ζ'.	» Λογιστικῆς Νομοθεσίας	» »	16 »	2.50
Η'.	» Ἐθνικῶν Δανείων	» »	48 »	5.—
Θ'.	» Ἀστικῆς Νομοθεσίας	» »	20 »	3.—
Γ'.	» Στρατιωτικῆς Ποινικῆς Νομοθεσίας	» »	12 »	1.50
ΙΑ'.	» Φόρου Καπνοῦ	» »	10 »	1.—
ΙΒ'.	Πολιτικὴ Δικονομία	» »	75 »	8.50
ΙΓ'.	Κωδῖξ φόρου ἐπιτηδευμάτων καὶ οἰκοδομῶν.	» »	7 »	1.—
ΙΔ'.	» Ταμειακῆς νομοθεσίας	» »	14 »	1.50
ΙΕ'.	» Μονοπωλίων	» »	14 »	2.—
ΙΣ'.	» Προξενικὸς	» »	14 »	2.—
ΙΖ'.	Ἐμπορικὸς νόμος	» »	28 »	3.50
ΙΗ'.	Τύποι Πολιτικῆς Δικονομίας	» »	9 »	1.50
ΙΘ'.	Κωδῖξ Φυλακῶν	» »	7 »	1.—
Κ'.	Ὑγιονομικὴ Νομοθεσία	» »	26 »	3.50
ΚΑ'.	Οἰκογενειακαὶ σχέσεις (ἀδμ.)	» »	33 »	4.—
ΚΒ'.	Προῖξ	» »	35 »	4.50
ΚΓ'.	Προγὰμ. Δωρεὰ (ἀδμ.)	» »	16 »	2.50
ΚΔ'.	Ἐπιδόσεις	» »	31 »	4.—
ΚΕ'.	Ποινικὸς Νόμος	» »		
ΚΣ'.	Ποινικὴ Δικονομία	» »		
ΚΖ'.	Χαρτόσημον	» »		
ΚΗ'.	Τελωνειακὴ νομοθεσία	» »		

Ὑπὸ ἐκτύπωσιν ὁ Γ Α Μ Ο Σ

Χρυσόδετα πωλοῦνται τὰ ἀνωτέρω τεύχη προστιθεμένων εἰς τὴν τιμὴν ἐκάστου λεπτῶν 50.

Ὁ βουλόμενος νὰ προμηθευθῇ ἐν ἡ πλείονα τῶν ἀνωτέρω τευχῶν δέον ν' ἀποστείλῃ τὸ τίμημα ἐντὸς ἀπλῆς ἢ συστημένης ἐπιστολῆς

Πρὸς τὸν Κύριον Ἡλίου Διακόπουλον

Διευθυντὴν τῆς « Νομικῆς » — Εἰς Ἀθήνας.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣ